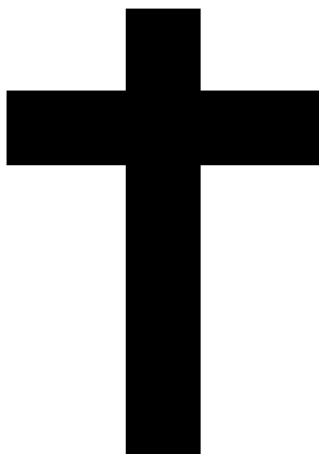


Version Pular  
Fuuta-Jallon



The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of  
Guinea

# **Version Pular Fuuta-Jallon**

## **The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of Guinea**

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Pular

Translation by: Traducteurs Pionniers de la Bible

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation, published by Pioneer Bible Translators, was published in 2011.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact [wab.admin@pbti.org](mailto:wab.admin@pbti.org).

The translation was completed in collaboration with Christian Reformed World Mission.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022  
024b8126-79ef-5039-bc54-7d61889f8ae6

## Contents

Matta . . . . .	1
Markuusa . . . . .	36
Luuka . . . . .	58
Yuuhanna . . . . .	95
Deftere Kuufe Sahaabaabe Ben . . . . .	122
Roomu . . . . .	156
1 Korenti . . . . .	171
2 Korenti . . . . .	184
Galaasi . . . . .	193
Efeesi . . . . .	198
Filipii . . . . .	203
Koloosi . . . . .	207
1 Tesalonii . . . . .	210
2 Tesalonii . . . . .	213
1 Timotee . . . . .	215
2 Timotee . . . . .	219
Tiituusa . . . . .	222
Filimuunu . . . . .	224
Yahuudiyankeefe . . . . .	225
Yaaquuba . . . . .	236
1 Petruusu . . . . .	240
2 Petruusu . . . . .	244
1 Yuuhanna . . . . .	247
2 Yuuhanna . . . . .	251
3 Yuuhanna . . . . .	252
Yuudu . . . . .	253
Fenjinannde . . . . .	255

## NO MATTA YOTTINIRI LINJILA ON NON

*Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on*  
(Luk. 3.23-38)

<sup>1</sup> Taariika iwdi Iisaa \*Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.

<sup>2</sup> Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, <sup>3</sup> Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, <sup>4</sup> Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, <sup>5</sup> Raabi\* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, <sup>6</sup> Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.

<sup>7</sup> Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiiya. Abiiya jibini Asaa, <sup>8</sup> Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, <sup>9</sup> Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiiya, <sup>10</sup> Hazikiiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, <sup>11</sup> Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee \*Baabiila.

<sup>12</sup> Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini Zarubaabila, <sup>13</sup> Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqiima, Alyaqiima jibini Aazuru, <sup>14</sup> Aazuru jibini Saduuqa, Saduuqa jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. <sup>15</sup> Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. <sup>16</sup> Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

<sup>17</sup> Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujj sappoo e nay.

*Fii jibineede Iisaa Almasiihu on*  
(Luk. 2.1-7)

<sup>18</sup> E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal \*Ruuhu Seniido on. <sup>19</sup> Tawi Yuusufu, on yamudo mo, ko gorko feewudo, hari o faalaaka mo wirtude, o mijjii accitugol mo e nder gundoo.

<sup>20</sup> Nde tawnoo himo mijjii dun, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii biddo mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. <sup>21</sup> O heboyay biddo, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji ma'bbe din.» <sup>22</sup> Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon no laatora, wonde: <sup>23</sup> «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo dun ko: «Alla no wondi e men.»<sup>a</sup>

<sup>24</sup> Bay kanko Yuusufu o finii, o wadi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. <sup>25</sup> Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on biddo gorko, o inni mo Iisaa.

## 2

*Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi*

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, dun ko e nder diiwal \*Yahuuda fewndo laamu \*Heroodu, onsay gandidube iwri funnaange ari \*Yerusalaam, <sup>2</sup> be wi'i: «Ko honto oo lando \*Yahuudiyankeebe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» <sup>3</sup> Bay kanko Heroodu lando on o nanii dun, o jii'ibii, o jii'ibodi e be Yerusalaam ben fow. <sup>4</sup> Onsay o mottindiri hooreebe \*yottinoobe sadaka ben fow e jannoo'be fii Sariya on fii landagol be ko honto \*Almasiihu on haanaa jibinireede. <sup>5</sup> Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

<sup>6</sup> «Ko an yo kodolun Bayti-Lahiimi,  
jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,  
hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso

<sup>a</sup> 1:23 1.23 Isa. 7.14

dīya koḏooli hittuḏi e nder Yahuuda.  
Ko fii lando yaltay e maa

ko ardoɔ jamaa an \*Isra'iila on.»<sup>b</sup>

<sup>7</sup> Onsay Heroodu noddɔ ben gandidufɛe e gundoo, o torii be yo be tentinan mo saa'i mo hoodere nden feepi e mun on. <sup>8</sup> Onsay o immiini be Bayti-Lahiimi, o wi'i be: «Yahee humpitoyoḏon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.» <sup>9</sup> Bay wonii be nanii ko lando on wi'i kon, be yahi. Tawi hoodere nde be yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso maḃbe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni ḏon, nde darii. <sup>10</sup> Bay kambe gandidufɛe ben be yiitii hoodere nden, be heewi weltaare. <sup>11</sup> Onsay be naati ka suudu, be yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, be jiccii, be sujyani kun. E hoore ḏun be yaltini jawle maḃbe, be okkori kun kanje e urngallo no wi'ee libaana e \*mirri. <sup>12</sup> Onsay Allaahu on andini be e koyḏol wonde hita be yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, be hooti ka leydi maḃbe.

#### *Fii no Yuusufu Yaltiri Misira*

<sup>13</sup> Bay wonii ben gandidufɛe yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koyḏol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa \*Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu ḏabbitoɔyay paykun kun fii warugol kun.» <sup>14</sup> Yuusufu immii jemaa, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. <sup>15</sup> O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Biḏḏo an on yo o yaltu Misira.»<sup>c</sup>

<sup>16</sup> Bay Heroodu yi'ii wonde gandidufɛe ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duufi ḏiḏi maa jaasukun ḏun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e koḏoloy takkiikoy ḏon koy, ḏun yaadi e saa'i mo gandidufɛe ben feppinannoo mo on. <sup>17</sup> Ko nii ko daaliranoo annabi Yeremiiya kon laatori, wonde:

<sup>18</sup> «Hito nanike ka wi'etee ḏon Raama:

wullaandu e sowru tiḏfundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude biḃbe mun ben,

o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka han kadi.»<sup>d</sup>

#### *Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila*

<sup>19</sup> Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koyḏol Misira, <sup>20</sup> o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanooḃe warude paykun kun ben maayii.» <sup>21</sup> Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. <sup>22</sup> Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banganini mo e koyḏol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, <sup>23</sup> o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

## 3

#### *Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo*

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

<sup>1</sup> Ko e on saa'i ḏon, Yaayaa \*lootoowo maande tuubuubuyee on feepi, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, <sup>2</sup> himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun baḏike!» <sup>3</sup> Tawi ko fii makko annabi \*Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotooḏo ka wulaa, wi'a:

«Moyyinee laawol Joomiraado on,

fewnon juri makko ḏin!»<sup>d</sup>

<sup>4</sup> Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko ḏin ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o jaamata. <sup>5</sup> Hoḏufɛe Yerusalaam ben e fe ka diiwal Yahuuda ben fow e koḏooli hundudɔ Yurdayniwol ḏin fow ari e makko. <sup>6</sup> Be qirritii junuubaaji maḃbe ḏin, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

<sup>7</sup> Bay o yi'ii \*Fariisiyaabe e \*Sadduusiyaabe buy no arude fii \*lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden?» <sup>8</sup> Awa yo kuude mon ḏen hollu wonde on tuubii. <sup>9</sup> Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude ḏee kaaye ḏoo biḃbe Ibraahiima. <sup>10</sup> Toode teenirde nden no waalii ka binde leḏḏe. Kala leggal ngal rimataa biḃbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

<sup>b</sup> 2:6 2.6 Mik. 5.1    <sup>c</sup> 2:15 2.15 Hus. 11.1    <sup>d</sup> 2:18 2.18 Yer. 31.15    <sup>d</sup> 3:3 3.3 Isa. 40.3

<sup>11</sup> «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo faawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol paɗe makko ɗen. On non ko \*Ruuhu Seniɗo on e yiite o lootirta on. <sup>12</sup> Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete<sup>e</sup> makko on, o mooba paameteɗe on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge ɗaanaataako.»

*Fii no Iisaa Lootiraa*

(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

<sup>13</sup> Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. <sup>14</sup> Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!» <sup>15</sup> Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore ɗun Yaayaa jabi mo lootude. <sup>16</sup> No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngon udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. <sup>17</sup> Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Biɗɗo an Yiɗaɗo, mo mi weltori on!»

## 4

*Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa*

(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

<sup>1</sup> Bawto ɗun, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. <sup>2</sup> O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto ɗun o weelaa. <sup>3</sup> Ndarndotoɗo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a \*Biɗɗo Alla, yamir dee kaaye yo ɗe wontu paameteɗe.»

<sup>4</sup> Iisaa jaabii: «No windii wondema: <Nedɗo hinaa paameteɗe tun wuurirta, kono ko kala konguɗi iwruɗi ka Alla.> »<sup>f</sup>

<sup>5</sup> Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, ɗun ko Yerusalaa, o jodɗinoyi mo ka hoore warpakere \*juulirde mawnde, o wi'i mo: <sup>6</sup> «Si tawii ko a Biɗɗo Alla, hocco ɗon cikkoɗaa ka leydi, ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tamboro-maa juude maɓɓe ɗen, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »<sup>g</sup>

<sup>7</sup> Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: <Wota a ndarndo Joomiraɗo on, on Alla maa.> »<sup>h</sup>

<sup>8</sup> Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateeriiji aduna on fow e darja mun. <sup>9</sup> O wi'i mo: «Mi okkete ɗun fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

<sup>10</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: <Ko Alla Joomiraɗo maa on sujjantaa, rewaa mo kanko tun.> »<sup>i</sup>

<sup>11</sup> Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto ɗun malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

*Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum*

(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)

<sup>12</sup> Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. <sup>13</sup> O eggi Naasirata, o yahi, o hodoɗoyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi ɗon e Zabuluunu e Naftali, <sup>14</sup> fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

<sup>15</sup> «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali  
leyɗe wonɗe ka daande weendu,  
gafa Yurdayniwol,

ɗun ko Jaliilu ka ɗiya leyyi hodi e mun.

<sup>16</sup> Oo jamaa wonɗo e nder niwre

yi'i ndaygu moolanaangu,

e hoore ben joodiibe e ndin leydi

ndi dowdi mayde woni e mun,

ndaygu jalbanii be.» <sup>j</sup>

<sup>17</sup> Gila ɗun Iisaa fudɗii waajaade, wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngon badike!»

*Fii Be Iisaa Adii Noddude Ben*

(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)

<sup>18</sup> E nder ko o yiilotoo e daande \*Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i musibbe ɗiɗo no bugoo \*jalaaji ka weendu, tawi ben ko yungooɓe: godɗo on no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu, oya on no wi'ee Andaraawu, miɗɗiraawo makko kanko Sim'uunu on. <sup>19</sup> O wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungooɓe yimbe.» <sup>20</sup> Don kisan be acciti jalaaji ɗin, be jokki mo.

e 3:12 3.12 Maa: «gete». f 4:4 4.4 Yap. 8.3 g 4:6 4.6 Zab. 91.11-12 h 4:7 4.7 Yap. 6.16 i 4:10 4.10 Yap. 6.13 j 4:16 4.16 Isa. 8.23 e 9.1

<sup>21</sup> E nder yaadu maɓɓe ndun, Iisaa yi'i musibbe dīdo goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba e minan mun Yuuhanna, ben ko ɓiɓɓe Zabadii. Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder laana, hiɓe moyyintina jalaaji maɓɓe. Kanko Iisaa o noddi ɓe. <sup>22</sup> Don kisan ɓe acci don laana kan e ben maɓɓe, ɓe jokki mo.

<sup>23</sup> Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna ka nder juulirde, waajoo fii Kibaaru Moyyo \*laamu Alla ngun, e himo ɓawndora kala noone jabbēeli e nawnaaje yimbe ɓen. <sup>24</sup> Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirdo nawnaare e noonee muuseendijji e ɓe jinna e iirotoofe e maaya-ɓanduufe, o ndikkini ɓe. <sup>25</sup> Jamaa moolanaado iwruɗo Jaliilu e \*Dekapooli e Yerusalem e diiwal Yahuuda ngal e ɓe gada Yurdayniwol jokki mo.

## 5

### *Fii Waaju ngun ka hoore Fello*

(Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

<sup>1</sup> Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ɓen kadi ɓadii mo. <sup>2</sup> Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

<sup>3</sup> «Yondiniibe ka ɓernde ɓen ko malaabe,  
ɓay laamu kammu ngun ko kamɓe wonani.

<sup>4</sup> Yoomuɓe ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓerɓe maɓɓe buttinoyte.

<sup>5</sup> Newiibe ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓe ronoyay leydi ndin.<sup>k</sup>

<sup>6</sup> Weelaabe donɗaa peewal ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓe harnoyte.

<sup>7</sup> Yurmeteeɓe ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓe yurminoyte.

<sup>8</sup> Laaba-ɓerndeeɓe ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓe yi'oyay Alla.

<sup>9</sup> Buttinoofe ɓen ko malaabe,  
ɓay ɓe noddroyte ɓiɓɓe Alla.

<sup>10</sup> Cukketeɓe sabu peewal ngal ko malaabe,  
ɓay laamu kammu ngun ko kamɓe wonani.

<sup>11</sup> «On wonay malaabe nde ɓe yenni on e nde ɓe cukkii on e nde ɓe fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu an. <sup>12</sup> Weltee, wonon e nder welo-welo, ɓay hiɗon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii ɓe cukkornoo annabaabe adinoofe on ɓen.

<sup>13</sup> «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray ɗan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, ɗan yaabe.

<sup>14</sup> «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. <sup>15</sup> Hay gooto hubɓintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waɗay mo e kene, o ndayginana kala wonɗo ka nder suudu. <sup>16</sup> Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ɓen, fii no ɓe yi'ira kuude mon moyye den, ɓe mawnina Ben mon Wondɗo ka kammu on.»

### *Fii Laatingol Sariya on*

<sup>17</sup> «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ɓen wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol ɗi, kono ko fii laatingol ɗi. <sup>18</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e toɓɓere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laato. <sup>19</sup> Kala non bonnuɗo gootel e ɓurngel fandude e yamirooje ɗen, janni kadi yimbe ɓen warrugol wano non, o innete ɓurɗo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala ɗoftiido janni, on innete tedduɗo e nder laamateeri kammu ngun. <sup>20</sup> Awa mi andinii on, si peewal mon ngal ɓuraali ngal jannoofe fii Sariya on ɓen ngal e ngal \*Fariisiyaabe ɓen ngal, on naatataa ka laamateeri kammu few.

<sup>21</sup> «On nanii wonde maamaabe men ɓen wi'ano: <Wota a ittu hoore<sup>m</sup>, kala on ittudo hoore ɓaawete.> <sup>22</sup> Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musidɗo mun ɓaawete. Kala wi'udɗo musidɗo mun kadi <komoojo> ɓaawete yeeso dental fewjoofe ɓen. Kala non wi'udɗo musidɗo mun <la'iifu> haray no e laawol yiite jahannama.

<sup>23</sup> «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii ɗon wonde musidɗo maa no monoran-maa godɗun, <sup>24</sup> haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musidɗo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

<sup>25</sup> «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonufon ka d'atal, fii wota on mo habidudaa watte e juude naawoowo on, on naawoowo kadi watte e juude suufaajo on, on wade ka kaso. <sup>26</sup> Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa d'on fannamaa a yobaali mbuufu sakkitoro on.

<sup>27</sup> «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.><sup>n</sup> <sup>28</sup> Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. <sup>29</sup> Si tawii yiitere maa naamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. <sup>30</sup> Si tawii jungo maa naamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

<sup>31</sup> «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wafan mo kaydi sertigal.»<sup>p</sup> <sup>32</sup> Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

<sup>33</sup> «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woondooje de woondandaa Joomiraado on den.><sup>j</sup> <sup>34</sup> Kono min mi wi'ay on, wota on woondo toode, wota on woondir kammu ndun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. <sup>35</sup> Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi nadadudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalaam, ko fii ko saare Lando Mawdo on non. <sup>36</sup> Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootal. <sup>37</sup> Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o.> Ko beyditaa e d'un woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

<sup>38</sup> «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.><sup>p</sup> <sup>39</sup> Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bondo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo naamo, tudan mo ngoya kadi. <sup>40</sup> On mo faala-maa nabude ka naawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. <sup>41</sup> On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, nabaa yeru sagara gooto, naban mo yeru sagara didi. <sup>42</sup> Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma pawlaade.

<sup>43</sup> «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidu gid'o maa, aɗaa gaɗo maa.> <sup>44</sup> Kono min mi wi'ay on: yid'e aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben, <sup>45</sup> d'un on wonay bibbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan dan. <sup>46</sup> Si tawii non ko yidube on ben tun yidufon, haray ko mbarjaari hondi heboyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? <sup>47</sup> Si tawii ko musibbe mon ben tun hiwrotodon, haray ko hond'un wadufon ko beyditi? Hinaa be gomdinaa ben kadi ko non warrata? <sup>48</sup> Awa wonee timmuɓe wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmudo non.»

## 6

### *Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol*

<sup>1</sup> «Reenee e wad'irgol golle mon moyye den yiingo. Si hinaa d'un on hebataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

<sup>2</sup> «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu \*liite yeeso mon wano faasiqiiɓe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari maɓbe ndin. <sup>3</sup> Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko naamo ngon wadi kon, <sup>4</sup> fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, d'un Ben mon, on Yi'ooowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

<sup>5</sup> «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiiɓe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballane fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari maɓbe ndin. <sup>6</sup> Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'ooowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

<sup>7</sup> «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duudufi wano be wonaa Yahu-udiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be duɗɗiniri haalaaji woo be jabirantee. <sup>8</sup> Wota on nandintino e maɓbe, ko fii Ben mon no andi ko hond'un faaladon ado on toraade mo.

<sup>9</sup> «Ko nii haanufon tororde Alla:  
<Baaba amen Wondo ka kammu,  
yo innde maa nden hormore,



10 yo laamu maa ngun feeju,

yo faale maa on wafu ka aduna  
wano woniri non ka kammuuli.

11 Okkor men hande paamete haanando men on.

12 Yaafanodaa men bonnereji amen din,

wano menen kadi men yaaforani bonnuɓe men ben non.

13 Wota a naadu men e jarrabuyee,

kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu, haa poomaa. Aamiina.»

14 «Si on yaafanike yimbe ben bonnereji maɓɓe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on yaafanto on onon kadi bonnereji mon din. 15 Kono si on yaafanaaki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereji mon din.

16 «Nde hidon hoora, wota on nirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kambe be waylay geece maɓɓe den fii hollugol yimbe ben wonde hiɓe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kambe be hendike mbarjaari maɓɓe ndin. 17 Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, 18 fii wota on hollu yimbe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wafudon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

### *Fii Keyee Haqinqindo on*

*(Luk. 12.33-34)*

19 «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wudugol e kornugol, e ka wuybe fusata yetta. 20 Kono moobee de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuybe fusataa yetta. 21 Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.

22 «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. 23 On mo yiitere mun pawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

24 «Hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko si o anay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewede Alla rewon jawdi.

25 «Ko dun wadi si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dan, maa fii ko bornon balli mon din. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? 26 Ndaaree colli din ka kammu: di sankataa, di wa'ataa, di moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni di. E taw si on buraa di hittude? 27 Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal gootal?

28 «E ko hondun aananton fii concii? Ndaaree no dui piindijji ka gese fudirta njanda: hara-le di gollataa, di sajjataa. 29 Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. 30 Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wafande on ko buri dun, onon bee fanda-gomdinalbe? 31 Awa wota on aanu haa wi'on: <ko hondun men paamata?> maa: <ko hondun men yarata?> maa: <ko hondun men bornotoo?> 32 Dun, ko be gomdinaa ben dabɓata dun. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dun. 33 Kono dabɓee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, din piiji fow beydanoyte on. 34 Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

## 7

### *Fii Naawugol e Etugol*

*(Luk. 6.37-42)*

1 «Wota on jaawu fii wota on jaawe. 2 Ko fii, ko wano jaawirdon non jaawirtefon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

3 «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidɗo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? 4 Ko honno wawrataa wi'ude musidɗo maa on: <Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa>, e hara falimawal no ka yiitere maa an? 5 Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidɗo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

6 «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji din, fii wota di yilito di yakka on. Wota on bugo kadi kofe mon lambiri den yeeso koseeji din, sakko di yaaba de.

7 «Toree, on okkorte. Dabɓee, on hebay. Hodɗee, on udditante. 8 Ko fii kala toriido okkorte, kala dabɓudɗo hebay, awa kadi kala on hodɗiido udditante.

<sup>9</sup> «Ko hombo e mon, biɗɗo mun torotoo ɗun bireedi, ontigi jonna mo hayre? <sup>10</sup> Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? <sup>11</sup> Si tawii non hay onon bonɓe ɓen hidon waawi waɗande ɓiɓɓe mon ɓen piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ɓen toriibe mo moyyereje! <sup>12</sup> Wadaneer yimbe ɓen wano faaliraɗon yo ɓe waɗan on non. Ko fii ko ɗun Sariya on e annabaabe ɓen wi'i.»

*Fii Date den Did'i*

*(Luk. 13.24)*

<sup>13</sup> «Naatiree ka dambugal faaɗungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le ɗuudube naatiray ɗon. <sup>14</sup> Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e datal nawrayngal e ngurndan ngal ko faaɗude, kono ko seedaabe hebata ɗen.»

*Fii Waɗitiibe ko Annabaabe*

*(Luk. 6.43-44)*

<sup>15</sup> «Awa reenee e waɗitiibe annaba ɓen, ko fii ɓe arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko ɓe caapaali hunyuɗi. <sup>16</sup> Ko kuude maɓɓe ɗen anditirton ɓe. E hara en ittay sungalaɗ e hoore bulle-konon, maa yibbe e hoore bulle-baali? <sup>17</sup> Kala leggal moyyal ko ɓiɓɓe moyyube rimata, kono leggal bongal ko ɓiɓɓe bonɓe rimata. <sup>18</sup> Leggal moyyal waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, leggal bongal kadi waawataa rimude ɓiɓɓe moyyube. <sup>19</sup> Kala leggal ngal rimataa ɓiɓɓe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. <sup>20</sup> Awa ko kuude maɓɓe ɗen anditirton ɓe.

<sup>21</sup> «Hinaa wi'oobe lan <Koohooyo, Koohooyo> ɓen fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko waɗayɓe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. <sup>22</sup> Nden ɗande, buy wi'oyay lan: <Koohooyo, Koohooyo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men raɗora kadi jinnaaji e innde maa, men waɗa kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?> <sup>23</sup> Onsay mi wi'oyay ɓe: <Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon waɗooɓe ko boni!>

<sup>24</sup> «Awa kala nanuɗo ɗii konguɗi an, huutori ɗi, wa'ay wa faamuɗo, darnuɗo suudu mun e hoore fetere. <sup>25</sup> Ndiyan ɗan saayi, waameeji ɗin ari, keneeli ɗin wif, ɗin piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. <sup>26</sup> Kono kala nanuɗo konguɗi an ɗin, huutoraali ɗi, on no wa'i wa njoofojo darnuɗo suudu mun e hoore njaare. <sup>27</sup> Ndiyan ɗan saayi, waameeji ɗin ari, keneeli ɗin wif, ɗin piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

<sup>28</sup> Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on ɗaldi fii ko o jannaynoo kon, <sup>29</sup> ko fii hari himo jannirde ɓe bawgal, hara wonaa wano jannooɓe fii Sariya on ɓen janniraynoo non.

## 8

*Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan*

*(Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)*

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaaɗo jokki mo. <sup>2</sup> Onsay mo ɗamajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohooyo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» <sup>3</sup> Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mid'o faalaa, laato selluɗo, laabaa.» Don kisan o selli ɗamajan ɗan, o laabi. <sup>4</sup> E hoore ɗun Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan ɗun hay gooto, kono yahu hollitoyoɗaa \*yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo ɗun wonan ɓe seedee.»

*Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaja*

*(Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)*

<sup>5</sup> Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuu, hooreejo suufaabe teemedere ɓadii mo, jeeji, <sup>6</sup> wi'i: «Koohooyo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, ɓandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

<sup>7</sup> Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

<sup>8</sup> Onsay kanko hooreejo suufaabe ɓen o jaabii mo, o wi'i: «Koohooyo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. <sup>9</sup> Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreeɓe goo, min kadi mid'o mari suufaabe wonɓe e ley kongol an. Si mi wi'ii godɗo e ɓen <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <waɗu ɗun>, ndu waɗay.»

<sup>10</sup> Bay Iisaa nani ɗun, o ɗaldi, o wi' jokkuɓe mo ɓen: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka \*Isra'ila'en mi yi'aali neɗɗo gomɗinirɗo wa oo. <sup>11</sup> Mi andinii on, ɗuudube iwroyay funnaange e hiraange, ɓe nafodoya e Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba ka laamateeri

kammu. <sup>12</sup> Kono haanunoofe ronude laamateeri ndin ben bugete ka niwre ka buri wodfdude, ka wullaandu e ɗatindiro jiiye woni ton.»

<sup>13</sup> Onsay Iisaa wi'i on hooreejo sufaabe ben: «Yahu, yo ɗun wonirane wano gomɗinirɗaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

*Fii no Iisaa Nawndiri Nawnube buy*

(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)

<sup>14</sup> Bawto ɗun Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiido on no waalii nawnare nguli-bandu. <sup>15</sup> O meemi jungo on ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

<sup>16</sup> Bay niɓɓii, ɓe addani mo ɗuufuɓe ɓe jinna nangi, o radori ɗin jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnube ben fow. <sup>17</sup> Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaje men ɗen,

o fawtike nabbeeli men ɗin.»<sup>r</sup>

<sup>18</sup> Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaabe makko ben yo ɓe lumbitu gafa. <sup>19</sup> Jannoowo fii Sariya on goo ɓadii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

<sup>20</sup> Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni ɗin no mari gayɗe mun, awa kadi colli ɗin ka weeyo no mari ɓakkaaji mun, kono \*Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

<sup>21</sup> Godɗo e taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnane lan taho mi yaha, mi watinoya ben an en.»

<sup>22</sup> Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa mayɓe ben wattina mayɓe mun ben.»

*Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden*

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

<sup>23</sup> Bawto ɗun Iisaa bakii ka laana, taalibaabe makko ben kadi jokki mo. <sup>24</sup> Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan ɗen watti diwude laana kan, tawi kanko himo ɗaanii. <sup>25</sup> Be ari, ɓe findini mo, ɓe wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

<sup>26</sup> O wi'i ɓe: «Ko fii hondun hulandon, onon ɓee fanɗa-gomɗinalɓe?» Onsay o immii, o toɗani hendu ndun e morloode ndiyan ɗen, deeyaango tiidungo wadi.

<sup>27</sup> Ben ɗalɗi fota, ɓe wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli ɗin e baharu on doftoto mo!»

*Fii no Jinnanoofe Diɗo Selliniraa*

(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

<sup>28</sup> Bay wonii o hewtoyii gafa weendu ndun, ɗun ko e ndii leydi ɓee Gadariyankooɓe, jinnaabe diɗo sortii ka ɓerɗe, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ɓen hulbinii, hay gooto suusataano rewude ɗon. <sup>29</sup> Ben sonki e makko, ɓe wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo \*Biɗɗo Alla. E hara ko ardudaa ɗoo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

<sup>30</sup> Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodɗitii ɓe. <sup>31</sup> Onsay jinnaaji ɗin jeeji mo, ɗi wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

<sup>32</sup> O wi'i ɗi: «Yahee!» Onsay ɗi yalti e ɓen, ɗi naatoyi e nder ɗin koseeji. Tun, koseeji ɗin fow gidɗi ka falo, ɗi unoyii ka weendu, ɗi muli ka nder ndiyan. <sup>33</sup> Ornaynoofe ɗi ɓen dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko heɓi ɓen jinnanoofe kon.

<sup>34</sup> Onsay yimɓe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde ɓe yiirunoo mo, ɓe jeeji mo wodɗitagol leydi maɓɓe ndin.

## 9

*Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujoo*

(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

<sup>1</sup> Bawto ɗun Iisaa bakii ɗon e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko.

<sup>2</sup> Be addani mo maaya-banduujoo waaliido e ɓoggi-dimbordɗi. Bay Iisaa yi'ii gomɗinal maɓɓe ngal, o wi'i maaya-banduujoo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa ɗin yaafaama.»

<sup>3</sup> Onsay wofɓe e jannoofe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neɗɗo no hoynude Alla!»

<sup>4</sup> Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe ɗin, o wi'i ɓe: «Ko hondun joganidon ɗii miijooji bonɗi ka ɓerɗe mon? <sup>5</sup> Enee, hakkunde wi'ugol junuubaaji maa ɗin yaafaama» e «immo yahaa», ko hondun e ɗii ɗoo buri weebude? <sup>6</sup> Fii no andiron wonde \*Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna ɗoo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo

yettaa boggi-dimbordii maa dīn, hootaa ka maa.» <sup>7</sup> On immii, o hooti ka makko. <sup>8</sup> Bay jamaa on yi'ii dūn, ƒe huli, ƒe mawnini Alla, on yedudfo yimbe ƒen sifa ngal bawgal.

*Fii no Matta Jokkiri Iisaa*  
(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

<sup>9</sup> Wa ko Iisaa iwata d'ŋon, o yi'ii godfo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

<sup>10</sup> Bawto dūn, Iisaa joodii fii ƒaamugol ka suudu Matta, tawi \*yantooƒe sagalle e junuubankeefe duudufe no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ƒen. <sup>11</sup> Bay \*Fariisiyaabe ƒen yi'ii dūn, ƒe wi'i taalibaabe makko ƒen: «E ko fii hondun karamoko mon ƒaamidanta e yantooƒe sagalle ƒen e junuubanke'en?»

<sup>12</sup> Bay wonii Iisaa nanii dūn, o wi'i: «Hinaa sellube ƒen hatonjini e ƒawndoowo, kono ko ƒawbe ƒen. <sup>13</sup> Allaahu non no daali: <Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.><sup>S</sup> Awa, yahee andinoyodon ko woni firo dūn. Ko fii min, wonaa noddugol feewube ƒen mi arani, kono ko junuubankeefe ƒen.»

*Landal fii Hoorugol*  
(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

<sup>14</sup> Onsay taalibaabe Yaayaa ƒen ari e Iisaa, ƒe wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ƒen men hooranta, hara taalibaabe maa ƒen kan alaa hoorude?»

<sup>15</sup> Iisaa jaabii ƒe wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hife wondi e jom jomba? Nalaade aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde maƒƒe, onsay ƒe hooray. <sup>16</sup> Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidfo. Ko fii ceelol ngol pooday dolokke on, haa wuddere nden ƒurta yaajude. <sup>17</sup> Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidfo. Si hinaa dūn, guri dīn seekoto, njaram dan hibba, bootooji guri dīn kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowete, di fow di maroda.»

*Fii no Iisaa Wurmitori Jiwo, Sellini Debbo*  
(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

<sup>18</sup> Wa fewndo ko Iisaa yewtata ƒe dīi kongudī, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree \*fawon juude mon ƒen e hoore makko, o wuuritay.» <sup>19</sup> Iisaa e taalibaabe mun ƒen immii jokki mo.

<sup>20</sup> Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e dīdī ari wontiri ƒaawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. <sup>21</sup> Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

<sup>22</sup> Onsay Iisaa yeyyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomdinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

<sup>23</sup> Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttooƒe ceri ƒen<sup>t</sup> e jamaa on woni e nder jiiifoldu kon. <sup>24</sup> o wi'i ƒe: «Pottitee, jiwo on maayaali, o d'aani.» Be jali mo. <sup>25</sup> Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. <sup>26</sup> Fii dūn andii e leydi ndin fow.

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Didfo*

<sup>27</sup> Wa ko Iisaa iwata d'ŋon, bumbe didfo jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo ƒii Daawuuda!»

<sup>28</sup> Bay o hewtii ka suudu, bumbe ƒen ƒadii mo. Iisaa wi'i ƒe: «Hiƒon sikka mido waawi wafude dūn?»

Be jaabii mo: «Hiyyii, yaa an Koohooyo.»

<sup>29</sup> Onsay o meemi ƒe gite ƒen, o wi'i: «Yo dūn woniran on wano gomdīnirdon non.» <sup>30</sup> Gite maƒƒe ƒen wunti. Iisaa yamiri ƒe dūndoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.» <sup>31</sup> Kono nde ƒe yaltirnoo, ƒe nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wafani ƒe kon.

*Fii no Iisaa Selliniri Mbobooyo mo Jinna Nangi*

<sup>32</sup> Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ƒen fokkitata, ƒe addani mo mbobooyo mo jinna nangi. <sup>33</sup> Bay wonii jinnawii ngin rafaama, mbobooyo on wowli. E nder ko jamaa on ƒaldī kon, ƒe wi'i: «Haa hande sifa dūn yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» <sup>34</sup> Kono Fariisiyaabe ƒen kaƒun wi'i: «Ko tippude e lando jinnajji dīn o woni radforde jinnajji dīn.»

*Fii no Iisaa Yurmiraa Jamaa on*  
(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

<sup>S</sup> 9:13 9.13 Hus. 6.6      <sup>t</sup> 9:23 9.23 E naamu Yahuudiyankeefe ƒen, si godfo maayiino ko wuttooƒe ceri ƒen e rewbe toɗɗaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla mayɗo on.

<sup>35</sup> Tawi Iisaa no yiilotonoo e ca'e den fow e kofooli dɪn, janna ka nder juulirde maɓɓe, waajoo fii Kibaaru Moyyo \*laamu Alla ngun, jawnda kadi kala nawnaaje e jabbeeeli. <sup>36</sup> Bay o yi'i jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hiɓe aybi, hiɓe njakkiraa ballo wa baali dɪ alaa ngaynaako. <sup>37</sup> Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no dɪuɗi, kono wa'ooɓe ben dɪuɗaa. <sup>38</sup> Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'ooɓe ka baagol makko.»

## 10

*Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Didɔ*  
(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

<sup>1</sup> Bawto dɪn, Iisaa noddɪ \*sahaabaabe makko ben sappoo e didɔ, o okki ɓe bawgal raɗagol jinnaaji dɪn e sellingol kala jaw e kala nawnaare. <sup>2</sup> E hino inde ben sahaabaabe sappoo e didɔ: arano on e maɓɓe ko Sim'uunu, jammaado on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, <sup>3</sup> e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynooɗo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, <sup>4</sup> e Sim'uunu tawdaado e fedde \*Zelotiibe ben, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytooɗo mo on.

<sup>5</sup> Ko ɓee sappoo e didooɓe dɔo Iisaa immiini bawto o yamirde ɓe dɪndoo: «Wota on yaaru ka ɓe wonaa Yahuudiyanke ben e wota on naatu ka ca'e Samariyankeɓe ben. <sup>6</sup> Kono yaaree ka baali suudu \*Isra'iila majjudi dɪn. <sup>7</sup> E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun ɓadike. <sup>8</sup> Nawndon jawɓe ben, immintinon mayɓe ben, sellinon ɓe damajan ben, ɓe laaɓa, raɗodon jinnaaji dɪn. On hendike dɪn e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dɪn, hara on ittinaali hay huunde. <sup>9</sup> Wota on datto kanɓe maa kaalisi maa sila, yoobodon, <sup>10</sup> maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji dɪdɪ, maa paɗe, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaameteɓe mun.

<sup>11</sup> «Kala saare maa hoɗo ka naatudon, andee si tawii no woodi dɪn godɗo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. <sup>12</sup> Nde hidon naata e suudu, salminee. <sup>13</sup> Si yimɓe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e maɓɓe, kono si tawii ɓe jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. <sup>14</sup> Si tawii non on jabaaka, maa konguɗi mon dɪn heɗaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon dɪn. <sup>15</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, pande jaawoore nden ko dee ca'e Saduuma e \*Amuura buretee hoynaneede edii nden saare dɪn.

<sup>16</sup> «Jooni mido immiirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. <sup>17</sup> Reenodon e yimɓe ben, ko fii ɓe naɓoyay on ka naawirdi, ɓe foccoya on ka juulirde maɓɓe. <sup>18</sup> On nabete ka yeesoɓe ben e ka lamɓe ben sabu an, seeditodon fii an yeeso maɓɓe, kamɓe e ɓe wonaa Yahuudiyanke ben.

<sup>19</sup> «Kono tuma ɓe watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. <sup>20</sup> Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtroyta on. <sup>21</sup> Ko fii godɗo yettoyay musidɗo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non biɗɗo mun. Fayɓe ben kadi hawtanoyoo mawɓe mon ben, ɓe wona sabu haa ɓe waree. <sup>22</sup> Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo njannike dɪn haa ka lannoode, o dandoyte. <sup>23</sup> Kono si on cukkaama e ndee saare dɔo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'iilayanke den fow ado \*Bii-Aaden on arude.

<sup>24</sup> «Awa taalibaajo ɓuraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu ɓuraa jeyɗo dɪn. <sup>25</sup> Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si ɓe jammii non jom suudu ndun \*Balzabuula, haray ko haa honto non ɓe jammata yimɓe suudu makko ndun!

<sup>26</sup> Awa wota on hulu ɓe few, ko fii alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. <sup>27</sup> Ko mi wowlani on kon ka niwre, feppinee dɪn tumbere jalorma. Ko sowndaɗon kon kadi, ewnee dɪn ka warɗakke. <sup>28</sup> Awa wota on hulu warooɓe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawuɗo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. <sup>29</sup> Hinaa seresereji dɪdɪ no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e ɓaawo muyɗe Ben mon. <sup>30</sup> Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. <sup>31</sup> Awa, wota on hulu, ko fii hidon ɓuri seresereji buy hittude ka Alla.

<sup>32</sup> «Ko dɪn wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimɓe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. <sup>33</sup> Kono kala yeddudo fii an yeeso yimɓe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

<sup>34</sup> «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. <sup>35</sup> Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma

mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. <sup>36</sup> Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

<sup>37</sup> «Kala yidufdo ben mun maa yumma mun furi lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidufdo kadi bidfdo mun gorko maa bidfdo mun jiwo furi lan, haray ontigi foddaa e an. <sup>38</sup> Kala mo yettaali leggal mun altindiraangal\* ngal, jokkimmi, haray ontigi foddaa e an.<sup>u</sup> <sup>39</sup> Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoyay dan.

<sup>40</sup> «Kala jabufdo on haray jabii lan, kala non jabufdo lan haray o jabii Nulufdo lan on. <sup>41</sup> Kala jabufdo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabufdo feewudo sabu on ko feewudo, o hebay mbarjaari feewudo. <sup>42</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordo godfdo e koy taalibahoy an ndiyan buufufdan, sabu kun ko taalibahun an, o fafataa mbarjaari makko ndin few.»

## 11

### *Fii Lande Yaayaa den* (Luk. 7.18-35)

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa gaynii yamirde \*sahaabaabe makko ben sappoo e dfido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

<sup>2</sup> Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuufde \*Almasiihu on no wowlee. Onsay o immini taalibaabe makko ben <sup>3</sup> ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanufdo arude on, kaa hara yo men habbo godfdo goo?»

<sup>4</sup> Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanofon Yaayaa ko yi'ufon kon e ko nanufon kon, <sup>5</sup> wonde: bumbe ben yi'ii, boofoofoe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidufbe ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no fejjinaneede miskinbe ben. <sup>6</sup> Kala mo feggaaki e an ko malaado.»<sup>w</sup>

<sup>7</sup> Bay be yiltitike, onsay Iisaa fudfii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dfundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunofon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? <sup>8</sup> Kaa ko hondun yahunofon ndaarugol? Ko nedfdo borniido conci dimi? Ndaaree, bee borniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. <sup>9</sup> Ko hondun non yahunofon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko furi annabaajo. <sup>10</sup> Ko oo dfoo woni mo fii mun windii on, wonde:

<Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,

fii ko fertano-maa laawol maa ngol.><sup>y</sup>

<sup>11</sup> «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burfdo Yaayaa \*lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burfdo fandude on ka laamateeri kammu no furi mo teddude. <sup>12</sup> Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no yaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. <sup>13</sup> Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini dun. <sup>14</sup> Si hidon faalaa jabude dun, ko kanko woni liliya, on haanunoodo arude. <sup>15</sup> Mo no mari noppi yo nanu!

<sup>16</sup> «Hara ko e hondun mi ebbindirra nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: <sup>17</sup> <Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimani on gimdi yurmudi, on wullaali!> <sup>18</sup> Ko fii Yaayaa arno, o jaamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'ufon: <On ko mo jinna!> <sup>19</sup> Bii-Aaden\* on kadi arii no jaama no yara, wi'ufon: <On ko reereufdo, yaroowo, weldudo e yantoofoe sagalle e junuubanke'en!> Kono kuufde faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

### *Fii Ca'e Saliife Gomdinde den* (Luk. 10.12-15)

<sup>20</sup> Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o furi wafude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, <sup>21</sup> o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii conci heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. <sup>22</sup> Ko dun wadi si mi wi'ay on, pande jaawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. <sup>23</sup> Onon non, bee be Kafernahuu, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadufdi e maa wadirnoo non e ndee saare wi'eteende \*Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. <sup>24</sup> Ko dun wadi si mi

<sup>u</sup> 10:38 10.38 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya. <sup>w</sup> 11:6 11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomdinde lan ko malaado.» <sup>y</sup> 11:10 11.10 Mal. 3.1

wi'ay on, nande jaawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

*Fii no Iisaa Noddiri en e Makko*  
(Luk. 10.21-22)

<sup>25</sup> E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa d'un ben faamuɓe e bee gandiduɓe, feɓɓinandaa d'un bee faybe. <sup>26</sup> Hiiyii, ko fii ko d'un wonnoo yidi maa on, yo Baaba.

<sup>27</sup> «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Bid'ɗo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Bid'ɗo on e on mo Bid'ɗo on faalaa mo feɓɓinande.

<sup>28</sup> «Aree e an, on fow, yo rondiiɓe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. <sup>29</sup> Jaɓon yankinanagol ko mi fawi on kon, jaɓon janndeeji an d'in. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e ɓernde, d'un on heɓay fowtunde fii wonkiiji mon d'in. <sup>30</sup> Ko fii ko mi fawata on kon no weli naɓude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

## 12

*Landal fii Nalaande Fowteteende nden*  
(Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

<sup>1</sup> E on saa'i don, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri nande aseweere nden, d'un ko \*jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di jaama, ko fii hari hiɓe weelaa. <sup>2</sup> Bay \*Fariisiyaabe ben yi'i d'un, ɓe wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no waɗude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

<sup>3</sup> Kono Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda waɗunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimɓe wondunooɓe e makko ben? <sup>4</sup> O naati ka nder suudu Alla, onsay ɓe naami bireediiɓe weɓɓitaade fii sadaka den, de tawata hinaa kanko, hinaa ɓe o wondunoo ben daganinoo jaamugol, kono ko \*yottinoobe sadaka ben tun daganinoo jaamugol de. <sup>5</sup> Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweeje den hooreɓe yottinoobe sadaka ben no bonna Sariya jalaande fowteteende nden ka nder \*juulirde mawnde, hara fawaaki ɓe? <sup>6</sup> Kono mi andinii on, burɗo juulirde mawnde nden no doo. <sup>7</sup> Allaahu on no daali: <Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.>Y Si hidon andunoo ko d'un firi, on felataano yimɓe ɓe bonnaa. <sup>8</sup> Ko fii ko \*Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.

*Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo*  
(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

<sup>9</sup> Onsay o iwi don, o naatoyi ka nder juulirde maɓɓe. <sup>10</sup> Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hiɓe faalaa toonude Iisaa, ɓe landii mo, ɓe wi'i: «E hara no dagii ka godɗo jawndee e asewe?»

<sup>11</sup> O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna? <sup>12</sup> E ko haa honto non nedɗo hitti ɓuri baalii! Awa no dagii waɗugol ko moyyi nande jalaande fowteteende nden.»

<sup>13</sup> Onsay o wi'i on nedɗo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. <sup>14</sup> Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no ɓe warira mo.

*Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun*

<sup>15</sup> Bay Iisaa faamii nden eɓɓoore maɓɓe, o iwi don. Buy jokki mo, o sellini ɓe fow. <sup>16</sup> O yamiri ɓe wota ɓe feɓɓin fii makko, <sup>17</sup> fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

<sup>18</sup> «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,  
on yidaaɗo an mo mi weltori.

Mi waɗay Ruuhu an on e makko,  
o feɓɓinanoya leyyi d'in peewal ngal.

<sup>19</sup> O yeddondiroytaa e godɗo, o sonkoytaa,  
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballaje.

<sup>20</sup> O heloytaa kudol bayyungol,  
o roccinoytaa sarbu wonɗo e suurude,  
haa o folna peewal ngal.

<sup>21</sup> Onsay leyyi d'in tanyinoroyay innde makko nden.»Z

*Fii no Iisaa Jaabori Toojne de O Toojnaa*

(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

<sup>22</sup> Bawto d'un be addani mo mo jinna nangi, tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay on mboboojo wowli, yi'i. <sup>23</sup> Tawi d'un no njaldini jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni \*Almasiihu mo Daawuuda?»

<sup>24</sup> Bay Fariisiyaabe ben nani d'un, be wi'i: «Oo neddo ko e innde \*Balzabuula lando jinnaaji d'in tun o woni radorde jinnaaji d'in!»

<sup>25</sup> Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miijii, o wi'i be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii kapun tigi, haray waawataa tabitude. <sup>26</sup> Si tawii non Ibuliisa radike Ibuliisa, o liddike hoore makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri makko ndin tabirta? <sup>27</sup> Si tawii non min ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji d'in, haray be mon ben non ko tippude e hombo woni di radorde? Ko d'un wadi si kambe tigi be jaawoyay on. <sup>28</sup> Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radorde jinnaaji d'in, haray \*laamu Alla ngun arii haa e mon.

<sup>29</sup> «Maa ko honno goddo waawirta naatude e nder suudu neddo dolnudo, mooba keyeeji on d'in, ado o habbude on neddo dolnudo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. <sup>30</sup> Awa, kala mo aldaa e an haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

<sup>31</sup> «Ko d'un wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynudo Ruuhu Alla on yaafetaake few. <sup>32</sup> Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo \*Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

*Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun*

(Luk. 6.43-45)

<sup>33</sup> «Si leggal no moyyi, haray biibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray biibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditree biibbe mun ben. <sup>34</sup> Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata. <sup>35</sup> Neddo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, neddo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. <sup>36</sup> Awa mi andinii on, jande jaawoore nden yimbe ben hasborte kala kongudi mehi di be wowlaynoo. <sup>37</sup> Ko fii ko kongudi maa d'in jaawirtedaa feewudo maa bondo.»

*Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande*

(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

<sup>38</sup> Onsay wobbe e jannooŋe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wadan men maande hawniinde, men yi'a.»

<sup>39</sup> O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowo no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. <sup>40</sup> Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati<sup>a</sup>, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. <sup>41</sup> Awa kadi jande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe \*Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be hedinoo ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. <sup>42</sup> Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

<sup>43</sup> «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, <sup>44</sup> ngii wi'ay: «Yo mi yilito ka suudu ka mi iwnoo don.» Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. <sup>45</sup> Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray aranun d'un bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

*Fii Beynguure Iisaa nden*

(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

<sup>46</sup> E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootooŋe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko. <sup>47</sup> Onsay goddo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootooŋe mon ben no darii ka yaasi, hiŋbe faalaa on yewtude.»

<sup>48</sup> Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko hombe woni yumma-gootooŋe an ben?» <sup>49</sup> Onsay o sappii taalibaabe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an



e yumma-gootoobe an ben. <sup>50</sup> Ko fii kala wadufo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

## 13

### *Misal Yettaangal e Remoowo* (Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

<sup>1</sup> Nden pande Iisaa yalti ka suudu, o joodfoyii ka daande weendu. <sup>2</sup> Hakkee ko jamaa mooɓinoodo takko makko on duudi, o bakii e laakun, o joodfii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. <sup>3</sup> O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. <sup>4</sup> E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka fatal, colli din ari modi de. <sup>5</sup> Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa. De fufi heja sabu dewlugol leydi ndin. <sup>6</sup> Bay naange ngen yaltii, de sumi, de yoori, sabu angal ka dadi din sinoo. <sup>7</sup> Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de. <sup>8</sup> Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. <sup>9</sup> Mo no mari noppi yo nanu!»

<sup>10</sup> Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

<sup>11</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol yundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka dun. <sup>12</sup> Ko fii ko mardo beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. <sup>13</sup> Ko wadi si mido yewtirde be mise, ko bay hibe ndaara, kono be yi'ataa, hibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. <sup>14</sup> Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e mabbe, wonde:

«Pellet hidon nana,

kono on faamataa few.

Pellet hidon ndaara,

kono on yi'ataa few.

<sup>15</sup> Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi mabbe din,

awa kadi be ombii gite den,

sakko be yiira gite mabbe den,

maa be nanira noppi mabbe din,

maa be faamira berde mabbe den,

haa be tuuba, mi sellina be.»<sup>b</sup>

<sup>16</sup> «Onon non, gite mon den malii ko fii hife yi'ude, noppi mon din malii ko fii hidi nanude. <sup>17</sup> Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

<sup>18</sup> «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. <sup>19</sup> Nde goddo hedii daalol \*laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bonfo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka fatal. <sup>20</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol heja e nder weltaare. <sup>21</sup> Kono o alaa dadi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. <sup>22</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e fayniro jawle. <sup>23</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wofbe ben laabi teemedere, wofbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

### *Misal Yettaangal e Gapo Sankoowo Kenkesama*

<sup>24</sup> Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. <sup>25</sup> Kono wa ko yimbe ben daanii, gapo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. <sup>26</sup> Bay wonii ngawri ndin fufii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

<sup>27</sup> «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: «Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

<sup>28</sup> «O jaabii be, o wi'i: «Ko gapo wadi dun.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: «Hidon faalaa yo men yahu men boroya dun?»

<sup>29</sup> «O jaabii be: «Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on.

<sup>30</sup> Accee di njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'ooobe ben yo

<sup>b</sup> 13:15 13.15 Isa. 6.9-10

be boru taho kenkesama on, be haɓɓira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.» »

*Misal Yettaangal e Abbere Bene*  
(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

<sup>31</sup> Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde godɗo yetti, aawi e ngesa mun. <sup>32</sup> Pellet, ko nden ɓuri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fufi, haray ko nden ɓuri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli ɗin ka weeyo aray, hoɗa e calɗi maggal on.»

*Misal Yettaangal e Lewen*  
(Luk. 13.20-21)

<sup>33</sup> Iisaa addani be ngal misal ɗoo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya ɗun, on lewen wona sabu ɗun fow yura.»

<sup>34</sup> Iisaa yewtiri ɗun jamaa on mise. O yewtirtaano be si wonaa mise, <sup>35</sup> fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise,  
mi feppina piiji suuɗinooɗi gila ka fudɗoode.»<sup>C</sup>

*Firo Misal Yettaangal e Kenkesama*

<sup>36</sup> Onsay Iisaa acci ɗon jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaabe makko ben ɓadii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

<sup>37</sup> O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko \*Bii-Aaden on. <sup>38</sup> Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni ɓiɓɓe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni ɓiɓɓe bonɗo on. <sup>39</sup> Gaɗo sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'ooɓe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. <sup>40</sup> Wano kenkesama on ɓorirtee non fii bugogol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. <sup>41</sup> Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginaayɓe ben fow e wadooɓe ko boni ben, <sup>42</sup> be bugoo be ka nder beembaal yiite ka wullaandu e ɗatindiro piiye woni ton. <sup>43</sup> Kono feewuɓe ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben maɓɓe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

*Mise Ebbindiraade e Laamu Alla ngun*

<sup>44</sup> Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suuɗiido e nder ngesa mo nedɗo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jooii, o sooda mban ngesa.

<sup>45</sup> «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo ɗaɓɓude lambiri. <sup>46</sup> Bay o yi'i satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

<sup>47</sup> «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa \*jalaaji bugaadi e nder maayo, moofi noone liyyi fow. <sup>48</sup> Bay ɗi heewii, ɗi poodaa ka pencen, joodaa. Moyyi ɗin yettaa wattaa ka miranji, bonɗi ɗin bugaa. <sup>49</sup> Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonɓe ben e moyyuɓe ben. <sup>50</sup> Be bugoo bonɓe ben ka beembaal yiite ka wullaandu e ɗatindiro piiye woni ton.

<sup>51</sup> «E hara on faamii ɗun fow?»

Be jaabii: «Hiiyii!»

<sup>52</sup> O wi'i be kadi: «Ko ɗun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kidɗi.» <sup>53</sup> Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi ɗon.

*Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa*  
(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

<sup>54</sup> Iisaa yahi ka o ne'aa ɗon, ɗun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde maɓɓe. Dun ɗaldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e ɗii kaawakeeji moyyi iwrani mo? <sup>55</sup> E hinaa ɓiɗɗo minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gotooɓe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? <sup>56</sup> E hinaa bandiraabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto ɗun fow iwrani mo?» <sup>57</sup> Dun hadi be gomdingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.»

<sup>58</sup> Laatii o wadaali ɗon kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomɗinal maɓɓe ngal.

## 14

*Fii no Yaayaa Wariraa**(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)*

<sup>1</sup> Ko e on saa'i don, \*Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee.  
<sup>2</sup> O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

<sup>3</sup> Ko Heroodu wi'irnoo dun ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiyya, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, <sup>4</sup> ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. <sup>5</sup> O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hiibe jogori Yaayaa wa annabaajo.

<sup>6</sup> Kono e nder palaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiyya on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu <sup>7</sup> haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wadanay mo kala ko o torii mo fewndo don. <sup>8</sup> Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan doo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

<sup>9</sup> Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. <sup>10</sup> O immiini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, <sup>11</sup> nde addaa e miran, dun jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. <sup>12</sup> Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo**(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)*

<sup>13</sup> Bay Iisaa nanii dun, o iwi don e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wuldinnde. Jamaa on humpitii dun, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. <sup>14</sup> Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o pawndi pawbe wonnoobe don ben.

<sup>15</sup> Bay nibbii, taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wuldinnde nii, nallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka kofooli, be dabba ko be naama.»

<sup>16</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be naama.»

<sup>17</sup> Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari doo!»

<sup>18</sup> Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.» <sup>19</sup> Onsay o yamiri jamaaji din yo be joodo ka hudo. O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonna taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on. <sup>20</sup> Fow naami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e didi tew kunte ko lutti. <sup>21</sup> Tawi ben naamuube ko wa be worbe guluuje njowo, hara rawe e faybe lintaa.

*Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan**(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)*

<sup>22</sup> Bawto dun kisan, Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on. <sup>23</sup> Bay wonii o yilti be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay nibbii, tawi ko kanko tun woni don. <sup>24</sup> Tawi laana kan wodditorii leydi ndin wa palande teemedde, awa kadi morloode ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

<sup>25</sup> Ka subaka, Iisaa sutori e maabe, himo seppa ka hoore ndiyan. <sup>26</sup> Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol maabe ngol be sonki.

<sup>27</sup> Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

<sup>28</sup> Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

<sup>29</sup> Iisaa wi'i mo: «Aru!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoyogol e Iisaa. <sup>30</sup> Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidi kon, o huli. Tun o fuddii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

<sup>31</sup> Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomdinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

<sup>32</sup> Onsay be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. <sup>33</sup> Wonnoobe ka laana ben sujiani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a \*Bid'o Alla!»

<sup>34</sup> Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata. <sup>35</sup> Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeeji don din fow. Be addani mo pawbe ben

fow, <sup>36</sup> be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunoobe mo ben fow ndikki.

## 15

### *Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun dɪn*

(Mrk. 7.1-23)

<sup>1</sup> Onsay \*Fariisiyaabe e jannoobe fii Sariya on iwri Yerusalem, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: <sup>2</sup> «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hife jaama.»

<sup>3</sup> O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla dɛn sabu naamuuji mon dɪn? <sup>4</sup> Ko fii Allaahu on no daali: <Teddin yumma maa e ben maa>,<sup>d</sup> awa kadi: <on mo hudi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.><sup>d</sup> <sup>5</sup> Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udɔ ben mun maa yumma mun: <mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon>,<sup>e</sup> haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. <sup>7</sup> Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, o wi'i:

<sup>8</sup> «Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde, kono berde mabbe den no wodfondiri e an fota.

<sup>9</sup> Ko e nder meere be woni lan rewude, janndeji dɪ be woni jannude dɪn ko dɪ yimbe ben sinci.»<sup>e</sup>

<sup>10</sup> Onsay Iisaa noddii jamaa on e makko, o wi'i be: «Hedee, faamon. <sup>11</sup> Hinaa ko naatiri ka hunduko tuuninta nedɔ, kono ko ko yaltirta ka hunduko kon tuuninta nedɔ.»

<sup>12</sup> Onsay taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu nanugol ngol kongol?»

<sup>13</sup> O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi hinaa Ben an Kammuyankeejo on tuti, borete. <sup>14</sup> Tertee be, ko bumbe woni dowude bumbe. Si bundo non dowii bundo, be didoo non be yanay e nder ngayka.»

<sup>15</sup> Petrusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men fii ngal misal.»

<sup>16</sup> Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko on be alaa faamu? <sup>17</sup> E on andaa kala ko naati ka hunduko ko ka nder reedu yahata, bawto dɪn hawkoyee ka weddii? <sup>18</sup> Kono ko yaltiri ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko dɪn-le tuuninta nedɔ. <sup>19</sup> Ko fii, ko e nder bernde nedɔ mijooji bondi yaltata, kapun e waru-hoore e jinaa e cagayaagal e ngyuka e seeditagol fenaande e hoyre. <sup>20</sup> Ko dɪn woni ko tuuninta nedɔ. Kono naamugol hara soodaaki, dɪn tuunintaa nedɔ.»

### *Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomɔiniri*

(Mrk. 7.24-30)

<sup>21</sup> Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi dee ca'e Tiiri e Siduuna. <sup>22</sup> Tun, debbo Kanaaniyankeejo hodudo dɛn ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

<sup>23</sup> Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

<sup>24</sup> O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjudi dɪn tun mi addiraa.»

<sup>25</sup> Kono kanko debbo on o ari, o jicci yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

<sup>26</sup> O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji dɪn.»

<sup>27</sup> Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji dɪn naamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

<sup>28</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomɔinal maa ngal no tiidi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

### *Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo*

(Mrk. 8.1-10)

<sup>29</sup> Bay feyyii e dɪn, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera \*Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi dɛn e fello, o joodii. <sup>30</sup> Jamaa moolanaado kadi badii mo, wondude e bofoobe e bumbe e layoobe e pahidube-mbobidi e pawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyde makko, o sellini be. <sup>31</sup> Bay jamaa on yi'i pahidube-mbobidi ben wowlii, layoobe ben kadi hettii cellal, bofoobe ben yahii, bumbe ben yi'i, be njaldi, be mawnini Alla Isra'iilayankeebe ben.

<sup>32</sup> Onsay Iisaa noddii taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hiibe wondi e an, be alaa ko be paama. Mi faalaaka be yiltude hiibe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

<sup>33</sup> Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa dfoow fow e ndee nokkuure wuldinnde?»

<sup>34</sup> Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediije jeedidi e likkoy tosokoy seeda.»

<sup>35</sup> Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi. <sup>36</sup> Bay o yettii bireediije den jeedidi e liyyi din, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. <sup>37</sup> Fow paami haa haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. <sup>38</sup> Tawi ben paamube ko be worbe guluuje nayo, hara rewbe e faybe lintaa. <sup>39</sup> Bawto dun o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

## 16

### *Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande*

(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

<sup>1</sup> Onsay \*Fariisiyaabe ben e \*Sadduusiyaabe ben badii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. <sup>2</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on wi'ay: <Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun woji kon.> <sup>3</sup> Bimbi kadi wi'on: <Hande wundinay, ko fii kammu ngun no woji bawli.> Hidon waawi faamude fii ko feepi ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji din? <sup>4</sup> Jamaanu bonngu jinoowu no dafba maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.» Onsay o acci be dfoon, o yahi.

### *Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben*

(Mrk. 8.14-21)

<sup>5</sup> Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. <sup>6</sup> Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

<sup>7</sup> Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dun, ko fii en yettaali bireedi.»

<sup>8</sup> Bay Iisaa andii dun, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon dun, onon bee fandagomdinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? <sup>9</sup> Jaka on faamaali haa jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananoode worbe guluuje njowo den, e ko debeeje jelu artirnodon ko lutti? <sup>10</sup> E bireediije den jeedidi senditananoode worbe guluuje nayo den, e yeru debeeje ko artirnodon ko lutti? <sup>11</sup> Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!» <sup>12</sup> Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wafeteedo e bireedi.

### *Fii Qirritannde Petruusu nden*

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

<sup>13</sup> Nde Iisaa naatunoo Seezariya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal dfoow, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni \*Bii-Aaden on?»

<sup>14</sup> Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yeremiya maa godfo goo e annabaabe ben.»

<sup>15</sup> O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

<sup>16</sup> Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni \*Almasiihu on, on \*Bidfo Alla Wuurudo on!» <sup>17</sup> Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiian feppinan-maa dun, kono ko Ben an, on Wondfo ka kammu.

<sup>18</sup> Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere.<sup>f</sup> Ko e hoore ndee fetere mi darnata \*moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. <sup>19</sup> Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko tonufaa ka leydi woo haray tonjaama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» <sup>20</sup> Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

### *Fii Tampereaji Iisaa din e Artugol makko ngol*

(Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

<sup>21</sup> Gila nden jande, Iisaa fudfii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannooobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.

<sup>f</sup> 16:18 16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere».

<sup>22</sup> Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohooyo, hara dūn hewaali on!»

<sup>23</sup> Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijoji maa dīn hinaa dī Alla, kono ko dī yimbe ben!»

<sup>24</sup> Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta \*leggal makko altindiraangal ngal,§ o jokkammi. <sup>25</sup> Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay dan. <sup>26</sup> E ko nafa hondun woodani neddo hebogol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? <sup>27</sup> Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun. <sup>28</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wofbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

## 17

### *Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin*

(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

<sup>1</sup> Balde jeegoo bawto dūn, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo. <sup>2</sup> Mbaadi makko ndin waylii yeeso maabe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concii makko dīn kadi rawniri wa ndaygu. <sup>3</sup> Muusaa e Iiliiya feepani be, tawi hibe yewtida e makko kanko Iisaa.

<sup>4</sup> Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Koohooyo, no moyyi ka wonen doo. Si hidon faalaa toode mi darnay doo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.»

<sup>5</sup> Wa fewndo ko o wowlata dūn, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

<sup>6</sup> Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii dūn, be hebi kulol tiidungol, be suuyi, be suuji. <sup>7</sup> Kono Iisaa badii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» <sup>8</sup> Onsay be banti gite den, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

<sup>9</sup> E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'udon kon, haa nde \*Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

<sup>10</sup> Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoofo fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliiya haani arude taho?»

<sup>11</sup> O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliiya aray, wattitoo fow. <sup>12</sup> Kono mi andinii on Iiliiya ariino, kono be anditaali mo, be wadiri mo no be faaliraa non. Ko wano non kadi be tampinirta Bii-Aaden on.» <sup>13</sup> Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

### *Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa*

(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

<sup>14</sup> Bay wonii be hewtii takko jamaa on, onsay gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i: <sup>15</sup> «Koohooyo, yurminee biddo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. <sup>16</sup> Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo pawndude.»

<sup>17</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi munnantoo on? Addanee lan mo doo.» <sup>18</sup> Iisaa tojani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

<sup>19</sup> Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

<sup>20</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomdinal mon ngal fandi kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: «Iwu dool», ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. <sup>21</sup> Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

### *Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal*

(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

<sup>22</sup> Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, <sup>23</sup> be wara mo, ka jalaande tammere o immintinooyee.» Dun aanini be fota.

### *Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden*

<sup>24</sup> Fewnde ko be naatata Kafernahuum, yantooŋe sagalle fii \*juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

<sup>25</sup> Kono o jaabii be, o wi'i: «O'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko fiŋbe maŋbe ben kaa ko heddiibe ben?»

<sup>26</sup> O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol d'un fawaaki fiŋbe ben kan. <sup>27</sup> Kono fii wota en mettin berde ben yantooŋe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudii nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooŋe fii sagalle men d'en enen dido.»

## 18

### *Fii Burdo Teddude on ka Laamu Kammu*

(Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

<sup>1</sup> E on saa'i don taalibaabe ben badii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo furi teddude ka laamu kammu ngun?»

<sup>2</sup> Onsay Iisaa noddii paykun, o joddini kun hakkunde maŋbe, <sup>3</sup> o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu. <sup>4</sup> Ko d'un wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun doo, o wonay burdo teddude on ka laamu kammu. <sup>5</sup> Awa kadi kala jabudo paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. <sup>6</sup> Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko furi mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

<sup>7</sup> «Bone wonanii oo aduna sabu d'ii piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa d'un wadi! <sup>8</sup> Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa, haray tayu de, bugodaa ka woddiiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayankeewe. <sup>9</sup> Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awu nde, bugodaa ka woddiiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

### *Misal Yettaangal e Baalii Majjungii*

(Luk. 15.1-7)

<sup>10</sup> «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. <sup>11</sup> Ko fii ko addi \*Bi-Aaden on, ko fii dandugol majjuŋe ben.

<sup>12</sup> «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e din majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbiitoya ngiya majjungii? <sup>13</sup> Si o aru ngii e yiitide, ka haqiiqa mi andinii on, o weltoray ngii furi diya cappande jeenay e jeenay di majjaali. <sup>14</sup> Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee fayŋe no majja.»

### *Fii Yaafondirgol e Yaafaneede*

<sup>15</sup> «Si musiddo maa fawnike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musiddo maa on. <sup>16</sup> Kono si o jabanaali ma, haray dabbi gooto maa dido, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo jaawiroye kongudi seedeefe dido maa tato. <sup>17</sup> Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto \*moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

<sup>18</sup> «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko tonudon ka leydi woo haray tonjaama ka kammu, e ko jabudon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. <sup>19</sup> Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dido e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be d'un. <sup>20</sup> Ko fii ka dido maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde maŋbe.»

<sup>21</sup> Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musiddo an, si himo fawniade e an? Ko haa laabi jeedidi?»

<sup>22</sup> Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedidi, kono ko haa cappande jeedidi laabi jeedidi. <sup>23</sup> Ko d'un wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaaŋe mun hunito d'un. <sup>24</sup> No on lando fuddornoo, be addani mo goddo joganiido

mo ujune kaalisi. <sup>25</sup> Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e biɓɓe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

<sup>26</sup> «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: <Koohooyo, muppanee lan, mi yobay on fow!> <sup>27</sup> Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

<sup>28</sup> «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo \*dinaruujii teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: <Yoban ko joganiidaa mi kon!> <sup>29</sup> On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: <Muppano lan, mi yobete!> <sup>30</sup> Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. <sup>31</sup> Bay dimmooɓe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

<sup>32</sup> «Onsay jom mabbe noddi on jiyaado, o wi'i mo: <Ko an, yo jiyaado bonɗo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeejii lan. <sup>33</sup> An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?> <sup>34</sup> Jom makko tikki, o wattidi mo e letooɓe ben haa nde o yobi ko o jawlii kon fow woo. <sup>35</sup> Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musidɗo mun on ka bernde mun.»

## 19

### *Fii Sertigal Yettindirbe*

(Mrk. 10.1-12)

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa gaynii dɪn yewtereji, o iwi Jaliilu don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gadɗa Yurdayniwol. <sup>2</sup> Jamaa moolanaado jokki mo. O sellini be don.

<sup>3</sup> Onsay \*Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godɗo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

<sup>4</sup> O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fudɗoode, Tagudo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, <sup>5</sup> o daali: <Ko duɗn wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe diɗo be wona gooto.><sup>h</sup> <sup>6</sup> Dun haray hinaa be diɗo hande kadi, kono ko gooto. Awa wota godɗo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

<sup>7</sup> Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

<sup>8</sup> Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fudɗoode hari hinaa non. <sup>9</sup> Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti godɗo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

<sup>10</sup> Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

<sup>11</sup> O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dɗun ben tun. <sup>12</sup> Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi woɓɓe kadi hara ko be bujaabe, no woodi woɓɓe kadi hara ko ruudfiibe fii laamu kammu ngun. On waawudo jabude yo jabul!»

### *Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy*

(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

<sup>13</sup> Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o \*fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tonjani ben. <sup>14</sup> Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on haɗu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» <sup>15</sup> Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

### *Fii Suka Galo on*

(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

<sup>16</sup> Godɗo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wadude fii yo mi heɓoy \*ngurndan poomayankejan dan?»

<sup>17</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hidfa faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

<sup>18</sup> O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, <sup>19</sup> teddinaa kadi yumma maa e ben maa<sup>i</sup>, yidira<sup>a</sup> jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»

<sup>20</sup> On suka wi'i mo: «Mido wadude dɗun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»



<sup>21</sup> Iisaa wi'i mo: «Si hidfa faalaa wonude timmudo, yahu yeeyitaa ko marɗaa kon, okkaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

<sup>22</sup> Bay on suka nanii d'in kongudii, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

*Fii Accuɓe ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa*

<sup>23</sup> Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. <sup>24</sup> Mi andinii on kadi, no ɓuri weefande ngeelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka \*laamu Alla.»

<sup>25</sup> Bay taalibaabe ben nanii d'un, ɓe njaldi fota, ɓe wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

<sup>26</sup> Iisaa ndaari ɓe, wi'i: «Dun waawantaako neɗɗanke, kono fow no waawanoo Alla.»

<sup>27</sup> Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

<sup>28</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde \*Bii-Aaden on joodfii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heyɗintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodfoyo e julle laamu sappoo e d'idi, laamoyodon \*bolondaaji Isra'iila d'in sappoo e d'idi. <sup>29</sup> Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e ɓiɓbe mun ben e gese mun d'en sabu innde an nden, o heboyay ko ɓuri d'un laabi teemedere ka aduna doo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan d'an. <sup>30</sup> Kono wonbe yeeso buy wontiroyay ɓaawo, ɓaawoobe ben wontiroya yeeso.»

## 20

*Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun*

<sup>1</sup> «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltudo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun \*wiɓnu. <sup>2</sup> Be fotti e njoddi, jallal kala \*dinaruuru. Onsay o immiini be ka ngesa makko wiɓnu. <sup>3</sup> O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa waɗude hay huunde. <sup>4</sup> O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiɓnu, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. <sup>5</sup> O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka ɓaawo fanaa, o waɗiri wano non. <sup>6</sup> O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wobbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun jallandon doo, hay huunde on alaa waɗude?» <sup>7</sup> Ben jaabii mo, ɓe wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiɓnu.»

<sup>8</sup> «Bay niɓɓii, jom ngesa wiɓnu mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa ɓe njoddi maɓbe ndin. Fudɗora yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.» <sup>9</sup> Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e maɓbe hendii dinaruuru. <sup>10</sup> Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka heɓay ko ɓuri d'un. Kono kambe kadi mo bee e maɓbe hendii dinaruuru. <sup>11</sup> Bay ɓe hendike, ɓe nurnjurti jom galle on, <sup>12</sup> ɓe wi'i: «Bee sakkitiibe arude ko saa'i gooto pet golli! A fonnii ɓe e amen, menen ɓee tudiiɓe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?» <sup>13</sup> O jaabii godɗo e maɓbe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru? <sup>14</sup> Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidi an wadi si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. <sup>15</sup> E hara mi newnanaaka wadigol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?»

<sup>16</sup> «Ko wano nii kadi ɓaawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya ɓaawo.»

*Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon*

(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

<sup>17</sup> Fewndo ko ɓe yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e d'ido sera, o wi'i ɓe: <sup>18</sup> «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreeɓe \*yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, ɓe happana mo wareede. <sup>19</sup> Be watta mo e juude ɓe wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, ɓe focca mo, ɓe fempa. Bawto d'un o immintinoyee ka jalaande tammere.»

*Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon*

(Mrk. 10.35-45)

<sup>20</sup> Onsay yumma fayɓe Zabadii ben e ɓiɓbe mun ben ɓadii Iisaa, ɓe jiccii fii toragol mo. <sup>21</sup> Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo ɓee ɓiɓbe an doo d'ido joodfoyo ka laamateeri mon, godɗo on wonira ka jaamo mon, oya on ka nano mon.»

<sup>22</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yaritige jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

<sup>23</sup> O wi'i be: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodfooyagol ka naamo an maa ka nano an, hinaa min yedata d'un, kono ko Ben an yedata d'un be o ebbani fii d'un ben.»

<sup>24</sup> Bay beya taalibaabe sappo nanii d'un, be seytinani ben neene-gootoobe dido.  
<sup>25</sup> Onsay Iisaa noddii be, o wi'i: «Hid'on andi hooreebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe mabbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore mabbe. <sup>26</sup> Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde teddufo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon.  
<sup>27</sup> Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccufo mon.  
<sup>28</sup> Ko wano non, \*Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanegol, okkitora ngurndan mun dan fii cottudi duudufo.»

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bumb'e dido Yeerikoo*  
 (Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)

<sup>29</sup> Bay wonii be yaltii Yeerikoo, jamaa duudufo jokki mo kanko Iisaa. <sup>30</sup> Tawi bumb'e dido no joodfii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, be ewnii, be wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

<sup>31</sup> Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be burti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

<sup>32</sup> Onsay Iisaa dartii, o noddii be, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadfan on?»

<sup>33</sup> Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

<sup>34</sup> Iisaa yurmaa be, o meemi gite mabbe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

## 21

*Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam*  
 (Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

<sup>1</sup> Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, d'un ko takko Fello \*Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, <sup>2</sup> o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. <sup>3</sup> Si godfo aru on e landaade godfun, on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e majji.» Onsay o accay di ara.»

<sup>4</sup> Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

<sup>5</sup> «Wi'u jamaa \*Siyuuna on:

«E hino lando maa on ka arata e maa,

himo waddii mbabba,

himo yawi e hoore mbabun keccun,

e hoore bikkun mbabba,

himo heewi newaare.»<sup>k</sup>

<sup>6</sup> Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. <sup>7</sup> Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndad'dani mo concii mabbe din e hoore majji, o joodfii don. <sup>8</sup> Tawi yimbe duudufo e nder jamaa on no ndad'danaynoo mo concii mun din ka laawol, wobb'e ben taya caldi ledde den, ndad'dana mo ka laawol. <sup>9</sup> Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a: «Hosannaa\*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,  
 darja burdo toowude wonanii ma.»<sup>m</sup>

<sup>10</sup> Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

<sup>11</sup> Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, d'un ko e nder Jalilu.»

*Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde*  
 (Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

<sup>12</sup> Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral \*juulirde mawnde, o radii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, <sup>13</sup> hara himo wi'ora be: «No windii: «Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla»,<sup>n</sup> kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

<sup>14</sup> Tawi bumb'e e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. <sup>15</sup> Kono bay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannooobe fii Sariya on ben yi'i kaawakeeji moyyi di o wadi din, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa\*, yo bii Daawuuda», be seytini, <sup>16</sup> be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiiyii, e hara haa hande on jangaali dii kongufi wonde: «Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?»<sup>p</sup>»

17 O acci be d'on, o yalti saare nden, o yahi \*Betanii, o waali ton.

*Fii no Yibbehi kin Hud'iraa*

*(Mrk. 11.12-14, 20-26)*

18 Ko Iisaa yiltitotoo ka saare bimbi, o weelaa. 19 O yi'i yibbehi ka laawol, o badii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i d'on kisan yibbehi kin yoori.

20 Bay taalibaafe ben yi'ii d'un, be naldii, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

21 Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hid'on gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, d'un wadaya. 22 Kala ko landordon gomdinal e nder toragol Alla, on hebay.»

*Lande fii Bawgal Iisaa ngal*

*(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)*

23 Bawto d'un Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreefe yottinoofe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wonda wadufe d'un, e ko e ley kongol hombo wonda?»

24 Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un. 25 E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e nedd'anke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun had'unoo gomdinen mo? 26 Si en jaabike mo-le ko e nedd'anke d'un iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

27 Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wad'irde d'un.»

*Misal Yettaangal e Bi'bbe Di'do*

28 Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijid'on e d'undoo? Hari goddo no mari bi'bbe di'do. O wi'i arano on e ben: «Bid'do an, yahu golloyaa hande ka ngesa an \*wi'ipu.» 29 On jaabii mo wi'i: «Mi woniraa!» Bawto d'un o ninsiti, o yahi ka ngesa. 30 Ben ma'bbe badii d'immo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ond'on jaabii wi'i: «Mid'o woniri d'un, yo baaben!» Kono o yahaali. 31 Ko hombo e ben di'do wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroofe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka \*laamu Alla. 32 Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkud'on mo gomdinde. Kono yantiroofe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoofe d'un, on tuubaano bawto d'un, gomdind'on mo.»

*Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wi'ipu*

*(Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)*

33 «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo \*wi'ipu. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wi'ipu on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remoofe wi'ipu ben, o yahi safaari. 34 Bay saa'i sonitugol wi'ipu on hewtii, o immini kurkaadi makko haa e remoofe wi'ipu ben fii yo be jonnu be bi'bbe wi'ipu.

35 «Kono ben remoofe wi'ipu hendii d'in kurkaadi, piyi goddo on, wari oya, be ferii goddo goo kaaye. 36 O immini kurkaadi makko goo kadi burbe beya aranun duufude, remoofe wi'ipu ben wad'iri bend'on kadi wano non. 37 Ka sakkitorun o immini bid'do makko on haa e ma'bbe, himo wi'a: «Be teddinay bid'do an on.» 38 Kono bay remoofe wi'ipu ben yi'ii bid'do on, be wi'indiri: «Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, d'un en hendoto ndondi makko ndin.» 39 Onsay be nangi mo, be nabi ka baawo tutateeri wi'ipu, be wari.»

40 Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tutateeri wi'ipu ndin ari, ko hondun o wadata ben remoofe wi'ipu?»

41 Ben hooreefe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonbe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remoofe goo, hara ko jonnitoofe mo bi'bbe wi'ipu ben ka dabbunde.»

42 Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi d'in wi'i kon? Ko fii hid'i wi'i wonde:

«Hayre nde mahoofe ben hawkunoo nden

wontii hittunde ka so'bbundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,

d'un no hawnii e gite men!» ʝ

43 «Ko dūn wadī si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa wadaydo ko Alla yidi kon. 44 Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»<sup>P</sup>

45 Bay hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e \*Fariisiyaabe ɓen nanii ɗen mise, ɓe andi ko fii maɓɓe Iisaa woni wowlude. 46 Be woni e ɗaɓɓugol feere no ɓe nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

## 22

### *Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera* (Luk. 14.15-24)

1 Iisaa yewtiri ɓe kadi misal, o wi'i ɓe: 2 «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, wadudo caatal fii peera biɗɗo mun. 3 O nuli kurkaadi makko ɗin yo noddoy saatinaabe ɓen ka caatal. Kono tawi ɓen faalaaka arude. 4 O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ɓen: Mi eɓɓindike fii caate ɗen. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudi ɗin hirsaaama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

5 Kono ɓe foygiti fii ngal caatal, ɓe yahi, oya on ka ngesa mun, godɗo on ka ngeygu mun. 6 Beya heddiibe nangi kurkaadi ɗin, tampini, wari. 7 Lando on tikki. O immiini suufaaɓe makko ɓen, o muloyi ɓen ittube ko'e, o sunni saare maɓɓe nden. 8 Onsay o wi'i kurkaadi makko ɗin: «Caatal ngal fewndike, kono saatinanoobe ɓen handaa e mun. 9 Jooni, yahee ka date-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

10 Onsay kurkaadi makko ɗin yahi ka date, ɓe mottindiri kala ɓe ɓe tawnoo ton, bonɓe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal wadata ɗon heewi yimɓe. 11 Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ɓen, o haynii ɗon godɗo mo ɓornaaki conci peera. 12 Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirɗaa arude ɗoo, a ɓornaaki conci peera?» On nedɗo fanki. 13 Onsay lando on wi'i kurkaadi ɗin: «Habɓee mo juude e koyɗe, bugodon mo ka niwre ka ɓuri wodɗude, ka wullaandu e ɗatindiro jiiye woni ton!» 14 Ko fii noddaaɓe ɓen no ɗuudi, kono ko seɗɗaabe subaa.»

### *Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle* (Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)

15 Onsay \*Fariisiyaabe ɓen yahi, fewjodi fii no ɓe nangira Iisaa kongudi makko ɗin. 16 Be immiini e makko taalibaabe maɓɓe ɓen, e yimɓe \*Heroodu ɓen, ɓen wi'i mo: «Karamoko, meɗen andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on ɓurdindinaa yimɓe ɓen. 17 Yeeteen men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

18 Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe bondi ɗin, o jaabii ɓe, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi, faasiqiife? 19 Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay ɓe yeeɓani mo \*dinaruuru. 20 O landii ɓe, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

21 Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

Onsay o wi'i ɓe: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» 22 Be ɗaldii fii kon ko ɓe nani, ɓe acci mo ɗon, ɓe yahi.

### *Fii Sadduusiyaabe ɓen e Ummutal ngal* (Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

23 Nden pande tigi \*Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ɓen, ari landii Iisaa, 24 ɓe wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si godɗo maayii, o accaali ɓiɓɓe, haray miijiraawo makko on no haani yettude on keynguujoo mo o acci, fii no o heɓirana on kotiraawo makko jurriya. 25 Tawi no woodunoo hakkunde amen ɓiɓɓe njeedido. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, miyan makko roni debbo on. 26 Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa ɓe njeedidoo non ɓe timmi. 27 Bawto maɓɓe ɓe fow, debbo on kadi maayi. 28 Bay hari ɓen njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ɓen on debbo wontanoyta ka ummutal?»

29 Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi ɗin, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. 30 Ko fii ka ummutal, worɓe ɓen resataa, rewɓe ɓen kadi resetaake, kono ɓe wa'ay wa malaa'ikaabe ɓen ka kammuuli. 31 E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ɓen, wonde: 32 «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?»<sup>Q</sup> Awa Alla wonaa Alla maybe ɓen, kono ko o Alla wurɓe ɓen.»

33 Jamaa hednoodo on ɗaldii fii janndeeji ɗi Iisaa jannaynoo ɗin.

*Fii Yamirooje Burde Mawnude den**(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)*

<sup>34</sup> Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mot-tondiri. <sup>35</sup> Goddo e maβbe, waawudo fii Sariya on, landii mo dundoo fii ndarndagol mo, o wi'i: <sup>36</sup> «Karamoko'en, ko yamiroore honde furi mawnude ka Sariya?»

<sup>37</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow.» <sup>38</sup> Ko d'un woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. <sup>39</sup> E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. <sup>s22.39</sup> <sup>40</sup> Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

*Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda**(Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)*

<sup>41</sup> Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dundoo, <sup>42</sup> o wi'i: «Ko hondun miijid'on fii \*Almasiihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

<sup>43</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

<sup>44</sup> «Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»<sup>t</sup>

<sup>45</sup> «Si Daawuuda tigi wi'i Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

<sup>46</sup> Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

**23***Fii no Iisaa Feliri Hooreebe Diina ben**(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)*

<sup>1</sup> Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaabe mun ben, <sup>2</sup> o wi'i: «Ko jannoobe fii Sariya on ben e \*Fariisiyaabe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. <sup>3</sup> Awa doftée, wadon kala ko be wi'i on, hara on wadiraali wa kuude maβbe den. Ko fii be wowlay, hara be wadataa. <sup>4</sup> Hiβe habba dolle teddude, mettude nabude, be fawa de e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi be faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol be. <sup>5</sup> Kuude maβbe de be wadata den fow ko fii yo yimbe ben yi'an be. Awa kadi hiβe yajja \*paaloy bindi maβbe koy<sup>u</sup>, be juutina binsanji conci maβbe.<sup>w</sup> <sup>6</sup> Hiβe yidi ndaddule arane den ka nafagol e safeeji arani din ka juulirde, <sup>7</sup> e hiwreede ka fottirde. Hiβe yidi kadi yo yimbe ben noddir be karamoko'en.

<sup>8</sup> Kono onon, wota on wadu haa noddedon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. <sup>9</sup> Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, dun-le ko on Wondo ka kammu. <sup>10</sup> Wota on wadu haa noddedon yeesojo, ko fii ko gooto woni Yeesojo mon on, on-le ko \*Almasiihu on. <sup>11</sup> Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. <sup>12</sup> Ko fii mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

<sup>13</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon falande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naataata, on accataa faalaabe naatude ben naata.

<sup>14</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jatta galleeji keynguuβe, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu dun on hefoyay naawooje burde sattude.

<sup>15</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo biddo jahannama nde laabi didi furi ko mon kon!

<sup>16</sup> «Bone wonanii on, yo bumbe dowoobe, wi'a: «Si goddo woondirii \*juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si goddo woondirii kanje juulirde mawnde nden, haray dun farlike mo.» <sup>17</sup> Ko onon yo njofoobe e bumbe! Ko hondun furi mawnude hakkunde kanje den e juulirde mawnde labbinde kanje den nden? <sup>18</sup> Maadun hidon wi'a: Si goddo woondirii \*layyorde nden, haray dun hinaa huunde, kono si goddo woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray dun farlike mo. <sup>19</sup> Ko onon yo

bumbe, ko hondfun buri mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? <sup>20</sup> Awa, kala on woondirfo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. <sup>21</sup> Awa kadi kala woondirfo juulirde mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hofufo e mayre on. <sup>22</sup> Kala woondirfo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiifo e mayre on.

<sup>23</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɔn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon ittana naana e suukooran e pamaku farilla, hara hidon welsindanii ko buri hittude kon ka Sariya, dɔn ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko dɔn haanunodɔn jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. <sup>24</sup> Ko onon yo bumbe dɔwoobe, sukkitooɓe buubii ka yarata, hara-le on moday ngelooɓa!

<sup>25</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɔn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji dɔn tun labbinton, hara hidɔ heewi miile e angal waawugol hoore mun. <sup>26</sup> Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji dɔn, fii no baawo on kadi laabira.

<sup>27</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɔn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon wa'i wa genaale rawninaade fotufe e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e mayɓe e kala noone tuundi. <sup>28</sup> Onon kadi ko nii! Ka kene hidon wa'ani yimɓe ben wa feewube, kono hara ka nder hidon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

<sup>29</sup> «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɔn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben, <sup>30</sup> hara kadi hidon wi'a: <Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e maɓɓe fii hibbugol yiiyan annabaabe ben.> <sup>31</sup> Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on biɓɓe ben warunoobe annabaabe ben. <sup>32</sup> Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

<sup>33</sup> «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? <sup>34</sup> Ko dɔn wadi si mido naɓande on annabaabe e faamuɓe e jannoobe, waroyon wɔɓɓe, fempon wɔɓɓe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodɔn ɓe gila e saare heɓi e saare, <sup>35</sup> fii yo yiiyan kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, dɔn non ko gila e yiiyan Haabiila dɔn, on feewudo, haa addani e yiiyan Zakariyaa, oo biɗɗo oo wi'eteedo Berekiya, on mo warunodɔn hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, <sup>36</sup> ko fii ka haqiiqa mi andinii on, dɔn fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

<sup>37</sup> «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude ɓee fayɓe maa wano gertogal moobirta coppi e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dɔn! <sup>38</sup> Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! <sup>39</sup> Ko fii mi andinii on, on yitataa lan haa jande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »Y

## 24

### *Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on (Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)*

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka \*juulirde mawnde, taalibaabe makko ben ɓadii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. <sup>2</sup> Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «On yi'i dɔn fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttoytaa dɔo ko lancaaka.»

<sup>3</sup> Onsay o joodoyii ka Fello \*Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, ɓe wi'i mo: «Yeete men, ko honde tuma dɔn wadɔyta, e ko hondfun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannooɓe aduna on?»

<sup>4</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, <sup>5</sup> ko fii buy aroyay ɓaarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni \*Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimɓe dɔudɔube. <sup>6</sup> On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii ɓee dɔn waɗa. Kono hinaa dɔn wonata lannooɓe nden. <sup>7</sup> Hareeji kadi wadɔyay hakkunde leyyi dɔn. Laamateerijji dɔn kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji waɗa, kapun e dimbande leydi. <sup>8</sup> Kono ko dɔn fow wonata fudɗoode sattendeji nanditaydi e muuseendi nata dɔn.

<sup>9</sup> «Awa ɓe wattoyay on e juude tampinoobe ben, ɓe wara on. Leyyi dɔn fow kadi ana on sabu innde an nden. <sup>10</sup> Buy seloyay gomɗinal ngal, ɓe janfondira, ɓe apindira. <sup>11</sup> Awa waditiibe annaba dɔudɔube yalitoyay, ɓe faljina yimɓe buy. <sup>12</sup> Sabu ɓeydagol angal peewal ngal, giggol dɔudɔube dɔytoyto, <sup>13</sup> kono kala ɗajjiifo haa ka lannooɓe, o dandoyte. <sup>14</sup> Oo Kibaaru Moyyo fii \*laamu Alla ngun feppinte e aduna on fow, fii no leyyi dɔn fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

<sup>15</sup> «Awa, nde yi'ud'on huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden wooY, (haray yo jangoowo on faamu), <sup>16</sup> onsay yo hodufe ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. <sup>17</sup> On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. <sup>18</sup> On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. <sup>19</sup> E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. <sup>20</sup> Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e \*palaande fowteteende e mun nden. <sup>21</sup> Ko fii onsay satteende mawnde waday, nde sifa mun wadaali gila aduna dawi haa hande, e nde furi mun waditataa han kadi. <sup>22</sup> Si tawno den palaade rabbindinanooka, hay gooto dadataano. Kono sabu subaabe ben, den palaade rabbindinte.

<sup>23</sup> «Awa si godfo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no dfool!> maa <himo daa!>, wota on hoolo mo. <sup>24</sup> Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feepoyay, be wadoya maandeeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. <sup>25</sup> Awa mi \*hiitanike on fii dun.

<sup>26</sup> «Awa si be wi'i on: <E hino himo ka wulaa>, wota on yahu, maa: <Himo ka nder cuudi>, wota on hoolo! <sup>27</sup> Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange, ko wano non ardu \*Bii-Aaden on woniroyta. <sup>28</sup> Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.

<sup>29</sup> «Kisan bawto satteende den palaade, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.><sup>Z</sup>

<sup>30</sup> «Ko onsay maande Bii-Aaden on feepata ka kammu, bolondaaji din fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwrude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. <sup>31</sup> Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango \*liital, be mooba subaabe makko ben, gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi naamo, gila ka kammuuli din fudfi haa ka di haadi.

<sup>32</sup> «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki din heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. <sup>33</sup> Ko wano non kadi, no yiirudon dii piiji fow no wada woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. <sup>34</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude. <sup>35</sup> Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.»

*Fii Hebulanagol Saa'i Artoygal Bii-Aaden on*  
(Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)

<sup>36</sup> «Kono hay gooto andaa fii nden palaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden palaande e on saa'i. <sup>37</sup> Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka palaade ado artugol Bii-Aaden on. <sup>38</sup> Ko fii, e dee palaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no naamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pnde Nuuhu naatunoo ka laana. <sup>39</sup> Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

<sup>40</sup> «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, godfo e mabbe yettete, oya on lotta. <sup>41</sup> Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, godfo e mabbe yettete, oya on lotta. <sup>42</sup> Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e palaande honde Joomiraado mon on aroyta. <sup>43</sup> Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wattanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. <sup>44</sup> Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

*Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo*  
(Luk. 12.41-48)

<sup>45</sup> «Hara ko jyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? <sup>46</sup> Maloore wonanii on jyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. <sup>47</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. <sup>48</sup> Kono si tawii on jyaado ko bondo, wi'oo: <Jom an neebii araali>, <sup>49</sup> onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo naama yarida e mandiloobe ben, <sup>50</sup> jom on jyaado aray nde on jyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, <sup>51</sup> o letta mo lette sattude, o wada mo ka faasiqibe ben wadete ton, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton.

## 25

*Misal Yettaangal e Jiwbé Sappo*

<sup>1</sup> «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fottoygol e jom jomba. <sup>2</sup> Tawi njowo e maɓɓe ko njofoobe, beya njowo ko faamuɓe. <sup>3</sup> Ko njofoobe ben yettata lampuuji mun ɗin, ɓe ronki naborde nebban ko ɓe huɓɓinira ɗi, <sup>4</sup> kono faamuɓe ben kapun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. <sup>5</sup> Nde tawnoo jom jomba neɓɓii, fow soyyii ɗaani.

<sup>6</sup> «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino jom jomba! Yaltee fii jaɓɓagol mo!» <sup>7</sup> Onsay ɓen jiwbe immii, ɓe eɓɓindanii lampuuji maɓɓe ɗin. <sup>8</sup> Njofoobe ɓen wi'i faamuɓe ɓen: «Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen ɗin no e fii ɗaanagol!» <sup>9</sup> Faamuɓe ɓen jaabii ɓe, wi'i: «Oo'o, ɗan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyooɓe ɓen.»

<sup>10</sup> «Fewndo ko ɓe yahi soodoygol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ɓen naatidi e makko ka peera, baafe den ombaa. <sup>11</sup> Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, ɓe wi'i: «Koohooyo, Koohooyo, udditanee men!» <sup>12</sup> Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «Ka haqiiqa, mi andaa on!» »

<sup>13</sup> Onsay lisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa palaande e saa'i nde mi arata.»

### *Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato*

*(Luk. 19.11-27)*

<sup>14</sup> «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa nedɗo fokkitudo safaari. O noddi kurkaduube mun, o halfini ɓe jawle makko ɗen. <sup>15</sup> O jonni godɗo on \*talanji jowi, o jonni oya talanji ɗiɗi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. <sup>16</sup> Don kisan hendiido talanji jowi ɗin yahi gollitiroyi ɗi, o heboyi talanji jowi e hoore majji. <sup>17</sup> Wano non kadi hendiido talanji ɗiɗi on, o hebi e hoore majji talanji ɗiɗi. <sup>18</sup> Kono hendinooɗo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudfi jom makko ɗin.

<sup>19</sup> «Bay neefoyii, jom ɓen kurkaaduube arti. O landitii ɓe ko honno ɓe golliri. <sup>20</sup> Hendinooɗo talanji jowi on ɓadii, o addidi ɗi e talanji jowi goo kadi, o wi'i: «Koohooyo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.» <sup>21</sup> Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duufi. Weltodu e jom maa!»

<sup>22</sup> «Hendinooɗo talanji ɗiɗi on kapun kadi ɓadii, wi'i: «Koohooyo, on acciranno talanji ɗiɗi, e hino talanji ɗiɗi ko mi hebi e hoore majji kon.» <sup>23</sup> Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wafete e hoore ko duufi. Weltodu e jom maa!»

<sup>24</sup> «Hendinooɗo talanru wooturu on kapun kadi ɓadii, wi'i: «Koohooyo, ɓay miɗo andunoo ko a nedɗo sattudo fii, sopitoowo ko a aawaa e wa'oowo ko a sankaa, <sup>25</sup> mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jaɓu ko jeyɗaa kon.»

<sup>26</sup> «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bonɗo puyɗo! E hida andunoo mi sopitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? <sup>27</sup> Awa, hida haanunoo accude mbuudfi an ɗin e juude gollitiroobe ɗi ɓen<sup>a</sup>, ɗun, nde mi artunoo woo, mi hettayno ɗi mi jeynoo ɗin e hoore ton!»

<sup>28</sup> «Onsay jom makko wi'i: «Jaɓitee ɗi e juude makko, jonnon ɗi oo jogiido talanji sappo ɗin! <sup>29</sup> Ko fii ko mardo on beydantee haa duufa, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. <sup>30</sup> Awa, jiyaado fussaajiijo on, bugee mo ka niwre ka ɓuri wofɗude, ka wullaandu e nɗindiroo piye woni ton!» »

### *Fii Naawoore Sakkitorde nden*

<sup>31</sup> «Tuma \*Bi-Aaden on ardoyi e mangural mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ɓen fow, o joodoyto ka jullere makko laamu darjinnde. <sup>32</sup> Onsay leyyi ɗin fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ɓen, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. <sup>33</sup> O wadira baali ɗin ka sengo makko naamo, be'i ɗin ka sengo makko nano.

<sup>34</sup> «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun paamo ɓen: «Aree, yo ɓe Ben an barkini! Hendofon ndondi laamateeri eɓɓananooɗi on ndin gila ka fuɗɗoode aduna on. <sup>35</sup> Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi paama, mi ɗondano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno kodo, wernufon mi, <sup>36</sup> mi holi, holtindon mi, mi pawii, dankidon mi, mi sokaa, ndaarufon mi.»

<sup>37</sup> «Onsay feewube ɓen jaaboyto mo, wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko paamaa, maa ka ɗondadaa, men okkor-maa ko yaraa? <sup>38</sup> E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? <sup>39</sup> E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?» <sup>40</sup> Onsay Lando on jaaboto ɓe, wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadaniidun ɗun ɓurɗo fanɗude e musibbe an ɓen, tawi ko min wadandon ɗun.»

<sup>a</sup> 25:27 25.27 Accugol mbuudfi e «juude gollitiroowo ɗi on», no firi wallingol ɗi ka «banki».



<sup>41</sup> «Bawto d'un o wi'a wontirbe ka nano makko ben: <Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebšanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. <sup>42</sup> Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi d'ondfaa, on okkoraali lan mi yara, <sup>43</sup> mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi soka, on ndaaraali lan!»

<sup>44</sup> «Onsay kambé kadi be jaaboyto, be wi'a: <Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida d'ondfaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?»

<sup>45</sup> «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: <Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali d'un goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali d'un!» <sup>46</sup> Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka \*ngurndan poomayankejan.»

## 26

### *Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa*

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

<sup>1</sup> Bay wonii Iisaa gaynii d'in yewtereji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: <sup>2</sup> «Hid'on andi si balde d'idi feyyi, \*Juldeere Yawtaneede nden wadafay, awa \*Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e \*leggal altindiraangal.»

<sup>3</sup> Tawi onsay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko oo wi'eteedo Qayaafa. <sup>4</sup> Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. <sup>5</sup> Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

### *Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa*

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

<sup>6</sup> Nde tawnoo Iisaa no ka saare \*Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo d'amajan, <sup>7</sup> debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

<sup>8</sup> Bay wonii taalibaabe ben yi'ii d'un, be seytini, be wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere? <sup>9</sup> En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

<sup>10</sup> Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wadanimmi. <sup>11</sup> Miskinbe ben kan, hid'on wondi e maŋbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo. <sup>12</sup> Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebularora surreede. <sup>13</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo feppinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

### *Fii no Yudaasi Janfori Iisaa*

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

<sup>14</sup> Onsay goddo e \*sahaabaabe Iisaa ben sappoo e d'ido, d'un ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, <sup>15</sup> o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappande tati kaalisi.<sup>b</sup> <sup>16</sup> Gila ontuma himo dabfude feere no o wattira Iisaa e juude maŋbe.

### *Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden*

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

<sup>17</sup> Ka nallal aranal \*Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen d'en, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

<sup>18</sup> O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: <Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i maŋbe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe maŋbe ben Juldeere Yawtaneede nden.»

<sup>19</sup> Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

<sup>20</sup> Bay niŋbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e d'idoobe ben. <sup>21</sup> E nder ko be paamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

<sup>22</sup> Be aani fota. Onsay mo be e maŋbe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohooyo, ko min?»

<sup>23</sup> O jaabii be, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. <sup>24</sup> Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

<sup>b</sup> 26:15 26:15 Zak. 11.12

<sup>25</sup> Onsay Yudaasi, dun ko janfotoofo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

<sup>26</sup> E nder ko be paamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonna taalibaabe ben, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, d'undoo ko bandu an ndun nii.»

<sup>27</sup> O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonna be, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. <sup>28</sup> Ko fii dun ko yiyan an dan nii, yiyan \*ahadi hibboyteedan dan fii yaafuyee junuubaaji duufube. <sup>29</sup> Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram biɓbe \*wiipu haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiipu kesan ka laamateeri Baaba an.»

<sup>30</sup> Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello \*Zaytuuni.

*Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden*

(Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

<sup>31</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: <Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.><sup>C</sup> <sup>32</sup> Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

<sup>33</sup> Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

<sup>34</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

<sup>35</sup> Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

*Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani*

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

<sup>36</sup> Bawto dun Iisaa yaadi e maɓbe e ndee nokkuure wi'eteende \*Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodee doo haa mi wodfitoo fii toragol.» <sup>37</sup> O nabori Petruusu e biɓbe Zabadii ben dido. Onsay o fudfii hebude annde e sokola, <sup>38</sup> o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

<sup>39</sup> Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wafu, kono yo faale maa on wafu.»

<sup>40</sup> O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa' gooto? <sup>41</sup> Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

<sup>42</sup> O wodfitii be kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali kun, yo faale maa on wafu.» <sup>43</sup> O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite maɓbe den teddi. <sup>44</sup> O acci be don, o yahi, o wodfitii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii din kongudi.

<sup>45</sup> Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on badike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. <sup>46</sup> Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

*Fii no Iisaa Nangiraa*

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

<sup>47</sup> E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa duufudo jogido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on. <sup>48</sup> Tawi wondo mo janfaade on wafaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.» <sup>49</sup> Tun o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

<sup>50</sup> Iisaa wi'i mo: «Gido an, wafu ko ardaa wadugol kon.» Onsay ben yimbe badii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. <sup>51</sup> Tun, godfo e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppo kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. <sup>52</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo don, ko fii yettufe kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee. <sup>53</sup> Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan buri koneeli sappoo e didi malaa'ika? <sup>54</sup> Kono si dun wadii, haray ko honno ko bindi din wi'i kon laatorta? Bay ko di wi'i kon ko nii haani wonirde!»

<sup>55</sup> Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko ngujo arandon? E hin-le pande woo mido joodii ka \*juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. <sup>56</sup> Kono dun fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo don, dogi.

*Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben*

(Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

<sup>57</sup> Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Qayaafa, ka jannooŕe fii Sariya on e mawbe ben mottondiri don. <sup>58</sup> Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wodfitii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynooŕe ben fii andugol ko honno d'un wattinirta.

<sup>59</sup> Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabba seedeeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, <sup>60</sup> kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duuduŕe arii.

Kono ŕawto d'un yimbe diŕo ari, <sup>61</sup> be wi'i: «Oo wi'i no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

<sup>62</sup> Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» <sup>63</sup> Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni \*Almasiihu on, d'un ko \*Bi'do Alla on.»

<sup>64</sup> Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irfaa non. E hoore d'un mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo naamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwruŕe ka kammu.»

<sup>65</sup> Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun diin, wi'i: «O hoyonii Alla! Ko seedeeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! <sup>66</sup> Ko hondun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

<sup>67</sup> Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wofbe ben bantii mo <sup>68</sup> e hoore hibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

*Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa*

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

<sup>69</sup> Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujo ari ŕadii mo, wi'i: «An kadi hidfa wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliiu.»

<sup>70</sup> Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wondaŕe wowlude!»

<sup>71</sup> Wa ko o fokkitirii ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

<sup>72</sup> O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo neddo!»

<sup>73</sup> Bay nettii seedfa, wonnoobe don ben ŕadii, wi'i Petruusu: «Ka haqiiqa ko a godfo e maŕŕe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

<sup>74</sup> Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo!» Tun, ndontoorii ndin yoggi. <sup>75</sup> Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude, a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

## 27

*Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu*

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

<sup>1</sup> Bay weetii, hooreebe \*yottinoobe sadaka ben fow e mawbe jamaa on fewjodi fii no be warira Iisaa. <sup>2</sup> Bay wonii be habŕii mo, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu, d'un ko hooreejo diiwal ngal.

*Fii no Yudaasi Wartori*

(Sah. 1.18-19)

<sup>3</sup> Bay Yudaasi janfiŕo mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaŕi cappande tati kaalisi diin ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, <sup>4</sup> e hoore himo wi'a: «Mi wadii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e d'un? Dun ko haaju maa!»

<sup>5</sup> Onsay Yudaasi bugii tammaaŕi kaalisi diin ka nder \*juulirde mawnde, o iwi don, o yahi, o wengitoyii.

<sup>6</sup> Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaŕi kaalisi diin, be wi'i: «Dagaaki ka di wattee ka marirde laabunde, ko fii ko di coggu yiiyan.» <sup>7</sup> Bay wonii be fottanii, be yetti diin mbuudi, be soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berde hoŕŕe. <sup>8</sup> Ko d'un wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. <sup>9</sup> Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori, wonde: «Be yettii tammaaŕi cappande tati kaalisi diin, d'un ko mbuudi di \*Isra'iilayankeeŕe ben fottunoo yoŕugol fii makko diin, <sup>10</sup> be soodii di ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»<sup>d</sup>

<sup>d</sup> 27:10 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13.

*Fii no Pilaatu Landori Iisaa**(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)*

<sup>11</sup> Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.» <sup>12</sup> Kono o jaabaaki huunde e ko hooree'be yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toopata mo kon.

<sup>13</sup> Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?» <sup>14</sup> Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e dun. Dun njalfini hooreejo diiwal ngal fota.

<sup>15</sup> Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. <sup>16</sup> Hari hiibe marnoo kasoojo andanoofdo fii mun, wi'eteedo Barabaasi. <sup>17</sup> Nde tawnoo hiibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faalafon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo \*Almasiihu on?» <sup>18</sup> Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wadiri Iisaa e joge.

<sup>19</sup> Wa fewndo ko o joodii himo naawude ka naawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

<sup>20</sup> Kono hooree'be yottinoobe sadaka ben e mawbe ben yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, be wara Iisaa. <sup>21</sup> Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i be: «Ko hombo e hakkunde bee dido faalafon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

<sup>22</sup> Pilaatu wi'i be kadi: «Ko hondun non mi wadata Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

<sup>23</sup> Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be furti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

<sup>24</sup> Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun beydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo dan! Dun ko onon wonani!»

<sup>25</sup> Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toopu mo, yo yiiyan makko dan hibbitu e hoore amen, e hoore biibbe amen ben kadi!»

<sup>26</sup> Bawto dun, Pilaatu accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude ma'bbe fii yo o fempe.

*Fii no Suufaabe ben Wadiri Iisaa Jalnori**(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)*

<sup>27</sup> Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, be mottindiri dental suufaabe ben fow, be hunditi mo. <sup>28</sup> Be borti mo concii din, be borni mo dolokke bofeejo.<sup>d</sup> <sup>29</sup> Be sacci katanwol bulle, be wadi ka hoore makko, be tambini mo kalinwol ka jungo makko naamo. E hoore dun be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hiibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» <sup>30</sup> Be tutti mo, be yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. <sup>31</sup> Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo concii makko din, be nabi mo fii fempoyegol.

*Fii no Iisaa Wariraa**(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)*

<sup>32</sup> Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sirenii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol \*leggal Iisaa altindiraangal ngal. <sup>33</sup> Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dun ko «Nokkuure Laalagal Hoore», <sup>34</sup> be okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike dan, o jabaali yarude. <sup>35</sup> Bay wonii be fempii mo, be sendiri concii makko din urba.<sup>e</sup> <sup>36</sup> E hoore dun be joodii don, be ayni mo. <sup>37</sup> Be wadi ka dow hoore makko bindi bangindii fii ko o happiranaa kon, dun ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» <sup>38</sup> Tawi wuybe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko naamo, oya on ka nano makko. <sup>39</sup> Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, <sup>40</sup> hara hiibe wi'a: «An oo wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni \*Bidido Alla on, tippo ka leggal altindiraangal don!»

<sup>41</sup> Tawi hooree'be yottinoobe sadaka ben e jannoo'be fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: <sup>42</sup> «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dun en gomdinay mo. <sup>43</sup> Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidi mo, ko fii o wi'ii ko o Bidido Alla!» <sup>44</sup> Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

<sup>d</sup> 27:28 27.28 Ko dolokke bofeejo lando on bornotonoo. <sup>e</sup> 27:35 27.35 Zab. 22.19

*Fii Mayde Iisaa nden**(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)*

<sup>45</sup> Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. <sup>46</sup> Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»<sup>f</sup> (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

<sup>47</sup> Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» <sup>48</sup> Tun, godfo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o fubfani nde haa nde loppii ndiyan lammufan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. <sup>49</sup> Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

<sup>50</sup> Iisaa ewnii kadi ko tiidi, o timmi.

<sup>51</sup> Onsay \*wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce d'idi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. <sup>52</sup> Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunooobe buy immittii, <sup>53</sup> be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde bawto immitagol Iisaa, be feepani yimbe duufube.

<sup>54</sup> Bay hooreejo suufaabe ben e wondunooobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'i ko leydi ndin dimbii kon e ko ari e wafude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Bidfo Alla!»

<sup>55</sup> Tawi rewbe duufube no ka wodf'itii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. <sup>56</sup> Tawi no tawdanoo e mabbe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma bibbe Zabadii ben.

*Fii no Iisaa Surriraa**(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)*

<sup>57</sup> Bay nibbii, aaden aldudo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. <sup>58</sup> O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. <sup>59</sup> Bawto dun, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasanng'e laabudo, <sup>60</sup> o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. <sup>61</sup> Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii don, fewtondiri e yenaande nden.

*Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden*

<sup>62</sup> Bimbi nden pande, dun ko pande bawto hebunanagol fii \*aseweere nden, hooreebe yottinoobe sadaka ben e \*Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. <sup>63</sup> Be wi'i: «Koohooyo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto. <sup>64</sup> Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka jalaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde maybe ben. Dun, nden majjinande don buray aranere nden.»

<sup>65</sup> Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» <sup>66</sup> Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodf'ini don aynoobe ben.

**28***Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on**(Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)*

<sup>1</sup> Bay \*jalaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, dun ko jallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. <sup>2</sup> Tawi dimbannde leydi tiidunde wadii, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwrude ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodike e hoore mayre. <sup>3</sup> Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. <sup>4</sup> Hakkee ko ben suufaabe aynunooobe don diwni kulol, be wa'i wa maybe.

<sup>5</sup> Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewbe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. <sup>6</sup> Awa o alaa doo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo don. <sup>7</sup> Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben, awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on dun.»

<sup>8</sup> Onsay be pottitii yenaande nden hepa, e hoore hibe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. <sup>9</sup> Onsay Iisaa ari fotti e mabbe, o wi'i be: «Mi salmini on!» Onsay be badii, be nangi koyde makko den, be sujani mo. <sup>10</sup> Bawto dun Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

*Fii ko Suufaabe ben Sifi kon*

<sup>11</sup> Wa fewndo ko ben rewbe woni ka laawol, tawi wobbe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreebe \*yottinoobe sadaka ben ko wadi kon fow. <sup>12</sup> Bay wonii ben hooreebe yottinoobe sadaka mottondirii e mawbe ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi duudufo, <sup>13</sup> be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko daanid'on. <sup>14</sup> Si hooreejo diiwal ngal non aru e nanude fii d'un, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» <sup>15</sup> Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lolli e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

*Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben*

(*Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8*)

<sup>16</sup> Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa todfaninoo be. <sup>17</sup> Bay wonii be yi'ii mo, be sujani mo. Kono wobbe e mabbe sikkitii. <sup>18</sup> Iisaa badii be, wi'iri be nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, <sup>19</sup> awa yahee, wadon leyyi din fow taalibaabe, \*looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Bid'fo on e \*Ruuhu Seniifo on, <sup>20</sup> waajod'on be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon pande woo, haa ka lannoode aduna.»

## NO MARKUUSA YOTTINIRI LINJILA ON NON

*Fii Waaju Annabi Yaayaa ngun*

*(Mat. 3.1-12; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-28)*

<sup>1</sup> Ko fudfoode Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu, \*Bidfo Alla on, nii. <sup>2</sup> Wano windori non ka deftere annabi \*Isaaya:

«Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»

<sup>3</sup> «Kaa hawa ko hawa ewnotoодо ka wulaa, wi'a: <Mooyinee laawol Joomiraado on, fewnon juri makko din!> »<sup>a</sup>

<sup>4</sup> Yaayaa yaltiti no \*loota maande tuubuubuyee ka wulaa, e himo waajoo yimbe ben yo be aru, be \*lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji maβbe din yaafe. <sup>5</sup> Yimbe diiwal \*Yahuuda ngal fow e hodufe \*Yerusalaam ben fow ari e makko. Be qirritii junuubaaji maβbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol. <sup>6</sup> Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o naamata. <sup>7</sup> Kanko Yaayaa o wi'i: «Burdo lan doole on no arude baawo an mo mi hewtaa hay ugginagol, firta boggi pade mun. <sup>8</sup> Min ko ndiyan mi woni on lootirde, kono kanko ko \*Ruuhu Seniido on o lootirta on.»

*Fii Lootegol Iisaa e Ndarndegol Makko*

*(Mat. 3.13-17; Luk. 3.21-22)*

<sup>9</sup> Ko e on saa'i don Iisaa iwi saare Naasirata e nder Jaliilu. Yaayaa looti mo Yurdayniwol. <sup>10</sup> E saa'i mo o yawaynoo ka ndiyan on, o yi'i kammu ngun no udditoo, Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. <sup>11</sup> Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Bidfo an yidaado on, mido weltor-maa.»

<sup>12</sup> Onsay kisan, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa. <sup>13</sup> O woni ka wulaa e nder balde cappande nay, Ibuliisa no ndarndoo mo. Tawi ko kulle buruure den o wondi, malaa'ikaabe ben no kurkanoo mo.

*Fii Be Iisaa Adii Noddude ben*

*(Mat. 4.12-22; Luk. 4.14-15)*

<sup>14</sup> Bay wonii Yaayaa wattaama e joge, Iisaa yahi Jaliilu, tawi himo waajoo fii Kibaaru Moyyo Alla on, <sup>15</sup> himo wi'a: «Saa'i on hewtii, awa kadi \*laamu Alla ngun badike! Tuube, gomdinon Kibaaru Moyyo on!»

<sup>16</sup> E nder ko o takkotoo \*Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i Sim'uunu e Andaraawu mijniraawo mun on no bugoo \*jalaaji ka weendu, ko fii hari ko be yungoobe. <sup>17</sup> Iisaa wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.» <sup>18</sup> Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.

<sup>19</sup> No be yaarunoo seeda, Iisaa yi'i Yaaquuba bidfo Zabadii on, e Yuuhanna mijan makko kanko Yaaquuba, tawi ben kadi no e nder laana, hiβe mooyintina jalaaji maβbe. <sup>20</sup> Kanko Iisaa o noddi be kisan, be acci don ben maβbe Zabadii ka nder laana, wondude e yettanoobe golle ben, be jokki mo.

*Fii no Iisaa Radori Jinnawii e nder Nedfo*

*(Luk. 4.31-37)*

<sup>21</sup> Be yahi Kafernahuum. E \*jalaande fowteteende nden, dun ko aseweere nden, Iisaa naati ka juulirde, woni e jannugol. <sup>22</sup> Ko o jannaynoo kon njaldini jamaa on, ko fii himo janniraynoo bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non. <sup>23</sup> Hawrondiri nedfo no ka juulirde maβbe don mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: <sup>24</sup> «Hey ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min mido andi ko hombo wonu-maa, ko a \*Seniido mo Alla!»

<sup>25</sup> Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo nedfo!» <sup>26</sup> Onsay ngin jinnawii yeyi on nedfo, ngii yalti e makko, hingii haaca ko tiidi.

<sup>27</sup> Fow njaldi, landondiri, be wi'i: «Ko hondun woni du'un? Ko jannde heyre ardunde bawgal. Himo yamira hay jinnaaji bondi din, di doftoo mo!» <sup>28</sup> Onsay kisan, kibaaru fii makko lolli e nder diiwal Jaliilu ngal fow.

*Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuβe buy*

*(Mat. 8.14-17; Luk. 4.38-41)*

<sup>a</sup> 1:3 1.3 Mal. 3.1 e Isa. 40.3

<sup>29</sup> Bay be yaltii ka juulirde don, kambe e Yaaquuba e Yuuhanna, be yahi ka galle Sim'uunu e Andaraawu. <sup>30</sup> Tawi esiraawo Sim'uunu suddiidon on no waalii nawnaare nguli-bandu. Tun, be wowlani Iisaa fii makko. <sup>31</sup> Iisaa badii mo, nangi jungo ngon, immiini mo. Nguli-bandu kin yalti e makko, kanko debbo on o woni e kurkanagol be.

<sup>32</sup> Bay nibbii, wonii naange ngen mutii, be addani mo jawbe ben fow e be jinna nangi ben fow. <sup>33</sup> Tawi saare nden fow no mottondiri ka yeeso dambugal. <sup>34</sup> O sellini jawbe buy, tampirnoobe pabbeeli nooneeji nooneeji. O radfii kadi jinnaaji buy, o salii di wowla, bay hari hidii andi mo.

*Fii no Iisaa Waajori e nder Jaliilu*  
(Luk. 4.42-44)

<sup>35</sup> Bimbi nden pande subaka, tawi hentaaki taho, o immii, o yalti, o yaari e nokkuure wuldinnde, o woni e toragol Alla. <sup>36</sup> Onsay Sim'uunu e be o wondunoo ben woni e dabbitugol mo. <sup>37</sup> Bay wonii be yi'ii mo, be wi'i mo: «Fow no dabbitude on.»

<sup>38</sup> Iisaa jaabii be, o wi'i: «Yahen ka kodooli kawtirdi e doo, fii yo mi waajo ton kadi, ko fii ko dun addimmi.» <sup>39</sup> Onsay o yahi e nder Jaliilu fow, himo waajoo e nder juulirde den, radoo jinna.

*Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan*  
(Mat. 8.1-4; Luk. 5.12-16)

<sup>40</sup> Onsay mo damajan ari e makko, jiccii, jeeji mo, wi'i: «Si hidon yidii, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.»

<sup>41</sup> Iisaa yurmaa mo, fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midoo yidii, laato selludoo laabaa.» <sup>42</sup> Don kisan, damajan dan iwi e makko, o selli, o laabi.

<sup>43</sup> Iisaa immintini mo kisan e hoore yamiroore sattunde, <sup>44</sup> o wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa \*yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non, fii yo dun wonan be seedee.» <sup>45</sup> Bay wonii on neddo yahii, o woni e wowlugol towna ko wadfi kon, e lollingol haa tawi Iisaa waawataa naatude han kadi e saare e kene, kono ko ka baawo ka wuldini o wonaynoo. Tawi no iwree e cende den fow, aree e makko.

## 2

*Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujoo*  
(Mat. 9.1-8; Luk. 5.17-26)

<sup>1</sup> Balde seeda bawto dun, Iisaa arti Kafernaahum, yimbe ben andi wonde himo ka suudu. <sup>2</sup> Yimbe duuduube moobii don, tawi hay ka dambugal alaa ka rewee, Iisaa no yewta be daaluyee on. <sup>3</sup> Yimbe nayo rondii maaya-banduujoo, addani mo. <sup>4</sup> Nde tawnoo be waawataa mo hewtinde Iisaa sabu duudugol jamaa on, be tufi warjakere nden fewndo ka Iisaa woni don, be tippindini on maaya-banduujoo e boggi dimbordfi din. <sup>5</sup> Bay Iisaa yi'ii gomfinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujoo on: «Boobo an, junuubaaji maa din yaafaama.»

<sup>6</sup> Tawi wobbe e jannoobe fii Sariya on no don, hiibe miijoo ka berde mabbe: <sup>7</sup> «Ko fii hondun oo kan wowliranta nii? Dun ko hoyngol Alla! Ko hombo waawi yaafaade junuubi, ko wonaa Alla?»

<sup>8</sup> Iisaa andiri kisan ruuhu mun on miijooji mabbe din. O wi'i be: «Ko hondun miijantodon dun ka berde mon? <sup>9</sup> Enee, hakkunde wi'ugol maaya-banduujoo junuubaaji maa din yaafaama» e «immo yettaa boggi-dimbordfi maa din, yahaa», ko hondun e dfii dfoo buri weebude? <sup>10</sup> Fii no andiron wonde \*Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna dfoo fii yaafagol junuubaaji, <sup>11</sup> o wi'i jukkudo on: «Mi yamirii ma, immo yettaa boggi-dimbordfi maa din, hootaa ka maa.»

<sup>12</sup> On immii don kisan yeeso mabbe, o yetti boggi dimbordfi makko din, o yalti. Sabu dun wadfi be fow be haawii, tawi hiibe mawnina Alla, wi'a: «Hari haa hande men yi'aali sifa dun!»

*Fii no Lewi Jokkiri Iisaa*  
(Mat. 9.9-13; Luk. 5.27-32)

<sup>13</sup> Iisaa yiltori kadi ka daande weendu. Jamaa on fow ari e makko, o woni e jannugol be. <sup>14</sup> Wa ko Iisaa feyyata, o yi'i Lewi mo Alfaa no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru jokkaa mi!» Kanko Lewi o immii, o jokki mo.

<sup>15</sup> Bawto dun, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Lewi, tawi \*yantooobe sagalle duuduube e junuubankeebe duuduube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben, ko fii hari jokkunoobe mo ben no duudi. <sup>16</sup> Bay jannoobe fii Sariya on, be fedde \*Fariisiyaabe ben, yi'ii himo naamida e yantooobe sagalle ben e junuubanke'en, be wi'i



taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun oo jaamidanta e yantooŋe sagalle ben e junuubanke'en?»

<sup>17</sup> Bay wonii Iisaa nanii dūn, o wi'i be: «Hinaa selluŋe ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawbe ben. Awa min, wonaa noddugol feewuŋe ben mi arani, kono ko junuubanke'eŋe ben.»

*Landal fii Hoorugol*

(Mat. 9.14-17; Luk. 5.33-39)

<sup>18</sup> Tawi taalibaabe Yaayaa ben e Fariisiyaabe ben kaŋun no hoori. Be ari, be wi'i Iisaa: «Ko fii hondun taalibaabe Yaayaa ben e be Fariisiyaabe ben kaŋun hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

<sup>19</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no waawi hoorude nde hiŋe wondi e jom jomba? Be gasataa hoorude yeru jom jomba no wondi e maŋŋe. <sup>20</sup> Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde maŋŋe. Onsay e d'en balde d'on be hooray.

<sup>21</sup> «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso walkira dolokke kidfo. Dun haray kesun d'un naboray fow, wuddere nden burta yaajude. <sup>22</sup> Hay gooto kadi loowataa njaram kesun e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa d'un, dan njaram kesun wonay sabu ko feeri d'in guri. Onsay njaram dan woo, bootooji guri d'in woo, bona. Kono njaram kesun ko e nder bootooji guri kesi loowete.»

*Landal fii Nalaande Fowteteende nden*

(Mat. 12.1-18; Luk. 6.1-5)

<sup>23</sup> E aseweere goo, d'un ko \*jalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri. E nder yaadu maŋŋe ndun, tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti d'en gese. <sup>24</sup> Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Ko hondun bee wadanta ko dagaaki e jalaande fowteteende nden?»

<sup>25</sup> Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali haa hande ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, o faalaa ko o jaama, kanko e yimbe wondunooŋe e makko ben? <sup>26</sup> O naati ka nder suudu Alla fewndo oo \*yottinoowo mawdo sadaka wi'eteedo Abiiyaataaraa, o jaami bireediiŋe weebitaade fii sadaka d'en, de tawata ko yottinoobe sadaka ben tun daganinoo jaamugol, o okkori kadi wondube e makko ben.»

<sup>27</sup> O wi'i be kadi: «Aseweere nden ko fii yimbe ben taganaa, yimbe ben taganaaka fii aseweere nden. <sup>28</sup> Ko d'un si ko Bii-Aaden on woni jom hay jalaande fowteteende nden.»

### 3

*Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo*

(Mat. 12.9-14; Luk. 6.6-11)

<sup>1</sup> Iisaa naatiti kadi ka juurirde. Tawi maaya-jungoojo no nder ton. <sup>2</sup> Nde tawnoo \*Fariisiyaabe ben no faalaa toŋnude Iisaa, be ayni mo, hiŋe ndaara si o pawnday mo e \*jalaande fowteteende nden. <sup>3</sup> Iisaa wi'i on maaya-jungoojo: «Immo darodaa ka hakkunde doo.»

<sup>4</sup> Ontuma Iisaa landii ben: «E hara no dagii ka godfo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e \*aseweere?» Kono be deyyi.

<sup>5</sup> Onsay Iisaa ndaari be e hoore himo tikki, aani fii sattere berde maŋŋe d'en. O wi'i on nedfo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. <sup>6</sup> Onsay Fariisiyaabe ben yalti, be woni e fewjodugol e yimbe \*Heroodu lando on fii no be warira Iisaa.

*Fii no Jamaa on Iwri hen fow, Ari e Iisaa*

<sup>7</sup> Bawto d'un, Iisaa e taalibaabe mun ben yaari ka weendu. Jamaa moolanaado iwrufo ka diiwal Jaliilu e ka diiwal Yahuuda <sup>8</sup> e Yerusalaam e Iduuma e leyde wonirde gafa Yurdayniwol d'en e dii banŋeeji Tiiri e Siduuna jokki mo. On jamaa, nanunoodo ko o wonnoo wadude kon fow ari e makko. <sup>9</sup> Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be dabban mo laakun fii wota jamaa on biyu mo. <sup>10</sup> Nde tawnoo himo sellinde yimbe d'uudube, tampirnoobe pabbeeli ben fow wubbi e makko fii meemugol mo. <sup>11</sup> Kono be jinna nangi ben, si yi'ii Iisaa, jicooton yeeso makko, ewnoo, wi'a: «Ko a \*Bidfo Alla!» <sup>12</sup> Kono kanko Iisaa o yamirayno d'in jinnaaji, o tentina wota dii feŋŋin fii makko.

*Fii no Iisaa Suŋori Sahaabaabe mun ben*

(Mat. 10.1-4; Luk. 6.12-16)

<sup>13</sup> Bawto d'un, Iisaa yawi e fello, o noddii be o faalaa ben, ben ari e makko. <sup>14</sup> O subii sappoo e dido, o todfii be \*sahaabaabe, ko o wonda e mun, ko o immina waajoyoo, <sup>15</sup> wondude e bawgal fii radagol jinnaaji d'in. <sup>16</sup> Ben sappoo e dido, be o todfii, ko

Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, <sup>17</sup> e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on (ben be Iisaa jammi Bowanesiisa, ko woni firo d'un ko «ñiñbe-farjitere»), <sup>18</sup> e Andaraawu e Filiipu e Bartolomaawu e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Taddaawu e Sim'uunu tawdaaɗo e fedde \*Zelotiibe ben, <sup>19</sup> e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodɗo mo on.

*Fii no Iisaa Jaabori Toojje de O Toojnaa*

(Mat. 12.22-32; Luk. 11.14-23)

<sup>20</sup> Bawto d'un, kanko Iisaa o arti ka suudu. Yimbe ben moobii kadi haa ka tawata kanko e taalibaabe makko ben be waawataa hay naamude. <sup>21</sup> Bay sibbe Iisaa ben nanii d'un, be ari nangugol mo, ko fii hari hiibe wi'a: «O wilike!»

<sup>22</sup> Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on, iwruube Yerusalaam ben, no wi'a: «Balzabuula\* no e makko, ko tippude e lando jinnaaji d'in o woni raɗorde jinnaaji d'in.»

<sup>23</sup> Onsay Iisaa noddii be, yewtiri be misal, o wi'i: «Ko honno Ibuliisa waawirta raɗorde Ibuliisa? <sup>24</sup> Si tawii laamateeri liddondirii kayri tigi, haray ndin laamateeri waawataa tabitube. <sup>25</sup> Awa kadi si suudu liddondirii, ndun suudu waawataa tabitube. <sup>26</sup> Si tawii non Ibuliisa dartike hoore mun tigi, o liddike hoore makko, haray o waawataa tabitube, haray fii makko lannii. <sup>27</sup> Ko fii hay gooto waawataa naatude e nder galle nedɗo dolnuɗo, o mooba keyeeji on d'in, ado o habbude on nedɗo dolnuɗo. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. <sup>28</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, yimbe ben yaafante junuubaaji d'in fow e hoyreeji di be hoynata d'in, <sup>29</sup> kono kala hoynuɗo \*Ruuhu Seniido on hebataa yaafuyee few, haray himo fawtii junuubu haa poomaa.» <sup>30</sup> Ko Iisaa wi'iri be d'un, ko bay hiibe wi'ude: «Jinna no e makko.»

*Fii Beynguure Iisaa nden*

(Mat. 12.46-50; Luk. 8.19-21)

<sup>31</sup> Onsay yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, darii ka yaasi. Be immiini godɗo ko noddana be mo. <sup>32</sup> Tawi jamaa on no joodii, hundi mo, be wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hiibe ñabbitude on.»

<sup>33</sup> Iisaa jaabii be, o wi'i: «Ko hombo woni yumma an e yumma-gootoobe an ben?» <sup>34</sup> Onsay o layyi gite e hoore joodiibe hundi mo ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. <sup>35</sup> Ko fii kala waɗuɗo faale Alla on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

## 4

*Misal Yettaangal e Remoowo*

(Mat. 13.1-23; Luk. 8.4-15)

<sup>1</sup> Iisaa woni kadi e waajagol ka daande weendu. Hakkee ko jamaa moofinoɗo takko makko on duudi, o bakii e laakun ka nder weendu, o joodii, jamaa on fow woni ka daande weendu. <sup>2</sup> O janniri be piiji buy mise. E nder ko o waajotoo kon, o wi'i: <sup>3</sup> «Hedee, ko remoowo yaltunoo sankugol. <sup>4</sup> E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka datal, colli d'in ari modi de. <sup>5</sup> Godɗe ñen yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa, de fufi heja sabu ñewlugol leydi ndin. <sup>6</sup> Bay naange ngen yaltii, de sumi de yoori sabu angal ka ñadi d'in siñoo. <sup>7</sup> Godɗe goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de, laatii de rimaali few. <sup>8</sup> Godɗe goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de mawni, de sawti, cawti goo gabbe cappandɗe tati, cawti goo cappandɗe jeegoo, cawti goo teemedere.»

<sup>9</sup> E hoore d'un, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

<sup>10</sup> Bay luttii mo kanko tun, d'owtunoobe mo ben e \*sahaabaabe sappoo e ñiɗoobe ben woni e landagol mo firo ñee mise. <sup>11</sup> O wi'i be: «Onon on yedaama gundoo \*laamu Alla ngun, kono ñee ka yaasi, be wowlirante fow mise, <sup>12</sup> fii yo be ndaar, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa, fii wota be tuubu, junuubaaji mañbe ñin yaafee.»<sup>b</sup>

<sup>13</sup> O wi'i be kadi: «On faamaali ngal misal doo? Ko honno non faamiroyton ñeya mise fow? <sup>14</sup> Remoowo on sanki awdi ndin, d'un ko daalol ngol. <sup>15</sup> Wobbe no wa'i wa nde awdi sankaa ka datal ka daalol ngol sankaa ñon. Be nana ngol tun, Ibuliisa ara, itta daalol sankaa ngol e mañbe ngol. <sup>16</sup> Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka kaaye. Nde be nani daalol ngol, be jaba ngol heja e nder weltaare. <sup>17</sup> Kono be alaa ñadi, ko fii hinaa be tabitube. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol mañbe daalol ngol, be tertoto kisan. <sup>18</sup> Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka sooyoore. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, <sup>19</sup> kono ngol ronka rimude e mañbe, ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e ñayniro jawle e faaleji ngurndan goo. <sup>20</sup> Beya ben non no wa'i wa nde awdi sankaa ka leydi moyyiri. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, jaba,

<sup>b</sup> 4:12 4.12 Isa. 6.9-10

ngol rima e mabbe, wobbbe goo laabi cappande tati, wobbbe goo laabi cappande jeegoo, beya ben laabi teemedere.»

*Misal Yettaangal e Lampu*  
(Luk. 8.16-18)

<sup>21</sup> O wi'i be kadi: «Taw si hara lampu ko ka wirnii wadete maa ko e ley danki? E hara hinaa ka kene? <sup>22</sup> Ko fii alaa ko suudfii ko feepataa, awa kadi kala gundoo ko sakkirtorta ko feepugol. <sup>23</sup> Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

<sup>24</sup> O wi'i be kadi: «Wattanee yiila e ko hefotodfon kon. Ko fii ko sariyaare nde etirdfon nden etirantefon, beyditanefon kadi. <sup>25</sup> Ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon.»

*Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Awdi*

<sup>26</sup> O wi'i be kadi: «Laamu Alla ngun no wa'i wa nde nedfo yetti awdi, sanki ka leydi. <sup>27</sup> Woni o daanii woo, o daanaaki woo, jemma e jalorma awdi ndin fuday, njanda, hara ko no o andiraa. <sup>28</sup> Leydi ndin fudinay hoore mun, ndi adora pudol ngol, hikka cawtol ngol, si gabbe den kadi moyyinoo moyya ka cawtol. <sup>29</sup> No gabbe den bendiri, wortowal ngal no yetteede, ko fii haray baagol ngol fewndike.»

*Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Bene*  
(Mat. 13.31-32; Luk. 13.18-19)

<sup>30</sup> O wi'i kadi: «Ko hondun ebbindirten e laamu Alla ngun, maa ko misal hongal hollirten dun? <sup>31</sup> Hingu wa'i wa abbere bene, kon ko buri fandude e ko aawetee kon fow ka leydi. <sup>32</sup> Kono si wonii nde aawaama, nde hawtoo, nde njanda, nde bura ko aawetee e naakoo kon fow, nde wada caldi njani haa ka tawata colli din ka weeyo waaway hodude ka ley dowdi makki.»

<sup>33</sup> Ko mise buy wa'itaynoode nii o yewtiraynoo be daaluyee on, noone no be waawiraynoo faamirde. <sup>34</sup> O yewtirtaano be si wonaa mise, kono si wonii ka weddii o sifantono fow taalibaabe makko ben.

*Fii no Iisaa Deeyiniri Waabillire nden*  
(Mat. 8.23-27; Luk. 8.22-25)

<sup>35</sup> Nden nande kiikiide Iisaa wi'i be: «Lumbiten gada.» <sup>36</sup> Be acciti jamaa on, be nabori Iisaa ka weendu e nder laakun kun o wonnoo e mun kun, laade goo dowti be. <sup>37</sup> Tun waabillire tiidunde wondunde e hendu woni e wifugol, tawi morloode ndiyan den on piyoo e laakun kun, kun heewa ndiyan. <sup>38</sup> Tawi kanko Iisaa himo awlii ngawlu, daanii baawo. Be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, e on kippataa fii ko men woni mulude kon?»

<sup>39</sup> O immii, o tojani hendu ndun, o wi'i ndiyan dan: «Deeyu, fankaa!» Hendu ndun deyyi, deeyaango tiidungo wadi. <sup>40</sup> E hoore dun o wi'i be: «Ko fii hondun hulandon? E hara on alaa gomdinal haa jooni?»

<sup>41</sup> Be huli kulol tiidungol, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli din e baharu on doftoto mo!»

## 5

*Fii no Jinnanoobe Did'o Selliniraa*  
(Mat. 8.28-34; Luk. 8.26-39)

<sup>1</sup> Be hewtoyi gada weendu ndun, dun ko e ndii leydi bee Gadariyankooobe. <sup>2</sup> Nde Iisaa tippornoo ka laana, aaden mo jinna woni e mun iwri ka genaale, ari yeeso makko. <sup>3</sup> Tawi ka on mari hod'o ko ka genaale. Hari hay gooto waawataa mo habbude hande kadi, hay si tawii non ko jolokooje. <sup>4</sup> Ko fii hari soono woo o dumbete, o jolkee, o taya jolokooje den, o hela dumbirde den. Tawi hay gooto waawataa mo dahude. <sup>5</sup> Tawi jemma e jalorma ko ka genaale e ka pelle o tabiti, e himo sonka, barmintinora kaaye.

<sup>6</sup> No o haccornoo Iisaa ka woddi, o dogi, o ari, o jicci yeeso makko, <sup>7</sup> o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Ko hondun faalanaadaa lan, an oo \*Bidfo Alla Jom Bural? Mi torike ma fii Alla, wota a lettan!» <sup>8</sup> Ko fii hari Iisaa no wi'ude ngii: «Yaltu e oo nedfo, yo jinnawii!»

<sup>9</sup> Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

On jaabii: «Ko <Konu>, ko fii meden duudi!» <sup>10</sup> Awa kadi hid'i jeejaynoo mo fota fii wota o yaltin di leydi ndin.

<sup>11</sup> Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka binde falo fon. <sup>12</sup> Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa, hid'i wi'a: «Nawru men e d'ii koseeji fii no men naatira e nder majji!» <sup>13</sup> O newnani di dun. Jinnaaji din yalti e on nedfo, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii, tawi ko wa di guluuji didi.

<sup>14</sup> Onsay ornaynoobe di ben dogi, be fillitoyii d'un ka saare e ka fulawaaji, yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. <sup>15</sup> Bay be arii e Iisaa, be yi'ii on mo konu jinna wonnoo e mun no joodii bornii, wondi e hakkille timmude, be huli. <sup>16</sup> Yi'unooobe ko wadi kon fillitanii be ko wadi e hoore jinnanoofo on kon e ko wadi e koseeji d'in kon. <sup>17</sup> Onsay be woni e jeejugol Iisaa fii yo o yaltu ka leydi mabbe.

<sup>18</sup> Wa ko kanko Iisaa o yawata ka laana, jinnanoofo on torii mo yo o accu be wonda. <sup>19</sup> Laatii Iisaa newnanaali mo, kono o wi'i mo: «Yahu ka mon, d'un ko ka sibbe maa ben, fillitanoofoa be ko Joomiraado on wad'an-maa kon fow e ko honno o yurmira-maa.» <sup>20</sup> Onsay o yahi, o woni e fillitagol e nder \*Dekapooli ko Iisaa wadani mo kon fow. Hedii be mo ben fow njaldi.

*Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo*  
(Mat. 9.18-26; Luk. 8.40-56)

<sup>21</sup> Bay Iisaa yettii laana kan, lumbitoyii gada, jamaa moolanaado ari, moobii takko makko kadi ka daande weendu. <sup>22</sup> Tun godfo e hooreebe juulirde nden wi'eteedo Yaayirusu, ari. Bay o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko. <sup>23</sup> O torii mo, o jeeji e hoore himo wi'a: «Bidfo an jiwo on no e daande mayde. Seenee fawon sookeeje mon den e makko fii no o dadira, o wuura.» <sup>24</sup> Onsay Iisaa yaadi e makko.

Jamaa duududo jokki mo, fittiri mo cende den fow. <sup>25</sup> Tawi kadi debbo no don, hebii duubi sappoo e didi himo soncaade. <sup>26</sup> Tawi o tampii fota e juude pawndooobe duuduube, awa kadi o ittii ko o jogii fow, d'un nafaali huunde, kono jaw ngun burtu. <sup>27</sup> Bay o nanii fii Iisaa no wowlee, o ari e jamaa on, o wontiri baawo Iisaa, o meemi dolokke makko on, <sup>28</sup> ko fii hari kanko debbo on himo mijoo: «Si mi waawii tun meemude concii makko d'in, mi ndikkay.» <sup>29</sup> E on saa'i tigi ko o soncotonoo kon tayi, o andi ka bandu makko wonde o ndikkii jaw makko ngun.

<sup>30</sup> Tun Iisaa andi wonde bawgal makko ngal gollii godfun. O yeyyitii e hakkunde mbatu ngun, o wi'i: «Ko hombo meemi concii an d'in?»

<sup>31</sup> Taalibaabe makko ben wi'i mo: «Ndaaree jamaa ko fitti on, si hidon maaka <ko hombo meemi lan?> »

<sup>32</sup> Onsay o layyi gite takko makko fii yo o yi'u wadudo d'un on. <sup>33</sup> Nde tawnoo debbo on no andi ko feyyi e makko kon, o huli, o diwni, o ari o yani e ley koyde Iisaa, o wowlani mo goonga on fow. <sup>34</sup> Kono Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomdinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu, sellaa jaw ngu wondudaa ngun.»

<sup>35</sup> Wa fewndo ko Iisaa yewtata d'un, wobbe e jeyaaabe ka hooreejo juulirde nden iwi ton ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Ko fii hondun sonjantaa oo karamokoojo?»

<sup>36</sup> Kono bay Iisaa nanii d'un, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdin tun.»

<sup>37</sup> Kono laatii Iisaa jabaano hay gooto dowta mo, si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on. <sup>38</sup> Bay be hewtii ka hooreejo juulirde nden, kanko Iisaa o yi'ii jii boldu ndun e ko yimbe ben wullata fesa ko tiidi kon. <sup>39</sup> O naati, o wi'i be: «Ko hondun woni nduu jii boldu e dii gondi? Ko fii jiwo on maayaali, o daani.» <sup>40</sup> Be jali mo.

Onsay o yaltini be fow, o yetti ben jiwo on e yumma jiwo on, wondude e dowtunoobe mo ben, be naati ka jiwo on woni don. <sup>41</sup> O nangi jungo jiwo on, o wi'i mo: «Talitaa kumi!» (ko woni firo d'un: «Mi wi'ii ma: <Jiwo, immo!> ») <sup>42</sup> Don kisan jiwo on immii, o woni e jindugol, ko fii hari ko mo o duubi sappoo e didi. Kaawee mawfo hebi be. <sup>43</sup> Iisaa yamiri be, tentini, wota hay gooto andu d'un. O wi'i be yo be okkor jiwo on ko o jaama.

## 6

*Fii no be Naasirata ben Salori Gomdinde Iisaa*  
(Mat. 13.53-58; Luk. 4.16-30)

<sup>1</sup> Onsay Iisaa iwi don, o yahi ka leydi makko. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. <sup>2</sup> Bay wonii \*jalaande fowteteende nden hewtii, d'un ko \*aseweere nden, o woni e waajagol ka juulirde. Tawi duuduube no hedotonoo mo. Be njaldi, be wi'i: «Dun ko honto iwrani oo? Ko hongu woni nguu faamu ngu oo yedaa, e ko honno sifa dii kaawakeeji moyyi woni wadirde e juude makko? <sup>3</sup> E hinaa minisiyeejo on nii? Hinaa kanko woni bidfo Mariyama on? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufo e Yuudu e Sim'uunu? E hinaa bandiraaabe makko ben no wondi e men doo?» Dun hadi be gomdingol mo.

<sup>4</sup> Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka musidal mun e ka beynguure mun yawaa.» <sup>5</sup> Laatii o waawaali wadude don kaawake woo, si hinaa

\*fawugol juude e hoore nawnuɓe goo, sellina ɓe. <sup>6</sup> Kono o ŋaldɩ sabu angal gomɗinal maɓɓe ngal. O jindi e koɗooli hundudɩ ɗon ɗin, o janni.

*Fii no Iisaa Nulirnoo Sahaabaabe mun ben Sappoo e Did'o*  
(Mat. 10.2-20; Luk. 9.1-6)

<sup>7</sup> Onsay o noddi sappoo e ɗiɗooɓe ɓen, o woni ɓe e imminirgol ɗiɗo ɗiɗo e hoore jonnugol ɓe bawgal raɗagol jinnaaji ɗin. <sup>8</sup> E hoore ɗun, himo yamiri ɓe wota ɓe yettu hay huunde ko ɓe yooɓoo, si hinaa tuggordu wooturu tun: hinaa bireedi, hinaa bonfooji, hinaa yettugol dattol mbuudɩ. <sup>9</sup> Kono o wi'i ɓe: «On wattoto paɗe, kono wota on ɓorno dolokkaaji ɗiɗi.» <sup>10</sup> O wi'i ɓe kadi: «Kala suudu ndu naatoyɗon e mun, weeree ɗon haa nde hidon iwa e nden nokkuure woo. <sup>11</sup> Kono si woodii e saare nde yimbe ɓen jabaali on, hedii on, nde hidon yalta ɗon woo, honkee mbullaari teppe mon ɗen fii yo ɗun wonan ɓe seedee ella maɓɓe on.»

<sup>12</sup> Be yahi ɓe waajoyii fii yo yimbe ɓen tuubu. <sup>13</sup> Tawi hiɓe raɗoo jinnaaji ɗuududɩ, juura neɓɓe e pawɓe ɗuudufe, sellina ɓe.

*Fii Mayde Annabi Yaayaa nden*  
(Mat. 14.1-12; Luk. 9.7-9)

<sup>14</sup> Heroodu\* lando on humpitii ɗun. E hoore ɗun tawi innde Iisaa nden lollii, hiɓe wi'a: «Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on immitike e hakkunde maybe ɓen! Ko ɗun waɗi si himo mari bawgal waɗugol kaawakeeji moyyi.»

<sup>15</sup> Tawi wɔɓɓe ɓen no wi'a wondema ko liliya, ɓeya ɓen kadi no wi'a ko annabaajo wa godɗo e annabaabe hiɓɓe ɓen.

<sup>16</sup> Kono ɓay Heroodu nanii ɗun, tawi himo wi'a: «Ko Yaayaa, on mo mi waɗi haa daande mun tayaa. Ko on woni ko immitii!»

<sup>17</sup> Ko fii hari kanko Heroodu tigi o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o waɗii e kaso, sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiyya mo kanko Heroodu o yetti, tawi-le on ko ɓeyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, <sup>18</sup> sabu ko Yaayaa wi'unoo mo kon wonde daganaaki mo ka o yetta ɓeyngu yumma-gooto makko on. <sup>19</sup> Tawi oo debbo wi'eteedo Heroodiyya no haamanii mo kanko Yaayaa, no faalaa mo warude, kono o waawaali, <sup>20</sup> ko fii hari Heroodu no huli Yaayaa, sabu ko o andi kon on ko neɗɗo feewudo laabudo, jaka himo hiwunoo mo. Tawi himo yiɗunoo heɗagol mo, fii kala si o nanii himo yewa, o jibotono fota.

<sup>21</sup> Kono pande goo kanko Heroodiyya o heɓi sabu weefando mo e nder ngal caatal, ngal Heroodu waɗani ɓe o lammini ɓen e hooreɓe suufaabe makko ɓen e hooreɓe ɓen Jaliluu fii anditugol jibineede makko kanko Heroodu ngol. <sup>22</sup> E nder ɗun, jiwo Heroodiyya on naati, ami, o weli Heroodu e saatinaabe ɓen.

Onsay lando on wi'i jiwo on: «Toro lan kala ko faaladaa, mi waɗante.» <sup>23</sup> O waɗani mo ndee woondoore ɗoo, o wi'i: «Kala ko toridfaa mi, mi waɗante, hay si ko feccere laamateeri an ndin.»

<sup>24</sup> Kanko jiwo on o yalti, o landii yumma makko: «Ko hondun mi landotoo?»

Neene makko jaabii mo wi'i: «Ko hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on.»

<sup>25</sup> Kanko jiwo on o hawjiti kisan, o naati, o ari e lando on, o wi'i: «Midɗo faalaa yo a jonnan ɗoo hoore Yaayaa lootoowo on kisan, hara hinde tumbaa e miran!»

<sup>26</sup> Onsay lando on aani, kono sabu woondooje makko ɗen, e ɓe o saatinnoo ɓen, tawi o faalaaka mo salanaade. <sup>27</sup> O immiini kisan suufaajo, o yamiri mo addoygol hoore Yaayaa nden. Suufaajo on yahi, tayoyi hoore Yaayaa nden ka kaso, <sup>28</sup> o addi hoore nden e nder miran, o jonnii jiwo on. Jiwo on kadi jonnoyi nde yumma mun. <sup>29</sup> Bay wonii ɗun andike, taalibaabe Yaayaa ɓen ari, yetti furee makko on, ɓe surroyi.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo*  
(Mat. 14.13-21; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

<sup>30</sup> Sahaabaabe\* ɓen mottondiri takko Iisaa, ɓe sifanii mo ko ɓe waɗi kon fow e ko ɓe janni kon. <sup>31</sup> Onsay o wi'i ɓe: «Aree ka weddii, hara ko ka wulɗini, fowtoɗon seeda.» Ko fii hari yimbe buy no waɗa yaha ara, tawi Iisaa e taalibaabe mun ɓen alaa hay feere no ɓe paamira.

<sup>32</sup> Onsay kamɓe tun ɓe bakii e laana fii yahugol e nokkuure wulɗinnde. <sup>33</sup> Buy yi'i hiɓe yaha, anditi ɓe. Yimbe ɓen ka ca'e fow dogi, aditoyii ɓe ka ɓe yahaynoo ton. <sup>34</sup> Bay wonii kanko Iisaa o tippike ka laana, o yi'i jamaa ɗuududɗo, o yurmaa ɓe, ko fii hari hiɓe wa'i wa baali ɗi alaa ngaynaako. Onsay o woni ɓe e jannugol piiji ɗuududɩ.

<sup>35</sup> Nde tawnoo pallal ngal poodiɓe, taalibaabe makko ɓen ɓadii mo wi'i: «Ndee nokkuure ko wulɗinnde, awa kadi pallal ngal poodiɓe. <sup>36</sup> Accitee ɓe, ɓe yaha ka fulawaaji e ka koɗooli kawtirɗi e ɗoo, ɓe ɗaɓɓoya ko ɓe naama.»

<sup>37</sup> Iisaa jaabii be wi'i: «Onon tigi okkoree be ko be naama.»

Kono be wi'i mo: «E hara men yahay, men soodoya bireedi yeru \*dinaruujj teemedde didi, men okkora be ko be naama?»

<sup>38</sup> Onsay o jaabii be, o wi'i: «Ko bireedijje jelu mardon? Yahee ndaaroyon.» Be yahi, be humpitoyii, be ari, be wi'i mo: «Ko bireedijje jowi e liyyi didi.»

<sup>39</sup> Onsay o yamiri be yo be joddirin be fow mojobe mojobe ka hoore hudo hecco. <sup>40</sup> Be joddiriniri be saffeeji saffeeji, di yimbe teemedere, e di yimbe cappande njowo. <sup>41</sup> O yetti bireedijje den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu, o du'ii. Onsay o tayiti bireedi on, o woni e jonnugol taalibaabe ben ko hewtina jamaa on. O senditi kadi liyyi din e hakkunde fow. <sup>42</sup> Fow naami haa haari. <sup>43</sup> Be moobiti debeeje sappoo e didi tew kunte bireedi e liyyi. <sup>44</sup> Ben naamunoobe on bireedi hari ko be worbe guluuje njowo.

*Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan*

(Mat. 14.22-33; Yhn. 6.16-21)

<sup>45</sup> Bawto dun kisan, o yamiri taalibaabe makko ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada, telen Bayti-Sa'iida, e nder ko o yiltata jamaa on kon. <sup>46</sup> Bay o waynondirii e mabbe, o yawi ka fello fii toragol Alla.

<sup>47</sup> Bay nibbii, tawi laana kan no ka tumbo weendu, kanko Iisaa tun himo ka leydi. <sup>48</sup> O andi hibe e nder satteende fota e nder awyingol laakun kun, ko fii hari hibe tiindondiri e hendu ndun. Wa fewndo ka subaka, o sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan, tawi himo faalaa be feyyitaade. <sup>49</sup> Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be sikki ko mbeelu, be sonki, <sup>50</sup> ko fii hari be fow be yi'ii mo, be hulii.

Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!» <sup>51</sup> Onsay o yawi ka laana takko mabbe, hendu ndun deyyiti. Be fow be naldi fota, <sup>52</sup> ko fii hari be faamaali kaawake moyyo wadufo on ka bireedijje, bay hari berde mabbe den no uddi.

<sup>53</sup> Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewtii Jaani-Saarata, be saani laana kan. <sup>54</sup> Bay be tippike ka laana, yimbe ben anditi kisan Iisaa. <sup>55</sup> Be dogi e diiwal ngal fow, be woni e addangol mo nawnu be hoore foggi-dimbordi, kala ka andanoo himo fon. <sup>56</sup> Kala ka o naatunoo, woni ka kodooli, woni ka ca'e maa ka fulawaaji, be addayno nawnu be ben ka fottirde, be jeeja mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on. Meemunoo be ngol ben fow ndikki.

## 7

*Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din*

(Mat. 15.1-9)

<sup>1</sup> Onsay \*Fariisiyaabe ben e wobbe e jannoobe fii Sariya on, iwrunoobe Yerusalem, moobii takko Iisaa. <sup>2</sup> Be yi'i wobbe e taalibaabe makko ben no naamira juude tuunude, e maanaa de soodaaka. <sup>3</sup> (Tawi-le Fariisiyaabe ben e \*Yahuudiyankeebe ben fow naamataano si soodaaki haa laabi, ko fii hibe jogitinoo naamuujj mawbe mabbe ben. <sup>4</sup> Si be iwtiino ka fottirde, be naamiino woo nde be labbinii. Hibe joginoo kadi naamuujj buy di be wadafayno, wano lawyugol jardukoy koy e payande den e miranji din.)

<sup>5</sup> Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on landii mo kanko Iisaa, be wi'i: «Ko hondun hadi taalibaabe maa ben jokka naamuujj mawbe ben? E ko fii hondun be naamata, hara be soodaaki?»

<sup>6</sup> Iisaa jaabii be wi'i: «Isaaya\* no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, yo faasiqiibe, wano windori non:

<Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawwande,  
kono berde mabbe den no wodfondiri e an fota.

<sup>7</sup> Ko e nder meere be woni lan rewude,  
janndeeji di be woni jannude din  
ko di yimbe ben sinci.><sup>C</sup>

<sup>8</sup> «Hidon tertaade yamirooje Alla den, jogitoo naamuujj yimbe ben.»

<sup>9</sup> O beyditi, o wi'i: «Hidon bugitoo few yamirooje Alla den fii huutorgol naamuujj mon din, <sup>10</sup> ko fii Muusaa no wi'i: <Teddin yumma maa e ben maa>, awa kadi: <on mo hudi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.> <sup>11</sup> Kono onon hidon wi'a godfo no waawi wi'ude ben mun maa yumma mun: <Mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon.> <sup>12</sup> E nder wi'ugol mon dun, on accataa ontigi wadana ben mun maa yumma mun hay huunde han kadi. <sup>13</sup> Ko nii wondon mehindirde daaluyee Alla on tippude e naamu mon mo sincanadon on. Hidon wada kadi piiji duudufdi goo nandufdi e mun!»

*Fii ko Tuuninta Nedfo kon**(Mat. 15.10-20)*

<sup>14</sup> Iisaa nodditi kadi jamaa on, o wi'i be: «Hedee lan on fow, faamon. <sup>15</sup> Hay huunde alaa e kene naataynde e nedfo, tuunina mo, kono ko ko yaltata e nedfo kon tuuninta mo. <sup>16</sup> Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

<sup>17</sup> Bay wonii o naatoyii e suudu ka wodditii jamaa on, taalibaabe makko ben landii mo fii ngal misal. <sup>18</sup> O wi'i be: «E jaka, onon kadi ko on be alaa faamu? E on andaa hay huunde alaa e kene naataynde e nedfo, waawaynde tuuninde mo? <sup>19</sup> Ko fii dun naatataa ka bernde makko, kono ko ka reedu makko yaarata, dun yaltinoyee ka faawo.» (Tawi ko o wi'i don ko wonde paameteji din fow no laabi.)

<sup>20</sup> O wi'i kadi: «Ko ko yaltata e nedfo kon woni ko tuuninta mo, <sup>21</sup> ko fii, ko e nder bernde nedfo miijooji bondi yaltata, kapun e cagayaagal e nguyka e waru-hoore e <sup>22</sup> jeeno e miile e hunyeendi e janfa e jiiibaare e nawliigu e hoyre e mawnintinaare e njofoyaagal. <sup>23</sup> Dii piiji bondi fow ko yaltaydi e nder nedfo, tuunina mo.»

*Fii no Gomdinal Debbo Fenisiyankeero Bangiri**(Mat. 15.21-28)*

<sup>24</sup> Bay kanko Iisaa o iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ndee saare Tiiri. O naati don e suudu, tawi o yidaa hay gooto anda. Kono o waawaali suufaade, <sup>25</sup> ko fii hari debbo mo tawata jinna no nangi bidfo mun jiwo, naniino fii makko kanko Iisaa no wowlee, o ari, o yani e ley koyde makko. <sup>26</sup> Tawi on debbo ko \*Gereekiyankeero, mo iwdi mun woni Fenisii, dun ko e nder Sirii. O torii mo radanagol mo jinnawii wongii e jiwo makko on ngin.

<sup>27</sup> Iisaa wi'i mo: «Accu taho faybe ben haara, ko fii moyyaa ka bireediije paykoy koy yettee, buganee bareeji din.»

<sup>28</sup> Debbo on jaabii mo: «Hiiyii, Koohoojo, kono hay bareeji wondi ka ley taabal din jaamay ko paykoy koy samminta kon.»

<sup>29</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Sabu ngol kongol, yahu, jinnawii ngin yaltii e jiwo maa on.»

<sup>30</sup> Bay wonii kanko debbo on o naatoyii ka suudu makko, o tawi bidfo makko jiwo on no waalii ka danki, awa kadi jinnawii ngin yaltii e makko.

*Fii no Iisaa Selliniri Pahidufo-Mbobidi*

<sup>31</sup> Onsay Iisaa iwi e ndin leydi Tiiri, o tayiti leydi Siduuna ndin, o artiri \*Dekapooli telen ka \*Weendu Jaliilu. <sup>32</sup> Be addani mo pahidufo-mbobidi, be jeeji mo \*fawugol juude den e hoore on, sellina mo. <sup>33</sup> O nabi mo sera, ka wodditii jamaa on, o ukki kolli makko din ka nder noppi nawnudo on, o tutti, o meemini denngal on ngal. <sup>34</sup> Onsay o banti gite makko den, o fewtini ka kammu, o tayiti foofaango, o wi'i: «Efataa!» (Dun no firi: «Uddito!») <sup>35</sup> Tun kisan noppi makko din udditi, denngal makko ngal kadi bowri, o woni e wowlugol no feewiri.

<sup>36</sup> Iisaa yamiri be wota be wowlan dun hay gooto, kono, ko no o hadirnoo be woo, be burtiraynoo lollinirde. <sup>37</sup> Be woni e nder nalaw tiidufu, be wi'i: «Ko o wadata kon fow ko ko moyyi. O naninay hay pahidube ben, o wowlina kadi mbobidube ben!»

**8***Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo**(Mat. 15.32-39)*

<sup>1</sup> E den balde don, nde tawnoo jamaa moolanaado kadi no don, awa kadi alaa ko be paama, Iisaa nodditi taalibaabe mun ben, o wi'i: <sup>2</sup> «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hiibe wondi e an, be alaa ko be paama. <sup>3</sup> Si mi yiltii be ka maabe hiibe weelaa, be lo'ay ka laawol, ko fii wofbe e maabe ko ka woddi iwi.»

<sup>4</sup> Kono taalibaabe makko ben jaabii mo, wi'i: «Ko honto men hebata bireedi e ndee nokkuure wuldinnde ko haarata bee?»

<sup>5</sup> Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko de jeedidi.»

<sup>6</sup> Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi, o yetti bireediije den jeedidi. Bay o jarnii Alla, o tayiti, o jonni taalibaabe makko ben fii yo be hewtin jamaa on, kambe kadi be hewtini. <sup>7</sup> Tawi hiibe marnoo kadi liyyi seeda. Dun kadi, bay Iisaa gaynii du'aade, o wi'i yo be hewtin be. <sup>8</sup> Be paami haa be haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. <sup>9</sup> Tawi ben ko wa be worbe guluuje nayo. Bawto dun Iisaa yilti be. <sup>10</sup> Ontuma o bakodi e taalibaabe makko ben e laana ndiyan, o yahi e ndii leydi Dalmanuuta.<sup>d</sup>

<sup>d</sup> 8:10 8.10 «Dalmanuuta» no wi'ee kadi «Magaduuna».

*Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande*  
(Mat. 16.1-4)

<sup>11</sup> Onsay \*Fariisiyaabe ben ari, fudfdii yeddondirde e Iisaa. Be landii mo fii ndarndagol mo, yo o hollu be maande iwruunde ka kammu. <sup>12</sup> Iisaa tayiti foofaango tiidungo, o wi'i: «Ko fii hondun nguu jamaanu landorta maande? Ka haqiiqa mi andinii on, nguu jamaanu jonnetaake maande.» <sup>13</sup> Onsay o acci be don, o bakii kadi e laana fii lumbugol gada.

*Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e mo Heroodu Land'o on*  
(Mat. 16.5-12)

<sup>14</sup> Laatii taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi, tawi ko bireediwal gootal pet be mari ka nder laana. <sup>15</sup> Iisaa yamiri be dundoo, o wi'i: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e lewen \*Heroodu on.»

<sup>16</sup> Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri d'un, ko fii en maraa bireedi.»

<sup>17</sup> Iisaa andi ko be wi'i kon, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'and'on ko bay on maraa bireedi? E on andaali, e on faamaali kadi? E hara berde mon den satti? <sup>18</sup> Hid'on jogii gite, e hara on yi'ataa? Hid'on mari noppi, e hara on nanataa? <sup>19</sup> Fewndo mi tayiti bireediije den jowi fii yimbe ben guluuje njowo, e on anditaali ko debeeje jelu heewude tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii mo: «Ko de sappoo e didi.»

<sup>20</sup> «Bay kadi mi tayitii bireediije den jeedidi fii yimbe ben guluuje nayo, ko debeeje jelu tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii: «Ko de jeedidi.»

<sup>21</sup> O wi'i be kadi: «Hara on faamaali haa jooni?»

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo goo Bayti-Sa'iida*

<sup>22</sup> Bawto d'un be yahi Bayti-Sa'iida. Be addani mo bundo, be jeeji mo yo o meemu mo fii yo o sellin mo. <sup>23</sup> Onsay o jogii jungo bundo on, o nabi mo ka baawo hodo. O wadi tuuta ka gite on, o \*fawi juude makko den e hoore makko, o landii mo, o wi'i: «Hida yi'ude goddun?»

<sup>24</sup> O banti gite den, o wi'i: «Mido haccaade yimbe, kono mido yiirude be wa ledfe wonde yahude.»

<sup>25</sup> Iisaa waditi kadi juude den ka gite makko. Bundo on ndaari tenyini, o ndikki, o yi'i fow ko laabi. <sup>26</sup> Onsay Iisaa immintini mo yo o hootu ka makko e hoore himo wi'a: «Wota a naatu ka hodo.»

*Fii Qirritande Petruusu nden*  
(Mat. 16.13-20; Luk. 9.18-21)

<sup>27</sup> Nde Iisaa naatunoo e kodooli Seezariya-Filiipu d'in, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni lan min?»

<sup>28</sup> Be jaabii mo: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko on goddo goo e annabaabe ben.»

<sup>29</sup> O landii be kadi, o wi'i: «Onon non wi'ud'on ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni \*Almasiihu on!»

<sup>30</sup> Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan hay gooto ko hombo woni mo.

*Fii Tampereji Iisaa d'in e Artugol makko ngol*  
(Mat. 16.21-28; Luk. 9.22-27)

<sup>31</sup> Onsay o fudfdii be jannude wonde bee \*Bii-Aaden on tampa fota, awa kadi mawbe ben e hooreebe \*yottinoobe sadaka ben haa nabani jannoofo fii Sariya on wikkoyto mo, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere. <sup>32</sup> Tawi ko no laabiri o yewtata d'ii piiji. Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol.

<sup>33</sup> Kono Iisaa yeeyitii, o ndaari taalibaabe makko ben, o feli Petruusu, o wi'i mo: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, ko fii miijooji maa d'in hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

<sup>34</sup> Onsay o noddi jamaa on e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta \*leggal makko altindiraangal ngal,<sup>d</sup> o jokkammi. <sup>35</sup> Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min e Kibaaru Moyyo on, haray ontigi dandoyay dan. <sup>36</sup> E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? <sup>37</sup> Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? <sup>38</sup> Awa kadi, kala hersirfo lan, hersiri kongufi an d'in e hakkunde oo jamaa jinoowo wada junuubi, Bii-Aaden on kadi

<sup>d</sup> 8:34 8.34 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.



hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural Ben makko ngal wondude e malaa'ikaabe laabuɓe ɓen.»

## 9

<sup>1</sup> O wi'i ɓe kadi: «Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobɓe e mon onon wonɓe ɗoo ɓen, ɓe maayataa ado ɓe yi'ude \*laamu Alla ngun no ardi e doole.»

*Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin*  
(Mat. 17.1-13; Luk. 9.28-36)

<sup>2</sup> Balɗe jeegoo ɓawto ɗun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna, o nafi ɓe kamɓe tun e hoore fello toowungo. Mbaadi makko ndin waylii yeeso maɓɓe, <sup>3</sup> conci makko ɗin jalbi. Hakkee ko ɗi rawni alaa wuppoowo e hoore ndii leydi laɓɓiniroowo non. <sup>4</sup> Iiliya e Muusaa feepani ɓe, ɓe woni e yewtidugol e makko kanko Iisaa.

<sup>5</sup> Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen ɗoo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliya kadi wonndu.» <sup>6</sup> (Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude, ko fii hari kamɓe tato kulol heewii e maɓɓe.)

<sup>7</sup> Tun duulere ari buumi ɓe. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo ɗoo ko Bidɗo an yidaaɗo. Heditee mo!»

<sup>8</sup> Tun taalibaabe ɓen ndaari binde ɗon, ɓe yi'itaali hay gooto, si hinaa kamɓe tun e Iisaa.

<sup>9</sup> E nder ko ɓe tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri ɓe wota ɓe wowlan hay gooto ko ɓe yi'i kon, haa nde \*Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ɓen woo. <sup>10</sup> Be maanditii ngol kongol e nder yeddondirgol hakkunde maɓɓe, hiɓe wi'a: «Ko hondun woni immitagol e hakkunde maybe ɓen?»

<sup>11</sup> Onsay taalibaabe ɓen landii mo, ɓe wi'i: «Ko fii hondun jannooɓe fii Sariya on ɓen wi'anta wonde ko Iiliya haani arude taho?»

<sup>12</sup> O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko goonga Iiliya aray taho, wattitoo fow. Ko hondun windii fii Bii-Aaden on? Hinaa o tampay fota, o wikkee? <sup>13</sup> Kono mi andinii on Iiliya ariino, kono ɓe wadiri mo no ɓe faaliraa non, wano windori fii makko non.»

*Fii no Iisaa Selliniri Jinnaaɗo goo*  
(Mat. 17.14-21; Luk. 9.37-43)

<sup>14</sup> Bay ɓe hewtitii takko taalibaabe ɓen, ɓe yi'i jamaa ɗuudɗo e jannooɓe fii Sariya on takko maɓɓe no yeddondira e maɓɓe. <sup>15</sup> No jamaa on yiirunoo Iisaa, ɓe ɗaldɗi fota, ɓe dogi fii hiwroyagol mo. <sup>16</sup> Kanko Iisaa o landii ɓe, o wi'i: «Ko e hoore hondun wondon yeddondirde e maɓɓe?»

<sup>17</sup> Onsay gorko goo e nder jamaa on jaabii mo wi'i: «Karamoko'en, mi addanii on oo biɗɗo an gorko, mo jinnawii mbobindinayngii nangi. <sup>18</sup> Tuma ngii nangi mo woo, ngii libay mo ka leydi, o yaltina ngurda, o ɗatindira ɗiye ɗen, o yooro ken. Mi torike taalibaabe mon ɓen radagol ngii jinnawii, kono ɓe waawaali.»

<sup>19</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Onon ko on jamaanu ngu gomɗinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi muɗantoo on? Addanee lan mo ɗoo.»

<sup>20</sup> Onsay ɓe addani mo mo. No paykun kun yiirunoo Iisaa, jinnawii ngin iirini kun, kun yani ka leydi, kun woni e tallagol, yaltina ngurda. <sup>21</sup> Onsay Iisaa landii ben paykun kun: «Ko gila honde tuma ɗun hewtitii kun?»

Ben makkun jaabii: «Ko gila e booboyaagal makko. <sup>22</sup> Awa kadi soono woo jinnawii ngin bugoto kun ka yiite e ka ndiyan fii mulugol kun. Kono si tawii hidon waawi godɗun, yurmee men, wallon men!»

<sup>23</sup> Iisaa kadi wi'i mo: «Wi'udaa si mido waawi! Fow no newanii gomɗindoo!»

<sup>24</sup> Tun ben paykun kun ewni, wi'i: «Midoo gomɗini! Kono wallitee lan ko fii gomɗinal an ngal no ɗakkanimmi!»

<sup>25</sup> Bay Iisaa yi'i jamaa on no dogo, ara e maɓɓe, onsay o torjani jinnawii ngin, o wi'i: «Ko an, yo jinnawii mbobindinayngii, mi wi'ii ma yo a yaltu e makko, wota a naatitu e makko hande kadi!»

<sup>26</sup> Onsay ngii haaci, e hoore iiringol kun ko tiidɗi, ngii yalti e makkun. Paykun kun wa'i wa maykun, haa ɗuudɗe wi'i: «Kun maayii!» <sup>27</sup> Kono Iisaa jogii kun, immiini, kun darii.

<sup>28</sup> Bay wonii Iisaa naatii ka suudu, taalibaabe makko ɓen landii mo e gundoo, ɓe wi'i: «Ko fii hondun menen men waawaali radaaɗe ngii jinnawii?»

<sup>29</sup> O wi'i ɓe: «Sifa ngii jinnawii, ko toragol Alla tun waawata ngii yaltinde.»

<sup>30</sup> Onsay ɓe iwi ɗon, ɓe tayitoyi Jaliilu. Tawi Iisaa faalaaka andee ko honto o woni, <sup>31</sup> ko fii hari himo jannude taalibaabe makko ɓen, o wi'a ɓe: «Bii-Aaden on wattete e

juude yimbe ben, be wara mo. Balde tati bawto maygol makko, o immitoo.»<sup>32</sup> Kono hari taalibaafe ben alaa faamude dɛn kongudi, awa kadi be huli landitagol mo dɛ.

*Fii Burdo Teddude on e Hakkunde Mabbe*  
(Mat. 18.1-5; Luk. 9.46-48)

<sup>33</sup> Onsay be hewti Kafernahuum. Bay be naatii ka suudu, Iisaa landii be, wi'i: «Ko e hoore hondun wonnodon yeddondirde ka laawol?»<sup>34</sup> Kono be deyyi, ko fii hari ka laawol be yewtidii fii andugol ko hombo buri teddude.

<sup>35</sup> Onsay kanko Iisaa o joodii, o noddi sappoo e didoofe ben, o wi'i be: «Mo no faalaa wonude arano, o wonay sakkitoro e dɛ fow, kurkaadu fow.»<sup>36</sup> Onsay o yetti paykun, o jodɛni kun hakkunde mabbe. Bay o hirbiki kun, o wi'i be:<sup>37</sup> «Kala jabudo paykun tosokun e innde an, haray ko min tigi o jabi. Awa-le kala jabudo lan, haray hinaa min tigi o jabi, kono ko Nuludo lan on.»

<sup>38</sup> Onsay Yuuhanna wi'i mo: «Karamoko'en, men yi'ii goddo no radoo jinnaaji e innde mo'on. Men tonjani mo dɛn bay o wondaa e amen fii jokkugol on.»

<sup>39</sup> Kono Iisaa wi'i: «Wota on tonjan mo dɛn. Ko fii hay gooto waawataa wadude kaawake moyyo e innde an, yiltoo kisan bawto dɛn, wowlammi ko boni.<sup>40</sup> Ko fii kala mo wonaa gaɓo men, haray ko gidɛ men.<sup>41</sup> Awa kadi, kala okkordɛ on ndiyan yareteedan e innde an min, fii ko on be \*Almasiihu on, ka haqiiqa mi andinii on o fadataa mbarjaari makko ndin few.

<sup>42</sup> «Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomɛinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu.<sup>43-44</sup> Si tawii jungo maa ngon wonay sabu haa feggoɛaa, haray tayu ngo. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo, edii a jogaade juude didi yahaa ka jahannama, ka yiite nge daanotaako.<sup>45-46</sup> Si tawii-le koyngal maa ngal wonay sabu haa feggoɛaa, haray tayu ngal. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-koyngaljo, edii a jogaade koyɛe didi, bugedaa ka jahannama.<sup>47</sup> Si tawii-le yiitere maa nden wonay sabu haa feggoɛaa, haray awu nde. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka \*laamateeri Alla hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka jahannama<sup>48</sup> ka gildi mabbe dɛn maayataa don e ka yiite ngen daanotaako don.

<sup>49</sup> «Ko fii kala neddo lensinirte yiite,<sup>50</sup> Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Wadee landan e mon onon tigi, wondon e hoore futtu.»

## 10

*Fii Sertigal Yettindirbe*  
(Mat. 19.1-12; Luk. 16.18)

<sup>1</sup> Onsay Iisaa iwi don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol, jamaa on moobii kadi takko makko. Wano o woowiri non, o woni e jannugol be kadi.

<sup>2</sup> Onsay \*Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii goddo accitugol beyngu mun?»

<sup>3</sup> O jaabii be, o wi'i: «Ko hondun Muusaa yamiri on?»

<sup>4</sup> Fariisiyaabe ben wi'i: «Muusaa no newnani ontigi wafangol beyngu mun kaydi sertigal, accita mo.»

<sup>5</sup> Iisaa kadi wi'i be: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa windani on nden yamiroore.<sup>6</sup> Kono ka fuddoode, Alla tagii be, o wadi be gorko e debbo.

<sup>7</sup> Ko dɛn wadi si gorko selay ben mun e yumma mun,

humoo e beyngu mun,

<sup>8</sup> onsay kambe dido be wona gooto.»<sup>e</sup>

Dun haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto.<sup>9</sup> Awa wota goddo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

<sup>10</sup> Bay wonii be naatoyii ka suudu, taalibaafe ben landii mo kadi fii dɛn.<sup>11</sup> O jaabii be, o wi'i: «Kala accitudo beyngu mun, yetti goddo goo, haray ontigi jeenii e telen-ma makko.<sup>12</sup> Si debbo kadi seedii e moodi mun, yettoyaama ka goddo, haray on debbo kadi jeenii.»

*Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy*  
(Mat. 19.13-15; Luk. 18.15-17)

<sup>13</sup> Onsay yimbe ben addani mo paykoy fii yo o meemu koy, kono taalibaafe ben tonjani ben.<sup>14</sup> Bay wonii Iisaa yi'ii dɛn, o tikki, o wi'i: «Accee paykoy koy ara e an, wota on

hadu koy, ko fii \*laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. <sup>15</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.» <sup>16</sup> Bawto d'un o hirbii paykoy koy, o \*fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy.

*Fii Hooreejo Aldufo on*

(Mat. 19.16-30; Luk. 18.18-30)

<sup>17</sup> Bay wonii Iisaa fokkitii, onsay godfo dogi, ari, jiccii yeeso makko. O landii mo, o wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani waduude fii yo mi heboy \*ngurndan poomayankejan dan?»

<sup>18</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. <sup>19</sup> Hida andi yamirooje den: d'un ko wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a wujuu, wota a seedito fenaande, wota a janfo hay gooto, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»<sup>f</sup>

<sup>20</sup> O jaabii, o wi'i: «Karamoko'en, mido waduude d'un fow gila e cukankaaku an.»

<sup>21</sup> Bay Iisaa ndaaririi mo giggol, o wi'i mo: «No nakkani-maa fahin huunde wootere: yahu yeeyitaa kala ko jeydaa, okkaa misikinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.» <sup>22</sup> Bay on nanii d'in kongudi, o jirbinii, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

*Fii Accuube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa*

<sup>23</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla.»

<sup>24</sup> Taalibaabe ben njaldi fii d'in yewtereje. Kanko Iisaa o fillitii kadi, o wi'i be: «Faybe an, emba naatugol ka laamu Alla no satti. <sup>25</sup> No furi weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

<sup>26</sup> Taalibaabe ben furti njaldude kadi, be woni e wi'indirgol: «E hara ko hombo dandoytee?»

<sup>27</sup> Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako nefdanke, kono Alla kan wonaa non, kala huunde no waawanoo mo.»

<sup>28</sup> Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

<sup>29</sup> Iisaa jaabii, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accufo suudu mun ndun e musifbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu innde an nden e Kibaaru Moyyo on, <sup>30</sup> o heboyay ko furi d'un laabi teemedere: cuufi e musifbe e bandiraabe e neeniraabe e bibbe e gese e cukkeede ka aduna doo. Ka aduna aroyoowo o heboyay ngurndan poomayankejan. <sup>31</sup> Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

*Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon*

(Mat. 20.17-19; Luk. 18.31-34)

<sup>32</sup> Nde tawnoo hiibe ka laawol fii yahugol Yerusalaam, Iisaa wonti yeeso mabbe, taalibaabe ben njaldi, jokkunoobe ben kadi huli. Iisaa pottini sappoo e didoobe ben sera, o woni be e yewtugol ko heboyta mo kon. <sup>33</sup> O wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden\* on wattete e juude hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannooobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, <sup>34</sup> ben jala mo, be tutta e hoore makko, be focca mo, onsay be wara mo. Balde tati bawto d'un o immitoo.»

*Fii ko Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon*

(Mat. 20.20-28; Luk. 22.25-27)

<sup>35</sup> Onsay Yaaquuba e Yuuhanna, d'un ko bibbe Zabadii ben, badii Iisaa, be wi'i mo: «Karamoko'en meden faalaa yo on wadan men ko men torotoo on kon.»

<sup>36</sup> O wi'i be: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

<sup>37</sup> Be wi'i mo: «Ko yo on newnan men joodoyagol ka laamu mon darjinngu, godfo e amen wonira ka naamo mon, oya on ka nano mon.»

<sup>38</sup> Kono Iisaa wi'i be: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun, maa looteede lootande tampere nde mi lootoytee nden?»

<sup>39</sup> Be jaabii: «Men waaway.»

Iisaa wi'i be kadi: «Ko goonga on yariray jardukun kun mi yarirta kun, e on lootete lootande tampere nde mi lootoytee nden. <sup>40</sup> Kono fii joodoyagol ka naamo an maa ka nano an, hinaa min yefata d'un: don no yefaa be fii mun ebbanaa ben.»

<sup>41</sup> Bay beya taalibaabe sappo nanii d'un, be fud'dii seytinande Yaaquuba e Yuuhanna. <sup>42</sup> Onsay Iisaa noddii be, o wi'i: «Hi'don andi bee be jogitorden wa hooreebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe ma'bbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore ma'bbe. <sup>43</sup> Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde teddufo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. <sup>44</sup> Awa kadi kala faalaado wonde yeesojo e hakkunde mon, yo wonu maccudo fow, <sup>45</sup> ko fii 'Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanegol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duudu'be.»

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo Yeerikoo*

(Mat. 20.29-34; Luk. 18.35-43)

<sup>46</sup> Onsay be hewti Yeerikoo. Bay wonii kanko Iisaa e taalibaabe makko ben e jamaa duudufo on be yaltii don, tawi bundo torotoodo no wi'ee Bartimaawu, on ko bid'fo oo wi'eteedo Timaawu, no joodii ka sera laawol. <sup>47</sup> O nani wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. Onsay o woni e ewnagol, wi'a: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

<sup>48</sup> Duudu'be feli mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

<sup>49</sup> Onsay Iisaa dartii, o wi'i: «Noddee mo!»

Be noddii bundo on, e hoore hi'be wi'a mo: «Wakkilo, immod'aa, himo noddude ma!»

<sup>50</sup> Bundon on kadi bugii dolokke mun on, immii tinna, o ari e Iisaa.

<sup>51</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hondun faalaadaa yo mi wadane?»

Kanko bundon on o wi'i mo: «Karamoko'en, ko yo mi hettu giide an den.»

<sup>52</sup> Iisaa wi'i mo kadi: «Yahu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» Don kisan o wunti, o woni e jokkugol Iisaa e yaadu ndun.

## 11

*Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam*

(Mat. 21.1-11; Luk. 19.28-40; Yhn. 12.12-19)

<sup>1</sup> Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii e \*Betanii, d'un ko takko Fello \*Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko did'fo, <sup>2</sup> o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo on taway don mbabun kun god'fo wad'faaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. <sup>3</sup> Si god'fo aru on e landaade: «Ko hondun wadanton d'un?», on wi'ay mo: «Ko haaju Koo'hojo on yani e makkun. O artiray kun ko neefaa.»

<sup>4</sup> Onsay be yahi, be tawi mbabun no humii ka yaasi e binde dambugal ka d'atal, be hunti kun. <sup>5</sup> Wof'be e wonnoofe don ben wi'i be: «Ko hondun wadi si hidon huntude mbabun kun?» <sup>6</sup> Be jaabori no Iisaa wiirunoo be non. Onsay be acci be yahi. <sup>7</sup> Be addani Iisaa mbabun kun. Be ndad'dani mo concii ma'bbe din e hoore makkun. Iisaa joodii e hoore makkun. <sup>8</sup> Yimbe buy ndad'dani mo concii mun din ka laawol, wof'be caldi di be saltii ka buruure din. <sup>9</sup> Tawi hikkornoofe yeeso makko ben e iwtirnoofe baawo ben no ewnaade wi'a: «\*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!

<sup>10</sup> Barki wonanii nguu laamu wongu arude, d'un ko nguu laamu ben men Daawuuda!

Darja burdo toowude wonanii ma!»g

<sup>11</sup> Bay Iisaa naatii Yerusalaam, o yahi ka \*juulirde mawnde, o taskii fow. Nde tawnoo ni'bbii, o yahi Betanii kanko e sappoo e did'foobe ben.

*Fii no Iisaa Hudiri Yibbehi*

(Mat. 21.18-19)

<sup>12</sup> Bimbi nden pande, ko be yaltata Betanii, kanko Iisaa o weelaa. <sup>13</sup> O haynii yibbehi maruki haako ka wof'ditii. O yahi ndaarugol si o taway ton god'dun. Bay o badike o tawi ko haako tun, ko fii hari hinaa dabbunde yibbe. <sup>14</sup> Onsay o wi'i ki: «Wota god'fo naamitu hande kadi bi'bbe maa ben.» Taalibaabe makko ben nani ko o wi'i kon.

*Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoo'be ben ka Juulirde Mawnde*

(Mat. 21.12-17; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

<sup>15</sup> Bay be hewtii Yerusalaam, Iisaa naatiri ka dingiral juulirde mawnde, o woni e rad'agol yeeyaynoofe ben e soodaynoofe ben ka juulirde. O wayliti taabe wad'aynoofe sensa-sensita ben e julle yeeyaynoofe gabooji ben. <sup>16</sup> Tawi o jabataa hay gooto nabora god'dun ka nder dingiral juulirde, <sup>17</sup> e hoore himo jannaynoo be, wi'a: «Hinaa no windii:

«Suudu an ndun innoye suudu torordu ndu leyyi dɛn fow torotoo Alla e mun?»<sup>h</sup> Kono onon on wattii ndu fommeere wuybe!»<sup>i</sup>

<sup>18</sup> Kono bay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on nani dɛn, be woni e dɛbbugol feere no be sahinbinira mo. Kono tawi hiɓe huli mo, ko fii hari jamaa on fow no ɲaldidi e ko o jannata kon. <sup>19</sup> Bay niɓɓii, Iisaa e taalibaabe mun ben yalti ka saare.

*Jannde fii Yibbehi kin*

(Mat. 21.20-22)

<sup>20</sup> Wa ko be feyyata bimbi, taalibaabe ben yi'i kiya yibbehi no yoori haa ka dɛdi. <sup>21</sup> Onsay Petruusu anditi ko feyyi kon. O wi'i Iisaa: «Karamoko'en, ndaaree! Yibbehi ki hudunodɛn kin yoorii!»

<sup>22</sup> Iisaa yetti haala kan, wi'i be: «Gomdinee Alla! <sup>23</sup> Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, si goddo wi'u ngoo fello yo ngo ɓoro dɔo, ngo yaha ka baharu, hara o sikkitaaki ka ɓernde makko, hara himo gomdini ko o wi'i kon waɗay, dɛn waɗante mo. <sup>24</sup> Ko dɛn waɗi si mi wi'ay on, kala ko landiɓon e nder toragol Alla, hoolee on hendike dɛn, dɛn waɗante on. <sup>25</sup> Nde hidɓon toroo Alla, hara hidɓon seytinani goddo, yaafee mo, fii no Ben mon Wondo ka kammu on yaaforana on onon kadi bonnereji mon dɛn. <sup>26</sup> Kono si on yaafanaaki be, haray Ben mon Wondo ka kammu on kaɗun kadi yaafantaako on bonnereji mon dɛn.»

*Lande fii Bawgal Iisaa ngal*

(Mat. 21.23-27; Luk. 20.1-8)

<sup>27</sup> Be yiltitii kadi Yerusalaam. E nder ko Iisaa jindata kon ka nder juulirde mawnde, hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on wondude e mawbe ben ari e makko. <sup>28</sup> Be wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaawadude dɛn e ko e ley kongol hombo wondaawadude fii ko wondaawadude koo?»

<sup>29</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni waɗirde dɛn. <sup>30</sup> E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e nedɗanke? Jaabee lan.»

<sup>31</sup> Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? <sup>32</sup> Si en jaabike mo-le ko e nedɗanke dɛn iwri.» (E hin-le hiɓe huli jamaa on, ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo tigi.) <sup>33</sup> Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa.»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni waɗirde dɛn.»

## 12

*Misal Yettaangal e Halfnaabe Tutateeri Wiiju*

(Mat. 21.33-46; Luk. 20.9-19)

<sup>1</sup> Bawto dɛn Iisaa woni kadi yewtirgol be mise, o wi'i be: «Goddo tutuno \*wiiju, o howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o waɗi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooɓe wiiju ben, o yahi safaari. <sup>2</sup> Bay saa'i sɔnitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadu makko haa e remooɓe wiiju ben fii yo ben jonnaan mo ɓiɓɓe wiiju geɓal makko ngal. <sup>3</sup> Kono ben hendii mo piyi, be immintini mo juude mehe. <sup>4</sup> O immiini kurkaadu makko goo kadi, be piyi onɗon kadi e hoore, be hersini. <sup>5</sup> O immiini kadi tammo, be wari on. E duuduɓe be o immiinnoo piyaa, woɓɓe waraa.

<sup>6</sup> «Tawi ko ɓidɗo makko yidaaɗo on tun o luttirnoo. Ka sakkitorun o immiini mo haa e maɓɓe, himo wi'a: <Be teddinay ɓidɗo an on.>

<sup>7</sup> «Kono kamɓe remooɓe wiiju ben be haldi: <Bay ko oo woni ronoowo on, waren mo, dɛn ndondi ndin wontanay en!» <sup>8</sup> Onsay be nangi mo, be wari, be bugii ka ɓaawo tutateeri wiiju.»

<sup>9</sup> Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju waɗata ben? On aray, re'a ben remooɓe wiiju, o jonna tutateeri ndin woɓɓe goo.» <sup>10</sup> Onsay Iisaa wi'i be kadi: «E hara on jangaali ko bindi dɛn wi'i kon? Ko fii hidi wi'i wonde:

<Hayre nde mahooɓe ben hawkunoo nden  
wontii hittunde ka soɓɓundu.

<sup>11</sup> Dun ko e joomiraado on iwri,  
dɛn no hawnii e gite men!» j

<sup>12</sup> Bay be faamii wonde ko fii mabbe Iisaa waɗani ngal misal, be woni e ɗabbugol feere no be nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on. Onsay be acci mo ɗon, be yahi.

*Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle*  
(Mat. 22.15-22; Luk. 20.20-26)

<sup>13</sup> Onsay be immiini e Iisaa \*Fariisiyaabe goo e yimbe Heroodu goo fii ko nangira mo konguɗi makko ɗin. <sup>14</sup> Ben ari, wi'i mo: «Karamoko'en meɗen andi ko on nundufe, awa kadi on ɗenyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben, hiɗon jannirre laawol Alla ngol goonga. E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa? Meɗen haani yobude kaa men haanaa yobude?»

<sup>15</sup> Nde tawnoo Iisaa no andi faasiqiyaagal mabbe ngal, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii honɗun ndarndorton mi? Addanee lan \*dinaruuru, mi ndaara.» <sup>16</sup> Be addi wooturu. Iisaa landii be wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

<sup>17</sup> Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» Be ɗaldi e makko.

*Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal*  
(Mat. 22.23-33; Luk. 20.27-40)

<sup>18</sup> Sadduusiyaabe\*, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: <sup>19</sup> «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godɗo maayii accii beyngu e baawo biɗɗo, haray miɗɗiraawo on mayɗo no haani yettude on keynguujoo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. <sup>20</sup> Tawa non ben fiɓɓe ko be njeediɗo. Arano on jombii, maayii, accaali jurriya. <sup>21</sup> Dimmo on kadi yettii on keynguujoo, maayii, accaali jurriya. Tammoo on kadi wano non. <sup>22</sup> Tawii hay gooto e ben njeediɗo accaali jurriya. Bay feyyii e mabbe be fow, debbo on kadi maayii. <sup>23</sup> Bay hari ben njeediɗoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

<sup>24</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «E hino ko waɗi kon si hiɗon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi ɗin, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. <sup>25</sup> Ko fii ka ummutal, worɓe ben resataa, rewɓe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. <sup>26</sup> E on jangaali ka deftere Muusaa fii mayɓe ben kan e ummutal mabbe ngal, ko Alla daalani mo kon ka binde pitahun, wonde: <Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?»<sup>k</sup> <sup>27</sup> Awa Alla wonaa Alla mayɓe ben kono ko o Alla wurɓe ben. Awa on faljii few!»

*Fii Yamirooje Burɗe Mawnude ɗen*  
(Mat. 22.34-40; Luk. 10.25-28)

<sup>28</sup> Godɗo e jannoobe fii Sariya on ben, bay nanii ko be yewtidi kon, o ndaarii kadi o tawii Iisaa jaaborii no moyyiri, o ɓadii, o landii mo: «E nder yamirooje ɗen fow ko honɗun adii?»

<sup>29</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «E hino ko adii kon: <Heditee yo \*Banii-Isra'iila'en, Alla Joomiraado men on ko Joomiraado gooto, <sup>30</sup> awa kadi yo a yidiri Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow e doole maa ɗen fow.»<sup>m</sup> <sup>31</sup> E hino ko hikki ɗon kon: <Yo a yidiri ɗokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. Yamirooje goo burɗe ɗee mawnude alaa.»<sup>n</sup>

<sup>32</sup> On jannoowo fii Sariya on wi'i mo: «Moyyii, yo karamoko'en, on wowlii goonga wi'ugol Alla ko Bajjo, godɗo goo kadi alaa ko wonaa kanko, <sup>33</sup> yidira mo bernde mun nden fow e hakkil mun kin fow e doole mun ɗen fow, e yidirgol ɗokondo mun wa hoore mun, ɗun no buri sadakaaji sunneteedi ɗin fow e ɗiya sadakaaji fow.»

<sup>34</sup> Bay Iisaa ndaarii tawii o jaaborii hakkil, o wi'i mo: «A wofɗondiraa e \*laamu Alla ngun.» Bawto ɗun hay gooto suusaali mo landaade.

*Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda*  
(Mat. 22.41-46; Luk. 20.41-44)

<sup>35</sup> Wa fewndo ko Iisaa jannata ka \*juulirde mawnude, o wi'i: «Ko honno jannoobe fii Sariya on ben waawiri wi'ude wonde \*Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? <sup>36</sup> E hin-le, immorde e \*Ruuhu Seniido on, Daawuuda tigi no wi'i: <Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wada ayɓe maa ben ka ley teppe maa.»<sup>p</sup>

<sup>37</sup> «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

Tawi jamaa duudufdu no hedii mo e nder weltaare.

<sup>38</sup> O wi'i be e nder ko o waajotoo kon: «Reenee e bee jannoobe fii Sariya on, d'un ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, <sup>39</sup> yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndadfulu arane den ka nafagol. <sup>40</sup> Hi be jatta galleeji keynguube, hi be junna julde mabbe fii yiingo. Awa ben heboyay jaawooje burde sattu.»

*Fii Sadaka mo Keynguujoo on Itti on*  
(Luk. 21.1-4)

<sup>41</sup> Onsay Iisaa joodfii ka yeeso arkawal sadaka, o woni e ndaarugol wadaynoobe ton kaalisi ben. Aldube buy wadi ton kaalisi duudufdi. <sup>42</sup> O yi'i kadi keynguujoo baaso no liba ton tammahoy didoy, fotaykoy e peccun gootun si mbuudu feccaama nay. <sup>43</sup> Onsay kanko Iisaa o noddi taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, ko oo keynguujoo baaso itti kon no buri ko beya fow itti kon wadi ka arkawal sadaka. <sup>44</sup> Ko fii beya fow ko ko burhani d'un kon be wadi, kono kanko keynguujoo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

## 13

*Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on*  
(Mat. 24.1-2; Luk. 21.5-6)

<sup>1</sup> Wa fewndo ko Iisaa iwata ka \*juulirde mawnde, godfo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Karamoko'en, ndaaree kaaye labaade e darnoodi fotundi!»

<sup>2</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «A yi'ii ndii darnoodi mawndi? Hay hayre e hoore hayre luttoytaa doo ko lancaaka.»

<sup>3</sup> Onsay o joodfii ka Fello \*Zaytuuni yeeso juulirde nden. Onsay Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna e Andaraawu landii mo e gundoo, <sup>4</sup> be wi'i: «Yeeto men ko honde tuma d'un wadoyta, e ko hondun wonoyta maande laatagol d'un fow?»

<sup>5</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Reenee fii wota hay gooto faljin on, <sup>6</sup> ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni \*Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudube. <sup>7</sup> Awa kadi, nde nanoydon fii hareeji no wolee woo, e haalaaji fii gereeeji, haray wota on hulu, ko fii be d'un wada, kono hinaa don wonata lannooe nden. <sup>8</sup> Hareeji kadi wadoyay hakkunde leyyi din. Laamateerijii din kadi immondirana, dimbande leydi wadira e nokkeeli goo, heegeji kadi wada. Ko d'un wonata fuddoode sattendeeji nanditaydi e muuseendi neta din.

<sup>9</sup> «Awa reenee hoore mon, ko fii be naboyay on ka jaawirfi, be foccoya on ka juulirde, nabedon ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, fii ko wonana be seede. <sup>10</sup> Kono ko adii kon bee Kibaaru Moyyo on feppinane leyyi din fow. <sup>11</sup> Kono tuma be nabi on fii wattugol on e joge, wota on jiboyi ko wi'on. Kono wolee ko longinadon e on saa'i don kon tigi. Ko fii haray hinaa onon woni wowlude, kono ko \*Ruuhu Seniido on. <sup>12</sup> Ko fii godfo yettoyay musidfo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bidfo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. <sup>13</sup> Fow aroyay on sabu innde an nden. Kono mo njannike d'un haa ka lannooe, o dandoyte.

<sup>14</sup> «Nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nden daakike ka nde haanaa wonude don woo,» (haray yo jangoowo on faamu), onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. <sup>15</sup> On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano godfun ka nder suudu. <sup>16</sup> On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. <sup>17</sup> E nder den balde don, bone wonanay sowaabe ben e muyninaybe ben. <sup>18</sup> Awa toree fii wota d'un ardu ndungu. <sup>19</sup> Ko fii sateende waday e den palaade nde sifa mun wadaali haa hande, gila ka fuddoode aduna mo Alla tagi, e nde buri mun waditataa han kadi. <sup>20</sup> Si tawno Joomiraado on rabbindinaano den palaade, hay gooto dadataano, kono o rabbindinay de sabu subaabe be o subii ben.

<sup>21</sup> «Awa si godfo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no doo!> maa <himo daa!>, wota on hoolo mo. <sup>22</sup> Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feepoyay, be wadoya maandeeji e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. <sup>23</sup> Awa reenee, ko fii mi \*hiitanike on fii d'un fow.»

*Fii Ardu Bii-Aaden on, d'un ko Iisaa*  
(Mat. 24.29-31; Luk. 21.25-28)

<sup>24</sup> «Kono e den palaade, bawto nden sateende, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, <sup>25</sup> koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.»<sup>P</sup>

<sup>26</sup> «Ontuma non \*Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duule, hara himo arda e bawgal mawngal e mangural. <sup>27</sup> Onsay o nuloa malaa'ikaafe makko ben, o mooba subaafe makko ben gila funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka leydi haa ka kattudi kammuuli.

<sup>28</sup> «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki on heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. <sup>29</sup> Ko wano non kadi, no yiirudon di piiji no wada woo, haray andee wonde \*Bii-Aaden on badike ka dambugal. <sup>30</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude. <sup>31</sup> Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.

<sup>32</sup> «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaafe ben ka kammuuli, hinaa hay Bid'fo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. <sup>33</sup> Awa reenee, wattanon yiila! Ko fii on andaa nde on saa'i wonata. <sup>34</sup> Dun no wa'i wa nedfo wondo yahude safaari, acca suudu mun, o halfina mo kala e kurkaaduube makko ben golle mun, o yamira wondo ka dambugal on aynugol. <sup>35</sup> Awa, wattanee yiila, ko fii on andaa nde jom suudu ndun artata, si ko kiikiide, maa si ko tumbere jemma, maa si ko nde ndonto no yogga, maa si ko bimbi. <sup>36</sup> Hulee wota o aru cuppet, o tawa hidon daanii. <sup>37</sup> Ko mi wowlani on kon, ko fow mi wowlani: wattanee yiila!»

## 14

### *Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa*

(Mat. 26.1-5; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

<sup>1</sup> Tawi, si balde didi feyyii, \*Juldeere Yawtaneede nden e \*Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den waday.¶ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben no dabbaynoo ko honno be nangirta Iisaa yoyre, be wara mo. <sup>2</sup> Tawi hibe wi'a: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

### *Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa*

(Mat. 26.6-13; Yhn. 12.1-8)

<sup>3</sup> Nde tawnoo Iisaa no ka saare \*Betanii ka suudu Sim'uunu oo nawnunoofdo damajan, wa fewndo ko o joodii fii nafagol, debbo naati. Tawi on debbo no jogii tindohon hayre daneere tew angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>. On debbo fusi tindohon kun, o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

<sup>4</sup> Wobbe e taalibaafe ben seytini, be wi'indiri: «Ko hondun woni nafa bonnugol ndii angiri? <sup>5</sup> Ko fii en waawayno ndi yeeyude furi \*dinaruuji teemedde tati, okken miskinbe ben!» Onsay be feli debbo on.

<sup>6</sup> Kono Iisaa wi'i: « Tertee mo! Ko fii hondun sattinanton mo? Ko kuugal moyyal o wadanimmi. <sup>7</sup> Miskinbe ben kan, hidon wondi e maβbe soono woo, on waaway be wafande ko moyyi nde faaladon woo, kono min, on wondataa e an soono woo. <sup>8</sup> Kanko debbo on o wadii ko o waawi kon: o urnii bandu an ndun ado ndu surreede. <sup>9</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo fejninaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditane.»

### *Fii no Yudaasi Janfori Iisaa*

(Mat. 26.14-16; Luk. 22.3-6)

<sup>10</sup> Onsay godfo e \*sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, dun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben, fii no o wattira Iisaa e juude maβbe. <sup>11</sup> Be hedii mo, be weltori dun, be fodi mo yeenugol mo kaalisi. Onsay, kanko Yudaasi, o woni e dabbugol feere no o wattira Iisaa e juude maβbe.

### *Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden*

(Mat. 26.17-29; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

<sup>12</sup> Ka pallal aranal Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, dun ko pande baalun kun hirsetee, taalibaafe Iisaa ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

<sup>13</sup> Onsay o immini dido e taalibaafe makko ben, o wi'i be: «Yahee ka saare. On fottay e gorko rondiido loonde ndiyan, on jokkay mo. <sup>14</sup> Ka o naatiri woo, on wi'ay jom ndun suudu: <Karamoko'en wi'ii men yo men lando on ko honto be weerata, be nafoda e taalibaafe maβbe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» <sup>15</sup> Ontuma o hollay on konkooru njanndu, weyyitaandu wertaa, ka koore dow. Ko don moyyinton.»

<sup>16</sup> Bay taalibaafe ben yahii, be hewtoyii ka saare, be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.



<sup>17</sup> Bay nibbii, kanko Iisaa o ardi e sappoo e didoobe ben. <sup>18</sup> Wa fewndo ko be joodii, hiibe nafaade, kanko Iisaa o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon, mo mi woni hawtidude, janfoto lan.»

<sup>19</sup> Onsay be fufdii aanude fota, mo bee e maŋbe woni e wi'ugol mo: «E hara ko min?»

<sup>20</sup> O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo e onon sappoo e didoobe ben, fun ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto. <sup>21</sup> Awa \*Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on! Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

<sup>22</sup> E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonnii be, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, d'undoo ko bandu an ndun nii.»

<sup>23</sup> O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonnii be, be fow be yari. <sup>24</sup> O wi'i be kadi: «Dundoo ko yiiyan an dan nii, yiiyan \*ahadi hibboyteedan fii duuduŋbe. <sup>25</sup> Ko fi ka haqiiqa mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram biŋbe \*wiiju haa nande mi yaritoyta njaram wiiju kesaan ka \*laamateeri Alla.»

<sup>26</sup> Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello \*Zaytuuni.

*Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden*

(Mat. 26.31-35; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

<sup>27</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «On fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»<sup>r</sup> <sup>28</sup> Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jalilu.»

<sup>29</sup> Petruusu wi'i mo: «Hay si fow selay on, min fun wonantaa lan!»

<sup>30</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, hande e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude laabi didi, haray a yeddii fii an laabi tati.»

<sup>31</sup> Kono Petruusu tentini fota, o wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Beya fow kadi wi'iri non.

*Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'ete'e don Jatsaymaani*

(Mat. 26.36-46; Luk. 22.39-46)

<sup>32</sup> Bawto fun be yahi e ndee nokkuure wi'eteende \*Jatsaymaani. Kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Joodee doo haa mi toroyoo.» <sup>33</sup> O nabori Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna. Onsay, o fufdii hebude annde e sokola, <sup>34</sup> o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

<sup>35</sup> O yahi yeeso seeda, o sujji, o torii, o wi'i: «Si no gasa yo oo saa'i yawtan.» <sup>36</sup> O wi'i kadi: «Abba\*, Baaba an, hida waawi kala huunde. Yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

<sup>37</sup> O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Sim'uunu, a daanike? Jaka a waawaali hiirude hay saa'i gooto? <sup>38</sup> Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

<sup>39</sup> O wofditii be kadi dimmun, o torii, o fillitii diya kongudi. <sup>40</sup> O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite maŋbe den teddi. Tawi be andaa ko be wi'a mo.

<sup>41</sup> O artoyi tammun, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Jooni yonii, saa' on hewtii. Awa Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. <sup>42</sup> Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

*Fii no Iisaa Nangiraa*

(Mat. 26.47-56; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

<sup>43</sup> E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben.

<sup>44</sup> Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo, nabon, aynon mo fota.» <sup>45</sup> Tun o hewti, o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Karamoko'en!» Onsay o hirbii mo. <sup>46</sup> Onsay ben yimbe fawi Iisaa juude, be nangi mo. <sup>47</sup> Tun goddo e wonnoobe don ben sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun.

<sup>48</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan wa si ko ngujjo arandon? <sup>49</sup> E hin-le mido wondi e mon pande woo ka \*juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. Kono fun wadiri fii ko windanoo kon yo laato.» <sup>50</sup> Onsay be o wondunoo ben fow acci mo don, dogi.

<sup>51</sup> Suka waaniido suddaare tun jokki mo, be nangi mo kanko kadi. <sup>52</sup> Kono o sortii, o acci don suddaare nden, o dogi, o bornaaki.

*Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben*

(Mat. 26.57-68; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 18.19-24)

<sup>53</sup> Onsay be nabi Iisaa ka yottinoowo mawdo sadaka on, ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben fow mottondiri don. <sup>54</sup> Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wodfitii haa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, o joododi e aynoobe ben, tawi himo iwlaade ka binde yiite.

<sup>55</sup> Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dafbaa seedeeji e hoore Iisaa fii no be warira mo, kono laatii be hebaali. <sup>56</sup> Ko fii hari duuduube no seeditoo penaale e hoore makko, kono tawi seedeeji mabbe din yaadaa.

<sup>57</sup> Kono wobbe immii, seeditii fenaande e hoore makko, tawi hiibe wi'a: <sup>58</sup> «Men nanii himo wi'a o lancay ndee juulirde mawnde darniraande juude yimbe, o darna wonnde goo e nder balde tati, nde tawata hinaa darniraande juude yimbe.» <sup>59</sup> Tawi hay e hoore dun seedee mabbe on yaadaa.

<sup>60</sup> Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii ka hakkunde dental, o landii Iisaa, o wi'i: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» <sup>61</sup> Kono Iisaa fanki, o jaabaaki hay huunde.

Yottinoowo mawdo sadaka on landii mo kadi, wi'i: «E hara ko an woni \*Almasiihu on, dun ko \*Bidfo Alla Jom Barki on?»

<sup>62</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Ko min. On yi'ay kadi Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwruude ka kammu.»

<sup>63</sup> Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun din, wi'i: «Ko seedeeji hondfi kadi faaladen?» <sup>64</sup> On nanii hoyre makko nden. Ko hondun fottandon e dun?»

Fow happirani mo foddugol e mayde. <sup>65</sup> Wobbe woni e tuttugol mo, e buumugol mo yeeso ngon, e uttagol mo e hoore hiibe wi'a mo: «Hotto!». Aynoobe ben kadi jabbori mo bante.

*Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa*

(Mat. 26.69-75; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

<sup>66</sup> Fewndo ko Petruusu joodii ley ka nder tata, godfo e rewbe kurkaaduube ka yottinoowo mawdo sadaka on ari. <sup>67</sup> O yi'i Petruusu ka iwlotoo, o tenyini mo, o wi'i mo: «An kadi, hid'a wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

<sup>68</sup> O yeddi e hoore himo wi'a: «Mi andaa, mi faamaali ko hondun wonda wi'ude.» O yalti, o yaari ka ley jimbe, tun ndontoori ndin yoggi.

<sup>69</sup> On debbo kurkaaduwo ndaari mo, wi'i wonnoobe don ben kadi: «Oo ko tawdaado e mabbe.» <sup>70</sup> O yeddi kadi.

Bay nettii seeda, jannoobe don ben wi'i Petruusu: «Ko haqiiqa, an ko a godfo e mabbe. Ko fii ko mo a Jaliilu.»

<sup>71</sup> Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo nedfo mo wondon wowlude fii mun!» <sup>72</sup> Tun ka dimmun ndontoori ndin yoggi. Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol: «Ado ndonto yoggude laabi d'idi, haray a yeddi fii an laabi tati.» Onsay o ugginii o wulli.

## 15

*Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu*

(Mat. 27.1-2, 11-26; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

<sup>1</sup> Bay weetii, hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on ben e dental fewjoobe ben fow yewtidani. Be habbi Iisaa, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu. <sup>2</sup> Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'ir'ir'ir' non.»

<sup>3</sup> Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben no libi toope duuduube e hoore makko. <sup>4</sup> Pilaatu landitii mo kadi, wi'i: «A jaabotaako hay huunde? A nanii dee toope de be woni libude e hoore maa fow?»

<sup>5</sup> Kono Iisaa jaabaaki hay huunde e mun. Dun njalfini Pilaatu.

<sup>6</sup> Tawi juldeere kala, o accitanay be kasoojo gooto mo be torinoo mo fii mun woo. <sup>7</sup> Hari godfo no wi'ee Barabaasi no ka kaso, wondude e wadunoobe gere, e nder gere on be itti hoore. <sup>8</sup> Onsay jamaa on yawi tawoyi Pilaatu, be woni e toragol mo, wi'a yo o wadan be ko woowani be kon.

<sup>9</sup> Pilaatu jaabii be, wi'i: «Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?»

<sup>10</sup> Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu wadi si hooreebe yottinoobe sadaka ben wadiri mo e joge. <sup>11</sup> Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben yuuni jamaa on fii yo Pilaatu accitan be Barabaasi.

<sup>12</sup> Pilaatu yettiti kadi haala kan, o wi'i be: «Ko hondun non faaladon yo mi wadu oo mo wi'oton lando Yahuudiyankeefe ben?»

<sup>13</sup> Be ewnii kadi, be wi'i: «Fempee mo!»

<sup>14</sup> Pilaatu wi'i be kadi: «E hara ko hondun oo bonni?»

Be furti kadi sonkude, ewnoo, wi'a: «Fempee mo!»

<sup>15</sup> Nde tawnoo Pilaatu no faalaa weltinde jamaa on, o accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude maβbe fii yo o fempe.

*Fii no Suufaabe ben Wadiri Jalnori e hoore Iisaa*

(Mat. 27.27-31; Yhn. 19.2-3)

<sup>16</sup> Onsay suufaabe ben naadi Iisaa ka nder tata, e maanaa ka nder suudu laamu. Be nodditi dental suufaabe ben fow, <sup>17</sup> be borni mo dolokke boddeejo,<sup>S</sup> be wadi ka hoore makko katanwol bulle saccaangol. <sup>18</sup> E hoore dun, be woni e hiwragol mo, wi'a: «Salminaango e maa, yaa an Lando Yahuudiyankeefe!» <sup>19</sup> Be tappiri mo kadi kalinwol ka hoore, be tutti mo, be jicci, be sujinkinanii mo. <sup>20</sup> Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke boddeejo on, be borni mo concii makko din, be nabi mo fii fempoyegol.

*Fii no Iisaa Wariraa*

(Mat. 27.32-44; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

<sup>21</sup> Tawi goddo no wi'ee Sim'uunoo mo Sirenii no iwaynoo ngesa, rewii don. Tawi ko on woni ben Aleksander e Rufuusa. Be karhi mo nabugol \*leggal Iisaa altindiraangal ngal. <sup>22</sup> Onsay be nabi Iisaa e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dun ko «Nokkuure Laalagal Hoore». <sup>23</sup> Be okkori mo njaram jillaadan \*mirri, kono laatii o jabaali dan yarude. <sup>24</sup> Onsay be fempi mo. Be sendiri concii makko din urba<sup>t</sup> fii andugol mo kala ko gasata hendaade.

<sup>25</sup> Wa ko be fempata mo, tawi ko e walluhaa on. <sup>26</sup> Hari dundoo no windii fii ko o happiranaa kon: «Ko lando Yahuudiyanke'en.» <sup>27</sup> Tawi wuybe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. <sup>28</sup> Ko nii ko bindi din wi'unoo kon laatori, wonde: «O wattidete e bonbe ben.»<sup>u</sup> <sup>29</sup> Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, wi'a: «Hey, an oo wi'unoodo lancy \*juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, <sup>30</sup> awa dandito an tigi, tippoda ka leggal altindiraangal don!»

<sup>31</sup> Tawi hooreefe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben kadi no jalaynoo mo hakkunde maβbe, wi'a: «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko!» <sup>32</sup> Si ko o \*Almasiihu on, dun ko lando \*Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, yi'en, dun en gomdinay mo!» Tawi fempidaabe e makko ben kadi no hoynaynoo mo.

*Fii Mayde Iisaa nden*

(Mat. 27.45-56; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.28-30)

<sup>33</sup> Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. <sup>34</sup> Wa fewndo ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»<sup>w</sup>. (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

<sup>35</sup> Wofbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «On nanii, o noddii liliya!»

<sup>36</sup> Tun goddo e maβbe dogi, yettoyi linsere, o fubhini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru, e hoore himo wi'a: «Accee, ndaaren si liliya aray, tippina mo.»

<sup>37</sup> Iisaa ewnii ko tiidi, onsay o timmi.

<sup>38</sup> Wirngallo\* ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pece didi, gila dow haa ley.

<sup>39</sup> Bay hooreejo suufaabe wonnoodo yeeso makko kanko Iisaa on yi'ii no o timmiri non, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neddo ko \*Biddo Alla!»

<sup>40</sup> Tawi rewbe kadi no ka wofditii, non ndaara. Tawi no tawdaa e maβbe Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba tosooko on e Yuusufu, e Salimatu.

<sup>41</sup> Tawi ko ben jokkunoo mo kanko Iisaa, no kurkanoo mo wa fewndo ko o wonnoo Jaliilu, e duudube goo kadi be o yaadunoo Yerusalaam.

*Fii no Iisaa Surriraa*

(Mat. 27.57-61; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

<sup>42</sup> Hawrondiri nibbii, tawi ko hebulanagol \*julaande fowteteende nden. <sup>43</sup> Onsay oo wi'eteedo Yuusufu hewti. On ko hooloraado goo e ngal dental maβbe, on ko jeyaado Raamati, tawi on kapun tigi ko \*laamu Alla ngon o tijjii. O hebi cuucal yahugol ka

<sup>S</sup> 15:17 15.17 Ko dolokke boddeejo lando on bornotonoo. <sup>t</sup> 15:24 15.24 Zab. 22.19 <sup>u</sup> 15:28 15.28 Isa. 53.12

<sup>w</sup> 15:34 15.34 Zab. 22.2

Pilaatu, toroo mo hettugol furee Iisaa on. <sup>44</sup> Pilaatu ɲalɗi ko tawi o maayii kon. O noddi hooreejo suufaaɓe ɓen, o landii mo si tawii o maayiino. <sup>45</sup> Bay hooreejo on humpitii mo ɗun, o jonniti Yuusufu furee Iisaa on. <sup>46</sup> Kanko Yuusufu o soodoyi kasanngɛ, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasanngɛ, o belnoyi mo e qaburu asaado e feto. O talli hayre, o wadi ka dambugal qaburu. <sup>47</sup> Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yuusufu no ndaara ka o belniraa.

## 16

*Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on*

*(Mat. 28.1-8; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)*

<sup>1</sup> Bay \*ɲalaande fowteteende nden feyyii, ɗun ko aseweere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba, e Saliimatu soodi tiiri fii ko ɓe fulla e furee Iisaa on. <sup>2</sup> E alat, ɗun ko ɲallal aranal e nder yontere nden, ɓen rewɓe dawɓi bimbi subaka ka yenaande, ɗun ko ka puɗal naange. <sup>3</sup> Tawi hiɓe wi'indiraa: «Taw ko hombo tallanta en hayre wonde nden ka dambugal yenaande nden?» <sup>4</sup> Tun ɓe ɓanti gite, ɓe haynii, ɓe tawi nden hayre njannde tallaama. <sup>5</sup> Be naati ka nder yenaande, ɓe yi'i suka gorko, no ɓornii daneɗji, no joodɗori ka sengo ɲaamo. Be ɲalɗi, ɓe huli.

<sup>6</sup> On wi'i ɓe: «Wota on hulu! Iisaa oo jeyaado Naasirata, fempaado on, mo wondɗon ɗaɓɓitude on, immitike, o alaa ɗoo. E hino nokkuure ka o belnaano ɗon. <sup>7</sup> Awa yahee andinoyon taalibaabe makko ɓen e Petruusu, o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo, wano o wiirunoo on non.»

<sup>8</sup> Onsay ɓe dogi ɓe yalti ka yenaande ko fii hari diwnol e kaawee heɓii ɓe. Kono laatii ɓe wowlanaali hay gooto huunde, ko fii hari hiɓe huli.

*Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ɓen Sappoo e Go'o*

*(Mat. 28.9-10; Yhn. 20.11-18)*

<sup>9</sup> Bay Iisaa immitike e ɲalaande aranere nden e nder yontere nden bimbi, ko o adii hollitaade ko Mariyama jeyaado Magaduuna, on mo o yaltinnoo jinnaaji jeediɗi e mun. <sup>10</sup> On yahi, o ɓanginanoyi ɗun ɓe Iisaa wondunoo ɓen, tawi ɓen no yoomi, no wulla. <sup>11</sup> Bay ɓe nanii wonde himo wuuri, awa kadi kanko debbo on o yi'ii mo, laatii ɓe hoolaaki mo.

<sup>12</sup> Bawto ɗun, tawi ɗiɗo e maɓɓe no e hoore laawol, no yahaynoo e fulawaa, kanko Iisaa o feepirani ɓe noone goo. <sup>13</sup> ɓen kadi arti, holliti ɗun ɓeya, laatii ɓe hoolaaki ɓen kadi. <sup>14</sup> Ka sakkitorun o feepirani sappoo e go'ooɓe ɓen, wa fewndo ko ɓe joodii fii ɲaamugol, o feli ɓe sabu angal gomɗinal maɓɓe ngal e cattal ɓerɗe maɓɓe ɗen, fii ko ɓe hoolaaki yi'unoobe mo ɓen kon bawto o immintineede.

<sup>15</sup> E hoore ɗun o wi'i ɓe: «Yahee e aduna on fow, feɲɲinanon tageefo ngon fow Kibaaru Moyyo on. <sup>16</sup> Kala on gomɗindo, \*lootaa maande kisiyee, dandoyte, kono kala on mo gomɗinaali, happante. <sup>17</sup> E hino maandeeji wondayɗi e ɓen gomɗinɓe: e innde an ɓe radoyto jinnaaji ɗin, ɓe wowla kadi e \*haalaaji goo, <sup>18</sup> ɓe nanga bolle, si ɓe yaru kadi njaram waroojan, ɗun masinbintaa ɓe. Si ɓe \*fawoyii kadi juude maɓɓe ɗen e hoore nawnuɓe ɓen, ɓen ndikkay.»

<sup>19</sup> Bay Iisaa Joomi on gaynii ɓe yewtude, o yentinaa ka kammu, o joodɗori ka sengo ɲaamo Alla. <sup>20</sup> Kambe kadi ɓe yahi, ɓe waajoyii hen fow, tawi Joomiraado on no gollidude e maɓɓe, o haqinqiniri daalol ngol maandeeji ɗi ngol wondunoo ɗin.

## NO LUUKA YOTTINIRI LINJILA ON NON

### *Hunorde*

<sup>1</sup> Bay woodiino yimbe d'uudube, nangannoobe wallifagol fillayeeji fii piiji feyyunoodi hakkunde men, <sup>2</sup> wano bee tawanoobe gila ka fuddoode yottinirnoo non e men, ben seeditorbe gite mun, wonti kurkantoobe daaluyee on, <sup>3</sup> min kadi mi taw no hawranimmi, yo Tawaafilu teddufo, tippude e koo ko mi tefi, mi fensiti gila ka fuddoode, weebitirangol on d'un bindudi rewruudi, <sup>4</sup> fii no andiron pellital wongal ngal e nder d'ii janndeeji di jannaḍon.

### *Fii Feppinannde Jibineede Yaayaa*

<sup>5</sup> Fewndo \*Heroodu laaminoo diiwal \*Yahuuda ngal, wooduno \*yottinoowo sadaka wi'eteedo Zakariyaa'u jeyaado e mojobere oo wi'eteedo Abiyya. Sonna makko ko e lepol \*Haaruuna jeyaa, on no wi'ee Elisabaatu. <sup>6</sup> Be didoo non ko be feewube yeeso Alla, awa kadi hiibe jokkunoo yamirooje e sariyaaji Joomiraado on e baawo feloore. <sup>7</sup> Kono tawi be maraa biɗɗo, bay hari Elisabaatu wonaa jiidotoodo, awa kadi mo kala e maɓbe nawyii.

<sup>8</sup> Tawi non e nder ko kanko Zakariyaa'u o gollaynoo golle yottingol sadakaaji ka Alla, d'un ko fewndo ko mojobere makko nden ardinaa yottingol sadakaaji, <sup>9</sup> o toɗɗorano urba tippude e naamuuji maɓbe kambe yottinoobe sadaka ben naatugol ka nder juulirde Joomiraado on, fii ittugol sadaka urngallooji sunneteedi. <sup>10</sup> Fewndo on saa'i ittugol sadaka urngallooji, tawi jamaa on fow no juula ka yaasi.

<sup>11</sup> Ko fewndo on saa'i malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo, no darii ka paamo ittirde sadaka urngallooji. <sup>12</sup> Bay Zakariyaa'u yi'ii on malaa'ikaajo, o ɗenyii, o huli. <sup>13</sup> Kono malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu, yo Zakariyaa'u, ko fii toraare maa nden jabaama. Sonna maa Elisabaatu jibinante boobo gorko, a innay on Yaayaa. <sup>14</sup> O wonane welo-welo e weltaare, awa kadi yimbe buy welto ray jibinegol makko, <sup>15</sup> sabu o wonay aaden mawɗo yeeso Joomiraado on. O yaroytaa njaram mandilinaɗɗan e kala ko caakinta. \*Ruuhu Seniido on wonoyay e makko gila ka teege yumma makko, <sup>16</sup> awa kadi o artiroyay \*Bani-Isra'iilayankeebe buy e laawol Joomiraado on, on Alla maɓbe. <sup>17</sup> O yaaray yeeso Joomiraado on e nder ruuhu e doole wa liliya, fii no o artira berde baabiraabe e telen-ma biɓbe mun, o artira murtube ben e telen-ma faamu feewube ben, e fii no o eɓbirana Joomiraado on jamaa hebulaniido mo.»

<sup>18</sup> Zakariyaa'u wi'i malaa'ikaajo on: «Ko honno d'un henirantammi? Ko fii mi nawyii, awa beyngu an kadi wonii nayejo.»

<sup>19</sup> Malaa'ikaajo on jaabii mo: «Ko min woni Jibriilu, darotoodo takko Allaahu on. Ko mi imminaado fii yewtugol ma, humpite oo kibaaru moyyo. <sup>20</sup> Jooni, a mbobiday, a waawataa wowlude ɗoo e d'un laataade, sabu a hoolaaki d'ii konguɗi an laatooytoodi e saa'i happaado on.»

<sup>21</sup> Tawi non jamaa on no habbi Zakariyaa'u, hiibe jibii ko hondun neefini mo ka nder \*juulirde mawnde ton. <sup>22</sup> Bay o yaltii, o waawaali be yewtude hay fus. Be ndaari, be tawi o feppinanaama ka nder juulirde mawnde ton. O woni e eɓbirangol be juude, o lutti mbobidude.

<sup>23</sup> Bay palaade makko yottingol sadakaaji ɗen timmii, o yiltitii ka suudu makko. <sup>24</sup> Bay feyyii e d'un, sonna makko Elisabaatu yetti reedu. O suudfitii e nder lebbi jowi, himo wi'a:

<sup>25</sup> «E hino ko Joomiraado on waɗanimmi kon,  
o yeyyitike lan jooni,  
o ittanii lan kaa hersa  
ka mi wondunoo e hakkunde bee yimbe.»

### *Fii Feppinannde Jibineede Iisaa*

<sup>26</sup> Ka lewru jeegaburu, Allaahu on nuli oo malaa'ikaajo wi'eteedo Jibriilu e ndee saare Naasirata jeyaande e ngal diiwal Jaliilu <sup>27</sup> haa e oo jiwo wi'eteedo Mariyama, mo gorko wi'eteedo Yuusufu jeyaado e bolondaa Daawuuda yami. <sup>28</sup> Malaa'ikaajo on naati ka on jiwo, wi'i: «Mi salminii ma, an oo yedaado sulfu. Joomiraado on no wondi e maa.»

<sup>29</sup> Ngol kongol jibi mo, o miijii ko hondun e salminaango nii. <sup>30</sup> Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu yo Mariyama, sabu a hebii sulfu immorde ka Allaahu on. <sup>31</sup> Awa a yettay reedu, jibinaa boobo gorko, innoyaa mo Iisaa. <sup>32</sup> O wonay mawɗo, o noddiree Gedfal Jom Bural on. Allaahu Joomiraado on jonnoyay mo jullere laamu maama makko

Daawuuda nden. <sup>33</sup> O laamoyto suudu Yaaquuba ndun haa poomaa, awa kadi laamu makko ngun lannataa.»

<sup>34</sup> Mariyama wi'i malaa'ikaajo on: «E ko honno d'un laatora, bay mi andaali gorko?»

<sup>35</sup> Malaa'ikaajo on jaabii mo, wi'i: «Ruuhu Seniido on aray e maa, bawgal Jom Bural on duwirte<sup>a</sup> dowdi mun ndin. Ko d'un si boobo \*seniido heboyteedo on noddiroyte \*Bidfo Alla. <sup>36</sup> Jooni non, Elisabaatu oo musidfo maa ko sowidfo, o sowike kanko kadi e nder nayeewu makko boobo gorko. On wi'anoofdo jiidotaako no e nder lewru jeegafuru mun <sup>37</sup> sabu alaa ko Allaahu on ronki.»

<sup>38</sup> Onsay Mariyama wi'i: «Min ko mi kordfo Joomiraado on. Yo woniranan wano wiirufon non.» Onsay malaa'ikaajo on yahi.

*Fii no Mariyama Humpitoroyi Elisabaatu*

<sup>39</sup> E nder den balde don, Mariyama immii no hepii yahugol e saare goo ka hoore pelle e nder ndii leydi bolondaa Yahuuda. <sup>40</sup> O naati ka suudu Zakariyaa'u, o salmini Elisabaatu. <sup>41</sup> No Elisabaatu nanirnoo salminaango Mariyama ngon, bidfo makko on memminii ka nder reedu makko, kanko Elisabaatu o heewi Ruuhu Seniido on, <sup>42</sup> o ewnii ko tiidi, o wi'i: «An ko a barkinaado e hakkunde rewbe ben, awa kadi bidfo mo saawufaa on ko barkinaado! <sup>43</sup> E ko honno mi newniranaa yo yumma Koohoojo an on seeno ka an. <sup>44</sup> No hito salminaango maa ngon naatirnoo ka noppi an, boobo mo mi saawi on memminii weltaare ka reedu an. <sup>45</sup> On hooliido ko Joomiraado on fodi d'un kon ko laatotoofun, haray ko malaado!»

*Beytol Mariyama ngol*

<sup>46</sup> Onsay Mariyama wi'i:  
«Wonkii an kin no manta Joomiraado on.

<sup>47</sup> Ruuhu an on no weltanii Allaahu on,  
on Dandoowo lan,  
<sup>48</sup> Bay o liiyii giide makko den e ndee lo'ere an  
min oo kordfo makko.

Ko d'un wadi, gila hande kala jamaanu aroyayngu  
wi'oyay ko mi barkinaado,

<sup>49</sup> Bay Jom Bawgal on wadani lan piiji mawnudi,  
innde makko nden ko hormorteende.

<sup>50</sup> Awa kadi yurmeende makko nden no layude  
e hoore ben huloobe mo,  
gila e jamaanu hebi e jamaanu.

<sup>51</sup> O golliri doole jungo makko ngon golle mawde.  
O saakiti ben wadube e berde mun miijooji townitaare.

<sup>52</sup> O jippini ben marbe doole ka julle mun laamu.  
O towni lo'ube ben.

<sup>53</sup> O harniri weelaabe ben piiji moyyi.  
O radii aldube ben juude mehe.

<sup>54</sup> O faabii \*Isra'iila'en, ben jiyaabe makko.  
O anditi fii yurmeende makko nden,

<sup>55</sup> wano o fodirnoo maamaabe men ben  
e Ibraahiima e jurriya mun on non haa poomaa.»

<sup>56</sup> Mariyama wondi don e Elisabaatu e nder lebbi tati. Onsay o yiltitii ka makko.

*Fii jibineede Yaayaa*

<sup>57</sup> Bay hewtii ka Elisabaatu jibinta, o jibini boobo gorko. <sup>58</sup> No kawtalbe makko ben e sibbe makko ben humpitornoo nden yurmeende nde Joomiraado on yedi mo, be weltodi e makko.

<sup>59</sup> Ka nallal jeetatabal, be ari \*sunningol boobo on, be faalaa mo innitirde ben makko Zakariyaa'u. <sup>60</sup> Kono yumma makko yetti haala kan, wi'i: «Oo'o, ko Yaayaa o inetee!»

<sup>61</sup> Be wi'i mo: «Hay gooto e musibbe maa ben innaaka nden innde don!»

<sup>62</sup> Be landori ben boobo on ebbirangol mo juude fii andugol ko honno o innata boobo on. <sup>63</sup> Zakariyaa'u torii alluwal, o windi don: «Ko Yaayaa o inetee.» Onsay be fow be ndafi. <sup>64</sup> Don kisan, o hetti hunduko makko kon e denngal makko ngal, o wowli, o jarni Alla. <sup>65</sup> Onsay yimbe kawtal ngal fow huli, awa kadi kodooli wondi ka hoore pelle Yahuuda din fow hollandirii fii kon ko wadi don. <sup>66</sup> Kala nanudo d'un miiiji e bernde mun, wi'i: «Ko hondun oo boobo laatotoo?» Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko.

<sup>a</sup> 1:35 1.35 Maa: «duhirte».

*Beytol Zakariyaa'u ngol*

<sup>67</sup> Bay Zakariyaa'u ben boobo on heewii Ruuhu Seniido on, o woni e haalugol ko o longinaa, o wi'i:

<sup>68</sup> «Mantooore wonanii Joomiraado on, on Alla Isra'iila'en, e nder ko o faabii o sotti jamaa makko on kon.

<sup>69</sup> O yedfii en Dandoowo mawdo e nder nduu suudu Daawuuda, on jiyaado makko

<sup>70</sup> wano o daalirnoo e kundule annabaabe makko laabufe ben gila e duubi feyyunoodi,

<sup>71</sup> hisingol en e juufde aybe men e kala apufe en.

<sup>72</sup> Ko nii o yedfirnoo maamiraabe men ben yurmeende, o anditi \*ahadi makko seniindi ndin,

<sup>73</sup> d'un ko woondoore nde o woondannoo ben men Ibraahiima nden

<sup>74</sup> fii jattngol en e juufde aybe men ben e newnangol en rewugol mo e faawo kulol

<sup>75</sup> e nder laabal e peewal yeeso makko, e nder ngurndan men dan fow.

<sup>76</sup> An-le oo boobo, a innete annabaajo Alla Jom Bural on, sabu a hikkanto Joomiraado on yeeso

<sup>77</sup> fii no o andinira jamaa makko on wonde ko yaafuyee junuubaaji maŋbe din o yedfirta be kisiyee,

<sup>78</sup> ko fii Alla men on ko heewufo yurmeende, d'un ko nden nde o immindirani en ndaygu immorde ka dow

<sup>79</sup> fii ndayginangol wonbe ka niwre ben e ben joodiibe ka dowdi mayde

e fii ardagol en e laawol buttu.»

<sup>80</sup> Paykun kun njandi, ruuhu makko on kadi tiidi. Ko ka wulaa o daakinoo haa jande o feepannoo \*Bani-Isra'iila'en.

**2***Fii Jibineede Iisaa*

(Mat. 1.18-25)

<sup>1</sup> E nder den balde fon Awgustu lando mawdo Roomu on yamiri winditagol laamateeri makko ndin fow. <sup>2</sup> Fewndo nden winditannde aranere, hari ko Kiriniyu woni ko halfinaa ardagol leydi Sirii ndin. <sup>3</sup> Mo kala winditorayno ka saare mun.

<sup>4</sup> Yuusufu kapun kadi iwri ka diiwal Jaliilu e ndee saare Naasirata fii yahugol ka diiwal Yahuuda, ka saare Daawuuda wi'eteende Bayti-Lahiimi, bay hari ko o jeyaado e nder beynguure Daawuuda nden, awa kadi ko e ndun suudu o jeyaa, <sup>5</sup> fii no o winditodira e Mariyama on yamaado makko, tawi on ko sowiido. <sup>6</sup> Fewndo be wonnoo fon, saa'i ka Mariyama jibinta hewti. <sup>7</sup> O firtii dikkuru makko ndun. O buumi mo e wudere, o wallina e nder kunnawal pamminirgal daabeeji, bay hari be hebaali werde ka suudu hoŋbe.

*Fii Hakkunde Malaa'ikaabe ben e Ngaynaakoobe ben*

<sup>8</sup> Tawi e on jemma, no woodunoo e ngal diiwal fon ngaynaakoobe daakinooŋe fii aynugol gureeli mun din. <sup>9</sup> Malaa'ikaajo Joomiraado on feepani be, annoora Joomiraado on jalbini nokkuure ka be woni fon. Be huli fota. <sup>10</sup> Kono malaa'ikaajo on wi'i be: «Wota on hulu, sabu mid'o feppinande on Kibaaru Moyyo mo welo-welo moolanaango wonanayngo jamaa on fow. <sup>11</sup> Hande e ndee saare Daawuuda, on dapanamaa ton Dandoowo, on-le ko \*Almasiihu on, ko kanko woni Joomi on. <sup>12</sup> Awa seedee mun, on taway boobo penu no buumaa e nder wudere, wallinaa e nder kunnawal.»

<sup>13</sup> No o gaynirnoo wowlude d'un, fon kisan konu malaa'ikaabe moolanaangu tawti malaa'ikaajo on, no manta Allaahu on, hiŋe wi'a:

<sup>14</sup> «Mangural wonanii Allaahu on ka kammu, buttu wonii e oo aduna,

hakkunde ben be o wadani sulfu makko on!»

<sup>15</sup> Bay malaa'ikaabe ben yentii, ngaynaakoobe ben wi'indiri: «Mahan Bayti-Lahiimi ndaaroyen ko wadi ton kon, d'un ko koo ko Joomiraado on andini en fii mun!»

<sup>16</sup> Be yahi hepa, be tawoyi Mariyama e Yuusufu ton, tawi boobo penu on kadi no wallinaa ka nder kunnawal. <sup>17</sup> Bay be yi'i mo, be fillitii ko be wowlananoo kon fii on boobo. <sup>18</sup> Kala nanunooŋe ko ben ngaynaakoobe yewtaynoo kon wontiri dun njalaw. <sup>19</sup> Mariyama mari d'un fow ka bernde mun, maanditii fii miijitagol. <sup>20</sup> Ontuma

ngaynaakoobe ben yiltitii, hiŕe manta mawnina Allaahu on fii kala ko be nanunoo e ko be yi'i wano be wowlirananoon non tigi.

<sup>21</sup> Bay balde jeetati den timmii, o sunninaa o innaa Iisaa, innde nde malaa'ikaajo on toddaninoo boobo on nden ado neene makko saawude mo.

*Fii no Iisaa Weebitiraa Yeeso Joomiraado on*

<sup>22</sup> Bay jalaade fii labbinagol mabbe ngol timmii, wano Sariya Muusaa on wiirunoo non, be nabi boobo on \*Yerusalaam fii weebitangol mo Joomiraado on, <sup>23</sup> (wano windori non ka Sariya Joomiraado on: «Kala boobo gorko afo on ka neene mun ko Joomiraado on jeyi.»),<sup>b</sup> <sup>24</sup> e fii ittugol sadaka legetereji didi maa gabooji kecci didi wano wiiranoo non ka Sariya Joomiraado on.

<sup>25</sup> Tawi no woodunoo Yerusalem gorko wi'eteedo Sim'uunu. On ko feewudo e kadi ko rewoowo Joomiraado on. Himo tijjaninoo \*Isra'iila'en on Dandoowo, tawi kadi \*Ruuhu Seniido on no e hoore makko. <sup>26</sup> Ruuhu Seniido on feppinanno mo wonde o maayataa ado o yi'ude Almasihu Joomiraado on. <sup>27</sup> Ruuhu Seniido on ardii mo haa ka \*juulirde mawnde. Fewndo ko mawbe paykun kun addata kun, d'un ko Iisaa, fii laatinangol kun aadaaji mabbe tippude e Sariya Muusaa on, <sup>28</sup> kanko Sim'uunu o tambii paykun kun ka juude makko, o jarni Alla, o wi'i:

<sup>29</sup> «Jooni non, yaa an Joomiraado,

a accay jiyaado maa on maaya e nder buttu  
wano daalirannodaa mo non,

<sup>30</sup> sabu mi yi'irii gite an den kisiyee iwrufo e maa on,

<sup>31</sup> mo moyyindaa yeeso jamaaji din fow,

<sup>32</sup> d'un-le ko ndaygu hentinanayngu leyyi aduna on fow  
e darja wonanaydo jamaa maa \*Isra'iila on.»

<sup>33</sup> Ben makko e yumma makko njaldi fii ko wowlanoo fii makko kon. <sup>34</sup> Sim'uunu du'anii be, wi'i Mariyama neene paykun kun: «Awa kun paykun wonoyay fii liŕugol wofbe, banta beya e nder leydi Isra'iila ndin e fii wonugol maande nde yimbe ben yeddata, <sup>35</sup> e fii no miijooji berde buy feepira. An kadi a hebay nguli bernde wa tufiraande kaafa.»

<sup>36</sup> Tawi no woodunoo don kadi debbo haaloowo ko Alla longini d'un wi'eteedo Hannatu, on ko gedal Fanu'iila, jeyaado e bolondaa Asiira, duubindo fota. On ko yeru duubi jeedidi wondunoo e moodi mun gila curbayaagal makko. <sup>37</sup> Ontuma o heynii haa o hebi duubi cappande jeetati e nay. E nder d'un kadi, o iwataano ka juulirde mawnde, himo duuminoo ton e rewugol Alla, hoora, toroo jemma e jalorma. <sup>38</sup> On debbo hewti e on saa'i tigi, himo jarna Alla, himo wowlana kala tijjinoofo hisineede ndee saare Yerusalem fii kun paykun.

<sup>39</sup> Bay Yuusufu e Mariyama wadii ko Sariya Joomiraado on yamiri kon fow, be yiltitii ka saare mabbe Naasirata, d'un ko e nder Jaliilu. <sup>40</sup> Tawi paykun kun no njandude tun tiida e nder ko kun heewata faamu kon. Awa kadi sulfu Alla on no e hoore makkun.

*Fii Iisaa Paykun ka Juulirde Mawnde*

<sup>41</sup> Tawi mawbe Iisaa ben yahayno hitaande kala Yerusalem fii \*Juldeere Yawtaneede nden<sup>c</sup>. <sup>42</sup> Bay kun hebii duubi sappoo e didi, be yaadi e makkun e nden juldeere wano woowiri non. <sup>43</sup> Bay juldeere nden feyyii, mawbe paykun kun hooti, kono kapun paykun kun, d'un ko Iisaa, luttiti Yerusalem, tawi mawbe makkun ben andaali. <sup>44</sup> Bay hiŕe sikka paykun kun no wondi e be be ardunoo ben, be yahi yeru pallas. Onsay be woni e dabbitugol kun e hakkunde siŕbe mabbe ben e andindiraaŕe mabbe ben. <sup>45</sup> Bay be yiitaali kun, be yiltitii Yerusalem fii dabbitooygol kun. <sup>46</sup> Balde tati baawo d'un, be tawoyi kun ka juulirde mawnde, hikun joodii hakkunde karamokoobe ben, heditii be, e kadi hikun landotonoo be lande. <sup>47</sup> Nanunooŕe hikun yewta ben fow njaldi sabu hakkille makkun den e ko kun jaabotonoo kon.

<sup>48</sup> Bay mawbe makkun ben yi'ii kun, be njaldi, neene makkun wi'i kun: «Boobo an, ko hondun wadandaa men d'un? E hino d'un fow min e ben maa meden dabbitude ma e nder sokola!»

<sup>49</sup> Kun wi'i be: «Ko fii hondun dabbitirton mi? Hari on andaa mido haani wonude ka suudu Ben an?» <sup>50</sup> Kono kambe be faamaali ngol kongol ngol kun haalani be.

<sup>51</sup> Ontuma kun yiltodi e mabbe Naasirata, kun yankinanii be. Neene makkun mari din piiji fow ka bernde mun maanditii. <sup>52</sup> Tawi kun paykun, d'un ko Iisaa, no mawnude tun, faamu makko on kadi ko yeeso tun woni jaarude, himo beydoo tun welude Allaahu on e yimbe ben.

<sup>b</sup> 2:23 2.23 Maa:«Kala boobo gorko afo on ka neene mun noddroyte laabudo Joomiraado on.» Egg. 13.2, 13.12 e Lew. 12.6 <sup>c</sup> 2:41 2.41 Egg. 12



## 3

*Fii Waaju Yaayaa ngun**(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Yhn. 1.19-28)*

<sup>1</sup> Ka laamu Tibariiyu hebi duubi sappoo e jowi dfon, dfun ko lando mawdo Roomu on, fewndo onsay hari ko Pilaatu Pontii woni lando diiwal Yahuuda ngal, tawi ko \*Heroodu laamii diiwal Jaliilu ngal, tawi ko Filiipu mijjiraawo makko on kadi laamii dee leyde doo, dfun ko Ituuriya e Taraahuuniti, tawi ko Lisaaniyu laamii diiwal Abiliya ngal, <sup>2</sup> fewndo Hannaana e Qayaafa wonnoo \*yottinoofe mawbe sadaka, Allaahu on daalanno Yaayaa mo Zakariyaa'u ka wulaa. <sup>3</sup> Onsay Yaayaa yahi daande Yurdayniwol fow himo waajoo yimbe ben yo be aru be \*lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji maβbe dfin yaafe <sup>4</sup> wano windori non ka deftere fii ddi kongudi annabi \*Isaaya:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoofdo ka wulaa, wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado on,

fewnon juri makko dfin.

<sup>5</sup> Ayde den fow uddete,

pelle njane e tosooke den fow joltinee.

Date boylliide den fewnee,

laawi kaanufi dfin newdinee.

<sup>6</sup> Kala neddanke yi'ay kisiyee iwrufdo ka Alla on.»<sup>d</sup>

<sup>7</sup> O wi'ayno dfin jamaaji araydi e makko fii \*lootegol maande tuubuubuyee: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? <sup>8</sup> Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo βiβbe Ibraahiima. <sup>9</sup> Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa βiβbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!»

<sup>10</sup> Onsay yimbe ben landii mo: «Ko hondun men wadata jooni?»

<sup>11</sup> O jaabii be: «Kala mardo dolokkaaji didi yo sendodu di e mo maraa. Kala jogiido kadi naametee yo o warru wano non.»

<sup>12</sup> Yantooβe\* sagalle ben ari e makko fii lootegol maande tuubuubuyee, be wi'i mo: «Karamoko, ko hondun men haani wafude?»

<sup>13</sup> O wi'i be: «Wota on yantu toonin ko yamiradon kon.»

<sup>14</sup> Suufaabe goo kadi landii mo: «Menen-le, ko hondun men haani wafude?»

O jaabii be: «Wota on jattu hay gooto kaalisi, wota on ittin hay gooto e hoore toope, yo njoddi mon ndin yonu on.»

<sup>15</sup> Tawi mo bee e maβbe no miijotonoo ka bernde mun si tawii wonaa Yaayaa woni \*Almasiihu on, ko fii hari jamaa on no sabbinoo on. <sup>16</sup> Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min, ko ndiyan mi woni on lootirde, kono burdo lan doole on, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun, no arude. On non ko \*Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. <sup>17</sup> Himu jogii feeteewo makko ngon ka jungo, ko o hentinira bete<sup>d</sup> makko on, o mooba naametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

<sup>18</sup> Tawi Yaayaa no fejjinanaynoo jamaa on Kibaaru Moyyo wondude e waajuuji heewudi. <sup>19</sup> Kono bay Yaayaa felii \*Heroodu lando diiwal ngal, sabu ko on resi sonnaajo yumma-gooto mun on kon, dfun ko debbo wi'eteedo Heroodiyya, wondude e kala bonnereji di o wafaynoo, <sup>20</sup> onsay Heroodu beyditiri dfun hendagol Yaayaa, soka mo.

*Fii no Iisaa Lootiraa**(Mat. 3.13-17; Mrk. 1.9-11)*

<sup>21</sup> Fewndo ko jamaa on fow ari fii lootegol maande tuubuubuyee, Iisaa kadi lootoraa. Fewndo ko o du'otoo, kammu ngun udditii, <sup>22</sup> Ruuhu Seniido on yetti mbaadi gabooru tippii e makko. Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Biddo an yidaado on, mido weltor-maa.»

*Fii Iwdi Iisaa ndin**(Mat. 1.1-17)*

<sup>23</sup> Ko Iisaa fufdii waajaade, ko wa mo duubi cappande tati. Ko o tuumanoofo wonugol gedal Yuusufu, on biddo Helii, <sup>24</sup> mo Matsaata, mo Lewi, mo Malkii, mo Yannaa, mo Yuusufu, <sup>25</sup> mo Mataasiyaa, mo Amuusa, mo Naahuuma, mo Haslii, mo Najji, <sup>26</sup> mo Maasa, mo Mataasiyaa, mo Sim'ii, mo Yuusuka, mo Yahuuza, <sup>27</sup> mo Yuuhanna, mo Reesa, mo Zarubaabila, mo Sa'alti'illa, mo Neerii, <sup>28</sup> mo Malkii, mo Addii, mo Qusaama, mo Almudaama, mo Iiri,

<sup>d</sup> 3:6 3.6 Isa. 40.3-5    <sup>d</sup> 3:17 3.17 Maa: «gete».

<sup>29</sup> mo Yuusii, mo Aliyaasaru, mo Yuriima, mo Matsaata, mo Lewi, <sup>30</sup> mo Sim'uunu, mo Yahuuda, mo Yuusufa, mo Yuunaana, mo Alyaqiima, <sup>31</sup> mo Malayaa, mo Maynaana, mo Mataasa, mo Naasaana, mo Daawuuda, <sup>32</sup> mo Yassaa'u, mo Obiida, mo Bo'azaa, mo Salmaana, mo Nahasuuna, <sup>33</sup> mo Ammiina-Daaba, mo Adumiina, mo Arnii, mo Hasruunu, mo Faarisa, mo Yahuuda,

<sup>34</sup> mo Yaaquuba, mo Issaaqa, mo Ibraahiima, mo Taaraha, mo Naahuura, <sup>35</sup> mo Seruuja, mo Ra'uwa, mo Faalaja, mo Aabira, mo Saalaha, <sup>36</sup> mo Kiinaana, mo Arfaksaada, mo Saama, mo Nuuhu, mo Laamaka, <sup>37</sup> mo Matuusaalaha, mo Hanuuka, mo Yaarada, mo Mahalaliila, mo Kiinaana, <sup>38</sup> mo Anuusa, mo Siita, mo \*Aadama, mo Allaahu on.

## 4

### *Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa*

(Mat. 4.1-11; Mrk. 1.12-13)

<sup>1</sup> Iisaa iwi Yurdayniwol no heewi \*Ruuhu Seniido on. Ruuhu on nawri mo ka wulaa. <sup>2</sup> Ko ton Ibuliisa ndarndii mo fodde balde cappande nay. O jaamaali hay fus e nder den balde don fow. Bawto don o weelaa.

<sup>3</sup> Onsay Ibuliisa wi'i mo: «Si tawii ko a \*Bid'fo Alla, yamir ndee hayre yo nde wontu jaametee.»

<sup>4</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Ned'fo hinaa jaametee tun wuurirta.» »e

<sup>5</sup> Onsay Ibuliisa nabi mo ka buri toowude, o holli mo laamateerijii aduna on fow yeru hinyaango yiitere. <sup>6</sup> O wi'i mo: «Mi jonnete laamu e hoore majji di fow wondude e darja majji on, bay mi jonnanooma di, awa-le mi okkay di mo mi faalanaa woo. <sup>7</sup> Si tawii a sujjanii lan, dii fow wontante.»

<sup>8</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.» »f

<sup>9</sup> Ibuliisa nawri mo kadi Yerusalaam, jod'finoyi mo ka hoore warpakere \*juulirde mawnde, o wi'i mo: «Si tawii ko a Bid'fo Alla, hocco don, cikkodaa ka leydi, <sup>10</sup> ko fii no windii wondema: «O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, yo be reene, <sup>11</sup> awa kadi be tamborte juude mabbe den fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.» »g

<sup>12</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: «Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.» »h

<sup>13</sup> Bay Ibuliisa lannii mo ndarndaade e dii doo fow, o pottitii mo haa o ebba feere goo.

### *Fii Golle Iisaa den Jaliilu*

(Mat. 4.12-17; Mrk. 1.14-15)

<sup>14</sup> Iisaa yiltodi e bawgal Ruuhu Allaahu on ka diiwal Jaliilu. Fii makko andii e nokkeeli heedufi don din fow. <sup>15</sup> O jannayno ka juulirde mabbe. Yimbe ben fow manti mo.

<sup>16</sup> O yahi Naasirata ka o ne'aa don. E \*jalaande fowteteende nden, dun ko asewe, o naati ka juulirde wano o woowiri non. O immii fii jangugol. <sup>17</sup> O jonnaa deftere annabi Isaaya nden, o udditi nde, o hawrondiri e cortewol ka dundoo windii:

<sup>18</sup> «Ruuhu Joomiraado on no e hoore an,

sabu ko min woni Subaado on

fii feppinangol miskinbe ben Kibaaru Moyyo on.

O nelii lan

fii hollitugol nangaabe ben hettugol hoore mun,

hollita bumbbe ben hettugol giide mun den,

hollita njaggaabe ben kadi hettugol hoore mun,

<sup>19</sup> e fii humpitugol on ndee hitaande nde Joomiraado on wafi moyyere mun nden e mun.»<sup>1</sup>

<sup>20</sup> Ontuma o nobbi deftere nden, o jonni nde wallitotoodo on, o jottii. Tawi yimbe ben fow ka nder juulirde no punnii mo. <sup>21</sup> Onsay o wi'i be: «Oo daaluyee mo nanirdon noppi mon din laatike hande.» <sup>22</sup> Fow seeditanii mo, jal'fidi e din kongufi makko moyyi di o yewtaynoo, hiibe wi'a: «Wonaa bid'fo Yuusufu on nii?»

<sup>23</sup> Iisaa wi'i be: «Mido andi on wowlanay lan ngol tindol doo: Nawndoowo, jawndu hoore maa tigi. Kala ko men nani wafii Kafernaahuu, wafu dun kadi ka leydi maa doo.» <sup>24</sup> O wi'i be kadi: «Mi wowlanay on haqiiqa, annabaajo hay e gooto teddinaaka ka leydi mun. <sup>25</sup> E hino goonga ko mi woni on wowlande: E fewndo jamaanu liliya,

e 4:4 4.4 Yap. 8.3 f 4:8 4.8 Yap. 6.13 g 4:11 4.11 Zab. 91.11-12 h 4:12 4.12 Yap. 6.16 i 4:19 4.19 Isa. 61.1-2

hari keynguube buy no woodi e nder leydi Isra'iila. Ko fowndo onsay wonnoo duufi tati e lebbi jeegoo kammu ngun no uddii ndiyan dan toɓɓaali, heege tiifunge wadi e leydi ndin fow, <sup>26</sup> kono hari Iiliya nulaaka e hay gooto e ben keynguube, si hinaa e debbo keynguujoo mo Sarfati, ɗun ko e nder leydi Siduuna. <sup>27</sup> Tawi kadi e fewndo jamaanu annabi Iliyaasa, be ɗamajan buy no leydi Isra'iila, kono hari hay gooto e maɓɓe sellinaaka, si hinaa oo Siriyankeejo wi'eteedo Na'amaana.»

<sup>28</sup> Bay ɓe nanii ɗii konguɗi makko, wonnooɓe ka nder juulirde ɓen fow tikki. <sup>29</sup> Be immii, ɓe dupiri mo ka ɓaawo saare, ɓe naɓi mo haa ka fello ngon yellitii ɗon fii bugagol mo ley. Tawi nden saare ko e falo ngon fello darnaa. <sup>30</sup> Kono o ukkitii hakkunde maɓɓe, o feyyi, o yahi.

*Fii no Iisaa Raɗori Jinna, Nawndiri Nabbeeli Buy  
(Mrk. 1.21-28)*

<sup>31</sup> Iisaa yahi Kafernahuu, nden saare ko jeyaande e diiwal Jaliilu, himo janna e jalaande fowteteende nden, ɗun ko aseweere nden. <sup>32</sup> Ko o jannaynoo kon ɗaldini jamaa on, sabu himo wowliraynoo bawgal.

<sup>33</sup> Tawi no ka nder juulirde ton neɗɗo mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: <sup>34</sup> «Hey, ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min miɗo andi ko hombo wonu-maa, ko a \*Seniido mo Alla!»

<sup>35</sup> Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo neɗɗo!» Jinnawii ngin libi mo hakkunde maɓɓe, ngii yalti e makko, ngii barminaali mo.

<sup>36</sup> Fow ɗaldi, no wi'indira: «E ko hondun woni ngol kongol? Oo no yamira jinnaaji bondi ɗin e hoore doole e bawgal, ɗi yalta!» <sup>37</sup> Kibaaru fii makko lolli e nokkeeli heeduɗi ɗon ɗin fow.

<sup>38</sup> Bay o iwii ka juulirde, o yahi ka galle Sim'uunu. Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no nawni nawnaare nguli-bandu tiifuki. Be torii mo kanko Iisaa ballal. <sup>39</sup> O ugginii e hoore makko, o yamiri nawnaare nden, nde yalti e makko. Don kisan on immii, o woni e kurkanagol ɓe.

<sup>40</sup> Bay naange ngen mutii, kala marnooɓe pawɗo noone paw fow, ɓe addi ɓe e makko. O \*fawi juude makko ɗen e hoore mo kala e maɓɓe, o sellini ɓe. <sup>41</sup> Tawi kadi jinnaaji no yaltu e buy e maɓɓe, hara hiɗi sonka, wi'a: «Ko an woni Biɗɗo Alla on!» Kono o toɗani ɗi, o salii ɗi wowla, ɓay hari hiɗi andi ko kanko woni \*Almasiihu on.

<sup>42</sup> No weetirnoo bimbi, Iisaa yalti yaari e nokkuure wulɗinnde. Jamaaji ɗin woni e ɗaɓɓitugol mo, ɓe ari haa e makko. Be faalaa mo tongude ɗon, hara o accaali ɓe ɗon.

<sup>43</sup> Kono o wi'i ɓe: «Bee mi feɗɗinana ɗeya ca'e kadi Kibaaru Moyyo on, ɗun ko kibaaru fii \*laamu Alla ngun, sabu ko fii ɗun mi neliraa.» <sup>44</sup> Onsay o woni e waajagol ka juulirde diiwal Yahuuda.

## 5

*Fii Taalibaabe ɓe Iisaa Adii Noddude ɓen  
(Mat. 4.18-22; Mrk. 1.16-20)*

<sup>1</sup> Nande goo, tawi Iisaa no e daande nduu \*Weendu Jaani-Saarata. Tawi jamaa no dupindira e fee makko fii heɗagol daaluyee Allaahu on. <sup>2</sup> O haynii laakoy ɗiɗoy ka sera weendu, tawi yungooɓe ɓen no jippii fii lootugol \*jalaaji maɓɓe ɗin. <sup>3</sup> O yawi e gokkun e koy laakoy, ɗun hawronɗiri e kun Sim'uunu kun, o yamiri onɗon wofɗintingol ɓe penceen on seeda. Ontuma o joodii e nder makkun, o woni e jannugol jamaa on.

<sup>4</sup> Bay o gaynii jannude, o wi'i Sim'uunu: «Nawru laakun kun ka luggi ɗon, bugoɗon jalaaji mon ɗin, nangan liyyi.»

<sup>5</sup> Sim'uunu jaabii mo: «Jom amen, oo jemma feyyuɗo ɗoo fow meɗen yungude, men heɓaali hay fus. Kono sabu ko maakuɗon kon, mi bugoto jalaaji ɗin.»

<sup>6</sup> Bay ɓe wadii ɗun, ɓe nangi liyyi ɗuudufi, benii jalaaji maɓɓe ɗin fuɗɗii tayude. <sup>7</sup> Onsay ɓe ɓaayi ɓeya wondiɓɓe maɓɓe wonɓe e kuma laakun fii ko ara wallitoo ɓe. Ben ari ɓe hebbini laakoy koy ɗiɗoy non, haa koy faalaa mutude.

<sup>8</sup> Bay Sim'uunu Petruusu yi'ii ɗun, o yani e ley koyɗe Iisaa, o wi'i: «Koohooyo an, wofɗitee lan, sabu min ko mi junuubankeejo!» <sup>9</sup> Nalaw hebi mo, hebi mo e ɓe o wondunoo ɓen fow, sabu ngol nangugol ɗin liyyi. <sup>10</sup> Ko wano non kadi Yaaquuba e Yuuhanna ɓee ɓiɓɓe Zabadii wondiɓɓe Sim'uunu ɗaldirnoo.

Onsay Iisaa wi'i Sim'uunu: «Wota a hulu, gila jooni a wonay yungoowo yimɓe.» <sup>11</sup> Onsay ɓe artiri laakoy koy ka penceen, ɓe acci fow ɗon, ɓe jokki mo.

*Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan  
(Mat. 8.1-4; Mrk. 1.40-45)*

<sup>12</sup> Tawi Iisaa no e saare goo. Onsay mo damajan heewi e bandu mun yi'i mo, ari yani yeeso makko. O jeeji mo, o wi'i: «Koohooyo, si hid'on faalaa, hid'on waawi lan sellinde, mi laaba!»

<sup>13</sup> Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mid'o faalaa, laato sellud'o laabaa.» Don kisan damajan dan yalti e makko.

<sup>14</sup> Onsay o wi'i mo: «Wota a wowlan d'un hay gooto. Kono non a yahay hollitoyofaa \*yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non fii yo d'un wonan be seedee.»

<sup>15</sup> Kono tawi innde makko nden no burtude lollude, jamaaji buy moobii fii jentagol mo e fii jawndegol jabbeele maabbe, <sup>16</sup> kono tawi Iisaa no woowunoo pottitaade ka weddii, toroo Alla.

#### *Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujjo*

(Mat. 9.1-8; Mrk. 2.1-12)

<sup>17</sup> Nande goo tawi Iisaa no jannude. Hari \*Fariisiyaabe e jannoo'be fii Sariya on no joodii d'on, hiibe iwri e kodooli diiwal Jalilu ngal fow e diiwal Yahuuda ngal e ka saare Yerusalem. Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko no o jawndira. <sup>18</sup> Tawi kadi wobb'e arii no rondii jukkud'o e boggi-dimbord'i. Hiibe dabba fii no be naadira mo ka nder suudu, be wallina mo yeeso Iisaa. <sup>19</sup> Bay be hebaali ka be naadira mo sabu duudugol jamaa on, be yawdi e makko ka hoore suudu, be tufi ton yolnde, be tippindini mo e boggi-dimbord'i d'in e hakkunde jamaa on yeeso Iisaa.

<sup>20</sup> Bay Iisaa yi'ii gomdinal maabbe ngal, o wi'i: «Musidd'o, junuubaaji maa d'in yaafaama.»

<sup>21</sup> Onsay Fariisiyaabe ben e jannoo'be fii Sariya on woni e wi'indirgol: «Ko hombo woni oo hoynoowo? Ko hombo waawi yaafaade junuubu ko wonaa Alla?»

<sup>22</sup> Iisaa andi d'in miijooji maabbe, o wi'i: «Ko hondun miijantod'on d'un ka berde mon? <sup>23</sup> Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa d'in yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e d'ii doo buri weebude?» <sup>24</sup> O wi'i kadi: «Fii no andiron wonde \*Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbord'i maa d'in, hootaa ka maa.» <sup>25</sup> On immii d'on kisan e tawnde maabbe, o yetti boggi-dimbord'i makko d'in, o hooti ka makko, himo manta Alla. <sup>26</sup> Kaawee hebi be fow, be manti Alla, be huli fota, hiibe wi'a: «Hande men yi'ii huunde hawniinde!»

#### *Fii no Matta Jokkiri Iisaa*

(Mat. 9.9-13; Mrk. 2.13-17)

<sup>27</sup> Bawto d'un, Iisaa yalti. Ko o yahata, o yi'i yantoo'wo sagalle wi'eteedo Lewi no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i: «Aru jokkaa mi!» <sup>28</sup> Lewi acci d'on ko o joginoo kon fow, o immii, o jokki mo.

<sup>29</sup> Lewi wadani mo caatal mawngal ka mun, yimbe buy yantoo'be sagalle wondude e yimbe goo jood'odi e maabbe. <sup>30</sup> Fariisiyaabe ben e jannoo'be fii Sariya on jeyaabe e fedde maabbe nden nuni taalibaabe Iisaa ben, be wi'i be: «E ko fii hondun naamidanton, yaridon e junuubankeebe ben e yantoo'be sagalle ben?»

<sup>31</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa sellu'be ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawbe ben. <sup>32</sup> Min, wonaa noddugol feewu'be ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben fii yo be tuubu.»

#### *Landal fii Hoorugol*

(Mat. 9.14-17; Mrk. 2.18-22)

<sup>33</sup> Onsay wobb'e wi'i mo kanko Iisaa: «Taalibaabe Yaayaa ben e taalibaabe Fariisiyaabe ben kapun hooray, juula soono woo. An-le, be maa ben no naamude, yara!»

<sup>34</sup> Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si on waaway hoorinde njaatigiibe jom jomba nande peera on, hara himo wondi e maabbe? <sup>35</sup> Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde maabbe, onsay e d'en balde d'on be hooray.»

<sup>36</sup> O haalani be ngal misal doo, o wi'i: «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kid'do. Si hinaa d'un, haray ontigi bonnii kesun d'un, walkere nden kadi yaadataa e kid'dun d'un. <sup>37</sup> Hay gooto loowataa njaram \*wiipu kesan e nder bootooji guri kid'di. Si hinaa d'un, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri d'in guri, njaram dan hibba, bootooji guri d'in kadi bona. <sup>38</sup> Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee. <sup>39</sup> Kala yarud'o njaram kid'dan faaletaake njaram kesan, ko fii o wi'ay: <Ko kid'dan dan buri welude.> »

## 6

*Landal fii Nalaande Fowteteende nden**(Mat. 12.1-8; Mrk. 2.23-28)*

<sup>1</sup> E aseweere goo, dūn ko \*jalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri, taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa dī, jaama. <sup>2</sup> Fariisiyaabe\* goo wi'i: «Ko hondun wad'anton koo ko dagaaki e jalaande fowteteende nden?»

<sup>3</sup> Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? <sup>4</sup> O naati ka nder suudu Alla, o yetti bireediije weebitaade fii sadaka den, o jaama ko daganinoo \*yottinoobe sadaka ben tun kon, o okkori kadi wondube e makko ben.» <sup>5</sup> Onsay o wi'i: «Ko \*Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.»

*Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo**(Mat. 12.9-14; Mrk. 3.1-6)*

<sup>6</sup> E aseweere goo, Iisaa naati ka juulirde, o woni e jannugol. Tawi goddo no nder ton mo jungo mun jaama maayi. <sup>7</sup> Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on ben e Fariisiyaabe ben no faalaa hebude ko be lamitora, be tooja Iisaa, tawi hiibe ndaara si o pawnday e asewe, dūn ko jalaande fowteteende nden. <sup>8</sup> Kono tawi Iisaa no andunoo dīn miijooji maabe. Onsay o wi'i maaya-jungoojo on: «Immo darodaa ka hakkunde doo.» On immii, darii.

<sup>9</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Mi landike on, hara no dagii ka goddo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e aseweere?» <sup>10</sup> Onsay o ndaari be fow, o wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. <sup>11</sup> Dun tikkini Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on ben fota, be woni e yeddondirgol ko hondun be wadata Iisaa.

*Fii no Iisaa SuBori Sahaabaabe mun ben**(Mat. 10.1-4; Mrk. 3.13-19)*

<sup>12</sup> E nder den balde don, Iisaa yaari ka fello fii toragol Alla, o waali toraade. <sup>13</sup> Bay weetii, o noddi taalibaabe makko ben, o subii sappoo e dīdo e maabe, o toddii be \*sahaabaabe: <sup>14</sup> dūn ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, e Andaraawu neene-gooto Sim'uunu on, e Yaaquuba e Yuuhanna e Filiipu e Bartolomaawu <sup>15</sup> e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde \*Zelotiibe ben, <sup>16</sup> e Yahuuda mo Yaaquuba e Yudaasi Iskariiyu, janfoytoddo mo on.

*Fii Waaju ngun ka hoore Fello**(Mat. 4.23-25; Mrk. 3.7-11)*

<sup>17</sup> Iisaa jippodi e ben taalibaabe be o subii, o darii e nokkuure ndeylere ka falo. Tawi taalibaabe makko duufube no e nden nokkuure, wondude e jamaa moolanaado iwrufo e cende den fow e diiwal Yahuuda ngal e saare Yerusalaam nden e dīi banjeeji Tiiri e Siduuna ka daande baharu. <sup>18</sup> Ben ko arnoobe hedagol mo e fii pawndegol nabbeeli mun. Be jinna tampinnoo ben sellinaa. <sup>19</sup> Awa kadi mo kala e maabe no faalanoo mo meemude, bay himo wondunoo e bawgal pawndaynoongal be fow.

<sup>20</sup> O banti gite makko den, o ndaari taalibaabe ben, o wi'i:

«On malii yo onon miskinbe,

Bay \*laamu Alla ngun ko onon wonani.

<sup>21</sup> On malii yo onon weelaafe fewndo doo,

Bay on harnoyte.

On malii yo onon wulloobe fewndo doo,

Bay on weltoyto.

<sup>22</sup> On wonay malaabe nde yimbe ben api on

e nde be radii on, be yenni on,

be niddini inde mon den sabu Bii-Aaden on.

<sup>23</sup> Nden pande, weltee, jipon welo-welo,

Bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu,

ko fii ko nii kadi mawbe maabe ben warraynoo annabaabe ben.

<sup>24</sup> Kono bone wonanii on onon aldube ben,

Bay on hendike neweende ko mon kon!

<sup>25</sup> Bone wonanii on onon bee haarube jooni,

Bay on weeloyte.

Bone wonanii on onon bee jaloobe hande,

Bay on yoomoyay wullon.

<sup>26</sup> Bone wonanii on nde yimbe ben fow wowli on ko moyyi,  
 bay ko non mawbe mabbe ben wowliraynoo  
 fii bee waditiibe annabaabe.»

*Fii Yidugol Aybe mun*

<sup>27</sup> «Kono min mi wi'ay on yo onon bee hediiibe lan: Yidee aybe mon ben, moyyodon e ariibe on ben, <sup>28</sup> du'anodon hudooobe on ben, toranodon tampinoobe on ben. <sup>29</sup> Mo bantike ma e wabbugo, tudan mo ngoya kadi. Mo jattii ma waramba, wota a hadu mo yettude fokiya on kadi. <sup>30</sup> Okkor kala toriido ma, hara kadi a yantaali ko maa kon e juude jattube ma ben. <sup>31</sup> Wadane yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non.

<sup>32</sup> «Si on yidii yidube on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Ko fii hay junuubankeebe ben no yidi yidube be ben. <sup>33</sup> Si on moyyike e moyyiibe e mo'on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en ko non warrata. <sup>34</sup> Si on jawlii be tanyinidon yobitay on ben, haray ko moyyere honde heboyton? Hay junuubanke'en jawlindiray fii yo be yobitindir. <sup>35</sup> Kono yidee aybe mon ben, wadanon be ko moyyi, jawlon be hara on habbaaki yobiteede. Dun on heboyay njoddi mawndi, wonoyon kadi biibe Jom Bural on, sabu himo moyyani dullube ben e bonbe ben. <sup>36</sup> Wonee yurmeteebe wano Baaba mon Jom Bural on woniri Yurmeteedo non.»

*Fii Naawitagol*

(Mat. 7.1-5)

<sup>37</sup> «Wota on jaawu, dfun on jaawetaake. Wota on felu, dfun on feletaake. Yaafee, dfun on yaafoyte. <sup>38</sup> Okkee, dfun on okkorte. On etirante sariyaare yeddfunde, timmunde, yeyaande haa juuri, wadanodon ka jiifaaji mon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.»

<sup>39</sup> O wowlani be ngal misal doo, o wi'i: «Hara bundo no waawi dowude bundo? Hara be didoo non be yanidaali e nder ngayka? <sup>40</sup> Taalibaajo buraa karamoko mun. Kono kala taalibaajo eltiido wa'ay wa karamoko mun.

<sup>41</sup> «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musid'fo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? <sup>42</sup> Ko honno wawrataa wi'ude musid'fo maa: «Musid'fo, accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», hara an, a wattanaali yiila e falimawal wongal ka yiitere maa ngal? Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musid'fo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.»

*Misal Yettaangal e Leggal e Biibe Mun*

(Mat. 7.16-20, 12.33-35)

<sup>43</sup> «Leggal moyyal rimataa biibe bonbe, wano non kadi leggal bongal rimataa biibe moyyube. <sup>44</sup> Leggal kala no anditiree biibe mun: ko fii on ittataa yibbe e bulle-konon, wano non kadi on ittataa sungalaj e bulle-bete. <sup>45</sup> Ned'fo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki bernde mun, ned'fo bon'fo on kadi yaltina bonki ka bonki mun, ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata.»

*Fii Ninnugol Waajuuji d'in*

(Mat. 7.24-27)

<sup>46</sup> «Ko fii hondun noddanton mi «Koohoojo, Koohoojo», hara on wadataa ko mi wi'i on kon? <sup>47</sup> Kala ned'fo ardo e an, nani waajuuji an d'in huutori di, mi hollay on no on wa'i. <sup>48</sup> On no wa'i wa darnudo suudu. Hara o jasu gaawol luggungol haa e fetere, o fuddii don mahude. Nde waamere nden wadi, ndiyan dan ari e suudu ndun, dan waawataa ndu dillinde, ko fii daroodi mayru on no tiidi. <sup>49</sup> Kono kala nanudo kongudi an d'in, huutoraali di, on no wa'i wa darnudo suudu ndu jasanyaaka gaawol. Ilol ndiyan dan hawri e mayru tun, ndu yani kisan, fii mayru on mula few.»

## 7

*Fii Kurkaadu Suufaajo on*

(Mat. 8.5-13; Yhn. 4.46-54)

<sup>1</sup> Bay o gaynii waajaade jamaa heditiido mo on, o naati Kafernahuum. <sup>2</sup> Tawi hooreejo suufaabe teemedere no mari kurkaadu ndu o yidunoo, hari ndun no nawni haa moggo mayde. <sup>3</sup> Bay o nani fii Iisaa, o nuli mawbe \*Yahuudiyankeebe goo e makko fii toragol mo arugol pawndana mo ndun kurkaadu makko. <sup>4</sup> Bay be arii be tawii Iisaa, be jeeji mo be multi, be wi'i: «Himo handi e wadaneede d'un, <sup>5</sup> ko fii himo yidi lepol men ngol, awa-le kadi ko kanko darni juulirde amen nden.» <sup>6</sup> Iisaa yaadi e mabbe.

Bay o battike suudu hooreejo suufaabe ben, on suufaaajo nuli yiɓɓe mun goo e Iisaa ko wi'a mo: «Koohoojo, wota on tampintino, sabu mi foddaa e mo'on ka suudu an. <sup>7</sup> Ko dfun wadi si min tigi mi foddaa e arugol haa ka mon. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. <sup>8</sup> Ko fii min tigi ko mi wondo e ley kongol hooreeɓe goo, min kadi mido mari suufaabe wonɓe e ley kongol an. Si mi wi'ii godɗo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wadu dfun>, ndu waday.»

<sup>9</sup> Bay Iisaa nanii dɪn kongudi makko, o ɲaldɪ, o fewti e jamaa jokkudo mo on, o wi'i ɓe: «Mi andinii on, hay ka \*Isra'iila'en mi yi'aali nedɗo gomɗinirdo wa oo.» <sup>10</sup> Bay nulanooɓe ben yilitike ka suudu, ɓe tawti kurkaadu nawnunoendu ndun ndikkii.

#### *Fii no Bidɗo Keynguujo on Wurnitiraa*

<sup>11</sup> E nder den balde dɒn, Iisaa yahi e saare wi'eteende Naa'ina, taalibaabe makko ben wondude e jamaa dɗuududo yaadi e makko. <sup>12</sup> Ko o hewtaynoo ka naatirgal saare, o fotti e rondiibe furee, hari on furee ko bidɗo bajjo ka neene mun, tawi kadi neene makko ko keynguujo. Tawi jamaa dɗuududo e nden saare no wondi e on debbo.

<sup>13</sup> Bay Koohoojo on yi'ii on keynguujo, o yurmaa mo, o wi'i mo: «Wota a wullu!» <sup>14</sup> O ɓadii furee on, o \*fawi jungo makko ngon e hoore goyki kin, rondiibe furee on dartii, o wi'i: «Suka, mi yamirii ma yo a immo!» <sup>15</sup> Onsay mayɗo on immii joodii, o fudɗii yewtude. Iisaa jonniti mo yumma makko.

<sup>16</sup> ɓe fow ɓe huli, ɓe manti Alla, ɓe wi'i: «Annabaajo keldudo feepii e fewndo men. Allaahu on arii faabagol yimɓe mun ben!» <sup>17</sup> Fii ngal kuugal makko lolli e diiwal Yahuuda ngal haa e banjeeji heedudi dɒn dɪn fow.

#### *Fii Lande Yaayaa dɛn*

*(Mat. 11.2-19)*

<sup>18</sup> Taalibaabe Yaayaa ben humpiti mo kanko Yaayaa kon ko wadi fow. <sup>19</sup> Yaayaa noddi dɗo e taalibaabe mun ben, o immini ɓe e Koohoojo on yo ɓe lando mo: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo godɗo goo?»

<sup>20</sup> Bay ben imminaabe hewtii, ɓe wi'i Iisaa: «Ko Yaayaa \*lootoowo maande tuubuubuyee on immini men haa e mon fii landagol on si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo godɗo goo?»

<sup>21</sup> Ko e on saa'i mo ɓe hewti e mun tigi, Iisaa sellini jawɓe e jukkube buy e jinnaabe, o wuntini kadi bumɓe buy. <sup>22</sup> Ontuma o jaabii ben ɓe Yaayaa immini, o wi'i ɓe: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon wonde, bumɓe ben yi'ii, boofooɓe ben yahii, ɓe damajan ben sellinaama, ɓe laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feɲɲinaneeɗe miskinɓe ben. <sup>23</sup> Kala mo feggaaki e an ko malaado.»<sup>k</sup>

<sup>24</sup> Bay ben ɓe Yaayaa nelunoo yilitike, onsay Iisaa fudɗii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii ɓe dɗundo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? <sup>25</sup> Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko nedɗo ɓorniido concii dimi? Ndaaree ɓee ɓorniibe concii dimi, wuuruɓe ngurndan moyyan no e nder galleeji laamu. <sup>26</sup> Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko ɓuri annabaajo. <sup>27</sup> Ko oo dɗoo woni mo fii mun windii on: <Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,

fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»<sup>m</sup>

<sup>28</sup> «Mi andinii on, alaa mo suddiido jibini ɓurɗo Yaayaa. Kono non ɓurɗo fandude on ka laamateeri Alla no ɓuri mo teddude.»

<sup>29</sup> Jamaa heɗinoodo mo on e yantooɓe sagalle ben jaɓi laawol Alla feewungol ngol e nder ko ɓe lootanoo maande tuubuubuyee ko Yaayaa lootaynoo kon. <sup>30</sup> Kono Fariisiyaabe ben e waawube fii Sariya ben bugitii ko Allaahu on eɓɓannoo ɓe kon, ɓe salii Yaayaa loota ɓe maande tuubuubuyee.)

<sup>31</sup> «Hara ko e hondun mi eɓɓindirta ɓee yimɓe nguu jamaanu? E ko hondun ɓe nandi? <sup>32</sup> Hiɓe nandi e fayɓe joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a:

<Men wuttanii on ceri, on amaali,  
men yimanii on gimɗi yurmudi, on wullaali!»

<sup>33</sup> «Ko fii Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on arno, o ɲaamataano ko defaa, o yarataano ko mandilinta, wi'udon: <On ko mo jinna!» <sup>34</sup> Bii-Aaden\* on kadi arii no ɲaama no yara, wi'udon: <On ko reeredudo, yaroowo, weldudo e yantooɓe sagalle e junuubanke'en!» <sup>35</sup> Kono jabuɓe faamu Allaahu on ben hollay wonde ko ngu feewungu.»

<sup>k</sup> 7:23 7.23 Maa: «Kala mo ronkaali gomɗinde lan ko malaado.»

<sup>m</sup> 7:27 7.27 Mal. 3.1

*Fii no Debbo Junuubankeejo on Yaaforaa*

<sup>36</sup> Fariisiyaajo goo wi'eteedo Sim'uunu torii Iisaa hawtidugol e makko. Iisaa naati ka suudu Fariisiyaajo on, o toolii fii nafagol. <sup>37</sup> Tawi debbo junuubankeejo no e nden saare, on humpitii Iisaa no nafaade ka suudu Fariisiyaajo on. O ardi e tindohun hayre daneere tew angiri, <sup>38</sup> o wontiri baawo Iisaa, o uggini ka hoore koyde makko, o wulli haa gondi makko din bubbini koyde Iisaa den. Ontuma debbo on fittiri de sukundu mun ndun, o lunnii de, o wuji de angiri.

<sup>39</sup> Bay Fariisiyaajo noddunoodo Iisaa on yi'ii dun, o wi'i e bernde makko: «Si tawno oo ko annabaajo, o andayno ko hombo woni oo debbo meemufo mo e ko honno on sifori, sabu oo ko junuubankeejo!»

<sup>40</sup> Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Sim'uunu, no woodi ko mi haalanay-maa.»

On jaabii: «Maakee yo karamoko'en.»

<sup>41</sup> O wi'i: «Godfo no jawlunoo yimbe dido. Gooto on no joganii mo \*dinaruuji teemedde jowi, oya on ko \*dinaruuji cappande jowi. <sup>42</sup> Bay ben hebaali ko yofitira mo, o yaafanii be didoo non ko be jawlii mo kon. Ko hombo e ben dido burata mo yidude?»

<sup>43</sup> Sim'uunu jaabii: «Haray ko burdo jamaande tiidunde on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «A naawirii no moyyiri.»

<sup>44</sup> O fewti e debbo on, o wi'i Sim'uunu: «A yi'ii oo debbo? An, mi naatii ka suudu maa, a okkoraali lan ndiyan ko mi sembora, kono oo doo bubbinirii koyde an den gondi mun din, o fittirii de sukundu makko ndun. <sup>45</sup> A hirbanooki lan lunnidaa, kono kanko gila mi naati doo, himo lunnaade lan koyde den. <sup>46</sup> A wadaali nebban ka hoore an, kono kanko o wadii angiri ka koyde an. <sup>47</sup> Awa mi andinii ma, junuubaaji makko e duudude yaafaama, ko dun wadi si giggol makko ngol no tiidi. Kono mo yaafaama seeda, ko seeda yidata.»

<sup>48</sup> Onsay o wi'i debbo on: «Junuubaaji maa din yaafaama.»

<sup>49</sup> Onsay naamidaynoobe e makko ben miiiji e berde mun: «Ko hombo woni oo nedfo yaafotoodo hay junuubaaji?»

<sup>50</sup> Ontuma o wi'i debbo on: «Gomdinal maa ngal dandii ma. Yahu e hoore buttu.»

## 8

*Fii Downtunoobe Iisaa ben*

<sup>1</sup> Bawto dun, Iisaa yahayno gila e saare hebi e saare, gila e hodo haa e kodolun wondude e \*sahaabaabe makko ben sappoo e dido, hara himo waajoo fejjina Kibaaru Moyyo \*laamu Alla ngun. <sup>2</sup> Himo wondunoo kadi e rewbe goo jawndaabe jinnaaji bondi e jabbeli, wano Mariyama oo jammaado Mariyama Magaduuna, mo jinnaaji jeedidi yaltinaa e mun, <sup>3</sup> e Yuuwanna on ko sonnaajo Kuusa oo mbatulaajo \*Heroodu, e Suusanatu, e wofbe goo wallitoraynoobe be keyeeji mun.

*Misal Yettaangal e Remoowo*

(Mat. 13.1-23; Mrk. 4.1-20)

<sup>4</sup> Jamaa njano moobii, yimbe buy iwri e ca'e heewude, ari e makko. O wadani be ngal misal doo: <sup>5</sup> «Ko remoowo yaltunoo sankugol awdi mun ndin. E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka fatal, feyyoobe ben yaabi, colli din kadi modi de. <sup>6</sup> Godde den yani e hoore fetere, no de fudirnoo, de yoori, bay de alaa e buubol. <sup>7</sup> Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de. <sup>8</sup> Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de rimi cawti di gabbe teemedere.» Wa fewndo ko o yewtaynoo dun, o ewnii, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

<sup>9</sup> Onsay taalibaabe makko ben landii mo ko ngal misal doo firi. <sup>10</sup> O jaabii be: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu Alla ngun. Kono beya luttube, dun wowlirante be mise, fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> «E hino ko ngal misal firi: Awdi ndin ko daalol Alla ngol. <sup>12</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka fatal, dun no wa'i wa nde wofbe nani daalol ngol, kono Ibuliisa ara itta ngol e berde maŋbe fii wota be gomdin sakko be dandee. <sup>13</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka fetere, dun no wa'i wa nde wofbe nani daalol ngol, be jabira ngol weltaare. Kono be alaa dadi. Be gomdinay haa e saa'i, kono si be ndarndaama, be tertoo. <sup>14</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde wofbe nani daalol ngol, kono hara be modiraama anndeeji aduna e jawle aduna e faaleeji ngurndan aduna e nder yaadu maŋbe ndun, be ronka rimude moyya. <sup>15</sup> Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde wofbe naniri daaluyee on bernde laabunde moyyunde, jogitoo mara. Ko ben woni rimoobe e nder wakkilaare.



*Misal Yettaangal e Lampu*  
(Mrk. 4.21-25)

<sup>16</sup> «Hay gooto hubbintaa lampu buuma mo maa sorna mo e ley danki. Kono o jodfdinay mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. <sup>17</sup> Ko fii alaa ko suudii ko feepataa, kala gundoo ko sakkitorta ko feepoygol. <sup>18</sup> Awa wattanee yiila e no hedforton non, ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay ko o sikki himo mari kon.»

*Fii Beynguure Iisaa nden*  
(Mat. 12.46-50; Mrk. 3.31-35)

<sup>19</sup> Yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, kono be waawaali tumbondirde e makko hakkee yimbe. <sup>20</sup> O humpitaa wonde: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hiibe faalaa yiidude e mon.

<sup>21</sup> Kono o jaabii be, o wi'i: «Yumma an e yumma-gootoobe an ben ko hedotoobe daaluyee Alla on, jinna mo.»

*Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden*  
(Mat. 8.23-27; Mrk. 4.35-41)

<sup>22</sup> Nande goo Iisaa bakii e laakun wondude e taalibaabe mun ben. O wi'i be: «Lumbiten ka gada weendu.» Be yahi. <sup>23</sup> E nder ko be lumbata kon, Iisaa daanii. Waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu, laakun kun fuddii heewude ndiyan, dun wonani be nawaare hulbiniinde.

<sup>24</sup> Be ari, be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, Karamoko'en, en mulay woni!»

O immii, o tonjani hendu ndun e morloode ndiyan den, de deeyiti, onsay buttu wadi. <sup>25</sup> Ontuma o wi'i be: «Ko honto gomdfinal mon ngal woni?»

Be huli, be njaldi, hiibe wi'indira: «Ko hombo woni oo nedfo yamiroowo hay hendu ndun e ndiyan dan, dun doftoo mo?»

*Fii no Iisaa Selliniri Jinnaado*  
(Mat. 8.28-34; Mrk. 5.1-20)

<sup>26</sup> Be hewtoyi e ndii leydi bee Gadariyankoobe tiindondirndi e ngal diiwal Jaliilu. <sup>27</sup> Bay Iisaa jippike ka leydi, nedfo jeyaado e nden saare mo jinnaaji buy nangi, ari e makko. Tawi gila neebii o bornotaako concii, o naatataa e suudu, ko ka hakkunde genaale o hodunoo. <sup>28</sup> No o yiirunoo Iisaa, o sonki, o yani e ley koyde makko, o ewnii, himo wi'a: «Ko hondun faalanadaa lan an Iisaa \*Bidfo Alla Jom Bural on? Mi torike ma wota a lettan!» <sup>29</sup> Ngii jinnawii bonngii wi'i dun sabu ko Iisaa yamiraynoo ngin yaltugol e oo nedfo kon. Tawi ngin jinnawii nangayno mo soono woo, o dumbee juude e koyde fii aynugol mo, kono o bonnayno den jolokooje fow, onsay jinnawii ngin nawra mo ka wulaaji.

<sup>30</sup> Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

Tawde hari jinnaaji buy no e makko, o jaabii: «Ko Konu.» <sup>31</sup> Awa kadi hidi jeejaynoo Iisaa fii wota o yamir di yahugol ka \*gaygii ngin alaa kattudi ngin.

<sup>32</sup> Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka falo. Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa yo o accu di naata e din koseeji. O newnani di dun. <sup>33</sup> Jinnaaji din yalti e on nedfo, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii.

<sup>34</sup> Bay ornaynoobe di ben yi'ii dun, be dogi, be fillitoyii dun ka saare e ka fulawaaji.

<sup>35</sup> Onsay yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. Be ari e Iisaa, be tawi on nedfo mo jinnaaji din yalti e mun no joodii ka ley koyde Iisaa, himo bornii, himo wondi e hakkille timmude, be huli. <sup>36</sup> Yi'unoobe ko wadi kon fillitanii be no jinnanoodo on selliniraa.

<sup>37</sup> Onsay jeyaabe e diiwal Gadariyankoobe ben fow torii mo yaltugol ka maabe sabu kulol ngol be hebi don ngol. Ontuma Iisaa bakii ka laakun yiltitii.

<sup>38</sup> Onsay nedfo mo jinnaaji din yaltinaa e mun on torii Iisaa wondugol e makko. Kono Iisaa yilti mo, o wi'i mo: <sup>39</sup> «Hootu ka mon, fillitoyodaa ko Alla wadan-maa kon.» Onsay o yahi, o ukkii ka saare, o fillitii kala ko Iisaa wadani mo kon.

*Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo*  
(Mat. 9.18-26; Mrk. 5.21-43)

<sup>40</sup> Bay Iisaa lumbitii, jamaa on jabfii mo, ko fii hari fow no sabbii mo. <sup>41</sup> Tun oo hooreejo juulirde maabe wi'eteedo Yaayirusu ari e makko. Onsay o yani e ley koyde Iisaa, o torii mo hewtugol ka suudu makko, <sup>42</sup> bay tawi jiwo makko bajjo mo wa duufi sappoo e didi no e daande mayde.

Wa fewndo kanko Iisaa o yahata ka oo nedfo, tawi jamaa on no bittiri mo cende den fow. <sup>43</sup> Tawi kadi debbo no e nden nokkuure, hebi duubi sappoo e didi, himo soncaade. Awa kadi o ittii jawle makko fow o yobii jawndooobe ben, kono hay gooto

e maɓɓe waawaali mo sellinde. <sup>44</sup> On debbo wontiri baawo Iisaa. No o meemirnoo kombol dolokke makko on, ko o soncotonoo kon tayi.

<sup>45</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Ko hombo meemimmi?»

Tun mo kala wi'i wonaa kaɗun. Onsay Petruusu wi'i: «Karamoko'en, jamaa on no hundi on, awa kadi hiɓe hiɓɓii on!»

<sup>46</sup> Kono Iisaa jaabii, o wi'i: «Godɗo meemii lan, ko fii mi andii wonde bawgal an ngal gollii godɗun.»

<sup>47</sup> Nde debbo on tawnoo ko o waɗi kon pulfitike, o ari himo diwna, o yani e ley koyɗe Iisaa, o furɗiti yeeso jamaa on fow ko fii hondun o meemani mo e ko honno kadi o selliniraa don kisan. <sup>48</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomɗinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu.»

<sup>49</sup> Wa fewndo ko Iisaa yewtata ɗun, gorko jeyaado ka hooreejo juulirde nden ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Hay tertidfaa sonjugol oo karamokoojo.»

<sup>50</sup> Kono bay Iisaa nanii ɗun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomɗin tun, jiwo maa on hisay.»

<sup>51</sup> Bay Iisaa hewtii ka hooreejo juulirde nden, o jabaano naatidude hay e gooto ka suudu si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna wondude e yumma jiwo on e ben jiwo on. <sup>52</sup> Tawi fow no wulla fesa fii on jiwo. Onsay Iisaa wi'i: «Wota on wullu mo, ko fii o maayaali, o ɗaani.»

<sup>53</sup> Onsay ɓe jali mo, ko fii hiɓe andi jiwo on maayii. <sup>54</sup> Onsay Iisaa nangi jungo jiwo on, o ewnii, o wi'i: «Jiwo, immo!» <sup>55</sup> Tun wonkii jiwo on arti, o immii don kisan. Onsay Iisaa yamiri ɓe okkorgol mo naamete. <sup>56</sup> Kaawee heɓi mawɓe jiwo on. Kono o yamiri ɓe wota ɓe wowlan hay gooto kon ko waɗi ɗon.

## 9

### *Fii no Sahaabaabe ben Sappoo e Diɗo Nuliraa* (Mat. 10.2-20; Mrk. 6.7-13)

<sup>1</sup> O noddi ɓe o subunoo ben sappoo e diɗo, o okki ɓe bawgal e doole e hoore jinnaaji ɗin fow e fii sellinɗol ɗabbeeli. <sup>2</sup> O immiini ɓe waajoyagol fii \*laamu Alla ngun e sellinɗol ɗawɓe ben. <sup>3</sup> O wi'i ɓe: «Wota on yooɓo hay huunde e nder yaadu mon ndun, gila e tuggordu maa bonfo maa naamete. Goo haa naɓani e kaalisi. Awa kadi wota on yooɓo dolokkaaji ɗiɗi.»

<sup>4</sup> O wi'i ɓe kadi: «Kala suudu ka naatoyɗon, weeree ɗon haa tuma fokkituɗon woo, <sup>5</sup> e kala saare nde yimɓe ben jabaali on e mun, nde hiɗon yalta ɗon woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo ɗun wonan ɓe seede e ɗa maɓɓe on.» <sup>6</sup> Onsay ɓe yahi koɗolon e kodolii, hiɓe waajoo fii Kibaaru Moyyo on e kadi hiɓe sellina hen fow ɗawɓe ben.

### *Fii Jalaw Heroodu on* (Mat. 14.1-12; Mrk. 6.14-16)

<sup>7</sup> Heroodu\* lando diiwal Jaliilu ngal humpitii fii ko woni waɗude kon, ɗun jiiɓi mo ɓernde, sabu hari woɓɓe no wi'a ko Yaayaa immintinaa e hakkunde mayɓe ben, <sup>8</sup> woɓɓe ben no wi'a wondema ko Iliiya feepiti, woɓɓe goo no wi'a wondema ko godɗo e annabaabe hiɓɓe ben immitii. <sup>9</sup> Kono Heroodu wi'i: «Mi tayiino daande Yaayaa nden, e hara ko hombo woni oo mo mi nanata fii mun nii?» Gila ɗun himo etoo no o yi'ira mo.

### *Fii no Iisaa Namminiri Yimɓe Guluuje Njowo* (Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Yhn. 6.1-14)

<sup>10</sup> Bay ben \*sahaabaabe ɓe o imminnoo hewtitii, ɓe sifanii mo kanko Iisaa ko ɓe waɗoyi kon fow. Onsay o yaadi e maɓɓe haa e takko ndee saare Bayti-Sa'iida, ɓe bakitii ɗon. <sup>11</sup> No yimɓe ben humpitornoo ɗun, ɓe jokki mo. Onsay Iisaa tolni ɓe, o yewti ɓe fii laamu Alla ngun, o ɗawndi kadi ben hatonjinɓe e ɗawndeede.

<sup>12</sup> Tawi jallal ngal woɗɗike. Onsay sappoo e diɗoobe ben ari e makko, ɓe wi'i mo: «Accitee non jamaa on, ɓe yaha ka koɗooli e ka fulawaaji kawtirɗi e ɗoo, ɓe ɗaɓɓoya ko ɓe ɗaama e ka ɓe waaloo, ko fii ko e nokkuure wulɗinnde wonden ɗoo.»

<sup>13</sup> Onsay Iisaa wi'i ɓe: «Onon tigi okkoree ɓe ko ɓe ɗaama.»

Kono ɓe jaabii, ɓe wi'i: «Ko bireediije jowi e liyyi ɗiɗi pet men mari ɗoo, si hinaa hara menen tigi men yahay men soodoya ko oo jamaa ɗoo fow ɗaama!» <sup>14</sup> Tawi worɓe wonɓe ɗon ben tun ko wa ɓe guluuje njowo.

Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben, wi'i: «Jodɗiniree ɓe mojobe mojobe, mojobere kala cappande njowo.» <sup>15</sup> Be jodɗiniri ɓe no o wi'iri ɓe non. <sup>16</sup> Onsay Iisaa yetti bireediije den jowi e liyyi ɗin ɗiɗi, o ɓanti gite makko ɗen, o fewti ka kammu, o

du'ii. Ontuma o tayiti de, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben fii yo ben hewtin jamaa on.<sup>17</sup> Fow paami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e didi kunte ko lutti.

*Fii Qirritannde Petruusu nden*  
(Mat. 16.13-19; Mrk. 8.27-30)

<sup>18</sup> Nande goo tawi Iisaa no wondi e taalibaabe mun ben ka wirnii, himo toraade Alla. Ontuma o landii be dundoo, o wi'i: «E wi'i jamaa on, ko hombo woni lan min?»

<sup>19</sup> Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni liliya, wobbe goo kadi no wi'a ko on annabaajo kidfo goo immintinaa.»

<sup>20</sup> Onsay o landii be, o wi'i: «Onon non wi'udfon ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni \*Almasiihu Alla on.»

<sup>21</sup> Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan dun hay gooto. <sup>22</sup> O beyditi e dun, o wi'i: «Maa \*Bii-Aaden on tampa fota, mawbe ben e hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben fow wikkoo mo, o waree, o immintinoeye ka palaande tammere.»

<sup>23</sup> Onsay o wi'i be fow wonde: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta pande woo pande \*leggal makko altindiraangal ngal,<sup>p</sup> o jokkammi. <sup>24</sup> Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, haray ontigi dandoyay dan. <sup>25</sup> E ko nafa hondun woodani neddo hebogol aduna on fow si o hayrintinike maa si o halkitike kanko tigi? <sup>26</sup> Awa kadi, kala hersirdo lan, hersiri kongudi an din, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural makko ngal e mangural Baabaajo on wondude e malaa'ikaabe laabube ben. <sup>27</sup> Mido wowlane on goonga, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude laamu Alla ngun.»

*Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin*  
(Mat. 17.1-8; Mrk. 9.2-8)

<sup>28</sup> Bay wa balde jeetati feyyii fawto yewtugol mo be din kongudi, onsay o noddi Petruusu e Yuuhanna e Yaaquuba, be yahi ka fello fii toragol Alla. <sup>29</sup> Fewndo ko o torotoo, mbaadi yeeso makko ngon waylii, dolokke makko on wonti daneejo jalbudo.

<sup>30</sup> E nder dun, yimbe dido feepi no yewtida e makko, tawi ben-le ko Muusaa e liliya. <sup>31</sup> Ben no feepidi e annoora, hiibe yewta fii yaadu makko sakkitordu ndun Yerusalaam.

<sup>32</sup> Tawi Petruusu e wondiibe mun ben no soyyaade, kono be nonti, be yi'i annoora Iisaa on e ben yimbe dido e wondunoo e mun. <sup>33</sup> Fewndo bee yimbe dido seedata e Iisaa, Petruusu wi'i mo: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, liliya kadi wonndu.» Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude.

<sup>34</sup> Wa fewndo ko o wowlata dun, duulere ari buumi be. Ko nden duulere buumata be, be huli. <sup>35</sup> Onsay hawa yalti ka duulere, no wi'a: «Oo doo ko Biddo an Subaado on. Hedfitee mo!» <sup>36</sup> Bay ngol ewol wadii, be tawi ko Iisaa tun lutti don. Taalibaabe ben mari dun fanki. Be fillitanaaki hay gooto kon ko be yi'i don e nder den balde don.

*Fii no Iisaa Selliniri Paykun Jinnaakun*  
(Mat. 17.14-18; Mrk. 9.14-27)

<sup>37</sup> Bimbi nden pande ko be jippotoo ka ley fello, jamaa moolanaado ari fottugol e Iisaa. <sup>38</sup> Onsay gorko goo ewnii ka hakkunde jamaa ton, o wi'i: «Karamoko'en, mi torike on tenyinee oo biddo an, ko fii ko bajo an on nii. <sup>39</sup> Nde jinnawii ngin nangi mo woo, o sonkay, o iiroo, o yaltina ngurda. Ngii letta mo, awa kadi ko karahan ngii yaltirta e makko. <sup>40</sup> Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

<sup>41</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boylingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon, mido muppanoo on? Awa addu doo biddo maa on.»

<sup>42</sup> Wa ko o bannata paykun kun, jinnawii ngin libi kun ka leydi, kun iirii. Kono Iisaa tonjani ngii. Onsay o sellini paykun kun, o jonniti kun ben makkun. <sup>43</sup> Fow njaldi fii mangural Allaahu on.

*Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden*  
(Mat. 17.22-23; Mrk. 9.30-32)

Wa fewndo ko fow njaldidi e ko o wadaynoo kon kanko Iisaa, onsay o wi'i taalibaabe ben: <sup>44</sup> «Onon hedfitee fota dii kongudi doo: Bii-Aaden on janfoyte, watee e juude yimbe ben.» <sup>45</sup> Kono hari taalibaabe ben alaa faamude din kongudi, sabu hari hidfi wirnani be fii wota be andu ko di firi. Awa kadi hari hiibe huli landitagol mo di.

<sup>p</sup> 9:23 9.23 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

*Fii Burdo Teddude on e Hakkunde Maḅbe**(Mat. 18.1-5; Mrk. 9.33-37)*

<sup>46</sup> Onsay yeddondiral wadī hakkunde maḅbe fii andugol ko hombo e maḅbe ḅuri teddude. <sup>47</sup> Nde tawnoo Iisaa kaḅun no andunoo ḅin miijooji maḅbe, o yetti paykun, o jodḅini takko makko. <sup>48</sup> Onsay o wi'i ḅe: «Kala jaḅudo kun paykun e innde an, haray ko min o jaḅi. Awa kadi kala jaḅudo lan, haray ko Nuludo lan on o jaḅi. Ko fii ko ḅurdo fandude on e mon woni tedduḅo.»

<sup>49</sup> Yuuhanna yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, men yi'ii godḅo no raḅoo jinnaaji e innde mo'on. Men tojani mo ḅun, ḅay o wonda e amen fii jokkugol on.»

<sup>50</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Wota on tojan mo ḅun. Ko fii kala mo wonaa gaḅo mon, haray ko gidḅo mon.»

*Fii no Samariyankeeḅe ben Salornoo Tolnude Iisaa*

<sup>51</sup> Bay wonii balde ḅe Iisaa ittete e ka aduna ḅoo ḅen hewtii, o fibi anniye e yahugol Yerusalaa. <sup>52</sup> O immiini woḅḅe ko hikkoo yeeso makko, ḅen yahi haa e hoḅo Samariyankeeḅe goo fii eḅḅindanagol mo ḅon kanko Iisaa. <sup>53</sup> Kono ḅen yimḅe jabaali mo tolnude, ḅay ko Yerusalaa o sutii. <sup>54</sup> Bay ḅe yi'ii ḅun, Yaaquuba e Yuuhanna wi'i Iisaa: «Kooḅoojo amen, hiḅon faalaa yo men wi'u yo yiite ngen iwu ka kammu ara mula ḅee?» <sup>55</sup> Onsay Iisaa fewti e maḅbe, feli ḅe fota. <sup>56</sup> Ontuma ḅe yaari e hoḅo goo.

*Fii ben Faalaabe Jokkude Iisaa**(Mat. 8.19-22)*

<sup>57</sup> E nder ko ḅe yahata kon, godḅo wi'i mo: «Mi jokkete kala ka yaaruḅaa.»

<sup>58</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ndoni ḅin no mari gayḅe mun, awa kadi colli ḅin ka weeyo no mari jakkaaji mun, kono Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

<sup>59</sup> Iisaa wi'i godḅo goo: «Jokkan!»

On jaabii mo: «Kooḅoojo, newnanee lan taho, mi yaha mi wattinoya ben an en.»

<sup>60</sup> Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Accu mayḅe ḅen wattina mayḅe mun ḅen, kono an yahaa feḅḅinoyaa fii laamu Alla ngun.»

<sup>61</sup> Godḅo goo kadi wi'i mo: «Kooḅoojo, mi jokkay on, kono newnanee lan taho, mi yaha mi waynoyoo ḅeynguure an nden.»

<sup>62</sup> Iisaa wi'i onḅon kadi: «Kala fawuḅo jungo mun e hoore keri sarin, ontigi yeyyitii ḅaawo, haray on nafataa laamu Alla ngun.»

**10***Fii no Taalibaabe ben Cappande Njeedido e Didḅo Nuliraa**(Mat. 10.5-14)*

<sup>1</sup> Bay feyyii e ḅun, Kooḅoojo on toḅḅii fahin taalibaabe cappande njeedido e didḅo. O immiriini ḅe didḅo didḅo ko yaha adoyoo mo e ca'e ḅen fow e kala nokkeeli ḅi o rewoyta e mun. <sup>2</sup> O wi'i ḅe: «Baagol ngol no ḅuudi, kono wa'ooḅe ḅen ḅuudaa. Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'ooḅe ka baagol makko. <sup>3</sup> Jooni mido immiriinde on wa baaloy e hakkunde caapaali, yahee. <sup>4</sup> Awa kadi wota on yoḅo bonfohun kaalisi maa sasa maa paḅe goo, hara kadi on hiwraaki hay gooto ka hoore laawol. <sup>5</sup> Kala suudu ndu naatoton e mun, wi'ee taho: <Yo buttu wonu e nduu suudu!> <sup>6</sup> Si ḅii-buttu no e nder ndun suudu, buttu mon on juuroto mo. Si ko liddu mun, on buttu wontanay on. <sup>7</sup> Tabitee e ndun suudu ḅon, ḅaamon yaron ko ḅe okkori on ḅon woo, ko fii golloowo no handi e njoddi mun, hara on wadaali naata e nduu yalta e nduu.

<sup>8</sup> «Kala saare nde naatudoḅon e mun tolnaḅon, ḅaamee ko bannaḅon kon. <sup>9</sup> Sellinon ḅawḅe ḅe tawḅon ḅon ḅen, wi'on ḅe wonde \*laamu Alla ngun ḅadike ḅe. <sup>10</sup> Kono kala saare nde naatudoḅon e mun, ḅe salii on tolnude, yahee ka fottirde maḅbe, wi'on: <sup>11</sup> <Men fidḅay e mon mbullaari saare mon nangundi men ndin e koyḅe!> Kono andee tun wonde, laamu Alla ngun ḅadike!> <sup>12</sup> Mi andinii on, ḅande ḅaawoore nden ko ndee saare \*Saduuma ḅuretee hoynaneede edii nden saare ḅon.

<sup>13</sup> «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno ḅii kaawakeeji moyyi waḅunoodi ka mon, ko non waḅirnoo e ḅee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neḅii ko jeyaabe e ḅen ca'e ḅornii concī heyḅordi, ḅe wujitii ndoondi fii hollugol wonde ḅe tuubii. <sup>14</sup> Ko ḅun wadī, ḅande ḅaawoore nden ko Tiiri e Siduuna ḅuretee hoynaneede edii onon. <sup>15</sup> Onon non, ḅee ḅe Kafernahuu, hiḅon sikka fii mon ḅantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama.

<sup>16</sup> «Kala heḅitiido on onon ḅee taalibaabe an, haray ko min o heḅitii. Kala bugitiido on, haray ko min o bugitii. Awa-le kala bugitiido lan, haray ko Nuludo lan on o bugitii.»

<sup>17</sup> Ben cappande njeedifo e dido artidi e weltaare, be wi'i: «Koohoojo amen, hay jinnaaji din yankinanike men e innde mon!»

<sup>18</sup> Onsay o wi'i be: «Mi yi'ayno Ibuliisa no iwa ka kammu yanira wa farpitere. <sup>19</sup> Awa mi okkii on bawgal tippugol e bolle den e jahe den e kala bawde gano on, hara hay fus hebaali on. <sup>20</sup> Wota on weltor ko jinnaaji din yankinani on kon. Kono weltoree ko inde mon den windaa ka kammuuli kon.»

*Fii Weltaare Iisaa nden*  
(Mat. 11.25-27, 13.16-17)

<sup>21</sup> Ko e on saa'i don tigi, Iisaa hebi weltaare fota immorde e \*Ruuhu Seniifo on, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandidube, feppinandaa dun bee faybe. Hiyyi, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on yo Baaba.

<sup>22</sup> «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa ko hombo woni Bidfo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa ko hombo woni Baabaajo on si hinaa Bidfo on e on mo Bidfo on faalaa mo feppinande.»

<sup>23</sup> Onsay o fewtiti taalibaabe ben o wi'i be e qunuutu: «Gite yi'ude ko yi'udon kon malii! <sup>24</sup> Ko fii mi andinii on, annabaabe e lambe buy faalano yi'ude koo ko wonfon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wonfon nanude, kono be nanaali.»

*Misal Yettaangal e Samariyankeejo Moyyo on*

<sup>25</sup> Onsay godfo e waawube fii Sariya ben immi landii mo fii ndarndagol mo, o wi'i mo: «Karamoko'en, ko hondun mi haani wafude fii yo mi hebu dan \*ngurndan poomayankejan?»

<sup>26</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Ko hondun windii ka defte Sariya? Ko honno faamirdaa dun?»

<sup>27</sup> O jaabii mo, o wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e doole maa den fow e hakkil maa kin fow, yidira pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»<sup>P</sup>

<sup>28</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaaborii no moyyiri. Warru non, a hebay dan ngurndan.»

<sup>29</sup> Kono tawi on no faalaa hollude peewal mun ngal, o wi'i Iisaa: «Ko hombo non woni on pokondo an?»

<sup>30</sup> Iisaa jaabori mo nii, o wi'i: «Godfo no iwrainoo Yerusalem, no yaha Yeerikoo. O hawrondiri e wuybe, ben boori mo, piyi mo haa moggo mayde, be yahi, be acci mo fon. <sup>31</sup> Hawrondiri \*yottinoowo sadaka no feyyaynoo don, o yi' oo nedfo, o takkii mo, o feyyi. <sup>32</sup> Fahin \*Lewiyankeejo ari tawi mo fon, on kadi yi'i mo, takkii mo, feyyi. <sup>33</sup> Kono Samariyankeejo wonfo e nder safaari mun, ari tawi mo, yurmaa mo. <sup>34</sup> Onsay o badii, o juurani mo njaram e nebban ka barmeeji, o habbi. Onsay o wadi mo ka mbadfateeri makko, o nabi mo haa e suudu hobbe, o dankii mo. <sup>35</sup> Bimbi mun, o yetti \*dinaruui didi, o jonn jom suudu hobbe ndun, o wi'i mo: «Dankor mo dii doo. Kala ko fawoydaa e hoore dii doo, mi yobitoyte tuma mi rewtoyi.»

<sup>36</sup> Ontuma Iisaa wi'i: «Ko hombo e bee doo tato woni pokondo oo mo bee wuybe yani e mun?»

<sup>37</sup> On waawudo fii Sariya jaabii, wi'i: «Ko yurmaado mo on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Yahu an kadi warraa non.»

*Fii no Mariyatu e Mariyama Werniri Iisaa*

<sup>38</sup> Fewndo Iisaa e taalibaabe mun ben wonnoo e hoore laawol, be naati don e hodo. Debbo wi'eteedo Mariyatu werni be ka mun. <sup>39</sup> Tawi on no mari neene-gooto wi'eteedo Mariyama, on joodii e ley koyde Koohoojo on no heditoo kongudi makko din. <sup>40</sup> Tawi Mariyatu kapun no jindidude e muraadi nder suudu din. Onsay o ari, o wi'i: «Koohoojo an, on kippataa fii ko no neene-gooto an accidimmi e dee golle doo kon fow? Wi'ane lan mo yo o wallito lan!»

<sup>41</sup> Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Mariyatu, Mariyatu! Hida maapii aani fii piiji duudufi. <sup>42</sup> Kono ko huunde wootere tun hitti. Mariyama kapun subike ko buri hittude kon, dun-le o jabitantaake dun.»

## 11

*Fii no Taalibaabe ben Haani Tororde Alla*  
(Mat. 6.9-13, 7.7-11)

<sup>1</sup> Nande goo tawi Iisaa no toraade Alla nokku goo. Bay o gaynii toraade, godfo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Koohooyo, tindinee men no torortee wano Yaayaa tindinirnoo non taalibaabe mun ben.»

<sup>2</sup> Onsay o wi'i be: «Nde hidon toroo, on wi'iray nii:  
«Baaba,

yo innde maa nden hormore,  
yo laamu maa ngun feeju.

<sup>3</sup> Okkor men pande woo jaametee haanand'o men on.

<sup>4</sup> Yaafanod'aa men junuubaaji amen d'in,  
wano menen kadi men woni yaaforande kala bonnu'do men.  
Wota a naadu men e jarrabuyee.»

<sup>5</sup> O wi'i kadi: «Si godfo e mon aru e immaade tumbere jemma, yaha ka njaatigi mun, o findina mo, o wi'a mo: «Njaatigi, pawlan bireediije tati, <sup>6</sup> ko fii mido hebi kodo ka jemma doo, mi alaa hay fus ko mi okkora mo.»

<sup>7</sup> «Si on non mo o findinoyi wi'ii mo: «Mi torike ma wota a finnan, ko fii a taw mi falii baafal ngal, min e faybe an ben men waalike. Mi waawataa immaade fewndo doo, mi jonne bireedi!» <sup>8</sup> Mi andinii on, hay si o immaaki, o jonnira mo sabu njaatigiyaagal wongal hakkunde ma'bbe ngal, o jonniray mo kala ko o handi sabu ko on torotoodo habbitori angal hersa kon.

<sup>9</sup> «Min-le mi wi'ii on: Toree, on okkorte. Dab'bee, on heb'ay. Hod'fee, on udditante.

<sup>10</sup> Ko fii kala toriido okkorte, kala dab'bu'do heb'ay, awa kadi kala on hod'fiido udditante.  
<sup>11</sup> «Ko hombo e mon, bid'fo mun torotoo d'un bireedi, ontigi jonna mo hayre? Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? <sup>12</sup> Maa o toroo mo woofoonde, o jonna mo yaare? <sup>13</sup> Si tawii non hay onon bon'be ben, hidon waawi wafande bi'bbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo \*Ruuhi Seniido on!»

*Fii no Iisaa Ra'ori Jinnaaji d'in*  
(Mat. 12.22-30; Mrk. 3.22-27)

<sup>14</sup> Nande goo Iisaa rad'ii jinnawii mbobindinngii godfo. No ngii yaltirnoo e ontigi, o wowli, jamaa wonnoodo don on fow mugaa. <sup>15</sup> Wob'be e ma'bbe wi'i: «Ko e immorde e \*Balzabuula lando jinnaaji d'in o woni rad'orde jinnaaji d'in!» <sup>16</sup> Wob'be goo kadi fii ndarndagol mo torii mo hollugol be maande iwrunde ka kammu.

<sup>17</sup> Nde tawnoo himo andi d'in miijooji ma'bbe, o wi'i: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. Awa kadi si suudu liddondirii, ndu lancoto. <sup>18</sup> Onon hidon wi'a ko tippude e Balzabuula mi woni rad'orde jinnaaji d'in. Si tawii non Ibuliisa liddike hoore mun tigi, ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? <sup>19</sup> Si tawii non wonii min ko tippude e Balzabuula mi rad'orta jinnaaji d'in, d'un haray onon be mon ben non ko tippude e hombo be rad'orta di? Ko d'un wadi si kambe tigi be paawoyay on. <sup>20</sup> Kono si tawii ko tippude e bawgal Alla ngal mi woni rad'orde jinnaaji d'in, haray \*laamu Alla ngun arii haa e mon.

<sup>21</sup> «Nde ned'fo dolnu'do jom aalaaji ayni galle mun woo, jawle mun d'en dad'ay.  
<sup>22</sup> Kono si tawii burdo mo doole arii, yanii e makko, foolii mo, o jabitay d'in jogaaji di o hoolor'noo, o sendita d'en jawle makko.

<sup>23</sup> «Kala mo aldaa e an, haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitute, haray ko saakoowo.

<sup>24</sup> «Nde jinnawii yalti e ned'fo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dab'ba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iw'noo don.» <sup>25</sup> Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama lab'binaama. <sup>26</sup> Onsay ngii yahay, ngii dab'boya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on ned'fo buray aranun d'un bonude.»

<sup>27</sup> Fewndo ko Iisaa yewtaynoo d'un, debbo ewnii ka hakkunde jamaa ton, wi'i: «Maloore wonanii nduu reedu saawundu ma e d'in endi di muynud'aa!»

<sup>28</sup> Kono Iisaa jaabii, wi'i: «Maloore wonanii kan ben hed'otoobe daaluyee Alla on, doftoo mo!»

*Fii Maande Annabi Yuunusa nden*  
(Mat. 12.38-42)

<sup>29</sup> Nde tawnoo jamaa on no beydaade tun, onsay kanko Iisaa o wi'i: «Nguu jamaanu doo ko jamaanu bonngu, hingu dab'ba maande. Kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde Yuunusa. <sup>30</sup> Ko fii ko wano Yuunusa wonirannoo yimbe ndee saare \*Niinawa maande non, ko wano non \*Bii-Aaden on kadi woniranta nguu jamaanu doo maande. <sup>31</sup> Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no paawee woo, onsay

oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, naawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo. <sup>32</sup> Awa kadi jande naawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no naawee woo, yimbe Niinawa ben kadi immoyto, naawoya be sabu ko be hedinoo waaju Yuunusa ngun, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo.»

*Misal Yettaangal e Lampu*  
(Mat. 5.15, 6.22-23; Mrk. 4.21)

<sup>33</sup> «Hay gooto hubbintaa lampu suuda mo maa hippa mo e ley siyonwal, kono o waday mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. <sup>34</sup> Ko yiitere maa nden woni ndaygu bandu ndun. Si tawii yiitere maa nden no selli, haray bandu maa ndun fow no ndaygi. Si tawii non yiitere nden no jawi, haray bandu maa ndun no e nder niwre. <sup>35</sup> Reenee wota ndaygu wongu e mon ngun wontan on niwre. <sup>36</sup> Si tawii bandu mon ndun no ndaygi, hara teral mon hay gootal alaa ka niwre, dun haray bandu mon ndun fow no ndaygiri wa nde ndaygu lampu jalbi e mon.»

*Fii no Iisaa Hajori Fariisiyaabe ben*  
(Mat. 23.1-36; Mrk. 12.38-40)

<sup>37</sup> Wa fewndo ko Iisaa yewtaynoo dun, \*Fariisiyaajo goo torii mo yo be yaadu ka makko, be hirtodoya. Onsay o naati, o joodi fii naamugol. <sup>38</sup> Kono Fariisiyaajo on njaldi ko Iisaa toolii fii naamugol kon soodaaki. <sup>39</sup> Onsay Koochojo on wi'i mo: «Onon bee Fariisiyaabe, ko baawo miranji din tun labbinton, hara hidon heewi miile e bonki. <sup>40</sup> Onon ko on faada-hakkilbe, hara hinaa Tagudo baawo on tagi nder on kadi? <sup>41</sup> Okkoree waasube ben ko woni ka nder kon, onsay ko heddi kon fow laabanay on.

<sup>42</sup> «Kono bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon ittana naana e suukooran e kala tutateeriji wondi e naakoo farilla, hara hidon welsindanii peewal ngal Alla yedata ngal e giggol makko ngol. Hara-le ko dun haanunodon jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddi kon.

<sup>43</sup> «Bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon yidi saffawol aranol ngol ka juulirde e hiwreede ka fottirde.

<sup>44</sup> Bone wonanii on, bay hidon wa'i wa genaale de aldaa e maande, de godfo rewata e mun hara andaali!»¶

<sup>45</sup> Onsay godfo e hakkunde waawube fii Sariya ben yetti haala kan, wi'i mo: «Karamoko'en, si on maakirii nii, haray on aybinii men menen kadi!»

<sup>46</sup> Ontuma Iisaa jaabii mo, wi'i: «Bone wonanii on onon kadi bee waawube fii Sariya, bay hidon fawa yimbe ben dolle de be waawataa nabude, hara onon on fopportaa dun hay hoore hondu fii wallugol be.

<sup>47</sup> «Bone wonanii on, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, hara-le ko baabiraabe mon ben sahinbini be. <sup>48</sup> Dun no seedintini wonde hidon newni den kuude ben baabiraabe mon, bay ben sahinbiniino annabaabe ben, onon kadi hidon mahude maandina genaale mabbe den. <sup>49</sup> Ko dun wadi si Alla, Jom faamu on, no daalunoo: <Mi nabanay be annabaabe e nulaabe, be wara wobbe e ben, be tampina beya ben>, <sup>50</sup> fii no nguu jamaanu doo yantiroeye yiyan annabaabe hibbanoodan dan gila ka fudfoode aduna, <sup>51</sup> dun ko gila e yiyan Haabiila dan haa addani e yiyan Zakariyaa dan, on waranoodo hakkunde \*layyorde nden e \*juulirde mawnde nden. Mi andinii on, pellet nguu jamaanu doo yantoyte fii dun.

<sup>52</sup> «Bone wonanii on, onon bee waawube fii Sariya, bay on suudii saabiwal gandal ngal, on naataali, awa kadi on jabaali faalanoobe naatude ben naata!»

<sup>53</sup> Bay o yaltii don, jannooobe fii Sariya on ben wondude e Fariisiyaabe ben fudfii mo monanaade, landoo mo lande duudude, <sup>54</sup> wadana mo pirci, fii tun no be nangira mo immerde e kongudi makko din.

## 12

*Fii Hajannde e Waaju*  
(Mat. 10.26-28)

<sup>1</sup> Wa fewndo onsay, tawi yimbe guluuje guluuje moobondirii haa hibe yaabindira. Onsay Iisaa attii wi'i taalibaabe mun ben: «Reenee e lewen \*Fariisiyaabe ben, dun ko faasiqankaaku ngun. <sup>2</sup> Alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. <sup>3</sup> Ko dun wadi, kala ko wowludon ka niwre feepay palorma teddan, e kala ko sowndidon ka cuudi ewnorte ka wargakke.

¶ 11:44 11.44 Tippude e Sariya Muusa on, si godfo meemi furee maa o rewii e yenaande, haray o wonii harmudo. Lew. 21.11, Ada. 19.11

<sup>4</sup> «Mi andinii on yo yibbe an, wota on hulu waroobe bandu ben, toonin d'un alaa ko be waawi. <sup>5</sup> Mi hollay on On mo gasoton hulude: hulee on Mardo bawgal warugol bugoo ka jahannama nde wari. Mi andinii on, ko on Mardo bawgal wadugol d'un haanudon hulude. <sup>6</sup> Hinaa seresereji jowi no yeeyee tammaaji didi? Kono Allaahu on kapun yejjitaa hay gooton e majji. <sup>7</sup> Hay cukuli ko'e mon d'en fow no limaa. Wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

<sup>8</sup> «Mi andinii on, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, \*Bii-Aaden on kadi qirritoyto fii makko yeeso malaa'ikaabe Alla ben. <sup>9</sup> Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, fii ontigi yeddoyte e yeeso malaa'ikaabe Alla ben. <sup>10</sup> Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala hoynudo \*Ruuhu Seniido on yaafantaake.

<sup>11</sup> «Tuma noddadon ka juulirde e yeeso mawbe ben e laamiibe ben, wota on jiboyo ko jaabodon maa ko wi'on. <sup>12</sup> Ko fii d'on kisan Ruuhu Seniido on tigi longinay on ko gasoton yewtude kon.»

#### *Fii Galo Faada-Hakkiljo*

<sup>13</sup> Godfo e hakkunde on jamaa wi'i Iisaa: «Karamoko'en, maakanee ben-gooto an on yo men sendodu ndondi amen ndin.»

<sup>14</sup> O jaabii on nedfo, o wi'i: «Ko hombo wadimmi jaawoowo maa sendanoowo on?»

<sup>15</sup> O watti e d'un: «Reenee wattanon yiila e kala miile, ko fii ko aaden aldi woo, ngurndan makko dan hinaa e d'un humii.»

<sup>16</sup> Onsay o wadani be ngal misal doo, o wi'i: «No woodunoo nedfo aldufo mo toore leydi mun moyyiri d'un fota. <sup>17</sup> Tawi on nedfo no miijotonoo, wi'a: «Ko honno mi wadata, ko fii mi alaa ka mi wada ngal copal an?» <sup>18</sup> O wi'tii: «E hino ko mi wadata kon: Mi lancay tumusuue an den, mi moyyina burde de njandufe ka mi loowa nende an den e piiji an d'in fow. <sup>19</sup> Jooni yo wonkii an, bay mido mari jawle buy ko yonatammi e nder duubi buy, yo mi fowto, mi jaama, mi yara, mi weltoo!»

<sup>20</sup> «Kono Allaahu on wi'i mo: «Ko an yo faada-hakkiljo, e nder oo jemma doo tigi a yantete wonkii maa kin. E hara koo ko faandifaa, ko hombo d'un wontanta?»

<sup>21</sup> «Awa ko nii woniranta kala on moobudo jawle e baawo aldfangol Alla.»

#### *Fii Hakkunde Anndeeji e Keyeeji*

(Mat. 6.25-34)

<sup>22</sup> Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ko d'un wadi si mi wi'ay on wonde, wota on aanu fii ko jaamon e nder ngurndan mon dan maa fii ko boron balli mon d'in. <sup>23</sup> Ko fii ngurndan no buri neema, awa kadi bandu no buri koltu. <sup>24</sup> Ndaaree kayakayaa: d'in: di sankataa, di wa'ataa, di alaa tumusuue e caagaaje, kono Allaahu on no wurri di, hara-le hidon buri colli d'in hittude. <sup>25</sup> Ko hombo e mon e nder annde mun waawata beydude ngurndan mun d'an beru sogonal? <sup>26</sup> Si tawii non on waawataa hay ko buri lo'ude kon, haray ko hondun aananton fii ko lutti kon?»

<sup>27</sup> «Ndaaree no d'ii piindijji fudirta njanda, hara-le di gollataa, di sappataa. Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. <sup>28</sup> Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri d'un, onon bee fanda-gomdinalbe? <sup>29</sup> Onon non wota on yango fii ko jaamon maa ko yaron, wota fii d'un maapin on. <sup>30</sup> Ko fii d'un fow ko be gomdinaa ka aduna ben dabata d'un. Kono Ben mon Wondo ka kammu on no andi hidon handi e d'un. <sup>31</sup> Kono dabbee tun laamu makko ngun, d'in piiji fow beydanoyte on.

<sup>32</sup> «Ko onon yo wuro toosooko, wota on hulu fus, sabu Ben mon Wondo ka kammu on tawii no wela mo ka o yeda on laamu ngun. <sup>33</sup> Yeeyee ko jeydon kon, okoron miskinbe ben, moyyinee bonfooji di hiddataa, d'un wonanay on keyee mo lannataa ka kammuuli, d'on mooyataa, awa kadi ngujjo meemataa. <sup>34</sup> Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.»

#### *Fii Reenugol e dow Hebulaare*

<sup>35</sup> «Wonee hebuliibe,<sup>f</sup> hara lampuuijji mon d'in no hubbi. <sup>36</sup> Wa'on wa nde jiyaado tijjii jom mun, hara ko yahudo peera, hara no on hewtitiri hodfii, o udditanay mo. <sup>37</sup> Ben jiyaabe malii nde jom mabbe ari tawi hiibe aynude. Ka haqiqa mi andinii on, jom ben daditoto, o bannana be ko be jaama. <sup>38</sup> Ben jiyaabe be jom mun tawi no ayna tumbere jemma maa ka tatabal jemma, haray ben malii. <sup>39</sup> Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujjo on araynoo wujjugol, haray o accataano galle makko d'en fusee. <sup>40</sup> Awa onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»



*Fii Jiyaado Holniido e Jiyaado Bondo*  
(Mat. 24.45-51)

<sup>41</sup> Onsay Petrusu wi'i mo kanko Iisaa: «Koohoojo amen, hara ngal misal dfoo ko fii amen tun kaa ko fii yimbe ben fow?»

<sup>42</sup> Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Hara ko golloowo hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? <sup>43</sup> Maloore wonanii on jiyaado mo jom mun ari tawi no jokkiri non. <sup>44</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. <sup>45</sup> Kono si on jiyaado wi'itike: «Jom an neebii araali», onsay, o nangana tilfugol kurkaaduube ben worbe e rewbe e naamugol yara haa mandila, <sup>46</sup> jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo e saa'i mo o sogitaaki, o letta mo lette sattude, o wada mo ka be gomdinaa ben wafetee ton.

<sup>47</sup> «Jiyaado andudo faaleji jom mun din, kono o ebbindaaki, maa o wadaali faaleji jom makko din, o piyete piggal duudungal. <sup>48</sup> Kono si tawii non ontigi andaa faale jom mun on, o wadii kuude foddude e donkineede, o foccete ko hawri. On okkoraado ko duufdi yantete ko duufdi, awa kadi on halfinaado ko duufdi landitoyte ko burti.»

*Fii Liddondiral*  
(Mat. 10.34-36)

<sup>49</sup> «Mido ari bugagol yiite e oo aduna, mi faalete hara nge hubbii! <sup>50</sup> Kono no woodi loyegol ngol mi loyoytee, e maanaa dun ko tampere, dfoo yo dun sollitanan, haray mido sonjii. <sup>51</sup> E hara on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani? Oo'o, hinaa dun, kono ko liddondiral mi addi. <sup>52</sup> Ko fii gila jooni njowo wondube e nder suudu be woncondiray, tato liddondiray e beya dfoo, beya dfoo kadi liddondira e beya tato. <sup>53</sup> Baaba liddondiray e bidfo, bidfo liddondira e baaba, neene liddondira e jiwo mun, jiwo kadi liddondira e neene mun, debbo liddondira e esiraawo mun jiwo, jiwo on kadi liddondira e esiraawo mun debbo.»

*Fii Faamugol Firo Saa'iiji*  
(Mat. 16.2-3)

<sup>54</sup> Iisaa wi'i kadi jamaa on: «No yiirudon duulere no immori ka hiraange, on wi'ay kisan <ndiyan dan aray>, dun wonira non. <sup>55</sup> Awa kadi no yiirudon hendu ndun iwrii sengo paamo woo, on wi'ay <nguleendi ndin arii>, dun kadi wada. <sup>56</sup> Ko onon yo faasiqiibe, on waawii faamude fii ko feepi ka leydi kon e ko feepi ka kammu kon. Ko fii hondun non on waawaali andude oo saa'i fewndiido dfoo?

<sup>57</sup> «Hara ko fii hondun onon on waawataa faamande hoore mon ko feewi kon? <sup>58</sup> Nde an e mo habidufaa hidon yaha ka yeesojo on woo, wadu feere no faamondiriron ka laawol, fii wota o watte e juude naawoowo on, on naawoowo kadi watte e juude aynoofo kaso ngon, ben sokoye. <sup>59</sup> Mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuufdu sakkitoro on.»

## 13

*Ewol Tuubuubuyee*

<sup>1</sup> Ko fewndo onsay, wofbe ari fillitanii Iisaa fii bee be Jaliilu be Pilaatu warnoo fewndo be hirsata daabeeji fii ittugol sadakaaji mabbe. <sup>2</sup> O jaabii be kanko Iisaa, o wi'i: «Hara on sikku ben be Jaliilu no buri Jaliiluyankoofo ben fow junuubu bay be lettorii non? <sup>3</sup> Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay. <sup>4</sup> Kaa hara on sikku bee sappoo e njeetato, be nduu suudu aynirdu ka maadi Siluwaama yani e mun wari, no buri bee be Yerusalaam luttube fow bakkatu? <sup>5</sup> Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay.»

<sup>6</sup> Onsay o wadani be ngal misal dfoo: «Tawi godfo no marnoo yibbehi ka tutateeri mun. O ari dabbugol bibbe e makki, o hebaali. <sup>7</sup> Onsay o wi'i gollanoowo mo on ka tutateeri: «Hebii nii duubi tati mido arude dabbugol bibbe e ngal leggal, mi hebaali. Hara ko nafa hondun ngal wonani dfoo? Jooni soppu ngal!»

<sup>8</sup> «Kono golloowo on jaabii mo, wi'i: «Jom an, accee ngal dfoo ndee hitaande dfoo. Doo e dun mi jasay binde maggal on fow mi wadana ngal polu. <sup>9</sup> No gasa ka ngal rima ko arata. Si ko liddu mun, onsay on soppoyay ngal.»

*Fii no Debbo Jukkunnaajo on Selliniraa e Aseweere*

<sup>10</sup> Tawi pande goo Iisaa no jannaynoo e juulirde goo e \*nalaande fowteteende nden, dun ko asewe. <sup>11</sup> Tawi no don debbo mo jinnawii jukkini hebii duubi sappoo e jeetati, himo turii, o waawataano bantaade few. <sup>12</sup> Bay Iisaa yi'ii mo, o noddi mo, o wi'i: «Debbo, a sendaama e jukkere maa nden!» <sup>13</sup> Onsay Iisaa \*fawi juude mun den e makko. Don kisan debbo on feewi e darnde, o manti Allaahu on.

<sup>14</sup> Kono yeesoojo juulirde nden seyitini kon ko Iisaa jawndi jande asewe, o wi'i jamaa on: «No woodi balde jeegoo gaseteede gollende e mun. Aree jawndedon e den balde don, hara hinaa e jalaande asewe!»

<sup>15</sup> Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Ko onon yo faasiqiife! Hinaa mo kala e mo'on yaltinay nagge mun maa mbabba mun ka dingiraa mun jande asewe, nafa yarnoya?» <sup>16</sup> Hara oo debbo iwdi Ibraahiima mo Ibuliisa habbi gila duubi sappoo e jeetati, haanaa ka o firtanee din kabbi jande jalaande fowteteende nden?»

<sup>17</sup> Bay o yewtirii non, dun hersini aybe makko ben fow, kono jamaa luttudo on weltori dii piiji hittudi di o wadaynoo.

*Mise Yettaade e Abbere Bene e Lewen*

*(Mat. 13.31-33; Mrk. 4.30-32)*

<sup>18</sup> O wi'i fahin: «Hara ko hondun \*laamu Alla ngun nandi, maa ko hondun mi ebbindirta e maggu?» <sup>19</sup> Hingu wa'i wa abbere bene nde goddo yetti, bugii ka suntuure mun. Nden fufi, wonti leggal ngal colli din ka weeyo arata hoda e caldi mun.»

<sup>20</sup> O wi'i kadi: «E ko hondun mi ebbindirta e laamu Alla ngun?» <sup>21</sup> Hingu wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

*Yewtere fii Damun Tosokun*

*(Mat. 7.13-14)*

<sup>22</sup> Ko Iisaa yahaynoo Yerusalaam, o rewayno kodolon e kodolii hara himo waajoo. <sup>23</sup> Goddo goo landii mo, wi'i: «Koohoojo, hara ko yimbe seedaabe tun dandoytee?»

Onsay o wi'i be: <sup>24</sup> «Etee no naatiron ka dambugal faadungal, ko fii mi andinii on, buy dabboyay no naatira don, kono be waawoytaa. <sup>25</sup> Nde jom galle den immii ombi baafal ngal woo, hara hidon ka yaasi, onsay on fuddoto honkande mo baafal ngal, wi'a: «Koohoojo, udditaneen!» O jaaboyto on, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto!»

<sup>26</sup> «Wi'on kadi: «Men paamuno men yaridi e mon, awa kadi on waajotono ka date amen.» <sup>27</sup> O jaaboo on kadi, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto. Onon bee wadaynoobe ko boylili fow, pottitee lan!»

<sup>28</sup> «Tuma yi'udon Ibraahiima e Issaaga e Yaaquuba e beya annabaabe heddiibe fow ka nder laamateeri Alla, tawa onon ko on bugoyteebe ka yaasi, ka wullaandu e jatindiro piye woni ton. <sup>29</sup> Iwroyte funnaange e hiraange, nano e paamo, be nafodoya ka laamateeri Alla. <sup>30</sup> Awa andee wonde, no woodi baawoobe wontiroyaybe yeeso, wano tawiri non kadi no woodi yeesoobe wontiroyaybe baawo.»

*Fii no Iisaa Aanirani Yerusalaam*

*(Mat. 23.37-39)*

<sup>31</sup> Ko e on saa'i don \*Fariisiyaabe goo ari wi'i mo kanko Iisaa: «Yahu iwaa doo, ko fii \*Heroodu no faalaa sahinbinde mi!»

<sup>32</sup> O wi'i be: «Yahee hollon ndun saafaandu: Mido radaade jinnaaji din, mi sellina jawbe ben hande e jango, ka jalaande tammere haray timmanii lan. <sup>33</sup> Kono bee mi seppa hande e jango e faddi-jango, ko fii haanaa ka annabaajo waree ko wonaa Yerusalaam.

<sup>34</sup> «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppa e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dun! <sup>35</sup> Awa nokkuure mon nden eggaama. Kono mi andinii on, on yiitataa lan haa jande wi'oyton: «Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!»»<sup>S</sup>

## 14

*Fii no Iisaa Nawndiri Nawnudo Goo*

<sup>1</sup> E \*aseweere goo, dun ko \*jalaande fowteteende nden, Iisaa naati e suudu hooreejo Fariisiyaabe ben fii nafagol, tawi ben Fariisiyaabe no tenyina mo. <sup>2</sup> Tawi aaden buutudo no yeeso makko don. <sup>3</sup> Onsay Iisaa landii waawube fii Sariya ben e Fariisiyaabe ben, o wi'i: «Hara no dagii ka jawndee e aseweere kaa dagaaki?» <sup>4</sup> Kono be fow be deyyi. Onsay o yetti on jawdo, o sellini, o acciti mo, on yahi.

<sup>5</sup> Onsay o wi'i be: «Ko hombo e mon, si biddo mun maa nagge mun aru e yanude e nder woyndu, salotoo nge yawndu maa yawna mo don kisan fii nden jande ko asewe?» <sup>6</sup> Laatii be waawaali jaabaade hay huunde e dun.

*Fii no Saatinirtee*

<sup>7</sup> Bay o yi'ii no ben saatinanoobe suboraynoo ndadfdule yeesooje den, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: <sup>8</sup> «Si on aru e saatineede e peera, wota on wonu ka ndadfdule yeesooje fii hita taw burdo on hittude no saatinanaa don <sup>9</sup> haa saatindo on on ara wi'a on: <Accanee oo d'oo ndadfdudi ndin.> Onsay on hersay ruttagol ka ndadfdudi baawoori. <sup>10</sup> Kono tuma saatinadon woo, wontiree baawo fii tuma nde saatindo on on ari woo, yo o wi'u on: <Gido an, aru wonaa yeeso gaa.> Onsay dun wonanay on teddungal e tawnde ben be saatindinadon fow. <sup>11</sup> Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

<sup>12</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i saatindo mo on: «Nde hida soyyina maa hirtina woo, wota a saatin yibbe maa ben maa neene-gootoobe maa ben maa musibbe maa ben maa kawtalbe maa aldube ben, fii wota kambbe kadi be saatine pande goo, dun wonane njoddi. <sup>13</sup> Kono nde wadataa caatal woo, saatin miskinbe ben e jukkunnaabe ben, e maanaa bofoobe ben e bumbe ben. <sup>14</sup> Dun a wonoyay malaado, ko fii ben alaa ko yobitire, a yobitoyte pande ummutal feewube ben.»

*Misal Yettaangal e Saatinanoobe fii Nafagol*  
(Mat. 22.1-10)

<sup>15</sup> Bay goddo e be o nafodaynoo ben nanii dfin kongudi makko kanko Iisaa, o wi'i mo: «Malooore wonanoyay on nafoytoodo ka \*laamateeri Alla!»

<sup>16</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Nande goo goddo waduno caatal moolanaangal, o saatini yimbe buy. <sup>17</sup> Bay nafagol ngol fewndike, o nuli kurkaadu makko ndun yo on yahu wi'a be o saatinnoo ben yo ben aru, ko fii hebulaama.

<sup>18</sup> «Kono be fow be kuylitidi. Arano on e maβbe wi'i ndun kurkaadu: <Mid'o soodi ngesa, bee mi yaha mi ndaaroya mba. Mi torike mo yo o yaafo lan.> <sup>19</sup> Goddo on wi'i: <Mid'o soodi kalali sappo, mid'o yahude mi lasindoo di, mi torike mo yo o yaafo lan.> <sup>20</sup> Goddo goo kadi wi'i: <Mid'o jombi neebaali, ko dun hafata mi yaha.>

<sup>21</sup> «Bay kurkaadu ndun hewtitii, o yottintini e jom makko ko o nulaa kon fow. Onsay jom galle on tikki, o wi'i ndun kurkaadu makko: <Yahu kisan e date den fow, njane e tosooke, addanoyaa mi miskinbe ben e jukkunnaabe ben e bumbe ben e bofoobe ben fow.>

<sup>22</sup> «Kurkaadu ndun wi'i: <Jom an, ko yamirdon kon wadaama, kono haa jooni ka joodee no lutti.>

<sup>23</sup> «Onsay jom galle den wi'i kurkaadu ndun: <Yahu haa ka fulawaa, takkodaa kowle den fow, rewa e datoy koy fow, etodaa no yimbe ben arda fii no ka an heewira. <sup>24</sup> Ko fii mi andinii on, hay gooto e bee be mi saatinnoo aranun mettotaako oo nafakka an!> »

*Fii no Iisaa Haanaa Jokkireede*  
(Mat. 10.37-38)

<sup>25</sup> Tawi jamaa moolanaado no jokkondirnoo e Iisaa. O fewtiti be, o wi'i: <sup>26</sup> «Si goddo arii e an, hara o woniraa selugol ben makko e yumma makko e heyngu makko e bibbe makko ben e neene-gootoobe makko ben worbe e rewbe haa nabani wonkii makko kin tigi, haray ondon waawataa wonude taalibaajo an. <sup>27</sup> Awa kadi kala mo yettaali \*leggal mun altindiraangal ngal jokkimmi, haray ontigi waawataa wonude taalibaajo an.<sup>t</sup>

<sup>28</sup> «Hara ko hombo e mon si no faalaa darnude koore, ronkata joodaade taho, taskoo fii ko o ebfi kon si ko yonata? <sup>29</sup> Kulol wota ootigi fudfo ronka gaynude, fii wota yi'ube mo e dun ben fow jalu mo, <sup>30</sup> wi'a: <Oo nedfo fuddino darnude, kono o waawaali lannitaade!>

<sup>31</sup> «Maa hara ko lando hombo fokkitanta habidooygol e lando goo mo konu mun woni embere yimbe guluuje noogayo, hara kanko ngu makko ngun ko embere yimbe guluuje sappo, ronkata joodaade taho, taskoo si o heboyay kutu maβbe? <sup>32</sup> Si o tawii non o heboytaa kutu maβbe bay oya no wodditii mo taho, o nelay e on fii yo on wadan mo sartiiji no buttu on tabitira. <sup>33</sup> Ko dun wadi, kala e mon mo woniraa seedugol e ko o jeyi kon, haray gasataa wonde taalibaajo an.

<sup>34</sup> «Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? <sup>35</sup> Haray dan alaa nafa ka leydi maa ka jolu, ko hawkooyeedan ka yaasi.

«Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

<sup>t</sup> 14:27 14.27 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

## 15

*Misal Yettaangal e Baalii Majjungii*  
(Mat. 18.12-14)

<sup>1</sup> Yantooŋe sagalle ɓen fow wondude e junuubanke'en no ɓadotonoo Iisaa fii heɗagol mo. <sup>2</sup> Fariisiyaabe\* ɓen e jannooŋe fii Sariya on no ɗunaynoo hakkunde maɓŋe, wi'a: «Oo ɗoo kaɗun ɓannitay junuubanke'en, ɗaamida e maɓŋe!»

<sup>3</sup> Onsay kanko Iisaa o waɗani ɓen ngal misal ɗoo, o wi': <sup>4</sup> «Ko hombo e mon si no mari baali teemedere, gootii e ɗin majja, ronkata accude cappande jeenay e jeenayji ɗin ka wulaa, yaha ɗaɓɓitoyaa majjungii ngin haa nde o yiitoyi ngii woo? <sup>5</sup> Nde o yiitoyi ngii, o wakkoo ngii e hoore weltaare. <sup>6</sup> Nde o hewtiti ka makko, o nodditay yiɓŋe makko ɓen e kawtalɓe makko ɓen, o wi'a ɓe: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii baalii an majjunoongii ngin!» <sup>7</sup> Mi andinii on, ko wano non kadi weltaare ɓurirta woodude ka kammu sabu junuubanke'ee gooto tuubuɗo, edii feewuɓe cappande njeenayo e njeenayo ɓe tuubuubuyee fawaaki ɗun.»

*Misal Yettaangal e Tammaaru Majjundu*

<sup>8</sup> «Maa ko debbo hombo mardo tammaaji sappo, si wooturu e ɗin majjirii mo, ronkata huɓɓude lampu, fitta suudu mun ndun, ɗaɓɓitira hakkil haa nde o yiiti ndu woo? <sup>9</sup> Nde o yiiti ndu, o nodditay yiɓŋe makko ɓen wondude e kawtalɓe makko ɓen, o wi'a ɓe: «Weltodee e an, ko fii mi yiitii tammaaru an majjunoonda ndun!» <sup>10</sup> Mi andinii on, ko wano non kadi malaa'ikaabe Alla ɓen weltorta tuma nde junuubanke'ee gooto tuubi.»

*Misal Yettaangal e Biɗɗo Funsoowo*

<sup>11</sup> O wi'i kadi: «Godɗo no marnoo ɓiɓŋe ɗiɗo. <sup>12</sup> Toolaajo makko on wi'i mo: «Baaba an, jonnee lan geɓal an ngal mi haani hendoyaade ngal ka jawdi mon.» Onsay ɓen maɓŋe sendani ɓe jawdi mun ndin.

<sup>13</sup> «Bay balɗe feyyii, toolaajo on moofi ko o jeyi kon fow, o yahi e leydi woɗɗundi, o funsitoyi ton jawdi makko ndin fow e nder jiiɓaare. <sup>14</sup> Bay o lannii fewjande fow, heege tiidunge waɗi e ndin leydi. Onsay o fudɗaa ɗakkireede. <sup>15</sup> O halfinoyii e godɗo goo jeyaado e ndin leydi, on nabi mo ka gese mun fii ko aynana ɗun koseji mun ɗin. <sup>16</sup> Himo faaleteno ɗaamude neteeje ɗe koseji ɗin ɗaamaynoo ɗen, kono hay gooto okkoraali mo.

<sup>17</sup> «O luggini miijo, o wi'i: «Ko gollooɓe njelo ɓen an mari ɗaamooɓe haa luttina, hara min mido maaya ɗoo heege! <sup>18</sup> Jooni non, mido yiltitaade ka ɓen an, mi wi'a ɓe: Baaben, mi waɗii junuubu ka Alla, mi heɓii hakkee mon, <sup>19</sup> mi foddaa e noddeede ɓiɗɗo mon hande kadi. Jogoree lan wa golloowo mon.»

<sup>20</sup> «Onsay o yiltitii ka ɓen makko. Bay o ɓadike, ɓen makko haynii mo, yurmaa mo. Tun ɓen makko dogi, hirbii mo, lunnii. <sup>21</sup> Onsay on ɓiɗɗo makko wi'i mo: «Baaben, mi heɓii junuubu ka Alla mi heɓii hakkee mon, mi foddaa e noddeede ɓiɗɗo mon hande kadi!»

<sup>22</sup> «Kono ɓen makko yamiri kurkaaduɓe mun ɓen, o wi'i ɓe: «Yahee tinna addanon mo kaftaane ɓurɗo fotode on ɓornon mo, waɗanon mo hurundaare ka hondu e paɗe ko o wattoo.» <sup>23</sup> O wi'i ɓe kadi: «Addoyee ga'un fayukun kun, hirsan, ɗaamen, weltoden. <sup>24</sup> Ko fii hari oo ɓiɗɗo an ɗoo ko mayɗo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama!» Onsay ɓe woni e fijugol weltoda.

<sup>25</sup> «Dun hawrondiri afo makko on no ka ngesa. Bay on ɓadike ka hoɗo fewndo ko o artata, o nani hito gimii e gami. <sup>26</sup> Tun o noddii golloowo maɓŋe goo fii ko humpita mo kon ko woni waɗude ka maɓŋe. <sup>27</sup> On golloowo wi'i mo: «Mijan maa hewtitii. Bay non o hewtitii e jam, ko sabu ɗun ɓen maa en hirsiri ga'un fayukun kun.»

<sup>28</sup> «On seytini kisan, o salii naatude. Onsay ɓen makko yalti jeeji mo fii yo o naatu. <sup>29</sup> Kono o wi'i ɓen makko: «E hino, waɗii nii duubi buy mido yanganaade on. Haa hande mi yeddaali on. Min-le hay nde wootere on okkaali lan hay be'un fii ko mi saatinira goreeɓe an ɓen. <sup>30</sup> Kono ɓay oo ɓiɗɗo mon ɗoo dekkuɗo ndii jawdi mon dekkidi ndi e waɗooɓe jinaa artii, onɗon on hirsanii mo ga'un fayukun kun!»

<sup>31</sup> «Ben makko wi'i mo: «An non boobo an, ɗande woo hiden wondi. Ko mi mari kon fow ko an jeyi. <sup>32</sup> Kono mi taw bee mi weltoo, mi waɗa welo-welo, ɓay hari oo miɗɗiraawo maa ɗoo ko mayɗo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama.» »

## 16

<sup>1</sup> Iisaa wi'i taalibaabe mun ben kadi: «No woodunoo aaden galo mardo mbatulaajo, tawi on mbatulaajo makko no jo'iraa funksugol jawdi on galo. <sup>2</sup> O noddi on mbatulaajo, o wi'i mo: «Ko hondun mi woni nanude e hoore maa? Jittanan no wonda gollirde, ko fii a waawataa wonude mbatulaajo an hande kadi.»

<sup>3</sup> «Onsay mbatulaajo on wi'itii: «Hara ko hondun mi wadata jooni, bay jom an no ittude lan wonugol mbatulaajo makko? E hin-le mi maraa doole remugol, awa kadi toragol no hersinani lan. <sup>4</sup> Mi andii ko mi wada fii yo mi heboy ko wernammi ka mun tuma mi ittaa e mbatulayaagal.»

<sup>5</sup> «Onsay o nodditi kala joganiibe jom makko ben. O wi'i arano on: «Ko jelu joganidaa jom an?» <sup>6</sup> On jaabii: «Ko tankonje teemedere nebban.» Ontuma mbatulaajo on wi'i mo: «Joodo kisan, yettaa kaydi maa ndin, windaa ko cappande jowi joganidaa mo.»

<sup>7</sup> «O wi'i godfo goo kadi: «An-le ko jelu joganidaa mo?» On jaabii: «Ko bootooji teemedere ngawri.» O wi'i ondon kadi: «Yettu kaydi maa ndin, windaa ko bootooji cappande jeetati joganidaa mo.»

<sup>8</sup> «Onsay jom on mbatulaajo boyliido manti mo sabu kon ko on golliri yoyre. Ko fii faybe nguu jamaanu no yoyi telen jokondooobe mun ben furi faybe jeyaabe ben ka ndaygu. <sup>9</sup> Min-le mi wi'ay on: yo on dabbir dee jawle adunyankeeje yibbe, fii tuma nde den lanniroyi on, yo on werno ye ka galleeji poomayankeeji.»

<sup>10</sup> «Mo nundii e hoore ko fandi, o nunday e hoore ko mawni. Awa kadi mo nundaali e hoore ko fandi, o nundataa e hoore ko mawni. <sup>11</sup> Si tawii non on nundaali e hoore jawle adunyankeeje den, haray ko hombo halfinoyta on jawle haqiiqaaje den? <sup>12</sup> Awa kadi si on nundaali e hoore ngel godfo ngel, ko hombo jonnoyta on ko mon kon?»

<sup>13</sup> «Golloowo hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko fii o apany oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla, rewon jawdi.»

<sup>14</sup> Fariisiyaabe\* ben e yidude mun kaalisi no hedotonoo dun fow liba bote e Iisaa. <sup>15</sup> O wi'i be: «Onon hidon wadi hoore mon feewube e yeeso yimbe ben, kono Allaahu on kapun no andi ko woni ka berde mon. Ko fii ko yimbe ben banti fii mun kon ko jiddudun yeeso Alla.»

<sup>16</sup> «Awa ko Sariya on e defte annabaabe ben wonnoo haa fewndo Yaayaa. Kono gila e fewndo Yaayaa, Kibaaru Moyyo fii \*laamu Alla ngun no fejnineede, mo kala no huutorde doole fii naatugol fon. <sup>17</sup> Kono mi andinii on: kammu ngun e leydi ndin mutude no furi newaade edii ciifun gootun wonkun ka Sariya monteede.»

<sup>18</sup> «Kala accitudo beyngu mun, yetti godfo goo, haray ontigi jeenii. Awa kadi kala yettudo debbo seedaado, haray ondon kadi jeenii.»

### *Fii Galo Baaso e Baaso Galo*

<sup>19</sup> «Hari no woodunoo aaden galo bornotonoodo concii dimi firsiniraadi ko wojji, wadaynoodo pande woo welii e fotii. <sup>20</sup> Tawi miskiino wi'eteedo Laazaru mo bandu mun fow temmaa no waalii ka dambugal makko. <sup>21</sup> On no faaletenoo hendaade paameteji luttaynoodi din ka on galo. Tawi hay bareeji din arayno metta den temmeeje makko.»

<sup>22</sup> «Nande goo on miskiino maayi, malaa'ikaabe ben nabi mo tawtinoyi Ibraahiima. On galo kadi maayi, surraa. <sup>23</sup> Ka jahannama, tawi on galo no e nder lette, o banti gite, o haynii Laazaru takko Ibraahiima ka wodditii. <sup>24</sup> O ewnii, o wi'i: «Baaba an Ibraahiima, yurme lan, yamiraa Laazaru yo o jullu hondu makko ndun ka ndiyan, o ara o fubbinanammii denngal an ngal. Ko fii mido tampi ka yiite gaal!»

<sup>25</sup> «Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Boobo an, anditu an a hendinoke moyyereji maa din ka aduna, wano non kadi Laazaru yedinoke ton tampereji. Jooni non kanko bernde makko buttinaama doo, an hida tampude. <sup>26</sup> E hoore dun kadi, wimbo moolanaango no wadaa hakkunde men fii wota faalaabe iwde gaa yaha ton ben waawu dun, wano non onon kadi wota on waawu lumbitirde gaa.»

<sup>27</sup> «Onsay on galo wi'i: «Awa mi torike ma yo baaba an, nelanan Laazaru ka galle ben an <sup>28</sup> haa e bee neene-gootooobe an njowo, o hajoyoo be dun fii wota kambe kadi be aroy e ndee nokkuure lette.»

<sup>29</sup> «Onsay Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Hiibe jogii ton deftere Muusaa nden e defte beya annabaabe, yo be hedo den.»

<sup>30</sup> «O wi'i: «O'o, yo baaba an Ibraahiima, kono si godfo e maybe ben yahii e mabbe, be tuubay.»

<sup>31</sup> «Kono Ibraahiima wi'i mo: «Si be hedaaki Muusaa e annabaabe heddiibe ben, haray be jabataa wurteede hay si be immintinanaama godfo e maybe ben!» »

## 17

*Fii Junuubu e Gomdinal e Farilla**(Mat. 18.6-7; Mrk. 9.42)*

<sup>1</sup> Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Alaa no peggal ronkirta arirde, kono bone wonanii on wondo sabu dun. <sup>2</sup> Haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu edii o wonude sabu gokkun e koy paykoy feggaade. <sup>3</sup> Reenee hoore mon!

«Si musidfo mon oopike, waajee mo. Si o tuubii, yaafee mo. <sup>4</sup> Awa kadi si o bonnii on laabi jeedidfi e nder jallal, o yiltitoyike e mon laabi jeedidfi hara himo wi'a: «mi tuubii», on yaafoto mo.»

<sup>5</sup> Sahaabaabe\* ben wi'i Koohooyo on: «Beydaneen men gomdinal.»

<sup>6</sup> Onsay Koohooyo on wi'i be: «Hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, harayno on waaway yamirde kii ndologahi, wi'on: «Boro, iroyodaa ka tumbo baharu!», onsay ki doftoto on.

<sup>7</sup> «Hara ko hombo e mon, si no mari kurkaaduuyo remoowo maa ngaynaako, wi'ata on no o iwtiri golle: «Aru jaamaa»? <sup>8</sup> Kono ka liddu dun, o wi'ay mo: «Moyyinanani ko mi jaama, bornodaa si bannanaa mi. Si mi gaynii jaamude yara, onsay an kadi a jaamay yaraa». <sup>9</sup> Hara o mantay on kurkaaduuyo fii o wadii ko o yamiraa kon? <sup>10</sup> Onon kadi wano non, si on wadii ko yamiradon kon fow, wi'ee: «Menen ko men kurkaaduube meereebe, ko ko men haani wadude tun men wadi.» »

*Fii Yimbe Sappo be Damajan Nangi*

<sup>11</sup> E nder yaadu makko ndun Yerusalaam, kanko Iisaa o rewri hakkunde diiwal \*Samarriya ngal e diiwal Jaliilu ngal. <sup>12</sup> Wa fewndo ko o naataynoo e hofo, yimbe sappo be damajan nangi sutii fottugol e makko, be dartii ka woddi, <sup>13</sup> be ewnii, be wi'i: «Iisaa, ko onon yo Karamoko'en! Yurminee men!»

<sup>14</sup> Bay o yi'ii be, o wi'i be: «Yahee hollitoyodon \*yottinoobe sadaka ben.»

E nder yaadu mabbe ndun be tawi be sellinaama, be laabii. <sup>15</sup> Bay godfo e mabbe tawii sellinaama, o yiltitii e hoore himo ewnoo manta Alla. <sup>16</sup> Hawri on nedfo ko Samariyankeero. O ari, o yani e ley koyde Iisaa, o weltanii mo.

<sup>17</sup> Onsay Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hinaa be sappoo non be sellinaama, be laabii? Awa ko honto njeenayooobe luttube ben woni? <sup>18</sup> Hinaa hay gooto e mabbe yiltitaaki fii mantugol Alla si wonaa oo janano doo tun?» <sup>19</sup> Onsay o wi'i on: «Immo yahaa, gomdinal maa ngal hisinii ma.»

*Maandeeji Fii Arugol Laamu Alla ngun**(Mat. 24.23-28, 37-41)*

<sup>20</sup> Nande goo \*Fariisiyaabe ben landii mo kanko Iisaa ko honde tuma \*laamu Alla ngun arata. Iisaa jaabii be, wi'i: «Laamu Alla ngun ardataa no yi'orta. <sup>21</sup> Wi'etaake <hingu doo!> maa dun <hingu daa!>, ko fii mi andinii on, laamu Alla ngun no e mon.»

<sup>22</sup> Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Saa'i aroyay nde faaletedon yi'ude wootere e palaade \*Bii-Aaden on, kono on yi'oytaa nde. <sup>23</sup> On wi'oyte <himo doo!> maa <himo daa!> Wota on hammir ton, wota on dogir ton. <sup>24</sup> Awa ko wano mayannde mayirta non, jalba gila nano haa e jaamo ka weeyo, ko wano non ardu Bii-Aaden on woniroyta ka jalaande mun. <sup>25</sup> Kono doo e dun, bee o tampa fota, nguu jamaanu doo hawka mo.»

*Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on**(Mat. 24.37-41)*

<sup>26</sup> «Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadfoyay kadi ka palaade ado artugol Bii-Aaden on. <sup>27</sup> Ko fii fewndo Nuuhu, hari yimbe ben no jaamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. Onsay waamere nden ari, muli luttube ben fow.

<sup>28</sup> «Ko wano non kadi e fewndo jamaanu Luutu, yimbe ben no jaamaynoo yara, sooda soodita, tuta darna. <sup>29</sup> Kono nde Luutu yaltunoo \*Saduuma, mbollan yiite iwrano ka kammu yani e mabbe, muli be fow.

<sup>30</sup> «Ko wano non kadi woniroyta pande Bii-Aaden on feepiti. <sup>31</sup> Nden pande, on wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano piiji mun wondi din ka nder suudu. Wano non kadi on wondo ka ngesa wota yiltito ka mun. <sup>32</sup> Anditee fii sonnaajo Luutu on. <sup>33</sup> Kala daabbudo no dandira ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayrinaa, o dandoyay dan.

<sup>34</sup> «Mi andinii on kadi, e nden jemmaare don, yimbe dido waalodube e danki wooti, godfo e mabbe yettete, oya on lotta. <sup>35</sup> Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude,

godfo e maŋbe yettete, oya on lutta. <sup>36</sup> Awa kadi yimbe diŋo wondufe e ngesa woota, gooto e maŋbe yettete, oya on lutta.»

<sup>37</sup> Taalibaabe ben wi'i mo: «Kooŋoojo amen, hara ko honto d'un waŋoyta?»  
O jaabii be, o wi'i: «Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moofotoo.»

## 18

### *Misal Yettaangal e Naawoowo Boyliido*

<sup>1</sup> Iisaa waŋani taalibaabe mun ben ngal misal fii banginangol be nafa duumagol e toraare Alla, hara be haabaali. <sup>2</sup> O wi'i be: «No woodunoo e saare aaden naawoowo mo hulataa Alla, awa kadi o hersataa hay gooto. <sup>3</sup> Tawi kadi no e nden saare keynguujoo araynoodo soono woo ka on naawoowo, wi'a mo: <Naawu hakkunde an e oo gapo an.> <sup>4</sup> Gila neebii hari on naawoowo anniyaaki. Kono ŋawto d'un o wi'itii: <Fii kala mi hulataa Alla, awa kadi mi hersataa hay gooto, <sup>5</sup> bay oo keynguujoo sonjirii lan nii, yo mi naawan mo fii wota o sonjan pande woo!> »

<sup>6</sup> Kooŋoojo on wi'i: «On nanii ko on naawoowo boyliido wi'i kon? <sup>7</sup> E taw si hara Allaahu on naawantaa ben be o subii, d'un ko ben torotoobe mo jemma e jalorma? Hara o nennanay be d'un? <sup>8</sup> Mi andinii on, o naawanay be ko yaawi. Kono taw nde \*Bii-Aaden on aroyi si o tawoyay gomdɪnbe e hoore ndii leydi?»

### *Fii Hakkunde Fariisiyaajo on e Yantoowo Sagalle on*

<sup>9</sup> O wadi kadi ngal misal doo e hoore ben yimbe fellitube ko feewube, hara hibe aybina beya, <sup>10</sup> o wi'i be: «Yimbe diŋo yahuno ka \*juulirde mawnde fii juulugol, tawi godfo on ko \*Fariisiyaajo, oya on ko yantoowo sagalle. <sup>11</sup> Fariisiyaajo on immii darii, tawi himo tororanaynoo nii hoore makko, wi'a: <Eyoo-maa Alla, mi weltanike ma ko tawi kon mi wa'aa wa heddiibe ben, d'un ko bee jattoobe maa bee boyliibe maa bee jeenoobe maa wano oo yantoowo sagalle doo. <sup>12</sup> Min-le mi hooray laabi diŋi e nder yontere nden, awa kadi mi ittay sappabun e hoore kala ko mi hebi.>

<sup>13</sup> «Tawi on yantoowo sagalle hay suusataano ŋantirde gite mun den ka kammu, kono himo darii ka wofdiitii, himo tappitoo e bernde, wi'a: <Yaa an Alla, yurminan min oo junuubankejo!>

<sup>14</sup> «Mi andinii on, ko on yantoowo sagalle d'on-le yilitinoo ka galle mun e hoore ko o jogoraado wa feewudo edii Fariisiyaajo on. Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

### *Fii Hakkunde Iisaa e Paykoy koy*

(Mat. 19.13-15; Mrk. 10.13-16)

<sup>15</sup> Wobbe addanayno mo hay booboobe ben fii yo o meemu be. Nde taalibaabe ben yi'unoo d'un, be torani be. <sup>16</sup> Kono Iisaa nodditi paykoy koy e hoore himo wi'a: «Accee paykoy koy ara e an, wota on haɖu koy, ko fii \*laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. <sup>17</sup> Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.»

### *Fii Hooreejo Aldufo on*

(Mat. 19.16-30; Mrk. 10.17-31)

<sup>18</sup> Hooreejo goo landii Iisaa, wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani waɖude fii yo mi heboy \*ngurnan poomayankejan d'an?»

<sup>19</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. <sup>20</sup> Hida andi yamirooje den, d'un ko wota a jeenu, wota a ittu hoore, wota a wujju, wota a seedito fenaande, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»<sup>u</sup>

<sup>21</sup> On hooreejo jaabii, wi'i: «Mido waɖude d'un fow gila e cukankaaku an.»

<sup>22</sup> Bay Iisaa nanii ko on wi'i kon, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yeeyitu kala ko jeydaa, senditanaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

<sup>23</sup> Bay on nanii d'un, o aani, ko fii hari himo aldi fota. <sup>24</sup> Bay Iisaa yi'ii d'un e makko, o wi'i: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla. <sup>25</sup> No buri weebande ngelooaba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

<sup>26</sup> Wonnoobe mo heddaade ben wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

<sup>27</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko waawantaako neddanke kon no waawanoo Alla.»

<sup>28</sup> Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

<sup>29</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e beyngu mun e sibbe mun ben e mawbe mun ben e fibbe mun ben sabu laamu Alla

<sup>u</sup> 18:20 18.20 Egg. 20.12-16.

ngun, <sup>30</sup> o heboyay ko buri d'un ka aduna d'oo, awa kadi ka aduna aroyoowo, o heboyay ngurndan poomayankejan d'an.»

*Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon*  
(Mat. 20.17-19; Mrk. 10.32-34)

<sup>31</sup> Onsay Iisaa pottini \*sahaabaabe mun ben sappoo e d'ido sera, o wi'i be: «Awa hidfen yahude Yerusalaam. Kala ko annabaabe ben windunoo kon e hoore Bii-Aaden on laatoyto. <sup>32</sup> O wattoyte e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, o jalee, o tiwee, tuttee e hoore makko, be piyira mo cabbi, be wara. <sup>33</sup> Bawto d'un o immitoo ka jalaande tammere.»

<sup>34</sup> Kono ben taalibaabe faamaali hay fus e d'un, d'in kongudi wirnani be, be ronki faamude kon ko yewtaa.

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bundo Yeerikoo*  
(Mat. 20.29-34; Mrk. 10.46-52)

<sup>35</sup> Ko Iisaa badii Yeerikoo, tawi bundo no joodfii ka sera laawol no toroo. <sup>36</sup> On nani hito jamaa on ko feyyata kon, o landii ko hondun wadi. <sup>37</sup> O andinaa wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. <sup>38</sup> Onsay o ewnii, o wi'i: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

<sup>39</sup> Hikkinooobe yeeso ben felii mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

<sup>40</sup> Onsay Iisaa dartii, o yamiri yo be addan mo mo. Bay on badike, Iisaa landii mo: <sup>41</sup> «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

On jaabii mo, wi'i: «Koohooyo, ko yo mi hettu giide an d'en!»

<sup>42</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Wuntu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» <sup>43</sup> O wunti d'on kisan, o jokki Iisaa, himo mawnina Alla. Bay jamaa on yi'ii d'un, be woni e mantugol Alla.

## 19

*Fii Gomdinal Zaakaru ngal*

<sup>1</sup> Iisaa naati Yeerikoo. Ko o tayitata saare nden, <sup>2</sup> tawi aaden galo tawaado e hooreebe yantooobe sagalle ben w'eteedo Zaakaru <sup>3</sup> no humpanoo yi'ugol mo kanko Iisaa. Kono o ronki feere mun sabu d'uudugol jamaa on, awa kadi himo rabbiidi. <sup>4</sup> Onsay o dogi o feyyi yeeso, o yawoyi e hoore yibbehi fii no o yi'ira Iisaa, bay hari on ko d'on rewata.

<sup>5</sup> Nde Iisaa hewtunoo e ley kin yibbehi, o tiggiti, o wi'i: «Zaakaru, tippo heja, ko fii bee mi weera hande ka galle maa.» <sup>6</sup> Zaakaru tippii heja, jabfii mo e nder weltaare.

<sup>7</sup> Bay fow yi'ii d'un, be nuni, be wi'i: «Oo kodoyike junuubankeejo!»

<sup>8</sup> Kono Zaakaru immii darii, wi'i Koohooyo on: «Hedee yo Koohooyo an, mi okkay miskinbe ben feccere jawdi an ndin. Awa kadi si mido bonnani godfo goddun, mi yofitiray ontigi d'un cowalle nay.»

<sup>9</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Hande kisiyee naatii e dee galle d'oo. Ko fii oo d'oo kadi ko o iwidi Ibraahiima. <sup>10</sup> Awa ko addi \*Bii-Aaden on ko d'abbitugol majjuube ben, danda be.»

*Misal Yettaangal e Manankun*  
(Mat. 25.14-30)

<sup>11</sup> Bay hari o badike Yerusalaam, o beyditani be ngal misal d'oo, ko fii hari hedinoobe mo ben no sikka \*laamu Alla ngun feepay kisan. <sup>12</sup> O wi'i be: «Aaden dimo yahuno e leydi woddundi fii lamminoyegol, arta. <sup>13</sup> On noddii kurkaaduube mun sappo, o jonni be manankunji sappo. O wi'i be: «Gollitiree d'ii d'oo haa mi ara.»

<sup>14</sup> Kono tawi yimbe leydi makko ndin no aji mo. Be nelti wobbbe baawo makko fii andingol ben ton wonde be faalaaka ondon laamoo be.

<sup>15</sup> «Bay o lamminoyaama, o artii, o nodditi kurkaaduube makko be o jonnunoo mbuudi ben fii no o andira ko honno mo bee e maŕbe gollitiriri di.

<sup>16</sup> «Arano on e maŕbe ari, wi'i: «Koohooyo an, di accirnodon mi d'in beydike cowalle sappo.» <sup>17</sup> O wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo! Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadii ma yeessooje e hoore ca'e sappo.»

<sup>18</sup> «Dimmo on e maŕbe ari, wi'i: «Koohooyo an, di accirnodon mi d'in beydike cowalle jowi.» <sup>19</sup> O wi'i ondon kadi: «Mi wadii ma e hoore ca'e jowi.»

<sup>20</sup> «Godfo e maŕbe kadi ari, wi'i: «Koohooyo an, e hino di accirnodaa mi d'in, hari mido mari di e lincun. <sup>21</sup> Ko fii hari mido hulu maa, bay ko a jaadufdo. A yettay ko a wallinaa, awa kadi a sopitay ko a aawaa.»

<sup>22</sup> «Onsay on lando wi'i mo: «Mi jaawitirte kongudi maa d'in, yo jiyaado bondo! Hida andunoo ko mi aaden jaadufdo? Maa mi yettay ko mi wallinaa, maa mi sopitay ko mi



aawaa? <sup>23</sup> Fii hondun non a wallinaali di e juude gollitiroobe di ben,<sup>W</sup> d'un, nde mi artunoo woo, mi hettayno di e hoore tono.>

<sup>24</sup> «Ontuma kanko lando on o wi'i wonnoobe d'on ben: <Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido manankunji sappo.> <sup>25</sup> Kono be wi'i mo: <Koohoojo amen, ondon no jogii manankunji sappo!> <sup>26</sup> O jaabii be, o wi'i: <Mi andinii on, ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. <sup>27</sup> 'Dun-le wurin addanee lan doo aybe an ben, ben be faalanooka mi laamoo d'un, waron be yeeso an doo.> »

*Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam*

(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-10; Yhn. 12.12-19)

<sup>28</sup> Bay kanko Iisaa o gaynii yewtude d'un, o hikkii yeeso, o yaari Yerusalaam. <sup>29</sup> Bay wonii o badike Bayti-Faazii e \*Betanii, d'un ko takko Fello \*Zaytuuni ngon, o nuli taalibaabe makko dido, <sup>30</sup> o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo, on taway mbabun kun goddo wadfaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. <sup>31</sup> Si goddo aru on e landaade, wi'a: <Ko hondun huntandon kun?>, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.> »

<sup>32</sup> Nelaabe ben yahi be tawroyi no be wiiranoo non. <sup>33</sup> Ko be huntata kun, jeybe mbabun kun ben wi'i be: «Ko hondun wondon kun huntande?»

<sup>34</sup> Be jaabii, be wi'i: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»

<sup>35</sup> Be addani kun Iisaa, be ndad'dani mo conci mabbe din e hoore makkun si be yawni mo. <sup>36</sup> No o yaaraynoo non, yimbe ben no ndad'dirande mo non concii mun din ka laawol.

<sup>37</sup> Nde tawnoo o badike Yerusalaam ka tippagol Fello Zaytuuni, dental taalibaabe ben fow sowti weltaare, be woni e ewnagol manta Alla, sabu dii kaawakeeji moyyi di be yi'i. <sup>38</sup> Tawi hiibe wi'a:

<Yo barki wonan oo lando

wondo arude e innde Joomiraado on.Y

Yo buttu wonu ka kammu,

darja burdo toowude wonanii ma!»

<sup>39</sup> Wobbe e \*Fariisiyaabe tawaabe e mbatu ngun ben wi'i mo kanko Iisaa: «Karamoko'en, yamiree taalibaabe mon ben yo be fanku!»

<sup>40</sup> O jaabii be, o wi'i: «Mi andinii on, si kambe be fankii, kaaye den sowtay!»

<sup>41</sup> Bay be badike saare Yerusalaam nden, nde Iisaa haynornoo nde, o fesi fi mayre, <sup>42</sup> o wi'i: «Si an kadi hidfa andunoo hande ko wonanayno-maa buttu, kono jooni d'un wirnanike ma. <sup>43</sup> Aroyay e palaade nde aybe maa ben ari hunditu-maa hurgi, bittire cende fow. <sup>44</sup> Be lancete, be lancide e kala hodudo e maa. Be accataa e maa hay kaayun e hoore hayre, sabu a anditaali saa'i mo Alla hoddiri faabagol ma on.»

*Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde*

(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Yhn. 2.13-16)

<sup>45</sup> O naati ka dingiral \*juulirde mawnde, o woni e rad'agol wonnoobe yeeyude ton ben, <sup>46</sup> hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun ko suudu torordu Alla.>Y kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»<sup>Z</sup>

<sup>47</sup> Tawi kanko Iisaa jande woo o jannayno ka juulirde mawnde. Kono hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e lambe jamaa on no d'ab'baynoo no sahinbinira mo. <sup>48</sup> Kono hari be andaa ko honno be gerdata, sabu hari jamaa on fow no tufi noppi mun e makko.

## 20

*Lande fii Bawgal Iisaa ngal*

(Mat. 21.23-27; Mrk. 11.27-33)

<sup>1</sup> E nder den balde d'on, tawi Iisaa no waajaade jamaa on ka \*juulirde mawnde, d'unle ko feppinangol be Kibaaru Moyyo on. Onsay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben wondude e mawbe ben ari, <sup>2</sup> wi'i mo: «Wowlan men ko e ley kongol hombo wondaa wadude d'un e ko e ley kongol hombo wondaa?»

<sup>3</sup> O jaabii be, o wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere, jaabodon mi. <sup>4</sup> E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko ka arsi iwri kaa ko e ned'danke?»

<sup>5</sup> Kono ben woni e wi'indirgol: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? <sup>6</sup> Si en jaabike mo-le ko e ned'danke d'un iwri, jamaa on fow

<sup>W</sup> 19:23 19.23 Wallingol mbuudi e «juude gollitiroowo di on» no firi wallingol di ka «banki.» <sup>Y</sup> 19:38 19.38 Zab. 118.26 <sup>Y</sup> 19:46 19.46a Isa. 56.7 <sup>Z</sup> 19:46 19.46b Yer. 7.11

fid'ay en kaaye, sabu hiŋbe felliti Yaayaa ko annabaajo.» <sup>7</sup> Onsay be jaabii mo, be wi'i: «Men andaa ka ngol lootugol don iwri.»

<sup>8</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirda dun.»

*Misal Yettaangal e Fariisiyaabe ben*

(Mat. 21.33-46; Mrk. 12.1-12)

<sup>9</sup> Ontuma o fewtiti jamaa on, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: «Godfo tutuno \*wiiju, o halfini tutateeri ndin remooŋbe wiiju ben, o yahi safaari ka o neefoyta. <sup>10</sup> Bay saa'i sonitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadu makko haa e remooŋbe wiiju ben fii yo ben jonnann mo biŋbe wiiju geŋal makko ngal. Kono ben piyi on, be immintini mo juude mehe. <sup>11</sup> O immiini kurkaadu makko goo kadi, be piyi ondon kadi, be hersini, be immintini mo juude mehe. <sup>12</sup> O immiini tammoo kadi, be barmini ondon kadi, be radii.

<sup>13</sup> «Jom tutateeri ndin wi'i: «Ko hondun mi wadata jooni? Yo mi immiini biŋdo an yidaado on, no gasa ka be teddinoya ondon.» <sup>14</sup> Kono no ben remooŋbe wiiju haynornoo mo, be wi'indiri: «Ko oo woni ronooŋo on, waren mo fii yo ndondi ndin wontan en!» <sup>15</sup> Onsay be nabi mo ka baawo tutateeri, be wari.»

Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju wadata ben? <sup>16</sup> On aray, re'a ben remooŋbe wiiju, o halfina ndi wofŋbe goo.»

Bay ben heŋinooŋbe mo kanko Iisaa nanii dun, be wi'i: «Wota dun wonir non!»

<sup>17</sup> E nder ko o tenyinta be kon, kanko Iisaa, o wi'i: «Hara ko hondun koo ko windii firi:

«Hayre nde mahoofŋbe ben hawkunoo nden  
wontii hittunde ka soŋbundu?»<sup>a</sup>

<sup>18</sup> «Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto,

kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»<sup>b</sup>

<sup>19</sup> Bay hooreeŋbe yottinooŋbe sadaka ben e jannoofŋbe fii Sariya on ben faamii wonde ko e hoore maŋbe Iisaa wadi ngal misal, tawi hiŋbe daŋbude no be fawira juude e makko don kisan, kono hari hiŋbe huli jamaa on.

*Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle*

(Mat. 22.15-22; Mrk. 12.13-17)

<sup>20</sup> Be woni e aynugol Iisaa, be immiini e makko tefooŋbe bonŋbe waditiifŋbe ko feewuŋbe fii ko nangira mo kongudi makko din, watta mo e juude laamu ngun e ley kongol lamminaado diiwal ngal. <sup>21</sup> Ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, meŋen andi hidon jannude waajoo no feewiri, awa kadi on burdindinaa yimbe ben, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga. <sup>22</sup> E hara no haani ka men yofa lando mawdo Roomu on sagalle kaa haanaa?»

<sup>23</sup> Kono bay Iisaa faamii janfa maŋbe kan, o jaabii be, o wi'i: <sup>24</sup> «Hollee lan \*dinaruuru. Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

<sup>25</sup> Onsay o jaabii be, o wi'i: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.»

<sup>26</sup> Be ronki heŋude feere no be nangira mo e din kongudi makko yeeso jamaa on, kono bay be naldidii e ngol jaabawol makko, be deyyi.

*Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal*

(Mat. 22.23-33; Mrk. 12.18-27)

<sup>27</sup> Wofŋbe e beŋe \*Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: <sup>28</sup> «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godfo maayii accii beynge e baawo biŋdo, haray miŋpiraaŋo on maydo no haani yettunde on keynguujoo mo o acci fii no o heŋirana on kotiraawo makko jurriya. <sup>29</sup> Tawa non no woodi biŋbe njeedido. Arano on jombii, maayii, hebaali biŋdo. <sup>30</sup> Dimmo on kadi yettii mo, maayii. <sup>31</sup> Tammoo on kadi wano non. Dun yaarii non haa ben njeedido non be timmi, be accaali jurriya. <sup>32</sup> Bawto dun debbo on kadi maayii. <sup>33</sup> Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

<sup>34</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Fayŋbe nguu jamaanu doo tiggay tiggete. <sup>35</sup> Kono ben yedoyaabe immintineede e hakkunde mayŋbe ben e tawegol e nguu jamaanu aroyayngu, resoytaa, resetaake. <sup>36</sup> Awa kadi be maayitoytaa, ko fii haray hiŋbe wa'i wa malaa'ikaabe. Ko be fayŋbe Alla kadi, bay ko be biŋbe ummutal ngal. <sup>37</sup> Seede mayŋbe ben immitoto, ko dun Muusaa ŋanginnoo ka o wowli don fii pitahun kun fewndo o noddii Joomiraado

on, on Alla Ibraahiima e Alla Issaaga e Alla Yaaquuba.<sup>c</sup> <sup>38</sup> Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben, bay fii makko kanko, ben fow ko wurbe.»

<sup>39</sup> Wobbe e jannooŋe fii Sariya on ben wi'i mo: «Karamoko'en, on yewtii haqiiqa.»

<sup>40</sup> Bawto d'un be suusaali mo landaade hay huunde.

*Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda*

(Mat. 22.41-46; Mrk. 12.35-37)

<sup>41</sup> Iisaa wi'i be: «Ko honno wi'iraa wonde \*Almasiihu on ko jurriya Daawuuda?

<sup>42-43</sup> Daawuuda tigi no holli ka Zabuura wonde:

«Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»<sup>d</sup>

<sup>44</sup> «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

<sup>45</sup> Fewndo ka yimbe ben fow hefii mo d'on, o wi'i taalibaabe makko ben: <sup>46</sup> «Reenee e bee jannooŋe fii Sariya on, d'un ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndaafdule arane den ka nafagol. <sup>47</sup> Hiŋe jatta galleeki keynguube, hiŋe juutina julde maŋbe fii yiingo, awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

## 21

*Fii Sadaka mo Keynguujoo on Itti on*

(Mrk. 12.41-44)

<sup>1</sup> Onsay Iisaa banti gite mun den, o yi'i aldube no itta sadakaaji, watta ka nder arkawal sadaka. <sup>2</sup> O yi'i kadi keynguujoo baaso no lifa ton tammahoy didoy. <sup>3</sup> Onsay o wi'i: «Mido haalande on goonga, oo keynguujoo baaso no furi beya fow ko ittaa. <sup>4</sup> Ko fii beya fow ko ko burhani d'un kon be wadi, kono kanko keynguujoo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadoyi ton.»

*Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on*

(Mat. 24.1-2; Mrk. 13.1-2)

<sup>5</sup> Nde tawnoo wobbe no yewta fii \*juulirde mawnde nden e kon ko nde fotiniraa kaaye labaaŋe e piiji ittaadi sadaka, onsay Iisaa wi'i be: <sup>6</sup> «Nalaade no ara nde tawata koo ko yi'oton doo fow lancaama, hay hayre e hoore hayre luttooyta doo.»

<sup>7</sup> Onsay be landii mo, be wi'i: «Karamoko'en, ko honde tuma d'un wadoyta e ko hondun wonoyta maande laatagol d'un?»

<sup>8</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee e faljineede, ko fii buy aroyay baarora innde an nden hara no wi'a ko kapun woni \*Almasiihu on, saa'i on badike. Wota on jokkoy ben. <sup>9</sup> Awa kadi nde nanoydon fii hareeji e murtaldu woo, haray wota on hulu. Ko fii ko d'un haani adaade wadude, kono lannoode nden hinaa d'on kisan.»

<sup>10</sup> O wi'i be kadi: «Hareeji wadoyay hakkunde leyyi d'in. Laamateerijji d'in kadi immondirana. <sup>11</sup> Awa kadi dimbande leydi tiidude wada, heege e jabbeele raabooji wada e nokkeeli goo, kaawakeeji hulbiniidi wada, maandeeji njani kadi wada ka kammu.

<sup>12</sup> «Kono doo e d'un, be faway on juude, be kukkoo on, be naboyay on ka juulirde, be bugoo on ka kaso, be ardoon haa e lambe ben e yeesoobe diiwe den sabu innde an nden. <sup>13</sup> Kono d'un wonanoyay on sabu no seeditoron. <sup>14</sup> Fiŋee ka berde mon wonde on hebulootaa ka jabagol ko liddetedon kon. <sup>15</sup> Ko fii mi oktaade on faamu, mi longina on kongudi haa ka tawata aybe mon ben waawataa dartaade on maa yedda. <sup>16</sup> Awa hay mawbe mon ben e neene-gootooŋe mon ben e sibbe mon ben e yibbe mon ben wadoyay on e joge be wona sabu wobbe e mon waree. <sup>17</sup> Fow aroyay on sabu innde an nden. <sup>18</sup> Kono kukulol hoore mon hay gootol majjootaa. <sup>19</sup> Kono si on nappike, haray on hiwii wonkijji mon d'in.

<sup>20</sup> «Nde yi'udon koneeli d'in daakanike saare Yerusalaam nden haa hunditii woo, haray andee lancagol mayre badike. <sup>21</sup> Onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle, yo wonbe ka nder saare Yerusalaam ben kadi yaltu. Wota wonbe ka fulawaa ben kadi aru ka saare. <sup>22</sup> Ko fii d'en wonoyay jalaade yottande fii laatingol kala ko windinoo. <sup>23</sup> E nder den balde d'on, bone wonanay sowaibe ben e muyninaybe ben. Ko fii annde tiidunde waday e leydi ndin, tikkere yana e hoore oo jamaa. <sup>24</sup> Be libiroyee mbelndi kaafa, be nabee, be maccindinanoyoo leyde d'en fow. Be wonaa Yahuudiyanke ben yaabita Yerusalaam haa saa'ijji di be happanaa d'in timma.

<sup>25</sup> «Awa kadi maandeeji waɗoyay ka naange e ka lewru e ka koode. Jamaaji ɗin maapoo ka hoore leydi haa ɓe jiboo ko ɓe waɗa sabu uumaango ndiyan ɗan ka baharu e ko ɗan piyondirta kon. <sup>26</sup> Yimɓe ɓen faɗɗee kulol e nder ko ɓe mijotoo fii ko aroyta ka hoore leydi kon, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.» <sup>27</sup> Ontuma non \*Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duulere, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. <sup>28</sup> Nde ɗun fudɗii waɗude woo, haray ɓantee townon ko'e mon ɗen, ko fii haray kisiyee mon on ɓadike.»

<sup>29</sup> Onsay o waɗani ɓe ngal misal ɗoo, o wi'i ɓe: «Ndaaree kii yibbehi maa leɗɗe goo. <sup>30</sup> No ɗe wilitiri, on andanay hoore mon wonde setto ngon ɓadike. <sup>31</sup> Ko wano non kadi, no yiirufon ɗii piiji no waɗa woo, haray andee wonde \*laamu Alla ngun ɓadike. <sup>32</sup> Ka haɗiqa mi andinii on, ɗun fow waɗay ado nguu jamaanu feyyude. <sup>33</sup> Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an ɗin feyyataa.

<sup>34</sup> «Reenee hoore mon fii wota ɓerde mon ɗen hewu anndeeji aduna maa faale ɗaamugol yara haa ɓetoo, haa nde ndee palaande mawnde juhirta on wa pircol. <sup>35</sup> Ko fii nde hewtay e hoore kala wondo e ndelo oo aduna. <sup>36</sup> Findinee hakkillaaji mon ɗin saa'i woo saa'i, torofon fii no hebiron doole dadugol ɗin piiji waɗoyaydi, e fii no daroroyofon yeeso \*Bii-Aaden on.»

<sup>37</sup> Tawi e nder pale ɗen, Iisaa waajotono ka juulirde mawnde, o waaloya jemma e hoore ngoo fello wi'eteengo \*Zaytuuni. <sup>38</sup> Jamaa on fow dawrayno ka juulirde mawnde fii heɗagol mo kanko Iisaa.

## 22

### *Fii no Iisaa Janforaa*

(Mat. 26.1-5; Mrk. 14.1-2; Yhn. 11.45-53)

<sup>1</sup> Hari \*Juldeere Bireedi ɗe Aldaa e Lewen nden ɓadike, nden no wi'ee kadi \*Juldeere Yawtaneede.<sup>d</sup> <sup>2</sup> Tawi hooreɓe \*yottinoobe sadaka ɓen e jannoobe fii Sariya on ɓen no ɗaɓɓaynoo feere no ɓe mulira Iisaa, kono tawi hiɓe huli jamaa on. <sup>3</sup> Onsay Ibuliisa naati e ɓernde Yudaasi, ɗun ko oo jammaaɗo Iskariyyu, on ko tawaaɗo e \*sahaabaabe Iisaa ɓen sappoo e ɗiɗo. <sup>4</sup> On yahi yewtidoyi e hooreɓe yottinoobe sadaka ɓen wondude e halfinaabe aynugol \*juulirde mawnde nden fii no o wattira Iisaa e juude maɓɓe. <sup>5</sup> Ben weltori ɗun, ɓe haldi yeenugol mo kaalisi. <sup>6</sup> O jabi ɗun, o woni e ɗaɓɓugol feere no o wattira Iisaa e juude maɓɓe, hara jamaa on hoyɗaali.

### *Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden*

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Yhn. 13.21-30)

<sup>7</sup> Bay palaande Juldeere Bireedi ɗe Aldaa e Lewen nden hewtii, ɗun ko palaande hirsanteende baalun nden, <sup>8</sup> onsay Iisaa immi Petruusu e Yuuhanna, o wi'i ɓe: «Yahee moyyanan on en nafakka fii ko nafoden ka juldeere.»

<sup>9</sup> Ben wi'i mo: «Ko honto faalafon yo men moyyananoy en ɗun?»

<sup>10</sup> Onsay o wi'i ɓe: «No naatirɗon ka saare, on fottay e gorko rondiɗo loonde ndiyan. On jokkay mo haa e suudu ndu o naati e mun woo. <sup>11</sup> Onsay on wi'ay jom suudu ndun: «Karamoko'en wi'ii men yo men lando on: Ko e suudu hondu ɓe nafodata e taalibaabe maɓɓe ɓen nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» <sup>12</sup> Ontuma o hollay on konkooru njannu weyyitaandu ka koore dow. Ko ɗon moyyinton.»

<sup>13</sup> Be yahi ɓe tawroyi no o haalirannoo ɓe non, ɓe moyyini nafakka juldeere nden.

<sup>14</sup> Bay saa'i on hewtii, Iisaa ɓadii fii nafagol wondude e sahaabaabe ɓe o toɗɗinoo ɓen sappoo e ɗiɗo. <sup>15</sup> Onsay o wi'i ɓe: «Mido faalanoo fota hawtidugol e mon oo nafakka ado mi tampude. <sup>16</sup> Ko fii mi andinii on, mi naamitataa oo nafakka ndee juldeere hande kadi haa nde laatooyoo ka \*laamateeri Alla.»

<sup>17</sup> Onsay o yetti jardukun waɗorkun njaram, o jarni Alla, o wi'i: «Jaɓee kun jardukun njaram, senditon hakkunde mon. <sup>18</sup> Ko fii mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram ɓiɓɓe wiɗu haa tuma laamateeri Alla ndin ari.»

<sup>19</sup> Bawto ɗun o yetti kadi bireedi, o jarni Alla, o tayiti, o jonni ɓe, o wi'i: «Dundoo ko ɓandu an ndu okkadon ndun nii, waɗee ɗundoo maande ko anditiron fii an.»

<sup>20</sup> Ko wano non kadi, bay ɓe gaynii ɗaamude, o yetti jardukun waɗorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii \*ahadi heyri tippundi e ɗan yiyan an hibboyteɗan fii mon. <sup>21</sup> Kono non janfotooɗo lan on no ɗaamidude e an. <sup>22</sup> Bii-Aaden\* on no yahude wano muuyiranoo non, kono bone wonanii on janfotooɗo mo!»

<sup>23</sup> Onsay ɓe woni e landondirgol, wi'a: «Hara ko hombo e men waɗoyta ɗun?»

<sup>d</sup> 22:1 22.1 Egg. 12

*Fii Yedeteebe Laamu ben ka Laamateeri Alla*

(Mat. 20.25-28; Mrk. 10.42-45)

<sup>24</sup> Yeddondiral wadi hakkunde maɓɓe fii andugol ko hombo e maɓɓe gasata wonude mawdo. <sup>25</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Lamɓe diya leyyi no laamori di doole, ben laamiibe no wi'aa wadooɓe ko moyyi. <sup>26</sup> Kono onon, wota on wa'u wa ben. Burɗo teddude on e mon, yo wa'u wa suka. Awa kadi lando on, yo wa'u wa kurkaadu. <sup>27</sup> Hara ko hombo ɓuri teddude hakkunde wonɗo nafaade on e wonɗo bannude nafakka on? Hinaa wonɗo nafaade on? Min-le non, mido woniri hakkunde mon wa on ɓannoowo. <sup>28</sup> Onon-le, ko onon wondunoo e an e nder dii tampereiji an fow. <sup>29</sup> Ko ɗun wadi si mi lamminiray on wano Baaba an lamminirimmi non, <sup>30</sup> fii no ɓaamiroyon yaron ka ndaɗɗudi an, ɗun ko ka nder laamateeri an, joodɗon kadi ka julle laamu fii laamoyagol \*bolondaaji Isra'iila ɗin sappoo e ɗiɗi.»

<sup>31</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Sim'uunu, Sim'uunu! Ibuliisa torike hendagol on, wesira wa nendi. <sup>32</sup> Kono min mi toranike ma fii wota gomɗinal maa ngal hayru. An kadi tuma yiltitidaa e an eto tabintinaa wondiɓɓe maa ben.»

<sup>33</sup> Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mido hebulanii yaadugol e maa haa e kaso maa haa e mayde.»

<sup>34</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Petruusu, mi andinii ma, ndonto yoggataa hande hara a yeddaali wonde hiɗa andimmi haa timma laabi tati.»

<sup>35</sup> O wi'i be kadi: «Fewndo ko mi neli on e ɓaawo mbuudi e bonfo e paɗe, on ɓakkiroyano ton godɗun?»

Be jaabitii: «Hay huunde.»

<sup>36</sup> O wi'i be kadi: «Jooni non ko nii: Kala jogiɗo mbuudi yo yettu, wano non kadi on mo no mari bonfo yo yettu, awa kadi mo maraa kaafa e mon yo yeeyitu waramba mun on sooda. <sup>37</sup> Awa mi andinii on, bee ko windii fii an kon laato, wonde: <O wattidete e wadooɓe bone ben.»<sup>e</sup> Wano non kadi, kala ko windanoo fii an kon ko e laataade woni.»

<sup>38</sup> Onsay be wi'i mo: «Koohoojo, e hino ɗoo kaafaaje ɗiɗi.»

O wi'i be: «Awa yonii.»

*Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'ete e don Jatsaymaani*

(Mat. 26.36-46; Mrk. 14.32-42)

<sup>39</sup> Ontuma o yalti o yahi ka Fello \*Zaytuuni wano o woowiri non. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. <sup>40</sup> Bay be hewtii e nden nokkuure, o wi'i be: «Toree Alla fii wota on naatu e jarrabi.» <sup>41</sup> Onsay o wodditori be yeru bugannde hayre, o jiccii o torii, <sup>42</sup> o wi'i: «Baaba an, si hiɗa faalaa, yo kun jarɗukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.» <sup>43</sup> Onsay malaa'ikaajo iwri ka kammu, ari e makko no tiidina mo. <sup>44</sup> Bay sonjaa wonkii heɓii mo, o ɓurti toragol. Onsay lakkere makko nden wa'i wa cinte yiyan ɗe no sinta e leydi.

<sup>45</sup> Bay o gaynii toragol, o immii o yahi ka taalibaabe makko ben woni ton, o tawi hiɓe ɗaanii sabu annde nde be wondi nden. <sup>46</sup> Onsay o wi'i be: «Ko fii hondun ɗaanantodon? Immee torodon fii wota on naatu e jarrabi.»

*Fii no Iisaa Nangiraa*

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Yhn. 18.3-12)

<sup>47</sup> E nder ko o yewtata kon, hawrondiri jamaa yimɓe hewtii. Tawi ko oo wi'eteedo Yudaasi tawdaado e sappoo e ɗiɗooɓe ben ardii ben. On baɗii Iisaa fii lunnagol mo. <sup>48</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Yudaasi, hara ko lunnagol janfortaa Bii-Aaden on?»

<sup>49</sup> Bay wondiɓɓe Iisaa ben sogitike ko saatii wadude kon, onsay be wi'i: «Koohoojo, hara yo men huutor kaafaaje amen ɗen?» <sup>50</sup> Tun godɗo e maɓɓe soppi kurkaadu yottinoowo mawɗo sadaka on, o itti mo nowru ɓaamuru ndun.

<sup>51</sup> Kono Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hattinee ɗoo!» Onsay o meemi nowru on ndun, ndu wattii.

<sup>52</sup> Iisaa wi'i ben arɓe hendagol mo kadi, ɗun ko hooreeɓe yottinoobe sadaka ben e hooreeɓe aynoobe juulirde mawnde nden e mawɓe ben: «Hiɗon ardi e kaafaaje e bedi wa si ko ngujjo arandon. <sup>53</sup> Hara-le jande woo mido wondi e mon ka juulirde mawnde, kono on fawaali juude e an. Kono ɗoo ko saa'i mon nii, e saa'i mbawdi niɓe ɗen.»

*Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa*

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Yhn. 18.15-18, 25-27)

<sup>54</sup> Bay wonii be nangii Iisaa, be nabi mo ka galle yottinoowo mawɗo sadaka on. Petruusu iwtiri ɓaawo maɓɓe ka wodditii. <sup>55</sup> Onsay be huɓɓi yiite ka hakkunde tande, be joodii. Petruusu kadi ari joododi e maɓɓe. <sup>56</sup> No debbo kurkaaduujo goo yiirunoo

mo kanko Petruusu himo joodii ka binde yiite, kanko debbo on o tenyini mo, o wi'i: «Oo d'oo ko wondid'oo Iisaa!»

<sup>57</sup> Kono kanko Petruusu o yeddi, o wi'i: «Hey ko an yo debbo, min mi andaa oo.»

<sup>58</sup> Bay nettii seeda, god'oo goo kadi yi'i mo, wi'i: «An ko a tawdaado e maɓɓe.»

Petruusu wi'i onfon kadi: «Mi tawdaaka e maɓɓe!»

<sup>59</sup> Bay wonii embere saa'i gooto feyyii, god'oo goo kadi catii, wi'i: «Pellet, oo ko wondid'oo makko nii, ko fii oo ko mo Jaliilu.»

<sup>60</sup> Petruusu jaabii onfon kadi, wi'i: «An mi andaa ko hondun wondaaw wowlude!» Wa fewndo o wowlata d'un, ndontoori ndin yoggi. <sup>61</sup> Onsay Koohooyo on yeyyitii, cikki gite mun den e Petruusu. Tun Petruusu anditi fii ko Koohooyo on wowlannoo mo kon wondema: «Ado ndonto yoggude hande, haray a yeddii fii an haa timmii laabi tati!»

<sup>62</sup> Onsay Petruusu yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

<sup>63</sup> Tawi yimbe joginoobe Iisaa ben no jalaynoo mo luuboo, <sup>64</sup> awa kadi be buumayno mo yeeso ngon, be wi'a: «Hotto ko hombo luubi-maa!» <sup>65</sup> E hoore d'un be kongayno mo, be hoyna.

*Fii no Iisaa Nabiraa Yeeso Mawbe Jamaa on*

(Mat. 26.59-68; Mrk. 14.55-64; Yhn. 18.19-24)

<sup>66</sup> Bay weetii, mawbe jamaa on, d'un ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, mottondiri. Be addi Iisaa ka yeeso dental maɓɓe, <sup>67</sup> be wi'i mo: «Si tawii ko an woni \*Almasiihu on, wowlan men.»

Iisaa jaabii be, wi'i: «Si mi haalanii on, on hoolotaako, <sup>68</sup> awa kadi si mi landike on, on jaabotaako lan. <sup>69</sup> Kono gila jooni Bii-Aaden on joodoto ka sengo jaamo Allaahu on, on Jom Bawgal.»

<sup>70</sup> Be fow be wi'i: «Kere ko an woni \*Bid'oo Alla on?»

Ontuma o wi'i be: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi d'un.»

<sup>71</sup> Onsay be wi'i: «Ko seede hombo faaladen kadi? Kanko tigi o wowlai, en nanii!»

## 23

*Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Lambe Diiwe den*

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Yhn. 18.28-40)

<sup>1</sup> Onsay dental ngal fow immii naɓi Iisaa ka Pilaatu. <sup>2</sup> Be woni e toopugol mo, wi'a: «Men taw oo no murtinde jamaa men on hada be yobugol lando mawdo Roomu on sagalle. Awa kadi himo wi'tii \*Almasiihu, d'un ko lando.»

<sup>3</sup> Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko wano wi'ird'aa non.»

<sup>4</sup> Onsay Pilaatu wi'i hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e jamaa on: «Mi yi'aali hujja woo ko oo ned'oo jogoree!»

<sup>5</sup> Kono be catii e d'un, be wi'i: «Himo lowirde jamaa on jannugol be. O fud'fii gila ka diiwal Jaliilu, o rewi e diiwal Yahuuda ngal fow haa o hewtii d'oo jooni.»

<sup>6</sup> Bay Pilaatu nanii d'un, o landii si oo ned'oo ko mo Jaliilu. <sup>7</sup> Bay kanko Pilaatu o andii wonde Iisaa ko e laamateeri \*Heroodu ndin jeyaa, o feyyini mo ka Heroodu. Tawi e den balde fon, on no Yerusalaam.

<sup>8</sup> Bay Heroodu yi'ii Iisaa, d'un weltini mo fota. Tawi gila neefi himo faalanoo mo yi'ude sabu ko o nanaynoo no wowlee fii makko kon. Awa kadi himo faalanoo yi'ude himo wada kaawakeji moyyi goo. <sup>9</sup> O landii mo haa juuti, kono Iisaa jaabaaki mo fus.

<sup>10</sup> Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben wondude e jannoobe fii Sariya on ben no fon, ben no toopa mo toope sattude. <sup>11</sup> Heroodu e suufaabe mun ben kadi jali mo aybini. Onsay o borni mo dolokke futudo, o nattani mo Pilaatu. <sup>12</sup> Nden jande tigi Pilaatu e Heroodu ben ayrunoobe welditi.

<sup>13</sup> Ontuma Pilaatu nodditi hooreebe yottinoobe sadaka ben e yeesoobe ben wondude e jamaa on, <sup>14</sup> o wi'i be: «On addanii lan oo ned'oo, on wi'ii ko kanko woni murtinde jamaa on. E hino mi landike mo e tawnde mon, mi yi'aali dalil woo e hoore oo ned'oo ko toopiron mo. <sup>15</sup> Awa Heroodu kadi-le wano non, ko fii o artiranii en mo. Awa-le oo ned'oo wadaa hay huunde ko foddi e wareede. <sup>16</sup> Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

<sup>17</sup> Tawi no farlii mo kanko Pilaatu, juldeere bee accitangol be nangaado goo. <sup>18</sup> Onsay be fow be sonki, be wi'i: «Waree oo d'oo! Accitanon men Barabaasi!» ( <sup>19</sup> Tawi on-le ko sokiraa, ko sabu gere no wadunoo ka saare e waru hoore.)

<sup>20</sup> Pilaatu yewti be fahin, bay hari no e fondo makko accitugol Iisaa. <sup>21</sup> Kono hiibe sonkaynoo, wi'a: «Fempee mo! Fempee mo!»

<sup>22</sup> Pilaatu wi'i be tammun: «Hara ko hondun oo bonni? Min mi yi'aali dalil woo ko oo wariree. Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

<sup>23</sup> Kono be catii e dʒun e hoore sonko njano, hiʒe toroo yo o fempe. Ngon sonko maʒbe fooli mo kanko Pilaatu. <sup>24</sup> Pilaatu jaʒani be faale maʒbe on. <sup>25</sup> O acciti on mo be torii mo fii mun, dʒun ko oo sokiranooʒo fii gere e waru hoore, o waʒi Iisaa faale maʒbe on.

*Fii no Iisaa Wariraa*

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Yhn. 19.17-27)

<sup>26</sup> Fewndo be nabaynoo Iisaa fii warugol mo, be hendii goʒʒo mo Sirenii iwaynooʒo ngesa, on no wi'ee Sim'uunu. Be rondi mo \*leggal altindiraangal ngal, o iwtiri ʒaawo Iisaa. <sup>27</sup> Tawi jamaa moolanaaʒo no iwtiri ʒaawo makko wondude e rewʒe, ʒen no wulla fesa fii makko kanko Iisaa. <sup>28</sup> Onsay Iisaa fewtiti be, wi'i: «Ko onon yo rewʒe Yerusalaa, wota on wullu fii an, kono wullee fii mon e fii biʒbe mon ʒen. <sup>29</sup> Ko fii jalaade no aroya ka wi'oytee: «Maloore wonanii ʒen be jiidotaako e ʒen be heʒaali biʒbe e ʒen be muyninaali!» <sup>30</sup> Onsay yimbe ʒen wi'oyay: «Pelle yanee e hoore amen! Cehe suumee men!» <sup>31</sup> Hara si ledʒe kecce ʒen warraama nii, haray ko honno yorʒe ʒen warroytee?»

<sup>32</sup> Tawi bonʒe ʒiʒo no nabideede e Iisaa fii waridoyegol e makko. <sup>33</sup> Bay be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore, be fempi mo ʒon wondude e ʒen bonʒe ʒiʒo, goʒʒo on ka sengo makko ʒaamo, oya on ka nano makko. <sup>34</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Baaba an, yaafo ʒee, ko fii be andaa koo ko be woni waʒude.» Onsay ʒen suuʒaabe sendiri concii makko ʒin urʒaf.

<sup>35</sup> Tawi yimbe ʒen no darii ʒon no ndaara. Yeesoobe ʒen kapun no awmotonoo mo, wi'a: «O dandii ʒeya, awa yo o dandu hoore makko kadi si tawii ko kanko woni Almasiihu Alla, Subaaʒo on!»

<sup>36</sup> Suuʒaabe ʒen kapun kadi no jalaynoo mo, be ʒadii ʒannangol mo ndiyan lammudʒan, <sup>37</sup> hiʒe wi'a: «Si tawii ko an woni Lando Yahuudiyanke'en, dandito an tigi!»

<sup>38</sup> Tawi no windii dow makko wonde: «Oo ʒoo ko Lando Yahuudiyanke'en nii.»

<sup>39</sup> Tawi bonʒo mo o fempidaa wengaa goo no hoynaynoo mo, wi'a: «Wonaa an woni Almasiihu on? Awa dandu goy hoore maa, dandaa men menen kadi!»

<sup>40</sup> Kono ʒimmo makko on feli mo, wi'i: «An a hulataa Alla? An oo yagginiraado wa makko, <sup>41</sup> enen ʒiʒo-le hiʒen foddi e dʒun, ko fii ko kuude men hettudʒen. Kono oo ʒoo wadaali hay fus ko boni.»

<sup>42</sup> Onsay o wi'iti kadi: «Iisaa, anditoyee fii an tuma artoyʒon ka laamu mon.»

<sup>43</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi holnii ma wondema hande tigi a wonday e an ka aljanna.»

*Fii Mayde Iisaa nden*

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Yhn. 19.25-30)

<sup>44</sup> Bay wonii naange e hoore, niwre waʒi e leydi ndin fow haa ka ʒaawo fanaa. <sup>45</sup> Naange ngen weji, \*wirngallo hormorde nden ka \*juulirde mawnde feeri e hakkunde. <sup>46</sup> Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Baaba an, mi wattii ruuhu an on e juude maa.» No o gaynirnoo wi'ude dʒun, o timmi.

<sup>47</sup> Bay hooreejo suuʒaabe ʒen yi'ii kon ko waʒi ʒon, o mawnini Alla, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo nedʒo ko feewuʒo.»

<sup>48</sup> Bay jamaa arnoobe yi'ugol ko waʒaynoo ʒon kon yi'ii dʒun, be yiltitii hiʒe tappitoo e ʒerde. <sup>49</sup> Tawi kala andunooʒe mo kanko Iisaa, wondude e rewʒe iwtirnooʒe ʒaawo makko ʒen gila Jaliilu, no darii ka woʒʒitii, no ndaara kon ko woni waʒude.

*Fii no Iisaa Surriraa*

(Mat. 27.57-61; Mrk. 15.42-47; Yhn. 19.38-42)

<sup>50</sup> Tawi nedʒo moyyo feewuʒo wi'eteedʒo Yuusufu no tawanoo e ngal dental mawʒe \*Banii-Isra'iila'en ʒen, <sup>51</sup> on kapun jabaano taweede e fewjoore maʒbe nden e ʒen kuude maʒbe. Hari on ko jeyaado e ndee saare Yahuudiyankeebe wi'eteende Raamati, tawi on ko \*laamu Alla ngun tijjii. <sup>52</sup> On yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. <sup>53</sup> Bawto dʒun, o yahi, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasannge, o belnoyi mo e qaburu asaado e fetu, mo hari hay gooto surraaka e mun. <sup>54</sup> Dun hawri pande hebulanagol \*jalaande fowteteende nden, ʒay hari nden ʒadike ka naata. <sup>55</sup> Rewʒe ardunooʒe e Iisaa ʒen gila Jaliilu jokki Yuusufu, be yi'oyi yenaande nden e no furee on belniraa. <sup>56</sup> Onsay rewʒe ʒen yiltitii fii moyyinoygol tiiri e angiri. No asewe on naatirnoo, be fowtii wano Sariya on wi'iri non.

## 24

*Fii Wurniteede Iisaa Almasiihu on**(Mat. 28.1-10; Mrk. 16.1-8; Yhn. 20.1-10)*

<sup>1</sup> E alat, dūn ko jallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawi bimbi subaka ka yenaande, hiibe yooḅii tiiri ndi be moyyinnoo. <sup>2</sup> Be tawi hayre ombiranoonde yenaande nden tallaama, <sup>3</sup> be naati, kono be tawaali ton furee Iisaa Koohoojo on. <sup>4</sup> Wa fewndo ko be miiotoo fii dūn, worbe diḁo ḁorniibe concii jalbuḁi, feepani be. <sup>5</sup> Be fow be huli, be ugḁinii ka leydi. Kono ben worbe diḁo wi'i be: «Ko fii hondun ḁabḁitanton wurḁo on e hakkunde maybe ben?» <sup>6</sup> O alaa ḁoo, o immintinaama. Anditee ko o wowlanaynoo on kon fewndo o wonnoo Jaliilu, <sup>7</sup> himo wi'aynoo on: «Bee \*Bii-Aaden on watee e juude junuubanke'en, o fempee, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.» <sup>8</sup> Tun, ben anditi ḁin konguḁi Iisaa Almasiihu on.

<sup>9</sup> Onsay be iwi ka yenaande ḁon, be yahi yeetoyagol ḁun \*sahaabaabe ben sappoo e go'o wondude e heddiibe ben fow. <sup>10</sup> Ben rewbe ko Mariyama Magaduuna e Yuuwanna e Mariyama yumma Yaaquuba wondude e wobbe goo, wowlanoynoo ḁun sahaabaabe ben sappoo e go'o. <sup>11</sup> Kono be ronki hoolaade ben rewbe, tawi konguḁi ben ḁin no wa'ani be wa fuyanteeji. <sup>12</sup> Kono Petruusu immii dogiri ton. Bay o hewtii, o ugḁinii ka yenaande, ko kasannge on tun o yi'i ton. Onsay o hooti ka makko e hoore himo ḁalḁi sabu kon ko wadi.

*Fii Taalibaabe ben Diḁo ka Laawol Emayuuu**(Mrk. 16.12-13)*

<sup>13</sup> Tawi nden ḁande tigi diḁo e maḁbe no yahaynoo e hoḁo no wi'ee Emayuuu wodditorngo Yerusalaam embere kilomeeterji sappoo e diḁi. <sup>14</sup> Tawi ben no yewta fii ko waḁunoo kon fow. <sup>15</sup> Wa fewndo ko be yewtata ḁun be landondira, Iisaa ḁadii be, o waddi e maḁbe laawol. <sup>16</sup> Kono tawi giḁe maḁbe ḁen no wirnanaa anditugol mo.

<sup>17</sup> Onsay o wi'i be: «Ko konguḁi hondi wondon bugondirde e nder nduu yaadu mon?»

Be dartii, be yoomi. <sup>18</sup> Onsay godḁo e maḁbe wi'eteḁo Keleyopaasu jaabii mo, wi'i: «Haray ko an tun woni koḁo wondo Yerusalaam mo andaali ko wadi kon e ḁee balḁe ḁoo?»

<sup>19</sup> Onsay o wi'i be: «Hondun?»

Be wi'i mo: «Koo ko wadi e hoore Iisaa oo jeyaḁo Naasirata, ḁun ko oo annabaajo jom kuugal e kongol yeeso Alla e yeeso jamaa on fow, <sup>20</sup> e ko honno kadi hooreebe \*yottinoobe sadaka men ben e hooreebe men ben wattiri mo e juude beya fii yo ben ḁaawu mo, be fempa mo e leggal, be wara. <sup>21</sup> Meḁen tanyininoo ko kanko yaltinayno \*Bani-Isra'iila'en e njaggu. Kono e nder ḁun fow, e hino heḁii hande balḁe tati gila ḁun wadi. <sup>22</sup> Awa kadi rewbe wondiḁbe amen goo ḁalḁini men fota, nde be dawunoo ka yenaande, <sup>23</sup> be tawaali ton furee makko on. Be ari be wi'i men malaa'ikaabe feepanii be, ben wi'ii be wonde kanko Iisaa himo wuuri. <sup>24</sup> Onsay wondiḁbe amen goo kadi yahi ka yenaande, be tawaali furee Iisaa on ton, tawi ko no rewbe ben wiirunoo men non tigi woniri!»

<sup>25</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i be: «Ko onon yo njoofoobe, hiḁon nennanii gomḁingol kala ko annabaabe ben \*hiitinoo kon! <sup>26</sup> Hara haananaa \*Almasiihu on ka o tampira nii ado o naatude ka mangural makko?» <sup>27</sup> Onsay o nangi sifanagol be ko windii fii makko kon fow ka defte, gila e Muusaa e beya annabaabe fow.

<sup>28</sup> Bay wonii be ḁadike hoḁo ngo be yahaynoo e mun ngon, o faaminani be wonde ko toonin ton o sutii. <sup>29</sup> Kono be jeeji mo, be wi'i: «Wonen, ko fii naange ngen yoroyii, niḁḁay woni.» Onsay o naatidi e maḁbe.

<sup>30</sup> Fewndo o joododi e maḁbe fii ḁaamugol, o yetti bireedi on, o du'ii, o tayiti, o jonni be. <sup>31</sup> Tun, giḁe maḁbe ḁen udditii, be anditi mo, onsay o majjitori be. <sup>32</sup> Be woni e wi'indirgol: «Hinaa ḁerḁe men ḁen no amaynoo weltaare fewndo ko o yewtata en ka laawol, o sifanoo en ko windii kon ka defte?»

<sup>33</sup> Be immii kisan, be yiltitii Yerusalaam, be ari be tawi sahaabaabe ben sappoo e go'o e wondiḁbe mun ben no mottondiri ḁon. <sup>34</sup> Tawi ben wonnoobe ḁon no wi'a: «Ka haḁiḁa, Koohoojo on immintinaama, o feepanii Sim'uunu!» <sup>35</sup> Onsay beya diḁo kadi sifanii be ko be yi'i kon ka laawol e ko honno be anditiri mo ka sendo bireedi.

*Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe ben**(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Yhn. 20.19-23)*

<sup>36</sup> Wa fewndo ko be yewtaynoo ḁun, kanko tigi o ari hakkunde maḁbe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!»



<sup>37</sup> Tun be d'enyii, be huli, be sikki ko mbeelu be yi'i. <sup>38</sup> Kono o wi'i be: «Ko hondun jibidon? Ko fii hondun kadi ndee sikkitaare wonani ka berde mon? <sup>39</sup> Ndaaree deee juude an e deee koyde an. Ko min tigi nii! Meemee lan, ndaaron, ko fii mbeelu alaa teewu, alaa yi'e, on yi'ii-le min mido mari.»

<sup>40</sup> Bay wonii o wi'ii d'un, onsay o holli be juude makko den e koyde makko den. <sup>41</sup> Bay tawii e nder weltaare maβbe nden haa jooni be hoolaaki, hiβe e nder njalaw, onsay o wi'i be: «Hara hidon mari doo godfun ko naamete?» <sup>42</sup> Onsay be βannani mo huntere lingii sa'aangii. <sup>43</sup> O yetti ngii, o nafii yeeso maβbe.

<sup>44</sup> Onsay o wi'i be: «Ko d'undoo mi wowlannoo on fewndo mi wondunoo e mon, wonde bee ko windii fii an kon fow ka Sariya Muusaa e ka Zabuura e ka defte βeya annabaabe laato.»

<sup>45</sup> Ontuma o udditani be hakkille maβbe den fii no be faamira defte den. <sup>46</sup> O wi'i be kadi: «Ko d'undoo windii wondema Almasiihu on tampay, o immintinee e hakkunde maybe ben ka nallal tammal. <sup>47</sup> Awa kadi leyyi d'in fow waajete e innde makko gila Yerusalaam fii yo be tuubu, be yaafanee junuubaaji maβbe d'in. <sup>48</sup> Ko onon woni seedeβe d'un ben. <sup>49</sup> Jooni non mi addanoyay on ko Baaba an fodunoo kon. Kono onon luttee ka nder saare, haa tuma yedafon bawgal iwrayngal ka dow ngal.»

*Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on*

*(Mrk. 16.19-20; Sah. 1.9-11)*

<sup>50</sup> Bawto d'un Iisaa nawri be telen \*Betanii, o fonti juude makko den, o du'anii be. <sup>51</sup> Wa fewndo ko o du'antoo be, o acci be d'on, o yentinaa ka kammu. <sup>52</sup> Bay kambe be sujjanii mo, be yiltitii Yerusalaam e hoore welo-welo mawngo. <sup>53</sup> Onsay be tabiti ka \*juulirde mawnde, hiβe mawnina Alla.

## NO YUUHANNA YOTTINIRI LINJILA ON NON

### *Fii Daaluyee on e Ngurndan d'an*

<sup>1</sup> Ka fudfoode, hari Daaluyee on no woodi, tawi Daaluyee on no wondi e Alla, tawi kadi Daaluyee on ko Alla, <sup>2</sup> tawi himo wondi e Alla ka fudfoode. <sup>3</sup> Ko rewrude e Daaluyee on Alla tagiri kala huunde, hay huunde e ko tagaa kon alaa ko tagaa e baawo makko. <sup>4</sup> Awa kadi ko e makko ngurndan d'an woni. Ko d'an ngurndan kadi woni ndaygu yimbe fe. <sup>5</sup> Ndaygu ngun jalbi ka nder nife, laatii nife den foolaali ngu.

<sup>6</sup> Woodii nedfo mo Allaahu on nuli no wi'ee Yaayaa. <sup>7</sup> On ardi wa seedee fii seeditanagol ndaygu ngun, fii yo fow gomd'indir sabu makko. <sup>8</sup> Hinaa non kanko woni ndaygu ngun, kono ko o ardi ko fii seeditanagol ndaygu ngun, <sup>9</sup> d'un ko nguu ndaygu haqiiqawu arngu e oo aduna, ndayginayngu kala nedfo.

<sup>10</sup> Hari daaluyee on no e oo aduna, awa kadi aduna on ko e makko tagiraa, kono aduna on andaali mo. <sup>11</sup> O arii ka makko, kono be makko ben jabbaaki mo. <sup>12</sup> Kono kala jabbiibe mo, gomd'ini innde makko nden, ko ben o newnani wonugol biibe Alla. <sup>13</sup> Dun ko ben hebaabe immorde e Alla, hara hinaa immorde e yiyan maa e mbeleede bandu maa e faale nedfanke.

<sup>14</sup> Daaluyee on wonti nedfo, o hodi hakkunde men, d'un ko on heewudo moyyere e goonga. Awa-le en punnike mangu makko ngun, ngun mangu ngu Bidfo bajjo on hefi e Baabaajo on.

<sup>15</sup> Yaayaa seeditanii mo, ewnii, o wi'i: «Ko oo mi wowlunoo fii mun, mi wi'i: <Araynoodo baawo an on ko burfo lan mawnude, ko fii hari himo woodaa ko adii lan!» »

<sup>16</sup> Awa en fow en hefii moyyere e hoore moyyere immorde e ko woni e makko kon fow. <sup>17</sup> Ko fii Sariya on ko e Muusaa ardi, kono sulfu on e goonga on ko e Iisaa Almasiihu on ardi. <sup>18</sup> Haa hande hay gooto yi'aali Alla. Kono Bajjo on, on wondo Alla, wondudo e Baabaajo on, on banginanii en fii makko.

### *Fii Seeditoore Yaayaa nden*

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Luk. 3.15-17)

<sup>19</sup> E hino seeditoore Yaayaa nden, fewndo ko hooreefe \*Yahuudiyankeefe ben Yerusalaa immiini \*yottinoobe sadaka ben e Lewiyankeefe ben fii landagol mo, be wi'i: «An ko a hombo nii?». <sup>20</sup> O qirritii e hoore o yeddaali, o wi'i: «Wonaa min woni \*Almasiihu on.»

<sup>21</sup> Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko a hombo non? Kaa ko an woni liliya?»

O jaabii be, o wi'i: «Hinaa mi on.»

Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko an woni Annabaajo on?»

Dun kadi o jaabii: «Oo'o.»

<sup>22</sup> Onsay be wi'i mo: «E hara ko a hombo non fii yo men jaabitoyo nulbe men ben? Ko hondun wi'itidaa an tigi?»

<sup>23</sup> O jaabori be wano annabi \*Isaaya wiirunoo non, o wi'i: «Ko min woni hawa ewnotoodo ka wulaa on, wi'a: <Fewnee laawol Joomiraado on!» » <sup>a</sup>

<sup>24</sup> Tawi ben imminanoobe ko ka \*Fariisiyaabe ben iwri. <sup>25</sup> Onsay be landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun non \*lootantaa maande tuubuubuyee, si tawii wonaa an woni Almasiihu on maa Iliiya maa Annabaajo on?»

<sup>26</sup> Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min ko ndiyan mi woni \*lootirde maande tuubuubuyee. Kono godfo no e hakkunde mon mo on andaa, <sup>27</sup> wondo arude baawo an, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

<sup>28</sup> Dun ko \*Betanii funnaange Yurdayniwol wadi, ka Yaayaa lootaynoo maande tuubuubuyee don.

### *Fii Baalun Alla kun*

<sup>29</sup> Bimbi nden jande, Yaayaa haccii ka Iisaa arata e makko, o ewnii, o wi'i: «E hino \*Baalun Alla booraykun junuubi aduna on kun. <sup>30</sup> Ko oo woni mo mi wowlannoo on fii mun fewndo ko mi wi'i: Godfo aroyay baawo an, on ko Burfo lan mawnude, ko fii hari himo woodanoo ko adii lan. <sup>31</sup> Min hari mi andaa mo, kono ko fii banginangol jamaa \*Isra'ila on fii makko wadi si mi ari lootirgol ndiyan.»

<sup>32</sup> Kanko Yaayaa o seeditii kadi d'undoo, o wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu Allaahu on no iwra ka kammu tippora wa gabooru, wona e hoore makko. <sup>33</sup> Kono min hari mi andaa mo,

kono Nuluḍo lan yo mi lootir ndiyan on daalanii lan: <On mo yi'udfaa Ruuhu an on no tippoo wona e mun woo, haray on ko \*Ruuhu Seniido on lootirta.> <sup>34</sup> Min non mi yi'ii, mi seeditike kadi, ko on woni \*Bidfo Alla on.»

*Fii no Iisaa Fudfori Hebirde Taalibaabe*

<sup>35</sup> Bimbi nden jande kadi tawi Yaayaa no don, himo wondi e taalibaabe makko dfo. <sup>36</sup> O yi'i ka Iisaa feyyata, o wi'i: «E hino Baalun Alla kun!»

<sup>37</sup> Ben taalibaabe makko dfo nani don konguḍi makko, jokki Iisaa. <sup>38</sup> Onsay Iisaa yeyyitii, o tawi hiḍe jokki mo, o wi'i be: «Ko hondun dabboton?»

Ben kadi jaabii: «Rabbi\*», (ḍun no firi <Karamoko'en>) «ko honto hodufon?»

<sup>39</sup> O jaabii be, o wi'i: «Aree yi'on.»

Be yahi, be yi'i ka o hodi. Nden jande be woni takko makko don, tawi ko wa ka alansaraa. <sup>40</sup> Tawi oo wi'eteedo Andaraawu, ḍun ko oo musidfo Sim'uunu Petruusu, ko o godfo e ben dfo nanuḍe konguḍi Yaayaa ḍin e jokkuḍe Iisaa ben. <sup>41</sup> Kanko Andaraawu o adii yiidude e Sim'uunu neene-gooto makko on, o wi'i mo: «Men yi'oyii Almasiihu on.» (Dun no firi <Todfaado on.>)

<sup>42</sup> Onsay o addi mo e Iisaa. Iisaa ndaari mo, wi'i: «Ko an woni Sim'uunu mo Yuunusa, jooni ko Petruusu noddetefaa.» (Ko woni firo ḍun ko <fetere.>)

*Fii no Iisaa Noddiri Filiipu e Natanayiila*

<sup>43</sup> Bimbi nden jande, tawi kanko Iisaa himo faalaa yahude Jaliilu, o tawoyi Filiipu, o wi'i mo: «Jokkan.» <sup>44</sup> Tawi Filiipu ko mo Bayti-Sa'iida ka saare oo wi'eteedo Andaraawu e Petruusu.

<sup>45</sup> Onsay Filiipu tawoyi oo wi'eteedo Natanayiila, o wi'i mo: «Men yi'ii on mo fii mun windii ka Sariya Muusaa e ka defte annabaabe ben, ḍun ko Iisaa oo jeyaado Naasirata, bidfo Yuusufu.»

<sup>46</sup> Onsay Natanayiila wi'i mo: «Hara huunde moyyere no waawi yaltude Naasirata?» Filiipu jaabii mo wi'i: «Aru ndaaraa!»

<sup>47</sup> Bay Iisaa yi'ii Natanayiila no ara e makko, o sifii fii makko, o wi'i: «E hino Isra'iilayankeejo haqiiqaajo mo aldaa e yoyre.»

<sup>48</sup> Kanko Natanayiila o jaabii: «Ko honno andirdfaa mi?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ado Filiipu noddude ma, fewndo ko wonnofaa ka ley yibbehi, hari mi yi'ii ma.»

<sup>49</sup> Natanayiila wi'i: «Karamoko'en, ko onon woni Bidfo Alla on e Lando Isra'iila on!»

<sup>50</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii mi wi'ii mi yi'ii ma ka ley yibbehi gomḍinirdaa? A yi'ay ko furi ḍundoo mawnude. <sup>51</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on yi'ay kammu ngun no udditii, malaa'ikaabe Alla ben no wafa yawa jippoo e hoore \*Bii-Aaden on.»

## 2

*Fii no Iisaa Wayliri Ndiyan dan Njaram Wiiju*

<sup>1</sup> Balde tati ḥawto ḍun, peera wadi ka wi'etee Kanaa, ḍun ko e nder Jaliilu. Tawi yumma Iisaa no ton. <sup>2</sup> Iisaa e taalibaabe mun ben kadi saatinaa e on peera. <sup>3</sup> Bay njaram \*wiiju dan lellii, yumma makko kanko Iisaa wi'i mo: «Njaram dan lellirii be.»

<sup>4</sup> Onsay Iisaa jaabii yumma mun, wi'i: «Neene, ko hondun faalanadon mi? Ko fii saa'i an on hewtaali taho!»

<sup>5</sup> Yumma makko wi'i kurkaadi ḍin: «Wadee kala ko o wi'i on.»

<sup>6</sup> Tawi no don loode kaaye jeegoo ebbanaade fii ka Yahuudiyankeefe ben salligoo, tawi nde bee e majje no wafa embere liitir teemedere. <sup>7</sup> Iisaa wi'i be yo be hebbin ḍen loode ndiyan, kambe kadi be loowi e majje haa de heewi. <sup>8</sup> Onsay o wi'i be yo be pedu, be nabana ardotoodo fii naameteji on. Be pedu, be nabani mo. <sup>9</sup> Ardotoodo fii naameteji on kadi mettii ḍan ndiyan waylaadan njaram wiiju. Tawi o andaa ko honto ḍan njaram iwi, kono tawi kurkaaduube yoogube ndiyan ḍan ben kapun no andi. Onsay o noddi wondo tiggude on, <sup>10</sup> o wi'i mo: «Mo kala ko njaram moyyan ḍan adotoo yedude, si yedoya jaasudan ḍan, tuma yaraa moyya. Kono an, hida mari njaram moyyan ḍan haa jooni!»

<sup>11</sup> Ko ndee maande hawniinde o attii wadude kanko Iisaa, ḍun ko ka wi'etee don Kanaa e nder diwal Jaliilu wadi. Ko nii o banginiri darja makko on, taalibaabe makko ben kadi gomḍini mo.

*Fii no Iisaa Radfori Yeeyooḍe ben ka Juulirde Mawnde*

(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48)

<sup>12</sup> Ko ḥawto ḍun, o yaadi e yumma makko e neene-gootooḍe makko ben e taalibaabe makko ben Kafernahuu. Be weeri don balde seeda.

<sup>13</sup> Tawi juldeere Yahuudiyankeefe ben, d'un ko \*Juldeere Yawtaneede nden, badike. Onsay Iisaa yahi \*Yerusalaam. <sup>b</sup> <sup>14</sup> O tawi yeeyooɓe na'i e baali e gabooji e waɗooɓe sensa-sensita no joodii ka dingiral \*juulirde mawnde. <sup>15</sup> Onsay o moyyini paatawol boggi, o radii ɓe fow ka dingiral juulirde mawnde wondude e baali d'in e na'i d'in, o saakiti kaalisiji waɗaynooɓe sensa-sensita ben, o libi taabe d'en. <sup>16</sup> O wi'i yeeyaynooɓe gabooji ben: «Ittee du'un d'oo! Wota on waɗu suudu Baaba an ndun suudu yeeyirdu!» <sup>17</sup> Onsay taalibaabe ben anditi wonde dundoo no windinoo: «Giggol ngol mi joganii suudu maa ndun no e an wa yiite wonge lan jaamude.»<sup>c</sup>

<sup>18</sup> Onsay hooreefe Yahuudiyankeefe ben yetti haala kan wi'i mo: «Ko maande hawniinde honde waawudaa men hollude fii ɓanginol hidfa gasa warrude nii?»

<sup>19</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Lancee ndee juulirde, mi immintinay nde e nder balde tati!»

<sup>20</sup> Onsay kamɓe Yahuudiyankeefe ben ɓe wi'i: «E nder duubi cappande nay e jeegoo ndee juulirde no darneede, an non a immintinay nde e nder balde tati?» <sup>21</sup> Kono tawi kanko juulirde nde o wonnoo wowlude fii mun nden, ko ɓandu makko ndun. <sup>22</sup> Bay wonoyii non o immintinaama e hakkunde mayɓe ben, taalibaabe makko ben anditoyi wonde hari o wi'uno d'un, onsay ɓe gomɗini bindi d'in e ngol kongol ngol Iisaa wi'uno.

<sup>23</sup> E nder ko Iisaa wonnoo Yerusalaam kon, d'un ko ka Juldeere Yawtaneede, buy gomɗini innde makko nden sabu maandeeji hawniidi d'i o waɗaynoo d'in. <sup>24</sup> Kono Iisaa hoolanooki ɓe, ko fii hari himo andunoo yimɓe ben fow, <sup>25</sup> awa kadi o hatonjinaa e humpiteede fii yimɓe ben, ko fii himo andunoo ko woni ka nder ɓernde neddanke.

### 3

#### *Fii Yewtere nden hakkunde Iisaa e Nikodiyuusu*

<sup>1</sup> Tawi no e hakkunde fedde \*Fariisiyaabe ben hooreejo Yahuudiyankeefe no wi'ee Nikodiyuusu. <sup>2</sup> On ari jemma takko Iisaa, o wi'i: «Karamako'en, meɗen andi ko a jannoowo iwruɗo ka Alla, ko fii hay gooto waawataa waɗude d'ii maandeeji hawniidi d'i wonda e waɗude, si tawii Alla aldaa e ontigi.»

<sup>3</sup> Onsay Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedɗo jibintinaaka, o waawataa yi'ude \*laamu Alla ngun.»

<sup>4</sup> Nikodiyuusu kadi jaabii, wi'i: «Ko honno godɗo waawetee jibintinireede e nder nayeewu mun? E hara himo waawa naatitade kadi ka dimdimol neene makko, o jibintinee?»

<sup>5</sup> Iisaa jaabii kadi fahin, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedɗo jibiniraaka ndiyani e Ruuhu Alla on, haray o waawataa naatude ka laamu Alla. <sup>6</sup> Ko jibiniraa ɓandu kon ko ɓandu, ko jibiniraa kadi Ruuhu Alla on kon ko ruuhu. <sup>7</sup> Wota a ɗalɗu fii mi wi'ii ma bee jibintinedon kesun. <sup>8</sup> Ko fii hendu ndun no wifirde ka faaliraa woo, hidfa nanude hawa kan, kono a andaa ko honto ndu iwri maa ko honto ndu fewri. Ko nii kadi fii kala heɓiraado Ruuhu Alla on.»

<sup>9</sup> Nikodiyuusu yettiti haala kan kadi, wi'i: «Dun ko honno gasirta wonirde?»

<sup>10</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Ko a jannoowo \*Isra'iilayankeefe ben e a andaa d'un? <sup>11</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ko ko men andi men wolwata, awa kadi ko ko men yi'i men seeditotoo, kono onon on jabataa seeditoore amen nden. <sup>12</sup> Si on gomɗinaali fii piiji adunayankeeeji d'i mi yewti on fii mun d'in, haray ko honno gomɗinirton piiji kammuyankeeeji d'i mi yewtoyta on fii mun d'in? <sup>13</sup> Hay gooto yawaali ka kammu si hinaa Iwruɗo ka kammu on, d'un ko \*Bii-Aaden on. <sup>14</sup> Wano Muusaa townirnoo mboddi ndin non ka wulaa, ko bee Bii-Aaden on kadi towniree non, <sup>15</sup> fii kala gomɗindo mo yo heɓu \*ngurndan poomayankejan.»

<sup>16</sup> «Ko fii hakkee ko Alla yidi aduna on, o yedii mo Bidɗo makko bajjo on, fii kala gomɗindo mo wota halko, kono yo ontigi heɓu ngurndan poomayankejan. <sup>17</sup> Ko fii Allaahu on addaali Bidɗo makko on e oo aduna fii jaawugol aduna on, kono ko fii yo aduna on dandire sabu makko. <sup>18</sup> On gomɗindo mo jaawetaake, kono on mo gomɗinaali mo jaawaama wuren, ɓayru o gomɗinaali innde Bidɗo Bajjo Alla on. <sup>19</sup> Awa e hino jaawoore nden: ndaygu ngun arii ka aduna, kono yimɓe ben yidii niwre nden ɓuri ndaygu ngun, ɓay kuude maɓɓe d'en ko bonde. <sup>20</sup> Ko fii kala waɗoowo bone haray no ari ndaygu ngun, ontigi arataa ka ndaygu fii wota kuude makko d'en feepu. <sup>21</sup> Kono on huutoroowo goonga on aray ka ndaygu fii yo weebite wonde kuude makko d'en ko e Alla huuwiraa.»

#### *Fii Seeditoore Yaayaa Dimmere nden*

<sup>22</sup> Bawto d'fun Iisaa e taalibaabe mun ben yahi e ngal diiwal \*Yahuuda. O jallidi e maŕŕe d'fon, tawi himo \*loota maande kisiyee. <sup>23</sup> Tawi Yaayaa kadi no \*lootude maande tuubuubuyee ka wi'etee d'fon Enuuna, d'fun ko takko Saliima, bay tawi ndiyan buy no d'fon. Yimbe no yahaynoo d'fon fii yo o lootu be, <sup>24</sup> ko fii tawi Yaayaa wafaaka taho e kaso. <sup>25</sup> Kono yeddondiral immii hakkunde taalibaabe Yaayaa ben e Yahuudiyankeejo goo e telen-ma labŕinegol ngol. <sup>26</sup> Ben badii Yaayaa, be wi'i mo: «Karamoko'en, mo wondunodaa on gaŕa Yurdayniwol, d'fun ko on mo seeditidaa fii mun, himo lootude yimbe ben, awa kadi fow no yaarude e makko!»

<sup>27</sup> Onsay Yaayaa jaabii be, wi'i: «Neddo ko ko okkaa ka kammu kon tun waawi hendaade. <sup>28</sup> Onon tigi ko on seedeŕe an wonde mi wi'ii hinaa min woni \*Almasiihu on, kono ko mi imminaado yeeso makko. <sup>29</sup> Ko hombo jeyi jomba? Ko jombuŕo mo on. Ko wonani njaatigi jom-jomba ko daragol takko makko, heŕoo mo, nana hito makko, heewa weltaare, nden weltaare an-le timmi. <sup>30</sup> Bee on beydoo, min mi duytoo. <sup>31</sup> Ko fii on Iwruŕo dow no e hoore fow. On mo ka leydi ko mo ka leydi, o wowliray kadi wa mo ka leydi. Kono Iwruŕo ka kammu on no e hoore fow. <sup>32</sup> On non no seeditaade ko yi'i kon e ko nani kon, kono hay gooto jabataa nden seeditoore makko. <sup>33</sup> Kala on jabuŕo nden seeditoore makko, haray banginii wonde Alla ko goonga. <sup>34</sup> Ko fii on mo Allaahu on nuli, ko daaluyeeji Alla d'in o wowlata. Ko fii Allaahu on yedaf mo Ruuhu mun on no heewiri. <sup>35</sup> Baabaajo on no yidi Biddo on, awa kadi o wattii fow e juude makko. <sup>36</sup> Kala gomdindo Biddo on, haray no mari ngurndan poomayankejan, kono on mo halfinaaki e Biddo on yi'ataa ngurndan, ko fii tikkere Alla nden wonay e hoore makko.

## 4

### *Fii no Iisaa Yewtidiri e Debbo Samariyankeejo on*

<sup>1</sup> Fariisiyaabe\* ben nani wonde Iisaa no burude Yaayaa hebude taalibaabe, o loota be, <sup>2</sup> (kono tawi wonaa kanko Iisaa tigi wonnoo lootude, kono ko taalibaabe makko ben wonnoo lootude). <sup>3</sup> Bay Iisaa humpitike d'fun, o iwi ka diiwal Yahuuda d'fon, o yilitii ka diiwal Jaliilu. <sup>4</sup> Tawi-le bee o tayitoya \*Samarriya.

<sup>5</sup> E nder d'fun, o hewti e saare jeyaande e Samarriya no wi'ee Sikaara e binde ngesa mba Yaaquuba okkunoo biddo mun on, d'fun ko Yuusufu. <sup>6</sup> Tawi woyndu Yaaquuba ndun no d'fon. Iisaa joodii ka binde woyndu sabu ronkere yaadu ndun, d'fun ko wa tumbere jalorma.

<sup>7</sup> Debbo Samariyankeejo ari yoogugol ndiyan. Iisaa wi'i mo: «Okkoran mi yara.» <sup>8</sup> (Ko fii hari taalibaabe makko ben no yahi ka saare fii soodugol paametee.)

<sup>9</sup> On debbo Samariyankeejo wi'i mo: «Ko honno an a Yahuudiyankeejo torortaa mi ko yaraa, mi Samariyankeejo?» (Ko fii huuwondiral alaa hakkunde Yahuudiyankeefe ben e Samariyankeefe ben.)

<sup>10</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si hida andunoo dokkal Alla ngal e Wi'udfo ma «okkoran mi yara» on, hanno ko an torotonoo mo ko yaraa, o okkore ndiyan wurnaydan.»

<sup>11</sup> Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, a alaa hay huunde ko yoogiraa, awale woyndu ndun no luggi. E hara ko honto hebaynodaa non dan ndiyan wurnaydan? <sup>12</sup> E hara a buru ben amen Yaaquuba mawnude, on okkuŕo men nduu woyndu, kanko tigi o yari e mayru wondude e fiŕŕe makko e jawle makko?»

<sup>13</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Kala yarudfo dan ndiyan d'ondfoyte kadi. <sup>14</sup> On yarudfo non ndiyan dan mi okkorta mo dan, d'ondetaake hande kadi. Kono ndiyan dan mi okkorta mo dan wontay e makko bundu ndiyan, buloojan fii yedugol \*ngurndan poomayankejan.»

<sup>15</sup> Debbo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, okkoran dan ndiyan, hara mi d'ondetaake hande kadi, e hara mi artaali d'oo hande kadi yoogugol.»

<sup>16</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Yahu noddoyaa moodi maa, araa.»

<sup>17</sup> Debbo on jaabii mo, wi'i: «Mi alaa moodi.»

Iisaa wi'i mo: «A wowlii haŕiiqa, ko wi'udfaa kon wonde a alaa moodi. <sup>18</sup> Ko fii a hebii dewle jowi, awa kadi mo wondudaa on fewndo d'oo wonaa moodi maa. E d'fun non a wowlii goonga.»

<sup>19</sup> Debbo on wi'i mo: «Koohoojo, mi tawii ko a annabaajo. <sup>20</sup> Menen Samariyankeefe ben, baabiraabe amen ben non rewii Alla e ngoo fello. Kono onon Yahuudiyankeefe ben, hiŕon wi'i ko Yerusalaa woni nokkuure ka Alla rewetee d'fon.»

<sup>21</sup> Iisaa wi'i mo: «Hey ko an yo debbo, hoolo lan, saa'ijii goo no aroya hara hinaa e hoore ngoo fello, hinaa Yerusalaa rewoton Baabaajo on. <sup>22</sup> Ko fii onon hiŕon rewude ko on andaa, menen meŕen rewude ko men andi, ko fii kisiyee mo Alla yedafa on

ko e Yahuudiyankeefe ben ardi.<sup>d</sup> <sup>23</sup> Kono saa'i on no arude, d'un-le wuren o hewtii, ka rewoofe e haqiqa ben rewira Baabaajo on Ruuhu e goonga, ko fii ko sifa ben rewiroofe mo non, Baabaajo on woni d'abfude. <sup>24</sup> Alla ko Ruuhu, bee rewoofe mo ben rewira mo Ruuhu e goonga.»

<sup>25</sup> Debbo on wi'i mo kadi: «Mid'o andi wonde \*Almasiihu on aroyay, d'un ko Tod'faado on. Nde o aroyi, o yewtay men fow.»

<sup>26</sup> Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko min oo Wondo ma wowlande nii woni on.»

#### *Fii Misal Yettaangal e Baagol*

<sup>27</sup> Onsay taalibaafe ben hewti, be njaldi ko o wonnoo e yewtidude e debbo on kon. Kono hay gooto e mabbe landaaki mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa?» maa «Ko hondun yewtidantaa e makko?».

<sup>28</sup> Debbo on kadi acci don loonde nden, o yahi ka saare, o wi'i yimbe ben: <sup>29</sup> «Aree ndaaron ned'fo wowlando lan kala ko mi wadi. Taw si wonaa kanko woni Almasiihu on?» <sup>30</sup> Onsay ben yalti ka saare, be ari e makko.

<sup>31</sup> Wa fewndo onsay, tawi taalibaafe ben no jeejude mo, wi'a: «Karamoko'en, nafee!»

<sup>32</sup> Kono o jaabii be, o wi'i: «Mid'o mari jaamete e ko mi jaama ko on andaa.»

<sup>33</sup> Onsay taalibaafe ben wi'indiri: «E hara ko god'fo addani mo ko o jaama?»

<sup>34</sup> Iisaa wi'i be kadi: «Neema an on ko wad'ugol faale Nuludo lan on e timingol golle makko den. <sup>35</sup> E on wi'aali kadi: <Doo e baagol ngol no heddi lebbi nay?> Hey, mi wi'ii on, bantee gite den, ndaaron gese den, de wojjanii baagol! <sup>36</sup> Jooni wa'ooowo on hebay njoddi, o moofa neema fii ngurndan poomayankejan dan, fii yo sankoowo on e wa'ooowo on weltodu. <sup>37</sup> Ko fii ngal misal doo ko goonga wonde: <Ko god'fo aawata, oya on sopita.> <sup>38</sup> Mi nulii on sopitoygol ko on remaano. Wobbe remiino, ko e nder yangi ben kin naatudon.»

<sup>39</sup> Samariyankeefe duudufe e nden saare gomdini Iisaa sabu ngol kongol ngol oo debbo seeditanii mo, o wi'i: «O wowlanii lan kala ko mi wadi.» <sup>40</sup> Bay Samariyankeefe ben ari e makko, be torii mo wonugol takko mabbe, laatii o woni don balde didi.

<sup>41</sup> Gomdinafe ben burti duudufe kadi sabu kongol makko ngol, <sup>42</sup> tawi hiife wi'a on debbo: «Hinaa sabu kongol maa ngol hande kadi men gomdini, kono ko bay menen tigi men hefike mo. Meden andi wonde ko kanko woni Dandoowo aduna on.»

#### *Fii Maande Dimmere Hawniinde Iisaa nden*

<sup>43</sup> Bay den balde didi feyyii, Iisaa iwi don fii yahugol Jaliilu, <sup>44</sup> fii kala o seeditike kanko tigi wonde annabaajo alaa teddungal ka leydi mun. <sup>45</sup> Bay wonii o hewtii Jaliilu, be Jaliilu ben jabbi mo, sabu tawde hari be yi'ii ko wadi Yerusalaam kon fow ka fewndo juldeere, bay kambe kadi be yahuno juldeere nden. <sup>46</sup> O yilititi kadi Kanaa, d'un ko e nder Jaliilu, ka o waylunoo ndiyon dan njaram \*wiiyu don.

Tawi bid'fo yeesoojo laamateeri ndin, wondo Kafernahuu, no nawni. <sup>47</sup> Bay o nanii wonde Iisaa iwii ka diiwal Yahuuda arii Jaliilu, on ari tawi mo, o torii mo yahugol ndikkinoya on bid'fo makko wondo e daande mayde.

<sup>48</sup> Iisaa wi'i mo: «Onon si on yi'aali maandeeji e kaawakeeji, on gomdintaa few!»

<sup>49</sup> Kono on yeesoojo laamateeri ndin wi'i mo: «Koohoojo, seenee ado paykun an kun maayude!»

<sup>50</sup> Iisaa wi'i mo: «Yahu, bid'fo maa on ndikkii.»

On ned'fo hoolii kongol ngol Iisaa wi'i mo ngol, o yahi. <sup>51</sup> E nder ko o yilititotoo kon, o fotti e kurkaadi makko din, ben wi'i mo wonde bid'fo makko on ndikkii. <sup>52</sup> O landii be ko e saa'i hombo hayfani paykun kun. Ben jaabii mo: «Ko hanki tumbere palorma nguli bandu kin yalti e makko.» <sup>53</sup> Onsay kanko baabaajo on o anditi ko e on saa'i tigi Iisaa wi'i mo «bid'fo maa on ndikkii.» Onsay o gomdini, kanko e yimbe suudu makko ndun fow.

<sup>54</sup> Ko ndee maande hawniinde doo woni dimmere nde o wadi bay o iwii ka diiwal Yahuuda, o arii Jaliilu.

## 5

#### *Fii no Iisaa Selliniri Jukkunnaajo*

<sup>1</sup> Bawto d'un, juldeere Yahuudiyankeefe wadi. Iisaa yahi Yerusalaam. <sup>2</sup> Tawi beelun no Yerusalaam don ka binde dambugal wi'eteengal Dambugal Baali. Kun beelun no wi'ee e haala Yahuudiyanke Betesada, caaliiji jowi no hundi kun. <sup>3-4</sup> Nawnuube duudufe

<sup>d</sup> 4:22 4.22 Dun no faamora kadi ko Yahuudiyankeefe ben yottini gandal fii kisiyee.

no waalii e ley dɪn caaliiji, dɪn ko gila e bumbɛ e boofooɓe e maaya-banduube, <sup>d 5</sup> Tawi godɔo no dɔn, naɔwɔo gila duubi cappande tati e jeetati. <sup>6</sup> Iisaa yi'i on no waalii, o andi on no dɔn gila neebii. Kanko Iisaa o wi'i on: «Hida faalaa hettude cellal?»

<sup>7</sup> Naɔwɔo on jaabii mo, wi'i: «Koohooyo, mi alaa hay gooto ko yollammi ka nder beelun si ndiyan dan memminike. Doo yo wonu mi hewtii, haray godɔo attike lan yollaade.»

<sup>8</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Immo, yettaa dankun maa kun, yahaa.» <sup>9</sup> Don kisan on nedɔo hetti cellal, o yetti dankun makko kun, o woni e jindugol.

Dun hawrondiri e \*aseweere, dɪn ko \*ɲalaande fowteteende e mun nden. <sup>10</sup> Hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ben wi'i on sellinaaɔo: «Ko ɲalaande fowteteende nii! Hande daganaaki ma yettugol danki maa kin!»

<sup>11</sup> Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «Ko sellindo lan on wi'immi: <Yettu dankun maa kun, yahaa.> »

<sup>12</sup> Onsay ben landii mo: «Ko nedɔo hombo wi'u-maa: <Yettu, yahaa?>» <sup>13</sup> Kono tawi on sellinaaɔo andaa ko hombo, ko fii hari Iisaa majjitorii mo e hakkunde yimɓe wonnooɓe e nden nokkuure ben.

<sup>14</sup> Bawto dɪn Iisaa tawti mo ka \*juulirde mawnde, o wi'i mo: «E hino a hettii cellal. Wota a waɔitu junuubu hande kadi, fii wota godɔo goo heɓe ko ɓuri dundoo bonde.»

<sup>15</sup> Onsay on nedɔo yiltitii, wi'i hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ben wonde ko Iisaa sellini mo.

#### *Fii hakkunde Bidɔo on e Baabaajo on*

<sup>16</sup> Ko waɔi si hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ben cukkii Iisaa, ko sabu tawde o waɔdii dɪn e aseweere. <sup>17</sup> Kono Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ben an no gollude haa jooni. Min kadi mido gollude.» <sup>18</sup> Sabu dɪn hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ben ɓurti dabbude no warira mo, dɪn non hinaa fii tun himo bonni Sariya on e asewe, dɪn ko ɲalaande fowteteende nden, kono ko fii himo inni kadi Alla ko Ben makko, ko nii o waɔitori himo fota e Alla.

<sup>19</sup> Kono Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ka haɓiiɓa haɓiiɓa mi andinii on, Bidɔo on waawataa waɔude hay huunde immorde e makko kanko tigi, si hinaa ko o yi'i Baabaajo on no waɔa kon. E kala ko Baabaajo on waɔi, Bidɔo on kadi waɔiray wano non. <sup>20</sup> Ko fii Baabaajo on no yidi Bidɔo on, o hollay mo kadi kala ko o waɔata. Awa kadi o hollay mo kuude ɓurde dee doo, fii no woniron e nder ɲalaw. <sup>21</sup> Ko dɪn waɔi, wano Baabaajo on immintinirta mayɓe ben non, o wurnita ɓe, ko wano non kadi Bidɔo on wurninirta on mo o faalaa wurnitide. <sup>22</sup> Ko wattii e dɪn, Baabaajo on ɲaawataa hay gooto, kono o wattii kala ɲaawoore e juude Bidɔo on, <sup>23</sup> fii yo fow teddin Bidɔo on wano ɓe teddiniri Baabaajo on non. On mo teddinaali Bidɔo on haray teddinaali Baabaajo on, on Nuludo mo.

<sup>24</sup> «Ka haɓiiɓa haɓiiɓa mi andinii on, kala on heɔiiɔo kongol an ngol, gomɔini Nuludo lan on, haray on no e \*ngurndan poomayankejan. Awa kadi o aretaake e ɲaaweede, ko fii haray o iwii e mayde, o arii e ngurndan. <sup>25</sup> Ka haɓiiɓa haɓiiɓa mi andinii on, saa'i araynooɔo on ko fowndo doo, nde mayɓe ben nani hawa \*Bidɔo Alla on, ben nanuɓe wuura. <sup>26</sup> Ko wano non, nde tawnoo ko Baabaajo on woni bundu ngurndan, ko wano non kadi o yediri Bidɔo on wonugol bundu ngurndan, <sup>27</sup> o yedi mo kadi bawgal waɔugol ɲaawoore nden, ɓay ko kanko woni \*Bii-Aaden on. <sup>28</sup> Wota dɪn ɲalɔin on, ko fii saa'i no arude mo tawata wonɓe ka genaale ben fow nanay hawa makko kan, ɓe immitoo. <sup>29</sup> Waɔfunooɓe ko moyyi ben immitoo ummutal ngurndan, waɔfunooɓe ko boni ben immitoo ummutal ɲaawoore. <sup>30</sup> Min non, mi waawataa waɔude hay huunde immorde e an min tigi, ko ko mi naniri Alla kon mi ɲaawirta. ɲaawoore an nden-le ko feewunde, ko fii hinaa faale an on mi woni waɔude, kono ko faale Nuludo lan on.»

#### *Fii Seeditooje Bidɔo on*

<sup>31</sup> «Si ko min woni seeditanaade hoore an, haray seeditoore an nden wonaa goonga. <sup>32</sup> Ko godɔo goo seeditanii lan. Mido andi non kon ko o seeditii fii an ko goonga. <sup>33</sup> Onon on nelii woɓɓe e Yaayaa, o seeditanii goonga on. <sup>34</sup> Min non mi hatonjinaa yo nedɔo seeditano lan. Ko mi wowliri fii seeditoore Yaayaa nden, ko fii yo on dande. <sup>35</sup> Yaayaa hari ko lampu huɓɓudo ndayguɔo, faaladon weltorde ndaygu makko ngun e nder saa'ihun.

<sup>36</sup> «Min mido mari seedee ɓurɔo mo Yaayaa on mawnude, ko fii kuude de Baabaajo on jonni lan fii laatingol dɛn, ko dɛn kuude tigi woni seeditanaade lan wonde ko Baabaajo on nuli lan. <sup>37</sup> On non Baabaajo Nuludo lan, kanko tigi o seeditike fii an. Haa hande on

<sup>d</sup> 5:3-4 5.4 Bindi goo no beyiditi dɪn ka lannoode aaya on: *habbiɓe memminagol ndiyan beelun kun. Ko fii hari mala'ikaajo no woowi tippaade e kun beelun e saa'iji goo, o yeya ndiyan dɛn. Kala non on adinooɔo yollaade bawto memminagol ndiyan dɛn, o ndikkay, dɪn non nawnare nde o wondunoo woo.*

nanaali hito makko, maa yi'on mbaadi makko,<sup>38</sup> awa kadi daaluyee makko on tabitaa e mon, ko fii on gomdinaali mo o nuli on.<sup>39</sup> Hid'on taskoo bindi d'in, bay hid'on sikka ko kanji hebirton ngurndan poomayankejan, e hin-le ko d'in seeditii fii an.<sup>40</sup> E hara-le on faalaaka arude e an fii hebogol ngurndan dan.

<sup>41</sup> «Min-le, mi alaa dabbude no yimbe ben mantirammi. <sup>42</sup> Kono mido andi on, on joganaaki Alla giggol. <sup>43</sup> Min ko e innde Ben an mi ari, kono on wernaali lan. Kono si godfo ari e innde mun, on wernay mo. <sup>44</sup> Ko honno gomdindirton onon, si tawii ko mantindirgol yidufon, hara hinaa dabbugol mantoore iwrunde ka Allaahu Bajjo on nden?»

<sup>45</sup> «Wota on sikku min mi felay on yeeso Ben an. Ko Muusaa woni feloowo on on, on mo hoolordon. <sup>46</sup> Ko fii si on gomd'inno Muusaa, on gomd'inayno lan min kadi, bay himo windi fii an. <sup>47</sup> Kono si on gomd'inaa bindi makko d'in, haray ko honno gomd'inirton kongudi an d'in?»

## 6

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo*  
(Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17)

<sup>1</sup> Bawto d'un Iisaa yahi, wontiri gada \*Weendu Jaliilu ndun. (Ndun weendu no wi'ee kadi Tiberiyaada.) <sup>2</sup> Tawi jamaa duudufo no jokki mo sabu maandeeji hawniidi di be yi'aynoo himo wada d'in e hoore nawnu be. <sup>3</sup> Kanko Iisaa o yawi d'in e hoore fello, o joododi don e taalibaafe makko ben. <sup>4</sup> Tawi juldeere Yahuudiyankeefe ben, d'un ko \*Juldeere Yawtaneede nden, badike.

<sup>5</sup> Onsay Iisaa banti gite den, yi'i on jamaa duudufo no ara e makko. O wi'i Filiipu: «Ko honto soodeten doo paamete fii ko bee yimbe naama?» <sup>6</sup> (Ko o wiirunoo d'un ko fii ndarndagol mo, ko fii hari himo andunoo ko hondun o wadata.)

<sup>7</sup> Filiipu jaabii mo, wi'i: «Hay \*dinaruujii teemedde didi yonataa ko soodee bireedi haa d'un yona fii yo mo kala hebu seeda!»

<sup>8</sup> Godfo e taalibaafe makko ben no wi'ee Andaraawu, d'un ko oo mijjiraawo Sim'uunu Petruusu, wi'i mo: <sup>9</sup> «Suka no doo mardo bireediije jowi e liyyi didi. Kono ko hondun d'un nafata oo jamaa doo fow?»

<sup>10</sup> Onsay Iisaa wi'i: «Jod'dinee yimbe ben.» Tawi hudo buy no e nden nokkuure. Ben joodii, tawi ko wa be worbe guluuje njowo. <sup>11</sup> Bawto d'un Iisaa yetti bireedi on, o jarni Alla, o senditani wonbe don ben. O wadiri liyyi d'in kadi wano non haa mo bee hebi yeru faale mun on.

<sup>12</sup> Bay wonii be haarii, o wi'i taalibaafe makko ben: «Moobitee kunte luttude den fii wota hay huunde bonu.» <sup>13</sup> Ben hocii de, be hebbini debeeje sappoo e didi ko naamaa luttinaa ko iwi e den bireediije jowi.

<sup>14</sup> Bay ben yimbe yi'ii nden maande hawniinde nde Iisaa wadi, be wi'i: «Ko oo tigi woni Annabaajo haanudo arude ka aduna on!» <sup>15</sup> Bay Iisaa andii wonde be faandanike yettugol mo lammina, o sortii e hakkunde maabe, o woni feere ka fello ton.

*Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan*  
(Mat. 14.22-33; Mrk. 6.45-52)

<sup>16</sup> Bay wonii niibii, taalibaafe makko ben tippori ka weendu. <sup>17</sup> Be bakii e laakun fii yahugol e ngoya sengo weendu ndun, d'un ko Kafernahuu, tawi niwre nden wadii, be yiitidaali e Iisaa taho. <sup>18</sup> Onsay hendu dolnundu wifii, ndiyan weendu ndun yeyii. <sup>19</sup> Bay wonii be awyiniini laakun kun wa kilomeeterji jowi maa jeegoo, be haccii Iisaa no seppa ara ka hoore ndiyan, himo badaade laakun kun, onsay be huli. <sup>20</sup> Kono Iisaa wi'i be: «Ko min nii! Wota on huli!» <sup>21</sup> Tawi hiife faalaa mo yettude tumba ka nder laakun, tun laakun kun hewti leydi ka be yahaynoo don.

<sup>22</sup> Bimbi nden jande, jamaa wonnoofo e ngoya sengo weendu ndun ndaari tawi ko laakun gootun wonnoo don, awa kadi Iisaa bakodaano e taalibaafe mun ben e kun laakun, kono ko taalibaafe ben tun yahi. <sup>23</sup> Onsay laakoy goo iwroyi Tiberiyaada, be ari e binde ndee nokkuure nde ben naamunoo bireedi e mun bawto Koohooyo on jarnude. <sup>24</sup> Bay ben yimbe ndaarii tawii Iisaa woo, taalibaafe mun ben woo alaa don, be bakii kambe tigi e koy laakoy, be yahi Kafernahuu fii dabbitooygol Iisaa.

*Fii no Iisaa Woniri Bireedi Wurnoowo*

<sup>25</sup> Ben yimbe tawtiroyi Iisaa ka gada weendu, be wi'i mo: «Karamoko'en, nde hewtufo doo?»

<sup>26</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa fii on yi'ii maandeeji hawniidi wondon mi dabbitirde, kono ko fii on naamii haa on haarii. <sup>27</sup> Wota on



yangano naametee lannoowo on, kono yanganee naametee luttoowo fii \*ngurndan poomayankejan dan on, dun ko on mo \*Bii-Aaden on yedata on, ko fii ko e makko Alla Baabaajo on noti maande mun nden.»

<sup>28</sup> Ben kadi wi'i mo: «Ko hondun men wadata fii yo men huuwu kuude de Alla faalaa den?»

<sup>29</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko woni kuugal ngal Alla faalaa ngal, ko yo on gomdin on mo o nuli.»

<sup>30</sup> Be wi'i mo kadi: «Ko maande hawniinde honde wadataa jooni, men yi'a, men gomdine? Ko kuugal hongal wadataa? <sup>31</sup> Baabiraabe men ben naamun <\*manna> ka wulaa, wano windori non: <O okkori be bireedi immorde ka kammu.> » e

<sup>32</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa Muusaa okkori on bireedi immorde ka kammu, kono ko Ben an okkori on bireedi tigi-tigiiyo iwruude ka kammu. <sup>33</sup> Ko fii bireedi Alla on ko on Iwroowo ka kammu, yeda yimbe ben ngurndan.»

<sup>34</sup> Onsay be wi'i mo: «Koohooyo, awa okkor men saa'i kala on bireedi.»

<sup>35</sup> Iisaa wi'i be kadi: «Ko min woni Bireedi Wurnoowo on: kala ardo e an weletaake hande kadi, e kala on gomdindo lan d'ondetaake hande kadi. <sup>36</sup> Kono mi andinii on, on yi'ii lan, kono on gomdinaali. <sup>37</sup> Kono be Baabaajo on yedi lan ben fow aray e an, kala non on ardo e an mi radotaako mo. <sup>38</sup> Ko fii hinaa wadugol faale an on tippinimmi iwruude ka kammu, kono ko wadugol faale Nuludo lan on. <sup>39</sup> Ko fii e hino faale on Nuludo lan: ko wota hay gooto e be o yedimmi ben hayru, kono ko yo mi immintin be ka palaande sakkitorde. <sup>40</sup> Ko woni faale Ben an on kon, ko kala yi'udo Bid'fo on, gomdini mo, yo hebu ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintina mo ka palaande sakkitorde.»

<sup>41</sup> Onsay Yahuudiyankeefe ben fudfii nunude fii makko, bay hari o wi'ii ko kanko woni Bireedi Iwrufo ka kammu on. <sup>42</sup> Tawi hibe wi'a: «E hara hinaa oo woni Iisaa, bid'fo Yuusufu on, on mo andufen yumma mun e ben mun? Ko honno non on wi'irta ko ka kammu o iwri?»

<sup>43</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Wota on nunu hakkunde mon. <sup>44</sup> Hay gooto waawataa arude e an si hinaa hara ko Baabaajo Nuludo lan on poodi mo, mi immintinoya mo ka palaande sakkitorde. <sup>45</sup> No windii ka defte annabaabe ben wonde: <Alla jannay be fow.>f Kala on nanando Baabaajo on, jabi gandal iwrungal ka makko ngal, aray e an. <sup>46</sup> Hay gooto yi'aali Baabaajo on, si hinaa on Iwrufo ka Alla, on kapun yi'ii Baabaajo on. <sup>47</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala gomdindo haray hebii ngurndan poomayankejan dan. <sup>48</sup> Ko min woni Bireedi Wurnoowo on. <sup>49</sup> Baabiraabe mon ben naamun <manna> ka wulaa, kono be maayuno. <sup>50</sup> E hino doo Bireedi tippiifo iwruude ka kammu on, fii kala naamudo mo wota maayu. <sup>51</sup> Ko min woni Bireedi Wurdu tippiifo iwrufo ka kammu on, kala naamudo oo bireedi, ontigi wuuray haa poomaa. Ko bandu an ndun woni on bireedi mo mi okkitirta, fii no aduna on wuurira.»

<sup>52</sup> Onsay Yahuudiyankeefe ben sonki hakkunde maabe, be wi'i: «Ko honno oo waawirta okkude en teewu mun ngun, yo en naamu?»

<sup>53</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si on naamaali teewu Bii-Aaden on, yaron yiyan makko dan, haray on hebataa ngurndan. <sup>54</sup> Ko fii kala naamudo teewu an ngun, yari yiyan an dan, haray hebii ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintinay mo ka palaande sakkitorde. <sup>55</sup> Ko fii teewu an ngun ko neema tigi, awa kadi yiyan an dan ko njaram tigi. <sup>56</sup> Ko fii kala naamudo teewu an ngun, yari yiyan an dan, haray o humondirii e an, min kadi mi humondirii e makko. <sup>57</sup> Bay Baabaajo Wurdu on nulli lan, awa kadi mido wuuriri Baabaajo on, ko non kadi kala on naamudo lan wuurirta sabu an. <sup>58</sup> Ko oo doo woni Bireedi tippiifo iwri ka kammu on. O wa'aa wa mo baabiraabe mon ben naami on, be maayi. Kala on naamudo oo bireedi doo wuuray haa poomaa.» <sup>59</sup> Ko dun Iisaa wi'unoo wa fewndo ko o jannaynoo ka juulirde Kafernahuum.

<sup>60</sup> Bay be nanii dun, buy e hakkunde taalibaabe makko ben wi'i: «Ngol kongol no satti. Ko hombo waawi jabude ngol?»

<sup>61</sup> Bay Iisaa andanii hoore mun wonde taalibaabe makko ben no nunude fii dun, o wi'i be: «E hara dun feggin on? <sup>62</sup> E si on yi'ii non Bii-Aaden on no yenta ka wonno ton? <sup>63</sup> Awa, ko Ruuhu Alla on wurmata, bandu ndun nafataa huunde. Dii kongudi, di mi yewtata on, ko iwrufo e Ruuhu Allahu yedoowo ngurndan on. <sup>64</sup> Kono wofbe no e hakkunde mon be gomdinaa.» (Ko Iisaa wi'irnoo dun, ko fii hari himo andi gila ka fudfoode ko hombo woni mo gomdinaa, e ko hombo janfoytoo mo.)

<sup>65</sup> O beyditi kadi, o wi'i: «Ko d'un wad'i si mi wi'ii on: Hay gooto waawataa arude e an si hinaa taw hara ko Baabaajo on yedi ontigi.»

<sup>66</sup> Gila nden jande buy e taalibaabe makko ben yiltii, be acciti yaadugol e makko.

<sup>67</sup> Onsay Iisaa wi'i sappoo e didoobe ben: «E onon-le, on faalaaka yahude?»

<sup>68</sup> Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, men jokka hombo? Ko onon jogii kongudi ngurndan poomayankejan dan. <sup>69</sup> Awa men gomdini, men andii kadi wonde ko onon woni \*Seniidu mo Alla!»

<sup>70</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «E wonaa ko min subii on, onon sappoo e didoobe ben? Kono godfo e mon ko mo Ibuliisa.» <sup>71</sup> Tawi ko Yudaasi mo Sim'uunu Iskariyu o woni wowlude fii mun, ko fii ko on janfoytoo mo, on ko godfo e sappoo e didoobe ben.

## 7

### *Fii Angal Gomdinal Musibbe Iisaa ben*

<sup>1</sup> Bawto d'un Iisaa woni e jindugol e nder diiwal Jaliilu ngal, tawi o yifaa jindude few e nder diiwal Yahuuda ngal, ko fii hari hooreebe Yahuudiyankeebe ben no dabbe no warira mo. <sup>2</sup> Hawrondiri juldeere Yahuudiyankeebe, wi'eteende nden \*Juldeere Togooji, badike. <sup>3</sup> Onsay neene-gootoobe makko ben wi'i mo: «Iwu doo, yahaa ka diiwal Yahuuda, fii yo taalibaabe maa ben yi'u kuude de wondaaf wafude den. <sup>4</sup> Ko fii hay gooto wadataa huunde e nder gundoo si tawii himo dabbe andeede e kene. Si a waday d'ii piiji, hollito e aduna on.» <sup>5</sup> Tawi ben neene-gootoobe makko tigi gomdinaa mo kanko Iisaa.

<sup>6</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i on hewtanaali lan taho, kono onon saa'i kala no moyyani on. <sup>7</sup> Ko fii aduna on waawataa on apude, min non, himo joganii lan ngayngu, bay mido seeditaade e hoore makko wonde kuude makko den ko bonde. <sup>8</sup> Onon yahee ka juldeere. Min mi alaa yahude taho e nden juldeere, ko fii saa'i an on hewtaali taho.» <sup>9</sup> Bay wonii o wi'ii be d'un, o wonti Jaliilu don.

### *Fii Yewtere nde Iisaa Yewti nden ka Juldeere*

<sup>10</sup> Bay wonii neene-gootoobe makko ben yahii ka juldeere, kanko kadi o yahi, kono e nder gundoo e baawo hollitagol. <sup>11</sup> Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben no dabbe mo, wi'a: «Ko honto o woni?»

<sup>12</sup> Tawi nunu-nunu fii makko on no duudi e hakkunde yimbe ben. Wobbe e mabbe no wi'a: «Ko o nedfo moyyo», beya ben kadi no wi'a: «Oo'o, o majjinay woni jamaa on.» <sup>13</sup> Kono tawi hay gooto alaa wowlude fii makko e kene sabu kulol hooreebe Yahuudiyankeebe ben.

<sup>14</sup> Wa fewndo ko juldeere nden feccii e hakkunde, Iisaa yahi ka \*juulirde mawnde woni e jannugol. <sup>15</sup> Onsay Yahuudiyankeebe ben njaldi, be wi'i: «Ko honno oo andiri bindi din, o jangaali!»

<sup>16</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Gandal an ngal hinaa e an iwi, kono ko e Nuludo lan on. <sup>17</sup> Kala faalaado wafude faale Alla on anday si ko e makko ndee jannde iwri, e si tawii d'ii kongudi an ko e immorde e an min. <sup>18</sup> On mo no wowlude kongudi iwruudi e mun, haray ko hoore mun woni dabbe darja, kono on mo no dabbe darja nuludo d'un on, haray on ko goongaajo, haray angal peewal alaa e makko. <sup>19</sup> E hara Muusaa jonnaano on Sariya on? Kono hay gooto e mon jokkaali on Sariya. E ko fii hondun non ebbanton warugol lan?»

<sup>20</sup> Yimbe ben jaabii mo, wi'i: «An, jinnaaru no e maa! Ko hombo woni dabbe no warire?»

<sup>21</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Mi wadii kuugal gootal, on fow on njaldii. <sup>22</sup> Muusaa yamirii on \*sunningol, hay si tawii non d'un wonaa e makko iwri, kono ko e maamaabe mun ben. Kono onon hidon wafude d'un e \*palaande fowteteende nden. <sup>23</sup> Si godfo sunninaama e asewe, fii tun wota Sariya Muusaa on bonne, haray ko fii hondun seyintanton mi fii mido sellini godfo o fow makko e asewe, d'un ko palaande fowteteende e mun nden? <sup>24</sup> Awa accee jaawirgol ko sikkudon kon tun, kono jaawee naawore feewunde.»

### *Fii Landal si ko Iisaa Woni Almasiihu on*

<sup>25</sup> Tun, wobbe e hodube Yerusalaam ben woni e wi'ugol: «E hara hinaa oo wonaa dabbeede fii waregol? <sup>26</sup> E hino ka o woni wowlude e kene, o alaaka wi'eede hay huunde. E taw si hara yeesoobe ben fottii wonde ko oo woni \*Almasiihu on? <sup>27</sup> E hin-le hiden andi oo doo ko mo o honto, kono nde Almasiihu on ari, hay gooto andataa ko mo o honto.»

<sup>28</sup> Onsay Iisaa ewnii fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde, o wi'i: «Hidfon andi lan, hidfon andi kadi ko mo mi honto. E hara-le wonaa hoore an mi arani, kono Immindo lan on ko o goonga, onon-le on andaa mo. <sup>29</sup> Min non midfo andi mo, bay ko ka makko mi iwri, ko kanko nulimmi.»

<sup>30</sup> Onsay be woni e dabbugol no be nangira mo, kono laatii hay gooto fawaali mo jungo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali. <sup>31</sup> Buy e hakkunde jamaa on gomdini mo, be wi'i: «E hara, nde Almasiihu on aroyi, taw si o wafoyay maandeeji hawniidi burdi di oo doo wadi din?»

<sup>32</sup> Bay \*Fariisiyaabe ben nanii ko jamaa on woni sowndaade fii makko kon, onsay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben immini suufaabe ko nanga mo.

<sup>33</sup> Kono Iisaa wi'i: «Midfo wondi e mon taho seeda si mi yiltitoo ka Nuludo lan on. <sup>34</sup> Onsay on dabbitay lan, on yi'ataa lan, e ka mi wonoyta don, on waawoytaa yahoyde don.»

<sup>35</sup> Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara ko honto o yahoyta fii wota en tawoy mo? E hara o yahay e jamaa men saakitiido e hakkunde \*Gereekiyankeebe ben, o janna ben Gereekiyankeebe? <sup>36</sup> Ko hondun woni ngol kongol ngol o wi'i wonde: <On dabbay lan, on yi'ataa lan, e ka mi yahata don on waawataa hewtoyde don? > »

<sup>37</sup> Nalaande sakkitorde juldeere nden, dun ko jalaande burnde mawnude nden, Iisaa immii, o ewnii, o wi'i: «On mo no dondaa yo aru e an, o yara! <sup>38</sup> Ko fii kala on gomdindo lan, candi ndiyan wurnaydan bulay e ontigi, wano bindi din wi'iri non.» <sup>39</sup> Tawi ko Iisaa woni wowlude fii mun ko Ruuhu Allaahu mo gomdinbe mo ben yefoytee on, ko fii hari Ruuhu Allaahu on yedaaka taho, bay hari kanko Iisaa o yentinaaka taho ka mangural.

<sup>40</sup> Bay wofbe goo e hakkunde jamaa on nanii din kongudi, be wi'i: «Sikke woo alaa, ko oo woni Annabaajo habbanoodo on!»

<sup>41</sup> Tawi beya no wi'a: «Ko oo woni Almasiihu on!» Beya kadi no wi'a: «E hara ko diiwal Jaliilu Almasiihu on feepirta? <sup>42</sup> E hara defte den wi'aali wonde Almasiihu on ko e jurriya Daawuuda on iwata, e hoore dun ko e kodolun no wi'ee Bayti-Lahiimi, dun ko ka Daawuuda wonnoo don, o feepata?» <sup>43</sup> Dun wadi haa jamaa on yeddondiri sabu makko. <sup>44</sup> Wofbe e hakkunde mabbe faalaa mo nangude, kono hay gooto fawaali mo juude.

#### *Fii ko Suufaabe ben Jaabii Nulnoobe be ben kon*

<sup>45</sup> Onsay suufaabe ben yiltitii ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka Fariisiyaabe ben, ben wi'i suufaabe ben: «Fii hondun on addaali mo?»

<sup>46</sup> Suufaabe ben jaabii be, wi'i: «Hay gooto yewtiraali wano oo nedfo yewtirta nii!»

<sup>47</sup> Fariisiyaabe ben jaabii be kapun kadi, wi'i: «E hara onon kadi, dun faljinii on?»

<sup>48</sup> Kaa hara no woodi goddo e yeesoobe ben maa goddo e Fariisiyaabe ben gomdindo mo? <sup>49</sup> Kono oo jamaa mo andaa Sariya ko hudaado! <sup>50</sup> Onsay Nikodiyuusu jeydaado e mabbe kambe Fariisiyaabe ben, dun ko yiidoynoodo e Iisaa e saa'i goo, wi'i be: <sup>51</sup> «E hara Sariya men on no waawi jaawude sifa oo nedfo ado jentaade mo, anden ko hondun o wadi?»

<sup>52</sup> Kambe kadi be jaabii mo, be wi'i: «E hara an kadi, ko mo a Jaliilu? Tasko moyya, a taway annabaajo feepirtaa Jaliilu.» <sup>53</sup> Onsay mo kala e mabbe yiltitii ka suudu mun.

## 8

#### *Fii Debbo Nangidaado e Jinaa on*

<sup>1</sup> Iisaa kapun yaari ka Fello \*Zaytuuni. <sup>2</sup> Kono no weetirnoo, o arti kadi ka \*juulirde mawnde. Jamaa on fow kadi ari e makko, o joodii, o woni e jannugol be. <sup>3</sup> Onsay jannooobe fii Sariya on ben e \*Fariisiyaabe ben addi debbo mo be nangi no wada jinaa, be joddini mo hakkunde. <sup>4</sup> Be wi'i Iisaa: «Karamoko, oo debbo nanga no wada jinaa. <sup>5</sup> Ko fii ka Sariya, Muusaa no yamiri fidugol sifa oo kaaye. An non, ko hondun wi'udaa?» <sup>6</sup> Tawi ko be wonnoo wi'irde dun, ko fii ndarndagol mo fii no be hebira feere no be toopira mo.

Kono Iisaa ugginii, o nangi windirgol hondu makko ndun ka leydi. <sup>7</sup> Nde tawnoo hife catii e landagol mo tun, o bantii, o wi'i be: «On mo aldaa e junuubu hakkunde mon yo ado fidude mo hayre.» <sup>8</sup> O ugginii kadi, o woni e windugol ka leydi.

<sup>9</sup> Bay wonii ben nanii dun, be sortori gooto gooto, gila e burbe mawnude ben, lutti don Iisaa tun e debbo wonnoodo on ka hakkunde. <sup>10</sup> Bawto dun Iisaa bantii, wi'i mo: «Debbo, honto toopube ma ben woni? E hay gooto fawaali ma jaawoore?»

<sup>11</sup> Debbo on jaabii, wi'i: «Koohooyo, hay gooto.» Iisaa kadi wi'i mo: «Min kadi men, mi faawaali ma jaawoore. Yahu, wota a waditu junuubu hande kadi.»

*Fii no Iisaa Woniri Ndaygu Aduna on*

<sup>12</sup> Bawto d'un Iisaa yewti yimbe ben, o wi'i: «Ko min woni Ndaygu aduna on. Kala on jokkuɗo lan yahataa han kadi ka nder nibe, e hoore d'un, ontigi hebay ndaygu ngurndan dan.»

<sup>13</sup> Sabu d'un Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Hida seeditanaade hoore maa, awa seeditoore maa nden wonaa goonga.»

<sup>14</sup> Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Hay si mi seeditani hoore an, haray nden seeditoore an ko goonga, ko fii mido andi ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. Kono onon on andaa ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. <sup>15</sup> Onon, ko no yimbe ben naawirta non naawirton, min non, mi paawataa hay gooto. <sup>16</sup> Min si mi paaway, haray paawoore an nden ko nde goonga, ko fii haray wonaa min tun, mido wondi e Baabaajo on, d'un ko on Nuluɗo lan. <sup>17</sup> No windii ka Sariya mon wonde seeditoore d'ido ko goonga. <sup>18</sup> Min mido seeditanaade hoore an, awa kadi Baabaajo, Nuluɗo lan on, no seeditaade fii an.»

<sup>19</sup> Onsay ben wi'i mo: «Ko honto non ben maa woni?»

Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa lan, min woo, Ben an woo. Si hidon andunoo lan, harayno hidon andi Ben an.» <sup>20</sup> Ko ka nder nokkuure ka arkawal sadaka ngal woni don, Iisaa wowli d'ii konguɗi, fewnɗo ko o jannata ka juulirde mawnde. Laatii hay gooto nangaali mo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali taho.

<sup>21</sup> Iisaa wi'i be fahin: «Mi yahay, kono on d'abbitay lan, maayon e nder junuubu. Onon on waawataa hewtoyde ka min mi yahata ton.»

<sup>22</sup> Onsay hooreefe Yahuudiyankeefe ben wi'indiri: «E hara o wartoto, bay o wi'ii: «On waawataa hewtoyde ka mi yahata ton?»»

<sup>23</sup> O wi'i be kadi: «Onon ko on be ley gaa, min ko mo mi ka dow. Ko fii onon, ko on be oo aduna, min non wonaa mo mi oo aduna. <sup>24</sup> Ko d'un wadi si mi wi'ay on, on maayay e nder junuubi mon. Ko fii, si on gomdinaali wonde ko min woni Wondo on, on maayay e nder junuubu mon.»<sup>g</sup>

<sup>25</sup> Onsay ben landii mo: «Ko hombo wonu-maa an?»

Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Ko ko mi wi'i on kon gila ka fudfoode. <sup>26</sup> E telen-ma mon, mido mari buy ko mi wowla e ko mi paawa. Kono Nuluɗo lan on ko o goonga, awa kadi ko mi naniri mo kon, mi hollay d'un aduna on.»

<sup>27</sup> Laatii be faamaali ko fii Baabaajo on o yewti be. <sup>28</sup> Iisaa wi'i be fahin: «Nde yowuɗon \*Bii-Aaden on, onsay on anday ko min woni Wondo on, awa kadi mi alaa wadufe hay huunde immorde e an min, kono ko wano Baabaajo on jannirimmi non mi woni yewtirde. <sup>29</sup> Nuluɗo lan on no wondi e an, o accitaali lan min tun, ko fii min mido wadufe soono woo ko welata mo kon.» <sup>30</sup> Bay o wowlirii nii, duudufe gomdini mo.

*Fii Ndimankaaku e fii Jurriya Ibraahiima on*

<sup>31</sup> Onsay Iisaa wi'i Yahuudiyankeefe gomdinbe mo ben: «Si on duumike e wuurirgol kongol an ngol, haray ka haqiiqa, ko on taalibaabe an. <sup>32</sup> Onsay on anday goonga on, goonga on watta on rindinaabe.»

<sup>33</sup> Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Menen ko men jurriya Ibraahiima, haa hande men wonaali maccube hay gooto. Ko honno non wi'irtaa men wonay rindinaabe?»

<sup>34</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala wadoowo junuubu haray ko o maccuɗo junuubu. <sup>35</sup> Maccuɗo wontataa beynguure jeyɗo d'un haa poomaa, kono bidɗo on ko don jeyaa haa poomaa. <sup>36</sup> Ko d'un wadi si Bidɗo on non rindinii on, haray on wonii rimbe tigi. <sup>37</sup> Mido andi wonde ko on jurriya Ibraahiima, kono hidon d'abbude no wariron mi, ko fii kongol an ngol hebaali werde e mon. <sup>38</sup> Min non mido wowlude ko mi yi'i ka Ben an kon. Kono onon hidon wadufe ko nanirɗon baaba mon kon.»

<sup>39</sup> Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Ibraahiima woni ben amen.»

Iisaa kadi wi'i be: «Si tawii ko on iwdi Ibraahiima, haray wadee kuude Ibraahiima den. <sup>40</sup> Kono jooni onon, hidon d'abbude no wariron mi, min oo nedɗo wowlando on goonga mo mi naniri Alla, kono Ibraahiima kan wadaali ko nandi e d'un. <sup>41</sup> Ko kuude baaba mon den wondon wadufe!»

Ben kadi wi'i mo: «Menen hinaa men biɓbe hebiraafe nii, ko gooto men mari baaba, on-le ko Alla!»

<sup>42</sup> Onsay Iisaa wi'i be: «Si tawii ko Alla wonnoo Ben mon, on yidayno lan, ko fii ko ka Alla mi iwri, mi ari. Mi aranaa hoore an, kono ko kanko nulimmi. <sup>43</sup> E ko fii hondun on alaa faamude ko mi woni on wowlande kon? Ko bay on waawataa hedaade konguɗi an d'in. <sup>44</sup> Ko fii, ko Ibuliisa woni baaba mon, e hin-le hidon faalaa wadufe faaleeji baaba mon d'in. On-le o woniino waroowo gila ka fudfoode, o jabaali daraade e

<sup>g</sup> 8:24 8.24 «Ko min woni Wondo on», no yaadi e taariika kan ka pitahun huɓɓukun ka Eggudu ndun ka Tawreeta 3.14, ka Alla daali don: «Ko min woni Wondo on.»

goonga, bay goonga on alaa e makko. Nde o wowlu fenaande nden woo, haray dun ko e jikku makko on iwri, ko fii ko o fenoowo, awa kadi ko o baaba penaale. <sup>45</sup> Min non, bay mido wowlude goonga, on hoolotaako lan. <sup>46</sup> Ko hombo e mon waawi hollude wonde mi wadii junuubu? Si mi wowlu goonga, ko hondun hadata hoolodon mi? <sup>47</sup> Ko fii, mo Alla on hefoto daaluyeeji Alla din. Kono onon, on hefotaako, bay hinaa on be Alla.»

<sup>48</sup> Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Kere men alaa goonga si men wi'i ko a Samariyankeejo, awa kadi jinna no e maa?»

<sup>49</sup> Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Min, jinna alaa e an, kono mi teddinay woni Ben an, kono onon hidon hayfinde lan. <sup>50</sup> Min mi alaa dabbande hoore an darja. No woodi Wondo lan dabbande, naawa kadi. <sup>51</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, mo doftike kongol an ngol, o maayataa few.»

<sup>52</sup> Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Jooni non men andii jinna no e maa. Ko fii Ibraahiima maayino, annabaabe ben kadi wano non, an non hidfa wi'ude: mo doftike kongol an ngol, o maayataa few. <sup>53</sup> E hara a buru Ibraahiima baaba amen mawnude? On-le maayii, annabaabe ben kadi maayii. Ko hombo wadufadaa hoore maa?»

<sup>54</sup> Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Si mi mawninii hoore an, haray darja an on ko fus. Ko Ben an darjintammi, on mo wi'udon ko Alla mon. <sup>55</sup> E hara-le on andaa mo, min non mido andi mo. Si mi wi'ino mi andaa mo, harayno mi wonii fenoowo, mi wa'ii wa mon. Kono-le mido andi mo, mido doftii kongol makko ngol. <sup>56</sup> Ben mon Ibraahiima weltorno yi'ugol palaande arugol an, bay o yi'ii nde, o weltii.»

<sup>57</sup> Hooreebe Yahuudiyankeebe ben kadi wi'i mo: «Hay a hebaali duubi cappande jowi, a yi'ii Ibraahiima?»

<sup>58</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ado Ibraahiima woodeede, hari min mido woodaa.»<sup>h</sup> <sup>59</sup> Ko sabu din kongudi be hocciri kaaye fii fidugol mo, kono Iisaa suufii, yalti ka juulirde mawnde.

## 9

### *Fii Hebidaado e Mbundan on*

<sup>1</sup> E nder ko Iisaa feyyata kon, o yi'i neddo hebidaado e mbundan. <sup>2</sup> Taalibaabe makko ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, e hara oo e mawbe mun ben, ko hombo e mabbe wadi junuubu haa si o hebidaa e mbundan?»

<sup>3</sup> Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa kanko, hinaa mawbe makko ben wadi junuubu, kono ko fii no kuude Alla den feepira e makko. <sup>4</sup> Ko jalorma haanufen gollirde golle Nuludo lan on. Ko fii jemma no ara mo tawata hay gooto waawataa gollude e mun. <sup>5</sup> Fannii mido ka aduna, ko min woni Ndaygu aduna on.»

<sup>6</sup> Bay o gaynii wi'ude dun, onsay o tutti ka leydi, o wadiri tuutaade den loopun, o yetti kun loopun, o wuji ka gite bundo on. <sup>7</sup> O wi'i mo: «Yahu sulmoyodaa ka beelun Siluwaama.» (Siluwaama no firi «nulaado».) O yahi, o sulmoyii don, tawi ko o artata ko o wuntudo.

<sup>8</sup> Onsay kawtalbe makko ben e woowunoobe yi'ude himo toroo ben nangi e wi'ugol: «E hara hinaa oo joodinoo no toroo?»

<sup>9</sup> Wobbe e mabbe wi'i: «Ko kanko.»

Beya kadi wi'i: «Wonaa, be nandu tun.»

Onsay kanko tigi o wi'i: «Ko min tigi.»

<sup>10</sup> Be wi'i mo: «Ko honno wuntirdaa?»

<sup>11</sup> O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo no wi'ee Iisaa wadi loopun, wuji ka gite an, wi'immi: <Yahu sulmoyodaa Siluwaama.> Min kadi mi yahi, mi sulmoyii. Awa e hino mi wuntii.»

<sup>12</sup> Be wi'i mo: «Ko honto on neddo woni?»

O jaabii be: «Mi andaa.»

<sup>13</sup> Onsay be nabi on wumunoodo ka \*Fariisiyaabe ben. <sup>14</sup> (Tawi ko e \*palaande fowteteende e mun, dun ko asewe, woni ko Iisaa wadi loope den ka gite makko, o wuntini mo.) <sup>15</sup> Ko dun wadi si Fariisiyaabe ben kadi landii mo, be wi'i ko honno o hettiri gite makko den. O jaabii be: «Ko loope o wadi ka gite an, mi sulmii tun, mi yi'i!»

<sup>16</sup> Ko e hoore dun Fariisiyaabe goo wi'i: «Oo neddo hinaa iwrufo ka Alla, ko fii o alaa teddinde palaande fowteteende nden.»

Tawi wobbe no wi'a: «Ko honno neddo wadoowo junuubu waawirta wadude sifa dui maandeeji hawniidi?» Onsay yeddondiral wadi hakkunde mabbe.

<sup>17</sup> Be wi'i fahin wumunoodo on: «An ko hondun wi'udaa fii on wuntindo ma?»

O jaabii: «Ko o annabaajo.»

<sup>h</sup> 8:58 8.58 «Mido woodaa» no yaadi e «Ko min woni Wondo on», ndaaree Eggudu ndun ka Tawreeta 3.14.

<sup>18</sup> Tawi hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen hoolanooki wonde ko wumunooɗo wunti, ado ɓe noddude mawɓe makko ɓen, ɓe landoo, <sup>19</sup> ɓe wi'a: «Oo mo wi'oton heɓida e mbunɗan, ko ɓiɗɗo mon? Ko honno oo woni yiirude jooni?»

<sup>20</sup> Mawɓe makko ɓen jaabii, wi'i: «Menen, meɗen andi oo ko ɓiɗɗo amen, awa kadi o heɓida e mbunɗan. <sup>21</sup> Kono men andaa ko honno o yiiri jooni. Men andaa kadi ko hombo wuntini mo. Landee mo kanko, o heɓii duubi fii yewtangol hoore makko.»

<sup>22</sup> Tawi ko mawɓe makko ɓen wi'iri ɗun ko fii hari hiɓe huli hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen, ko fii hari ɓen nanondirii wonde mo qirritike Iisaa ko \*Almasiihu, ontigi yaltinte ka juulirde. <sup>23</sup> Ko ɗun waɗi si mawɓe makko ɓen wi'i: «O heɓii duubi, landee mo.»

<sup>24</sup> Onsay Fariisiyaabe ɓen nodditi fahin on neɗɗo wumunooɗo, ɓe wi'i mo: «Woondirii Alla! Ko fii menen meɗen andi oo neɗɗo ko junuubankeejo.»

<sup>25</sup> Kanko kadi o jaabii ɓe, o wi'i: «Si tawii on ko junuubankeejo, min mi andaa. Miɗo andi tun huunde wootere: hari ko mi bunɗo, jooni mi wuntii.»

<sup>26</sup> ɓen wi'i mo fahin: «Ko hondun on waɗan-maa? Ko honno o wuntinir-maa?»

<sup>27</sup> Kanko kadi o jaabii ɓe, o wi'i: «Hari mi wowlanii on, kono on heɗaaki. Ko honno faaliraɗon nanirde kadi? E hara onon kadi on faalaa wonude taalibaabe makko?»

<sup>28</sup> Onsay ɓe yenni mo, ɓe wi'i: «Ko an woni taalibaajo makko on, menen ko men taalibaabe Muusaa. <sup>29</sup> Ko men andi, Alla yewtiino Muusaa, kono oo ɗoo, men andaa ko mo o honto.»

<sup>30</sup> Onsay on neɗɗo jaabii ɓe, wi'i: «E hino ko naɗɗini kon, ko ko tawi kon o wuntinii lan, e hin-le on andaa ko mo o honto. <sup>31</sup> Kono hiɗen andi Alla jaabinantaa junuubankeejo, kono si godɗo ko dewo Alla, o waɗii faale makko on, haray o jaabinanay mo. <sup>32</sup> Awa kadi haa hande en nanaali no wi'ee godɗo wuntinii heɓidaado e mbunɗan. <sup>33</sup> Si tawiino oo neɗɗo wonaa mo Alla, o waawataano waɗude hay fus.»

<sup>34</sup> Onsay ɓen jaabii mo, wi'i: «An, oo heɓidaado a fow maa e junuubu, ko an jannata men?» Onsay ɓe bugii mo ka yaasi.

<sup>35</sup> Iisaa humpitii wonde ɓe ferike on wumunooɗo ka yaasi. Onsay kanko Iisaa o ari, o tawi mo, o wi'i mo: «Hiɗa gomɗini \*Bii-Aaden on?»

<sup>36</sup> On jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni on, yaa an Koohoojo, fii yo mi gomɗin mo?»

<sup>37</sup> Iisaa wi'i mo: «A yi'ii ontigi. Oo wondo ma wowlande ko kanko.»

<sup>38</sup> Kanko kadi o wi'i: «Koohoojo, mi gomɗinii.» Onsay o sujani mo.

<sup>39</sup> Iisaa wi'i fahin: «Ko fii naawoore addimmi ka aduna ɗoo, fii yo ɓe yi'ataa ɓen yi'u, e yo yi'oobe ɓen wunu.»

<sup>40</sup> Bay wobɓe e Fariisiyaabe wondunoobe e makko ɓen nanii ɗin konguɗi, ɓe wi'i mo: «Kere menen kadi, ko men bumbe?»

<sup>41</sup> Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Si tawno hara ko on bumbe, on heɓataano junuubi, kono ɓay jooni hiɗon wi'ude hiɗon yi'a, ko non luttidirtan e junuubi mon.»

## 10

### *Fii Ngaynaako Moyyo on*

<sup>1</sup> «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on mo yawi nokku goo, naati ka kula baali, hara hinaa ka dambugal o rewri, haray on neɗɗo ko nguujjo, jattoowo. <sup>2</sup> Kono on naatirɗo ka dambugal kula, ko on woni ngaynaako baali ɗin. <sup>3</sup> Aynoowo dambugal kula on udditanay mo, baali ɗin nana hawa makko, o noddira baali ɗi o jeyi ɗin inde majji, o yaltina ɗi. <sup>4</sup> Nde o yaltini ɗi makko ɗin fow woo, o wontay yeeso majji, ɗi jokka mo, ko fii hiɗi andi hawa makko kan. <sup>5</sup> Di jokkataa janano few, kono ɗi dogay mo, ɗi wodɗitoo, ko fii ɗi andaa hawa jananɓe ɓen.» <sup>6</sup> Bay Iisaa waɗanii ɓe ngal misal, laatii ɓe faamaali ko o wi'i ɓe.

<sup>7</sup> Iisaa wi'i ɓe kadi: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ko min woni dambugal baali ɗin. <sup>8</sup> Adinoobe lan arude ɓen fow ko wuyɓe e jattoobe, kono baali ɗin heɗanooki ɓe. <sup>9</sup> Ko min woni dambugal ngal. Mo naatirii lan o dandete, o naatay, o yalta, o heɓa faggorde. <sup>10</sup> Nguujjo on kan ko aranta ko fii wujjugol, wara, hayrina. Min non ko mi arani ko fii yo baali ɗin heɓu ngurndan, hara ko ngurndan heewuɗan.

<sup>11</sup> «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on, ko fii ngaynaako moyyo on okkitiray ngurndan mun ɗan fii baali mun ɗin. <sup>12</sup> Kono wonaa faggiroowo fii njoddi on woni ngaynaako on, wonaa on jeyi baali ɗin. No onɗon yi'iri saafaandu no ara, o accay ɗon baali ɗin, o doga, saafaandu ndun ukkoo e majji, saakita ɗi. <sup>13</sup> Ko on neɗɗo waɗirta ɗun ko fii ko njoddi wonani mo e ɗen golle, o haajetaake e ɗin baali.

<sup>14</sup> «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on. Miɗo andi baali an ɗin, awa kadi baali an ɗin no andimmi, <sup>15</sup> wano Baabaajo on andirimmi non e wano mi andiri Baabaajo on non, awa kadi mi okkitiray ngurndan an ɗan fii baali an ɗin. <sup>16</sup> Miɗo mari baali goo

kadi dī tawaaka e oo kula d̄oo. Din kadi bee si mi addu dī, dī nana hawa an kan, dī wona wuro wooto, dī wona e ngaynaako gooto. <sup>17</sup> Baabaajo on no yidī lan, ko fii mi okkitiray ngurndan an d̄an, mi hettitoya d̄an kadi. <sup>18</sup> Hay gooto sortataa d̄an e an, kono ko min tigi okkitirta d̄an. Mid̄o mari bawgal okkitirgol d̄an e bawgal hettugol d̄an. Dun ko yamiroore nde mi hebiri Ben an non.»

<sup>19</sup> Sabu d̄in kongudī, yeddondiral wadi hakkunde Yahuudiyankeefe ben kadi. <sup>20</sup> Buy e maḅbe tawi no wi'a: «Jinna no e oo. Oo ko feetudo. Ko fii hondun hed̄antod̄on mo?»

<sup>21</sup> Tawi beya ben kadi no wi'a: «Dii kongudī hinaa dī mo jinna. E hara jinnawii no waawi wuntinde bumbe?»

### *Fii no Iisaa Apiraa*

<sup>22</sup> Tawi juldeere fii anditugol lab̄bintineede \*juulirde mawnde nden no wad̄ude Yerusalaam, d̄un hawrondiri ko dabbunde. <sup>23</sup> Tawi Iisaa no jinda ka \*Tungarru Sulaymaana, d̄un ko ka juulirde mawnde. <sup>24</sup> Onsay Yahuudiyankeefe ben hundi mo, be wi'i mo: «Ko haa honde tuma humpintaa men? Si tawii ko an woni \*Almasihu on, laaban men!»

<sup>25</sup> Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Mi yeetike on, kono on hoolaaki. Kuude d̄e mi woni wad̄ude d̄en e innde Ben an no seeditii fii an. <sup>26</sup> Kono on hoolotaako, bay wonaa on baali an. <sup>27</sup> Kono baali an d̄in kan hed̄oto lan, min mid̄o andi dī, dī jokkay lan kadi. <sup>28</sup> Mi yed̄ay dī \*ngurndan poomayankejan d̄an, hara dī mulataa han kadi, awa kadi hay gooto ittataa dī e juude an. <sup>29</sup> Ben an, on Yed̄udo lan dī, no mawni ḅuri fow, awa hay gooto waawataa ittude dī e juude Baabaajo on. <sup>30</sup> Min e Baabaajo on ko men Gooto.»

<sup>31</sup> Yahuudiyankeefe ben hocci kadi kaaye fii fid̄ugol mo. <sup>32</sup> Iisaa wi'i be kadi: «Mi hollii on kuude moyye buy iwruḁe ka Baabaajo on. E hara ko hongal e d̄en kuude wond̄on mi fid̄irde kaaye?»

<sup>33</sup> Onsay Yahuudiyankeefe ben jaabii mo, wi'i: «Men fid̄irtaa ma fii kuugal moyyal, kono ko fii ko hoynuda kon, e tawde kadi an, ko a ned̄do, hid̄a wad̄itii Alla.»

<sup>34</sup> Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «E hara windaaki ka Sariya mon: <Allaahu on daali: ko on allaabe.>» <sup>35</sup> Bay non Alla noddirii bee be daaluyee makko on tuggaa e mun: <allaabe>, e hin-le bindi d̄in montotaako, <sup>36</sup> haray ko honno wi'irton on mo Baabaajo on subii, nuli ka aduna no hoynude, fii tun mi wi'ii ko mi \*Bid̄do Alla? <sup>37</sup> Si mi wadaali kuude Ben an d̄en, haray wota on hoolo lan. <sup>38</sup> Kono si mi wad̄ii d̄e, hay si on hoolotaako lan, hoollee d̄e kanje kuude d̄en, fii no andiron faamon wonde Baabaajo on no e an, min kadi mid̄o e makko.» <sup>39</sup> Be d̄aḅbi kadi no be nangira mo, kono o laawii be.

<sup>40</sup> Bay Iisaa iwii d̄on, o yiltitii gada Yurdayniwol ka Yaayaa \*Iootaynoo maande tuububuyee d̄on aranun, o daakii d̄on. <sup>41</sup> Yimbe buy ari e makko, tawi hibe wi'a: «Yaayaa kapun wadaali maande hawniinde woo, kono ko Yaayaa wi'i e hoore oo ned̄do kon fow ko goonga.» <sup>42</sup> Buy gomdini mo d̄on.

## 11

### *Fii no Laazaru Nawniri haa o Maayi*

<sup>1</sup> Gorko wi'eteedo Laazaru nawnuno ka saare \*Betanii, ka Mariyatu e mijan mun Mariyama hod̄unoo d̄on. <sup>2</sup> Ko Mariyama on juurunoo angiri ka koyde Kooḅoojo on, o fittiri de sukundu makko ndun. Tawi ko Laazaru oo nawnunood̄o woni bandiraawo makko on. <sup>3</sup> Onsay ben bandiraabe Laazaru d̄id̄o immini god̄do haa e Iisaa ko andinoya mo, wi'a: «Kooḅoojo, gid̄o maa on no nawni.»

<sup>4</sup> Bay Iisaa humpitike d̄un, o wi'i: «Wonaa ndee nawnaa d̄oo warata mo, kono nde hollay mangural Alla ngal, fii no \*Bid̄do Alla on mawniniree sabu mayre.» <sup>5</sup> Ko fii hari Iisaa no yidi Mariyatu e Mariyama mijniraawo mun on, kapun e Laazaru bandiraawo maḅbe on. <sup>6</sup> Bay wonii o andii on no nawni, o wonti e nden nokkuure ka o wonnoo d̄on balde d̄idi.

<sup>7</sup> Onsay o wi'i taalibaabe ben: «Yiltitod̄en ka diiwal Yahuuda.»

<sup>8</sup> Taalibaabe ben wi'i mo: «Karamoko'en, ko neebaali koo, Yahuudiyankeefe ben no etaade no fid̄ira on kaaye. E on yiltitoto d̄on?»

<sup>9</sup> Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «E nder pallal ngal hinaa saa'iji sappoo e d̄idi? Awa si god̄do yaarii jalorma, o feggotaako, bay haray himo yi'irde ndaygu oo aduna. <sup>10</sup> Kono si god̄do yaarii jemma, o feggoto, ko fii haray ndayganaa mo.»

<sup>11</sup> Bawto d̄in kongudī o wi'i be: «Laazaru, gid̄o men on, daanike, kono mid̄o yahude fii findingol mo.»

<sup>12</sup> Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, si tawii o dfaani, o ndikkay.» <sup>13</sup> Tawi Iisaa ko yewti ko fii mayde Laazaru nden, kono kambe be sikki ko fii doyngol tun o wowli.

<sup>14</sup> Onsay Iisaa laabani be, o wi'i be: «Laazaru maayii. <sup>15</sup> Kono mido weltii fii mon tawde hari mi alaa ton fii no gomdñiron. Jooni yahren ka o woni ton.»

<sup>16</sup> Onsay Tooma, jammaado Siwtaado on, wi'i taalibaabe heddiibe ben: «Mahen enen kadi, maayiden e makko!»

*Fii no Iisaa Woniri Ummutal ngal e Ngurndan dan*

<sup>17</sup> Bay wonii Iisaa hewtii, o tawi Laazaru hebii balde nay ka yenaande. <sup>18</sup> Tawi hakkunde Betanii don e Yerusalaam yonaa kilomeeterji tati leydi. <sup>19</sup> Tawi Yahuudiyankseebe buy no ari ka Mariyatu e Mariyama fii yarlingol be mayde bandiraawo maabe on. <sup>20</sup> Bay wonii Mariyatu humpitike wonde Iisaa no arude, o yahi fottugol e makko, Mariyama kapun luttu joodaade ka suudu.

<sup>21</sup> Mariyatu wi'i Iisaa: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano. <sup>22</sup> Kono haa jooni mido andi kala ko toridon Alla, Alla wadanan on.»

<sup>23</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Bandiraawo maa on immitoto.»

<sup>24</sup> Mariyatu jaabii mo, wi'i: «Mido andi o immitoyto ka ummutal, dñun ko ka jalaande sakkitorde.»

<sup>25</sup> Iisaa kadi wi'i mo: «Ko min woni Ummutal ngal e Ngurndan dan. Kala gomdñido lan wuuray, hay si o maayii non. <sup>26</sup> Kala wurdo gomdñido lan maayataa han kadi. Hida hoolii dñun?»

<sup>27</sup> Mariyatu wi'i mo: «Eyyo, yaa an Koohoojo, mido gomdñini ko an woni Almasiihu on, Biddo Alla, haanudo arude ka aduna on.» <sup>28</sup> Bay kanko Mariyatu o wi'i dñun, o yiltitii, o noddoyi Mariyama mijjiraawo makko on, o wi'i mo e gundo: «Karamoko'en no doo, hiibe noddude ma.» <sup>29</sup> Nde Mariyama nanirnoo dñun, o hawtii nde wootere, o yahi e makko. <sup>30</sup> Tawi hari Iisaa naataali taho ka nder hofo, himo e nden nokkuure ka Mariyatu fottunoo e makko don. <sup>31</sup> Yahuudiyankseebe wondunoofo e Mariyama ka suudu ben fii yarlingol mo yi'i himo hawtoo tun yalta, ben kadi jokki mo, ko fii hari hiibe sikka himo yahude wulloygol ka yenaande.

<sup>32</sup> Bay wonii Mariyama hewtii ka Iisaa woni don, o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko, o wi'i: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano!»

<sup>33</sup> Bay Iisaa yi'ii himo wulla, awa kadi Yahuudiyankseebe be o ardi ben kapun kadi no wullude, dñun yurmi mo ka wonkii haa bernde makko jibii. <sup>34</sup> Onsay kanko Iisaa o wi'i: «Ko honto surrudon mo?»

Be jaabii mo: «Koohoojo, seenee tinon!»

<sup>35</sup> Iisaa mbojji. <sup>36</sup> Onsay Yahuudiyankseebe ben wi'i: «Ndaaree no be yidirnoo mo!»

<sup>37</sup> Wobbe e hakkunde maabe wi'i: «Kanko, oo wuntinnoodo bumbe, e hara o waawataano wadude kadi hara oo neddo maayaali?»

*Fii no Iisaa Immintiniri Laazaru*

<sup>38</sup> Dun yurmi Iisaa kadi, o ari ka yenaande, tawi ko fammeere ombiraande hayre. <sup>39</sup> Iisaa wi'i: «Pottinee hayre nden.»

Mariyatu bandiraawo maydo on wi'i mo: «Koohoojo, o luubii jooni, ko fii ko balde nay on nii.»

<sup>40</sup> Kono Iisaa wi'i mo: «E hinaa mi wi'iino ma, si tawii hida gomdñini, a yi'ay mangural Alla ngal?»

<sup>41</sup> Onsay be pottini hayre nden. Iisaa banti gite mun den, fewtini dow, wi'i: «Baaba, mi weltanike ma fii ko jaabinandaa mi kon. <sup>42</sup> Min mido andi hida jaabinande lan saa'i kala, kono ko sabu bee yimbe dariibe doo mi wowliri, fii yo be gomdñin wonde ko an nulimmi.»

<sup>43</sup> Bay wonii o wi'ii dñun, o ewnii ko tiidfi, o wi'i: «Laazaru, yaltu!» <sup>44</sup> Onsay maydo on yalti, tawi koyde den e juude den no habbiraa lincoy, himo buumiraa kasanngan on.

Onsay Iisaa wi'i be: «Firtee mo, accon o yaha.»

<sup>45</sup> Onsay bay buy e Yahuudiyankseebe arnoobe ka Mariyama ben yi'ii ko Iisaa wadi kon, be gomdñini mo. <sup>46</sup> Kono wobbe e maabe yahi tawoyi \*Fariisiyaabe ben, andini ben ko Iisaa wadi kon. <sup>47</sup> Onsay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben mottindiriri dental fewjoobe ben, be wi'i: «Ko hondun wadeten? Ko fii oo neddo no wadude maandeeji hawniidfi buy. <sup>48</sup> Si en accii o jokkirii nii, fow gomdñinay mo, awa kadi Roomiyankooobe ben aroyay jatta nokkuure men hormorde nden e jamaa men on.»

<sup>49</sup> Onsay goddo e maabe no wi'ee Qayaafa, tawi ko on wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nden hitaande don, o wi'i be: «Onon on faamaali huunde. <sup>50</sup> Onon on andaa wonde no moyyani yimbe ben ka aaden gooto maaya fii jamaa on, hara jamaa on fow moolaali.»



<sup>51</sup> Tawi ngol kongol hinaa e makko kanko tigi iwri, kono ko bay ko kanku wonnoo yottinoowo mawdo sadaka e nder nden hitaande don, o hiiti\* wonde Iisaa no haani maayude fii jamaa \*Isra'iila on. <sup>52</sup> Dun non hinaa fii oo jamaa tun, kono ko fii no faybe Alla saakitiibe ben mottindiriree, wona \*moftal gootal. <sup>53</sup> Gila nden pande be fottani fii warugol mo.

<sup>54</sup> Laatii tawi Iisaa jindataa han kadi e kene hakkunde Yahuudiyankeebe ben. O iwi don, o yahi e leydi kawtirndi e don ndin ka wulaa e saare no wi'ee Efrayiima, o wondi don e taalibaabe makko ben.

<sup>55</sup> Tawi juldeere Yahuudiyankeebe, dun ko \*Juldeere Yawtaneede nden, badike. Buy e yimbe leydi ndin yahi Yerusalaam fii yo be labbino ado Juldeere Yawtaneede nden hewtude. <sup>56</sup> Tawi mo bee e mabbe no dabba Iisaa ka \*juulirde mawnde, wi'a: «Ko sikkudon? E hara o arataa ka juldeere few?» <sup>57</sup> Tawi non hooreebe yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben yamiriino wonde, si tawii godfo no andi ka o woni, yo o wowlu fii no be nangira mo.

## 12

### *Fii no Debbo Juuriri Angiri ka Koyde Iisaa*

(Mat. 26.6-13; Mrk. 14.3-9)

<sup>1</sup> Balde jeegoo ado \*Juldeere Yawtaneede nden, Iisaa ari ka wi'ete don \*Betanii ka Laazaru, oo mo o immintinoo e hakkunde maybe ben. <sup>2</sup> Be moyyinani mo don nafakka. Tawi ko Mariyatu wonnoo bannude, awa kadi Laazaru ko godfo e wonnoobe naamidude e makko ben. <sup>3</sup> Mariyama kadi yetti wa feccere liitir angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>, o juuri ka koyde Iisaa, o fittiri koyde on den sukundu makko ndun, suudu ndun heewi urngol angiri ndin.

<sup>4</sup> Onsay godfo e taalibaabe makko ben, dun ko Yudaasi Iskariiyu, dun ko oo janfoytodo mo, wi'i: <sup>5</sup> «Ko fii hondun en yeeyaali ndii angiri yeru \*dinaruui teemedfe tati, okken miskinbe ben?» <sup>6</sup> Tawi o wiiraali dun wa si tawii himo aanannoo miskinbe ben, kono ko bay hari ko o ngujjo, awa kadi ko kanko joginoo bonfo on, o yettayno ko wadaa ton woo.

<sup>7</sup> Kono Iisaa wi'i: «Terto mo, ko fii pande mi surrete o marirnoo ndii angiri. <sup>8</sup> Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo.

<sup>9</sup> Tawi jamaa Yahuudiyankeebe dfuududo humpitike wonde himo doo. Be ari, tawi hinaa sabu Iisaa tun, kono ko fii yi'ugol Laazaru kadi, on mo o immintini e hakkunde maybe ben. <sup>10</sup> Hooreebe \*yottinoobe sadaka ben aadii warugol Laazaru kadi, <sup>11</sup> bay hari ko sabu makko wadi si Yahuudiyankeebe buy no sortaade e hakkunde mabbe, gomdina Iisaa.

### *Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam*

(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-40)

<sup>12</sup> Bimbi nden pande jamaa dfuududo ari fii juldeere nden, be humpitii kadi wonde Iisaa aray Yerusalaam. <sup>13</sup> Onsay be yetti baape tugi, be yalti fii jabbagol mo, be woni e ewnagol, wi'a:

«\*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude

e innde Joomiraado on,

dun ko oo lando \*Isra'iilayanke'en!»<sup>j</sup>

<sup>14</sup> Iisaa kadi tawi mbabun, o yawi e hoore makkun, o joodii wano windori non:

<sup>15</sup> «Wota a hulu, yo jamaa \*Siyuuna!

E hino lando maa on ka arata,

himo joodii e hoore bikkun mbabba!»<sup>k</sup>

<sup>16</sup> Tawi taalibaabe makko ben faamaali fii dun fow taho, kono bay wonii Iisaa yentinaama ka mangural, onsay be anditi wonde dui piiji no windinoo fii makko, awa ko dun tigi laatinaana mo.

<sup>17</sup> Tawi yimbe wondunooebe e Iisaa ben fewndo ko o noddata Laazaru ka qaburu, o immintina mo e hakkunde maybe ben, no seeditaade fii ko be yi'i kon. <sup>18</sup> Ko sabu dun wadi si jamaa on ari, jabbi mo, ko fii hari be nanii wonde o wadii nden maande hawniinde. <sup>19</sup> Tawi \*Fariisiyaabe ben no wi'indirde: «On yi'i en alaa waawude hay huunde, bay fow jokkii mo!»

### *Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden*

<sup>20</sup> Tawi \*Gereekiyankeebe goo no e hakkunde yimbe yahunoobe rewugol Alla ben pande juldeere nden. <sup>21</sup> Be fadii oo wi'teedo Filiipu mo Bayti-Sa'iida, d'un ko e nder Jaliilu, be landii mo, be wi'i: «Moodibbo, meden faalaa yiidude e Iisaa!» <sup>22</sup> Filiipu kadi yahi, wowlani Andaraawu, onsay Andaraawu e Filiipu yahi, wowlani Iisaa.

<sup>23</sup> Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i mo \*Bii-Aaden on mawnintee e mun on hewtii. <sup>24</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si abbere yanii e leydi, nde maayaali, nde wonay kayre tun, kono si nde maayii, nde rimay fiɓɓe buy. <sup>25</sup> Kala yidufɔ ngurndan mun d'an, d'an hayriray mo, kono kala non apudɔ ngurndan mun d'an ka aduna d'oo, haray ko fii \*ngurndan poomayankejan o marani d'an. <sup>26</sup> Awa kala on kurkantoodo lan yo jokkan, ko fii ko ka mi woni d'on, ko d'on kurkaadu an ndun wonata. Kala non on kurkaniido lan, Baabaajo on teddinay mo.

<sup>27</sup> «Jooni bernde an nden jibike. E ko hondun mi wi'ata? Hara mi wi'ay: Baaba an, dandan oo saa'i? Oo'o, bay ko fii d'un mi arani haa e oo saa'i. <sup>28</sup> Baaba an, mawnin innde maa nden!»

Onsay hawa iwri ka kammu no wi'a: «Mi mawninii nde, mi mawninay nde kadi!» <sup>29</sup> Jamaa wonnoodo d'on nani d'un on wi'i ko riggannde, wɔɓɓe wi'i ko malaa'ikaajo wowlani mo.

<sup>30</sup> Iisaa wi'i kadi: «Hinaa fii an kaa hawa nanori, kono ko fii mon. <sup>31</sup> Ko jooni non aduna on naawetee, bay ko jooni non lando aduna on bugetee ka yaasi. <sup>32</sup> Min non tuma mi townaa ka hoore leydi, mi poofitay yimbe ben fow e an.» <sup>33</sup> Tawi ko o wowliri d'un, ko fii hollugol ko honno o maayirta.

<sup>34</sup> Onsay jamaa on jaabii mo, wi'i: «Sariya on no wi'i men wonde \*Almasiihu on woodete haa poomaa. Haray ko honno non wi'irdaa bee Bii-Aaden on townee? Ko hombo non woni on Bii-Aaden?»

<sup>35</sup> Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Ndaygu no e hakkunde mon taho seeda. Yahee fewndo ka mardon ndaygu d'on, fii wota niwre nden juhu on. Ko fii on yahoowo e niwre andaa ka yahata. <sup>36</sup> Awa fewndo ka mardon ndaygu d'on, hoolee ngu, fii no woniron fayɓe ndaygu ngun.» Bay Iisaa wi'ii d'un, onsay o yahi, o suudii be.

#### *Fii no Yahuudiyankeebe ben Salori Gomdinde*

<sup>37</sup> Fii kala o wadii wa d'ii maandeeji hawniidi yeeso maɓɓe, kono be gomdinaano mo. <sup>38</sup> Ko nii kongol ngol annabi Isaaya wowlunoo ngol laatori, d'un ko ka o wi'unoo d'on: «Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun? E ko hombo sookewo Joomiraado on feppinanaa?» m

<sup>39</sup> Be waawataano hoolaade, bay wano Isaaya wi'irnoo non kadi:

<sup>40</sup> «Allaahu on wuminii be,  
o uddii berde maɓɓe den,  
fii wota be yiiru gite maɓɓe den,  
e hita be faamir berde maɓɓe den,  
haa be tuuba, o sellina be.»<sup>n</sup>

<sup>41</sup> Ko d'un woni ko \*Isaaya yewti, bay wonii o yi'ii darja Iisaa Almasiihu on, o yewti fii makko. <sup>42</sup> Kono e nder d'un, hay e hakkunde yeesoobe ben, buy e maɓɓe gomdini mo, kono sabu Fariisiyaabe ben be suusaali qirritaade, fii wota be pottine ka juulirde, <sup>43</sup> ko fii hari hiɓe yidi weltingol yimbe ben buri weltingol Alla.

<sup>44</sup> Onsay Iisaa ewnii, wi'i: «Kala on gomdindo lan, haray wonaa min o gomdini, kono ko Nuludɔ lan on! <sup>45</sup> E kala yi'udɔ lan, haray o yi'ii Nuludɔ lan on. <sup>46</sup> Ko fii wonugol Ndaygu addimmi e oo aduna, hara kala gomdindo lan wonaali e nder niwre nden. <sup>47</sup> Kala nanudo kongudi an d'in kadi, ronki di huutorde, hinaa min naawoyta mo. Ko fii mi ariraali fii naawogol aduna on, kono ko fii dangogol aduna on. <sup>48</sup> Kala non bugitiido lan, salii jabude kongudi an d'in, no mari naawoowo. Ko fii ko kongudi di mi yewti d'in naawoyta mo ka palaande sakkitorde. <sup>49</sup> Bay kongudi an d'in wonaa e an iwri, kono ko Baabaajo immindo lan on tigi yamirimmi ko mi haala e ko mi wi'a. <sup>50</sup> Awa-le mido andi yamiroore makko nden ko nde ngurndan poomayankejan. E hin-le, ko mi wi'i kon, ko no Baabaajo on wi'irimmi non mi wowliri.»

## 13

#### *Fii no Iisaa Sembiri Taalibaabe mun ben*

<sup>1</sup> Bay \*Juldeere Yawtaneede nden fadike, tawi kanko Iisaa o andii saa'i makko iwugol e oo aduna, yaha ka Baabaajo on, hewtii. Kanko Iisaa himo yidunoo be makko ben e oo aduna d'oo haa ka rawnoode. <sup>2</sup> E nder ko be nafotoo kon, tawi Ibuliisa wadii e

bernde Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu janfagol mo. <sup>3</sup> Nde tawnoo Iisaa no andi wonde Baabaajo on wattii fow e juufde makko, awa kadi ko ka Alla o iwi, ko ka Alla kadi o ruttotoo, <sup>4</sup> o immii ka be paamaynoo d'fon, o bortii burmusu makko on, o yetti lefol bagi, o daditii. <sup>5</sup> Onsay o wancini ndiyan e miran, o woni e sembugol taalibaabe ben, o fittira koyde maŋŋe den bagi mo o daditinoo on.

<sup>6</sup> Bay wonii o hewtii Sim'uunu Petruusu on wi'i mo: «Koohojo, ko an sembatammi?»

<sup>7</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mi woni wafude kon a faamataa d'un fewndo d'foo, kono a faamoyay d'un onsay.»

<sup>8</sup> Kanko Petruusu o wi'i mo: «Oo'o, a sembataa lan few!»

Iisaa kadi jaabii mo, wi'i: «Si mi sembaali ma, haray a alaa gebal e an few.»

<sup>9</sup> Onsay kanko Sim'uunu Petruusu o wi'i: «Koohojo, awa hinaa koyde an den tun, kono hay juufde den e hoore nden!»

<sup>10</sup> Iisaa wi'i mo kadi: «Lootiido hatonjinaa e lootagol si wonaa sembagol, ko fii o fow ko o laabufo. E hin-le ko on laabuŋe, kono non hinaa on fow.» <sup>11</sup> Ko fii hari himo andi janfotoodo mo on. Ko d'un wafi si o wi'i: «Hinaa on fow woni laabuŋe.»

<sup>12</sup> Bay wonii o gaynii be sembude, o bornii burmusu makko on, o jottii, o wi'i be: «On faamii fii koo ko mi wafani on? <sup>13</sup> Hid'on noddirammi Karamoko e Koohojo. On wowlii goonga, ko fii ko mi d'un. <sup>14</sup> Si tawii non min Koohojo on, min Karamoko mon, mi sembii on, haray onon kadi hid'on haani sembindirde. <sup>15</sup> Ko fii, mi wafanii on misal, fii no onon kadi wadiron wano mi wafirani on non. <sup>16</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kurkaadu buraa jom mun teddude, nulaafo kadi buraa nulufo d'un on teddude. <sup>17</sup> Jooni non, bay on andii d'un, si on huutorii, haray on malii.»

<sup>18</sup> «Hinaa non fii mon on fow mi wi'i d'un, mido andi be mi subii ben. Kono bee ko windii kon laatoo:

«On mo mi hawtidi bireedi dartike lan.»<sup>19</sup>

<sup>19</sup> «Ko d'un wafi, gila jooni mi yeetoto on ado nden huunde hewtude, fii tuma nde hewtoyto yo on hooloyo ko min woni Wondo on. <sup>20</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala jabufo mo mi nuloyta on, haray jabii lan, awa kadi kala jabufo lan, haray jabii Nulufo lan on.»

*Fii no Iisaa Feppiniri fii Janfotoodo mo on*

(Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23)

<sup>21</sup> Bay wonii kanko Iisaa o yewtii d'un, bernde makko nden aani, o holli d'undoo, o wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, godfo e mon janfoto lan.»

<sup>22</sup> Onsay taalibaabe ben ndaarindiri, be jibii ko hombo o wi'i. <sup>23</sup> Tawi godfo e taalibaabe ben, mo Iisaa yidunoo, no joodii ka sera taabal takko Iisaa. <sup>24</sup> Onsay Sim'uunu Petruusu sowndii on, wi'i: «Lando ko hombo o woni wowlude fii mun.»

<sup>25</sup> On taalibaajo kadi ugginii ka fewndo bernde Iisaa, o wi'i: «Koohojo, ko hombo woni on?»

<sup>26</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mo mi jullani kuntun bireedi ka mi paamata d'on, mi jooni woo.» Onsay o julli bireedi on, o jooni Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu. <sup>27</sup> No Yudaasi hendornoo kun kuntun bireedi, Ibuliisa naati e bernde makko.

Iisaa wi'i mo: «Wafu ko wafataa kon hepa.» <sup>28</sup> Kono hay gooto e be o paamidaynoo ben faamaali ko fii hond'un o wi'irani mo d'un. <sup>29</sup> Nde tawnoo ko Yudaasi jogii bonfo on, wobbe ben sikki ko Iisaa wi'i mo wonde ko yo o soodu ko be handi e mun fii juldeere nden, maa okkorgol misinbe ben godd'un. <sup>30</sup> Onsay Yudaasi yetti kuntun bireedi kun, yalti hepa, hari nibbii.

*Fii Yamiroore Heyre nden*

<sup>31</sup> Bay wonii Yudaasi yaltii, Iisaa wi'i: «Jooni non \*Bii-Aaden on mawninaama, awa kadi Alla mawniniraama mo. <sup>32</sup> Si tawii non Alla mawniniraama mo, Alla kadi mawninay mo immorde e mun, o mawnina mo kisan.»

<sup>33</sup> O wi'i kadi: «Ko onon yo faybe an, mido wondi e mon kadi seeda. On dabfoyay lan, kono jooni mido yeetaade on onon kadi wano mi wiirunoo non hooreebe Yahuudiyankeebe ben: «Ka mi yahata ton on waawataa hewtude.»

<sup>34</sup> «Mido yamirde on yamiroore heyre: Yifindiree. Wano mi yidiri on non, onon kadi yidindiree. <sup>35</sup> Si on yidindirii, fow anday ko on taalibaabe an.»

<sup>36</sup> Onsay Sim'uunu Petruusu wi'i mo: «Koohojo, ko honto yahataa?»

Iisaa jaabii, wi'i: «Ka mi woni yahude ton a waawataa lan jokkude fewndo d'foo, kono a jokkitoyay lan si neebii.»

<sup>37</sup> Petruusu wi'i mo fahin: «Koohooyo, ko hondun hadata mi waawe jokkude fewndo doo? Mi okkitiray ngurndan an dan fii maal!»

<sup>38</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A okkitiray ngurndan maa dan fii an? Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ndonto yoggataa few hara a yeddaali fii an haa timma laabi tati.»

## 14

### *Fii Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan*

<sup>1</sup> «Wota berde mon den aanu. Gomdinee Alla, gomdinin lan, min kadi. <sup>2</sup> Wonundeeji buy no woodi ka galle Ben an. Si hinaano dun, harayno mi yeetike on, ko fii mido yahude parangol on wonunde. <sup>3</sup> Jooni si mi yahii, mi paranoyii on wonunde nden, mi aranoyay on, fii yo on wonoy onon kadi ka mi woni ton. <sup>4</sup> Ka mi woni yahude don, hidon andi ngol laawol.»

<sup>5</sup> Kono Tooma wi'i mo: «Koohooyo, men andaa ka seenotodon ton. Ko honno non men andirta laawol ngol?»

<sup>6</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko min woni Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan dan. Hay gooto waawataa yahude ka Baabaajo on si wonaa e an o rewri. <sup>7</sup> Si hidon andi lan, on andoyay kadi Ben an. Kono gila jooni hidon andi mo, awa kadi on yi'ii mo.»

<sup>8</sup> Onsay Filiipu wi'i mo: «Koohooyo, hollu men Baabaajo on, dun haray yonii men.»

<sup>9</sup> Iisaa wi'i mo: «Filiipu, koo ko mi neefi wondude e mon fow, e a andaali lan? Kala yi'udon lan, haray yi'ii Baabaajo on. An non, ko honno wi'irtaa: «Hollu men Baabaajo on?» <sup>10</sup> A hoolaaki wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an? Dii kongudi di mi woni on wowlande, wonaa e an di iwri. Ko Baabaajo Wondo e an on woni wadude kuude mun den. <sup>11</sup> Gomdinee lan wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an. Si hinaa dun, gomdininon bete sabu dee kuude de mi woni wadude. <sup>12</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on gomdindo lan, kapun kadi waday kuude de mi wadata den, o wada ko buri mawnude, ko fii mido jaarude ka Baabaajo on. <sup>13</sup> Awa kala ko toridon e innde an, mi waday, fii no Baabaajo on mawniniree immorde e Bidon on. <sup>14</sup> Si on torike goddon e innde an, mi waday dun.»

### *Fodaari fii Arugol Ruuhu Seniido on*

<sup>15</sup> «Si hidon yidi lan, on doftoto yamirooje an den. <sup>16</sup> Min kadi mi toroto Baabaajo on, o yeda on Ballo goo, hara ko Wondoowo e mon haa poomaa: <sup>17</sup> on non ko Ruuhu Wondudo e Goonga mo aduna on waawataa jabude, bay be yi'ataa mo, be andataa mo. Kono onon hidon andi mo, bay himo humondiri e mon, awa kadi o hoday e mon. <sup>18</sup> Mi accataa wonon aliyatiimaabe, mi aray e mon. <sup>19</sup> E nder seeda nii aduna on yiitataa lan han kadi, kono onon on yi'ay lan. Bay mido wuuri, awa onon kadi on wuuray. <sup>20</sup> Nden jande on andoyay wonde mido humondiri e Baaba an, onon kadi hidon humondiri e an, min kadi mido humondiri e mon. <sup>21</sup> Yidudon lan on ko jabudo yamirooje an den, doftii. Kala yidudon lan, Ben an yiday mo, min kadi mi yiday mo, mi hollitoo mo.»

<sup>22</sup> Onsay oo wi'eteedo Yahuuda, (hara hinaa Yudaasi Iskariiyu), wi'i mo: «Koohooyo, ko honno hollitortaa e amen menen tun, hara hinaa e aduna on?»

<sup>23</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Kala yidudon lan doftoto kongol an ngol, Ben an yida mo, men ara e makko, men daakoo ka makko. <sup>24</sup> Kala non on mo yidaa lan doftotaako kongudi an din. Ngol kongol ngol wondon e nanude hinaa e an iwri, kono ko e Baabaajo Nuludo lan on.»

<sup>25</sup> «Mi yewtii on dun wa fewndo ko mi wondi e mon. <sup>26</sup> Kono on Ballo, dun ko \*Ruuhu Seniido mo Baabaajo on addoyta e innde an on, ko on jannoyta on kala huunde, andintina on kala ko mi wi'unoo on. <sup>27</sup> Midon accande on buttu, ko buttu an ngun mi woni on okkude. Mi alaa on non okkirde wano aduna on okkirta non. Wota berde mon den jibo, wota de hulu kadi.»

<sup>28</sup> «On nanii ko mi wi'i on kon wonde mido yahude, kono mi artoyay e mon. Si hidon yidunoomi, on weltorayno ko mi woni jaarude ka Baabaajo on kon, bay Baabaajo on no buri lan mawnude. <sup>29</sup> Ko mi woni on wowlirande dui piiji jooni, ado di hewtude, ko fii nde di hewtoyi ko yo on gomdin. <sup>30</sup> Mi yewtidoytaa e mon buy han kadi, ko fii lando aduna on no arude, kono o maraa bawgal woo e hoore an. <sup>31</sup> Kono aduna on no haani andude wonde mido yidi Baabaajo on, ko dun wadi si mido wadirde wano Baabaajo on yamirimmi non. Immee, iwen doo!»

## 15

### *Fii Dayyere e Caldin mun*

<sup>1</sup> O wi'i be kadi: «Ko min woni dayyere tigi-tigiire nden, ko Baaba an woni Tutudo on. <sup>2</sup> O tayay kala salndu wonndu e an ndu rimataa, o feppita rimooji dɛn fow haa dɛ laaba fii yo dɛ burtu rimude. <sup>3</sup> Dun-le wuren on wonii laabuɓe sabu kongol ngol mi feppinani on ngol. <sup>4</sup> Awa duumee e humagol e an, wano min kadi mi duumori e humagol e mon non. Ko fii salndu tun waawataa rimude, hara ndu siɗaaki e dayyere nden. Onon kadi wano non, si on humaaki e an, haray on waawataa rimude.

<sup>5</sup> «Ko min woni dayyere nden, ko onon woni caldi dɛn. Kala on humondirdo e an, wano min kadi mi humondiri e makko non, o rimay buy. Ko fii on waawataa waduɗe hay huunde e ɓaawo an. <sup>6</sup> Kala mo humaaki e an, ko bugorteedo wa salndu tayaandu yoori, sifa dɛn caldi ko moobeteefi, bugee ka yiite, sunnee. <sup>7</sup> Si on humike e an, konguɗi an dɛn kadi wonii e mon, haray toree kala ko faalaɗon, dɛn newnante on. <sup>8</sup> E hino no Baaba an mawninirtee: ko yo on rimu ko duuɗi, wonon taalibaabe an.

<sup>9</sup> «Wano Baabaajo on yidirimmi non, ko non min kadi mi yidiri on. Tabitee e giggol an ngol. <sup>10</sup> Si on doftike yamirooje an dɛn, wano mi doftori yamirooje Ben an dɛn non, haray on tabitay e giggol an ngol, wano mi tabitiri e giggol makko ngol non. <sup>11</sup> Ko mi yewtirani on nii ko fii yo weltaare an nden wonu e mon, e fii yo weltaare mon nden onon kadi wonu timmunde. <sup>12</sup> E hino yamiroore nde mi yamiri on nden: Yidindiree wano mi yidiri on non. <sup>13</sup> Hay gooto alaa giggol burngol mawnude wa okkitirgol ngurndan mun dɛn fii yibɓe mu'un ɓen. <sup>14</sup> Si on waduɗi ko mi yamiri on kon, haray ko on yibɓe an. <sup>15</sup> Mi innataa on hande kadi kurkaadi, ko fii kurkaadu andaa ko jom mun wafata. Mi wi'ii on yibɓe, ko fii ko mi andiri Ben an kon fow mi andinii on. <sup>16</sup> Awa kadi hinaa onon subii lan, kono ko min subii on, toɗɗii on kadi, fii yo on yahu rimoyon, kon ko rimuɗon lutta, e yo Baabaajo on yefu on kala ko toriɗon mo e innde an. <sup>17</sup> Ko mi yamiri on, ko yo on yidindir.»

#### *Fii no Taalibaabe ɓen Aɗirtee ka Aduna*

<sup>18</sup> «Si aduna on non aɗii on, andee o aɗiino lan ko aɗii on. <sup>19</sup> Si tawiino ko on ɓe oo aduna, aduna on yidayno on, ɓay ko on ɓe makko, kono nde tawnoo hinaa on ɓe oo aduna, awa kadi mi subike on e hakkunde oo aduna, ko dɛn wadi si aduna on no joganii on ngayngu. <sup>20</sup> Anditee ngol kongol ngol mi wi'unoo on wonde kurkaadu ɓuraa jom mun tedduɗe. Si ɓe cukkike lan, ɓe cukkoyto on onon kadi. Si ɓe doftike kongol an ngol, ɓe doftoyto konguɗi mon dɛn kadi. <sup>21</sup> Kono ɓe waday on dɛn fow sabu innde an nden, ɓay ɓe andaa Nuludo lan on. <sup>22</sup> Si tawno mi araali, maa mi wowlanaano ɓe, harayno ɓe felnaaki. Kono jooni non ɓe alaa lamitorgal fii junuubaaji maɓɓe dɛn. <sup>23</sup> Ko fii kala aɗudo lan, haray aɗii Ben an. <sup>24</sup> Si tawno mi wadaali e hakkunde maɓɓe dee kuude dɛ hay gooto wadaali, harayno ɓe felnaaki, kono jooni non ɓe yi'ii, ɓe aɗii lan, ɓe aɗii Ben an. <sup>25</sup> Kono bee ngol kongol windiingol ka Sariya maɓɓe laato, dɛn ko ngol wi'ungol: <Be aɗii lan e ɓaawo hujja.>»

<sup>26</sup> «Kono tuma Ballo on ari, dɛn ko on mo mi nulata e mon immorde e Baabaajo on, dɛn ko Ruuhu Wondudo e Goonga, on Ruuhu mo watata ko iwruɗo ka Baabaajo on, o seeditanto lan. <sup>27</sup> Awa onon kadi, on seeditanoyto lan, ko fii hiɗon wondunoo e an gila ka fudɗoode.»

## 16

<sup>1</sup> «Ko mi wowlirani on dɛn ko fii wota on faljinoye. <sup>2</sup> Ko fii ɓe yaltinoyay on ka juulirdɛ, hay saa'i kadi aroyay nde tawata kala warɗo on sikkay o waduɗi ko Alla yidi. <sup>3</sup> Ko ɓe wadiroyta dɛn, ko ɓay ɓe andaaali Baabaajo on, ɓe andaaali lan kadi. <sup>4</sup> Ko mi wowlirani on dɛn, ko fii nde saa'i on hewtoyi, yo on anditoy wonde mi wowlaniino on dɛn. Ko haɗi mi wowlana on dɛn gila ka fudɗoode, ko fii hari mido wondi e mon.»

#### *Fii Golle Ruuhu Seniido on*

<sup>5</sup> «Jooni non mido yiltitorde ka Nuludo lan on, kono hay gooto e mon landaaki lan ko honto mi yahata. <sup>6</sup> Bay mi wowlirii nii annde heewii e ɓerde mon. <sup>7</sup> E hin-le mido wowlande on goonga, no mooyani on ka mi yaha. Ko fii si mi yahaali, Ballo on arataa e mon. Kono si mi yahii, mi nulay mo e mon. <sup>8</sup> Tuma o aroyi, o weefitanay aduna on fii junuubu e peewal e ɗaawoore: <sup>9</sup> ka ɓanɗe junuubu, ko ɓay hari ɓe hoolaaki lan, <sup>10</sup> ka ɓanɗe peewal, ko ɓay mido jaarude ka Baabaajo on, awa kadi on yitataa lan han kadi, <sup>11</sup> ka ɓanɗe ɗaawoore, ko ɓay lando oo aduna ɗaawaama.

<sup>12</sup> «Midɗo mari fahin piiji buy ko mi yewta on, kono on waawataa faamude dɛ fewndo ɗoo. <sup>13</sup> Tuma on Ruuhu Wondudo e Goonga ari, o ardoyto on e kala goonga, ko fii konguɗi makko dɛn wonaa e makko iwroyta, kono o yewtoyay kala ko o nani, o yewta on kadi fii piiji aroyayɗi. <sup>14</sup> O mawninoyay lan, ko fii o yettoyay e ko wonanimmi kon,

o feɣɣinana on. <sup>15</sup> Ko fii, kala ko Baabaajo on jeyi ko min wonani. Ko ɗun wadi si mi wi'i wonde, o yettay e ko an kon, o feɣɣinana on.

*Fii no Iisaa Wakkiliniiri Taalibaabe mun ben*

<sup>16</sup> «Si ɓurii nii seeda, on yiitataa lan han kadi, onsay si nettii seeda, on yiitoyay lan kadi.»

<sup>17</sup> Onsay woɓɓe e taalibaabe ben wi'indiri: «Ko hondun oo woni en wi'ude: si ɓurii nii seeda, en yiitataa mo hande kadi, e hoore ɗun si nettii seeda en yiitay mo, e himo yaarude kadi ka Baabaajo on.»<sup>18</sup> Tawi ko be woni wi'ude: «Ko hondun o wi'i ɗoo: <Si ɓurii nii seeda?> En andaa ko hondun o woni wowlude.»

<sup>19</sup> Bay Iisaa andii wonde hiɓe faalaa mo landaade, onsay o wi'i ɓe: «Hidon landondira fii koo ko mi wi'i: <Si ɓurii nii seeda on yiitataa lan han kadi, awa kadi si nettii seeda on yiitay lan.> <sup>20</sup> Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on wulloyay feson, aduna on kaɗun weltoo, wonoyon e nder annde, kono annde mon nden wattoyte weltaare. <sup>21</sup> Nde debbo no jibina, haray himo e annde, ko fii haray saa'i muuseendi hewtanii mo. Kono si o jibinii, haray o anditooytaa hande kadi fii ndin muuseendi makko, sabu weltaare ko o jibini boobo on kon. <sup>22</sup> Onon kadi hidon mari annde jooni, kono mi yiitidoyay e mon kadi, ɓerde mon ɗen weltoyto. Onsay hay gooto ittooytaa weltaare mon nden. <sup>23</sup> E nden jalaande, on landotaako lan fii hay huunde hande kadi, ko fii, ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Baabaajo on okkay on kala ko toridon e innde an. <sup>24</sup> Ko fii haa jooni on toraaki hay huunde e innde an. Toree, on heɓay, fii no weltaare mon nden timmira.

<sup>25</sup> «Ko mise mi yewtiri on ɗun fow. Saa'i no aroya mo tawata mi yewtirtaa on mise hande kadi, kono hara ko no laabiri poy mi yewtirta on fii Baabaajo on. <sup>26</sup> Nden jande on toroyto e innde an, kono mi wi'aali on wonde mi toranoyto on Baabaajo on, <sup>27</sup> ko fii haray Baabaajo on tigi no yidi on. Ko wadi si kanko tigi o yidi on, ko ɓay hari on yidiino lan, awa kadi on gomɗiniino wonde ko ka makko kanko Alla mi iwi. <sup>28</sup> Ko ka Baabaajo on mi iwi, mi ari e oo aduna. Jooni non mido iwude e oo aduna, mi yaha ka Baabaajo on.»

<sup>29</sup> Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «E hino jooni non hidon wowlude no laabiri, e on alaa wowlirde mise woo. <sup>30</sup> Jooni non meden andi wonde hidon andi kala huunde, awa kadi jaraa ka godɗo landoo on. Ko ɗun wadi si meden gomɗini wonde ko ka Alla iwrudon.»

<sup>31</sup> Iisaa kadi jaabii ɓe, wi'i: «On gomɗinii jooni? <sup>32</sup> Awa e hino saa'i no arude, ɗun-le wuren o hewtii, ka tawata on saakitete, mo kala yaara sengo, accon mi min tun. Kono haray mi weddaaki ko fii Baabaajo on no wondi e an.

<sup>33</sup> «Ko mi wowlirani on nii, ko fii yo on heɓu buttu e an. On heɓoyay satteendeeji e oo aduna, kono wakkilee, ko fii min mi foolii aduna on!»

## 17

*Fii no Iisaa Tororani Taalibaabe mun ben*

<sup>1</sup> Bay wonii o wowlirii nii, onsay Iisaa banti gite ɗen, o fewti ka dow, o wi'i:

«Baaba an, saa'i on hewtii. Mawnin Bidɗo maa on, fii no Bidɗo maa on mawninira fii maa, <sup>2</sup> wano yedirdaa mo bawgal e hoore kala nedɗo non, fii no o yedira kala mo okkudaa mo \*ngurndan poomayankejan. <sup>3</sup> Ngurndan poomayankejan ɗan ko yo ɓe ande an Alla Bajjo Goongaajo on, e Iisaa Almasiihu, mo nuludaa on. <sup>4</sup> Mi mawninii ma ka hoore leydi, mi timminii kuude de yamirdaa mi wadugol ɗen. <sup>5</sup> Jooni non an kadi, yo Baaba an, mawninan takko maa tigi, hara ko mangu ngu mi joginoo takko maa ngun ado aduna on woodeede.

<sup>6</sup> «Mi feɣɣinii innde maa nden e hakkunde yimɓe ɓe okkudaa mi ka aduna ɗoo ben. Ko an ɓe wonanno, a okkii lan ɓe, awa ɓe doftike daaluyee maa on. <sup>7</sup> Jooni ɓe andii wonde ko yedudaa mi kon fow ko e maa iwri. <sup>8</sup> Ko fii, mi hewtinii ɓe daaluyeeji ɗi jonnudaa mi ɗin, ɓe jabii ɗi, awa ɓe andii ka haqiiqa wonde ko ka maa mi iwi, awa kadi ɓe gomɗinii wonde ko an nulimmi. <sup>9</sup> Ko ɓen mi woni toranaade. Hinaa aduna on mi woni toranaade, kono ko ɓe yedudaa mi ɓen, ɓay ko ɓe maa. <sup>10</sup> Wano tawiri non kala ko mi jeyi ko an jeyi, awa kadi kala ko jeyudaa ko min jeyi, e hoore ɗun ko e maɓɓe mangu an ngun feɣɣiri. <sup>11</sup> Hande kadi mi alaa e oo aduna. Kamɓe hiɓe ka aduna, min mido yahude ka maa. Yaa Baabaajo \*Seniidɗo, hiwir ɓe innde maa nde okkudaa mi nden, fii no ɓe wonira gooto wano wonirɗen gooto non. <sup>12</sup> Fewndo mi wondi e maɓɓe, mi marirno ɓe innde maa nde okkudaa mi nden, mi hiwi ɓe. Hay gooto e maɓɓe majjaali, si hinaa muuyanaado hayrugol on, fii no ko \*hiitanoo ka defte kon laatora.

<sup>13</sup> «Jooni non mido yahude ka maa. Ko mi yewtiri ɗun ka aduna ɗoo, ko fii no weltaare an nden timmira e maɓɓe. <sup>14</sup> Mi hewtinii ɓe kongol maa ngol. Aduna on aɗii ɓe, ɓay ɓe

jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. <sup>15</sup> Mi toraaki ma yo a suutu be e oo aduna, kono ko yo a dandu be Bondo on. <sup>16</sup> Be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. <sup>17</sup> Ko daaluyee maa on woni goonga on, wadu be be maa rewrude e goonga on. <sup>18</sup> Wano nulirdaa mi non ka aduna, min kadi mi nulirii be non e oo aduna. <sup>19</sup> Min kadi non mi waditike mo maa fii maɓbe, fii yo kambe kadi be wadito be maa rewrude e goonga on.

<sup>20</sup> «Hinaa non kambe tun mi woni toranaade, kono hay gomdinoyooɓe lan ben sabu kongudi maɓbe din, <sup>21</sup> fii no be fow, be wonira gooto wano an Baabaajo on wonirdaa e an non, min kadi mi woniri e maa non. Kambe kadi, yo be wonir non e men fii no aduna on gomdinira wonde ko an nulimmi. <sup>22</sup> Min non mi okkii be mangu ngu yedufaa mi ngun, fii no be wonira gooto, wano wonirden gooto non. <sup>23</sup> Mi wona e maɓbe, an kadi, wonaa e an, fii no be wonira gooto few, e no aduna on andira wonde a nulli lan, awa kadi a yidii be wano yidirdaa mi non.

<sup>24</sup> «Baaba an, mido yidi yo be okkudaa mi ben wonu ka mi woni don, fii no be yi'ira mangu an ngu yedufaa mi ngun, bay a yidiino lan ado aduna on woodeede.

<sup>25</sup> «Baaba an Feewudo, aduna on andaali ma, kono min, mi andii ma, awa bee doo kadi andii ko an nulimmi. <sup>26</sup> Mi andinii be inde maa nden, awa kadi mi andinay be, fii no giggol ngol yidufaa mi ngol wonira e maɓbe, min kadi mi wona e maɓbe.»

## 18

### *Fii no Iisaa Nangiraa*

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53)

<sup>1</sup> Bay Iisaa gaynii toraade, o yaltidi e taalibaabe makko ben, be yahi e gafa joolol no wi'ee Kidruuna ka tutateeri woni, o naatidi don e taalibaabe makko ben. <sup>2</sup> Tawi Yudaasi, dun ko janfotoodo mo on, no andunoo nden nokkuure, ko fii hari Iisaa e taalibaabe mun ben no moobondiraynoo don soono woo. <sup>3</sup> Yudaasi ardi e dental suufaabe e yeesoobe goo, be tawata ko hooreebe \*yottinoobe sadaka e \*Fariisiyaabe ben immi, be yahi ka o woni don, tawi hiibe jogii lampuuji e jowli e jogaaji. <sup>4</sup> Nde tawnoo Iisaa no andi ko arata mo e hebude kon fow, o fadii be, o wi'i: «Ko hombo dabbitoton?»

<sup>5</sup> Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

O wi'i be kadi: «E hino lan.» Tawi Yudaasi, janfiido mo on, no wondi e maɓbe.

<sup>6</sup> Fewndo ko Iisaa wi'i be «e hino lan», be yilitori bawre-bawre, be yani ka leydi.

<sup>7</sup> O landitii be, o wi'i: «Ko hombo wondon dabbitude?»

Be wi'i fahin: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

<sup>8</sup> Iisaa jaabii be fahin, wi'i: «Mi innii on: e hino lan. Si tawii ko min wondon dabbitude, accitee bee doo, be yaha.» <sup>9</sup> Ko nii kongol ngol o wi'unoo ngol laatori wonde: «Hay gooto e be jonnudaa mi ben hayriraali lan.»<sup>P</sup>

<sup>10</sup> Tawi Sim'uunu Petruusu no jogii kaafa. Onsay o sorti ka, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru jaamuru ndun. Tawi ndun kurkaadu no wi'ee Malkuusa.

<sup>11</sup> Tun Iisaa wi'i mo kanko Petruusu: «Wattu kaafa maa kan ka holgo! A sikku mi yarirtaa jardukun tampere kun Baaba an yedimmi kun?»

### *Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben*

(Mat. 26.57-58; Mrk. 14.53-54; Luk. 22.54)

<sup>12</sup> Onsay ngal dental suufaabe e hooreejo mun e yeesoobe Yahuudiyankeebe ben nangi mo kanko Iisaa, be habbi. <sup>13</sup> Be nabiri mo taho ka Hannaana, on ko esiraawo Qayaafa, yottinoowo mawdo sadaka on e nden hitaande. <sup>14</sup> Awa kadi ko Qayaafa on waajinoo Yahuudiyankeebe ben wonde no buri ka aaden gooto maaya fii jamaa on.

### *Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa*

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62)

<sup>15</sup> Sim'uunu Petruusu e taalibaajo goo jokkiti Iisaa. Tawi yottinoowo mawdo sadaka on no andi on taalibaajo, o naatidi e Iisaa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on. <sup>16</sup> Kono Petruusu kapun wontiri ka binde baafal ka baawo. Oya taalibaajo, mo yottinoowo mawdo sadaka on andunoo on, yalti, yewti debbo aynoowo dambugal ngal, o naadi Petruusu. <sup>17</sup> On kurkaadu aynudo dambugal ngal wi'i Petruusu: «E hara an kadi, hinaa a tawdaado e bee taalibaabe oo neddo?»

O jaabii: «Wona mi tawdaado e maɓbe.»

<sup>18</sup> Tawi kurkaadi dīn e aynooḅe ḅen, ḅun ko darinooḅe ḅon ḅen, no hubbi yiite, ko fii hari jaangol ngol no woodi, ḅe woni e iwlagol. Tawi Petruusu kadi no wondi e maḅḅe, no iwloo.

<sup>19</sup> Onsay yottinoowo mawḅo sadaka on landii Iisaa fii taalibaaḅe mun ḅen e fii ko o jannaynoo kon. <sup>20</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi yewtayno aduna on e kene. Ko mi jannaynoo kon fow ko ka juulirde e ka \*juulirde mawnde ka Yahuudiyankeḅe ḅen fow fottaynoo ḅon. E hoore ḅun mi wowlala hay fus e gundoo. <sup>21</sup> Ko hondun non landortaa mi? Lando nanirḅe lan ḅen ko hondun mi wowlani ḅun. E hino hiḅe andi ko mi wi'i kon.»

<sup>22</sup> Bay Iisaa wi'i ḅun, godḅo e ḅen aynooḅe wonnooḅe ḅon bantii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Ko nii jaabortaa yottinoowo mawḅo sadaka on?»

<sup>23</sup> Iisaa jaabii, wi'i: «Si mi wowlai ko boni, hollu ko hondun e ko boni. Si tawii non ko ko mayyi mi wowli, haray ko hondun piyirtaa mi?» <sup>24</sup> Onsay Hannaana feyyini mo ka Qayaafa, ḅun ko ka yottinoowo mawḅo sadaka on, e hoore himo haḅḅii.

<sup>25</sup> Tawi kaḅun Sim'uunu Petruusu no darii ḅon, no iwloo. Onsay ḅe wi'i mo: «An kadi, hinaa a godḅo e taalibaaḅe makko ḅen?»

O yeddi, o wi'i: «Hinaa mi taalibaajo makko few!»

<sup>26</sup> Onsay godḅo e kurkaadi yottinoowo mawḅo sadaka on, ḅun ko musidḅo oo mo Petruusu ittunoo nowru mun, wi'i: «Taw si hinaa an e makko mi yi'idi ka tutateeri?»

<sup>27</sup> Petruusu yeddi ḅun kadi. Tun ndontoori ndin yoggi.

### *Fii no Pilaatu Landori Iisaa*

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25)

<sup>28</sup> Bay ḅe iwii ka Qayaafa, ḅe naḅi Iisaa ka suudu laamu. Tawi ko ka subaka, laatii kamḅe tigi ḅe naataali ka suudu laamu fii wota ḅe tuunintino, fii no ḅe jaamira ka \*Juldeere Yawtaneede. <sup>29</sup> Onsay Pilaatu lando on yalti, tawoyi ḅe, o wi'i ḅe: «Ko feloore honde wondon fawude oo nedḅo?»

<sup>30</sup> Ben jaabii, wi'i: «Si tawno o wadaano bone, men addantaano ma mo.»

<sup>31</sup> Ko e hoore ḅun Pilaatu wi'i ḅe: «Yettee mo, onon tigi, jaawiron mo sariya mon on.»

Kono Yahuudiyankeḅe ḅen wi'i mo: «Men newnanaaka warugol godḅo.» <sup>32</sup> (Tawi ko nii kongol ngol Iisaa wi'unoo ngol laartorta fii bāngingol ko mayde honde o maayata.)

<sup>33</sup> Onsay Pilaatu naatiti ka suudu laamu, o noddii Iisaa, o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

<sup>34</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «E ko an wowlani ḅun hoore maa, kaa ko woḅḅe wowlan-maa ḅun fii an?»

<sup>35</sup> Pilaatu kadi jaabii mo, wi'i: «E hara ko mi Yahuudiyankeḅe? Ko jamaa maa on e hooreḅe yottinooḅe sadaka ḅen wattu-maa e juude an. Ko hondun wadudaa?»

<sup>36</sup> Iisaa jaabii mo fahin, wi'i: «Laamateeri an ndin hinaa jeyaandi e oo aduna. Si tawno laamateeri an ndin ko jeyaandi e oo aduna, kurkaadi an dīn habanayno lan fii wota mi wate nun e juude Yahuudiyankeḅe ḅen. Kono laamateeri an ndin hinaa jeyaandi ley gaa.»

<sup>37</sup> Onsay Pilaatu wi'i mo: «Ko a lando-le?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi lando. Ko sabu ḅun mi ḅeḅiraa e ko fii ḅun mi arani ka aduna: ko fii seeditanagol goonga on. Kala jeyaado e goonga heḅoto kongol an ngol.»

<sup>38</sup> Pilaatu wi'i mo fahin: «Ko hondun woni goonga?»

Bay wonii o wi'i ḅun, o yalti kadi, o tawi Yahuudiyankeḅe ḅen, o wi'i ḅe: «Min mi yi'aali hujja woo fawuḅo mo donkineede. <sup>39</sup> Kono Juldeere Yawtaneede kala, no woowi ka mi accitana on kasoojo gooto. Hara hiḅon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?»

<sup>40</sup> Onsay ḅe ewnii, ḅe wi'i: «Kono hinaa non oo ḅoo, ko Barabaasi!» Tawi-le Barabaasi ko murtunoodo.

## 19

### *Fii no Iisaa Naawiraa Happanaa Wareede*

<sup>1</sup> Onsay Pilaatu yamiri yo ḅe naḅu Iisaa, ḅe focca. <sup>2</sup> Suufaḅe ḅen kadi sacci katanwol bulle, ḅe wadi ngol ka hoore Iisaa, ḅe ḅorni mo kadi dolokke boḅeejo. <sup>3</sup> Be ḅadii mo kadi kanko Iisaa, ḅe wi'i: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeḅe!» Be helloo mo bante kadi.

<sup>4</sup> Pilaatu yaltiti fahin, wi'i hooreḅe Yahuudiyankeḅe ḅen: «Awa mido yaltinande on mo fii no andiron wonde mi yi'aali hujja woo fawuḅo oo donkineede.» <sup>5</sup> Onsay Iisaa



yalti, tawi katanwol bulle ngol no ka hoore makko, himo bornii kadi dolokke bofeeje. Pilaatu wi'i be: «E hino aaden on!»

<sup>6</sup> Bay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e suufaafe ben yi'ii mo, be ewnii, be wi'i: «Fempee mo! Fempee mo!»

Pilaatu kadi wi'i be: «Yettee mo onon tigi, fempon. Ko fii min mi yi'aali hujja fawufo mo donkineede.»

<sup>7</sup> Yahuudiyankeebe ben jaabii fahin, wi'i: «Meden mari Sariya, tippude e on Sariya himo haani wareede, ko fii himo waditii \*Bid'fo Alla!»

<sup>8</sup> Bay Pilaatu nanii ngol kongol, o furti hulude. <sup>9</sup> Onsay o naatiti ka nder suudu laamu, o wi'i Iisaa: «Ko honto iwudaa?» Kono laatii Iisaa jaabaaki mo. <sup>10</sup> Pilaatu wi'i mo kadi fahin: «A wowlantaa lan? E a andaa mido mari feere accitugol ma, maa fempugol ma?»

<sup>11</sup> Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A hebataa feere woo e hoore an si hinaa taw hara a yeda immorde ka dow. Ko dun wadi, on wattufo lan e juufde maa fawtike junuubu burfo mawnude.»

<sup>12</sup> Gila e on saa'i don, tawi Pilaatu no dab'fude no accitira mo, kono Yahuudiyankeebe ben woni e ewnagol wi'a: «Si a accitii mo, haray hinaa a gid'fo lando mawfo Roomu on! Ko fii kala waditiifo lando, haray hollitike ko o gajo lando mawfo Roomu on!»

<sup>13</sup> Bay Pilaatu nanii dfin kongufo, o yaltini Iisaa ka yaasi, kanko Pilaatu o joodii ka naawirde e nokkuure no wi'ee <Meltaande>, nden no wi'ee kadi e haala Yahuudiyanke <Gabbata>. <sup>14</sup> Tawi ko pande hebulanagol \*Juldeere Yawtaneede nden, wa ka tumbere nalorma, o wi'i Yahuudiyankeebe ben: «E hino Lando mon on!»

<sup>15</sup> Kono be ewnii, be wi'i: «Yo o ware! Yo o ware! Fempee mo!»

Pilaatu kadi landii be: «Yo mi fempu Lando mon on?»

Onsay hooreebe yottinoobe sadaka ben jaabii mo, wi'i: «Menen men maraa lando goo si wonaa lando mawfo Roomu on!»

<sup>16</sup> Onsay o watti mo e juufde ma'fibe fii yo o fempe. Kambe kadi be yetti Iisaa, be nabi.

#### *Fii no Iisaa Fempiraa*

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43)

<sup>17</sup> Iisaa yalti e nden saare, himo rondanii hoore makko \*leggall altindiraangal ngal. O sutanii nokkuure wi'eteende Golgotaa e haala Yahuudiyanke, ko woni firo dun ko <Nokkuure Laalagal Hoore>. <sup>18</sup> Ko don be fempi mo wondude e yimbe dido goo, mo bee e ma'fibe sengo goo, kanko Iisaa o woni ka hakkunde.

<sup>19</sup> Pilaatu windi, wadi ka dow leggal altindiraangal: «Iisaa oo jeyaado Naasirata, Lando Yahuudiyanke'en.» <sup>20</sup> Buy e Yahuudiyankeebe ben jangi kon ko windii, ko fii nden nokkuure nde Iisaa fempaa e mun no battinoo saare nden, tawi dfin bindi ko e haala Yahuudiyanke e haala Roomiyanke e haala Gereekiyanke windii. <sup>21</sup> Onsay hooreebe diina Yahuudiyankeebe ben wi'i Pilaatu: «Wota a windu ko o lando Yahuudiyankeebe ben, kono windu: O wi'ii wonde ko kanko woni lando Yahuudiyankeebe ben.»

<sup>22</sup> Kono Pilaatu jaabii be, wi'i: «Ko mi windi kon mi windii.»

<sup>23</sup> Bay wonii suufaafe ben fempii Iisaa, be yetti concii makko dfin, be wadi di peccenay, suufaajo kala hebi feccere. Be yetti kadi fokiya makko on, tawi on hinaa po'aado, ko o alluwal gootal gila dow haa ley. <sup>24</sup> Onsay be wi'indiriri: «Wota en seeku mo. Waden urba, dun hollay ko hombo o wonanta.» Tawi dun ko fii ko bindi dfin \*hiitinoo kon no laatora, dun ko:

«Be senditii concii an dfin,

be wadii fokiya an on urba.»<sup>r</sup>

Ko dun suufaafe ben wadi.

#### *Fii Mayde Iisaa nden*

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

<sup>25</sup> Tawi yumma makko e mijjiraawo yumma makko, dun ko Mariyama sonna oo wi'eteedo Kulopaasi, e Mariyama Magaduuna no darii ka binde leggal altindiraangal ngal Iisaa fempaa e mun ngal. <sup>26</sup> Bay Iisaa yi'ii yumma mun, awa kadi oo taalibaajo mo o yidi no darii takko yumma makko, onsay o wi'i yumma makko: «Neene, ko on don woni bid'fo mon on.» <sup>27</sup> O wi'i taalibaajo on kadi: «E hino don yumma maa.» Gila e on saa'i don, taalibaajo on nabi Mariyama neene Iisaa ka mun.

#### *Fii Mayde Iisaa nden*

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

<sup>28</sup> Bawto dun, nde tawnoo Iisaa no andi wonde fow huufii, o wi'i: «Mid'fo dondaa!» fii ko bindi dfin wi'i kon no laatora. <sup>29</sup> Tawi loonde tew njaram lammudan no don. Be wadi

<sup>r</sup> 19:24 19.24 Zab. 22.19

linsere e salndu leggal no wi'ee \*hisoopu, be yolli nde ka ndiyan, be banni ka hunduko makko. <sup>30</sup> Bay wonii o yettii d'an njaram, o wi'i: «Fow laatike!» Bawto d'un o liiyi hoore nden, o timmi.

<sup>31</sup> Nde tawnoo nden pande ko hebulanagol fii \*jalaande fowteteende nden e tawde kadi nden jalaande ko mawnde. Tawi Yahuudiyankeefe ben faalaaka yo fureeji d'in acce ka ledde altindiraade. Onsay be torii Pilaatu yo koyde fureeji d'in hele si di ittee don. <sup>32</sup> Onsay suufaabe ben ari heli koyde arano on e oya kadi mo o fempidanoo e mun. <sup>33</sup> Bay wonii be hewtii Iisaa, be tawi o maayiino, laatii be helaali mo koyde den. <sup>34</sup> Kono goddo e suufaabe ben tufiri mo conkenwal ka beccal, tun ndiyan e yiiyan yalti. <sup>35</sup> Yi'udfo mo on seeditike, awa seedee makko on ko goonga. Kanko non himo andi ko goonga o wowli, fii onon kadi no gomd'iniron. <sup>36</sup> Dun wadiri fii ko bindi d'in wi'i kon no laatora wonde: «Yi'al makko woo heletaake.»<sup>s</sup> <sup>37</sup> Nokku goo bindi d'in no wi'i kadi: «Be ndaaray mo be tufi on.»<sup>t</sup>

#### *Fii no Iisaa Surriraa*

<sup>38</sup> Bawto d'un goddo no wi'ee Yuusufu jeyaado Raamati, tawi on ko taalibaajo Iisaa nun, kono ko e nder gundoo sabu tawde himo hulunoo hooreefe Yahuudiyankeefe ben, o torii Pilaatu yo o newnan mo o yetta furee Iisaa on. Pilaatu newnani mo. Onsay o ari, o yetti furee on. <sup>39</sup> Nikodiyuusu oo yahunoodo ka Iisaa pande goo jemma, o ari kadi, o addori wa kiloo cappande tati tiiri jillaandi \*mirri. <sup>40</sup> Onsay be yetti furee Iisaa on, be tumbi e kasannge wondude e urngallooji, bay tawi ko d'un woni naamu Yahuudiyankeefe ben fii surrugol. <sup>41</sup> Tawi tutateeri no e nden nokkuure nde o fempaa e mun, e nder ndin tutateeri kadi tawi no ton qaburu keso mo hay gooto surraaka e mun taho. <sup>42</sup> Nde tawnoo nden pande ko jalaande nde Yahuudiyankeefe ben woni hebulaade fii aseweere nden, awa kadi ko on qaburu buri badaade, be surroyi Iisaa e on qaburu.

## 20

#### *Fii Immitagol Iisaa Almasiihu on*

(*Mat. 28.1-8; Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12*)

<sup>1</sup> E alat, d'un ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna dawi bimbi law ka yenaande, tawi hentaaki taho. O tawi hayre nden ittaama ka yenaande. <sup>2</sup> Onsay o dogi, o tawoyi Sim'uunu Petruusu e oya taalibaajo mo Iisaa yidunoo, o wi'i be: «Be ittii Koohoojo on ka yenaande, men andaa ko honto be wadi mo!»

<sup>3</sup> Onsay Petruusu e oya taalibaajo yalti, yaari ka yenaande. <sup>4</sup> Be didfo non be dogi, kono oya taalibaajo dogi buri Petruusu, o adii hewtude ka yenaande. <sup>5</sup> O ugginii, o yi'i kasannge on ka waalii, kono o naataali. <sup>6</sup> Sim'uunu Petruusu iwitirnoodo baawo makko on kapun kadi hewti, o naati ka nder yenaande, o haynii kasannge on no waalii don <sup>7</sup> e lefol wadanoongol ka hoore Iisaa ngol, tawi ngol wondaa e kasannge on, kono tawi hingol taggaa, hingol feere. <sup>8</sup> Onsay oya taalibaajo, adinoofo hewtude ka yenaande kapun kadi naati, o yi'i, o hoolii. <sup>9</sup> Tawi hari be faamaali taho ko bindi d'in wi'i kon wonde himo haani immitaade e hakkunde maybe ben. <sup>10</sup> Onsay kambe taalibaabe ben be yiltitii ka maaffe.

#### *Fii no Iisaa Feepirani Mariyama Magaduuna*

(*Mrk. 16.9-11*)

<sup>11</sup> Tawi Mariyama Magaduuna no darii ka baawo yenaande no wulla. E nder ko o wullata kon, himo ugginii, himo ndaara nder yenaande nden. <sup>12</sup> O yi'i malaa'ikaabe didfo borniibe daneji no joodii ka furee Iisaa on waalinoo don, goddo on telen ka hoore, oya on telen ka koyde.

<sup>13</sup> Ben wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa?»

Kanko debbo on o jaabii be, o wi'i: «Ko fii be ittii doo Koohoojo an on, mi andaa ka o wadira.» <sup>14</sup> E nder ko o wi'ata d'un kon, o yeeyitii, o yi'i Iisaa no darii, kono tawi o andaa wonde ko Iisaa non.

<sup>15</sup> Onsay Iisaa wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa e ko hombo dabbitataa?»

Nde tawnoo himo sikka ko golloowo ka tutateeri, o wi'i mo: «Koohoojo si tawii ko an nabi mo, haray yeeto lan ko honto wadufaa mo, mi yahana mo.»

<sup>16</sup> Iisaa wi'i mo kadi fahin: «Mariyama!»

Debbo on fewti mo, wi'i e haala Yahuudiyanke: «Rabbunii!» (Ko woni d'un ko «Karamoko'en».)

<sup>17</sup> Kono Iisaa wi'i mo: «Wota a jogito lan, ko fii mi yentaali taho ka Ben an. Kono yahu ka musibbe an ben, wi'a ba wonde mido yentude ka Ben an e ka Ben mon, ka Alla an e ka Alla mon.» <sup>18</sup> Onsay kanko Mariyama Magaduuna o yahi, o wi'i taalibaabe ben wonde o yi'i Koohooyo on, awa kadi kanko Iisaa o yewtii mo dun.

*Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben*

(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49)

<sup>19</sup> E alat kiikiide, dun ko palaande aranere e nder yontere nden, tawi taalibaabe ben sokii baafe den ka be woni don sabu kulol ngol be huli Yahuudiyankeefe ben ngol. Onsay Iisaa ari darii hakkunde maɓɓe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» <sup>20</sup> Bay wonii o wi'i dun, onsay o holli be juude makko den e beccal makko ngal. Taalibaabe ben weltii fii ko be yi'i Koohooyo on kon.

<sup>21</sup> Iisaa wi'i be kadi fahin: «Yo jam wonu e mon! Min kadi mi nulirii on wano Baabaajo on nulirimmi non!» <sup>22</sup> Bawto din kongudi, o wutti e hoore maɓɓe, o wi'i be: «Jaɓee \*Ruuhu Seniido on. <sup>23</sup> Be yaafanidon junuubaaji mun woo, di yaafante be. Be on yaafanaaki junuubaaji mun woo, haray di yaafaaka.»

*Fii Sikkitannde Tooma nden*

<sup>24</sup> Tawi Tooma jammaado Siwtaado tawdaado e sappoo e didoobe ben wonda e maɓɓe fewndo ko Iisaa ari. <sup>25</sup> Onsay taalibaabe heddiibe ben wi'i mo: «Men yi'i Koohooyo on!»

Kono o wi'i be: «Si mi yi'aali batte peje den ka juude makko, mi fawa hondu an ndun e batte den peje, mi fawa kadi jungo an ngon ka beccal makko, haray mi hoolotaako few.»

<sup>26</sup> Bay yontii, tawi taalibaabe Iisaa ben no ka suudu kadi, tawi hiife wondi e Tooma. Onsay Iisaa ari darii hakkunde maɓɓe, tawi baafe den no sokii, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» <sup>27</sup> E hoore dun o wi'i Tooma: «Bannu doo hondu maa ndun, ndaaraa juude an den, bannaa kadi jungo maa ngon, meema beccal an ngal. Wota a wonu mo hoolotaako, kono gomdin!»

<sup>28</sup> Onsay Tooma jaabii mo, wi'i: «Joomi an e Alla an!»

<sup>29</sup> Iisaa wi'i mo kadi: «Ko bay a yi'i lan si hoolidaa. Kono maloore wonanii ben hooliibe be yi'aali!»

<sup>30</sup> Iisaa wadii kadi maandeeji hawniidi goo duududi e tawnde taalibaabe makko ben, di windaaki e ndee deftere. <sup>31</sup> Kono dundoo ko windanaa ko fii no gomdiniron wonde ko Iisaa woni \*Almasihu on e \*Bidfo Alla on, e fii no hebiron ngurndan e nder gomdingol innde makko nden.

## 21

*Fii no Iisaa Feejirani Taalibaabe mun ben ka Daande Weendu*

<sup>1</sup> Bawto dun Iisaa feejitani kadi taalibaabe mun ben e daande nduu \*Weendu Tiberiyaada. E hino no o feejirani be. <sup>2</sup> Tawi Sim'uunu Petruusu e Tooma jammaado Siwtaado e Natanayiila oo mo Kanaa, dun ko e nder Jaliilu, e bibbe oo wi'eteedo Zabadii e taalibaabe makko dido goo no wondi. <sup>3</sup> Sim'uunu Petruusu wi'i be: «Mido yaade yungugol.»

Kambe kadi be wi'i mo: «Menen kadi men yaaday e maa.» Be yalti, be yahi, be bakoyii ka laakun. Laatii e on jemma don be nangaali hay huunde.

<sup>4</sup> Bay weetii, tawi Iisaa no liyyi din duudi, be alaa feere poodugol jalaaji din. Onsay Iisaa wonde ko Iisaa. <sup>5</sup> Kanko Iisaa o wi'i be: «Faybe on hebaali hay lingii?»

Be jaabii mo: «Hay gootii!»

<sup>6</sup> Onsay o wi'i be: «Bugoree \*jalaaji din ka sengo naamo laakun kun, on hebay!» Be bugii di, tawi hakkee ko liyyi din duudi, be alaa feere poodugol jalaaji din.

<sup>7</sup> Onsay taalibaajo mo Iisaa yidunoo on wi'i Petruusu: «Ko Joomi on nii!» Nde Sim'uunu Petruusu nanirnoo wonde ko Joomi on nii, o bornii dolokke makko on, ko fii hari himo bortii, onsay o iwi ka laana o cikii ka nder ndiyan. <sup>8</sup> Beya taalibaabe ardi e laakun kun e nder poodorgol jalaaji din e hoore hidfi heewi tew liyyi, ko fii hari hiife wodditori pencen on wa sogone teemedde didi. <sup>9</sup> Bay wonii be tippike ka leydi, be yi'i don liyyi no fawii e hoore yiite, wondude e bireedi.

<sup>10</sup> Iisaa wi'i be: «Addee godfi e liyyi di nangudon jooni din.»

<sup>11</sup> Onsay Sim'uunu Petruusu yawi ka laakun, o poodfi jalaaji din, o tippini ka leydi. Tawi din jalaaji no heewi liyyi njani yonudi teemedere e cappande jowi e tati. Fii kala non hidfi duudunoo, kono jalaaji din seekaaki. <sup>12</sup> Iisaa wi'i be: «Aree naamon.» Laatii hay gooto e taalibaabe ben suusaali mo landaade wi'a: «Ko an hombo nii?» Ko fii hari hiife andi ko joomi on. <sup>13</sup> Onsay Iisaa badii, o yetti bireedi on e liyyi din, o jooni be.

<sup>14</sup> Tawi ko tammun d'un non Iisaa no feɛnana taalibaabe mun ɛen gila o immintinaa e hakkunde mayɛ ɛen.

*Fii Kaliifu mo Iisaa Halfni Petruusu on*

<sup>15</sup> Bay ɛe gaynii ɲaamude, Iisaa wi'i Sim'uunu Petruusu: «Ko an yo Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hiɛa yiɛi lan ɛuri ɛee d'oo?»

O jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hiɛa andi miɛo yiɛu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa danko baaloy an koy.»<sup>u</sup>

<sup>16</sup> Iisaa wi'i mo kadi: «Enee Sim'uunu mo Yuunusa, hiɛa yiɛdimmi?»

Kanko Sim'uunu o jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hiɛa andi miɛo yiɛu-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa aynu baali an d'in.»

<sup>17</sup> O wi'i mo kadi tammun: «Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hiɛa yiɛi lan?»

Dun aanini Petruusu fii ko o wi'i mo kon tammun si himo yiɛi mo. O jaabii mo, o wi'i: «Joomi an, hiɛa andi kala huunde. Hiɛa andi miɛo yiɛu-maa.»

Iisaa wi'i mo kadi: «Awa danko baali an d'in. <sup>18</sup> Ko fii ka haɛiiɛa haɛiiɛa mi andinii ma, wa fewndo ko wonnoɛaa suka, a daditantonoo hoore maa dolokke maa on, yahaa ka faaladaa. Kono si a nawyoyii, a fontay juuɛe maa ɛen, godɛo dade, o nabe ka a faalanooka.» <sup>19</sup> Tawi ko o wi'i d'un, ko fii hollugol ko mayɛe honde Petruusu maayata fii mawningol Alla. Bay o gaynii yewtude mo d'un, o wi'i mo: «Jokkan!»

<sup>20</sup> Kanko Petruusu o yeyyitii, o yi'i oo taalibaajo mo Iisaa yiɛi ka jukkata ɛe, d'un ko oo liiyinooɛo ka ɛernde Iisaa fewndo ko ɛe ɲaamaynoo, o wi'i: «Koohoojo ko hombo woni wattoowo on e joge.» <sup>21</sup> Bay o yi'i mo, kanko Petruusu, o wi'i Iisaa: «Oo d'oo non Joomi an, ko hondun heboyta mo?»

<sup>22</sup> Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si miɛo faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e d'un? An jokkan tun!» <sup>23</sup> E hoore d'un, kan haala jonnondiraa e hakkunde musiiɛe ɛen wonde on taalibaajo maayataa. E hara-le Iisaa wi'aali mo wonde on maayataa, kono ko o wi'i ko: «Si miɛo faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e d'un?»

<sup>24</sup> Ko on taalibaajo seeditii fii d'in piiji windi d'i. Awa hiɛen andi nden seeditoore makko ko goonga. <sup>25</sup> Iisaa wafuno piiji goo kadi buy. Si men winduno d'un men fensiti, mi sikkaano si ɛen defte ɛe men windaynoo heyayno e aduna on.

<sup>u</sup> 21:15 21.15-17 Ko wonaa wi'eede «baaloy» d'oo ko jukkabe Iisaa ɛen.

## DEFTERE KUUDE SAHAABAABE 'BEN

### *Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on*

<sup>1</sup> Ko an yo Tawaafiilu, mi yewtuno ka deftere an aranere fii kala ko Iisaa nangannoo wadfulgol e jannugol, <sup>2</sup> haa e jalaande yentineede makko, fawto o yamirde \*sahaabaabe be o subinoo ben immorde e \*Ruuhu Seniido on, <sup>3</sup> d'un ko ben be o hollitii himo wuuri fawto o wareede, be o wadani seedeji duudufdi fii unmutal makko ngal. O feepani be e nder balde cappande nay, himo haalana be fii \*laamu Alla ngun.

<sup>4</sup> Nande goo, ko o wondi e maβbe, o yamirno be wota be woddfito \*Yerusalaam, kono yo be habbo fodaari Baabaajo on, o wi'i be: «Dun ko ndin ndi mi wowlani on fii mun. <sup>5</sup> Ko fii Yaayaa kajun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon e nder balde nii ko Ruuhu Seniido on lootirtefon.»

<sup>6</sup> Nde tawnoo hife mottondiri takko makko, be landii mo, be wi'i: «Joomi, hara ko e on saa'i joddfintintaa laamu \*Isra'iila ngun?»

<sup>7</sup> O jaabii be, o wi'i: «Wonaa onon haani andude fewndooji e saa'iiji di Baabaajo on todfori bawgal mun ngal e mun din. <sup>8</sup> Kono onon on hebay bawgal nde Ruuhu Seniido on ari e mon, wonon seedebe an Yerusalaam e diiwal \*Yahuuda ngal fow e diiwal \*Samarriya ngal fow haa ka kattude leyde.»

<sup>9</sup> Bay o gaynii be wowlande d'un, wa fewndo ko be ndaarata mo, o yentinaa, onsay duulere wirni mo e gite maβbe.

<sup>10</sup> Ko be tiggittii ka kammu, fewndo ko o yentata, worbe dido borniibe daneeji feepani be, wi'i be: <sup>11</sup> «Ko onon yo be Jaliilu, ko hondun daridon, hidon ndaara nguu kammu? Iisaa oo yentinaado ka kammu e hakkunde mon artiroyay wano yiirufon o yentiniraama ka kammu nii.»

<sup>12</sup> Onsay be yiltitii Yerusalaam be iwi e ngon fello wi'eteengo Fello \*Zaytuuni woddfitorngo Yerusalaam yeru sagara yaadu happaandu e \*jalaande fowteteende nden.<sup>a</sup> <sup>13</sup> Bay wonii be hewtiti, be naatiroyi ka suudu dow-dowru ndu be woni weerude e mun ndun. Tawi ben ko Petruusu, e Yuuhanna e Yaaquuba e Andaraawu, kajun e Filiipu e Tooma e Bartolomaawu e Matta e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde \*Zelotiibe ben, e Yahuuda mo Yaaquuba. <sup>14</sup> Be fow e nder nanondiral maβbe, be duumii e toragol Alla, toroda e rewbe ben wondude e Mariyama yumma Iisaa e neene-gootooβe makko ben kanko Iisaa.

### *Fii no Matiyaasa Suboraa*

<sup>15</sup> E den balde fon, Petruusu immii, o darii hakkunde musibbe ben. Tawi ben moobinoobe fon ko wa be teemedere e noogayo. O wi'i ben: <sup>16</sup> «Musibbe, bee ko windanoo kon wada, d'un-le ko ko Ruuhu Seniido on longinnoo Daawuuda kon, o \*hiitii fii oo wi'eteedo Yudaasi ardinoofo bee nangunooβe Iisaa. <sup>17</sup> On no tawdanoo e men, awa kadi himo marnoo gebal e dee golle men.»

<sup>18</sup> (Yudaasi hendorii ngesa mban njoddi janfa mun kan, ko fon fii makko lanniri hippagol, fecco e hakkunde, nder reedu makko ndun fow lancitii. <sup>19</sup> Hakkee ko jeyaabe Yerusalaam ben fow andunoo fii d'un, be inni mban ngesa e haala maβbe «Hakel-Dama», ko woni firo d'un ko Ngesa Yiiyan.)<sup>b</sup>

<sup>20</sup> «E hin-le no windii ka deftere Zabuura:

<Yo galle on den caabu,

hara hay gooto hodataa fon.><sup>c</sup>

«No windii kadi:

<Yo godfo lonto mo ka ardagol.><sup>d</sup>

<sup>21</sup> Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko d'un wadi, bee godfo e bee wondunooβe e men fewndo ko jindideten e Iisaa Joomi on, <sup>22</sup> gila ko Yaayaa lootunoo mo haa pande o yentinaa hakkunde men, heboo ko wonda e men seeditoo fii unmutal makko ngal.»

<sup>23</sup> Onsay be hanni yimbe dido: godfo on no wi'ee Yuusufu, d'un ko Barsabaa jammaado Yustuusa, oya on no wi'ee Matiyaasa. <sup>24</sup> Onsay be torii, be wi'i: «Yaa an Joomiraado Andudo berde yimbe fow, banginan men ko hombo e bee dido subidaa <sup>25</sup> fii ko lonto Yudaasi e golle e sahaabankaaku mun, bay kanko Yudaasi o sortike, o yahii ka o muuyanaa fon.» <sup>26</sup> Be wadi urba hakkunde ben dido, urba on hawri e Matiyaasa, on tawtinaa sahaabaabe ben sappoo e go'o.

<sup>a</sup> 1:12 1.12 Ko woni «sagara yaadu happaandu e jalaande fowteteende nden» ko wa kiloo gooto leydi, yaareteedo wa minitaaji sappoo e jowi. <sup>b</sup> 1:19 1.19 Mat. 27.3-10 <sup>c</sup> 1:20 1.20 Zab. 69.25 <sup>d</sup> 1:20 1.20 Zab. 109.8

## 2

*Fii Arugol Ruuhu Seniido on*

<sup>1</sup> Nde palaande juldeere wi'eteende \*Pentakosta hewtunoo, tawi be fow hiibe wondi nokkun gootun. <sup>2</sup> Tun nde wootere, hawa wa hendu tiifunduu iwri ka kammu ari, hebbini suudu ka be woni don. <sup>3</sup> Onsay wa dende yiite feenjani be, de sendondiri, de woni e hoore mo kala e mabbe. <sup>4</sup> Be fow be heewi \*Ruuhu Seniido on, be nangani wowlugol e \*haalaaji goo, mo bee e ko Ruuhu on longini dun.

<sup>5</sup> Tawi wa nden jande \*Yahuudiyankeefe rewoofe Alla iwruube e leyde aduna on fow no Yerusalaam. <sup>6</sup> E nder ko hawa kan wadata kon, jamaa moobinoodo don on jiiibii sabu ko mo kala e mabbe nanaynoo ben no wowla e haala mun kan tigi kon. <sup>7</sup> Dun njaldini be haa feyyiti, e hoore hiibe wi'a: «Hara bee yimbe wonbe wowlude doo fow hinaa be diiwal Jaliilu? <sup>8</sup> Ko honno nanirden bee no wowla e haala ka muynuden kan tigi? <sup>9</sup> Dun ko enen bee Fartiyankoofo e Maadiyankoofo e Elaamiyankoofo e bee hodufe Mesopotamii e ka diiwal Yahuuda e be Kapadoosi ben e be Pontii ben e be \*Aazii ben, <sup>10</sup> e be Fargii ben e be Pamfilii ben e be Misira ben e bee jeyaabe e ndii leydi Libii kawtirbe e Sireni e iwruube Roomu ben, <sup>11</sup> dun ko Yahuudiyankeefe ben e naatufe e diina Yahuudiyanke ben e jeyaabe Kereeti ben e Aarabeebe ben, enen doo fow en nanii hiibe wowla e haala mo kala e men fii kuude Alla mawde den!» <sup>12</sup> Tawi dun no njaldini be fota be fow haa hiibe jibii, be nangi wi'indirgol: «Ko hondun du'un holli?»

<sup>13</sup> Kono wofbe no awmotonoo be, wi'a: «Bee ko yarube haa mandili!»

*Fii Waaju Petruusu Aranu ngun*

<sup>14</sup> Ontuma Petruusu immodi e \*sahaabaabe ben sappoo e go'o, o ewnii jamaa on, o wi'i be: «Ko onon yo Yahuudiyankeefe e kala hodufe Yerusalaam, heditee kongudi an din, andon dundoo. <sup>15</sup> Ko fii hinaa ko sikkudon kon, bee wonaa mandilube nii, ko walluhaa on nii. <sup>16</sup> E hino ko annabi Yuu'iila wi'unoo kon, himo wi'i: <sup>17</sup> «Alla daalii:

Ka balde sakkitore

mi tippinay Ruuhu an on e hoore kala tagaado haa heewa.

Onsay bibbe mon worbe e rewbe haaloyay ko Alla longini dun,

sukaabe mon ben yi'oya feppinande,

mawbe mon ben hoydoya koydi.»

<sup>18</sup> «Kanko Alla o daalii kadi:

Ko non woniri e den palaade don,

mi tippinay Ruuhu an on e hoore

jyaabe an ben worbe e rewbe,

be haala ko be longinaa.

<sup>19</sup> Mi wada kadi kaawakeeji ka kammu dow,

e maandeeji ka hoore leydi,

dun hara ko yiiyan e yiite e duggal curki.

<sup>20</sup> Naange ngen wayloo nibe,

lewru ndun kadi wayloo yiiyan,

dun ko ado palaande Joomiraado on hewtude,

dun ko nden palaande mawnde teddunde.

<sup>21</sup> Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.»<sup>d</sup>

<sup>22</sup> Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko onon yo \*Isra'iilayankeefe, heditee dii kongudi an! Oo gorko wi'eteedo lisa, oo jeyaado Naasirata, on mo Allaahu on banganiri yeeso mon kaawakeeji moyyi e kuude e maandeeji, kon ko Alla warri e makko e hakkunde mon, wano andirdon non tigi, <sup>23</sup> dun ko on wadaado e joge tippude e ebbore Alla nden e gandal makko adiingal ngal kanko Alla, warirdon mo wattugol mo e juude heefere be, ben wariri mo fempugol wenga. <sup>24</sup> Allaahu on immintinii mo, o sortii mo e nder ndin muuseendi mayde, ko fii hari gasataa ka nguli mayde kin jogoo mo ton. <sup>25</sup> Ko fii hari Daawuuda wi'irii nii fii makko, woo:

«Mi yi'ay Joomiraado on saa'i woo yeeso an,

ko fii hari himo ka sengo jaamo an

fii wota mi diwnu.

<sup>26</sup> Ko dun wadi si bernde an nden no heewi weltaare,

denngal an ngal no e nder welo-welo,

hay bandu an ndun fowtoto e nder tanyinaare.

<sup>27</sup> Ko fii a accoytaa wonkii an kin ka wonunde maybe,

awa kadi a jabataa \*Seniido maa on laato joldo.

<sup>28</sup> A andinii lan laawi ngurndan din,

<sup>d</sup> 2:21 2.21 Yul. 3.1-5

a hebbinay lan weltaare yeeso maa.»<sup>e</sup>

<sup>29</sup> Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Musifbe, newnanee lan mi yewta on no laabiri fii Daawuuda oo baabiraawo meeden, on maynoodo surraa, mo tawata yenaande mun no woodaa haa jooni hakkunde men. <sup>30</sup> Nde tawnoo ko o annabaajo, himo andi kadi wonde Allaahu on woondanii mo woondoore wonde o jodfdinay godfo e jurriya makko on ka jullere laamu makko. <sup>31</sup> O \*hiitino fii immintinegol \*Almasiihu on, on mo accoytaake ka wonunde maybe ben, dun ko on mo bandu mun laotoytaako nolayndu. <sup>32</sup> Iisaa on non, Allaahu on immintinii mo, men fow ko men seedee dun. <sup>33</sup> Alla bantirii mo ka sengo mun naamo, o hendike e juufe Baabaajo on ko fodanoo kon, dun ko Ruuhu Seniido on, kanko kadi o tippinii dun, wano wondon yiirude nii, e no wondon nanirde nii. <sup>34</sup> Fii kala Daawuuda yahaali ka kammu, kono kanko tigi o wi'i: <Joomiraado on daalanii Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo,

<sup>35</sup> haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»<sup>f</sup>

<sup>36</sup> Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Awa yo \*bolondaaji Isra'iila din fow andu e nder pellital wonde Allaahu on wadii Iisaa, oo mo fempunodon, Almasiihu e Joomi.»

*Fii Moftal Aranal ngal*

<sup>37</sup> Bay be nanii dun, dun naati e berde mabbe den. Onsay be wi'i Petruusu e beya sahaabaabe: «Musifbe, ko hondun men haani wadufo?»

<sup>38</sup> Petruusu wi'i be: «Tuubee, mo kala e mon kadi \*lootoo maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on, fii yaafuyee junuubaaji mon din. Onsay on hebay dokkal Ruuhu Seniido on. <sup>39</sup> Ko fii fodaari ndin ko fii mon e fii fibbe mon ben e fii kala wodditiido, dun ko kala ben be Alla Joomiraado men on noddoyta.»

<sup>40</sup> Awa ko kongudfi duudufi goo kadi o seeditorani be, e himo waajotonoo be kadi, wi'a: «Dandee hoore mon e nguu jamaanu boyliingu.» <sup>41</sup> Ben jabufo kongol makko ngol, lootaa maande kisiyee. Nden pande ko wa guluuje tato yimbe beyditii e mabbe.

<sup>42</sup> Onsay be duumii e janndeeji ben sahaabaabe, e mottondirgol fii jokkere endan e naamidugol e toragol Alla. <sup>43</sup> Nalaw hebi mo kala e mabbe. Tawi sahaabaabe ben no wadaynoo kaawakeeji moyyi e maandeeji heewufi. <sup>44</sup> Onsay gomdinnoobe ben fow wontidi, be hawti piiji din fow. <sup>45</sup> Be yeeyi keyeeji mabbe din e ko wonani be kon, be senditi dun hakkunde mabbe, mo kala e ko hatonjini kon. <sup>46</sup> Tawi pande woo e nder wakkilaare mabbe e nanondiral hiife wontidi, hiife ka \*juulirde mawnde, awa kadi be naamidayno ka nder cuufi, be naamida e nder welo-welo e bernde laabunde, <sup>47</sup> be manta Alla, be hebayno kadi sulfu jamaa on fow. Joomiraado on kadi no beydiraynoo \*moftal mabbe ngal pande woo ben wonaabe dandeede.

### 3

*Fii no Jukkunnaajo Nawndiraa ka Dambugal Juulirde Mawnde*

<sup>1</sup> Nande goo, tawi Petruusu e Yuuhanna no yahude ka \*juulirde mawnde ka waqutu juuleteedo e saai sappoo e jowafo on. <sup>2</sup> Dun hawrondiri aaden jibindinaado e boofoyaagal no addeede jodfdinee ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Dambugal Fotungal, fii toragol naatoobe ben ka juulirde, wano woowirannoo mo non kanko jukkunnaajo on pande woo. <sup>3</sup> No o yiirunoo Petruusu e Yuuhanna no e fii naatugol, o torii yo be okkor mo. <sup>4</sup> Kono Petruusu e Yuuhanna tenyini mo, be wi'i: «Ndaarii men!» <sup>5</sup> Kanko kadi o tenyini be, himo tanyininoo hebirgol be godfun.

<sup>6</sup> Kono Petruusu wi'i mo: «Mi maraa kaalisi maa kanje, kono non mi okkorte ko mi jogii kon. Immo, waawaa yahude e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata!»

<sup>7</sup> Onsay kanko Petruusu o jogori mo jungo makko naamo ngon, o immi. Tun koyde on den e kolbule mun den sattii. <sup>8</sup> O hawtii kisan, o nangani yaadu, o naatidi e mabbe ka juulirde mawnde e hoore himo yaha hoccoo, manta Alla. <sup>9</sup> Jamaa on fow yi'i himo yaha manta Alla. <sup>10</sup> Bay be anditii wonde ko kanko joodotonoo toroo ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Fotungal, be njaldfi dun, be haawii fii kon ko o wafanaa.

*Fii Waaju Petruusu Dimmu ngun*

<sup>11</sup> Kono tawi on jukkunnaajo alaa seedude e Petruusu e Yuuhanna. Jamaa on fow dogiri ka be woniri ton, dun ko ka tungarru wi'eteendu \*Tungarru Sulaymaana, e hoore hiife njaldfi. <sup>12</sup> Bay Petruusu yi'ii dun, o wi'i jamaa on: «Ko onon yo \*Isra'iilayankeebe, ko fii hondun njaldandon fii dun? E ko fii hondun ndaarirton men nii, wa si ko doole amen maa dewal amen men imminiri oo nedfo, o waawi yahude? <sup>13</sup> Awa kadi on Alla Ibraahiima e Issaaq e Yaaquuba, dun ko on Alla baabiraabe men ben, o mawniniino

on Jiyaado makko, d'un ko Iisaa, on mo hendinnodon Pilaatu lando on, yeddudon, d'un ko on mo o aadiinoo accitugol. <sup>14</sup> Kono onon yeddudon on \*Seniido Feewudo, toridon sulfu fii yo on accitane warnoodo yimbe goo, <sup>15</sup> wardon on wondo dayyere ngurndan dan. Kono Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben. Ko men seedee d'un. <sup>16</sup> Ko tippude e gomdingol innde makko nden kanko Iisaa, wadi si oo neddo sattiti. Ko e immorde e innde Iisaa nden e gomdingol e mayre on wadi si oo neddo yedaa cellal timmungal yeeso mon on fow.

<sup>17</sup> «Jooni non yo musibbe, mido andi, onon e hooreebe mon ben, ko angal andude warrunodon d'un. <sup>18</sup> Kono ko non Allaahu on laatiniri kon ko o longinnoo annabaabe ben fow ko adii d'un, d'un ko wonde \*Almasiihu makko on no haanunoo tampude. <sup>19</sup> Jooni non, tuubee, ruttodon fii yo junuubaaji mon din monte, <sup>20</sup> fii no Joomiraado on yedira on saa'iiji fowtere immorde e makko, e fii no o additirana on on Almasiihu mo fodanodon, d'un ko Iisaa. <sup>21</sup> Himo haani wonude ka kammu ton haa tuma Allaahu on heydintini ko o daalirnoo annabaabe makko laabube ben kon fow gila law. <sup>22</sup> Muusaa wi'uno: «Alla Joomiraado mon on yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben. Ko yo on hedoyo kala ko o wi'oyi on. <sup>23</sup> Kono kala on mo hedoyaaki on annabaajo, o suutete e hakkunde jamaa on.»

<sup>24</sup> Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Annabaabe \*hiitinoobe ben fow, gila e Samu'iila haa e hikkiibe e makko ben, hari hiitinoke fii dee palaafe doo. <sup>25</sup> Ko onon woni biibe annabaabe ben e \*ahadi ndi Allaahu on yettannoo baabiraabe men ben, ka o daalannoo Ibraahiima wonde: «Beynguureeji aduna on fow barkinte sabu jurrija maa on.»<sup>g</sup> <sup>26</sup> Ko fii mon onon taho Allaahu on addirnoo oo Jiyaado makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, fii ko barkinira on, sendugol mo kala e mon e wadugol ko boni.»

## 4

### *Fii no Petruusu e Yuuhanna Addiraa yeeso Mawbe ben*

<sup>1</sup> Wa fewndo ko Petruusu e Yuuhanna yewtata d'un jamaa on, \*yottinoobe sadaka ben e hooreejo aynooobe \*juulirde mawnde nden e \*Sadduusiyaaabe ben ari. <sup>2</sup> Ko fii hari be haabii ko ben woni waajaade jamaa on kon e ko ben woni banginde kon wonde ko e Iisaa ummutal maybe ben woni. <sup>3</sup> Be fawi be juude. Bay hari niibii, be soki be haa bimbi nden pande. <sup>4</sup> Kono buy e nanunooobe din kongudi mabbe gomdini, adadu ben yimbe gomdine ko wa be guluuje njowo.

<sup>5</sup> Bimbi nden pande yeesoobe Yahuudiyankeebe ben e mawbe mabbe ben e jannooobe fii Sariya ben mottondiri Yerusalaam, <sup>6</sup> wondude e Hannaana, d'un ko yottinoowo mawdo sadaka on, e Qayaafa e Yaayaa e Iskandar, e beya jeyaabe e gorol yottinoowo mawdo sadaka on. <sup>7</sup> Be addi Petruusu e Yuuhanna hakkunde mabbe, be landii be, be wi'i: «Hara ko mbawdi hondi maa innde honde wadirdon d'un?»

<sup>8</sup> Onsay Petruusu heewudo \*Ruuhi Seniido on wi'i be: «Ko onon yo yeesoobe jamaa e mawbe, <sup>9</sup> bay hande meden landiteede fii moyyere nde men wadani aaden jukkunnaajo, e noone no o ndikkiriraa, <sup>10</sup> awa andee fota, jamaa \*Isra'iila on fow kadi anda, ko e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata, d'un ko on mo fempunodon, Alla immintini mo e hakkunde maybe ben, ko sabu on oo neddo selliniraa, o darii yeeso mon doo. <sup>11</sup> Ko Iisaa on woni: «Hayre nde onon mahoobe ben hawkunodon nden wontii hittunde ka sobbundu.»<sup>h</sup> <sup>12</sup> Ko fii kisiyee hebortaa goddo goo si wonaa Iisaa Almasiihu on, sabu hay gooto okkaaka innde goo ka ley kammu doo, nde waaweten dadirde sabu mun si wonaa nde makko nden.»

<sup>13</sup> Bay be yi'ii pellital Petruusu e Yuuhanna ngal, d'un naldini be. Be ndaari be tawi bee ko be yinkoy koy jangaa, be anditiri be ko be wondaynoo e Iisaa kon. <sup>14</sup> Nde tawnoo pawndaado on no darii takko mabbe, be tawi alaa fus ko be jaaboo. <sup>15</sup> Be yamiri yo ben yaltine, be accana be mbatirdu ndun. Onsay be diisondiri hakkunde mabbe, be wi'i: <sup>16</sup> «Ko hondun wadeten bee? Ko fii no henani kala hodudo Yerusalaam wonde bee wadii kaawake moyyo tiidudo, en waawataa-le yeddude d'un. <sup>17</sup> Jooni non, fii wota d'un lollu buri nii e hakkunde jamaa on, haden be, sattinanen be wota be wowlan hay gooto nden innde hande kadi.»

<sup>18</sup> Onsay be nulitani Petruusu e Yuuhanna, be tojani be few waajagol maa janna e innde Iisaa. <sup>19</sup> Kono Petruusu e Yuuhanna jaabii be, wi'i: «Hara no feewi yeeso Alla ka men doftoo on, men acca Alla? <sup>20</sup> Naawanee hoore mon dundon, ko fii men waawataa ronkude wowlude ko men yi'irnoo gite amen den kon e ko men nanirnoo noppi amen din kon.»



<sup>21</sup> Be beydi be sattinande fii d'un, kono bay be hebaali feere no be donkinira be, sabu ko jamaa on fow wonnoo mawwande Alla fii kon ko wadi d'on, be acciti be. <sup>22</sup> Tawi on nefdo sellinaado, mo kaawake moyyo on wadaa e hoore mun, burnii duubi cappande nay.

*Fii no Gomdinbe ben Torori Alla*

<sup>23</sup> Bay Petruusu e Yuuhanna accitaama, be yaari ka dimmoobe mabbe ben, be fillitani ben kala ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben wi'i be kon. <sup>24</sup> Bay ben nani ko be wi'i kon, be hawtiti, be ewnii Alla, be wi'i: «Ko an yo Joomiraado Tagudo leydi e kammu e baharu e kala ko woni e mun, <sup>25</sup> ko an daalirnoo Ruuhu Seniido on, longindaa oo jiyaado maa, d'un ko Daawuuda oo baabiraawo amen d'undoo:

«Ko fii hondun leyyi d'in monondiranta,  
e ko hondun jamaaji d'in joganii dfii mijooji mehi?»

<sup>26</sup> Lambe aduna on no dartodi,  
hikkondirbe e mabbe ben no wontidi,  
dartii Joomiraado on e \*Almasiihu makko on.»<sup>i</sup>

<sup>27</sup> «Awa yaa an Alla, ka haqiiqa, e nder ndee saare d'oo, oo wi'eteedo \*Heroodu e oo wi'eteedo Pilaatu Pontii, be wontiduno e be wonaa Yahuudiyanke ben, wondude e Isra'iilayankeefe ben, be dartii oo Kurkantoodo ma Seniido, d'un ko Iisaa, on mo subidaa. <sup>28</sup> Be wadiri d'un faale maa on e bawgal maa ngal, fii timmingol kodduruyee maa on. <sup>29</sup> Jooni non, yaa an Joomiraado, wattan yiili fii bee jokkuibe men, newnanaa kadi jiyaabe maa ben fejnirngol daaluyeeji maa d'in pellital timmungal. <sup>30</sup> Fontu sookewo maa ngon fii no jawndule e maandeeji e kaawakeeji moyyi wadira e innde Kurkantoodo ma Seniido on, d'un ko Iisaa.»

<sup>31</sup> Bay be gaynii toraade, nokkuure nde be wonnoo e mun nden dimbii, be fow be heewi Ruuhu Seniido on, be woni e fejnirngol daaluyee Alla on pellital.

*Fii Moftal Gomdinbe ben*

<sup>32</sup> Gomdinbe ben fow wonti bernde wootere e mijjo wooto, tawi hay gooto e mabbe wi'ataa ko jeyi kon ko halal mun, tawi ko be kafu e fow. <sup>33</sup> Tawi \*sahaabaabe ben no seeditora bawgal tiidungal fii ummutal Iisaa Joomi on, moyyere tiidunde kadi woni e hoore mabbe be fow. <sup>34</sup> Tawi baaso alaa hakkunde mabbe, ko fii kala marnoodo ngesa maa suudu yeeyitayno d'un, adda coggu ko yeeyi kon, <sup>35</sup> watta e juufde sahaabaabe ben. Dun senditee, mo kala hendoo ko handi kon.

<sup>36</sup> Yuusufu kadi, d'un ko on mo sahaabaabe ben jammi Barnabaasi (ko woni firo d'un ko «wakkilinoowo»), on ko \*Lewiyankeejo mo Siipuru, <sup>37</sup> o yeeyi ngesa himo marnoo, o addi mbuudi d'in, o watti e juufde sahaabaabe ben.

## 5

*Fii ko Hebi Hanaaniya e Safirata kon*

<sup>1</sup> Onsay gorko goo kadi wi'eteedo Hanaaniya e beyngu mun Safirata yeeyi ngesa hibe marnoo. <sup>2</sup> E nder haldigal makko e beyngu makko, o mari feccere coggu ko yeeyaa kon, o yetti ndeya feccere o watti e juufde \*sahaabaabe ben.

<sup>3</sup> Onsay Petruusu wi'i mo: «Hanaaniya, ko honno Ibuliisa naatiri ka bernde maa haa ka fenanaa \*Ruuhu Seniido on, maraa feccere coggu ngesa mban. <sup>4</sup> Ado a yeeyude mba, wonaa an jeyunoo mba? E bay a yeeyii mba, wonaa an jeyunoo coggu mabba on? Ko fii hondun non wadandaa ka bernde maa sifa ngal kuugal? Awa hinaa yimbe ben fenandaa, kono ko Alla.»

<sup>5</sup> Nde Hanaaniya nanirnoo d'in kongudi, o yani, o maayi. Tun kulol njanol hebi ben hefinoobe d'on fow. <sup>6</sup> Onsay sukaaabe ben immii wadi kasannge e makko, be nabi mo, be surroyi.

<sup>7</sup> Bawto d'un, bay wa saa'iiji tati feyyii, beyngu makko ari e hoore o andaali kon ko wadi. <sup>8</sup> Onsay Petruusu wi'i mo kanko debbo on: «Yeeto lan si tawii ko nguu coggu d'oo yeeyudon ngesa mban.»

Debbo on jaabii mo, wi'i: «Eyyo, ko nguu coggu d'oo.»

<sup>9</sup> Petruusu wi'i mo fahin: «Ko fii hondun haldandon ndarndagol Ruuhu Joomiraado on? Awa e hino surroye moodi maa ben ka dambugal daa. Be nabete an kadi.»

<sup>10</sup> Don kisan o yani e ley koyde Petruusu, o maayi. Wa ko sukaaabe ben naatata, be tawi kanko debbo on kadi o maayii. Be nabi mo, be surroyi takko moodi makko. <sup>11</sup> Kulol moolanaangol kadi hebi \*moftal ngal fow e kala nanunoobe fii d'un.

*Fii Kaawakeeji Moyyi dī Sahaabaabe ben Wadī*

<sup>12</sup> Tawi sahaabaabe ben no wadude maandeeji e kaawakeeji moyyi duudufi hakkunde jamaa on. Hari kambe gomdinbe ben fow hiibe mottondiri e nder nanondiral maɓbe ka \*Tungarru Sulaymaana. <sup>13</sup> Tawi jamaa on no mantude be fota, kono hay gooto e maɓbe suusataano be badaade. <sup>14</sup> Tawi jande woo wonbe gomfinde Joomi on no beydaade fota, hara ko worbe e rewbe. <sup>15</sup> Awa kadi nawnuɓe no addetenoo ka sera ballane, wallinee e buutuui maa e gate, fii nde Petruusu no feyya, hay si ko yo d'owdi makko ndin hawru e god'fo e maɓbe. <sup>16</sup> Lappi lappi yimbe no wuggotonoo iwa e deya ca'e heedufe e Yerusalaam, be addora nawnuɓe ben e be jinna tampini, ben fow sellinaa.

*Fii no Sahaabaabe ben Naawiraa*

<sup>17</sup> Onsay \*yottinoowo maw'fo sadaka on e kala wondunoobe e makko, d'un ko ndee fedde bee \*Sadduusiyaabe, be hawtodi e nawliigu timmungu. <sup>18</sup> Be fawi sahaabaabe ben juude, be soki be. <sup>19</sup> Kono e nder on jemma, malaa'ikaajo Joomiraado on udditi baafe kaso ngon, o yaltini be, o wi'i be: <sup>20</sup> «Yahee wonoyon ka \*juulirde mawnde, feppinanon jamaa on kala kongudi fii dan ngurndan kesan.»

<sup>21</sup> Bay be nanii d'un, no weetirnoo, be naatoyi ka juulirde mawnde be woni e waajagol.

Onsay yottinoowo maw'fo sadaka on e wondiɓbe mun ben hewti, be nodditi dental fewjoobe ben, e dental mawbe \*Banii-Isra'iila'en ben fow, be immiini ko yahana sahaabaabe ben ka kaso. <sup>22</sup> Bay ben suufaabe hewtii, laatii be tawaali beya ka kaso. Be yiltitii be hunitii be, be wi'i: <sup>23</sup> «Men yahuno, men tawi kaso ngon no sokiraa no holnori, ayinaabe dame den kadi mo bee e ka woni. Kono bay men udditi, men tawaali hay gooto nder ton!» <sup>24</sup> Nde hooreejo aynoobe juulirde nden e hooreebe yottinoobe sadaka ben nanirnoo d'in kongudi, be jibii fii ben e ko honno fii d'un sakkitoroya.

<sup>25</sup> Tun god'fo ari, wi'i be: «E hino yimbe be sokunod'on ka kaso ben ka waajotoo jamaa on ka juulirde mawnde too!»

<sup>26</sup> Onsay hooreejo aynoobe ben e suufaabe mun ben yahani be, addi e baawo doolugol be, sabu hiibe hulunoo wota jamaa on fidir be kaaye. <sup>27</sup> Bay be addii be, be darni be yeeso dental fewjoobe ben. Onsay yottinoowo maw'fo sadaka on landori be nii, wi'i: <sup>28</sup> «Hiɗon andi hari men haɗino on few waajorgol ndee innde! Jooni non e hino on lannii lollinde waajuuji mon d'in Yerusalaam. E hoore d'un hiɗon faalaa fawude kii wonkii oo ned'fo e hoore amen!»

<sup>29</sup> Onsay Petruusu e sahaabaabe ben jaabii be, wi'i: «Ko Alla doftetee edii yimbe ben. <sup>30</sup> On Alla baabiraabe men ben immintinii Iisaa, on mo warir'don fempugol e legal, wenga. <sup>31</sup> Allaahu on bantirii mo ka sengo mun jaamo, wadii mo Ardotoodo e Dandoowo fii okkugol \*Isra'iila'en feere no be tuubira e no be yaaforanee junuubaaji. <sup>32</sup> Menen e Ruuhu Seniido mo Allaahu on yedi ben doftiibe mo, ko men seedee d'un.»

<sup>33</sup> Bay ben nanii ko ben sahaabaabe wi'i kon, be hiɓbii haa be faalaa be warude. <sup>34</sup> Kono Fariisiyaajo jannoowo fii Sariya on, wi'eteedo Gamaliyiila, mo jamaa on fow hoolii, hawtii ka nder dental, yamiri yo ben sahaabaabe yaltine ton taho. <sup>35</sup> Onsay o wi'i: «Ko onon yo Isra'iilayankeebe, wattanee yiila e ko miijid'on wadugol bee kon. <sup>36</sup> Ko fii hiɗon andi neeɓaali ko Teyodaasu, waditiido ko tedduɗo, immii, mo wa yimbe teemedde nayo iwtirnoo baawo mun. Kanko Teyodaasu o waraa, doftinoobe mo ben fow lancaa. E hoore d'un hay huunde nantaaka. <sup>37</sup> Bay feyyii e on, wi'eteedo Yudaasi, jeyaado Jaliilu, immii ka fewndo windito. O d'abbi yimbe ko iwtira baawo makko, on kadi mulaa, doftinoobe mo ben fow kadi saakitaa. <sup>38</sup> Jooni min mi wi'ay on, tertee bee yimbe, acciton be, be yaha. Si tawii dee eɓɓooje maa dee kuude ko e ned'danke'en iwi, de bonoyay. <sup>39</sup> Si tawii non ko e Alla iwri, haray on waawataa de bonnude. Reenee fii wota on wonu haɓidoobe e Alla!»

<sup>40</sup> Be fow be iwtiri e baawo ko o wi'i kon. Onsay be nodditi sahaabaabe ben, be focci be, be haɗi be wolwugol innde Iisaa, be acciti be. <sup>41</sup> Kambe kadi be yalti ka hakkunde dental e hoore hiibe weltii ko tawi kon hiibe foddi e aybineede fii innde Iisaa nden. <sup>42</sup> Tawi be haabataano waajagol janna ka juulirde mawnde e ka cuudi fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on.

**6***Fii no Taalibaabe ben Tod'dornoo Yeesooobe ko Wallitoo be*

<sup>1</sup> Nde tawnoo taalibaabe ben no beydaade tun e den balde don, Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki wonbe hakkunde maɓbe ben woni e nurrjurtugol beya Yahuudiyankeebe, sabu ko be welsindii wad'angol keynguube maɓbe ben ko ben handi jande woo kon. <sup>2</sup> Onsay \*sahaabaabe ben sappoo e dido nodditi taalibaabe ben no be

fotata fodde, be wi'i ben: «Haanaa ka acciten daaluyee Alla on fii sendugol paameteerji tun. <sup>3</sup> Ko d'un wadi, yo musibbe, subee hakkunde mon yimbe njeedido, hara ko holniibe, heewufe Ruuhu Allaahu on e faamu, ko halfinen dee golle. <sup>4</sup> Dun, menen men duumoto e toragol e kurkanagol daaluyee on.»

<sup>5</sup> Din kongudi weli be no be fotata fodde. Onsay be subii oo wi'eteedo Astefaana, on ko neddo heewudo gomdinal e \*Ruuhu Seniido on, e Filiipu e Porokoor e Nikanuura e Timuuna e Parmeena e Nikolaasi mo ka wi'etee don Antiyoosi-Sirii, on ko naatunoodo e diina Yahuudiyanke. <sup>6</sup> Onsay be weefitani be sahaabaabe ben, ben \*fawi juude mun den e hoore mabbe, du'anii be.

<sup>7</sup> Tawi daaluyee Alla on no layude tun, adadu taalibaabe ben no beydaade fota e nder Yerusalem. E hoore d'un jamaa \*yottinoobe sadaka duududo no doftaade gomdinal ngal.

#### *Fii no Astefaana Nangiraa*

<sup>8</sup> Tawi Astefaana, on heewudo sulfu e bawde, no wadaynoo kaawakeerji moyyi mawdi e maandeeji e hakkunde jamaa on. <sup>9</sup> Onsay wofbe be Sireni e be Aleksandiri e bee be Silisii e be \*Aazii, wonnoobe ka juulirde wi'eteende juulirde Rindinaabe, be woni e yeddondirgol e Astefaana. <sup>10</sup> Kono tawi be alaa kutu dartagol faamu makko ngun e kongudi di Ruuhu Allaahu on longinaynoo mo din.

<sup>11</sup> Onsay be yeeni wofbe yo wi'u: «Men nanirii mo kongudi hoynudi Muusaa e Alla!» <sup>12</sup> Ko nii be yuuniri jamaa on e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on, ben ari nangiri Astefaana doole, be nabi mo ka dental fewjoobe ben. <sup>13</sup> Tawi hiibe ebbi wofbe ko seeditoo fenaande, ben wi': «Oo neddo no jokki aybingol nokkuure hormorde nden e Sariya on. <sup>14</sup> Ko fii men nanii himo wi'a wonde, Iisaa, oo jeyaado Naasirata, lancay ndee nokkuure, o wayla kadi naamuuji di Muusaa wadani en din.»

<sup>15</sup> Onsay ben wonnoobe ka dental don ndaari mo kanko Astefaana, tawi yeeso makko ngon wa'itii wa yeeso malaa'ikaajo.

## 7

#### *Fii Yewtere Astefaana nden*

<sup>1</sup> Onsay \*yottinoowo mawdo sadaka on landii mo, wi'i: «Hara d'un ko non woniri?»

<sup>2</sup> Astefaana jaabii, wi'i: «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, heditee! Alla Jom Mangural on feenanno Ibraahiima ben men fewndo ko o wonnoo Mesopotamii, d'un ko ado o hodoyde Haraana. <sup>3</sup> O daalanno mo, o wi': «Yaltu ka leydi maa e ka bolondaa maa, yahaa haa e leydi ndi mi holloyte.»

<sup>4</sup> Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Onsay o yalti e ndin leydi ben Kaldiyankeebe, o hodoyi Haraana. Bay ben makko faatike, Allaahu on addi mo kanko Ibraahiima haa e ndii leydi ndi wondon e mun jooni. <sup>5</sup> E hoore d'un o yedaali mo ndondi woo e ndii leydi, hay non yeru ka o tippa koyngal. Kono o fodi mo okkugol mo ndi, ndi wona halal makko kanko e jurriya makko aroyoowo baawo makko on. Wa fewndo ko Alla daalani mo d'un, hari o maraa biddo. <sup>6</sup> Allaahu on daalani mo kadi wondema jurriya makko on aroyay nde daakoyii e leydi jananiiri, wonbe e ndin leydi kurkoya be, tampinga e nder duubi teemedde nay. <sup>7</sup> Kono o daalani mo kadi, o wi': «Ko min jaawata on jamaa kurkoydo be. Bawto d'un, be yaltoya ton, be rewoyammi e ndee nokkuure doo.»<sup>k</sup> <sup>8</sup> E hoore d'un Allaahu on yettodi e makko \*ahadi ndi maande mun woni \*sunninegol. Ko e nder d'un Ibraahiima dani Issaaqa, o sunnini mo ka jalaande jeetatabere. Issaaqa wadiri non Yaaquuba, Yaaquuba kadi wadiri non e maamiraabe men ben, d'un ko biibbe makko ben sappoo e dido.

<sup>9</sup> «Ben maamiraabe men nawli Yuusufu, be yeeyi mo fii nabegol \*Misira. <sup>10</sup> Kono tawi Alla no wondi e makko, o sorti mo e nder din tampereerji makko fow, Alla okki mo sulfu e faamu yeeso Fir'awna. On lando Misira wadi mo ardotoodo leydi Misira ndin, e ka galle makko kanko lando on. <sup>11</sup> Bawto d'un, heege wadi e nder leydi Misira ndin fow haa hewtoyi \*Kanaana, tampere nden tiidi, tawi ben maamiraabe men alaa hebude ko paama. <sup>12</sup> Yaaquuba nani wonde paameteer no woodi Misira. Ka laawol aranol, o immini faybe makko ben, d'un ko maamiraabe men ben. <sup>13</sup> Ka laawol dimmol, Yuusufu andintinii ben-gootoobe mun ben, ko onsay Fir'awna andi iwdi Yuusufu ndin. <sup>14</sup> Onsay Yuusufu immini ko yahana ben makko Yaaquuba e beynguure mun nden fow, tawi ben no yonunoo cappande njeedido e njowo. <sup>15</sup> Kanko Yaaquuba o yahi Misira. Ko don kanko e ben maamiraabe men be faatii. <sup>16</sup> Be nabaa Sakiima, be wattinoyaa ka berde de Ibraahiima ittunoo kaalisi soodi Sakiima don e juude biibbe Hamuura ben.

<sup>17</sup> «Nde tawnoo saa'i on badike ka Allaahu on hunna ko o fodunoo Ibraahiima kon, tawi jamaa makko wondo Misira on, no burtude tun duufude, <sup>18</sup> haa nde godfo mo andaano Yuusufu laamii Misira. <sup>19</sup> On lando fayni lejol men ngol, o tampini maamiraabe men ben haa o hawkini be biibbe maabbe ben fii wota ben wuuru. <sup>20</sup> Ko fewndo on saa'i don Muusaa jibinaa, tawi himo labaa yeeso Alla. O muyninaa lebbi tati ka galle ben makko. <sup>21</sup> Bay o accaama ka yaasi, jiwo Fir'awna on hoccii mo, ne'iri mo wa bidfo mun. <sup>22</sup> Onsay Muusaa jannaa gande Misirayankooobe ben fow, o woni tiida-kongudi e kuude.

<sup>23</sup> «Bay wonii o timminii duubi cappande nay, o miiiji e bernde makko fii yewtoyagol musibbe makko ben, dun ko \*Banii-Isra'iila'en. <sup>24</sup> O yi'i godfo e ben musibbe makko no tampinee. O ari dandugol mo, o yottanii mo, o wari Misirayankoojo on. <sup>25</sup> Tawi himo sikka musibbe makko ben faamay wonde Allaahu on yedii be kisiyee tippude e sookeeje makko den, kono kambe be faamaali dun. <sup>26</sup> Bimbi nden jande, o yaltiti e hakkunde wobbe e ben musibbe makko ka piirata, o woni e moyyintingol hakkunde maabbe, o wi'i be: «Ko onon woni musibbe, ko fii hondun mo kala e mon no tampina oya?»

<sup>27</sup> «Kono wonnoodo tampinde jokondo mun on wiggii Muusaa, wi'i: «Ko hombo wadu-maa lando e jaawoowo e hoore amen? <sup>28</sup> Kaa a faalaa lan warude, wano warirdaa Misirayankoojo on non hanki?» <sup>29</sup> Sabu ngol kongol, Muusaa dogi, yahi daakoyii e ndii leydi wi'eteendi Midiyaani, o daji don biibbe dido.

<sup>30</sup> «Duubi cappande nay bawto dun, malaa'ikaajo feepani mo e loyngol yiite ka pitahun woni sumude ka wulaa fello \*Sinaayi. <sup>31</sup> Bay o yi'i dun, kanko Muusaa o jaldi fii kon ko o yi'i. Nde tawnoo himo badaade fii tenyingol, o nani Joomiraado on no wi'a: <sup>32</sup> «Ko min woni Alla Joomiraado baabiraabe maa ben, Alla Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba.» Onsay Muusaa diwni, tawi suusataa ndaarirde ton.

<sup>33</sup> «Joomiraado on daalani mo kadi, wi'i: «Solu pade maa den, ko fii ndee nokkuure nde wonda e mun ko nokkuure hormorde.» <sup>34</sup> O daalani mo kadi, o wi'i: «Mi yi'ii tampere jamaa maa wondo Misira on, mi nanii woytaango maabbe ngon, mi jippike fii jattingol be.» O daalani mo kanko Muusaa, o wi'i: «Midfo inminde ma Misira.»

<sup>35</sup> Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Ko Muusaa on mo be hayfinnoo be wi'i: «ko hombo wadu-maa lando maa jaawoowo?», ko on Alla immiini tippude e ballal malaa'ikaajo feepannoodo mo ka pitahun on fii wonugol lando e sottoowo. <sup>36</sup> Ko on yaltini be e hoore wadugol kaawakeeji e maandeeji e nder leydi Misira, haa nabani ka \*Baharu Bodeejo e ka wulaa e nder duubi cappande nay.

<sup>37</sup> Ko Muusaa wi'unoo Banii-Isra'iila'en wonde: «Alla yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben.»<sup>m</sup> <sup>38</sup> Fewndo ko jamaa on mottondirnoo ka wulaa, ko kanko wondunoo e malaa'ikaajo yewtaynoodo mo on ka fello Sinaayi, wondude kadi e maamiraabe men ben. Ko kanko kadi Alla yedi daaluyeeji ngurndan din fii hewtingol en di. <sup>39</sup> Kono tawi maamiraabe men ben faalaaka mo doftaade, be bugitii mo, tawi berde maabe ko Misira fewti. <sup>40</sup> Be wi'i \*Haaruuna: «Moyyinan men allaaji ko ardoo men. Ko fii men andaa ko hebi Muusaa o yaltindo men leydi Misira.» <sup>41</sup> E nder den balde don be moyyini nandolla ga'un nagge, be addani ndun nandollaaru sadaka, be weltori kon ko be moyyiniri juude maabbe. <sup>42</sup> Onsay Allaahu on huccii be, o accidi be e rewugol koode den ka kammu, wano windori non ka deftere annabaabe ben, ka o daali don:

«Ko onon yo bolondaa \*Isra'iila,

fewndo hirsaynodon wadon sadakaaji ka wulaa

e nder duubi cappande nay,

hara ko min wadanaynodon dun?

<sup>43</sup> Kono bay on rewii oo allaajo wi'eteedo Muluuka, on rewii kadi ndee hoodere oo allaajo mon wi'eteedo Ronfa, din nandollaaji di moyyindon fii ko rewon, min kadi mi bugoto on toonin \*Baabiila.»<sup>n</sup>

<sup>44</sup> «Tawi maamiraabe men ben non woni e \*rewirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun ka wulaa ton, wano yewtidaynoodo e Muusaa on yamirirnoo mo yo ndu moyyinire non, e sifa no o hollirnoo mo non kadi. <sup>45</sup> Bay maamiraabe men hikkiibe e bendon ben yettitii ndu, be yaadi e mayru, tippude e yamiroore Yaasuwa, e ndii leydi dii leyyi di Alla bugitinoo yeeso maabe, ndu luttii don haa hewti e Daawuuda, <sup>46</sup> on mo Allaahu on yedi sulfu, o torii ka o darnana Alla Yaaquuba on suudu, <sup>47</sup> kono ko Sulaymaana wonnoo ko darnani mo suudu.

<sup>48</sup> E hin-le Jom Bural on hodataa e ko goddo mahiri juufde, wano annabaajo on holliri non wonde, Alla daali:

<sup>49</sup> <Ko kammu ngun woni jullere laamu an nden, leydi ndin wonanimmi ka mi tippa.>

Joomiraado on daaluno:

<Ko suudu hondu darnanton mi, maa ko nokkuure honde wonantammi fowtorde?

<sup>50</sup> E hara hinaa bawgal an mi warri dun fow?><sup>1</sup>

<sup>51</sup> «Ko onon yo yimbe yoorahoreeɓe, ɓe ɓerde mun e ɓe noppi mun uddi, onon non ko on dartotoobe soono woo \*Ruuhu Seniido on, wano baabiraabe mon ben dartaarayno non! <sup>52</sup> E hara, ko hombo e annabaabe ben wonnoo mo baabiraabe mon ben bittinaano? Hay ɓe warno ben adinoobe \*hiitaade fii arugol Feewudo on, on mo janfidon wardon, <sup>53</sup> dun ko onon ɓe huutoraali Sariya mo malaa'ikaabe ben hewtinnoo on on!»

### *Fii Piyeede Astefaana*

<sup>54</sup> Bay ben nanii dun, ɓerde maɓɓe den sokii, ɓe ɗatindiri jiiye maɓɓe den, monee makko kanko Astefaana. <sup>55</sup> Kono kanko Astefaana o ɓurti heewude Ruuhu Seniido on, o tiggiti ka kammu, o yi'i annoora Alla on, o yi'i kadi Iisaa no darii ka sengo jaamo Alla. <sup>56</sup> Kanko Astefaana, o wi'i: «Mi yi'ii kammu ngun no udditii. E hino ka \*Bii-Aaden on darii ka sengo jaamo Alla!»

<sup>57</sup> Onsay ɓe fow ɓe uddi noppi, ɓe sonki e makko, ɓe wubbani mo. <sup>58</sup> ɓe radii mo haa ka baawo saare, ɓe wariri mo kaaye. Seedeɓe ben acci concii mun ɗin e ley koyde suka no wi'ee Saawulu.

<sup>59</sup> Wa fewndo ko ɓe fidata mo kanko Astefaana kaaye, tawi himo tororde nii, wi'a: «Ko an yo Joomi an Iisaa, jabbo wonkii an kin!» <sup>60</sup> Onsay o jicci kadi, o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Joomi, wota a faw oo junuubu e hoore ɓee!» No o gaynirnoo wowlude ɗun, o timmi.

## 8

<sup>1</sup> Tawi Saawulu no wonani fii mayde Astefaana nden.

### *Fii no Saawulu cukkori Moftal ngal*

Nden pande jokkere mawnde heɓi dental gomɗinɓe wongal ngal Yerusalaam haa ɓe fow ɓe saakitii ɓe yaari e ngal diiwal Yahuuda e Samariya, si wonaa \*sahaabaabe ben. <sup>2</sup> Onsay yimbe ɓe dewal ben surri Astefaana, ɓe fesi mo kadi fota. <sup>3</sup> Tawi Saawulu kapun ko lancaynooɗo \*moftal gomɗinɓe ben, ko fii himo naataynoo e cuudi fii wippitugol gomɗinɓe ben, worɓe e rewɓe, o feroo ka kaso. <sup>4</sup> Ko ben saakitanoobe yahaynoo nokkeeli fow waajoo fii Kibaaru Moyyo on.

### *Fii no Kibaaru Moyyo on Lolliri Samariya*

<sup>5</sup> Filiipu kadi yahi e saare jeyaande e diiwal \*Samariya, o waajii don fii \*Almasiihu on. <sup>6</sup> Bay jamaa on nanii ko Filiipu yewtata kon, ɓe yi'ii kadi maandeeji ɗi o woni wadude ɗin, ɓe haɓɓitii e kongudii ɗi o woni yewtude ɗin. <sup>7</sup> Sabu tawde jinnaaji no yaltaynoo e yimbe ɗuudube ɓe ɗi wonnoo e mun, e hoore hidii haaca ko tiidi, awa kadi maaya-banduuɓe buy e boofooɓe sellinaama. <sup>8</sup> Onsay welo-welo moolanaango wadi e nden saare.

<sup>9</sup> Kono tawi ado ɗun, gorko wi'eteedo Sim'uunu no e nden saare, wadafnooɗo mbilankaaku ɗaldina jamaa Samariya on, waditiido ko tedduɗo. <sup>10</sup> Hari ɓe fow, gila e tosooko on haa e ɓurɗo mawnude on, hiɓe haɓɓii e makko, hiɓe wi'a: «Oo ko bawgal Alla wi'eteengal Mawngal ngal!» <sup>11</sup> Tawi hiɓe haɓɓinoo e makko sabu tawde gila neɓɓii himo ɗaldiniraynoo ɓe mbilankaakuuji makko. <sup>12</sup> Kono bay ɓe hoolike Filiipu on feɗɗinando ɓe innde Iisaa Almasiihu on e Kibaaru Moyyo fii \*laamu Alla ngun, onsay worɓe e rewɓe \*lootaa maande kisiyee. <sup>13</sup> Sim'uunu kadi gomɗini. Bay o lootaa maande kisiyee, tawi o seedataa e Filiipu. O watti yi'ude maandeeji mawɗi e kaawakeeji moyyi ka wadata, o ɗaldi fii ɗun.

<sup>14</sup> Nde ɓee saahaabaabe wonɓe Yerusalaam nanirnoo wonde hodube Samariya ben jabii daaluyee Alla on, ɓe imminani ɓe Petruusu e Yuuhanna. <sup>15</sup> Ben ari ka maɓɓe, ɓe toranii ɓe fii yo ɓe heɓu \*Ruuhu Seniido on. <sup>16</sup> Ko fii hari Ruuhu Allaahu on jippaaki e hoore hay gooto e maɓɓe taho, hari ko maande kisiyee tun ɓe lootaa e innde Iisaa Joomi on. <sup>17</sup> Onsay Petruusu e Yuuhanna \*fawi juude mun den e hoore maɓɓe, ben heɓi Ruuhu Seniido on.

<sup>18</sup> Bay Sim'uunu ndaarii tawii ko nde sahaabaabe ben fawunoo juude mun den e hoore maβbe si be okkaa Ruuhu Allaahu on, onsay o addani be mbuudi, o wi'i be: <sup>19</sup> «Yedee lan min kadi ngal bawgal, fii yo tawu kala mo mi fawi juude an den e hoore mun hebay Ruuhu Seniido on!»

<sup>20</sup> Kono Petruusu wi'i mo: «Yo kaalisijji maa din halkodu e maa, bay hidfa sikka dokkal Alla ngal ko kaalisi hehorta! <sup>21</sup> Ko fii a alaa gebal, a alaa ndondi e nder dun, bay bernde maa nden laabaa yeeso Alla. <sup>22</sup> Tuubu fii dñi miijuuji bondi wondi ka bernde maa, torodaa Joomiraado on no di yaaforee si no gasa. <sup>23</sup> Ko fii mi yi'ii hidfa tumbii e nder hahhannde, hidfa humondiri e angal peewal.»

<sup>24</sup> Onsay Sim'uunu jaabii, wi'i: «Onon tigi toranee lan Joomiraado on fii kon ko wi'udon wota hewtan.»

<sup>25</sup> Bay ben dido be sahaabaabe ben imminnoo gaynii feppinde daaluyee Joomiraado on e seeditanagol mo, be yilitii Yerusalaam. E nder yilititagol maβbe ton, be waajii fii Kibaaru Moyyo on e nder kodooli Samariyankeefe duudufdi.

*Fii ko Wadi kon hakkunde Filiipu e Nuunaado mo Ecopii on*

<sup>26</sup> Malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Filiipu, wi'i mo: «Immo jokkaa laawol iwungol Yerusalaam yaari Gaaza, dun ko ngol ka sengo ley, yaarungol ngol ka wulaa.» <sup>27</sup> Onsay o immii o yahi, o haccii gorko \*nuunaado mo Ecopii toowa ndarndeejo e nder laamateeri ndi debbo wi'eteedo Kandaas laamii e mun Ecopii. Tawi ko on gorko halfinaa ngaluuji on debbo fow, tawi on no arnoo Yerusalaam fii rewugol Alla. <sup>28</sup> Ko on yilitotoo Ecopii, tawi himo joodii e hoore \*giri-giriwal makko ngal pucci poodata, himo jangora deftere annabi Isaaya nden. <sup>29</sup> Onsay Ruuhu Allaahu on yamiri Filiipu, wi'i: «Wuggo, hewtitodaa oo mo giri-giriwal.»

<sup>30</sup> Onsay Filiipu dogi. Bay o badike on mo Ecopii, o nani on no janga deftere annabi Isaaya nden. O landii mo, o wi'i: «Hara hidfa faamude koo ko wonda jangude?»

<sup>31</sup> On gorko jaabii, wi'i: «Ko honno mi faamirta si goddo sifanaaki lan?» Onsay o noddii Filiipu yo o yawu, o joodoo takko makko.

<sup>32</sup> Tawi ko oo aaya doo o wonnoo jangude:

«Himo dowiraa wa baalii hirsoyteengii,  
hara o udditaali hunduko,  
wa baalun mbobidankun tayoowo kun leefi.

<sup>33</sup> E nder ko o hayfinaa kon, be fanni mo goonga.

Hara non ko hombo fillitotoo fii jamaanu makko ngun?

Ko fii ngurndan makko dan tayaama ka hoore leydi.»<sup>1</sup>

<sup>34</sup> Bay kanko nuunaado on o gaynii jangude dun, onsay o wi'i Filiipu: «Mi torike ma, andinan ko hombo oo annabaajo wowli fii mun, si ko kanko tigi maa si ko goddo goo?»

<sup>35</sup> Onsay Filiipu yetti haala kan, o fuddorani mo on aaya mo o jangi, o feppinani mo Kibaaru Moyyo Iisaa on.

<sup>36-37</sup> E nder yaadu maβbe ndun, be yi'oyi ka ndiyan woni. Onsay nuunaado on wi'i: «E hino ndiyan, ko hondun hadatammi \*looteede maande kisiyee?»<sup>P</sup>

<sup>38</sup> Onsay on nuunaado yamiri yo giri-giriwal ngal darne, o ukkodi e Filiipu ka ndiyan, on looti mo don maande kisiyee. <sup>39</sup> Bay be yawii ka ndiyan, Ruuhu Joomiraado on jilii Filiipu, nuunaado on yiitaali mo hande kadi. O jokkiti laawol makko e hoore himo weltii. <sup>40</sup> Filiipu kapun taw tun no Asduuda. Gila don o waajii fii Kibaaru Moyyo on e ca'e de o rewii e mun den fow haa o hewti Seezariya.

## 9

*Fii no Saawulu Gomdiniiri*

(Sah. 22.6-16, 26.12-18)

<sup>1</sup> Kono tawi Saawulu kapun no wadi ka wonkii mun kambirangol taalibaabe Joomi on mayde. Kanko Saawulu o yahi ka \*yottinoowo mawdo sadaka on, <sup>2</sup> o wi'i on yo o windu bataake haa e dee juulirde Yahuudiyankeefe wonde Damaasi, fii no o andira si tawii no woodi ton worbe maa rewbe jokkuβe laawol Iisaa ngol, o yaha o habboya be, o adda Yerusalaam.

<sup>3</sup> Bawto dun, bay o yahii haa o badike Damaasi, tun nde wootere ndaygu iwri ka kammu ari, hundi mo. <sup>4</sup> O yani kisan ka leydi, o nani hawa no wi'a mo: «Saawulu, Saawulu, ko fii hondun wonda mi cukkanaade?»

<sup>1</sup> 8:33 8.33 Isa. 53.7-8    <sup>P</sup> 8:36-37 8.37 Bindi goo no beyditi dun ka lannoode aaya on: *Onsay Filiipu wi'i mo: «Si tawii hidfa gomdini ittiri bernde maa nden fow, haray no gasa.» Onsay nuunaado on wi'i: «Mido gomdini wonde Iisaa Amasiihu on ko \*Bidfo Alla.»*

<sup>5</sup> On jaabii, o wi'i: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?»

Onsay kanko Joomi on o jaabii mo, o wi'i: «Ko min woni Iisaa on mo wonda cuckaade. Immo naataa e ndee saare doo, ben yeetoto ma ko haanudaa wafude.»

<sup>7</sup> Tawi ben be o yaadaynoo no darii mbobidi hakkee kulol. Hiibe nanaynoo kadi kan hawa, kono be alaa yi'ude hay gooto. <sup>8</sup> Onsay Saawulu immii ka leydi. Fii kala gite makko den no udditinoo, kono tawi o alaano yi'ude hay huunde. Be dowiri mo juude makko den haa Damaasi. <sup>9</sup> O woniri non balde tati o yi'aali, e hoore dun o jaamaa, o yaraa.

<sup>10</sup> Kono tawi taalibaajo no Damaasi don wi'eteedo Hanaaniya. Joomi on feppinani mo, wi'i: «Hanaaniya!»

O jaabii: «Naamu, yaa an Joomi!»

<sup>11</sup> Kanko Joomi on o wi'i mo: «Immo yahaa e ngal fatal wi'eteengal Feewungal, landofaa fii oo wi'eteedo Saawulu mo Tarsiisu wondo ka galle Yahuuda, himo toraade don. <sup>12</sup> E nder ko o torotoo kon, o feppinanaa, o yi'i godfo no wi'ee Hanaaniya, on no naata \*fawa juude mun den e hoore makko fii yo o wuntu.»

<sup>13</sup> Hanaaniya jaabii, wi'i: «Joomi an, mi nanirii buy no wi'a wonde on nedfo wadfi boneeji duuduudi e hoore laabufe maa ben Yerusalaam. <sup>14</sup> Awa doo kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben no newnani mo habbugol kala jantotoodo innde maa nden.»

<sup>15</sup> Kono Joomi on wi'i mo: «Yahu, ko fii on nedfo ko aala mo mi subii fii ko lollina innde an nden yeeso be wonaa Yahuudiyanke ben e lambe ben e yeeso \*Banii-Isra'iila'en. <sup>16</sup> Awa kadi mi hollay mo ko ittiri haa honto o tampirta innde an nden.»

<sup>17</sup> Onsay Hanaaniya yahi. Bay o hewtii e ndun suudu ka on woni don, o fawi juude makko den e hoore Saawulu, o wi'i: «Ko an yo Saawulu musidfo an, ko Joomi Iisaa, on feepando ma ka laawol fewndo arataa, woni ko immiinimmi fii yo a wuntu, awa kadi fii yo a heewu \*Ruuhu Seniifo on.» <sup>18</sup> Don kisan ko wa'itata wa kobolle iwi ka gite makko, saami, o wunti, o immii, o \*lootaa maande kisiyee. <sup>19</sup> Bawto dun bay o jaamii, o hetti doole makko den.

#### *Fii no Saawulu Seeditorani Iisaa Almasiihu on*

O wontidi e taalibaabe wonnoobe Damaasi don ben e nder balde. <sup>20</sup> O fudfii kisan waajaade fii Iisaa ka juulirde, o wi'a jaka ko oo nun woni \*Bidfo Alla on. <sup>21</sup> Nanunooobe dun ben fow jaldi fota, be wi'i: «Hinaa oo gidanaynoo mulugol ben jantotoobe ndee innde Yerusalaam? Hinaa ko addunoo mo kadi ko fii nangugol ben wonnoobe jantaade nde, naba be yeeso hooreebe yottinoobe sadaka ben?»

<sup>22</sup> Tawi kanko Saawulu himo burttude tun beydaade, himo ngaldiniraynoo Yahuudiyankeebe wonnoobe Damaasi ben e dow banginirangol be pellital wonde ko Iisaa woni \*Almasiihu on. <sup>23</sup> Bay wontii don haa neebii, Yahuudiyankeebe ben diisondiri fii warugol mo. <sup>24</sup> Kono Saawulu humpitii fii kan janfa mabbe. Tawi ben no aynunoo dame den jemma e jalorma fii no be warira mo. <sup>25</sup> Onsay taalibaabe ben yettiri mo jemma, tumbi e nder debeere, be yawtini mo maadi ndin.

<sup>26</sup> Bay kanko Saawulu o hewtii Yerusalaam, o dabbi no o wontidira e taalibaabe ben, kono tawi fow no hulunoo mo, awa kadi hari be hoolaaki o wontii taalibaajo. <sup>27</sup> Onsay Barnabaasi yetti mo, nabi takko \*sahaabaafe ben. O sifanii be ko honno kanko Saawulu o yiidiri e Joomi on fewndo o yahata Damaasi e ko hondun Joomi on yewti mo e ko pellital hongal o waajori Damaasi e innde Iisaa. <sup>28</sup> Gila dun, tawi o hayloday e mabbe Yerusalaam, o yewtira kadi pellital e innde Joomi on. <sup>29</sup> Tawi himo yewtidaynoo kadi, yeddondira e Yahuudiyankeebe wowlloobe haala Gereeki ben, kono tawi ben kadi no dabbe no warira mo. <sup>30</sup> Bay kambe sibbe wonbe e laawol gootol ben be humpitike dun, be nawri mo Seezariya, be itti mo don kadi, be nabi mo Tarsiisu.

<sup>31</sup> Tawi buttu no wonani \*moftal ngal e nder dee leyde doo fow, dun ko dee diiwe Yahuuda e Jaliilu e Samariya. Tawi hiibe mawnude e nder gomdinal ngal, awa kadi hiibe wuuri e nder yankinaare Joomiraado on, hiibe beydorde kadi ballal Ruuhu Seniifo on.

#### *Fii no Iiniya Ndikiri e fii Wurniteede Taabiita*

<sup>32</sup> E nder ko Petruusu jindata e nokkeeli din fow kon, o yahi ka bee gomdina hodufe Lidaa. <sup>33</sup> O tawi don godfo, maaya-banduujo, no waalii e danki gila duubi jeetati, on no wi'ee Iiniya. <sup>34</sup> Kanko Petruusu o wi'i mo: «Iiniya, Iisaa Almasiihu on sellinii ma! Immo an tigi, weyyitaa danki maa kin!» O immii kisan. <sup>35</sup> Bay hodufe Lidaa ben e bee ka hollaande Saruuna fow yi'ii dun, be gomdini Joomi on.

<sup>36</sup> Tawi kadi debbo okkaynoodo fota, wafa kuude moyye, no hodunoo Jaffaa, on no wi'ee Taabiita. (Ko woni firo dun e haala Gereeki ko Dorkaas.) <sup>37</sup> On debbo nawni e den balde don, o maayi. Bay be gaynii fewnude mo, be nabi mo, be wallinoyi e nder suudu goo ka koore dow. <sup>38</sup> Nde tawnoo Lidaa e Jaffaa wofondiraa, awa kadi hari taalibaabe

ben andii wonde Petruusu no Lidaa don, be immiini yimbe dido ko yahana mo, wi'a: «Yandi men torike ma arugol tinna, hara a neebaali.»

<sup>39</sup> Onsay Petruusu immii, yaadi e maɓɓe. Bay o hewtii, be yawni mo ka koore e ndun suudu. Rewbe keynguube ben fow badii mo no wulla, e hoore hiɓe holla mo dolokkaaji e burmusuui di kanko Dorkaas o moyyinaynoo wa fewndo ko o wondi e maɓɓe.

<sup>40</sup> Onsay kanko Petruusu o yaltini be fow ka yaasi, o jiccii, o torii. Bawto don o fewtiti furee on, o wi'i: «Taabiita, immo!» Onsay kanko Taabiita o udditi gite den, o yi'i Petruusu, o immii, o joodfii. <sup>41</sup> Kanko Petruusu o nangi mo jungo ngon, o immiini, o noddii gomɗinɓe ben e keynguube ben, o watti mo e juude maɓɓe e hoore ko o wurɗo. <sup>42</sup> Dun andii e nder Jaffaa fow, buy gomɗini Joomi on. <sup>43</sup> Kanko Petruusu o weeri Jaffaa don seefa ka garankeejo no wi'ee Sim'uunu.

## 10

### *Fii no Korneliyuusu Gomɗiniri*

<sup>1</sup> Tawi godɗo no Seezariya don kadi wi'eteedo Korneliyuusu, on ko yeesoojo goo e nder dental suufaabe wi'eteengal dental be Itali. <sup>2</sup> Tawi on ko dewo, kanko e yimbe suudu makko ndun fow hiɓe hulaynoo Alla, awa kadi himo wallaynoo miskinɓe fota, duumoo e toragol Alla. <sup>3</sup> Fewndo ka baawo fanaa, o feppinanaa, o yi'i ko laabi poy, malaa'ikaajo Alla no naata ka makko. On malaa'ikaajo noddii mo, wi'i: «Korneliyuusu!»

<sup>4</sup> Kanko Korneliyuusu o punnii mo e hoore himo huli. O wi'i malaa'ikaajo on: «Ko hondun wadi Koohoojo?»

Karun malaa'ikaajo on wi'i mo: «Torndeeji maa ɗin e dokke de okkordaa miskinɓe ben yentinaama fii ko anditee yeeso Alla. <sup>5</sup> Jooni immin wonbe ko yaha Jaffaa addanoye godɗo no ton no wi'ee Sim'uunu jammaado Petruusu. <sup>6</sup> Himo weeri ka garankeejo wi'eteedo kadi Sim'uunu, on no hodi ka daande baharu.»

<sup>7</sup> Nde on malaa'ikaajo yewtudo mo ɗun yahirnoo, kanko Korneliyuusu o noddii kisan kurkaaduube makko dido e suufaajo dewo Alla goo tawanooɗo e ben be o halfinaa.

<sup>8</sup> Bay o gaynii be sifanaade ɗun fow, o immiini be Jaffaa.

### *Fii ko Petruusu Feppinanaa kon*

<sup>9</sup> Bimbi nden pande nde tawnoo hiɓe ka laawol, awa kadi be badike saare nden, Petruusu kadi yawi ka fowtorde hoore suudu tumbere jalorma fii toragol Alla. <sup>10</sup> O weelaa, o faalaa ko o paama. Wa fewndo ko o defantee, o feppinanaa godɗun, <sup>11</sup> o yi'i kammu ngun no udditii, o haynii huunde nanditaynde e sollewol fontiingol njanol jogaangol e cobbi ɗin nay no tippoo waaloo ka hoore leydi. <sup>12</sup> Tawi no e maggol kulle yaarayɗe koyɗe nay ɗen fow e kala kulle daasotooɗe ka hoore leydi e colli wiirooji ɗin fow. <sup>13</sup> O nani hawa no wi'a mo: «Petruusu! Immo waraa, paamaa!»

<sup>14</sup> Kono kanko Petruusu o wi'i: «Oo'o Joomiraado! Ko fii mi paamaali haa hande ko tuuni maa ko laabaa!»

<sup>15</sup> Ka ɗimmin o nani hawa kan no wi'a mo: «Wota a jogor ko Allaahu on laɓɓini kon wa ko tuuni.» <sup>16</sup> Dun wadiri non haa laabi tati. Bawto ɗun, nden huunde yentinaa kisan ka kammu.

<sup>17</sup> Wa fewndo ko kanko Petruusu o jibii fii ko o feppinanaa kon, tawi e hino yimbe ka dambagal, ɗun ko bee be Korneliyuusu immiini, humpitiife fii nduu suudu Sim'uunu. <sup>18</sup> Be noddii, be landii si ko ɗoo oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu weeri.

<sup>19</sup> Fewndo ko Petruusu miijotoo fii ko o feppinanaa kon, Ruuhu Allaahu on wi'i mo: «E hino yimbe tato ka landotoo fii maa. <sup>20</sup> Immo tippooɗaa, yaadaa e maɓɓe, hara a sikkitaaki, ko fii ko min immiini be.»

<sup>21</sup> Onsay kanko Petruusu o tippii, o wi'i be: «E hino lan. Ko min wonɗon landaade fii mun. Ko fii hondun addi on ɗoo?»

<sup>22</sup> Be jaabii mo, be wi'i: «Ko hooreejo dental suufaabe wi'eteedo Korneliyuusu, aaden feewudo, huloowo Alla, mo jamaa Yahuudiyanke fow joganii kongol moyyol, woni ko malaa'ikaajo laaɓudo andini wonde yo o adde ka suudu makko fii hedagol konguɗi maa ɗin.» <sup>23</sup> Onsay kanko Petruusu o werni be.

Bimbi nden pande, o immii, o yaadi e maɓɓe. Sibbe goo be Jaffaa dowti mo. <sup>24</sup> Bimbii nden pande o hewtoyi Seezariya, tawi kanko Korneliyuusu himo habbbii be, tawi himo nodditi sibbe makko ben e yiɓbe makko hiɓɓube ben ka makko. <sup>25</sup> Bay kanko Petruusu o hewtii, Korneliyuusu yahi jabɓagol mo, yani ka ley koyɗe makko, o sujyani mo. <sup>26</sup> Kono kanko Petruusu o banti mo, o wi'i: «Immo, min kadi ko mi nedɗo!»

<sup>27</sup> E nder ko o yewtidata e makko kon, bay be naatii, be tawi yimbe buy no moobii ton. <sup>28</sup> Onsay kanko Petruusu o wi'i be: «Hiɗon andi Yahuudiyankejo no tonjanaa ka takkondira e mo wonaa Yahuudiyanke maa ka on naata ka makko. Kono min, Alla hollii



lan, haanaa ka goddo wi'a hay gooto no tuuni maa laabaa. <sup>29</sup> Ko dun wadi, bay on imminii ko yahanammi, mi arii e hoore mi sattinaali. Jooni non mi landike on, ko fii hondun addirdon mi?»

<sup>30</sup> Korneliyuusu wi'i mo: «Hari mido toroo Alla ka suudu an ka baawo fanaa, mi yi'i gorko horniido concii jalbudi no darii yeeso an, gila dun wadii nii balde nay. <sup>31</sup> On wi'immi: «Korneliyuusu, torndeeji maa din jabaama, Alla kadi maanditike dokke de okkorfaa miskinke ben. <sup>32</sup> Jooni immin ko yaha Jaffaa, addane oo wi'teedo Sim'uunu jammaado Petruusu. On no weeri e suudu garankeero no wi'ee kadi Sim'uunu ka daande baharu.» <sup>33</sup> Don kisan mi immini ko yahane, an kadi a moyyini ko ardaa kon. Jooni non, men fow meden doo yeeso Alla fii hedagol ko Joomiraado on yamir-maa kon fow.»

<sup>34</sup> Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Ka haqiiqa mi faamii dun, fow no fota yeeso Alla. <sup>35</sup> E nder leyyi din fow, kala huludo mo, jokki peewal, o jabanay ontigi. <sup>36</sup> O tippinani \*Bani-Isra'iila'en daaluyee on, fii ko fejjinana be Kibaaru Moyyo wondudo e buttu on, rewrude e Iisaa Almasiihu on, on Joomi yimbe ben fow. <sup>37</sup> Onon tigi hidon andi ko feyyunoo kon Jalilu, haa hewtoyi diiwal Yahuuda ngal fow, bawto \*lootagol maande tuubuubuyee ko Yaayaa waajinoo fii mun kon. <sup>38</sup> E ko honno Allaahu on yediri Iisaa, oo jeyaado Naasirata, \*Ruuhu Seniido on wondude e bawgal, dun ko on yahaynoodo hen fow, wada moyyere, sellina be jinna nangunoo fow, sabu tawde Alla no wondunoo e makko.»

<sup>39</sup> «Ko men seedee kadi ko o wadi kon fow e nder ndii leydi Yahuudiyankeefe haa nabani Yerusalaam. Be wariri mo fempugol mo e leggal, wenga. <sup>40</sup> Allaahu on immintini mo ka palaande tammere, o newnani mo kadi hollitagol, <sup>41</sup> hinaa non e yimbe ben fow, kono e seedeebe be Allaahu on subinoo aranun ben, dun ko menen bee paamidube e makko, yaridi bawto immintineede makko e hakkunde maybe ben. <sup>42</sup> Kanko Iisaa o yamiri men waajagol jamaa on, fellintinana be wonde Allaahu on todfike mo kanko tigi jaaawoo wurbe e maybe. <sup>43</sup> Awa kadi annabaabe ben fow seeditaninoko mo wonde kala gomfindo mo hebay yaafuyee junuubaaji e innde makko.»

<sup>44</sup> Nde tawnoo Petruusu no waajaade fii dun, Ruuhu Seniido on tippii e ben wonnoobe hedaade ngol kongol don fow. <sup>45</sup> Gomfinnoobe sunninaa ben fow, dun ko bee be Petruusu ardii, njaldi fii ko be wonaa Yahuudiyanke ben okkaa kon Ruuhu Seniido on. <sup>46</sup> Ko fii hari hiibe nanaynoo hiibe wowla e \*haalaaji janani, manta Alla.

Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: <sup>47</sup> «E hara en salanto bee hebuube Ruuhu Seniido on ndiyan ko be lootora maande kisiyee wano hebirden non enen kadi?» <sup>48</sup> Onsay o yamiri yo be loote maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on. Kambe kadi be torii mo wondugol e mabbe e nder balde.

## 11

### *Fii no Petruusu Siforani Gomfinbe ben Yerusalaam*

<sup>1</sup> Sahaabaabe\* wonbe ka diiwal Yahuuda ben e be fe wondi e laawol gootol ben, nani wonde be wonaa Yahuudiyanke ben jabii daaluyee Alla on. <sup>2</sup> Bay kanko Petruusu o yahii Yerusalaam, gomfinbe sunninaa ben banniti mo, feli, be wi'i: <sup>3</sup> «A naatii ka be \*sunninaaka ben, awa kadi a jaamidii e mabbe!»

<sup>4</sup> Onsay Petruusu nangi be sifanagol fii dun, <sup>5</sup> o wi'i: «Fewndo ko mi woni ka saare Jaffaa, hari mido toroo Alla, mi fejjinanaa godfun. E nder dun, mi yi'i huunde nanditaynde e sollewol fontingol njanol jogaangol e cobbi din nay no tippoo tawammi. <sup>6</sup> Bay mi ndaarii dun, mi tenyini, mi yi'i ton kulle yaarayde koyde nay den ka hoore leydi e kulle buruure den e kulle daasotoode den e colli wiirooji din. <sup>7</sup> Mi nani hawa no wi'ammi: «Petruusu, immo waraa, jaamaa!» <sup>8</sup> Kono mi wi'i: «Oo'o Joomiraado! Ko fii haa hande ko tuuni maa ko laabaa naataali ka hunduko an!» <sup>9</sup> Ka dimmun hawa kan fillitii ka kammu, wi'immi: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» <sup>10</sup> Dun warri non haa laabi tati, onsay fow yentinaa ka kammu.

<sup>11</sup> «Tun mi yi'i yimbe tato imminaabe e an iwrube Seezariya no ara ka suudu ka men woni don. <sup>12</sup> Ruuhu Allaahu on yamirimmi yaadugol e mabbe, hara mi sikkitaaki. Ko bee musibbe doo njeegoo d'owtimmi haa men naatoyi ka galle Korneliyuusu. <sup>13</sup> On sifanii men ko honno o yiiri malaa'ikaajo on no darii ka suudu makko, e ko o wi'i mo: «Immin ko yahana oo wi'teedo Sim'uunu jammaado Petruusu wondo on Jaffaa. <sup>14</sup> On yeetoto ma kongudi di dadirtaa din, an e beynguure maa nden fow.»

<sup>15</sup> «Bay min kadi mi nanganii yewtugol, \*Ruuhu Seniido on tippii e wonbe don ben wano o tipporno non e men ka fuddoode. <sup>16</sup> Onsay mi anditi ngol daalol ngol Joomi on wi'unoo wonde: «Yaayaa kapun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon ko Ruuhu Seniido

on lootirteḍon.» <sup>17</sup> Bay Allaahu on yedii be kambe kadi ko o yedunoo en kon, enen bee gomḍinbe Iisaa Almasiihu Joomi on, hari ko mi hombo haa ka mi dartoo Alla?»

<sup>18</sup> Bay gomḍinbe sunninaa ben nanii ḍun, be fanki, be manti Alla, e hoore hiḍe wi'a: «Allaahu on yedii be wonaa Yahuudiyanke ben tuubuubuyee fii no be hebira ngurndan!»

*Fii no Moftal ngal Sinciraa ka saare Antiyoosi-Sirii*

<sup>19</sup> Saakitinoobe ben sabu bittineede bawto waregol Astefaana, be yahi haa Fenisii e ka suriire Siipuru e haa Antiyoosi-Sirii. Tawi be alaa banginande hay gooto daaluyee on si wonaa Yahuudiyankeebe ben. <sup>20</sup> Hebii ton e hakkunde ben saakitinoobe, be Siipuru e be Sirenii, arḍe Antiyoosi-Sirii, yewti bee \*Gereekiyankeebe, feḗḗḗnani be fii Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi on. <sup>21</sup> Tawi jungo Joomiraado on no e hoore maḗḗe, yimbe buy gomḍini, jaḗi Joomi on.

<sup>22</sup> Nde \*moftal ngal Yerusalaam humpitinoo ḍun, ben kadi immiini Barnabaasi ko yaha Antiyoosi-Sirii. <sup>23</sup> Bay o hewtii, o yi'ii moyyere Alla nden, o weltii, o wakkilini be fow catorgol e Joomi on bernde tabitunde, <sup>24</sup> ko fii hari on ko aaden moyyo heewudo gomḍinal e Ruuhu Seniido on. Konu yimbe duudungu jokki Joomi on.

<sup>25</sup> Onsay Barnabaasi yaari Tarsiisu fii yahangol Saawulu. <sup>26</sup> Bay o tawii mo, o ardi e makko Antiyoosi-Sirii. E nder hitaande fow hiḍe tawdeede e tumbondire moftal ngal, e hoore ḍun hiḍe jannude jamaa yimbe duudube. (Ko Antiyoosi-Sirii ḍon taalibaabe ben attaa noddeede \*Almasiyyaabe.)

<sup>27</sup> E nder ḍen balde ḍon, haaloobe ko Alla longini ḍun iwi Yerusalaam, ari Antiyoosi-Sirii. <sup>28</sup> Godḍo e ben no wi'ee Agabuusi, on immii \*hiitii tippude e Ruuhu Allaahu on, o wi'ii wonde heege moolanaange waḍay e aduna on fow. (Ḍun waḍi-le e fewndo laamu Kuloodiyuus.) <sup>29</sup> Taalibaabe ben anniyyi wonde mo bee e maḗḗe wallitoto musibbe maḗḗe wonbe ben ka diiwal Yahuuda embere taaqa maḗḗe on. <sup>30</sup> Be waḍi ḍun, be watti e juude Barnabaasi e Saawulu yo ben nabu, jonna ardotoobe moftal ngal ben.

## 12

*Fii no Yaaquuba Wariraa e no Petruusu Sokiraa*

<sup>1</sup> Ko e fewndo on saa'i, oo lando wi'eteede \*Heroodu nangi woḗḗe e \*moftal ngal fii lettugol be. <sup>2</sup> O wariri Yaaquuba kaafa, ḍun ko oo kotiraawo Yuuhanna. <sup>3</sup> Nde o ndaarunoo o tawi ḍun no wela Yahuudiyankeebe ben, o nangi Petruusu kadi. Ḍun hawrondiri e \*Juldeere Bireedi ḍe Aldaa e Lewen nden. <sup>4</sup> Bay o nangii mo, o ferii mo ka kaso, o itti mojobe nay ko ayna mo, mojobere kala suufaaḗe nayo. Hari e miijo makko ko si \*Juldeere Yawtaneede nden feyyii o jaawa mo yeeso jamaa on. <sup>5</sup> Ko kanko Petruusu o woni ka kaso, moftal ngal duumii e toranagol mo Alla.

<sup>6</sup> Weetaynoo Heroodu jaawa mo, e on jemma mun, tawi kanko Petruusu himo jolkaa jolokooje ḍiḍi, ḍaanii hakkunde suufaaḗe ḍiḍo, tawi aynooḗe kaso ngon no dartori ka dambugal. <sup>7</sup> Onsay malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo, ka o wonnoo ḍon ndaygi. O findiniri mo kanko Petruusu mbaḗḗbugol mo ka becce, o wi'ii mo, «Immo tinna!» Jolokooje wonnoode ka juude makko ḍen yani.

<sup>8</sup> Malaa'ikaajo on wi'i mo kadi: «Haḗḗu duhol maa ngol, wattodaa paḍe maa ḍen.» O waḍi ḍun. Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Waano burmusu maa on, jokkaa mi.» <sup>9</sup> Petruusu yalti, jokki mo, tawi o andaa si ballal malaa'ikaajo on ko goonga, tawi himo sikka ko feḗḗḗnande tun o heḗi. <sup>10</sup> Bay be feyyii ayninaabe yeeso ben e hikkuḗe ḍon ben, haa be hewtii ka baafal njandi feyyeteengal si yahee ka saare, onsay ngal udditanii hoore maggal yeeso maḗḗe, be yalti, be yaadi haa e laawol. Tun malaa'ikaajo on seedi e makko.

<sup>11</sup> Kanko Petruusu o hetti non hakkil, o wi'i: «Jooni non, ka haqiiqa, mi andii wonde Joomiraado on immiini malaa'ikaajo mun on, o sortii lan e juude Heroodu e kala ko jamaa Yahuudiyankeebe ben tijjinoo e hoore an.»

<sup>12</sup> Bay o faanii ko waḍi kon, o yahi ka galle Mariyama yumma Yuuhanna jammaado Markuusa, ka woḗḗe moobinoo no toroo. <sup>13</sup> Bay o hodḍike baafal ngal ka naatirgal, jiwo kurkaadujo no wi'ee Rodaasi ḗadoyii fii andugol ko hombo. <sup>14</sup> Bay o anditii hawa Petruusu kan, hakkee ko o weltii, ḍoo yo o udditu baafal ngal, o yahi taho, o andinoyi beya wonde Petruusu no ka naatirgal.

<sup>15</sup> Ben wi'i mo: «A feetii!» Kono o wi'i ko goonga. Ben wi'i: «Awa ko malaa'ikaajo makko on!»

<sup>16</sup> Kono tawi Petruusu no jokki tun hodḍagol. Bay be udditoyii, be yi'ii mo, be ḗalḍi fota. <sup>17</sup> O fankiniri be yeyangol be juude makko ḍen, o sifanii be ko honno Joomiraado on yaltiniri mo ka kaso. O yamiri be, o wi'i: «Andinee ḍun Yaaquuba e musidal ngal.» Onsay o yalti ḍon, o yaari nokku goo.

<sup>18</sup> Bay weetii, jii boldu tiifundu wadi e hakkunde suufaabe ben, be woni e landondirgol ko honto Petruusu woni. <sup>19</sup> Heroodu kadi d'abbiti mo, kono o yi'aali mo. O landii suufaabe ben, o yamiri yo be ware. Onsay kanko Heroodu o iwi ka diiwal Yahuuda don, o yaari Seezariya fii wonugol ton.

*Fii no Heroodu Maayiri*

<sup>20</sup> Tawi kanko Heroodu himo habidi e Tiiriyankoofo ben e Siduunayanakoofo ben. Be ari be tawi mo e nder nanondiral ma'bbe. Bay be hettii Balastuusa oo dankotoodo kaybonru lando on, be torii buttu, sabu tawde ko leydi on lando tambitinoo leydi ma'bbe ndin. <sup>21</sup> Bay palaande nde be haldunoo nden hewtii, kanko Heroodu o bornii concii makko laamu don, o joodii ka jullere makko laamu, o yewti be kambe jamaa on. <sup>22</sup> Jamaa on nangi ewnagol wi'a: «Kaa hawa ko hito allaaajo nii, hinaa hawa neddo!» <sup>23</sup> Don kisan malaa'ikaajo Joomiraado on libi nawnaare e makko, sabu tawde o jonnitaali Alla mangural ngal, o yilmi, o maayi.

<sup>24</sup> Kono daaluyee Alla on burti yaajude.

<sup>25</sup> Bay Barnabaasi e Saawulu gaynii golle mun den Yerusalaam, be yiltitii Antiyoosi-Sirii, be nabori Yuuhanna oo jammaado Markuusa.

## 13

*Fii no Ruuhu Seniido on Subori Barnabaasi e Saawulu*

<sup>1</sup> Tawi haalofo ko Alla longini don e jannoofo no e nder \*moftal wongal ngal Antiyoosi-Sirii, ben-le ko Barnabaasi e Sim'uunu jammaado Baleejo, e Lukiyuusi, oo mo Sirenii, e Saawulu e Manayiina, don ko oo ne'idaado e \*Heroodu lando diiwal ngal. <sup>2</sup> E nder ko be rewaynoo Joomiraado on kon, be hoora, \*Ruuhu Seniido on wi'i be: «Wadane lan Barnabaasi e Saawulu feere fii golle de mi noddiri be den.» <sup>3</sup> Bay be gaynii hoorude toroo, be \*fawi juude ma'bbe den e hoore Barnabaasi e Saawulu, be nuli be.

*Fii no Barnabaasi e Saawulu Yaari ka Suriire Siipuru*

<sup>4</sup> Ben be Ruuhu Seniido on immiini, don ko Barnabaasi e Saawulu, be yahi Seluusi, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. <sup>5</sup> Bay be hewtii Saalamini, be fejjini daaluyee Alla on ka juulirde Yahuudiyankoofo ben. Tawi hiibe wondi e oo wi'eteedo Yuuhanna jammaado Markuusa fii ko wallitoo be.

<sup>6</sup> Bawto don, bay be tayitoyii ndee suriire fow haa be hewtoyii Paafuusa, be tawi don mbileejo goo, tawi on ko Yahuudiyankoofo waditiido annabaajo, tawi on no wi'ee Bar-Iisaa. <sup>7</sup> Tawi himo wondi e on addaado lamminaa ngal diiwal, don ko oo wi'eteedo Sargiisu Puulusa, tawi on lando ko jooma-hakkiljo. On lando noddii Barnabaasi e Saawulu bay himo faalanoo nanude daaluyee Alla on. <sup>8</sup> Kono oo wi'eteedo Elimaasi, don ko mbileejo on, (ko fii ko non innde makko nden firiraa), o dartii be, tawi himo d'abbude fii no o bonnira gomdinal lando on. <sup>9</sup> Onsay Saawulu, himo wi'ee kadi Puulusa, heewudo Ruuhu Seniido on, tenyini on mbileejo, o wi'i: <sup>10</sup> «Ko an yo heewudo kala noone yoyre e bonki, biddo Ibuliisa, gajo kala peewal, a accataa bonnugol laawi feewudi Joomiraado on? <sup>11</sup> Jooni non hedo! Joomiraado on fawete jungo, wumaa, wona e saa'i mo a yi'ataa naange ngen.» Don kisan niibbitani mo, niwre tiifunde yani e makko, o woni e memugol, tawi himo d'abba wofbe ko dowaa mo. <sup>12</sup> Bay on lando yi'ii kon ko wadi, o njaldii fii jannde Joomi on, o gomdini.

*Fii no Puulusa e Barnabaasi Waajori ka Saare Antiyoosi-Pisidii*

<sup>13</sup> Bay kanko Puulusa e wondifbe makko ben be iwii Paafuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Pergii, don ko e nder ndii leydi wi'eteendi Pamfilii. Bay be hewtii don, Yuuhanna jammaado Markuusa on seedi don e ma'bbe, o yiltitii Yerusalaam. <sup>14</sup> Bay be iwii Pergii, be jokkitii laawol ma'bbe haa be hewti ka saare Antiyoosi-Pisidii. Be naati don e nder juulirde, be joodii, don hawri e \*palaande fowteteende, don ko e \*aseweere nden. <sup>15</sup> Bay fii Sariya on e fii annabaabe ben gaynaama jangeede, yeesofo juulirde nden immiini wofbe e ma'bbe ko wi'a be: «Musifbe, si tawii hid'on mari kongudi wakkilinaaydi jamaa on, haray yewtee.»

<sup>16</sup> Onsay kanko Puulusa o immii, o townani be jungo, o wi'i: «Ko onon yo \*Banii-Isra'iila'en e onon bee hulofo Alla, heditee! <sup>17</sup> Alla oo jamaa Isra'iilayankeebe subike baabiraabe men ben, on Yajpufo kadi oo jamaa fewndo ko be woni tunjarkaneebe e nder ndii leydi \*Misira, o yaltiniri be ton kadi sookewo makko dolnugo ngon. <sup>18</sup> O mujjanani be kadi wa telen duubi cappande nay ka wulaa. <sup>19</sup> Onsay bay o mulii leyyi jeedidi e nder ndii leydi \*Kanaana, o yedi baabiraabe men ben lara leydi ben ndin. <sup>20</sup> Dun fow wadi e nder duubi teemedde nay e cappande jowi.

«Bawto d'un o addani be hooreebe, haa e fewndo annabi Samu'iila. <sup>21</sup> Bawto d'un be torii hebugol lando. Onsay Alla addani be Saawulu bid'fo Kiisi on, jeyaado e oo bolondaa \*Buniyamiinu, ko laamoo be e nder duubi cappande nay. <sup>22</sup> Bay o follii ondon, o lamminani be Daawuuda, d'un ko on mo o seeditornoo d'undoo, o daali: «Mi taw Daawuuda mo Yassaa'u ko ned'fo waalaniido lan e bernde, timminoowo faaleeji an d'in fow.»<sup>q</sup>

<sup>23</sup> Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko tippude e fodoore makko nden kanko Alla wadi si Iisaa jibinaa e nder bolondaa Daawuuda on, fii ko wonana Isra'iila'en dandoowo. <sup>24</sup> Ado o arude, hari Yaayaa waajike jamaa Isra'iilayankeefe ben fow fii \*lootagol maande tuubuubuyee. <sup>25</sup> Fewndo kanko Yaayaa o timminaynoo golle makko den, o wi'uno: «Hinaa min woni on mo sikkudon, kono on no ara baawo an doo, on mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

<sup>26</sup> Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko onon yo musibbe an, bibbe bolondaa Ibraahiima, e huloobe Alla wonbe hakkunde mon, ko haa e men enen ngol daalol kisiyee addaa. <sup>27</sup> Ko fii yimbe Yerusalaam ben e lambe mun ben andaali ko hombo woni Iisaa, awa kadi be faamaali kongudi annabaabe wonaadi jangeede d'in asewe kala, be laatiniri di naawugol mo. <sup>28</sup> E hoore be hebaali hujja happando mo wareede, kono be torii Pilaatu yo o waru mo. <sup>29</sup> Be laatiniri nii ko windinoo kon fii makko. Onsay be tippini mo ka \*leggal altindiraangal, be wallini mo e nder qaburu. <sup>30</sup> Kono Allaahu on immintini mo e hakkunde maybe ben. <sup>31</sup> Ben yaadaynoobe e makko gila Jaliilu haa Yerusalaam, yi'itike mo e nder balde buy, ben ko seedeefe makko jooni yeeso jamaa on.

<sup>32-33</sup> «Menen, meden feppinande on wonde: Alla hunnii ko o fodunoo baabiraafe men ben kon e faybe maabe ben, d'un ko enen. O hunniri d'un immintingol Iisaa, tippude e ko windii kon ka beytol d'immol Zabuura, ka o wi'i don:

«Ko an woni Bid'fo an on,

hande a wonii mo an.»<sup>r</sup>

<sup>34</sup> «Kon ko Alla immintini Iisaa e hakkunde maybe ben, hara o luttaali ka polu, ko d'un o daalunoo, o wi'i:

«Mi yeday on barkiiji laabudi holniidi

di mi fodunoo Daawuuda d'in.»<sup>s</sup>

<sup>35</sup> Kanko Puulusa o wi'i: «E hoore d'un, no wi'aa nokku goo kadi:

«Yaa an Alla, a jabataa Seniido maa on laatoo joldo.»<sup>t</sup>

<sup>36</sup> Puulusa wi'i fahin: «Kono nde Daawuuda wad'unoo faaleeji Alla d'in e nder jamaanu makko ngun, o maayuno, o tawntina baabiraafe makko ben, o joli. <sup>37</sup> Kono on mo Allaahu on immintini laataaki joldo.

<sup>38</sup> «Ko onon non, yo musibbe amen, andee dey ko sabu makko kanko Iisaa feppiniranadon yaafuyee junuubaaji d'in. <sup>39</sup> Kala on hooliido mo jogorte feewudo e hoore kala ko on waawetanooke jogoreede feewudo e nder Sariya Muusaa on. <sup>40</sup> Ko d'un wadi si men wi'ay on, reenee fii wota ko wi'aa kon ka defte annabaabe ben hawru e mon, d'un-le ko d'undoo:

<sup>41</sup> «Ndaaree onon bee yawitiibe,

wonee naldube, mulon!

Ko fii e fewndo mon,

mi waday kuugal ngal on sikkataano

hay si on sifanaama!»<sup>u</sup>

<sup>42</sup> Bay Puulusa e Barnabaasi fokkitii yaltude ka juulirde don, be saatinaa e aseweere aroore nden, d'un ko palaande fowteteende nden, fii yewtugol fii d'un. <sup>43</sup> Bay mottondiral ngal lannii, Yahuudiyankeefe buy e naatube e diina Yahuudiyanke buy jokki Puulusa e Barnabaasi, be yewtidi e maabe. Onsay Puulusa e Barnabaasi wakkilini be fii tabitugol, habbitoo e moyyere Alla nden.

<sup>44</sup> E aseweere hikkunde don nden, fayda saare nden fow mottondiri fii hedagol daaluyee Joomiraado on. <sup>45</sup> Bay Yahuudiyankeefe ben yi'ii on jamaa, be nawli, be yeddi ko Puulusa yewtaynoo kon, be hoyni mo.

<sup>46</sup> Onsay Puulusa e Barnabaasi yewtiri pellital, wi'i be: «Hari ko e mon taho daaluyee Allaahu on haananoo yottineede. Kono bay on bugitike, awa kadi on wadaali hoore mon handube e \*ngurndan poomayankejan d'an, men yaaray ka be wonaa Yahuudiyanke ben.

<sup>47</sup> Ko fii, ko nii Joomiraado on yamiriri men, o daali:

«Mi subike on fii yo on wonan leyyi d'in ndaygu,  
e nabugol kisiyee on haa ka kattudi leyde.»<sup>w</sup>

<sup>48</sup> Bay be wonaa Yahuudiyanke ben nani d'un, be weltii, be manti daaluyee Joomiraado on, tawnoobe no muuyanaa ngurndan poomayankejan dan ben fow gomdini.

<sup>49</sup> Tawi daaluyee Joomiraado on no layude e nder leydi ndin fow. <sup>50</sup> Kono Yahuudiyankeefe ben yuuni e maɓɓe rewbe teddinaabe rewoofe Alla, e mokobaabe saare nden, ben wadi jokke e hoore Puulusa e Barnabaasi, be radii be ka diiwal maɓɓe. <sup>51</sup> Ko d'un wadi si Puulusa e Barnabaasi honki mbullaari pade mun den e Yahuudiyankeefe wonbe ton ben, be yaari Ikoniim. <sup>52</sup> Fii kala d'un wadii, tawi taalibaabe wonbe Antiyoosi-Pisidii ben kan no heewi weltaare e Ruuhu Seniido on.

## 14

### *Fii Yaadu Puulusa e Barnabaasi ndun Ikoniim*

<sup>1</sup> Bay Puulusa e Barnabaasi hewtii Ikoniim, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeefe ben. Noone no be yewtiri non wadi haa Yahuudiyankeefe duudube e \*Gereekiyankeefe gomdini. <sup>2</sup> Kono Yahuudiyankeefe be gomdinaali d'un ben yuuni be wonaa Yahuudiyanke ben fii yo ben wadu gomdinbe ben bone. <sup>3</sup> Kono laatii, be woni Ikoniim ko neebi, tawi hiɓe yewtiraynoo pellati fii Joomiraado on, on Seeditantoodo daaluyee mun sulfu on, himo newnannoo be wad'ingol juude maɓɓe den maandeeji e kaawakeeji moyyi yi'otoodi. <sup>4</sup> Onsay yimbe saare nden senditii, woɓɓe wontidi e Yahuudiyankeefe ben, woɓɓe kadi wontidi e \*sahaabaabe ben.

<sup>5-6</sup> Bay Puulusa e Barnabaasi humpitike wonde Yahuudiyankeefe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben wondude e yeesoobe maɓɓe ben immanike be e feragol be kaaye, be tawi yo be yahu, be fattoyoo e dee ca'e jeyaade e ndii leydi wi'eteendi Likayonii, d'un ko Listaara e Derbata, e ca'e heedude don den, <sup>7</sup> be woni e waajagol ton fii Kibaaru Moyyo on.

### *Fii no Puulusa Imminiri Maaya-Koydeejoo on Listaara*

<sup>8</sup> Tawi maaya-koydeejoo no Listaara don, hebidaado e boofoyaagal, mo yahaali haa hande. <sup>9</sup> Tawi on no hedii ko Puulusa yewtaynoo kon. Puulusa tenyiini mo, ndaari tawi himo mari gomdinal sellinayngal mo. <sup>10</sup> Onsay kanko Puulusa o ewnii, o wi'i: «Immo darodaa e hoore koyde maa den!» Tun o hawtii nde wooteere, o nangi jindugol.

<sup>11</sup> Bay be yi'ii kon ko Puulusa wadi, jamaa on ewnii e haala Likayonii, be wi'i: «Allaabe be mbaadi neddanke tippike e men!» <sup>12</sup> Be inni Barnabaasi Zafsa, Puulusa kapun Hermiisi, bay ko kanko joginoo kongol ngol. <sup>13</sup> Onsay oo wadoowo sadakaaji fii nduu allaaru maɓɓe wi'eteendu Zafsa, wondu ka yeeso saare, addi ga'i e \*meetelli telen ka dambude saare, tawi kanko e jamaa on hiɓe woniri wad'angol Puulusa e Barnabaasi sadaka.

<sup>14</sup> Bay sahaabaabe ben nani d'un, d'un ko Barnabaasi e Puulusa, be seeki dolokkaaji maɓɓe din, be wubbi, be ukkitoyii e hakkunde jamaa on e hoore hiɓe sonkana yimbe ben, wi'a: <sup>15</sup> «Ko hondun wad'anton d'un? Menen kadi ko men yimbe wano mo'on! Meden waajorde on wa Kibaaru Moyyo fii ittugol on e d'ii piiji mehi, ruttod'on e Alla Wuurudo on, on Tagudo kammu e leydi e baharu e kala ko woni e mun. <sup>16</sup> E d'ii jamaanuujii feyyudi, o accuno leyyi d'in fow jokki faaleeji mun, <sup>17</sup> e hoore o accaali seeditorgol moyyeré nde o wadata nden, d'un ko yedugol on ndiyan saayoojan iwruude ka kammu e saa'iiji moyyooji fii demal, e timminangol on neemaaji e hebbingol berde mon den welo-welo.» <sup>18</sup> Fii kala be yewtirii non, ko karahan be waawiri had'irde ben yimbe wad'angol be sadakaaji.

<sup>19</sup> Onsay Yahuudiyankeefe iwri Antiyoosi-Pisidii e Ikoniim, be murtini jamaa on, be hawtiti, be fidi Puulusa kaaye haa be sikki o maayii, be daasi mo, be nabi ka baawo saare. <sup>20</sup> Kono taalibaabe ben hundi mo, o immii, o naatiti ka saare. Bimbi nden jande kanko Puulusa e Barnabaasi be yahi Derbata.

### *Fii Yilitagol Puulusa e Barnabaasi Antiyoosi-Sirii*

<sup>21</sup> Bay Puulusa e Barnabaasi waajike fii Kibaaru Moyyo on e nden saare haa be hebii taalibaabe duudube, onsay be yilititii e dee ca'e doo, d'un ko Listaara e Ikoniim e Antiyoosi-Pisidii. <sup>22</sup> Be wallitii taalibaabe ben fii tiidingol berde maɓɓe den, be wakkilini be e duumagol e gomdinal ngal, be wi'i be: «Ko e nder tampereejii buy naateten ka \*laamu Alla!» <sup>23</sup> Be todfanii \*moftal kala ko wonana d'un ardotoobe. Bay be gaynii hoorude toroo, be halfini be Joomiraado mo be gomdini on.

<sup>24</sup> Bawto d'un, be tayitoyi ngal diiwal Pisidii, be yahi Pamfilii. <sup>25</sup> Bay be waajike fii daaluyee Alla on ka saare Pergi, onsay be yahi Atalii. <sup>26</sup> Be bakii don e laana fii yilitagol

Antiyoosi-Sirii, ka be yettanoo don be halfinaa sulfu Alla on fii dee golle de be ari e laatinde doo. <sup>27</sup> Bay be hewtii, be mottindiri moftal ngal, be fillitanii be ko Alla wadini be kon fow, e ko honno o udditirani be wonaa Yahuudiyanke ben dambugal gomdinal ngal. <sup>28</sup> Onsay be wontidi e taalibaabe ben don ko neebi.

## 15

### *Fii Yewtere nden Yerusalaam*

<sup>1</sup> Onsay wobbbe iwri ka diiwal Yahuuda ari e jannugol musibbe ben, wi'a: «Si on sunninaaka tippude e aada Muusaa on, haray on waawetaake dandeede.» <sup>2</sup> Bay yeddondiral njanal e yewtere tiidunde wonii hakkunde maBBbe e Puulusa e Barnabaasi fii dun, onsay musibbe ben aadii yo Puulusa e Barnabaasi e wobbbe goo hakkunde maBBbe yaadu Yerusalaam, be tawoya \*sahaabaabe ben e ardotoobe \*moftal ngal fii nden huunde. <sup>3</sup> Bay moftal ngal wattii be e laawol, be yahi be tayitoyi Fenisii e Samariiya, e hoore hibe fillitanoo ben musibbe wonbe e den ca'e, be fensita ko honno be wonaa Yahuudiyanke ben jabiri laawol ngol. Dun wonani musibbe ben fow weltaare njande. <sup>4</sup> Bay be hewtii Yerusalaam, moftal ngal e sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal tolni be, kambe kadi be fillitanii ben ko Allaahu on wadini be kon fow.

<sup>5</sup> Onsay wobbbe e fedde \*Fariisiyaabe gomdinbe ben hawtii, wi'i: «No haani ka be wonaa Yahuudiyanke ben sunneee, be yamiree doftagol Sariya Muusaa on.»

<sup>6</sup> Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal yiitidi fii ndaarangol ndun muraadu. <sup>7</sup> Bay yeddondiral ngal tiidii hakkunde maBBbe, onsay Petruusu hawtii, wi'i be: «Musibbe, hidon andi wonde, gila ka jalaade arane, Allaahu on subino lan e hakkunde mon fii no be wonaa Yahuudiyanke ben nanira daaluyee Kibaaru Moyyo on, be gomdina. <sup>8</sup> Alla, on Andudo ko woni e berde, o seeditoranike be yedugol be \*Ruuhu Seniido on wano men non. <sup>9</sup> O wadaali hay fus ko serti hakkunde men e maBBbe, ko fii ko gomdinal maBBbe ngal o labbiniri berde maBBbe den. <sup>10</sup> Jooni non, ko hondun ndarndoranton Alla rondugol taalibaabe ben dongal ngal enen tigi e baabiraabe men ben en waawaali townude? <sup>11</sup> Kono ko mooyere Iisaa Joomi on tanyinorden dandeede, kambe kadi-le wano non.»

<sup>12</sup> Onsay mbatu ngun fow deyyiti, be hedii Barnabaasi e Puulusa, ben fillitanii be kala maandeeji e kaawakeeji moyyi di Allaahu on wadini be e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben. <sup>13</sup> Bay be gaynii yewtude, Yaaquuba kadi yetti haala kan, wi'i: «Hedee lan yo musibbe an! <sup>14</sup> En nanii ko Sim'uunu Petruusu fillitanii en kon, ko honno Allaahu on haajiraa e be wonaa Yahuudiyanke ben gila ka fudfoode, o yetti jamaa e hakkunde maBBbe ko wona e innde makko. <sup>15</sup> Kongudi annabaabe ben no fotti e dun-le, ko fii no windii:

<sup>16</sup> «Bawto dun mi artoyay,

mi banta suudu laamu Daawuuda yanunoonda ndun,  
mi banta kadi ko yirbi kon, mi fewna,

<sup>17</sup> fii no yimbe heddiibe ben dabBira Joomiraado on,  
e kala leyyi di innde an nden jantaa e mun.

<sup>18</sup> Ko Joomiraado on daali dun,

on Wadunoodo dii piiji andanoodi gila ko booyi.» <sup>Y</sup>

<sup>19</sup> Yaaquuba wi'i kadi: «Ko dun wadi si mi miijii wonde moyyaa ka sincanen ben be wonaa Yahuudiyanke tuubanbe Alla satteende. <sup>20</sup> Kono windanen be tun, wi'en be yo be tertu tuunintinorgol sanamuuji e jinaa e paamugol jiibe e yiyan. <sup>21</sup> Ko fii, gila e diya jamaanuujii feyyudii, Muusaa no mari yimbe e saare kala ko waajoo fii makko, bay hiden jangude fii dun e aseweere kala ka juulirde.»

### *Batakuru Nabanaandu Gomdinbe ben Antiyoosi-Sirii*

<sup>22</sup> Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal e moftal ngal fow ndaari tawi no moyyi ka be suBa wobbbe e hakkunde maBBbe, be wattida be e Puulusa e Barnabaasi fii ko yaha Antiyoosi-Sirii. Onsay be subii Yahuuda, jammaado Barsabaa, e Silaasi, tawi ben dido ko be be musibbe ben teddini fota. <sup>23</sup> Be wattidi be e Batakuru ndu tawata ko dundoo windii ton:

«Menen bee musibbe mon, dun ko sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal, men salminii on onon bee musibbe amen wonbe e hakkunde bee be wonaa Yahuudiyanke, hocfuBe Antiyoosi-Sirii e Sirii e Silisii.

<sup>24</sup> «Men nanii wonde wobbbe e amen jiiBiroyii on kongudi maBBbe haa be aaninii wonkiiji mon din, ben-le wonaa menen yamiri be dun. <sup>25</sup> Men taw no moyyi, e nder

nanondiral amen, ka men suboo wobbe, men immindinana on be e bee yibbe amen, dun ko Barnabaasi e Puulusa, <sup>26</sup> dun ko bee weebitube ngurndan mun dan fii innde Iisaa Almasiihu Joomi men on haa takko mayde. <sup>27</sup> Ko men imminiri Yahuuda e Silaasi, ko ko yewta on e hunduko fii ko woni kon ka batakuru. <sup>28</sup> Ko fii menen e Ruuhu Seniido on men taw no moyyi ka men ronka on fawude dongal goo, si hinaa dii haanudi doo: <sup>29</sup> dun non ko yo on tero tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiyan e mummunteeji jiiubdi e jinaa. Si on reenike e dun, haray on wadfi ko moyyi. Yo jam wonu e mon!»

<sup>30</sup> Onsay kambe imminaabe ben be waynii, be yahi Antiyoosi-Sirii, be wattoyi batakuru ndun e juude mbatu moobiingu don ngun. <sup>31</sup> Bay batakuru ndun jangaama, be weltori kon ko be wakkilinaa. <sup>32</sup> Nde tawnoo Yahuuda e Silaasi ko haaloobe ko Alla longini dun, be beydi wakkilinde musibbe ben, be tiidiniri be kadi kongudi buy. <sup>33</sup> Bay be neebidii e mabbe seeda, musibbe ben newnitani be ruttagol ka imminnoobe be ben e dow buttu. <sup>34</sup> Kono Silaasi kapun tawi luttugol mo ton no moyyi. <sup>35</sup> Puulusa kadi e Barnabaasi lutti kodaade Antiyoosi-Sirii don e jannugol fejpindina e yimbe buy fii daaluyee Joomiraado on.

### *Fii Datal Puulusa Dimmal ngal Aazii*

<sup>36</sup> Balde seeda bawto dun, Puulusa wi'i Barnabaasi: «Yiltitoden, ndartoyen musibbe ben e nder ca'e de waajiden fii daaluyee Joomiraado on e mun den fow, fii andugol ko honno be fewndori.» <sup>37</sup> Tawi Barnabaasi no faalaa yo be yaadu e Yuuhanna jammaado Markuusa. <sup>38</sup> Kono Puulusa ndaari tawi haanaa ka be yaada e on yiltinoofo baawo mabbe gila Pamfilii, salii be dowtude ka gollleeji mabbe. <sup>39</sup> Hakkee yeddondiral ngal tiidii hakkunde mabbe, be sakkitori seedugol. Onsay Barnabaasi yetti Markuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. <sup>40</sup> Puulusa kapun subii Silaasi ko o yaada, bawto musibbe ben halfinde mo kanko Puulusa sulfu Joomiraado on. <sup>41</sup> Onsay be yahi, be tayitoyi Sirii e Silisii, e hoore hibe tiidina mofta den.

## 16

### *Fii Ruttagol Puulusa ngol Derbata e Listaara*

<sup>1</sup> Kanko Puulusa o hewtoyi kadi Derbata e Listaara, o tawi no don taalibaajo wi'eteedo Timotee. Tawi on yumma mun ko Yahuudiyankeejo gomdindo, kono ben makko ko \*Gereekiyankeejo. <sup>2</sup> Tawi musibbe be Listaara e be Ikoniim ben no joganii mo kanko Timotee kongol moyyol. <sup>3</sup> Tawi Puulusa no faalaa naborde mo. Onsay o yetti mo, o sunnini sabu Yahuudiyankeefe wonbe e din nokkeeli don ben, ko fii hari fow no andi wonde ben makko kanko Timotee ko Gereekiyankeejo. <sup>4</sup> Tawi kanko Puulusa e Timotee, hibe hollitude e nder ca'e de be rewi e mun den, pehe de \*sahaabaabe ben e ardotoobe \*moftal ngal Yerusalaam yetti den fii yo de huutore. <sup>5</sup> Tawi mofta den no tiidude tun e nder gomdinal ngal, awa kadi hibe beydaade duudugol pande woo pande.

### *Fii Ruttagol Puulusa ngol Firgii e Galaasi*

<sup>6</sup> Nde tawnoo \*Ruuhu Seniido on newnanaali be fejpinoygol daaluyee on e nder \*Aazii on, be yahi be tayitoyi Firgii wondude e leydi Galaasi ndin. <sup>7</sup> Bay be hewtii takko Misii, be etii fii yahugol Bitinii, kono laatii Ruuhu Iisaa on newnanaali be. <sup>8</sup> Onsay be tayitiri Misii don, be yahi Turuwaasi. <sup>9</sup> E nder jemma on, kanko Puulusa o yi'i e nder koydol, godfo mo Masedonii no darii no jeeja mo, wi'a: «Rewu Masedonii gaa, faabodaa men!» <sup>10</sup> Bawto ngol koydol Puulusa, men dabbi kisan feere no men hewtira Masedonii, sabu mawden felliti ko Alla noddii men ton, fii yo men waajo fii Kibaaru Moyyo on.

### *Fii no Linda Gomdiniri ka Saare Filipii*

<sup>11</sup> Bawto dun, men bakii Turuwaasi don e laana ndiyan, men sutori Samotiraasi. Bimbi nden pande kadi men sutori Neyapolii. <sup>12</sup> Bay men iwii don, men yahi Filipii, dun ko saare wonde e diiwal aranal ngal ka leydi Masedonii, jeyaande e ley laamu Roomu, men woni Filipii don e nder balde.

<sup>13</sup> Nande \*jalaande fowteteende nden, dun ko \*aseweere nden, men yahi e binde caangol, dun ko ka baawo saare, ka men tanyininoo ko don wonnoo ka juuletee. Bay men joodike, men yewti rewbe moobinoobe don ben. <sup>14</sup> Tawi no e ben debbo rewoowo Alla, on no wi'ee Linda, jeyaado e ndee saare wi'eteende Saayatiira, yeeyoowo gaara baka. Tawi himo hedino, Joomiraado on kadi udditi bernde makko nden fii yo o wonan ko Puulusa yewtaynoo kon. <sup>15</sup> Bay o \*lootidaama e beynguure makko nden maande kisiyee, o saatini men e hoore himo wi'a: «Si tawii hidon jogori lan wa gomdindo Joomi on, haray naatee ka suudu an, weeron ka beynguure an doo.» O jeeji men e dun haa men jafi.

*Fii no Puulusa e Silaasi Jogoraa ka Kaso*

<sup>16</sup> Bawto d'un, ko men yahata ka juuletee d'on, kordo mo jinnawii \*hiitinoowii nangi, ari fotti e amen, tawi kon ko o hiitotonoo no okkoraynoo jeybe mo ben jawle buy. <sup>17</sup> O woni e jokkugol men, menen e Puulusa, e hoore himo ewnoo, wi'a: «Bee yimbe ko kurkaadi Alla Jom Bural on, awa hiibe feppinande on laawol kisiyee on!»

<sup>18</sup> O wadi d'un e nder balde buy. Bay Puulusa haabii d'un, o yeyyitii, o wi'i ngin jinnawii: «Mi yamirii ma e innde lissaa Almasiihu on, yaltu e oo debbo!» Jinnawii ngin yalti e makko e on saa'i tigi.

<sup>19</sup> Bay jeybe kurkaadu ndun tawii ka be tanyininoo hebugol d'on bonii, be nangi Puulusa e Silaasi, be poodi be, be addi yeeso hooreebe ben ka nokkuure fottirde. <sup>20</sup> Onsay be addi be ka naawooobe ben, be wi'i: «Bee yimbe ko Yahuudiyankeebe, hiibe jiiibude saare men nden, <sup>21</sup> be janna naamuuji di en newnanaaka jabugol maa wadugol, enen bee jeyaabe e laamateeri Roomu!»

<sup>22</sup> Jamaa on kadi immanii be kambe dido. Bay naawooobe ben wadii haa be bortii be dolokkaaji d'in, be yamiri yo be luubor be bedi. <sup>23</sup> Bay be gaynii be luubaade, be bugii be ka kaso. Be yamiri aynudo kaso on yo o jogo be, o ayna fota. <sup>24</sup> On yamiraado d'un bugii be ka nder kaso nder-nderwo, o dumbi be ka koyde.

<sup>25</sup> Bay wonii tumbere jemma, Puulusa e Silaasi woni e toragol Alla, beytana mo. Tawi kasoobe ben no hedii be. <sup>26</sup> Tun, nde wootere leydi ndin dimbii ko tiidi, didoodi kaso ngon yergi. E on saa'i tigi baafe kaso ngon fow udditii, jolokooje de kasoobe ben jolkanoo den kadi jolkitii. <sup>27</sup> Aynudo kaso ngon fini. Bay o yi'ii baafe kaso ngon udditike, o sorti kaafa makko kan fii wartagol, ko fii hari himo sikka kasoobe ben dogii. <sup>28</sup> Kono Puulusa ewnii mo e hawa tiiduka, wi'i: «Wota a wadito bone woo! Men fow meden doo!»

<sup>29</sup> Onsay kanko aynudo kaso ngon o torii ndaygu, o wubbi o naati, o yani yeeso Puulusa e Silaasi e hoore himo diwna. <sup>30</sup> Onsay o yaltini be ka yaasi, o wi'i: «Koohoobe, ko hondun mi wadata fii yo mi dande?»

<sup>31</sup> Be jaabii mo, be wi'i: «Gomdin lissaa Joomi on, d'un a dandete, an e beynguure maa nden.» <sup>32</sup> Onsay be feppindinani mo e kala wondo ka suudu makko daaluyee Joomiraado on. <sup>33</sup> Kanko kadi o yetti be e on saa'i tigi e nder on jemma, o lootani be barmeeji maabe d'in. E on saa'i tigi kanko kadi o \*lootaa maande kisiyee, kanko e yimbe suudu makko ndun fow. <sup>34</sup> O werni be ka suudu makko, o bannani be naamete, o weltodi e beynguure makko nden fow fii ko be gomdini Alla kon.

<sup>35</sup> Bay weetii, naawooobe ben immini mbatulaabe mun ben ko yaha wi'a aynudo kaso on: «Accitu ben yimbe.»

<sup>36</sup> Onsay aynudo kaso on fillitanii Puulusa kon ko be wi'i, o wi'i mo: «Naawooobe ben imminii wofbe ko wi'ammi yo mi accitu on. Jooni yaltee, yahon e hoore buttu.»

<sup>37</sup> Kono Puulusa wi'i ben mbatulaabe: «Bay be foccii men ka tumbere mbatu e baawo naawugol men, menen bee jeyaabe e laamateeri Roomu, e hoore d'un be bugike men ka kaso, e hara jooni be yaltinay men ka kene e dow gundoo? Waawaa wonude! Kambe tigi yo be aru, be yaltina men!» <sup>38</sup> Onsay ben mbatulaabe yahi hollitoyi d'un naawooobe ben. Ben huli bay be andii ben ko jeyaabe e laamateeri Roomu. <sup>39</sup> Onsay ben ari, be jeeji be, be acciti be, be torii be kadi yaltugol saare nden. <sup>40</sup> Bay be yaltii ka kaso, be naatiri ka oo debbo wi'eteedo Linda, be yiidi e musifbe ben, be wakkiilini be. Onsay be yahi.

**17***Fii Yaadu Puulusa ndun Tesalonii*

<sup>1</sup> Be rewoyi Amfipolii e Apolonii, be hewti Tesalonii ka Yahuudiyankeebe ben mari juulirde d'on. <sup>2</sup> Puulusa naati d'on wano woowirani mo non, o wondi e maabe e nder aseweeje tati, himo yewtidude e maabe fii ko bindi d'in wi'i kon. <sup>3</sup> O sifii, o weebiti wonde \*Almasiihu on no haanunoo tampude e immintineede kadi e hakkunde maybe ben, o wi'i be: «Iisaa oo mo mi woni on wowlande fii mun, ko on won Almasiihu on.» <sup>4</sup> Wofbe e maabe hoolii d'un, be tawti Puulusa e Silaasi, e hoore d'un \*Gereekiyankeebe duuduube rewoobe Alla, e rewbe buy jeyaabe e burbe teddude ben kadi hoolii.

<sup>5</sup> Kono Yahuudiyankeebe ben nawli d'un, be yetti wofbe e bonbe wonbe ka fottirde ben, be wattidi e maabe, be wadi haa sonko wadi e nder saare nden e haa yimbe ben dilliri hen fow. Be yahi ka suudu oo wi'eteedo Yaasuunu fii dabbitugol Puulusa e Silaasi be adda be e yeeso jamaa on. <sup>6</sup> Laatii be tawaali be ton. Onsay be poodi Yaasuunu e musifbe goo, be addi be yeeso hooreebe saare nden, e hoore hiibe sonka, wi'a: «Bee jiiibube aduna on fow arii doo kadi, <sup>7</sup> Yaasuunu wernii be! Be fow hiibe dartaade yamirooje lando mawdo Roomu on, e hoore hiibe wi'a lando goo no woodi



wi'eteedo Iisaa.» <sup>8</sup> Din konguufi jibi jamaa on e naawooŋe ben. <sup>9</sup> Laatii be accitude Yaasuunu e beya woo nde be yobunoo alamaani.

### *Fii Yaadu Puulusa ndun Biriyata*

<sup>10</sup> E on jemma kisan musibbe ben watti Puulusa e Silaasi e laawol Biriyata. Bay ben hewtoyii, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeefe ben. <sup>11</sup> Tawi berde ben den no buri be Tesalonii ben udditaade. Be jabiri daaluyee on hepaare tiidunde e hoore hiŋe taskotonoo pande woo bindi dŋn fii andugol ko be wi'aa kon si ko non woniri. <sup>12</sup> Onsay buy e hakkunde maŋbe gomdŋni, be gomdŋndini e rewbe Gereekiyankeefe tedduŋe e worŋe Gereekiyankeefe d'uudufe.

<sup>13</sup> Kono nde Yahuudiyankeefe be Tesalonii ben andunoo wonde Puulusa no feppinde kadi daaluyee Alla on Biriyata, ben kadi ari, be memmini jamaa on, be jiihindiri. <sup>14</sup> Kisan, musibbe gomdŋnbe ben wadfi feere no Puulusa yaara ka daande baharu, kono Silaasi e Timotee kapun lutti dŋn. <sup>15</sup> Ben wonnooŋe dŋwtude Puulusa, be ardii mo haa Atiina. Onsay ben yiltitii, bay be yamiraama wi'ugol Silaasi e Timotee wonde yo ben tawtoy mo ko yaawi.

### *Fii Arugol Puulusa ngol Atiina*

<sup>16</sup> Nde tawnoo Puulusa no habbi beya Atiina, tawi bernde makko nden no aani fota kon ko o yi'aynoo saare nden no jokki sanamuuji. <sup>17</sup> Onsay o yewtidi e Yahuudiyankeefe ben e rewooŋe Alla ben ka juulirde e yimbe fottaynooŋe ben ka nokkuure fottirde nden, dŋn non tawi ko pande woo. <sup>18</sup> Faamuŋe goo e nder fedde Epikuriibe ben e fedde Sitoyikiibe ben nangi e yewtidugol e makko. Onsay woŋbe e maŋbe wi'i: «Ko hondun oo wowloowo faalaa wowlude?» Tawi woŋbe e maŋbe no wi'a: «Himo wa'i wa waajotoodo fii allaabe jananbe goo.» Tawi dŋn fow ko fii himo waajaade fii Iisaa e kibaaru mun moyyo on e fii ummutal ngal. <sup>19</sup> Onsay be yetti mo, be nabi ka mbatirde wi'eteende Areyopaasi, be wi'i mo: «A waaway men andinde ko hondun woni ndee jannde heyre nde wondaa wowlude fii mun?» <sup>20</sup> Ko fii hidfa wowlude e noppi amen piiji dŋ men woowaa nanude, meden faalaa andude ko hondun woni dŋn.» <sup>21</sup> Tawi be Atiina ben fow e hoŋbe wondunooŋe e maŋbe ben ko jokkunoo woo ko wowlugol maa hedagol piiji hesi.

<sup>22</sup> Onsay Puulusa darii ka tumbo mbatirde, o wi'i: «Ko onon yo be Atiina, mi ndaarii e cende den fow, mi tawii ko on be diina fota. <sup>23</sup> Awa kadi e nder ko mi feyyata kon, mi yi'ii kala ko rewoton, e hay mi yi'ii \*layyorde ka dŋndoo windii: «Ko ko allaajo mo andaaka.» Dun ko on mo wondŋn teddinde, mo tawata on andaa, mi woni on feppinande. <sup>24</sup> Dun ko on Alla tagudo aduna on e kala ko woni e mun, on wondŋn Joomiraado kammuuŋi dŋn e leydeele den, on ko mo hodataa e nder juulirde dŋe yimbe moyyiniri juude mun. <sup>25</sup> Hinaa neddanke wadanta mo, wa si tawii himo hatonjini e goddŋn, ko on woni Yedoowo mo kala ngurndan e poopaali e kala huunde. <sup>26</sup> Ko immorde e aaden gooto o tagiri leyyi neddanke dŋn fow, yo ben hodu e hoore ndelo leydi ndin fow. Awa o happiino saa'iiji maŋbe dŋn e ittiri ko be hodata e mun kon, <sup>27</sup> fii no be d'abbira Alla, be yi'a mo si no hawri e nder memugol, fii kala o wodd'aaki hay gooto e men. <sup>28</sup> Ko fii ko kanko hebirde ngurndan, waawirden memminaade, ko e makko kadi woodafen. Ko dŋn yubooŋe gimdi mon goo no wi'i: «Ko en faybe makko kadi.»

<sup>29</sup> «Bay non ko en faybe Alla, haanaa ka miijodŋn wonde Alla no nandi e kanŋe e kaalisi maa e kaaye lesaade fotinaa, hara ko e immorde e miijo neddanke. <sup>30</sup> Hari Allaahu on jogoraano yimbe ben ko be andaano mo kon, kono jooni o daalanii yimbe ben fow e nder nokkeeli dŋn fow yo be tuubu. <sup>31</sup> Ko fii o happii palaande nde o naawirta aduna on peawal, rewruude, on nedfo mo o toddii, dŋn ko on mo o wadirani fow seedee timmudo immintingol mo e hakkunde maybe ben.»

<sup>32</sup> Nde be nanunoo himo wowlu fii ummutal maybe ben, woŋbe e maŋbe jali mo, woŋbe ben wi'i: «Men hedoto ma pande goo fii dŋn.» <sup>33</sup> Onsay kanko Puulusa o sortii hakkunde maŋbe. <sup>34</sup> Kono fow e mun, dŋn hadaali woŋbe humoo e makko, gomdŋna. Tawi no tawaa e ben oo wi'eteedo Denuusi, tawdaado e dental fewjooŋe Areyopaasi ben, e debbo no wi'ee Damaari, kapun e woŋbe goo kadi.

## 18

### *Fii Yaadu Puulusa ndun Korenti*

<sup>1</sup> Bawto dŋn, Puulusa iwi Atiina, o yahi Korenti. <sup>2</sup> O tawi dŋn Yahuudiyankeefo wi'eteedo Akiila, mo iwdi mun woni Pontii, tawi neebaali ko on yaltidi e sonna mun Piriskiila leydi Italii, sabu ko Kuloodiyuusu lando Roomu on yamiri Yahuudiyankeefe ben fow yaltugol Roomu kon. Onsay Puulusa yahi yiidoi e maŋbe, <sup>3</sup> bay tawii ko mecce goote be mari, o weeri ka maŋbe, be woni e gollidugol. Tawi ko wonnoo mecce maŋbe

ko moyyingol cuudi bagi. <sup>4</sup>Tawi kanko Puulusa himo yewtaynoo yewtereji e aseweere kala ka juulirde fii fellintingol Yahuudiyankeefe ben e \*Gerekiyankeefe ben.

<sup>5</sup>Kono bay Silaasi e Timotee iwii Masedonii hewtii, Puulusa jorkii e daaluyee on tun e seeditanagol Yahuudiyankeefe ben wonde ko Iisaa woni \*Almasiihu on. <sup>6</sup>Kono nde tawnoo Yahuudiyankeefe ben no liddaade mo, hoyna, o fidfi conci makko dfin, o wi'i be: «Yo yiiyan mon d'an yantu e hoore mon, min mi laabii. Kono gila jooni ko ka be wonaa Yahuudiyanke ben mi yaarata.»

<sup>7</sup>O iwi don, o yahi e suudu aaden rewoowo Alla no wi'ee Titiyuusu Yustuusa, tawi kadi suudu makko ndun no badondiri e juulirde nden. <sup>8</sup>Onsay oo wi'eteedo Kirispuusa, d'un ko ardiifo juulirde nden, kapun e beynguure mun nden fow gomdini Joomi on. Korentiyankoofo duudufo kadi hedotonoofo Puulusa gomdini, \*lootaa maande kisiyee.

<sup>9</sup>Bawto d'un, Joomiraado on daalani Puulusa e nder jemmaare goo e nder koydol, o wi'i mo: «Wota a hulu, yewtu, wota a fanku. <sup>10</sup>Ko fii min mido wondi e maa, gooto fawataa ma jungo fii wadugol ma ko boni, ko fii mido mari jamaa duudufo e nder ndee saare doo.» <sup>11</sup>Onsay kanko Puulusa o daakii hakkunde ma'be e nder hitaande e lebbi jeegoo, himo janna daaluyee Alla on.

<sup>12</sup>Wa fewndo on saa'i tawi ko Galiyuunu lamminaa Akaaya. Onsay Yahuudiyankeefe ben immanii Puulusa e nder nanondiral ma'be, be addi mo ka yeeso naawirdu, <sup>13</sup>e hoore hi'be wi'a: «Oo nedfo no fellintinde yimbe ben no be rewira Alla e noone no woopondiriri e Sariya on!»

<sup>14</sup>Fewndo ko Puulusa udditata hunduko mun kon, tawi Galiyuunu wi'ii Yahuudiyankeefe ben: «Ko onon yo Yahuudiyankeefe, si tawiino ko angal peewal goo maa bonnere goo, mi hedotono on e hoore no newori. <sup>15</sup>Kono bay ko yeddondiral fii haalaaji e fii inde e sariyaaji mon onon tigi, yo d'un wonu haaju mon. Mi faaletaake wonande on naawoowo d'un.» <sup>16</sup>Onsay o yaltini be ka naawirdu. <sup>17</sup>Tun, be fow be nangi Sosteene, d'un ko ardiifo juulirde nden, be woni e piyugol mo ka yeeso naawirdu. Tawi Galiyuunu haajaaka e d'un.

#### *Fii Yiltitagol Puulusa Antiyoosi-Sirii*

<sup>18</sup>Laatii Puulusa daakii Korenti don kadi ko neefi. Bawto d'un, o waynitii musibbe ben. Onsay o fembii ka wi'ete'e don Kenkere, sabu himo woondunoo woondoore. Ontuma o bakodi e Piriskiila e Akiila e laana ndiyan fii Sirii. <sup>19</sup>Be hewti Efeesi. Puulusa acci don be o wondunoo ben, o naatoyi ka juulirde, o yewtidi e Yahuudiyankeefe ben. <sup>20</sup>Ben torii mo wonugol don seeda, kono laatii o jabaali. <sup>21</sup>O waynitii be, o wi'i: «Mi aroyay ka mon si Allaahu on jabii.» Bay o iwii Efeesi don e laana ndiyan, <sup>22</sup>o tippoyii Seezariya. O yahi, o hiwroyii \*moftal ngal, onsay o yahi Antiyoosi-Sirii.

#### *Fii no Apoloosi Waajori ka saare Efeesi e Korenti*

<sup>23</sup>Bay o wonii don seeda, o yiltitii, o jindi e ca'e Galaasi e Firgii den, o wakkilini taalibaabe ben fow. <sup>24</sup>Bawto d'un, Yahuudiyankeejo waawudo haala, andufo kadi bindi daaluyee on, wi'eteedo Apoloosi jeyaado Aleksandiri hewti Efeesi. <sup>25</sup>Tawi on no jangi fii laawol Joomi on, himo wowliraynoo jijo tiidungo, himo feppinaynoo kadi janna no feewiri fii Iisaa, tawi e hoore d'un fow ko ko Yaayaa lootaynoo kon tun o andi. <sup>26</sup>Onsay o yewtiri pellital ka nder juulirde. Bay Piriskiila e Akiila hedike mo, be yaadi e makko, be feppinanoyi mo no woniri non tigi fii laawol Alla ngol.

<sup>27</sup>Kono bay tawii Apoloosi no faalanoo yahugol Akaaya, musibbe ben wakkilini mo, be windani kadi taalibaabe ben wonde yo be wernu mo no moyyiri. Bay o hewtii don, o nafi ben gomdinirbe sabu sulfu Alla on, <sup>28</sup>e hoore himo yeddondiraynoo e Yahuudiyankeefe ben ka tumbondiral no tiidiri, e himo banginira bindi dfin wonde ko Iisaa woni Almasiihu on.

## 19

#### *Fii no Puulusa Janniroyi ka saare Efeesi*

<sup>1</sup>Fewndo ko Apoloosi on woni Korenti, tawi Puulusa kapun tayitoyii leyde dowje den, haa o hewtoyii Efeesi, o fotti don e taalibaabe goo. <sup>2</sup>O wi'i ben: «Hara on hebii Ruuhu Seniifo on wa ko gomdindon?»

Ben jaabii mo, be wi'i: «Menen hari hay men nanaali wonde Ruuhu Seniifo no woodi.»

<sup>3</sup>Onsay o wi'i be: «Awa ko honno lootiranodon?»

Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Ko no Yaayaa lootiraynoo non.»

<sup>4</sup>Puulusa wi'i: «Yaayaa ko fii tuubuubuyee looti, e hoore d'un himo wi'aynoo yimbe ben yo be gomdin aroyoowo baawo makko on, d'un ko Iisaa.» <sup>5</sup>Bay be nanii dfin kongudfi makko, be \*lootaa maande kisiyee e innde Iisaa Joomi on. <sup>6</sup>Onsay Puulusa \*fawi juude

mun den e hoore maŕbe, Ruuhu Seniido on ari e maŕbe, be woni e wowlugol e \*haalaaji janani, wovla ko Alla longini be. <sup>7</sup> Tawi ben yimbe ko wa be sappoo e dido.

<sup>8</sup> Onsay Puulusa naati ka juulirde, o yewtiri don pellital. E nder lebbi tati himo yewtidude e maŕbe o fellintinana be ko yowitii e fii \*laamu Alla ngun. <sup>9</sup> Kono bay wofbe wonii e sattinkinagol e angal gomdingol e aybingol laawol Joomi on e hakkunde jamaa on, o sortii hakkunde maŕbe, o yetti taalibaabe ben o wadi be feere, o woni e yewtidugol e maŕbe pande woo ka dudal oo wi'eteedo Tiranuusu. <sup>10</sup> Dun neebi yeru duubi didi, haa kala hodudo \*Aazii humpitii fii daaluyee Joomiraado on, dun ko Yahuudiyankeebe ben e \*Gerekiyankeebe ben fow.

<sup>11</sup> Tawi Allaahu on no wadaynoo kaawakeeji moyyi hawniidi rewruude e Puulusa, <sup>12</sup> haa ka tawata hiŕbe yahaynoo be yetta disaaje maa lince de Puulusa meemaynoo den, be adda, be wada e nawnuŕbe ben, ben ndikka, jinnaaji bondi din kadi yalta e maŕbe.

<sup>13</sup> Yahuudiyankeebe goo, jindaynoobe wi'a no raŕoo jinna, woni e jantagol e hoore ben be jinnaaji woni e mun innde Iisaa Joomi on, hara hiŕbe wi'a: «Mi yamirii on yaltugol e innde Iisaa, on mo Puulusa woni waajaade fii mun!» <sup>14</sup> Tawi ben wadaynoobe dun ko be njeedido, ben-le ko be biŕbe oo wi'eteedo Sekubaa, tawaado e hooreebe \*yottinoobe sadaka Yahuudiyankeebe ben.

<sup>15</sup> Ngin jinnawii jaabii be, wi'i: «Midu andi Iisaa, midu andi kadi ko hombo woni Puulusa, kono onon ko on hombe?» <sup>16</sup> Onsay on neddo mo ngin jinnawii woni e mun yani e maŕbe, o waawi be fow e hoore doole tiidude, haa ben dogi yalti e ndun suudu be bornaaki, e hoore hiŕbe barminaa.

<sup>17</sup> Kala Yahuudiyankeejo e Gerekiyankeejo hodudo Efeesi andi fii dun, kulol nangi be be fow, onsay innde Iisaa Joomi on mawninaa. <sup>18</sup> Onsay buy e aruŕbe e gomdinde ari qirritii, weebiti boneeji di be wadunoo. <sup>19</sup> Bawto dun, yimbe buy wadaynoobe mbilankaaku, addi defte mun, be sunni de yeeso fow. Coggu majje on jittaa, tawaa ko tammaaji kaalisi guluuji cappande jowi. <sup>20</sup> Ko nii, daaluyee Joomiraado on woni layirde semba e hoore doole.

<sup>21</sup> Bawto dun Puulusa ebbani fii yahugol Yerusalaa, hara ko Masedonii e Akaaya o rewri. O wi'i: «Si mi iwii don, bee mi hewtoya Roomu.» <sup>22</sup> Onsay o immini wallindirteebe makko dido Masedonii, dun ko Timotee e Arastuusa, kanko o luttiti Aazii don seeda.

### *Fii no oo Siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu Imminiri Gere*

<sup>23</sup> Onsay jiiŕboldu tiidundu wadi sabu laawol Joomi on. <sup>24</sup> Tawi no e nden saare siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusu, tafaynoodo rewirkoy tosoƕoy tafiraakoy kaalisi, hara ko nandintinaakoy e rewirdu allaaƕo maŕbe debbo wi'eteedo \*Artemiisi on. Tawi dun no wondanno e be o tafidaynoo ben tono tiidudo. <sup>25</sup> On moobindiri be o tafidaynoo ben, kambe e be be kafidunoo mece goote ben, o wi'i be: «On fow hidon andi, fii men on ko e dee golle doo humii, <sup>26</sup> awa kadi hidon yi'ude, hidon nanude ko woni feyyude kon, hara hinaa Efeesi doo tun, fayda ko e nder Aazii on fow wonde, oo wi'eteedo Puulusa no murtinde jamaa duuduŕdo, fellintinira be wi'ugol wonde allaaƕi moyyiniraadi juude nedfanke wonaa allaaƕi. <sup>27</sup> Dun non hinaa fii hayfingol mece men den tun, kono ko libugol fii nduu rewirdu oo allaaƕo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi e boorugol teddungal makko ngal, on mo Aazii fow e aduna on fow woni rewude.»

<sup>28</sup> Bay be nanii din kongudi, be heewi tikkere, be nangi e ewnagol, wi'a: «Artemiisi Efeesiyanƕooŕbe ben ko mawdo!» <sup>29</sup> Onsay saare nden fow jiiŕbondiri, be wubbidi, be saalori be Masedoniyankooŕbe be Puulusa jindidaynoo, dun ko Gayuusi e Aristarke, be nabori be ka fijirde mawnde. <sup>30</sup> Puulusa kadi faalaa hollitaade jamaa on, kono laatii taalibaabe ben jabaali. <sup>31</sup> Hay wofbe e hooreebe Aazii ben, be tawata ko yiŕbe makko kanko Puulusa, be nuli wofbe e makko ko jeeja mo fii wota o yahu ka fijirde mawnde. <sup>32</sup> Tawi wofbe no ewnoo goddun goo, beya kadi no ewnoo goddun goo, ko fii jiiŕbaare nden no woni hakkunde dental ngal, e hoore dun ŕurbe ben andaa wuren ko hondun moobindiri be. <sup>33</sup> Onsay wofbe e hakkunde jamaa on lowi oo wi'eteedo Aleksander mo Yahuudiyankeebe ben feyyini yeeso dental ngal. Kanko Aleksander o towni jungo, tawi himo faalaa sifanaade jamaa on. <sup>34</sup> Bay beya andii ko o Yahuudiyankeejo, fow ewnodi wa saa'iiji didi, hiŕbe wi'a: «Artemiisi Efeesiyanƕooŕbe ben ko mawdo!»

<sup>35</sup> Onsay hoore kaydi on dahi yimbe ben, o wi'i be: «Ko onon yo Efeesiyanƕooŕbe, hara ko hombo woni andaa wonde saare Efeesi nden ko ngaynaakoore rewirdu oo allaaƕo debbo mawdo wi'eteedo Artemiisi, awa kadi ko nde ngaynaakoore nandolla makko iwruŕdo ka kammu on? <sup>36</sup> Bay dun hinaa ko yeddinii, wonee deeyuŕbe, hara on wadiraali huunde hawjere. <sup>37</sup> Ko fii on addii be yimbe, be tawata bonnaa ka hormorde, be hoynaa kadi allaaƕo men debbo on. <sup>38</sup> Si tawii non Dimitiriyuusu oo, e siyaakeebe be o kafidi

mece ben no galdidi e godfo, haray no woodi jaawirdi e jaawooŋe lamminaabe fii mun, yo be wullito e ben. <sup>39</sup> Si tawii non hidon mari godfun ko beyditii e dun, haray ko ka dental ardinaangal ngal dundon moyyintee. <sup>40-41</sup> Ko fii hiden waawi hebude feloore fii nduu murtaldu wadundu hande, bay dalil woo alaa mo holloyen ko hondun wadirden nduu jii boldu.» Bay o gainii wowlude dun, o yilti jamaa on.

## 20

### *Fii Yaadu Puulusa Masedonii e Gereesi*

<sup>1</sup> Bay murtaldu ndun accii, Puulusa banniti taalibaaŋe ben. Bay o gainii be wakkilinde, o waynii be, o immii, o fokkitani yahugol Masedonii. <sup>2</sup> O tayitoyi den leyde e hoore himo yewta yimbe ben noneeji no be wakkilora, onsay o hewtoyi Gereesi. <sup>3</sup> Onsay o kodfii don lebbi tati, hari himo woniri yettugol don laana ndiyan, yaara Sirii. Kono nde tawnoo Yahuudiyankeŋe ben no ebbani mo janfa, o aadii yilitagol Masedonii. <sup>4</sup> Hari ko o wondi ko dowta mo, ko oo bidfo Piruusi mo Biriyaata wi'eteedo Sopateere, e Aristarke e Sekondiisu, on ko mo Tesalonii, e Gayuusi, on kadi ko mo Derbata, e Timotee e Tikiiki e Torofiimi, bee fow ko be iwdi \*Aazii. <sup>5</sup> Ben woni yeeso, be habboyii men Turuwaasi. <sup>6</sup> Menen kadi, bay \*Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden feyyii, men bakii e laana ndiyan Filipii. E nder balde jowi men tawoyi be Turuwaasi, men wadi don balde jeedifi.

### *Fii Wurniteede oo wi'eteedo Etikuusi*

<sup>7</sup> E asewe kiikiide, men moobondiri fii paamidugol. Nde tawnoo Puulusa ruttoto bimbi nden pande, o yewtidi e tawanooŋe ben, o junni yewtere makko nden haa tumbere jemma. <sup>8</sup> Tawi lampuuji duuduŋi no ka suudu dow-dowru ka men mottondirnoo don. <sup>9</sup> Tawi kadi suka no wi'ee Etikuusi no joodinoo e damun tosokun<sup>Z</sup> e on koore tammo. O yetti doyngol luggungol e nder ko Puulusa juutini yewtere nden kon, o accitii ka koore ton sabu doyngol ngol, o yani. O imminaa, tawi o maayii. <sup>10</sup> Onsay Puulusa tippii, o ugginii e hoore makko, o yetti mo, o tambii, o wi': «Wota on aanu, ko fii himo wuuri.» <sup>11</sup> Bay kanko Puulusa o yawitoyii, o tayiti bireedi on, o paami. Bawto dun, o yewti kadi ko juuti haa wa ka peeral fajiri. Onsay o yahi. <sup>12</sup> Bawto dun, suka on nattaa ko o wurdo, dun wonani be welo-welo mawngol.

### *Fii Iwugol Puulusa Efeesi Yaha Miletii*

<sup>13</sup> Onsay menen men hikkaniid men yeeso, men bakii don e laana ndiyan fii yahugol Asoosi ka men haanunoo yititide e Puulusa don, bay hari kanko o aadike wonde o seppay. <sup>14</sup> Bay o tawoyii men Asoosi, men yawni mo ka laana fii yaadugol e makko Mitileeni. <sup>15</sup> Bay men iwii don, men jokki baharu on haa men hewtoyi bimbi nden pande yeeso Kiyoo. E pallal hikkungol don ngal kadi, men meemoyi ka wi'eteede don Samoosi. Bawto ngal pallal don kadi, men hewtoyi Miletii. <sup>16</sup> Tawi Puulusa no miijinoo feyyugol Efeesi tun hara daraaki, fii wota o tongo e nder Aazii on. Ko fii hari himo hawji hewtoyogol Yerusalaam fii Juldeere \*Pentakosta nden, si tawii dun no waawi mo gasande. <sup>17</sup> Ko onsay, ko o woni Miletii don, kanko Puulusa o immini ko yahana ardotooŋe \*mofal ngal Efeesi. <sup>18</sup> Bay ben arii, o wi'i be: «Hidon andi ko honno mi wondiri e mo'on yeru ko mi woni doo kon, gila pande mi tippi Aazii. <sup>19</sup> E hoore dun mi kurkanke Joomiraado on, e hoore yankinaare fow, e nder gondi, e hakkunde ndarndeede wonandun lan janfaaji immorde e Yahuudiyanke'en. <sup>20</sup> E baawo suudugol on hay huunde, mido feppinande on, janna on e hakkunde fow e ka cuudi kala ko wondani on e nafa, <sup>21</sup> e seedintinangol Yahuudiyankeŋe ben e \*Gereekiyankeŋe ben fii tuubangol Alla e gomdingol Iisaa Joomi men on.

<sup>22</sup> «Jooni yo mi yahu Yerusalaam, bay Ruuhu Allaahu on no habbitii e dun, e hoore mi andaa ko heboytammi ton. <sup>23</sup> Ko woni tun, gila saare hebi e saare, \*Ruuhu Seniido on no seedintinande lan wi'ammi wonde, kaŋŋi e satteendeji no sabbii lan. <sup>24</sup> Kono mi wadaa ngurndan an dan ko godfun, wa si tawii hidan hitti e an, fii tun yo mi timmin jinduruuji an din e golle de mi hebiri Iisaa Joomi on den, dun ko seeditagol fii Kibaaru Moyyo fii moyyere Alla nden.

<sup>25</sup> «Jooni mido andi, on yi'itataa lan hande kadi, dun ko onon bee be mi rewi hakkunde mun, mi waajii fii \*laamu Alla ngun. <sup>26</sup> Ko dun wadi, mido seedaade hande wonde si godfo e mon halkike, haray wonaa min wadi. <sup>27</sup> Ko fii mi suudaali on hay huunde, mi banganiani on ebbore Alla nden fow. <sup>28</sup> Jooni reenee, reenidon hoore mon e wuro ngo Ruuhu Seniido on wadi on e hoore mun ngon, fii no ayniron mofal Alla ngal o hebiri yiyan bidfo makko on tigi. <sup>29</sup> Mido andi si mi iwoyii doo, caapaali hunyudi

Z 20:9 20.9 «Damun tosokun» ko ko wi'eteede «fineeter» kon fewndo doo.

aroyay hakkunde mon di tawata accoytaa wuro ngon. <sup>30</sup> Awa kadi wobbe hawtoyto e hakkunde mon, hara hibe wowla haalaaji boyliidi fii poofugol taalibaabe ben e maɓbe. <sup>31</sup> Awa on wattanoyay yiila, anditon, e nder duubi tati jemma e jalorma mi accaali waajagol mo kala e mon e hoore gondi.

<sup>32</sup> «Jooni mi yettii on, mi halfinii Alla e daaluyee moyyere makko nden, ko on mari bawgal fii mawningol on e yedugol on ndondi wondude e yimbe Alla ben fow. <sup>33</sup> Mi himmanaali kaalisi e kanje e concu hay gooto. <sup>34</sup> Onon tigi hidon andi ko juude an den mi golliri fii ko mi hatonjini e mun kon e ko wondiɓbe an ben hatonjini e mun kon. <sup>35</sup> E nder d'un fow, mi hollii on yo on gollir nii fii yo on wallito lo'ufe ben, anditon kadi kongudi Iisaa Joomi on ko o wi'i kon kanko tigi wonde: «Ko okkugol furi moyyude edii okkoreede.» »

<sup>36</sup> Bay o gaynii yewtude d'un, onsay o jiccii fi du'ondirgol e maɓbe be fow. <sup>37</sup> Onsay be fow be hirbii mo kanko Puulusa, be lunnii e hoore gondi tiidufi. <sup>38</sup> Ko burnoo be sokolinde kon, ko ko o wi'unoo be kon wonde be yi'itaa mo hande kadi. Onsay be d'owtiti mo haa ka laana ndiyan.

## 21

### *Fii Yaadu Puulusa ndun Tiiri e Seezariiya*

<sup>1</sup> Bay men sertii e maɓbe, men bakii d'on e laana ndiyan, men fewni haa Koosi. Bimbi nden pande men yahi Rodeesi. Bay men iwii d'on kadi, men yahi Patara. <sup>2</sup> Bay men tawii d'on laana lumbooha yaara Fenisii, men bakii d'on, men yahi. <sup>3</sup> Bay men battike Siipuru, onsay men acciri d'on ka nano, men yaari telen Sirii fii tippinoygol ko laana kan rondii kon Tiiri. <sup>4</sup> Bay men tawii taalibaabe ben d'on, men woni balde jeedifi. Immorde e Ruuhu Allaahu on be wi'i Puulusa: «Wota yahu Yerusalaam.» <sup>5</sup> Bay den balde jeedifi timmii, men yahi. Onsay kambe fow e rewbe maɓbe ben e biɓbe maɓbe ben, be d'owtiti men, men yaadi haa men yalti saare nden, d'un ko ka sera ndiyan, men jiccii, men du'ondiri. <sup>6</sup> Onsay men waynondiri e maɓbe, men bakii ka laana, kambe be yiltitii ka maɓbe.

<sup>7</sup> Bay men gaynii ko yaaretee laana ndiyan kon, d'un ko gila Tiiri haa Potolemaayi, men hiwrondiri e musibbe gomɗinbe wonbe d'on ben, men wondi e maɓbe jallal.

<sup>8</sup> Bimbi nden pande, men yahi men hewtoyi Seezariiya, men naatiri ka suudu Filiipu oo waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, tawdaado e njeedifidoobe ben, men weeri ka makko.<sup>a</sup> <sup>9</sup> Tawi himo mari jiwbe nayo haaloobe ko Alla longini d'un be andaali gorko. <sup>10</sup> Nde tawnoo men wadii d'on balde buy, haaloowo ko Alla longini d'un wi'eteedo Agabuusi, iwrudo ka diiwal Yahuuda, ari tawi men. <sup>11</sup> O yetti dattol Puulusa ngol, o haɓɓitii juude e koyde, o wi'i: «E hino ko \*Ruuhu Seniido on wi'i kon: «Oo neddo jeydo ngol dattol, Yahuudiyankebe ben haɓɓiray mo nii Yerusalaam, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben.» »

<sup>12</sup> Bay menen e ben yimbe hodufe e nden nokkuure men nanii d'un, men jeeji Puulusa fii wota o yahu Yerusalaam. <sup>13</sup> Kono Puulusa jaabii men, wi'i: «Ko hondun wulloton, bonnon mi bernde? Ko fii min hinaa fii haɓɓegol tun mi hebulanii, kono ko hay maayugol Yerusalaam fii innde Iisaa Joomi on.»

<sup>14</sup> Nde tawnoo o jabaali yilteede e ko o anniyii kon, men haɓɓitaaki hande kadi, kono men wi'i: «Yo kodduruyee Joomiraado on wadu!»

<sup>15</sup> Bay den balde d'on feyyii, men eɓɓindii, men yahi Yerusalaam. <sup>16</sup> Taalibaabe goo be Seezariiya dowti men ka godfo no wi'ee Manasuuna mo Siipuru, on ko taalibaajo gila ko neebi, fii ko werna kon.

### *Fii Hewtugol Puulusa Yerusalaam*

<sup>17</sup> Bay men hewtii Yerusalaam, musibbe ben jaɓɓori men weltaare. <sup>18</sup> Bimbi nden pande menen e Puulusa men ari ka Yaaquuba, ardotoobe \*moftal ngal kadi fow ari d'on. <sup>19</sup> Bay Puulusa gaynii be hiwraade, o nangi e fillitanagol be, fensita ko Allaahu on wadi e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben e nder golle makko den. <sup>20</sup> E nder ko be hedii mo kon, be mawnini Alla, e hoore d'un be wi'i mo: «Musidfo, a yi'i ittiri guluuje guluuje Yahuudiyankebe ko gomɗini, e hoore be fow hibe haɓɓitii e Sariya on. <sup>21</sup> E hoore be yeetaama wonde hida jannude Yahuudiyankebe wonbe e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben fow wota be jokku Sariya Muusaa on, d'un ko wi'ugol be wota be sunnin faybe maɓbe ben e wota be jokku naamuuji d'in. <sup>22</sup> Hara ko hondun wadeten? Ko fii pellet be anday wonde a arii. <sup>23</sup> Ko d'un wadi si men wi'ete yo a wadu ko men wi'u-maa kon. No e hakkunde amen yimbe nayo woondufe woondoore. <sup>24</sup> Yettu ben, laɓɓindinodaa e maɓbe, fawtoɗaa njoddi fembagol maɓbe ngol, d'un fow anday

<sup>a</sup> 21:8 21.8 Sah. 6.1-6

goonga alaa e ko be wowlanaa kon fii maa, kono an kadi hida doftii Sariya on. <sup>25</sup> Kono fii be wonaa Yahuudiyanke, gomdinbe ben, men tawi no moyyi ka men windana be, yo be reeno e tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiiyan e mummunteeeji jii budi e jinaa.»

<sup>26</sup> Bimbi nden jande, Puulusa yetti ben yimbe nayo, o labbindinodi e maβbe, o naati ka \*juulirde mawnde. O fejjini ko honde tuma e jalaade den labbinagol maβbe ngol timmata, sadaka mo bee e maβbe wadee.

### *Fii no Puulusa Nangiraa*

<sup>27</sup> Ka balde jeedifi den timmata don, bay Yahuudiyankeebe fe \*Aazii ben yi'i mo ka juulirde mawnde, be yuuni jamaa on fow, be fawi mo juude, <sup>28</sup> e hoore hiβe ewnoo, wi'a: «Isra'iilayankeebe\*, wallee men! E hino neddo wondo jannude fow on nokku woo nokku fii liddagol jamaa on, liddoo Sariya on, liddoo kadi ndee nokkuure. E hay o naadii \*Gereekiyankeebe ka juulirde mawnde, o tuuninii ndee nokkuure hormorde!» <sup>29</sup> (Ko woni sabu dun ko tawde hari be yiidiino mo e oo Efeesiyankoojo wi'eteedo Torofimi ka saare, haa be sikki wonde Puulusa naadii mo ka juulirde mawnde.)

<sup>30</sup> Onsay saare nden fow memminii, yimbe ben dogi iwri e cende den fow, be nangi Puulusa, be poodi mo, be itti ka juulirde mawnde, baafe den ombaa kisan. <sup>31</sup> Wa ko be eβbata fii warugol mo, tawi hooreejo dental suufaabe Roomu ben nani wonde jii boldu wadii e nder Yerusalaam fow. <sup>32</sup> Don kisan, o yetti suufaabe e yeesoobe mun, be wubbani ben eβfunoobe warugol Puulusa. No be yiirunoo on hooreejo e ben suufaabe, be acciti piyugol mo.

<sup>33</sup> Onsay on hooreejo badii mo kanko Puulusa, o nangi mo, o yamiri yo be jolku mo jolokooje didi. O landii non ko hombo woni oo e ko hondun o wadi. <sup>34</sup> Kono tawi e nder jamaa on, wobbe no ewnoo wi'a goddun, beya kadi no wi'a goddun goo, tawi kanko hooreejo on o waawaali andude ko woni haqiiqa fii murtaldu ndun. Onsay o yamiri yo be nabu mo ka daaka suufaabe ben. <sup>35</sup> Wa ko Puulusa yawata bordi din, suufaabe ben kutii mo tambii sabu hunyeendi jamaa on. <sup>36</sup> Ko fii hari konu yimbe ben no jokki mo, no ewnoo, wi'a: «Waree mo!»

### *Fii Yewtere nde Puulusa Yewti Jamaa Yerusalaam on*

<sup>37</sup> Wa ko kanko Puulusa o naadete ka daaka suufaabe ben, o landii hooreejo dental suufaabe ben, o wi'i: «E hara a newnanay lan yeetagol ma goddun?»

On jaabii mo, wi'i: «Hida waawi haala Gereeki? <sup>38</sup> E hara hinaa an woni oo Misirayankoojo, wonudo sabu nduu murtaldu ko feyyi koo, dogidi e bee ittoobe ko'e guluuje nayo ka wulaa?»

<sup>39</sup> Kanko Puulusa o wi'i mo: «Min, ko mi Yahuudiyankeejo mo Tarsiisu, dun ko e nder Silisii, jeyaado e saare nde tawata wonaa hayfunde. Mi jeejii ma newnanan yewtugol jamaa on.»

<sup>40</sup> Onsay on hooreejo newnani mo. Kanko Puulusa o immii, o darii ka hoore bordi, o yeyani jamaa on jungo, deeyaango tiifungo wadi. Onsay o hewtini be yewtere nden e haala Yahuudiyanke, o wi'i:

## 22

<sup>1</sup> «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, jooni hedee mi yewta on fii jaabannde an nden.» <sup>2</sup> Nde be nanunoo ko e haala Yahuudiyanke o woni be yewtude, deeyaango ngon burti kadi.

Onsay Puulusa wi'i: <sup>3</sup> «Min ko mi Yahuudiyankeejo hebaado Tarsiisu, dun ko e nder Silisii, kono ko e nder ndee saare doo mi ne'aa. Ko e fee Gamaliyiila kadi mi jangi fii jokkugol Sariya baabiraabe men ben tigi. Hari mido huminoo e Alla fota wano wonirdon non on fow hande. <sup>4</sup> Mido kukkotonoo ben jokkuβe laawol Iisaa haa wobbe maayori, mi habba, mi soka worbe e rewbe. <sup>5</sup> Yottinoowo\* mawdo sadaka on e dental mawbe ben fow ko seedee an e dun. Mi hendorii be hay fataake fii musibbe Yahuudiyankeebe wonbe Damaasi ben. Onsay mi yahi fii habbugol jokkuβe ngol laawol wonbe ton ben, mi adda Yerusalaam fii donkingol be.

<sup>6</sup> «Wa fewndo ko mi woni ka data, bay mi badike Damaasi, dun ko wa naange e hoore, tun ndaygu moolanaangu iwri ka kammu, hunditi lan. <sup>7</sup> Mi yani ka leydi, onsay mi nani hawa no wi'ammi: <Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wondaa mi kukkanaade?»

<sup>8</sup> «Mi jaabii: <Ko an hombo nii Joomi an?»

«O wi'immi: <Ko min woni Iisaa jeyaado Naasirata, on mo wondaa kukkaade.» <sup>9</sup> Ben wondunoobe e an yi'uno ngun ndaygu, kono be alaano nanude hawa on Wondo lan wowlande.

<sup>10</sup> «Onsay mi wi'i: <Ko hondun mi wadata, yaa an Joomi?»

«Joomi on jaabii lan, wi'i: <Immo yahaa Damaasi, ko don be yeetoto-maa kala ko haanudaa wadude.»

<sup>11</sup> «Tawi mi alaa yi'ude han kadi, ko fii hari jalbeendi ngun ndaygu wuminii lan. Onsay wondunooḃe e an ben d'owimmi haa mi hewti Damaasi.

<sup>12</sup> «Tawi godfo no don no wi'ee Hanaaniya, on ko gorko dewo d'oftotoodo Sariya on, mo Yahuudiyankeḃe wonḃe Damaasi ben fow joganii kongol moyyol. <sup>13</sup> On ari darii takko an, wi'immi: <Ko an yo Saawulu musid'ḃo an, wuntu!> E on saa'i tigi mi wunti, mi yi'i mo.

<sup>14</sup> «O wi'immi kadi: <Alla baabiraabe men ben subike ma fii yo a andu faale makko on e fii yo a yi'u Feewudo on, nanaa kongudi iwruḃi ka hunduko makko ḃin. <sup>15</sup> Ko fii a wonay seeditantooḃo mo e yeeso yimḃe ben fow fii ko yi'udaa kon e ko nanudaa kon. <sup>16</sup> Jooni non ko hondun wond'aa nennanaade? Immo \*looted'aa maande kisiyee, labḃened'aa junuubaaji maa ḃin e nder jantagol innde makko nden.»

<sup>17</sup> Puulusa wi'i kadi: «Bay mi yilitike Yerusalaam, e nder ko mi torotoo Alla kon ka \*juulirde mawnde, mi fejjinanaa godḃun. <sup>18</sup> Onsay mi yi'i Joomi on, o wi'immi: <Hittin yaltugol Yerusalaam, ko fii be jabataa seeditoore maa nden fii an.> <sup>19</sup> Kono mi wi'i: <Joomi an, hiḃe andi kamḃe tigi wonde mi yahayno gila e juulirde heḃi e juulirde fii piyugol soka ben gomḃinḃe ma. <sup>20</sup> Awa fewndo kadi be hibbi yiyan Astefaana ḃan, ḃun ko on seeditantonooḃo ma, hari min tigi mido ḃon e mido jabi ḃun. Awa kadi hari mido joganii ben wonḃe mo warude conci mun ḃin.> <sup>21</sup> Kono o wi'immi, <Yahu, ko fii mi imminte ka wodḃi, ḃun ko haa e be wonaa Yahuudiyanke ben.>»

<sup>22</sup> Laatii be hedii mo kanko Puulusa haa e ngol kongol ḃon, onsay be ewnii, be wi'i: «Yo sifa oo ned'ḃo itte aduna! O haanaa wuurude!» <sup>23</sup> Be beydi sonko, be ferii kadi conci maḃḃe ḃin, e hoore hiḃe bugoo kadi mbullaari dow.

<sup>24</sup> Onsay hooreejo dental suufaabe ben yamiri yo be naadu Puulusa ka nder daaka suufaabe ben, be landora mo cabbi fii andugol ko hondun wonaa sonkireede nii fii makko. <sup>25</sup> E nder ko be haḃḃata mo kon fii foccugol mo, kanko Puulusa o wi'i yeesojo sufaabe wonnooḃo ḃon on: «E hara hiḃon newnanaa foccugol jeyaado e laamateeri Roomu, mo on jaawaali toode?»

<sup>26</sup> Bay on yeesojo nanii ngol kongol, o yahi, o wi'oyi hooreejo dental ngal: «Ko honno gerdataa, ko fii oo ned'ḃo ko jeyaado e laamateeri Roomu.» <sup>27</sup> Onsay on hooreejo ari wi'i mo kanko Puulusa: «Yeeto lan, e hara ko a jeyaado e laamateeri Roomu?»

O jaabii: «Hiiyii, ko mi ḃun.»

<sup>28</sup> Kanko hooreejo on o wi'i mo: «Min ko kaalisi buy mi itti fii yo mi wonu jeyaado e laamateeri Roomu.»

Puulusa kadi wi'i mo: «Min non mi jibina ko mi ḃun.» <sup>29</sup> Onsay kisan landotonooḃe mo ben diri, hooreejo dental ngal kadi huli, bay o andii Puulusa ko jeyaado e laamateeri Roomu, awa kadi o wadii haa o haḃḃaama.

### *Fii Yewtere Puulusa nden yeeso Dental Mawḃe ben*

<sup>30</sup> Jango mun, nde tawnoo kanko hooreejo dental suufaabe Roomu ben himo faalaa andude e haqiiqa ko hondun Yahuudiyankeḃe ben wonnoo mo toopirde, o hoynitani mo, o yamiri kadi hooreeḃe yottinooḃe sadaka ben e dental fewjooḃe ben fow mottondirgol. Onsay o addi Puulusa, o jodḃini mo yeeso maḃḃe.

## 23

<sup>1</sup> Bay Puulusa tenyinii dental fewjooḃe ben, o wi'i: «Musibḃe, ko e hoore bernde laabunde mi wonirani Alla haa handeere ndee.» <sup>2</sup> Tun \*yottinoowo mawḃo sadaka on, ḃun ko Hanaaniya, yamiri wonḃe takko makko ben bantagol mo.

<sup>3</sup> Puulusa kadi wi'i mo: «An kadi, Allaahu on bantoto ma yo maadi rawninaandi! Hida joodii jaawirgol lan Sariya on, e hin-le a bonnirii Sariya on ko yamirḃaa yo be banto lan kon!»

<sup>4</sup> Wonnooḃe ḃon ben wi'i: «A hoynii yottinoowo mawḃo sadaka fii Alla on!»

<sup>5</sup> Onsay Puulusa jaabii, wi'i: «Musibḃe, hari mi andaa wonde ko yottinoowo mawḃo sadaka on nii, ko fii no windii: Wota mo wowla yeesojo jamaa mun on ko boni.» <sup>b</sup>

<sup>6</sup> Bay kanko Puulusa o faamii wonde feccere e wonnooḃe ḃon ben ko fedde \*Sadduusiyaabe e ndeya feccere kadi ko fedde \*Fariisiyaabe, onsay kanko Puulusa o ewnii ka hakkunde dental fewjooḃe ben, o wi'i: «Musibḃe, min ko mi Fariisiyaajo bii Fariisiyaajo kadi. Ko sabu tanyinaare ummutal mayḃe ben wadi si mido jaaweede.»

<sup>7</sup> Bay kanko Puulusa o wi'i ḃun, yeddondiral wadi hakkunde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, onsay mbatu ngun senditii. <sup>8</sup> (Tawi Sadduusiyaabe ben no wi'a

ummutal alaa, malaa'ika alaa, awa kadi ruuhu alaa. Fariisiyaafe ben kapnun no wi'a dun fow no woodi.)

<sup>9</sup> Sonko njano wadi, wobbe e yeesoobe dental Fariisiyaafe ben hawtii, be immini yewtoore tiidunde, fe wi'i: «Men yi'aali bone woo e hoore oo neddo. No gasa non hara ko ruuhu maa malaa'ika wowlani mo.» <sup>10</sup> Nde tawnoo yeddondiral ngal no tiidude tun, hooreejo dental suufaafe ben huli wota fe seekitu Puulusa. O yamiri suufaafe ben tippagol, ittoya mo hakkunde maaffe, fe naba mo ka daaka suufaafe ben.

<sup>11</sup> E on jemma hikkiido don, Joomi on hadii Puulusa, wi'i mo: «Wakkilo, ko fii wano seeditordaa non fii an Yerusalaam, bee seeditoroyaa non kadi Roomu.»

#### *Fii Janfa Yahuudiyankeefe ben e hoore Puulusa*

<sup>12</sup> Bay weetii, Yahuudiyankeefe ben wadi janfa, be woondi wota fe jaamu hay huunde maa fe yara, doo e be warude Puulusa. <sup>13</sup> Ben ebbunooobe kan janfa no burnoo cappande nayo. <sup>14</sup> Be yahi, fe tawoyi hooreefe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben, fe wi'i be: «Men aadike e hoore woondoore tiidunde wonde, men naamataa men yarataa hay huunde fannin men waraali Puulusa. <sup>15</sup> Jooni nanondiree e dental fewjooobe ben, yiidon e hooreejo suufaafe ben, faaminanon mo wonde on ndaaray fii nduu muraadu Puulusa hara ko no woniri non, fii no o addira mo yeeso mon. Menen haray meden hebulii warugol mo doo yo o hewtu.»

<sup>16</sup> Kono laatii fiddo bandiraawo Puulusa on nani hiife yewta fii kan janfa, o yahi o naatoyi ka daaka suufaafe ben, o humpiti dun Puulusa. <sup>17</sup> Puulusa kadi noddii goddo e yeesoobe suufaafe ben, o wi'i on: «Dowtu oo ka hooreejo dental suufaafe ben, ko fii himo jogii ko o hollita mo.»

<sup>18</sup> On yeesojo kadi yetti mo, dowtu mo ka on hooreejo, o wi'i mo: «Ko oo kasoojo wi'eteedo Puulusa noddimmi wi'immi yo mi dowtu oo suka ka mon, himo mari godfun ko o yeetoo on.»

<sup>19</sup> On hooreejo kadi jogii mo jungo ngon, fe pottitii sera, o wi'i mo: «Ko hondun jogidaa ko yeetodaa mi?»

<sup>20</sup> On suka jaabii mo, wi'i: «Yahuudiyankeefe ben nanondirii fii toragol on yo on naban be Puulusa jango ka yeeso dental fewjooobe ben, wa si tawii hiife faalaa humpitaade ko laabi fii nduu muraadu makko. <sup>21</sup> Awa wota on jafu ko fe toroytoo on kon, ko fii buri yimbe cappande nayo hakkunde maaffe no ebbi janfa e hoore makko. Hiife aadii e nder woondoore wonde fe naamataa fe yarataa doo e be warude mo. Hiife hebulanii non dun. Jooni ko newnugol mon ngol tun fe hedii.»

<sup>22</sup> Onsay hooreejo dental suufaafe ben newnitani suka on, e hoore o wi'i mo wota o wowlan hay gooto kon ko o humpiti mo don.

#### *Fii no Puulusa Feyyiniraa Seezariya*

<sup>23</sup> Kanko hooreejo on o noddii kadi dido e hakkunde yeesoobe suufaafe ben, o wi'i be: «Hebulinee suufaafe teemedde dido e doginoobe pucci cappande njeedido e be konkenje teemedde dido fii ko yaha Seezariya hande jemma ka saa'i jeenayabo. <sup>24</sup> Ebbon kadi pucci ka Puulusa yawa, naban mo lawnon haa ka Felikiisa yeesojo diiwal ngal.» <sup>25</sup> O windirani nii kadi lando on batakuru, o wi'i:

<sup>26</sup> «Salminaango an min Kuloodu Lisiyaasi, haa e mo'on onon Felikiisa, yo yeesojo tedduo.

<sup>27</sup> «Awa oo neddo mo mi nabani on, ko Yahuudiyankeefe ben wonnoo ko nangi mo fii warugol. Nde mi humpitinoo wonde ko o jeyaado e laamateeri Roomu, mi ardi e mojobere suufaafe, mi jattini mo fe. <sup>28</sup> Nde tawnoo mido faalaa andude ko e hoore hondun be wonnoo mo toojirde, mi nabi mo e yeeso dental fewjooobe maaffe ben. <sup>29</sup> Mi tawi toope maaffe den ko e banje yeddondire fii Sariya maaffe on. Kono tawi ella woo fawaaki mo foddudo e wareede maa sokeede. <sup>30</sup> Bay mi andinaama janfa no ebbaa e hoore oo neddo, mi imminani on mo kisan, mi yamiri ben toojube mo yo fe wullito e hoore makko ka mon.»

<sup>31</sup> Onsay, suufaafe ben wadi ko fe yamiraa kon, fe yetti Puulusa, fe nawri mo jemma haa Antipatri. <sup>32</sup> Bimbi nden pande be yltitii ka daaka suufaafe ben e hoore fe accu fe pucci ben yaadii e makko. <sup>33</sup> Bay ben hewtii Seezariya, fe jonnii yeesojo diiwal ngal batakuru ndun, fe watti Puulusa e juude makko. <sup>34</sup> Bay kanko yeesojo on o jangii batakuru ndun, o landii Puulusa ko mo o diiwal hongal. Bay o andii ko mo o Silisii, <sup>35</sup> o wi'i: «Nde toojube ma ben aroyi woo mi hedoyto ma.» Onsay o yamiri yo fe maroy Puulusa ka suudu laamu \*Heroodu lando on.



<sup>1</sup> Balde jowi bawto d'un, \*yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Hanaaniya, ardi e mawbe seedaabe e yewtoowo<sup>c</sup> no wi'ee Tertuula. Be wullitii e hoore Puulusa ka yeesojo on. <sup>2-3</sup> Bay kanko Puulusa o noddaama, oo wi'eteedo Tertuula nangi toopirde mo nii, wi'a: «Yaa an Felikiisa lando teddufo, ko sabu mon men hebiri oo buttu timmudo, ko faamu mon ngun kadi woni sabu si dee waylande fii nafa oo jamaa wadi. Meden jabidi di, di fow ka woni woo e hoore anditangol on fota. <sup>4</sup> Kono fow e mun, men faalaaka on tongude haa neeba, mi torike on tun, tippude e newaare mon nden, yo on newnan men heditodon men seeda.

<sup>5</sup> «Men taw oo nedfo ko gerenteejo, memminoowo yeddondire e hakkunde Yahuudiyankeefe aduna on fow. Ko o yeesojo fedde Naasirayaabe ben kadi. <sup>6-7</sup> O etike hay no o tuuninira \*juulirde mawnde nden. Onsay men nangi mo.<sup>d</sup> <sup>8</sup> Onon tigi Felikiisa hidon waawi mo landaade kanko Puulusa, andon fii ko men toopiri mo kon fow.»

<sup>9</sup> Yahuudiyankeefe ben bambani mo kanko Tertuula, be wi'i: «Ko nii tigi woniri!»

<sup>10</sup> Onsay Puulusa yetti haala kan, bay yeesojo on jonnirii mo haala kan baayugol mo, o wi'i:

«Midfo andi wadii nii duubi buy ko onon woni jaawoowo e hoore oo jamaa. Awa ko e nder hoolaare mi weebitirra jaabannde an nden. <sup>11</sup> Wadaali nii furi balde sappoo e didi gila mi yahi Yerusalaam fii rewoyngol Alla, hidon waawi tefude d'un non onon tigi. <sup>12</sup> E hoore d'un be tawaali midfo yeddondira e godfo maa midfo yuuna yimbe, d'un non woni ka juulirde mawnde, maa e deya juulirde, maa ka nder saare. <sup>13</sup> Be waawataa kadi hollude ko hondun be toopirimmi. <sup>14</sup> Midfo qirritaade yeeso mon wonde ko Alla baabiraabe an ben mi woni rewude, e hoore jokkugol laawol ngol be wi'i ko fedde ngol. Midfo gomdini kadi kala ko windii ka Sariya e ka defte annabaabe ben. <sup>15</sup> Awa kadi midfo mari on tama'u e fee Alla, wano kambe kadi be tijjori non: on-le ko fii ummutal feewube ben e boyliibe ben. <sup>16</sup> Ko d'un wadi si min kadi mi etoto fii hebugol bernde nde aldaa e feloore yeeso Alla e yeeso yimbe ben.

<sup>17</sup> «Bay wadii duubi buy mi artaali ka leydi an, mi arti fii addangol yimbe an ben kaalisi fii ko be wallitora, e fii weebitangol Alla dokke. <sup>18</sup> Ko onsay be tawimmi ka juulirde mawnde e hoore ko mi labbiniido. Mi wondaa kadi e yimbe maa murtaldu. <sup>19</sup> Kono ko Yahuudiyankeefe be \*Aazii goo haanunoo arude hollitoo yeeso mon, be liba haala e an, si tawii hiibe jogii goddun ko be fawa e an. <sup>20</sup> Si hinaa d'un, yo bee doo wowlu ko ella hombo be tawi midfo wadi wa fewndo ko mi addaa yeeso dental fewjoobe ben. <sup>21</sup> Si hinaa taw hara ko fii ngol kongol ngol mi ewninoo e hakkunde maaffe tun, mi wi'i: Ko sabu ummutal maybe ben wadi si mi wadaa jaaweteedo yeeso mon hande!»

<sup>22</sup> Nde tawnoo Felikiisa no humpitii fii laawol ngol moya, o yamiri fe yiltagol taho, o wi'i: «Nde hooreejo dental sufaaabe ben ari woo, d'un ko Lisiyaasi, mi ndartay muraadu mon ndun.»

<sup>23</sup> O yamiri kadi yeesojo sufaaabe ben yo o maroy Puulusa e hoore hoyngol mo seeda, hara o salaaki kadi be Puulusa ben kurkanoo mo.

<sup>24</sup> Bay balde seeda feyyii, kanko Felikiisa o ardi e beyngu makko, d'un ko Duruusiila, tawi on debbo ko Yahuudiyankeejo. Kanko Felikiisa, o immiini ko yahana Puulusa, o hefii mo fii ko yowitii e gomdingol Iisaa Almasiihu on. <sup>25</sup> Nde tawnoo Puulusa ko fii peawal e waawugol hoore mun e fii jaawoore aroyaynde nden wonnoo yewtude, kulol hebi Felikiisa, o wi'i: «Hida waawi yahude taho! Nde mi hettindoyii woo, mi noddete.» <sup>26</sup> E himo tanyininoo kadi wonde Puulusa yeenay mo, ko d'un wadi si himo imminaynoo ko yahana mo soono woo fii yo be yewtidu. <sup>27</sup> Duubi didi feyyiri nii. Bawto d'un Felikiisa lontaniraa Perkuusi Festuusa. Nde tawnoo kanko Felikiisa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankeefe ben, o acci Puulusa ka kaso.

## 25

### Fii Yewtere nden hakkunde Puulusa e Festuusa

<sup>1</sup> Bay kanko Festuusa o hewtii e ngal diawal Seezariya, o woni don balde tati si o yahi Yerusalaam. <sup>2</sup> Onsay hooreebe \*yottinoobe sadaka ben e mokobaafe Yahuudiyankeefe ben yahi ka makko, wullitii e hoore Puulusa. <sup>3</sup> Be torii mo, be jeeji yo o sulfinan be, o addana be Puulusa Yerusalaam, tawi hiibe ebbunoo janfa no be warira mo ka laawol. <sup>4</sup> Kono Festuusa jaabii be, wi'i: «Puulusa no sokii Seezariya, awa min kadi mi yiltoto ton ko neebaa.» <sup>5</sup> O wi'i kadi: «Midfo waawi yaadude e wofbe e hooreebe mon ben, si on nedfo no wadi bone, be wullitoo e hoore makko!»

<sup>c</sup> 24:1 24.1 Oo «yewtoowo» doo ko andufo sariya Roomiyankooobe ben. <sup>d</sup> 24:6-7 24.7 Bindi goo no beyditi d'un ka lannooe aaya on: Kono tawi Lisiyaasi hooreejo sufaaabe ben naatii o jattiri mo e juude amen doole.

<sup>6</sup> Laatii kanko Festuusa o wondaali e maŕbe buri balde jeetati haa sappo, onsay o yiltitii Seezariya. Bimbi nden pande bay o joodike ka naawirdu, o yamiri yo Puulusa adde. <sup>7</sup> Bay on addaama, Yahuudiyankeebe iwruŕbe Yerusalem ben hundi mo, ŕe libi e hoore makko toojne duufude tiidufde, de ŕe waawataa fensitude fii mun. <sup>8</sup> Puulusa jaabori nii, wi'i: «Mi wadaali ella liddiido Sariya Yahuudiyankeebe ben, maa \*juulirde mawnde nden, maa lando mawdo Roomu on.»

<sup>9</sup> Nde tawnoo kanko Festuusa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankeebe ben, o jaabii Puulusa, o wi'i mo: «Hida faalaa yahude Yerusalem jaawedaa ton e tawnde an?»

<sup>10</sup> Puulusa jaabii mo, wi'i: «Midŕo ka yeeso naawirdu lando mawdo Roomu on, ko ton mi haanaa naaweede. Mi wadaali Yahuudiyankeebe ben ella woo, wano gelordŕon non onon tigi fota. <sup>11</sup> Kono si midŕo mari ellaaji, e si mi wadii kuude foddude e mayde, haray mi salotaako wareede. Kono si tawii goonga woo alaa e toojne de ŕe toopimmi den, haray hay gooto waawataa lan wattude e juude maŕbe. Dun haray yo mi feyyu ka \*Seezar lando mawdo Roomu on.»

<sup>12</sup> Bay Festuusa yewtidii e ŕe o fewjodata ben, o jaabii Puulusa, o wi'i: «Bay a feyyinii hoore maa ka Seezar, a yahay yeeso Seezar.»

### *Fii no Puulusa Addiraa yeeso Agiriipa*

<sup>13</sup> Balde seeda ŕawto dun, Agiriipa lando on e Bereniise hewti Seezariya fii hiwragol Festuusa. <sup>14</sup> Nde tawnoo ŕe wonay dŕon balde buy, Festuusa weebitani on lando muraadu Puulusa ndun, o wi'i: «Felikiisa non accunoo doo goddo ka kaso. <sup>15</sup> Fewndo non ko mi yahi Yerusalem, hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental mawŕbe Yahuudiyankeebe ben wullitino e hoore makko kanko Puulusa, tawi hiŕbe landii happangol mo. <sup>16</sup> Kono mi jaabii ŕe, mi wi'i: «Roomiyankooŕbe ben woowaa warirgol nii tun, ado ŕe tumbindirde toojube ben e toopaado on, e newngol on toopaado fii no o jaabora den toojne maŕbe.» <sup>17</sup> Onsay mi ardi e maŕbe doo, tawi mi faalaaka juutinde muraadu ndun. Bimbi nden pande kisan mi joddiini naawoore nden, mi yamiri yo on neddo adde. <sup>18</sup> Bay toojube mo ben hewtii, laatii ŕe fawaali mo kuude bonde woo, wano mi sikkirnoo non. <sup>19</sup> Tawi yeddondiral wongal hakkunde maŕbe e makko ngal ko yubbondirngal e fii diina maŕbe kan tun, e aaden mawdo goo kadi no wi'ee Iisaa, mo Puulusa kapun wi'i no wuuri. <sup>20</sup> Tawi min midŕo jibii fii sifa nden yewtere. Onsay mi landii mo si tawii himo faalaa yahude Yerusalem, o naawoyee ton fii dun. <sup>21</sup> Kono Puulusa feyyini nden yewtere yeeso fii yo muraadu makko ndun wonu e andal lando mawdo Roomu on. Onsay mi yamiri yo ŕe maru mo haa nde midŕo feyyina mo ka lando mawdo Roomu on woo.»

<sup>22</sup> Onsay Agiriipa wi'i Festuusa: «Min kadi midŕo faalaa hedfaade on neddo.»

Festuusa kadi jaabii mo: «A hedoto mo jango.»

<sup>23</sup> Bimbi nden pande Agiriipa e Bereniise ardi e hollitaare mawnde, ŕe naatidi e hooreebe suufaabe toowube ben e mokobaabe saare nden ka suudu tolnirdu. E yamiroore Festuusa, Puulusa addaa. <sup>24</sup> Onsay Festuusa wi'i: «Ko an yo Agiriipa lando, e onon fow yo wondube e amen, on yi'ii oo neddo mo fii mun wadi haa jamaa Yahuudiyanke on Yerusalem fow e doo kadi ari toriimi, hara hiŕbe wi'a wonde o haanaa hande kadi wuurugol. <sup>25</sup> Kono min mi faamii o wadaali hay huunde ko foddi e wareede, kono laatii kanko tigi o feyyini hoore makko ka laamu dow-dowwu, mi tawi no moyyi naŕugol mo. <sup>26</sup> Kono mi tawi, mi alaa hay huunde ko mi windana hooreejo dow-dowjo on, hara ko ko haqinqini fii makko. Ko dun wadi si mi weebiti mo yeeso mon, tentinii yeeso mon onon Agiriipa yo lando on, fii hebugol goddun ko mi winda nde lande den lanni. <sup>27</sup> Ko fii mi taw wa si tawii no boylia ka naba kasojo, hara hollaali ko ella hondun woni e hoore makko.»

## 26

<sup>1</sup> Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida newnanaa yewtangol hoore maa.»

Ontuma Puulusa towni jungo, o fuddii jaabaade, o wi'i: <sup>2</sup> «Hande midŕo weltori hebugol feere weebitangol on jaabannde an nden, yo onon Agiriipa Lando, fii de toojne de Yahuudiyankeebe ben libi e hoore an fow. <sup>3</sup> Ko fii hidon andi haa yaltoyi naamuuji Yahuudiyankeebe ben fow e yeddondire maŕbe den fow. Ko dun wadi si mi torike on, jebbilagol hedoo lan.

<sup>4</sup> «Yahuudiyankeebe ben fow no andi ko honno mi wuurirnoo Yerusalem e ka leydi an gila ka fuddoode cukaaku an. <sup>5</sup> Hiŕbe andunoo lan gila ko neebi, hiŕbe waawi non seeditaade. Midŕo wuurirnoo wa \*Fariisiyaajo, mo fedde mun ŕurnoo cataade e diina amen kan. <sup>6</sup> Jooni non, midŕo naaweede sabu tama'u fodaari ndi Allaahu on fodi baabiraabe amen ben ndin. <sup>7</sup> Bolondaaji\* amen din sappoo e didi, din duumiidi e

rewugol Alla jemma e jalorma, no tanyinii yi'ugol laatagol ndin fodaari. Yaa an Lando, ko fii nden tanyinaare Yahuudiyankeefe ben toopirimmi. <sup>8</sup> Ko honno waawuɗon miiɗorde wonde Alla immintintaa mayɓe ben?

<sup>9</sup> «Min tigi hari mido miiɗoo wonde mido haani rewude pehe den fow fii liddagol ndee innde lissaa, oo jeyaɗo Naasirata. <sup>10</sup> Ko ɗun mi wadi Yerusalaam. Min tigi mi sokii gomɗinbe mo buy ka kasooji, wano hooreefe \*yottinoobe sadaka ben newniranimmi non. Nde be ɗaawetenoo fii wareede woo, min kadi tawayno mido wonani nden fewjoore. <sup>11</sup> Awa kadi mi jokkayno be soono woo e juulirde den fow fii donkingol be, mido fittinaynoo be fii no be yeddira gomɗinal maɓbe ngal. E nder ko mi monantoo be haa feyyita kon kadi, mi kukkotonoo be haa ka ca'e janane.

<sup>12</sup> «Ko e nder ɗun mi yahi Damaasi e hoore nelal e yamiroore hooreefe yottinoobe sadaka ben. <sup>13</sup> E nder yaadu ndun tumbere jalorma, mi yi'i jalbeendi no hundi lan, min e be mi yaadaynoo ben ka ɗatal, ɗun ko ndaygu iwrungu ka kammu, burngu naange ngen jalbude, yo Lando on. <sup>14</sup> Men fow men yani ka leydi. Onsay mi nani hawa no wi'ammi e haala Yahuudiyanke: «Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wonda mi kukkanaade? Ko fii no mettan-maa fii dartorgol wa ngaari dartotoondi soggirdu jom mun.»

<sup>15</sup> «Mi jaabii mo: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?»

«Joomi on jaabii lan, wi'i: «Ko min woni lissaa, on mo wonda cukkaade. <sup>16</sup> Kono immo daroɗaa e hoore koyde maa ɗen. Ko fii e hino ko mi feepiran-maa kon: Mido subaade ma fii yo a wonu kurkaadu an, e yo a wonu seede piiji di yi'udaa ɗin e hoore an, e ɗi mi hollay-maa ɗin. <sup>17</sup> Mi jattinoyte e hakkunde oo jamaa Yahuudiyanke, e be wonaa Yahuudiyanke, be mi imminoyay maa haa e mun, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben, <sup>18</sup> fii udditugol gite maɓbe ɗen, be yiltoo ka niɓe, be arda ka ndaygu, be iwa e laamu Ibuliisa, be fewta Alla, be heɓa yaafuyee junuubaaji, be tawdee e yimbe Alla ben, ɓay be gomɗinii lan.»

<sup>19</sup> «Ko ɗun wadi yo Agiriipa Lando on, si mi salaaki doftaade ko mi feppinanaa iwrude ka kammu kon. <sup>20</sup> Mi fuddorani feppinangol bee be Damaasi taho, si mi arani bee be Yerusalaam, haa nabani e diiwal Yahuuda ngal fow, e be wonaa Yahuudiyanke ben, fii yo be tuubu, be ruttoo e Alla, be wada kuufe hollude wonde be tuubii. <sup>21</sup> Awa ko fii ɗundoo Yahuudiyankeefe ben yaniri e an ka \*juulirde mawnde, haa be etii no be mulirammi.

<sup>22</sup> «Kono haa hande Alla no wallimmi, ko ɗun wadi si mido darii, mido seeditaade e yeeso sewbe ben e mawbe ben, e hoore mi alaa wowlude hay huunde ko wonaa ko Muusaa e annabaabe ben wi'unoo waday kon <sup>23</sup> wonde \*Almasiihu on tampoyay, awa kadi o attee immintineede e hakkunde mayɓe ben, o ɓanginana jamaa Yahuudiyankeefe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben, ndaygu ngun.»

<sup>24</sup> Nde tawnoo ko nii o wonnoo jaaborde, Festuusa ewnii no tiidiri, o wi'i: «Puulusa a feetii! Gandal maa tiidungal ngal feetinii ma!»

<sup>25</sup> Puulusa jaabii mo, wi'i: «Yaa an Festuusa tedduɗo, mi feetaa. Ko konguɗi goongaaji holniidi mi yewti. <sup>26</sup> Lando on no humpitii fii koo ko wadi, mi yewtiray mo woni pellital. Ko fii mido hoolii o majjaaka huunde, ɓay ɗun wonaa e qunuutu wadi. <sup>27</sup> Agiriipa Lando on, wonaa hid'on gomɗini annabaabe ben? Mido andi pellet hid'on gomɗini be.»

<sup>28</sup> Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida sikka ko e nder saa'ihun nii waawataami wattude \*Almasiiyaajo?»

<sup>29</sup> Puulusa kadi jaabii mo, wi'i: «Woni ko jooni woni ko onsay, ko mi torii Alla, ko yo onon e hediiɓe lan ben fow hande, on wa'u wano mi wa'i nii, hara hinaa e sifa dee jolkande ɗoo.»

<sup>30</sup> Onsay lando on e yeesooji diiwal ngal e Bereniise e jooɗodunooɓe e maɓbe ben immii. <sup>31</sup> Ko be pottitotoo, be woni e wi'indirgol: «Oo nedɗo wadaali hay huunde ko foddi e wareede maa jolkeede.»

<sup>32</sup> Agiriipa kadi wi'i Festuusa: «Si oo nedɗo feyyinaano hoore mun ka lando mawɗo Roomu on, hanno himo haanaa acciteede.»

## 27

### *Fii no Puulusa Fokkitiri Yahugol Roomu*

<sup>1</sup> Bay wonii aadaama men bakoto ɗon e laana ndiyan fii yahugol Italii, be yetti Puulusa e kasooɓe goo, be watti e juude Yuliyuusu, ɗun ko yeesoojo dental suufaaɓe jeyaangal ka lando mawɗo Roomu on. <sup>2</sup> Men bakii ɗon e laana iwruka Adiramiiyuuna rewoyayka Aazii. Men yahi, tawi meɗen wondi e Masedoniyankoojo wi'eteedo Aristarke mo Tesalonii.

<sup>3</sup> Bimbi nden pande, men hewti Siduuna. Sabu ko Yuliyuusu jogornoo Puulusa no mooyiri non, o newnani mo kanko Puulusa yahugol ka yiibe makko ben, ben wadana mo faale makko on. <sup>4</sup> Bay men iwii don, men takkii suriire Siipuru nden, ko fii hari hendu ndun no alindaade men. <sup>5</sup> Bay men takkike daande baharu hundudo Silisii e Pamfilii on, men hewti Miira, dun ko e nder Lisii. <sup>6</sup> Yeesoojo konu on tawi don laana iwruka Aleksandiri, yahayka Italii, o yawni men don.

<sup>7</sup> Tawi e nder balde buy ko doo men woni jaarude, men battori ndee saare Kinidii karahan. Kono nde tawnoo hendu ndun jabaali men jokka ngol laawol, onsay men takkii sobbundu Salamonee ndun, men acciri Kereeti ka naamo. <sup>8</sup> Bay men serindorii don karahan, men hewti e nokkuure no wi'ee Darorde Labaade, dun ko takko ndee saare wi'eteende Lasaayata.

*Fii no Kenii ngin Sorori be e no Laana kan Lancori*

<sup>9</sup> Bay saa'i juutudo feyyii, tawi yaadu amen ndun ka nder ndiyan wondii e nawaare, ko fii hari saa'i korka kan feyyii. Ko dun wadi si Puulusa hajji be, <sup>10</sup> wi'i: «Mi yi'i wonde nduu yaadu nder ndiyan gasataa e baawo masiibo e kasaara, dun non hinaa fii laana kan e dolle den tun, kono fii wonkiiji men din enen kadi.» <sup>11</sup> Kono yeesoojo dental suufaabe ben holori doginoowo laana kan e yeesoojo makka on edii o hedfaade yewtereeji Puulusa din. <sup>12</sup> Nde tawnoo ngal dingiral laade ndiyan moyyaa ndungu, burbe ben e mabbe aadii yo be yahu be hettoya si tawii no gasa, ka wi'etee don Feniika, e ngal dingiral laade wongal Kereeti hikkorngal hirmaange naamo e hirmaange nano, fii yo be feyyin don ndungu ngun.

<sup>13</sup> Onsay kenun wifi iwri ka sengo naamo, be sikki wonde be hebii ko be faandinoo kon. Onsay be towni darnirdun laana kan, be serindii binde Kereeti. <sup>14</sup> Kono bawto dun seeda, kenii moolanaangii wifi sortori ka suriire, ngin no wi'ee kenii funnaange nano. <sup>15</sup> Laatii laana kan waawaali tiindaade hendu ndun, ndu nabi ka, menen kadi men acci ka nabi men. <sup>16</sup> Men yaari non haa men bakitori ka sengo naamo wirnitorngo surihun tosokun no wi'ee Kawda, ka men wawtii laakun danditorkun kun don e hoore karahan. <sup>17</sup> Bay kun yawnaama, men hebi feere yettugol boggi din, habba laana kan. Nde tawnoo kadi medfen hulnoo saggoygol ka njaareendi Sirtisi, onsay men tippini darnirdun laana kan ka nder ndiyan, ko nii men yaari. <sup>18</sup> Nde tawnoo kenii ngin no yeyude men fota, bimbi nden pande men woni e bugagol dolle den ka ndiyan. <sup>19</sup> Nande timmunoo nden balde tati, golloobe ben yettani hoore mun aalaaji gollirdi ka laana din, be bugii ka ndiyan. <sup>20</sup> Tawi e nder balde buy, hinaa naange hinaa koode woni ko yalti. Tawi kenii ngin burtu tabitude tiida haa men tayii hisugol few.

<sup>21</sup> E hoore dun, tawi neebii men naamaali. Onsay Puulusa hawtii darii e hakkunde yimbe ben, o wi'i:

«On jabanayno lan, hara en iwaali Kereeti, dun on dadayno oo masiibo e oo kasaara.

<sup>22</sup> Jooni mi beydii on wakkilinde, ko fii on fow wonkiiji mon din daday, ko laana kan tun woni dadataa. <sup>23</sup> Ko fii oo Alla Jeydo lan, on mo mi rewata, malaa'ikaajo mun on arii e an e oo jemma, <sup>24</sup> o wi'immi: «Wota a hulu yo Puulusa, ko fii bee darodaa yeeso lando mawdo Roomu on. Awa kadi Alla yefete sulfu fii be wondudaa ka ndiyan ben fow.» <sup>25</sup> Ko dun wadi, si mi wi'ay on wakkilee, ko fii mido hoolii ko Alla wi'immi kon wadiray non. <sup>26</sup> Kono fow e mun, bee saggoyen e suriire.»

<sup>27</sup> Ka jemmaare sappoo e nayaabere gila hendu ndun woni men bugondirde e on baharu Adriyatiika, golloobe ka laana ben sogitii badagol amen leydi ndin tumbere jemma. <sup>28</sup> Onsay be yolli sawru ebbirdu ndun, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeetati. Bay men wodfitike don seeda, be yolliti ndu kadi, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeegoo. <sup>29</sup> Nde tawnoo hiibe hulunoo yi'ugol ka laana kan lancotoo e kaaye, onsay be bugori darnirde nay laana kan baawo, tawi ko be habbii woo ko weetugol ngol. <sup>30</sup> Tawi golloobe ka laana ben no dabude no seedira e makka. Onsay be tippini laakun danditorkun kun ka nder ndiyan, wa si tawii hiibe yahude wadofa darnirde laana kan yeeso makka. <sup>31</sup> Onsay Puulusa wi'i yeesoojo suufaabe ben e suufaafe ben: «Wattanee yiila, ko fii si bee yimbe wonaali ka nder laana gaa, haray on waawataa dadude hande kadi.» <sup>32</sup> Onsay suufaafe ben tayi boggi laakun danditorkun kun, be acci kun yoolii.

<sup>33</sup> Ado weetude, Puulusa wakkilini fow fii naamugol e hoore himo wi'a be: «Ko hande woni palaande sappoo e nayaabere nden hidon habbii e hoore on naamaali hay huunde haa jooni. <sup>34</sup> Mi wakkilini on jooni naamugol, ko fii dun no haani fii no dadiron, awa kadi hay gooto e mon cukulol hoore mun hayrataa.» <sup>35</sup> Bay o gaynii wi'ude dun, o yetti bireedi on, o jarni Alla yeeso mabbe be fow. Onsay o senditi, o nangani naamugol. <sup>36</sup> Bay be wakkilinaama, be fow be naami. <sup>37</sup> Tawi wonnoobe ka laana ben fow ko be

yimbe teemedde difo e cappande njeedifo e njeegoo. <sup>38</sup> Bay wonii be jaamii haa, be hayfiniri laana kan bugagol jaametee on ka baharu.

<sup>39</sup> Bay weetii, laatii be anditaali leydi ndin, kono be haccii salndu baharu on e pencen mun, be fottani nawrugol ton laana kan si no hawri. <sup>40</sup> Onsay be tayi boggi darnirde laana kan din, be acci de ka ndiyan, be acciti kadi kabbi ardorde laana kan. Onsay be fonti bagi wondo on ka legal laana kan, be fewtini e hendu ndun, be yaari ka pencen salndu baharu on. <sup>41</sup> Kono be hawroyi e mowre njaare e hakkunde waameeji didi, be acci laana kan saggi don. Hakkee ko yeeso laana kan irii, tawi ka waawataa dillude, awa kadi hakkee ko morloode ndiyan den tiidunoo baawo laana kan lancii. <sup>42</sup> Tawi kadi sufaafe ben no miijinoo warugol kasoobe ben, fii wota hay gooto e maaffe fubbo laawoo. <sup>43</sup> Kono tawi yeesojo sufaafe ben no aadii dandugol Puulusa, o falli be wadugol kon ko be ebbi. O yamiri yo wawbe fubbaade ben atto ukkaade fii hettoygol gafa, <sup>44</sup> heddiibe ben kadi huutora pecce maa godfun e kunte laana kan. Ko nii fow hewtiriyo gafa e hoore jam.

## 28

### *Fii no Puulusa Hewtiri ka Suriire Malta*

<sup>1</sup> Bay men dadii, men andi wonde suriire nde men woni e mun nden ko Malta wi'etee. <sup>2</sup> Yimbe hodufe don ben holti men teddungal mawngal, be banniti men fow, be hubbi yiite sabu ndiyan dan e jaangol ngol. <sup>3</sup> Onsay Puulusa yetti donkun ledde, ukki ka yiite. Kono sabu nguleendi yiite ngen, kuuraari sortii ton sinji jungo makko ngon. <sup>4</sup> Bay ben yimbe nden suriire yi'ii ngin kullii no sinji mo jungo ngon, be wi'indiri: «Wa jooni oo nedfo ko ittoowo hoore, ko fii ko karahan o dadiri ka baharu, kono jaawoore nden accataa o wuura.» <sup>5</sup> Kono laatii Puulusa pidfii kullii ngin ka nder yiite e hoore o hebaali bone woo. <sup>6</sup> Tawi ben yimbe ko habbi woo ko yi'ugol ka o buuti maa ka o yanata, o maaya kisan. Kono bay be habbike haa, be yi'aali hay huunde ko hebi mo, be yiltitii, be wi'i ko o allaja.

<sup>7</sup> Tawi nokkuure no moggo don, nde burdo teddude e suriire nden no wi'ee Pubiliyuusa jeyi. On jabbi men, o werni men don e hoore giggol e nder balde tati. <sup>8</sup> Tawi ben Pubiliyuusa no nawni, waalii nguli-bandu e dogu-reedu. Onsay Puulusa naati ka makko, \*fawi juufde den e hoore makko, o toranii mo Alla, o ndikini mo. <sup>9</sup> Bawto dun nawnu be ben ka suriire fow ari e makko, o ndikini ben kadi. <sup>10</sup> Onsay be wadani men teddungal njanal. Bay wonii men fokkitii kadi, be wadani men dokke de men handi e mun.

### *Fii no Puulusa Hewtiri Roomu*

<sup>11</sup> Bawto kodagol amen e nder lebbi tati, men yawi don e laana iwruka Aleksandiri, ruumunooka e nden suriire, maandiniranooka sanamuuji funeeji din. <sup>12</sup> Bay men hewtoyii Sirakuusa, men woni don balde tati. <sup>13</sup> Bay men iwii don, e nder ko men takkotoo kon, men hewti Regiyuuna. Bimbi nden jande hendu ndun immori ka jaamo baawo amen, e nder balde didi tawi men hewtii Pusolii. <sup>14</sup> Men tawi don musibbe goo, ben torii men wondugol e maaffe don balde jeedidi, ko nii men yaari Roomu. <sup>15</sup> Musibbe wonbe e nden saare, humpitinoobe fii amen ben, ari haa e ndee nokkuure fottirde wonde Apiyuusu e haa e ngoo hodo wi'eteengo Cuudi Tati Hobbe, fii fottugol e amen. Bay Puulusa yi'ii be, o jarni Alla, o beydi wakkilaare. <sup>16</sup> Bay men hewtii Roomu, Puulusa newnanaa wonugol feere wondude e sufaajo goo ko ayna mo.

### *Fii no Puulusa Waajori Roomu*

<sup>17</sup> Balde tati bawto dun, kanko Puulusa o nodditi mokobaafe Yahuudiyankeebe ben. Bay wonii be moobondirii, onsay o hewtini be ndee yewtere doo, o wi'i: «Musibbe, e baawo wadugol an jamaa on hay huunde maa dartagol aadaaji maamiraabe men ben, mi wattaama e juufde Roomiyankooobe ben, mi sokaa gila Yerusalaam. <sup>18</sup> Bay ben gaynii landaade lan, be faalaa lan accitude, bay be yi'aali e an huunde ko foddi e mayde. <sup>19</sup> Kono Yahuudiyankeebe ben dartii. Mi tawi min kadi bee mi hewta lando mawdo Roomu on e hoore mi miijaaki toopude jamaa an on. <sup>20</sup> Ko fii dun mi faaliranoo on yiirude, mi yewta on, ko fii ko sabu tanyinaare \*Isra'ilayankeebe ben mi jolkiraa ngal jolokowal.»

<sup>21</sup> Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Men hendaaki bataake woo iwruke ka diiwal Yahuuda fii maa, awa kadi hay gooto e musibbe ben araali hewtini men godfun maa wowlu-maa ko boni. <sup>22</sup> Kono meden faalaa andirde ma ko miijidaa. Ko fii meden andi ndee fedde ko liddondirteende ka woni woo.»

<sup>23</sup> Onsay be bugitii e palaande goo. Bay wonii nden palaande nde be haldi hewtii, duuduube ari ka makko buri aranun. E nder ko o sifotoo kon, tawi himo seeditaade fii

\*laamu Alla ngun, awa kadi himo rewrude e Sariya Muusaa on e defte annabaabe ben fii holnugol be fii Iisaa, d'un wadi gila bimbi haa kiikiife. <sup>24</sup> Wobbe felliti sabu ko o wowli kon, wobbe ronki hoolaade. <sup>25</sup> Bay wonii be fokkitii e baawo nanondiral mabbe, Puulusa beyditi d'ii kongudi doo, o wi'i: «Ruuhu Seniido on yewtiri baabiraabe mon ben haqiiqa, rewrude e annabi Isaaya, o wi'i:

<sup>26</sup> «Yahu e oo jamaa, wi'aa:

On nanay, kono on faamataa,  
on ndaaray kadi, kono on yi'ataa.

<sup>27</sup> Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude,

be uddii noppi mabbe d'in,  
awa kadi be ombii gite den,

sakko be yiira gite mabbe den,

maa be nanira noppi mabbe d'in,  
maa be faamira berde mabbe den  
haa be tuuba, mi sellina be.»<sup>d</sup>

<sup>28-29</sup> Kanko Puulusa o beyditi, o wi'i: «Andee, oo kisiyee Alla addanaama be wonaa Yahuudiyanke ben, awa-le kambe be hedoto mo.» <sup>e</sup>

<sup>30</sup> Bawto d'un, Puulusa daakii ka o woni don e nder duubi didi timmudi, e hoore himo tolna kala araynoodo ka makko. <sup>31</sup> O waajoo fii laamu Alla ngun, o jannira kadi fii Iisaa Almasiihu Joomi on pellital timmungal e baawo hadeede woo kadi.

<sup>d</sup> 28:27 28.27. Isa. 6.9-10 <sup>e</sup> 28:28-29 28.29 Bindi goo no beyditi d'un ka lannoode aaya on: *Bay o wi'ii be d'un, kambe Yahuudiyanke be ben be yiltitii e hoore hiibe yeddondira ko tiid'i hakkunde mabbe.*

## BATAKURU PUULUSA HAA E BE ROOMU BEN

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, noddaado wonugol \*sahaabaajo, wad'aado feere fii yottingol Kibaaru Moyyo Alla on. <sup>2</sup> Hari Allaahu on fodiriino oo Kibaaru immorde e annabaabe ben e nder bindi seniidi d'in. <sup>3</sup> Tawi ko on Kibaaru sifii ko fii Bid'fo makko on: ka banje bandu ko e bolondaa Daawuuda o jibinaa, <sup>4</sup> ka banje \*Ruuhu Seniido on, immintineede makko e hakkunde maybe ben banginirii bawgal ko o \*Bid'fo Alla, d'un ko Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>5</sup> Ko kanko men hebiri moyyere e sahaabankaaku fii ardagol yimbe e nder leyyi d'in fow e innde makko fii gomdingol mo e doftagol mo. <sup>6</sup> Onon kadi hidon tawdaa e ma'bbe, onon bee be Alla noddi yo wonu be Iisaa Almasiihu on. <sup>7</sup> Onon wonbe Roomu ben fow, noddaabe wonugol be Alla yidi e jeyaabe Alla: yo futtu e moyyere wonan on immorde e Alla, on Baabaajo men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

### *Fii Yela Puulusa on Yahugol Roomu*

<sup>8</sup> Mid'o jarnude taho on Alla an, immorde e Iisaa Almasiihu on, fii mon on fow, ko fii gomdinal mon ngal ko lollungal e aduna on fow. <sup>9</sup> Alla, on mo mi rewirta ruuhu an on e nder yottingol Kibaaru Moyyo Bid'fo makko on, ko seede an wonde mid'o maandinde fii mon pande woo ka toraaje an. <sup>10</sup> Awa kadi mid'o toraade Alla soono woo, si tawii ko faale makko hebogol feere no mi yaara ka mon jooni. <sup>11</sup> Ko fii mid'o faalaa yi'ude on fota fii hewtingol on dokkal goo iwrungal e Ruuhu Alla on fii no tabitiron, <sup>12</sup> maadfun fii no wakkilindiriren ka mon, mo kala e men wakkilora gomdinal oya ngal.

<sup>13</sup> Mi faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe an, wonde soono woo mi ebbay yahugol yi'a on, fii no mi sonitira battane moyye hakkunde mon, onon kadi, wano beya be wonaa Yahuudiyanke heddiibe non. Kono haa jooni mi hebaali feere. <sup>14</sup> Ko fii no farlii mi andingol \*Gereekiyankee be ben e leyyi di finaa d'in, e faamu be ben e njfoofe be ben. <sup>15</sup> Ko d'un wadi si mid'o faalaa yottingol e mon Kibaaru Moyyo on, onon wonbe Roomu ben kadi.

<sup>16</sup> Ko fii mi hersiraa Kibaaru Moyyo on, d'un ko bawgal Alla fii kisiyee wonannde kala gomdindo, ko adii kon taho ko \*Yahuudiyankee be ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke be ben. <sup>17</sup> Ko d'un wadi, peewal Alla ngal no banginireede Kibaaru Moyyo on, gila ka gomdinal fud'di haa ka ngal hatti, wano windori non: «Feewudo on wuuriray gomdinal ngal.»<sup>a</sup>

### *Fii Tikkere Alla nden e hoore Yeddube mo ben*

<sup>18</sup> Tikkere Alla nden no bangi iwrude ka kammu e hoore kala junuubu e kala bone ko yimbe suudiraybe goonga on kuude mun bonde wadata. <sup>19</sup> Ko fii ko waawaa andeede e Alla kon no feepani be kambe, bay Alla feppinanii be d'un. <sup>20</sup> Bay, ko yi'otaako kon e Alla, d'un ko bawgal makko poomayankewal ngal e allankaaku makko ngun, kuude makko den no bangini d'un fota gila ka fud'foode aduna. Be alaa lamitorgal. <sup>21</sup> Ko fii nde be andunoo Alla, be ronki mo mawninirde wa Alla, awa kadi be jarnaali mo, kono be majjiri haalaaji mehi, berde ma'bbe de alaa faamu den kadi yollii ka nder niibe. <sup>22</sup> E nder ko be mantorta ko be faamu be kon, be laatii njfoofe. <sup>23</sup> Be lontaniri mangu Alla, mo maayataa on, mbaadiiji lontiidi ned'danke maayado e colli e kulle yaarooje koyde nay e kulle daasotoode.

<sup>24</sup> Ko d'un wadi si Alla accidi be e himmeeji berde ma'bbe e angal laabal, fii no be hayfinira balli ma'bbe d'in kambe tigi. <sup>25</sup> Dun ko ben lontanirbe goonga Alla on fenaande, yanganiibe rewii ko tagaa kon, doo e be yanganaade rewa Tagudo on, on mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

<sup>26</sup> Ko d'un si Alla accidi be e himmeeji ma'bbe hersiniidi d'in. Ko fii rewbe ma'bbe ben lontanirii dewle mun den e kuude harmude. <sup>27</sup> Worbe ben kadi wano non, be seli yiidugol e rewbe ben, hiibe hubbani faaleeji hakkunde ma'bbe kambe worbe ben, hiibe yiida hakkunde ma'bbe e mbalndi, hiibe hettude njoddi handundi e majjere ma'bbe nden. <sup>28</sup> Bay be sikkii moyyaa ka be anda Alla, Alla accidi be e ngun faamu boyliingu, fii wadugol piiji di haanaa. <sup>29</sup> Ko be heewube nooneeji di feewaa e bonkiiji e miile e bone e nawliigu e warugol e yeddondiral e kippugu e hunyeendi e baddi. <sup>30</sup> Ko be jo'oofo, apube Alla, yennoofo. Ko be mawnintiniibe e mantiibe e sincoofe ko boni e murtanbe mawbe mun, <sup>31</sup> be aldaa e faamu, be sellaa kongol, be aldaa e giggol, be aldaa e yurmeende. <sup>32</sup> Fii kala hiibe andi yamiroore Alla feewunde nden ko wi'i kon wonde

<sup>a</sup> 1:17 1.17 Hab. 2.4

ben waɗayɓe dɪn piiji ko foddube e mayde, hiɓe waɗude dɪn, hiɓe jabani kadi ben wonɓe waɗude dɪn.

## 2

### *Fii Naawoore Alla Feewunde nden*

<sup>1</sup> An kadi non, oo feloowo, a maraa lamitorgal woo. Ko fii nde hiɗa fela beya, haray hiɗa fawde hoore maa paawoore an tigi. Ko fii an, wondo felude on, hiɗa waɗirde wa maɓɓe. <sup>2</sup> Hiɗen andi, ben warrooɓe non, Alla naawiray ɓe goonga on. <sup>3</sup> An oo feloowo ben waɗi-rooɓe non, hara hiɗa waɗira non tigi, a sikku a daɗay naawoore Alla nden? <sup>4</sup> Kaa a yawiti ngaluuji moyyere makko nden e muɗal makko ngal e yondinaare makko nden, e ɓaawo andugol wonde moyyere Alla nden no poodude ma e tuubuubuyee?

<sup>5</sup> Kono sabu sattere maa fii nden e ɓernde maa yoorunde nden, hiɗa mooɓa tikkere fii palaande tikkere nden, dɪn ko fii pande feepugol naawoore Alla feewunde nden, <sup>6</sup> on Jonnitoyoo mo kala njoddi kuude mun dɛn. <sup>7</sup> Ngurndan poomayankejan\* dɛn wonanay ɲarɲiibe e waɗugol ko moyyi, ɗaɓɓa darja on e teddungal e ngurndan dɛn lannataa dɛn, <sup>8</sup> kono wondube e haasidi ben, salii ɗoftaade goonga on fii ɗoftagol angal peewal ngal: tikkere e monee no maranaa ɓe. <sup>9</sup> Satteende e annde wonanii kala waɗoowo ko boni, ko adii kon ko Yahuudiyankeɓe ben, hikki dɛn ɓe wonaa Yahuudiyanke ben. <sup>10</sup> Kono darja e teddungal e ɓuttu wonanii kala on waɗoowo ko moyyi, ko adii kon ko Yahuudiyankeɓe ben, hikki dɛn ɓe wonaa Yahuudiyanke ben. <sup>11</sup> Ko fii gidɗaale alaa ka Alla.

<sup>12</sup> Kala ben waɗube junuubu e ɓaawo andugol Sariya on, mulay e ɓaawo Sariya on. E kala non kadi waɗuɗo junuubu e hoore andugol Sariya on, naawirte Sariya on. <sup>13</sup> Ko dɪn waɗi, hinaa heɗotooɓe Sariya on woni feewube yeeso Alla, kono ko ɗoftotooɓe Sariya on jogortee feewube. <sup>14</sup> Si tawii non ɓe wonaa Yahuudiyanke ben, ben ɓe maraa Sariya, waɗii ko Sariya on wi'i kon tigi, dɪn ko ben ɓe maraa Sariya, haray hiɓe mari sariya fii maɓɓe kamɓe tigi. <sup>15</sup> Dun haray ɓe ɓanginii wonde kuugal Sariya on no windii ka ɓerde maɓɓe, fondo maɓɓe ngon no seeditaade dɪn, miiɗooji maɓɓe dɪn kadi no felude ɓe e saa'i goo, e saa'i goo no dandude ɓe. <sup>16</sup> Ko dɪn fow feepoyta pande Alla naawoyta miiɗooji ɓerde yimɓe suudfiidi dɪn, o naawiroya ɗi Iisaa Almasiihu on, wano Kibaaru Moyyo mo mi yottini on holliri non.

### *Fii Yahuudiyankeɓe ben e Sariya on*

<sup>17</sup> An oo wi'itiido Yahuudiyanke, hoolordɗo Sariya on, wondo mantorde Alla, <sup>18</sup> anduɗo faale makko on, waawuɗo sendindirde ko ɓuri moyyude kon, ɓay ko a jangirdɗo Sariya on, <sup>19</sup> an oo hooliido wonay ardotooɗo bumɓe, hoolii kadi wonanay ben wonɓe ka niwre ndaygu, <sup>20</sup> andinoowo ben ɓe alaa faamu, karamokoojo fayɓe, ɓay hiɗa mari gandal timmungal e goonga selluɗo ka nder Sariya: <sup>21</sup> awa an, oo wondo jannude beya, e hara a alaa jannitaade an tigi? An, oo waajotooɗo wota wujje, hinaa hiɗa wujjude? <sup>22</sup> An, oo wondo wi'ude wota jeene, hinaa hiɗa jeenude? An, oo apuɗo sanamu, hinaa hiɗa wujjude ɗi, huutoraa? <sup>23</sup> An, oo darjinordɗo Sariya on, hinaa hiɗa hayfinirde Alla bonnugol Sariya on? <sup>24</sup> Ko fii no windii: «Sabu mon innde Alla nden no hoyneede e hakkunde ɓe wonaa Yahuudiyanke ben.»<sup>b</sup>

<sup>25</sup> No fellitaa wonde \*sunninegol no hitti, si tawii a huutorii Sariya on, kono si a bonnii Sariya on, haray ko sunninaɗaa kon wonii meere. <sup>26</sup> Si tawii non mo sunninaaka on ɗoftike yamirooje Sariya on, hara angal sunninegol makko ngol jabirtaake wa sunninaaɗo? <sup>27</sup> Awa, on nedɗo mo sunninaaka e ɓandu, timminɗo Sariya on, naawete an oo mo ɗoftaaki Sariya on, fii kala hiɗa wondi e bindi dɪn e sunninannde nden. <sup>28</sup> Yahuudiyankeyaagal wonaa ka kene, sunninannde kadi hinaa feepunde e ɓandu nden. <sup>29</sup> Kono Yahuudiyankeejo, ko wondo dɪn ka nder. Sunninannde haqiiqaare nden ko nde ka ɓernde, yaadunde e Ruuhu Allaahu on, hara hinaa yaadunde e bindi nden. Mantoore sifa on Yahuudiyankeejo wonaa e yimɓe ben iwrate, kono ko e Alla.

## 3

### *Fii Angal Peewal Yimɓe ben*

<sup>1</sup> Ko ɓural hongal Yahuudiyanke mari? E ko hondɪn woni nafa \*sunninegol? <sup>2</sup> No mari nafa e ɗi fow. Ko adii kon, daaluweejji Alla dɪn ko Yahuudiyankeɓe ben halfinaa. <sup>3</sup> E ko hondɪn si wobɓe e maɓɓe wonaali sella-findeeɓe? E hara ngal angal sella-findeyaagal maɓɓe dɪyɗay godɗun e sella-findeyaagal Alla ngal? <sup>4</sup> Pellet hinaa non! Hay si yimɓe

<sup>b</sup> 2:24 2.24 Isa. 52.5 e Haz. 36.22



ben fow ko fenoobe, Alla kan ko goongaajo, wano windori non wonde: «Peewal maa ngal no feepira kongudii maa din, nde naawadaa woo wonaa foolufo.»<sup>C</sup>

<sup>5</sup> Si tawii non angal peewal men ngal fejjinii wonde Alla ko feewudo, haray ko hondun wi'eten? Kere si Alla tippinii tikkere makko nden, haray hinaa o Feewudo? (Dun ko haala ned'danke non!) <sup>6</sup> Pellet hinaa non! Si hinaa d'un, ko honno Alla naawirta aduna on? <sup>7</sup> E si tawii fenaande an nden no burtuude banginde goonga Alla on fii darja makko on, haray ko fii hondun min tigi mi naawirtee wa junuubankeejo haa jooni? <sup>8</sup> Awa ko hondun hadi wi'en, wano aybinoobe goo wi'irta wonde hiden wi'a: «Waden ko boni, fii ko moyyi yo yaltu.»? Donkineede ben yimbe ko ko feewi!

*Fii no Fow Woniri e nder Junuubi*

<sup>9</sup> Awa, enen Yahuudiyankeebe, ko hondun burden beya? Hay fus! Ko fii en banginii wonde kala Yahuudiyankeejo e mo wonaa Yahuudiyanke no e nder junuubu, <sup>10</sup> wano windori non:

«Feewudo alaa, hay e gooto non!

<sup>11</sup> Hay gooto alaa faamu,  
hay gooto alaa dabuude Alla.

<sup>12</sup> Fow ko huccube Alla,  
awa kadi be fow ko be boyliibe,  
hay gooto alaa wondo wafude ko moyyi,  
hinaa non hay e gooto!

<sup>13</sup> Konondi mabbe din ko genaale udditiife,  
hibe huutora dende mabbe den fii janfagol,  
tuutaade toni mabbe din ko tooke mboddi.

<sup>14</sup> Kundule mabbe den no heewi kuddi e hahhannde,

<sup>15</sup> koyde mabbe den no hawjani hibbugol yiyan,

<sup>16</sup> yeebaare e tampere no ka date mabbe.

<sup>17</sup> Be andaali d'atal buttu ngal,

<sup>18</sup> awa kadi kulol Alla alaa e gite mabbe.»<sup>d</sup>

<sup>19</sup> Hiden andi wonde ko Sariya on wi'i kon fow ko wonbe e ley Sariya on wi'aa, fii no kala hunduko ombiree, e no Alla naawira yimbe aduna on fow. <sup>20</sup> Ko fii hay gooto jogortaake feewudo yeeso Alla fii ko o doftii Sariya on kon, ko fii ko immorde e Sariya on junuubi andori.

*Fii Peewal Immorde e Gomdinal*

<sup>21</sup> Kono jooni, Alla fejjinii ko honno godfo waawetee jogoreede feewudo yeeso Alla e baawo Sariya on, wano Sariya on e annabaabe ben seeditori non. <sup>22</sup> Alla jogoray yimbe ben feewube sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon, d'un ko gomdinbe ben fow. Ko fii sendondiral alaa: <sup>23</sup> fow wadii junuubu, be waawataa hewtude mangu Alla ngun. <sup>24</sup> Awa ko tippude e dokkal moyyuki makko kin be jogoraa feewube rewruude e cottudi wondi e Iisaa Almasiihu on ndin, <sup>25</sup> on mo Alla toddii wonugol sadaka fii, rewruude e yiyan makko dan, no gomdinbe mo ben hebira yaafuyee junuubaaji. Alla wadi d'un fii banginogol peewal mun ngal, ko fii o donkinaali bee wadunoobe junuubi feyyunoodi din fawndo mujal makko ngal. <sup>26</sup> O faalaama banginde peewal makko ngal e oo saa'i fewndiido, d'un fow ko fii no andiree ko o Feewudo, o jogitora on gomdindo Iisaa wa feewudo.

<sup>27</sup> Ko dalil hondun non mantortee? Dalil woo alaa! Maa ko sabu hondun? Hara ko kuude den? Oo'o, kono ko gomdinal ngal. <sup>28</sup> Ko fii hiden wi'a wonde ko sabu gomdinal ngal ned'do jogoraa feewudo, e baawo doftagol Sariya on. <sup>29</sup> Kaa hara Alla ko Alla Yahuudiyankeebe ben tun? E hinaa o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi? Hiiyii, ko o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi! <sup>30</sup> Bay ko Alla gooto woni jogorfo sunninaabe ben feewube sabu gomdinal mabbe ngal, o jogora be sunninaaka ben kadi feewube sabu gomdinal mun ngal. <sup>31</sup> E hara d'un no firi wonde en bonnitirii Sariya on gomdinal ngal? Pellet wonaa non! Ka liddu d'un, hiden tambitaade Sariya on!

**4**

*Misal Yettaangal e Ibraahiima*

<sup>1</sup> Awa ko hondun wi'eten fii Ibraahiima, oo maamiraawo amen iwruude ka yiyan? Ko hondun o hebi? <sup>2</sup> Si tawno ko sabu kuude den Ibraahiima jogoranoo feewudo, harayno himo mari feere mantagol. Kono hinaa non woniri yeeso Alla! <sup>3</sup> Ko hondun bindi din

wi'i e d'un? «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.»<sup>d</sup>

<sup>4</sup> E hin-le, on mo gollii, njoddi makko ndin jogitoranaaka mo wa dokkal, kono ko ko haani.

<sup>5</sup> On mo gollaali non, kono gomdini Alla on Jogoroowo be feewaa ben feewuɓe, haray gomdinal makko ngal no jogoranaa mo peewal. <sup>6</sup> Daawuuda kadi no haali fii maloore nedɗo mo Allaahu on jogitori feewuɗo e baawo kuugal:

<sup>7</sup> «Maloore wonanii ben be bonkiiji mun dɪn yaafaa,

be tawata junuubaaji mun dɪn montaama.

<sup>8</sup> Maloore wonanii on nedɗo,

mo Joomiraado on jogoraali junuubu mun.»<sup>e</sup>

<sup>9</sup> E hara nden maloore ko fii sunninaabe ben tun, kaa ko fii be sunninaaka ben kadi? Ko fii hin w'i'a: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.»

<sup>10</sup> Ko honno o wa'unoo kanko Ibraahiima fewndo ngal jabanaa mo? Hari o teddinaama, kaa o teddinaaka? Hari o teddinaaka taho, ko mo o teddinaaka wonnoo <sup>11</sup> fewndo o hendii maande \*sunninegol ngol, wa battatere peewal ngal o hebiri gomdinal ngal, fewndo ko o teddinaooka. Ko non o woniri ben kala gomdindo, hay be sunninanooka ben, fii no be jogoree feewuɓe. <sup>12</sup> O laatii kadi ben sunninaabe ben, hinaa non sunninaabe ben tun, kono kadi ko o ben ben jokkuɓe laawi gomdinal ngal kanko ben men Ibraahiima o hebunoo ngal wa fewndo ko o teddinaooka taho.

<sup>13</sup> Ko d'un wadi, hinaa tippude e Sariya on Ibraahiima e jurriya mun on fodiraa ronugol aduna on, kono ko tippude e peewal iwrungal e gomdinal ngal. <sup>14</sup> Si tawno ko tippude e Sariya on ronirten, harayno gomdinal ngal ko fus, awa kadi harayno fodaari ndin firtaama. <sup>15</sup> Ko fii Sariya on ko tikkere rimata. Ka Sariya on non alaa d'on, haray bonnugol Sariya on alaa.

<sup>16</sup> Awa, ko d'un wadi ko gomdinal ngal fodaari ndin ronirtee, fii no laatora dokkal moyyere, fii no jurriya on fow hendora fodaari ndin, wonaa non jogiibe Sariya on tun, kono ko hay jogiibe gomdinal Ibraahiima maama men ngal en fow, <sup>17</sup> wano windori non: «Mi wadii ma maamaajo leyyi duuduɗi.»<sup>f</sup> Ko o maama men en fow yeeso Alla, on mo o gomdini, on Yed'oowo maybe ben ngurndan, on Woodinoowo ko woodanooka. <sup>18</sup> O tanyinii ka tama'u alaa, o gomdini. Ko nii o woniri maamaajo leyyi duuduɗi, wano daaliranoo non: «Ko nii jurriya maa on duudiroyta!»<sup>g</sup> <sup>19</sup> E baawo lo'angol gomdinal ngal, o tawi bandu makko ndun fayda ko mayndu, ko fii hari moggo o teemini, awa kadi hari dindimol Saarata ngol ko mayngol. <sup>20</sup> Awa o hutitoraali fodaari Alla ndin sabu angal gomdinal, kono o wonti tiida-gomdinaljo, o mawnini Alla. <sup>21</sup> O felliti wonde Alla no mari bawgal hunnugol ko o fodi kon. <sup>22</sup> Ko d'un wadi si gomdinal makko ngal jogoranaa mo peewal. <sup>23</sup> Hinaa fii makko kanko tun d'un windiraa, <sup>24</sup> kono ko fii men, enen kadi, enen bee jogorteeɓe feewuɓe, gomdinɓe on Immintindo Joomi men on Iisaa e hakkunde maybe ben, <sup>25</sup> ittaado sadaka fii bonnereiji men dɪn, e immintinaado fii yo en jogoree wa feewuɓe.

## 5

### *Fii Humondiral e Alla*

<sup>1</sup> Nde tawnoo en jogoraama feewuɓe sabu gomdinal men ngal, hiden mari buttu e Alla rewraa Alla ben. <sup>2</sup> Ko sabu makko hebirɗen, iwrude e gomdinal ngal, naatirgal e oo sulfu, mo wonden e mun, tabituden. Hiden mantorde on tama'u mo mardɛn fii mangural Alla ngal. <sup>3</sup> Ko beyditii e d'un, hiden mantorde hay e nder tampereiji dɪn, e hoore andugol wonde tampereiji dɪn rimay ɲaɲngol, <sup>4</sup> ɲaɲngol ngol kadi ardoo haa e jikku timmuɗo, jikku timmuɗo on kadi adda tama'u. <sup>5</sup> E hin-le tama'u on hersinoytaa, ko fii Alla juuriri giggol makko ngol ka berɗe men \*Ruuhu Seniido mo yedafaden on.

<sup>6</sup> Ko fii fewndo tawnoo en maraa doole, e saa'i toɗɗaado on \*Almasiihu on mayno fii be rewataa Alla ben. <sup>7</sup> Ko karahan godɗo jabirta maayande aaden feewuɗo, kono no gasa ka godɗo wakkiloo maayangol nedɗo moyyo. <sup>8</sup> Kono e nder d'un, Alla ɓanginii giggol mun ngol fii men: wa fewndo wonnoɗen junuubankeɓe, Iisaa Almasiihu on mayno fii men.

<sup>9</sup> Jooni, bay en jogoraama feewuɓe sabu yiiyan makko d'an, haray ko honno ronkirten dandireede tikkere nden sabu makko? <sup>10</sup> Si tawii fewndo wonnoɗen aybe makko kanko Alla, o moyyintinirii hakkunde men e makko sabu mayde Bidɗo makko on, haray ko haa honto non dandirɗen ngurndan makko d'an, enen moyyintinidaabe e makko kanko

<sup>d</sup> 4:3 4.3 Fud. 15.6

<sup>e</sup> 4:8 4.8 Zab. 32.1-2

<sup>f</sup> 4:17 4.17 Fud. 17.5

<sup>g</sup> 4:18 4.18 Fud. 15.5

Alla ben! <sup>11</sup> Ko beyditii e d'un, hidfen mantorde Alla sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on, on wondo sabu moyyintingol hakkunde men e Alla.

*Fii Ebbindirgol Aadama e Iisaa Almasiihu on*

<sup>12</sup> Ko d'un wadi, ko wano non, sabu aaden gooto, junuubu naatiri e aduna on, e sabu on junuubu kadi mayde nden ari, ko wano non kadi mayde nden rewiri e hoore yimbe ben fow, ko fii fow wadii junuubu. <sup>13</sup> Ko fii, haa fewndo addegol Sariya on, hari junuubu on no e nder aduna on, kono junuubu ndaaretaake si sariya alaa. <sup>14</sup> Kono mayde nden laamii gila e \*Aadama haa e Muusaa, hay e hoore be wadaano junuubu ben wa bonnere Aadama nden, on mo tawata ko mbaadi Aroyoowo on. <sup>15</sup> Kono bonnere Aadama nden e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Si tawii buy maayii sabu bonnere aaden gooto, d'un ko Aadama, haray ko haa honto non moyyere Alla nden, e dokkal iwrungal e moyyere on aaden gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on, layirta haa heewa e hoore duufube! <sup>16</sup> Ko wano non, battane junuubu aaden gooto e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Ko fii paawoore nden bawto junuubu gooto ko addi ko donkineede, e hin-le dokkal ngal bawto bonnereji duufudi ko addi ko jogoreede wa feewube. <sup>17</sup> Si tawii, sabu bonnere aaden gooto, d'un ko Aadama, mayde nden laamorii immorde e makko kanko tun, haray ko haa honto hebube moyyere heewunde e dokkal peewal ben laamotoo ka ngurndan, sabu oo gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on! <sup>18</sup> Ko d'un wadi, si tawii donkinande bonnere aaden gooto hewtii yimbe ben fow, ko wano non kadi, ko sabu kuugal feewungal gootal, peewal yedayngal ngurndan ngal hewtiri yimbe ben fow. <sup>19</sup> Nde tawnoo duufube laatike junuubankeebe sabu angal doftaare aaden gooto, d'un ko Aadama, ko wano non kadi duufube laortoo feewube sabu doftaare aaden gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on. <sup>20</sup> E hin-le ko Sariya on arani, ko fii yo bonnereji d'in beydo. Kono ka junuubu on beydii d'on, ko d'on sulfu on beydii beydaadee. <sup>21</sup> Ko wano junuubu on banginiri bawgal mun mayde non, ko wano non kadi sulfu Alla on banginiri bawgal mun ngal peewal nawrayngal e \*ngurndan poomayankejan d'an immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

## 6

*Fii Maayugol e telen-ma Junuubu, Wuurana Alla e Almasiihu on*

<sup>1</sup> Awa ko hondun wi'eten? En duumoto e wadugol junuubu on fii yo sulfu on beydo? <sup>2</sup> Pellet hinaa non! Enen, bee maybe e telen-ma junuubu, ko honno non wuurirten e nder junuubu kadi? <sup>3</sup> E on andaa wonde, enen bee \*lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on fow, ko e mayde makko nden tawda'en? <sup>4</sup> Awa, en surridaama e makko ka nder mayde rewrude e looteede maande kisiyee nden, fii, wano \*Almasiihu on imminiraa non e hakkunde maybe ben rewrude e mangu Baabaajo on, enen kadi, yo en wuuru ngurndan kesan. <sup>5</sup> Ko d'un wadi, si en yubbondirii e makko ka mayde makko, pellet en woniray kadi wano non ka immintineede makko. <sup>6</sup> Ko fii hidfen andi ngurndan men kidfan d'an fempidaama e makko, fii no ndun bandu junuubankeeru muliree, fii wota en laato hande kadi maccube junuubu. <sup>7</sup> Ko fii kala maydo fuutike bawgal junuubu. <sup>8</sup> Si tawii en maayidii e Almasiihu on, haray hidfen gomdini wonde en wuuriday e makko. <sup>9</sup> Ko fii hidfen andi wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, o maayataa hande kadi, mayde nden maraa doole hande kadi e hoore makko. <sup>10</sup> Nden mayde nde o maayi, ko e telen-ma junuubu o maayi, nde wootere ko yoni haa poomaa. Jooni non himo wuuri, ko Alla o wuurani. <sup>11</sup> Onon kadi wano non, jogoree hoore mon wa maybe e telen-ma junuubu, e wa wuuranbe Alla e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on.

<sup>12</sup> Awa, wota junuubu laamo balli mon maayaydi d'in, e wota on dofto himmeeki majji d'in. <sup>13</sup> Wota on weebitan tere mon d'en junuubu, wa aala fii angal peewal, kono watee hoore mon onon tigi e Alla, wa wuuruibe iwbe e mayde, sakkanoon Alla tere mon d'en wa aalaaji fii peewal ngal. <sup>14</sup> Dun, junuubu foolataa on, ko fii hinaa e ley Sariya on wondon, kono ko e ley sulfu on.

*Fii Maccube Peewal ngal*

<sup>15</sup> Jooni non, ko honno? E hara en jokkay wadugol junuubu, bay hinaa e ley Sariya on wonden, kono ko e ley sulfu Alla on? Pellet waawataa wonde! <sup>16</sup> E on andaa, si on wadii hoore mon maccudo goddo fii doftagol mo, haray on wonii maccudo on mo doftidon? Ko si on wonu maccube junuubu nawroowo e mayde, maa si on wonu maccube doftaare nawraynde e peewal. <sup>17</sup> Kono ko yettude Alla, bawto on wonude maccube junuubu on, on doftorii bernde noone jannde nde hewtinadon nden. <sup>18</sup> Bay on jattinaama junuubu on, on wontii maccube peewal ngal. <sup>19</sup> (Ko wano nedfanke'en nii mi woni yewtirde,

sabu lo'ere balli mon dɛn.) Wano waɗirnodon tere mon dɛn wa kurkantoode angal laaɓal e angal peewal, fii sakkitorgol ka angal peewal, jooni kadi waɗiree wano non tere mon dɛn wa kurkantoode peewal ngal fii sakkitorgol laaɓal ngal.

<sup>20</sup> Ko fii, fewndo wonnodon maccuɓe junuubu, hari on alaa kurkanaade peewal ngal. <sup>21</sup> Ko hondun heɓunodon e dɛn kuude de waɗunodon, dɛn de tawata hiɗon hersiri jooni? Ko fii sakkitoode majje on ko mayde. <sup>22</sup> Jooni non, onon jattinaabe junuubu ɓen, ko on maccuɓe Alla, ko marɗon tono ko laaɓal, sakkitoode nden kadi ko \*ngurndan poomayankejan. <sup>23</sup> Ko fii, njoddi junuubu ko mayde, kono dokkal Alla ngal ko ngurndan poomayankejan e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

## 7

### *Misal Yettaangal e Dewgal*

<sup>1</sup> E on andaa yo musibbe wonde Sariya on ardoto godɗo fannin himo wuuri? (Midɗo yewtude on wano mi yewtirta yimbe anduɓe Sariya on.) <sup>2</sup> Ko sariya on humindiri debbo yettaado e moodi mun, yeru on no wuuri. Kono si moodi makko maayii, haray on debbo seerii e on sariya humindirnoodo mo e moodi makko. <sup>3</sup> Si tawii non e nder ngurndan moodi makko, o wonii beyngu gorko goo, haray o wontii jeenoowo. Kono si tawii moodibbo on maayii, haray o sendaama e sariya on. Dun, si godɗo goo yettii mo, haray hinaa o jeenoowo.

<sup>4</sup> Onon kadi ko wano non, yo musibbe an, on maayii e telen-ma Sariya on wondude e bandu Iisaa Almasiihu on, fii no jeyiredon e godɗo goo, on immintinaado e hakkunde maybe ɓen, fii no waɗiren kuude welayde Alla. <sup>5</sup> Ko fii, fewndo jokkunoden mbeleede bandu men ndun, hari faaleeji bondi yaadudi e junuubu immorde e Sariya on no ardotonoo tere men dɛn, fawa en kadi kuude nawrayde e mayde. <sup>6</sup> Kono jooni, en seerii e Sariya on, ko fii en maayii e telen-ma kon ko waɗunoo en maccuɓe. Ko dɗun wadi, jooni hiɗen kurkorande Alla noone keso tippude e Ruuhu makko on, hara hinaa e oya noone kidɗo mo Sariya.

### *Hakkunde Sariya on e Junuubu*

<sup>7</sup> Awa ko hondun wi'eten jooni: Sariya on ko junuubu? Pellet hinaa dɗun! Kono ko sabu Sariya on mi andiri junuubu. Ko fii mi andataano ko woni himme si Sariya on wi'aano «wota mo himma!» <sup>8</sup> Onsay junuubu on ɓaarori yamiroore nden, o wadi e an kala noone himme. Ko fii, si Sariya on araano, hanno junuubu on ko mayɗo. <sup>9</sup> E telen-ma an min, si Sariya on alaano, hanno mido wuuri. Kono ɓay yamiroore nden arii, junuubu on wuuri, min mi maayi. <sup>10</sup> Onsay yamiroore nawraynde e ngurndan nden nawrimmi ka mayde. <sup>11</sup> Ko fii junuubu on daynimmi ɓaarori yamiroore nden, warimmi. <sup>12</sup> Dun non, Sariya on ko \*seniido, yamiroore nden kadi ko seniinde, feewunde moyyere. <sup>13</sup> Awa hara ko moyyi kon wonanii lan mayde? Pellet oo'o! Kono ko junuubu on, fii yo o feepu junuubu, o waɗirii e an mayde rewruɗe e ko moyyi kon, fii yo junuubu on feepir no laabiri poy junuubu sabu yamiroore nden.

<sup>14</sup> E hoore dɗun, hiɗen andi wonde Sariya on ko e Alla iwri, kono min, ko mi nedɗanke maccaniido junuubu. <sup>15</sup> Ko fii mi faamaa ko mi woni waɗude kon. Ko mi yiɗi kon kadi mi alaa waɗude dɗun, kono ko ko mi aji kon mi woni waɗude. <sup>16</sup> Si tawii mido waɗude ko mi faalaaka kon, haray mido jabi wonde Sariya on ko moyyo. <sup>17</sup> Jooni non, hinaa min han kadi woni waɗude dɗun, kono ko junuubu wondo e an on. <sup>18</sup> Ko fii mido andi wonde ko moyyi kon alaa e an, e maanaa ka bandu an. Ko fii min tigi mido wondi e faale waɗugol ko moyyi, kono mi alaa waɗude dɗun. <sup>19</sup> Mi alaa waɗude moyyere nde mi faalaa nden, kono mido waɗude bone mo mi faalaaka on. <sup>20</sup> Si tawii mido waɗude ko mi faalaaka, haray hinaa min tigi hande kadi woni waɗude dɗun, kono ko junuubu wondo e an on.

<sup>21</sup> Awa e hino sariya mo mi tawi on: tuma mi faalaa waɗude ko moyyi woo, haray bone on no e an. <sup>22</sup> Ko fii Sariya Alla on no welammi ka ɓernde, <sup>23</sup> kono mido yi'ude ka tere an sariya goo, wondo dartaade sariya faamu an ngun, wondo lan e wattude maccuɗo sariya junuubu, wondo e tere an dɛn. <sup>24</sup> Min e tampere an! Hara ko hombo jattintammi e nduu bandu maayooru? <sup>25</sup> Ko yettude Alla, immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on! Ko dɗun wadi, si ka ɓernde an ko mi maccuɗo Sariya Alla on, fii kala ka bandu an ko mi maccuɗo sariya junuubu on.

## 8

<sup>1</sup> Jooni donkinannde woo alanaa ben humondirbe e Iisaa Almasiihu on. <sup>2</sup> Ko fii sariya Ruuhu ngurndan wondo e Iisaa Almasiihu on jattinii lan sariya junuubu e mayde on. <sup>3</sup> Ko fii Alla timminii ko Sariya on ronki kon, bay lo'ere ned'fanke nden mehindinii mo. Alla muncii bawgal junuubu on ka bandu e nder addirgol Bid'fo makko on bandu nanditayndu e junuubankeeru ned'fanke ndun. <sup>4</sup> Alla wadiri dun fii no peewal Sariya on timmira e men, enen wonbe jokkude Ruuhu Allaahu on, hara hinaa e mbeleede bandu.

<sup>5</sup> Ko dun wadi, wuurirbe mbeleede bandu ben ko fii mayru mijotoo, kono wuurirbe Ruuhu Allaahu on no mijoo fii faale Ruuhu Allaahu on. <sup>6</sup> Jokkugol mbeleede bandu ko mayde, jokkugol non faaleeji Ruuhu Allaahu on ko ngurndan e buttu. <sup>7</sup> Ko fii mbeleede bandu no api Alla, bay bandu ndun yankinantaako Sariya Alla on, ko bay non ndu waawataa! <sup>8</sup> Ko fii wonbe e ley mbeleede bandu ndun waawataa welude Alla.

<sup>9</sup> Onon non, on alaa e ley mbeleede bandu han kadi, kono ko e ley faale Ruuhu on, bay Ruuhu Allaahu on no e mon. Ko fii on mo Ruuhu \*Almasiihu on alaa e mun, haray hinaa mo makko. <sup>10</sup> Si tawii Almasiihu on no e mon, haray bandu ndun maayii sabu junuubu on, kono haray ruuhu on no wuuri sabu peewal ngal. <sup>11</sup> E si tawii Ruuhu makko kanko Immintind'o Iisaa e hakkunde maybe ben no e mon, haray on Immintind'o Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben yed'ay balli mon mayooji din ngurndan immerde e Ruuhu makko Wondo e mon on.

<sup>12</sup> Dun haray, yo musibbe, no woodi ko fawii en, hara hinaa wuurirgol mbeleede bandu. <sup>13</sup> Si tawii ko mbeleede bandu wuurirdon, on maayay. Kono si tawii ko Ruuhu Allaahu on warirdon mbeleede bandu den, on wuuray. <sup>14</sup> Ko fii kala be Ruuhu Alla on ardii, ko bibbe Alla. <sup>15</sup> Awa Ruuhu mo hebudon on hinaa ruuhu maccangaaku fii wonugol fahin e nder kulol, kono ko Ruuhu Wadud'o on bibbe Alla. Immerde e makko kanko Ruuhu on en ewnoto Alla «Abba!», dun ko «Baaba!» <sup>16</sup> Ruuhu Allaahu on tigi no seeditanaade ruuhu men on wonde ko en bibbe Alla. <sup>17</sup> Ko dun wadi, si tawii ko en bibbe makko, haray kadi ko en ronoofo mo kanko Alla, ronidoofe e Almasiihu on, si tawii e nder haqiiqa hiden tampidude e makko fii no tawireden e mangural makko ngal.

### *Fii Mangu Aroyoowu ngun*

<sup>18</sup> Mid'o felliti tampereaji oo saa'i fewndiido foddaa ebbindireede e mangu aroyoowu feppinanoyteengu en ngun. <sup>19</sup> Awa kadi tageefo ngon no habbori no tiidiri fii feppineede bibbe Alla ben. <sup>20</sup> Ko fii tageefo ngon ko e ley bitteende wadaa, hinaa tippude e yidi maggo, kono ko tippude e yidi Wadud'o ngo e ley bitteende on, e hoore tanyinagol wonde <sup>21</sup> ngon tageefo tigi jattinte maccangaaku mayde e jolugol, ngo heba gefal ka ndimu bibbe Alla darjinngu ngun. <sup>22</sup> Ko fii hiden andi tageefo ngon fow no woytaade tampere haa hande wa muuseendi njata. <sup>23</sup> Ko beyditii e dun, enen kadi, bee adiibe hendaade Ruuhu Allaahu on, hiden woytaade ka berde men e nder ko habbinden haa Alla wada en bibbe makko, o sotta balli men din. <sup>24</sup> Ko fii ko e nder ndee tanyinaare dandaden. E hin-le si en yi'i ko tanyiniden kon, haray dun wonaa tama'u hande kadi. E hara ko hombo tanyinortoo ko yi'i kon? <sup>25</sup> Kono si hiden tanyinii ko en yi'aali, haray hiden habbori dun njajnaare.

<sup>26</sup> Ko wano non kadi Ruuhu Allaahu on wallitorta en tuma lo'uden. Ko fii en andaa ko haanuden toraade Alla e nder torndeeji men din, kono on Ruuhu tigi faaboto en e fee woytaangooji di waawotaako sifaade. <sup>27</sup> Ko fii Linoowo berde on no andi ko hondun woni mijoo Ruuhu mun on, bay ko e yidi Alla, on Ruuhu fattoranta gomdinbe ben.

### *Fii Burbe Foolude ben*

<sup>28</sup> Hiden andi wonde piiji din fow no yaadude fii moyyere ben yidube Alla, noddiraabe sabu ebbore makko nden. <sup>29</sup> Ko fii, ko ben be o andunoo, ko ben o muuyani nangugol e mbaadi Bid'fo makko on, fii no on Bid'fo wonira Afo e hakkunde musibbe duudube. <sup>30</sup> Ben be o muuyannoo, o noddi be. Ben be o noddi, o jogori be kadi feewube. Ben be o jogori feewube non, o darjini be kadi.

<sup>31</sup> Ko hondun non wi'eten e dun? Si tawii Alla no wonani en, haray ko hombo dartotoo en? <sup>32</sup> On mo salanaaki en Bid'fo mun Bajjo on, kono o itti mo sadaka fii men en fow, ko honno o ronkirta en okkirde piiji din fow wondude e Bid'fo on, sabu moyyere makko nden! <sup>33</sup> Ko hombo toopata subaabe Alla ben? Hay gooto, bay ko Alla woni Jogoroowo wa feewudo. <sup>34</sup> Ko hombo donkinta be? Hay gooto, bay ko Iisaa Almasiihu on woni maayunoodo on, e hoore dun o immintinaama, himo ka sengo jaamo Alla, himo tefande en. <sup>35</sup> Ko hombo sendindirta en e giggol Almasiihu on? Hara ko tampereaji din, kaa ko

annde nden, kaa ko jukkereji dɛn, kaa ko heege ngen, kaa ko kolngal ngal,<sup>h</sup> kaa ko masiibo ngon, kaa ko kaafa kan? <sup>36</sup> Wano windori non:  
 «Nallal ngal fow meden weebitanii mayde fii maa,  
 men jogoree wa baali hirseteedi!» <sup>i</sup>

<sup>37</sup> Kono e nder dɛn fow, ko en foolube, hidɛn buri foolube kadi, sabu Yidufo en on. <sup>38</sup> Ko fii mido felliti, hinaa mayde nden, hinaa ngurndan dɛn, hinaa malaa'ikaabe ben, hinaa mbawdiji dɛn, hinaa ko fewndii kon, hinaa ko aroyta kon, hinaa doole dɛn, <sup>39</sup> hinaa tagoore nden ka dow, hinaa tagoore nden ka ley, hinaa tagu goo kadi woo waawata en sendude e giggol Alla wongol e Iisaa Almasiihu Joomi men on!

## 9

### *Fii no Alla Suɓori Jamaa Mun on*

<sup>1</sup> Mido wowlude goonga e nder humondiral an e \*Almasiihu on, mi fenataa, fondo an ngon no seeditorande lan \*Ruuhu Seniido on: <sup>2</sup> mido wondi e sokola tiidufo e muuseendi duumiindi ka bernde. <sup>3</sup> Ko fii mi yeloyto wonugol min tigi malkisaado, sende e Almasiihu on fii musifbe an ben, dɛn ko musidal an ngal ka yiiyan, <sup>4</sup> ben be tawata ko \*Isra'iilayankeebe. Ko kambe Alla jogori wa biɓbe. Ko ben mangu ngun e \*ahadiiji dɛn e Sariya on e dewal ngal e fodaariiji dɛn, <sup>5</sup> e maamankaaku Isra'iila'en ngun wonani. Awa kadi Almasiihu on ko yiiyan maɓbe, on Wondo Alla e dow kala huunde, mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

<sup>6</sup> Hinaa fii daaluyee Alla on ko meereejo. Ko fii hinaa jurriya Isra'iila ndin fow woni Isra'iilayanko. <sup>7</sup> Wonaa jurriya Ibraahiima on fow woni biɓbe makko, kono no windii: «Ko e \*Issaaga jurriya maa on nodditirtee.» <sup>j</sup> <sup>8</sup> E maanaa, hinaa biɓbe ben ka yiiyan woni faybe Alla, kono ko biɓbe fodaari ndin toɗɗaa wonugol jurriya. <sup>9</sup> Awa e hino kongol fodaari ndin: «E oo saa'i tigi mi aray, Saarata heɓa biɗɗo.»<sup>k</sup>

<sup>10</sup> Ko beyditii e dɛn, Rifqatu siwti diɗo, be tawata ko oo maamiraawo men wi'eteedo Issaaga woni ben maɓbe. <sup>11-12</sup> Hay fewndo tawnoo faybe ben heɓaaka taho, sakko be wada ko boni maa ko moyyi, Alla daalanno Rifqatu wonde: «Ko mawɗo on kurkanoytoo tosooko on»,<sup>m</sup> fii no eɓboore Alla nden fii suɓangol tabitira, dɛn non wonaa e kuude maɓbe dɛn tippi, kono ko e kanko Alla, Noddoowo on, <sup>13</sup> wano no windori non: «Mi yidii Yaaquuba, mi anii Iisu.»<sup>n</sup>

<sup>14</sup> Ko hondun wi'eten jooni? Hara angal peewal no e Alla? Pellet oo'o! <sup>15</sup> Ko fii himo daalani Muusaa wonde: «Mi yurmete on mo mi faalaa yurminde, mi moyyoo e on mo mi faalaa moyyaade e mun.» <sup>p</sup> <sup>16</sup> Ko dɛn wadi, dɛn hinaa immorde e faale nedɗanke, maa e wakkilaare makko, kono ko immorde e Alla, on Yurmeteedo. <sup>17</sup> Ko fii bindi dɛn no wi' Fir'awna: «Mi bantii ma tun fii ɓangolol bawgal an ngal e hoore maa, e fii no innde an nden lolliniree e hoore leydi ndin fow.» <sup>q</sup>

<sup>18</sup> Awa dɛn no holli wonde himo yurmina on mo o faalaa, o sattina bernde on mo o faalaa.

<sup>19</sup> Mido andi a wi'ay lan: «Bay ko nii, ko hondun Alla feliranta yimbe ben? Ko fii ko hombo waawi dartaade faale makko on?» <sup>20</sup> An non taho, ko hombo wonu-maa ka yeddondiraa e Alla? E hara loonde wi'ay moyyindo nde on: «Ko hondun moyyinirandaa mi nii?» <sup>21</sup> E hara daaloyankeejo waawataa mahirgol loopal no o faaliraa woo, o moyyina ngal loopal gootal loode: wonde nden fii haaju hittuɗo, ndeya fii haajuhoy tosoyoy?

<sup>22</sup> E si tawii, e nder ko Alla faalaa hollude tikkere mun nden e ɓangolol bawgal makko ngal kon, o muɗɗanike dɛn loode handunooɗe e tikkere makko nden e nder muɗal tiidungal, dɛn ko dɛn eɓbananoode fii hayrannde nden? <sup>23</sup> E si tawii non o faalaama andinde dɛn loode de o yurmaa ngalu darja makko on, dɛn de o eɓbannoo fii darja makko on, <sup>24</sup> e maanaa dɛn ko enen be o noddi ben, hinaa non tun e hakkunde Yahuudiyankeebe ben, kono kadi e be wonaa Yahuudiyanke ben? <sup>25</sup> Wano o daaliri non ka deftere oo wi'eteedo Husaa'a:

«On mo wonaano jamaa an, mi noday mo jamaa an,  
 on mo wonaano kadi gido an, mi noday mo gido an»,

<sup>26</sup> e: «Ka be wi'anoo dɛn tigi: <hinaa on jamaa an!>  
 ko dɛn be nodaytee biɓbe Alla Wuurudo on.» <sup>P</sup>

<sup>h</sup> 8:35 8.35 Maa: «kolndan dɛn». <sup>i</sup> 8:36 8.36 Zab. 44.23 <sup>j</sup> 9:7 9.7 Fuf. 21.12 <sup>k</sup> 9:9 9.9 Fuf. 18.10  
<sup>m</sup> 9:11-12 9.12 Fuf. 25.23 <sup>n</sup> 9:13 9.13 Mal. 1.2-3 <sup>p</sup> 9:15 9.15 Egg. 33.19 <sup>q</sup> 9:17 9.17 Egg. 9.16 <sup>P</sup> 9:26  
 9.26 Hus. 2.1 e 2.25

27 Isaaya\* kadi no wi'i fii Isra'iilayankeebe ben:

«Nde adadu Isra'iilayankeebe ben duudiroyi wa njaareendi ndin ka baharu, ko heddiibe seedaabe tun dandete,

28 ko fii Joomiraado on laatinay kongol paawoore mun nden ka hoore leydi no yaawiri haa timma!» Q

29 Wano Isaaya wiirunoo non:

«Si tawno Joomiraado Jom Bawde on accanaano en jurriya, hanno en wa'iino wa dee ca'e didi, d'un ko \*Saduuma e Amuura!» T

*Fii Angal Gomdinal Isra'iilayankeebe ben*

30 Ko hondun non wi'eten jooni? Be wonaa Yahuudiyanke, be dabbataano peewal ngal ben, be hebii peewal, ngal peewal iwrungal e gomdinal ngal. 31 E hin-le Isra'iilayankeebe, dabbaynoobe peewal iwrungal e Sariya on ben, be laatinaano wadugol ko Sariya on yamiri kon fow. 32 Fii hondun? Ko fii Isra'iilayankeebe ben hinaa gomdinal dabbiraynoo peewal ngal, kono ko wa si tawii ko kuufde den peewal heborta. Be bubbii e hayre fegginaynde nden, 33 wano windori non:

«Midfo tippinde ka hoore Fello \*Siyuuna hayre fegginaynde, e fetere libaynde.

Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» S

## 10

1 Musibbe an, faale bernde an nden, e ko mi woni toraade Alla fii \*Isra'iilayankeebe ben, ko yo be dande. 2 Kono midfo seeditanaade be dundoo: hiibe himmani fii Alla, kono hinaa tippude e gandal. 3 Bay be andaali peewal iwrungal e Alla ngal, e bay be dabbii no be tabintinira peewal mabbe ngal kambe tigi, be ronki yankinanaade peewal Alla ngal. 4 Ko fii, ko \*Almasiihu on woni timmoode Sariya on fii no kala gomdindo hebira peewal.

5 Ko d'un wadi, Muusaa no windi fii peewal iwrungal e Sariya on ngal, o wi'i: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.»<sup>t</sup> 6 Kono e hino ko peewal iwrungal e gomdinal ngal wi'i kon: «Wota a miijo ka bernde maa: <ko hombo yawata ka kammu?» » (d'un haray ko tippingol Almasiihu on),<sup>7</sup> «maa: <ko hombo tippotoo ka \*gaygii ngii alaa kattudi ngin?» » (d'un haray ko suutugol Almasiihu on e hakkunde maybe ben). 8 Awa ko hondun bindi din wi'i? Ko: «Daaluyee on no takko maa, d'un ko ka nder hunduko maa e ka bernde maa.»<sup>u</sup> On-le ko daaluyee gomdinal ngal, on mo men woni yottinde 9 wonde: si a qirritorii hunduko maa kon ko lisaa woni Joomi on, e si a gomdini ka bernde maa wonde Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben, a dandete. 10 Ko fii ko bernde nden gomdiniirtee, ontigi jogoree wa feewudo, ko hunduko kon qirritortee, ontigi dandee. 11 Wano bindi din wi'iri non: «Kala gomdindo e makko hersinoytaake.»<sup>w</sup> 12 Awa, alaa ko sendindiri Yahuudiyanke e be wonaa Yahuudiyanke, be fow ko Joomiraado gooto be mari, on Aldando kala jantiido mo. 13 Ko fii: «Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.»<sup>y</sup>

14 Ko honno non be jantoroyta innde on mo be gomdinaali? E ko honno be gomdiniirta on mo be nanaali fii mun no wowlee? E ko honno be nanirta fii makko no wowlee e baawo waajotoodo? 15 E ko honno be waajorta si be imminaaka? Ko fii no windii: «Emba teppe yottinoobe Kibaaru Moyyo on no labaa!»<sup>y</sup>

16 Kono hinaa fow doftii Kibaaru Moyyo on. Bay Isaaya wi'uno: «Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?»<sup>z</sup> 17 Ko d'un wadi, gomdinal ko e nanugol iwata, ko nanetee kon kadi ko e kongol Almasiihu on iwi. 18 Kono mi wi'i: hara be nanaali? Oo'o: «Hito kammuuli din yahii e leydi ndin fow, e kongudii majji din yottoyike haa ka kattudi leydi.»<sup>a</sup>

19 Kono mi wi'i: e hara Isra'iilayankeebe ben faamaali d'un? Ko Muusaa adii wi'ude wonde Allaahu on daalii:

«Mi nawliniray on be wonaa jamaa tigi, mi moninira on jamaa mo alaa faamu.»<sup>b</sup>

20 Awa Isaaya hebuno cuucal haa o wi'i wonde Allaahu on daalii:

«Be alaa lan dabbude ben hebii lan, mi feejanii be alaano landaade fii an ben.»<sup>c</sup>

21 Kono e telen-ma Isra'iilayankeebe ben, o daalii:

Q 9:28 9.28 Isa. 10.22-23 T 9:29 9.29 Isa. 1.9 S 9:33 9.33 Isa. 8.14 e 28.16 t 10:5 10.5 Lew. 18.5 u 10:8 10.6-8 Yaj. 30.12-14 W 10:11 10.11 Isa. 28.16 Y 10:13 10.13 Yul. 3.5 Y 10:15 10.15 Isa. 52.7 Z 10:16 10.16 Isa. 53.1 a 10:18 10.18 Zab. 19.5 b 10:19 10.19 Yaj. 32.21 c 10:20 10.20 Isa. 65.1

«Nallal ngal fow mido fontande juude an den jamaa murtufo yeddi.»<sup>d</sup>

## 11

*Seede fii Allaahu on Bugitaaki Jamaa Isra'iila on*

<sup>1</sup> Awa mido landoo: e hara Alla bugitike jamaa mun on? Pellet oo'o! Ko fii min kadi ko mi \*Isra'iilayankeejo, jurriya Ibraahiima, ko mi jeyaado e oo bolondaa \*Buniyamini. <sup>2</sup> Alla bugitaaki jamaa makko mo o andunoo ko adii fow. E on andaa ko bindi dfin wi'i kon ka cortewol ka Iiliya wullitii e Alla don e hoore Isra'iilayankeebe ben? <sup>3</sup> O wi'i: «Joomiraado, be warii annabaabe maa ben, be waylitii layyorde maa den! Jooni ko min tun luttii, awa kadi hibe dabba no be ittirammi e oo aduna!»<sup>d</sup> <sup>4</sup> Ko hondun woni jaabannde Alla nden? O daali: «Mido maritori yimbe guluuje njeedifo, be sujjanaali sanamuuru wi'teendu \*Baalu ndun.»<sup>e</sup> <sup>5</sup> Ko wano non kadi e oo saa'i fewndiido, no woodi heddiibe be Alla subori sulfu mun on. <sup>6</sup> Si tawii non ko sulfu on o subori be, haray hinaa rewruude e kuude den hande kadi. Si hinaa d'un, haray sulfu on wonaa sulfu. <sup>7</sup> Awa ko hondun? Ko Isra'iilayankeebe ben dabbaynoo kon be hebaali, kono subaabe ben hendike d'un. Beya, berde mun den sattinaa, <sup>8</sup> wano windori non: «Alla yedii be hakkillaaji daaniidi,

e gite de yi'ataa,  
e noppi di nanataa,

haa weetaango hande ngoo.»<sup>f</sup>

<sup>9</sup> Daawuuda kadi wi'i:

«Yo ndadfulu ka be paamata don  
wonan be pircol e ngantan,  
e peggal e njoddi kuude!

<sup>10</sup> Yo gite mabbe den nibbitu haa tawa be yi'ataa,  
e yo be laato saa'i kala turiibe!»<sup>g</sup>

*Misal Yettaangal e Caldi Tokkaadi*

<sup>11</sup> Awa mido landoo: Bay be feggike, be yanuno, ngal be immotaako? Pellet oo'o! Kono ko sabu bonnere mabbe nden kisiyee on yediraa be wonaa Yahuudiyanke ben fii memmingol nawliigu Isra'iilayankeebe ben. <sup>12</sup> E hin-le, si tawii bonnere mabbe nden ko ngalu oo aduna, e si tawii fad'annde mabbe nden ko ngalu be wonaa Yahuudiyanke ben, haray ko ittiri ngalu hongu beydotoo ka tawdegol mabbe e kisiyee on. <sup>13</sup> Awa mi andinii on, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, min oo \*sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben, min mido teddini fii golle an den, <sup>14</sup> fii, si tawii no gasa, memmingol nawliigu e hakkunde lepol an ngol, e dandugol wobbe ben. <sup>15</sup> Si tawii wafede mabbe sera addii moyyintingol hakkunde aduna on e Alla, ko hondun artireede mabbe nden wonoyta si hinaa immintineede ka mayde? <sup>16</sup> E hin-le, si tawii bireediije arane den ko Alla wonani, haray farin piyaado on men. Si tawii kadi dadol ngol ko Alla wonani, haray caldi dfin men.

<sup>17</sup> Si tawii non goddi e caldi dfin saltaama, e an non, ki \*zaytuunihi buruurehi, a tokkaama batte majji, haa tawii a tawdaama e dadol ngol e endan zaytuuni dan, <sup>18</sup> wota a mantor caldi dfin. Si tawii a mantoray, andu tun wonde hinaa an jogii dadol ngol, kono ko dadol ngol jogi-maa.

<sup>19</sup> Haray ko wi'ataa: «Caldi saltaama fii min yo mi tokke.» <sup>20</sup> Andaa fota wonde ko di tayiraa ko angal gomdinal majji on. An, a sirorii don sabu gomdinal maa ngal. Awa wota a mawntintino, kono hulu. <sup>21</sup> Ko fii, si Allaahu on accaali caldi ko ngal wondunoo kon, an kadi o accataa ma.

<sup>22</sup> Awa anditu fii moyyere Alla nden e yagginannde makko nden, yagginannde makko nden e hoore yanube ben, e moyyere Alla nden e hoore maa, si a duumike e nder nden moyyere. Si hinaa d'un, an kadi, a soppete. <sup>23</sup> Kambe kadi wano non. Si be duumaaki e angal gomdinal ngal, be tokkete, ko fii Alla no mari bawgal tokkugol be kadi. <sup>24</sup> Si tawii an a soppaama e zaytuunihi buruurehi, a tokkaama e zaytuunihi tutaaki, woopondirki e mbaadi maa ndin, ittii e sikke si kambe be tokkete e mbaadi mabbe ndin, e zaytuunihi mabbe kin tigi.

*Fii no Jamaa Isra'iilayanko on fow Dandirtee*

<sup>25</sup> Ko fii, yo musibbe an, mi yidfaa yo on ronku andude oo gundoo doo fii wota on sikku hidon mari faamu feyyitungu: sattere bernde no e hoore wobbe e jamaa

<sup>d</sup> 10:21 10:21 Isa. 65:2    <sup>d</sup> 11:3 11:3 1Lam. 19:10    <sup>e</sup> 11:4 11:4 1Lam 19:18    <sup>f</sup> 11:8 11:8 Yap. 29:3 e Isa. 29:10    <sup>g</sup> 11:10 11:10 Zab. 69:23-24



Isra'iilayankeebe ben haa yeru ko timmi e be wonaa Yahuudiyanke ben naata.  
<sup>26</sup> Ontuma non Isra'iilayanko fow wonay dandaabe, wano windori non:

«Jattinoowo on iwray \*Siyuuna,  
 o pottina e bolondaa Yaaquuba on kala ko yaadaa e faale Alla on.

<sup>27</sup> Ko d'un wonoyta \*ahadi an ndin hakkunde an e maɓɓe  
 nde mi booroyi junuubaaji maɓɓe d'in.»<sup>h</sup>

<sup>28</sup> E telen-ma Kibaaru Moyyo on, ko be aybe sabu mon, kono e telen-ma suɓeende nden, ko  
 be yibbe Allaahu on sabu baabiraabe maɓɓe ben. <sup>29</sup> Ko fii, dokke Alla den e noddaandu  
 makko ndun hinaa ko jabitotoo. <sup>30</sup> Hari on doftanooki Alla, kono jooni on hebirii  
 yurmeende sabu angal doftaare Yahuudiyankeebe ben. <sup>31</sup> Ko wano non jooni, kambe  
 kadi be wontiri be doftotaako Alla fii no be hebiroya yurmeende nden kambe kadi, sabu  
 yurmeende nde wadanaɗon nden. <sup>32</sup> Ko fii Alla dumbii yimbe ben fow e nder geddi fii  
 no o yurmiree fow.

### *Mantoore fii Alla*

<sup>33</sup> Ko haa honto ngalu Alla ngun  
 e faamu makko ngun e gandal makko ngal luggi!  
 Hay gooto waawataa sifaade jaawooje makko den,  
 hay gooto waawataa andude eɓɓooje makko den!

<sup>34</sup> Ko fii ko hombo andi miijo Joomiraado on,  
 maa ko hombo woni waajotoodo mo on,

<sup>35</sup> ko hombo adii mo okkorde, si o yobita mo?

<sup>36</sup> Ko fii fow ko immorde e makko,  
 tippude e makko, e fii makko.

Ko kanko mangu wonani haa poomaa. Aamiina!

## 12

### *Fii Sadaka Wuuruɗo*

<sup>1</sup> Awa mi wakkilini on, yo musibbe an, sabu yurmeende Alla nden, okkitirgol  
 balli mon d'in wa sadaka wuɗo laabuɗo, weloowo mo, ko d'un wonanoyta on dewal  
 haanungal. <sup>2</sup> Wota on jembu aduna fewndiido on, kono wonee waylaabe, be hakkillaaji  
 mun heyɗintinaa, fii no andiron ko honɗun woni faale Alla on: d'un ko ko moyyi kon e  
 ko welata mo kon e ko timmi kon.

<sup>3</sup> Tippude e moyyere nde o yedimmi nden, mi wi'ay kala e mon wota o miijo himo  
 hitti haa feyyiti, kono yo o miijito fii hoore makko wano haaniri non, mo kala embere  
 gomɗinal ngal Alla yedi d'un ngal. <sup>4</sup> Wano tawiri non hiden mari tere buy e nder bandu  
 wooturu, awa kadi tere den fow hinaa golle goote mari. <sup>5</sup> d'un non, fii kala hiden duudi,  
 en fow ko en bandu wooturu e nder humondiral e \*Almasiihu on, en fow ko en tere  
 jogondirɗe. <sup>6</sup> Kono hiden mari dokke seeduɗe, wano Alla yediri mo kala e men moyyere  
 non. Si tawii ko dokkal haalugol ko Alla longini d'un, yo taw ko ko yaadi e gomɗinal. <sup>7</sup> Si  
 ko dokkal fii wallugol, yo o wallu, si ko dokkal jannugol, yo o jannu. <sup>8</sup> Mo no mari kadi  
 dokkal wakkilingol, yo o wakkilin. On marɗo kadi dokkal okkugol, yo o okkir no yaajiri.  
 On marɗo dokkal ardagol kadi, yo o ardor no keldiri. On marɗo dokkal yurmeende  
 kadi, yo o waɗir d'un weltaare.

### *Fii Giggol Sellungol ngol*

<sup>9</sup> Yo giggol ngol wonu sellungol. Apon ko boni kon, humoɗon no tiidiri e ko moyyi  
 kon. <sup>10</sup> Yiɗindiron giggol sidɗankaaku, mo kala e mon jogitora oya wa burɗo d'un  
 tedduɗe. <sup>11</sup> Wakkilodon hara on aamaali, kurkoranon Joomiraado on berde mon den  
 fow. <sup>12</sup> Weltee e hoore tanyinagol, ɗaɗɗoɗon tampereje d'in, duumoɗon e toraare Alla.  
<sup>13</sup> Faaboron gomɗinbe ben ko be handi kon, newanoɗon wernugol.

<sup>14</sup> Du'anodon cukkotoobe on ben, du'ee, wota on huɗu. <sup>15</sup> Weltodee e ben wonbe  
 weltaade, wullidin e wonbe wullude ben. <sup>16</sup> Miijindiranee miijo wooto, wota on  
 mawnintino, kono jaɓon jippinde hoore mon. Wota on waɗu hoore mon faamuɓe.  
<sup>17</sup> Wota on yobitir gooto bone bone. Waɗee ko yimbe ben fow ndaarata tawa no moyyi.  
<sup>18</sup> Si tawii no gasa, yeru hidon waawi, wondee e yimbe ben fow e nder buttu. <sup>19</sup> Wota  
 on yottano hoore mon onon tigi, yo yidaabe an, kono accee tikkere Alla nden yottoo, ko  
 fii no windii: «Joomiraado on wi'i: Ko min yottanne wonani, ko min woni Yoɓoowo.»<sup>i</sup>

<sup>20</sup> Ko fii no windii kadi:

«Si gaɗo maa no weelaa, okkor mo, o jaama,

si himo dondaa, okkor mo, o yara.

Ko fii warrugol non,

haray no wa'i wa si ko yulbe yiite moobudaa ka hoore makko.»<sup>j</sup>

<sup>21</sup> Wota bone foolu on, kono fooliree bone on moyyere.

## 13

### *Fii Yankinanagol Laamu ngun*

<sup>1</sup> Yo kala neddo yankinano laamuuji dɛn, ko fii alaa laamu ngu tawata hinaa e Alla iwri, ko fii laamuuji woodudɛ dɛn, ko Alla jodɛdɛni dɛ. <sup>2</sup> Ko dɛn wadɛ, kala on dartiido laamu ngun, haray dartike yamiroore Alla nden, bɛn dartiibe non, haray fawii hoore mun paawoore. <sup>3</sup> Laamiibe bɛn hulbinaaki si tawii ko ko moyyi wonaa wafeede, kono ko si tawii ko ko boni. Si a faalaaka hulude laamu ngun, wadu ko moyyi, dɛn a hebay kuluujaa maggu on. <sup>4</sup> Ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii nafa maa kan. Kono si hidɛ wadude ko boni, haray wonu e nder kulol, bay hinaa meere ngu jogori kaafa, ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii yottingol tikkere makko nden e hoore on wadoowo ko boni. <sup>5</sup> Awa jaka yankinanagol laamu ngun no hitti, hinaa fii nden tikkere tun non, kono kadi ko sabu bɛrnde ontigi nden. <sup>6</sup> Ko sabu dɛn kadi hidɛn yoba sagalle, ko fii laamiibe bɛn ko liggantooɛe Alla, duumiibe e wadugol dɛn golle no moyyiri. <sup>7</sup> Jonnitee mo kala ko handi kon, jonniton sagalle dɛn on mo haanudɛn jonnude, hulon on mo haanudɛn hulude, teddinon on mo haanudɛn teddinde.

### *Fii Yidindirgol*

<sup>8</sup> Wota pamaande woo wonu hakkunde mon e godɛdo si wonaa yidindirgol, ko fii kala yidudɛ wondibbe mun bɛn, haray timminii Sariya on. <sup>9</sup> Ko fii yamirooje dɛn, dɛn ko «wota mo jeena», «wota mo itta hoore», «wota mo wujja», «wota mo seeditoo fenaande», «wota mo himmana ko godɛdo jeyi», e dɛya yamirooje fow<sup>k</sup> no joggaa e nder ngol daalol dɛo: «Yo a yidɛr pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»<sup>m</sup>

<sup>10</sup> Giggol wadataa pokondo mun ko boni, awa jaka ko giggol woni timmoode Sariya on. <sup>11</sup> Bay hidɛn andi ko e saa'i hombo wonden, awa immee, hinaa saa'i daanagol nii! Ko fii jooni kisiyee on burtii en battaade edii fewndon arden e gomɛnde. <sup>12</sup> Jemma on muutike, badike weetude, awa bortodɛn kuude niwre nden, bɛrnodɛn aalaaji ndaygu ngun. <sup>13</sup> Wuuriren no feewiri, wa tumbere palorma, e baawo \*fasaadu e mandilugol e jinaa e jiiɛaare e yeddondiral e nawliigu. <sup>14</sup> Kono bɛrnodɛn Iisaa Almasiihu Joomi men on, hara on dɛbbɛaali mbeleede bandu fii weltingol himmeeji.

## 14

### *Fii Hakkunde Tiidube e be Tiidaa Gomɛninal bɛn*

<sup>1</sup> Jabee on mo tiidaa gomɛninal e baawo feloore. <sup>2</sup> Godɛdo on no sikka no waawi paamude ko woni woo, oya mo tiidaa gomɛninal kadi ko bibbe naakoo tun paamata. <sup>3</sup> On paamoowo ko woni woo, wota jiddin few no paamataa ko woni woo on. On mo paamataa kadi, wota felu paamoowo on, ko fii Alla no jabi mo kala. <sup>4</sup> Ko hombo wonu-maa an, oo feloowo kurkaadu godɛdo goo? Si tawii himo darii maa si himo yani, dɛn ko jeydo mo on wonani. Kono o daroto, ko fii Joomiraado on no mari bawgal tambitagol mo.

<sup>5</sup> Wobbe no wi'i wonde palaade dɛn no burdi, wobbe bɛn no jogitii dɛ fow hide fota. Awa yo mo kala hoolor ko miiiji kon. <sup>6</sup> On mo burdindini palaade dɛn, haray ko fii teddingol Joomiraado on o wadiri dɛn. On mo no paama kadi, haray ko fii teddingol Joomiraado on o woni paamande, ko fii himo jarnude Alla. On mo alaa paamude, haray ko fii teddingol Joomiraado on hadi o paama, ko fii kanko kadi himo jarnude Alla. <sup>7</sup> Ko dɛn wadɛ, hay gooto e men alaa wuurande hoore mun tigi, e hay gooto alaa maayande hoore mun tigi. <sup>8</sup> Ko fii si en wuuru, haray ko Joomiraado on wuuranden, si en maayu, haray ko Joomiraado on maayanden. Woni en wuuru maa en maayu, ko Joomiraado on jeyi en. <sup>9</sup> Ko dɛn wadɛ si \*Almasiihu on maayi, o immitti, fii wunogol Jom maybe bɛn e wurbe bɛn. <sup>10</sup> Kono an, ko hondun felantaa musidɛdo maa on? Maa an, ko hondun piddinantaa musidɛdo maa on? Ko fii en fow en daroyto yeeso paawoore Alla nden. <sup>11</sup> Ko fii no windii wonde, Joomiraado on no daali:

«Fodde ko goonga mido wuuri,  
kala howru jiccoto yeeso an,  
kala denngal mantay Alla.»<sup>n</sup>

<sup>12</sup> Ko d'un wadī, mo kala e men qirritoto yeeso Alla fii hoore mun tigi. <sup>13</sup> Awa, wota en naawindir hande kadi, d'un-le wuren ardinee hakkil, fii wota on wadu yeeso musid'fo mon on hayre fegginaynde maa wonon sabu yanal. <sup>14</sup> Mid'o andi, mid'o felliti e nder humondiral an ngal e Iisaa Joomi on, huunde alaa ko tuunani hoore mun, kono si god'fo no miijii wonde god'dun laabaa, haray d'un laabanaa mo. <sup>15</sup> Si tawii musid'fo maa aanii sabu ko naamataa kon, haray a woniraa giggol hande kadi. Wota ko naamataa kon wonu sabu hayrannde on mo Almasiihu on maayi fii mun. <sup>16</sup> Wota ko moyyani on kon wowlire wa ko boni. <sup>17</sup> Ko fii \*laamu Alla ngun hinaa paamete e maa njaram, kono ko peewal e buttu e weltaare ko \*Ruuhu Seniido on yed'ata kon. <sup>18</sup> On mo kurkorani nii Almasiihu on, haray no wela Alla, no mari kadi teddungal yimbe ben.

<sup>19</sup> Awa d'abben ko beydata buttu e ko tiid'finta hakkundeeji men e nder gomdinal ngal. <sup>20</sup> Wota a bonnir golle Alla d'en paamete. Ka haqiiqa, paameteji d'in fow no laafi, kono moyyanara neddo ka o naama god'dun ko wonata sabu feggingol god'fo. <sup>21</sup> No moyyani god'fo hara o naamaali teewu, o yaraali njaram mandilinay'dan, maa wadugol kala ko fegginta musid'fo mun. <sup>22</sup> Ngal gomdinal ngal mardaa, maru ngal fii maa yeeso Alla. Maloore wonanii on mo fawaali hoore mun naawoore e nder anniyeeji mun. <sup>23</sup> Kono on naamufo ko sikkitii, haray fawtike naawoore, ko fii d'un hinaa e gomdinal ngal iwri. Ko fii kala ko iwraa e gomdinal ngal, haray ko junuubu.

## 15

<sup>1</sup> Enen tiid'ube e gomdinal ben, hid'en haani tambitaade lo'ereeeji ben be tiid'aa ka gomdinal, e wota en d'abbu ko welata en kon. <sup>2</sup> Yo mo kala e men weltinir pokondo mun on ko moyyi fii tiid'ingol mo ka gomdinal. <sup>3</sup> Ko fii \*Almasiihu on d'abbaano ko welata mo kon, kono wano bindi d'in holliri non: «Hoyreeji wonbe ma hoynude ben yanii e hoore an.»<sup>p</sup> <sup>4</sup> E hin-le ko adanoo windeede kon fow wonanii en jannde, fii no hebiren tama'u on sabu n'ajnaare nden e wakkilaare iwrunde e bindi d'in.

<sup>5</sup> Yo Alla, Jom n'ajnaare nden e Jom wakkilaare nden, yed'u on wonugol miijo wooto, e nder jokkugol misal Iisaa Almasiihu on, <sup>6</sup> fii no mawniniron Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder nanondiral e kongol gootol.

<sup>7</sup> Jabbondiree no moyyiri, wano Almasiihu on jabbori on non, fii mangu Alla ngun. <sup>8</sup> Ko mi woni wi'ude, ko Almasiihu on wonii kurkaadu Yahuudiyankeebe ben fii b'angingol goonga Alla on, e nder haqinqingol fodaariiji wadanaadi baabiraabe ben, <sup>9</sup> fii no be wonaa Yahuudiyanke ben mawninira Alla fii yurmeende makko nden, wano windori ka Zabuura non:

«Mi mantete e hakkunde leyyi d'in,  
mi beyta fii teddingol innde maa nden.»<sup>q</sup>

<sup>10</sup> No windii ton kadi:

«Ko onon, yo leyyi, weltodee e jamaa makko on!»<sup>p</sup>

<sup>11</sup> No windii ton kadi fahin:

«Onon leyyi d'in fow, jarnee Joomiraado on,  
awa kadi yo jamaaji d'in fow mantu mo!»<sup>q</sup>

<sup>12</sup> Isaaya kadi no wi'i:

«Geeyol Yassaa'u ngol feepoyay,  
ko ngol immoytoo fii ardagol leyyi d'in,  
leyyi d'in tanyinora ngol.»<sup>r</sup>

<sup>13</sup> Yo Alla, Jom tama'u on, hebbin on weltaare e buttu fow e nder gomdinal ngal, fii no heewiron tanyinaare immorde e bawgal \*Ruuhu Seniido on.

### *Fii Golle Puulusa d'en*

<sup>14</sup> E telen-ma mon, yo musibbe an, min tigi mid'o felliti hid'on heewi moyyere e faamu timmungu, e hid'on waawi waajondirde. <sup>15</sup> Ko d'un wadī, e nooneeji goo mi windiranii on cuucal, fii anditingol on tobbe goo de jangunofon, sabu moyyere nde Alla wad'animmii nden <sup>16</sup> wonangol Iisaa Almasiihu on kurkaadu fii be wonaa Yahuudiyanke ben, e nder ko Alla todfii mi kon fii Kibaaru Moyyo makko on, fii no be wonaa Yahuudiyanke ben wonirana mo sadaka weloowo mo, labbiniraado\* Ruuhu Seniido on.

<sup>17</sup> Sabu humondiral an e Iisaa Almasiihu on, mid'o waawi mantorde golle de mi woni gollande Alla d'en. <sup>18</sup> Ko fii mi suusataa wowlude si wonaa ko Almasiihu on wad'iri e an kon fii addugol be wonaa Yahuudiyanke ben doftorgol Alla kongol e kuugal, <sup>19</sup> tippude e doole maandeeji e kaawakeeji moyyi e bawgal Ruuhu Alla on. Ko wano non, gila

<sup>p</sup> 15:3 15.3 Zab. 69.9    <sup>q</sup> 15:9 15.9 2Sam. 22.50 e Zab. 18.50    <sup>p</sup> 15:10 15.10 Yaj. 32.43    <sup>q</sup> 15:11 15.11 Zab. 117. 1    <sup>r</sup> 15:12 15.12 Ko Yassaa'u woni ben Daawuuda. Isa. 11.10

\*Yerusalaam mi taarori non haa hewti Iliriya, mi yottini Kibaaru Moyyo Almasiihu on fow. <sup>20</sup> Awa anniye'e an on ko fejjingol Kibaaru Moyyo on nokku ka tawata Almasiihu on andaaka, fii wota mi darnu e hoore didol godfo. <sup>21</sup> Kono wano windori non:

«Ben be fejjinananooka yi'oyay,  
e ben be nanaano kadi faamoyay.»<sup>S</sup>

<sup>22</sup> Ko d'un wonnoo mi hadude soono woo yahugol ka mon.

### *Ebbooje Puulusa den fii Yahugol Roomu*

<sup>23</sup> Kono jooni mi gainii golle an den e d'ii nokkeeli. Gila duubi buy mido faalanoo yahude ka mon. <sup>24</sup> Nde mido yaha Espaanii, mido tanyinii yiidugol e mon e nder ko mi rewata d'on kon, mi weltora wondugol e mon seeda. Onsay, wallon mi no yahugol e ndin leydi neworanammi. <sup>25</sup> Fewndo d'oo mido yahude Yerusalaam fii kurkanagol yimbe Alla ben. <sup>26</sup> Ko fii be Masedonii ben e be Akaaya ben no faalaa moobindirde godfo e nder jawle ma'bbe den fii miskinbe wonbe e hakkunde yimbe Alla ben Yerusalaam. <sup>27</sup> Awa, hi'be weltori wadugol d'un, bay hi'be haani be wadande. Ko fii, si be wonaa Yahuudiyanke ben hebirii barkiiji Alla d'in sabu Yahuudiyanke'be ben, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben kadi hi'be haani be wallirde keyeeji aduna. <sup>28</sup> Si mi gainii jonnude ko moo'bindiraa kon haanu'be hendaade ben, mi rewoyay ka mon, nde mido yaha Espaanii. <sup>29</sup> Mid'o andi, nde mid'o yaha ka mon, mi yaaday e barki timmuki Almasiihu on.

<sup>30</sup> Mi wakkilini on sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on yo musibbe an, e sabu giggol Ruuhu Alla on, dartodugol e an e nder fewtingol Alla toraaje fii an, <sup>31</sup> fii no mi hettora e juude yeddu'be wonbe ka diiwal \*Yahuuda ben, e fii no gomd'inbe ben jabira dokke, de mi nabata Yerusalaam den, no moyyiri. <sup>32</sup> Dun, mi hewtiday ka mon e weltaare, si tawii ko d'un woni faale Alla on, hara en fow en heydfintinoday. <sup>33</sup> Yo Alla Jom buttu on wonda e mon on fow. Aamiina!

## 16

### *Fii Salminande den ka Rawnoode*

<sup>1</sup> Mi halfinii on oo bandiraawo men wi'eteedo Fibii, wallitotoodo ka \*moftal wongal Kenkere, <sup>2</sup> fii no jabboron mo e innde Joomiraado on, e noone no haanirani gomd'inbe ben. Wattitod'on e juude makko fii kala huunde nde haaju makko yanoyi e mon, ko fii o wallitike d'uudube, min kadi men o wallitike lan.

<sup>3</sup> Hiwraanee lan Piriskiila e Akiila, ben wondibbe an e golle e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, <sup>4</sup> ben weefitube ngurndan mun fii hiwugol ngurndan an dan. Hinaa min tun non weltanii be, kono ko mofta be wonaa Yahuudiyanke ben fow kadi. <sup>5</sup> Salminanee lan kadi moftal wongal ka suudu ma'bbe ngal. Salminanon mi kadi oo gid'o an wi'eteedo Apayniiti, on adiido gomd'inde \*Almasiihu on e hakkunde be \*Aazii ben. <sup>6</sup> Salminanon mi Mariyama, on gollannoodo on fota. <sup>7</sup> Salminanon mi kadi Andoroniiki e Yuniyaasi, d'un ko be'e musibbe an e wondibbe an ka kaso, d'un ko ben be \*sahaabaabe ben hoolii fota, adii'be lan jeyeede e Almasiihu on. <sup>8</sup> Salminanon mi kadi Ampiliyaasi, on gid'o an e nder humondiral e Joomiraado on. <sup>9</sup> Salminanon mi kadi Urbaanu, d'un ko oo wondidfo men e golle e nder humondiral e Almasiihu on, e oo gid'o an wi'eteedo Astakiisi. <sup>10</sup> Salminanon mi kadi Apeliisi, on mo gomd'inal mun e Almasiihu on seeditaa fii mun. Salminanon mi be'e jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Aristobuulu. <sup>11</sup> Salminanon mi oo musidfo an wi'eteedo Herodiyuuna.

Salminanon mi kadi be'e jeyaabe e nduu suudu oo wi'eteedo Narkiisu, humondirbe e Joomiraado on. <sup>12</sup> Salminanon mi kadi Tarifayna e Tarifuusa, d'un ko be'e rewbe gollanoobe Joomiraado on. Salminanon mi kadi Persiisa, gid'o an on, on kadi gollanii Joomiraado on fota. <sup>13</sup> Salminanon mi kadi Rufuusa, oo subaado Joomiraado on. Salminanon mi kadi yumma makko, on mo tawata kadi ko yumma an. <sup>14</sup> Salminanon mi kadi Asinkiriiti e Filiguuna e Hermiisi e Patrobaasi e Hermasa e musibbe wondube e ma'bbe ben fow. <sup>15</sup> Salminanon mi kadi Filolooge e Yuliyaa e Niriyyuusa, wondude e bandiraawo makko on, e Olimpaasi e wondibbe ma'bbe gomd'inbe ben fow. <sup>16</sup> Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Mofta\* Almasiihu on den fow salminii on.

<sup>17</sup> Mi wakkilini on, yo musibbe an, e reenagol ko wonata sabu sendondire e pegge ko luutondiri e jannde nde hendi'on nden. Wodfditee ben wonaybe sabu d'un. <sup>18</sup> Ko fii sifa ben yimbe kurkantaako Almasiihu on, on Joomi men, kono ko deedi ma'bbe d'in tun be kurkantoo. Be faljinira berde ben be bonnaa, kongudi ma'bbe weldi e wacooje. <sup>19</sup> Onon non, doftaare mon nden ko nde yimbe ben fow andi. Awa mido weltori fii

mon on, e mido yidi yo on wonu faamuɓe e telen-ma ko moyyi kon, e dayɓe e telen-ma ko boni kon. <sup>20</sup> Alla Jom buttu on muncay Ibuliisa ka ley koyɗe mon ko neɓaa. Yo moyyere Iisaa Joomi men on wonu e mon. <sup>21</sup> Timotee, oo wondidɗo an e golle, salminii on, wondude e Lukiyuusi e Yaasuunu e Sosipaate, ɓee musibɓe an. <sup>22</sup> E innde Joomiraado on, min oo wi'eteedo Tertiyuusi, mi salminii on, ɗun ko min oo winduɗo nduu ɓatakuru. <sup>23</sup> Gayuusi wernuɗo lan on, werni moftal ngal fow kadi, salminii on.

Arastuusa kadi, ɗun ko halfinaado jawdi saare nden, salminii on, wondude e oo musidɗo wi'eteedo Kawartuusu.

<sup>24</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow. Aamiina!

*Jaaroore Rawnorde nden*

<sup>25</sup> Mangu wonanii Alla, on Waawuɗo tabintinde on, immorde e Kibaaru Moyyo an on e waajuuji fii Iisaa Almasiihu on, ko yaadi e feɗɗinande gundoo suudinoodo on gila ka fudɗoode saa'iiji ɗin, <sup>26</sup> kono o feɗɗiniraama jooni defte annabaabe ɓen, wano Alla poomayankeejo on yamiri non, o feɗɗinanaama leyɗi ɗin fow fii yo ɓe gomɗin mo, ɓe doftoo mo.

<sup>27</sup> Mangu wonanii on Alla Bajjo, Jom Faamu, immorde e Iisaa Almasiihu on haa poomaa. Aamiina!

## **BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E 'BE KORENTI 'BEN**

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla noddiri kodduruyee mun on fii wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e oo musid'fo wi'eteed'fo Sosteene, <sup>2</sup> haa e ngal \*moftal Alla wongal Korenti, subiraabe humondiral e Iisaa Almasiihu on, noddaabe wonugol yimbe Alla, wondude e kala jantotoobe innde Iisaa Almasiihu Joomi men on nokku kala ka be woniri, d'un ko on Joomi ma'bbe e Joomi men.

<sup>3</sup> Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

*Fii no Puulusa Jarniri Alla fii be Korenti ben*

<sup>4</sup> Mid'fo duumii e jarnugol Alla fii mon, fii moyyere nde Alla yedi on nden sabu Iisaa Almasiihu on, <sup>5</sup> d'un ko e nder humondiral e makko aldir'fon kala huunde e kala kongol e kala gandal. <sup>6</sup> Ko fii seeditoore \*Almasiihu on tabintinaama few e mon. <sup>7</sup> Ko d'un wadi jooni, dokkal woo njakkanaa on e nder ndee habbannde nde wond'on e mun fii feepoygol Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>8</sup> O tiidinay on kadi haa ka rawnoode, fii wota on laatoyo felniibe jande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>9</sup> Alla ko Sella-Findeejo, d'un ko on Noddud'fo on fii yub'bondirgol e 'Bid'fo makko on, Iisaa Almasiihu Joomi men on.

*Fii Sendondiral Mofte Korenti den*

<sup>10</sup> Mi wakkilini on, yo musib'be, e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, on fow jogee kongol gootol fii wota sendondiral wonu hakkunde mon, e maanaa fedde-fedde, kono wonee e nder nanondiral tiid'fungal e nder miijo wooto e hakkille goote. <sup>11</sup> Ko fii, yo musib'be an, bee yimbe oo debbo wi'eteed'fo Kuluyee humpitii lan fii mon wonde, yeddondire no hakkunde mon. <sup>12</sup> Mi nanii wonde mo kala e mon no wi'a «min, ko mo mi Puulusa», oya kadi wi'a «ko mo mi Apoloosi», god'fo on kadi wi'a «ko mo mi Petruusu», oya on wi'a «ko mo mi Almasiihu on!»

<sup>13</sup> E hara Almasiihu on senditino? Kaa Puulusa fempano fii mon? Kaa ko e innde Puulusa \*lootirad'on maande kisiyee? <sup>14</sup> Awa mi weltanike Alla ko tawi kon mi lootaali hay gooto e mon maande kisiyee, si hinaa Kirispuusa e Gayuusi. <sup>15</sup> Ko d'un wadi, hay gooto waawataa wi'ude ko e innde an lootirad'on maande kisiyee. <sup>16</sup> Mi lootii kadi be'nguure Astefaana nden, ko heddii kon, mi andaa si mi lootii god'fo goo. <sup>17</sup> Ko fii Almasiihu on nulaali lan fii lootugol maande kisiyee, kono ko fii fe'ppingol Kibaaru Moyyo on. Dun non, hinaa immorde e kongud'i faamu ned'danke, fii wota \*leggal altindiraangal Almasiihu on meerine.

*Fii Faamu Aduna on e Faamu Allaahu on*

<sup>18</sup> Ko fii kibaaru leggal altindiraangal ngal no wa'ani wonbe mulude ben wa feetere. Kono enen, wonaabe dandeede ben, ko o bawgal Alla. <sup>19</sup> Ko fii no windii:

«Mi mulay faamu faamu ben,  
mi mehind'fina hakkillaaji jooma-hakkil en.»<sup>a</sup>

<sup>20</sup> Awa ko honto woni faamud'fo on, maa fensitoowo on, maa liddondirteed'fo e nguu jamaanu on woni? E hara Alla waylaali faamu aduna on, watti feetere? <sup>21</sup> Ko fii, bay aduna on e faamu mun ngun andaali Alla e nder faamu Alla ngun, tawi no wela Alla ka o dandira gomd'inbe ben waaju men wa'ungu wa feetere ngun. <sup>22</sup> Tawi \*Yahuudiyankeebe ben no landoo fii maandeeji hawniidi, \*Gereekiyankeebe ben kapun no dabba faamu ngun, <sup>23</sup> kono enen hid'en waajaade fii Almasiihu fempaad'o on. Dun no wonani Yahuudiyankeebe ben peggal, wa'ani be wonaa Yahuudiyanke ben wa feetere, <sup>24</sup> kono noddaabe ben, woni ko Yahuudiyanke, woni ko Gereekiyanke, Almasiihu on ko bawgal Alla e faamu makko kanko Alla. <sup>25</sup> Ko wa'i wa feetere iwrunde ka Alla nden no buri faamu yimbe ben. Awa kadi, ko wa'i wa lo'ere iwrunde ka Alla nden no buri doole yimbe ben.

<sup>26</sup> Miiijitee, yo musib'be, no wonirnod'on fewndo noddad'on. E yeeso ned'danke, tawi buy e hakkunde mon wonaa faamu be, maa marbe doole, maa rimbe. <sup>27</sup> Kono Alla subike piiji wa'ud'i wa feetud'i e nder oo aduna fii hersingol faamu be, Alla subii kadi piiji wa'ud'i wa lo'ud'i e nder oo aduna fii hersingol dolnudi d'in. <sup>28</sup> Alla subii kadi piiji kaanudi d'in e oo aduna, d'in apaadi, d'in di wonaano huunde, fii mehindingol woodaadi d'in, <sup>29</sup> fii wota hay gooto mawnintino yeeso Alla. <sup>30</sup> E hin-le, ko kanko humindiri on e

<sup>a</sup> 1:19 1.19 Isa. 29.14

Iisaa Almasiihu on, on mo tawata ko e immorde e Alla wadīraa fii men faamu e peewal e \*senaare e cottudi,<sup>31</sup> fii, wano windori non:  
«On mo no mantoo,  
yo mantor Joomiraado on.»<sup>b</sup>

## 2

<sup>1</sup> Min non, yo musibbe an, fewndo mi yahunoo ka mon fii feppinangol on goonga Alla wirninoodo on, hinaa burnondiro kongudī maa faamu mi yaari. <sup>2</sup> Ko fii mi taw moyyaa ka mi ndaara goddun goo hakkunde mon, si hinaa Iisaa Almasiihu, fempaado on. <sup>3</sup> Min tigi mido wonirnoo takko mon e noone no lo'iri e kulol e diwnol tiidungol. <sup>4</sup> Kongol an ngol e waaju an ngun aldaano e kongudī weldi e faamu neddanke, kono ko wondunoodi e maandeeji bangindi bawgal Ruuhu Alla on, <sup>5</sup> fii wota gomdinal mon ngal iwru e faamuuji yimbe ben, kono e bawgal Alla ngal.

### *Fii Faamu Haqiiqawu ngu*

<sup>6</sup> Kono fow e mun, ko faamu men waajotoo mokobaabe ben, hara ko faamu ngu tawata hinaa ngu oo aduna, hinaa ngu laamuuji oo aduna kadi muloyteedi. <sup>7</sup> Ko faamu Alla wonden waajaade, dūn ko ngun wirninoongu e nder gundoo, ngu Alla ebbannoo fii darja men on ado aduna on tageede. <sup>8</sup> Laamu woo e dii laamuuji oo aduna andaano dūn. Ko fii si be anduno, be fempataano on Jom mangural. <sup>9</sup> Kono ko wano windori non:

«Ko Alla ebbani yidube mo ben kon,  
ko dūn woni yiitere yi'aali, nowru nanaali,  
e ko bernde neddanke miijaaki.»<sup>c</sup>

<sup>10</sup> Ko e men Alla banginiri dūn Ruuhu mun on.

Ko fii Ruuhu on hollay ko woni woo, hay piiji Alla luggudī dīn. <sup>11</sup> Ko hombo e hakkunde yimbe ben andi ko woni e neddo, si hinaa ruuhu wondo e makko on. Ko wano non kadi, gooto waawataa andude ko woni e Alla, si wonaa Ruuhu Allaahu on. <sup>12</sup> E hin-le enen, hinaa ruuhu oo aduna hendiiden, kono ko Ruuhu iwrufo e Alla, fii no andiren ko Alla yediri en sulfu makko on kon. <sup>13</sup> En alaa wowlirde dūn yewtereji dī faamu neddanke jannata, kono ko dī Ruuhu Allaahu on jannata dīn, e nder sifanagol yimbe be on Ruuhu woni e mun ben haqiiqaaji iwrufo e on Ruuhu. <sup>14</sup> Kono neddo mo aldaa e Ruuhu Allaahu on jabataa piiji Ruuhu Alla dīn, ko fii ko dī feetere e makko, o waawataa dī andude, ko fii ko Ruuhu Allaahu on dī taskortee. <sup>15</sup> Kono neddo mo Ruuhu Allaahu on woni e mun on taskoto ko woni woo, kono kanko hay gooto hewtaa taskagol mo. <sup>16</sup> E hoore dūn:

«Ko hombo andi miijo Joomiraado on fii jannugol mo?»<sup>d</sup>  
E hin-le enen ko miijo \*Almasiihu on jogiden.

## 3

### *Fii no Kurkaadi Alla dīn Haani Wonirde*

<sup>1</sup> Kono min non, yo musibbe, mi waawaali on yewtirde wa yimbe be Ruuhu Allaahu on woni e mun, kono ko wa jokkuibe mbeleede bandu, e booboobe e telen-ma gomdinal \*Almasiihu on. <sup>2</sup> Ko biraadan mi jonnunoo on, hinaa jaameteete teddufo, ko fii on waawataano mo townude. Hay fewndo doo non on waawataa mo townude. <sup>3</sup> Ko fii haa jooni ko on jokkuibe mbeleede bandu. Bay nawliigu e yeddondiral no hakkunde mon, taw si hinaa on jokkuibe mbeleede bandu? Kaa hinaa no neddanke fow wonirta non wonirdon? <sup>4</sup> Si godfo e mon wi'ii: «min ko mo mi Puulusa», oya on wi'a: «ko mo mi Apoloosi», taw si hara on gerdaali wa yimbe aduna?

<sup>5</sup> Awa ko hondun woni Apoloosi? E ko hondun woni Puulusa? Ko kurkaaduube be gomdinirdon sabu mun. Mo kala e maβbe kurkorani Joomiraado on golle de o halfini mo den. <sup>6</sup> Min mi tutu, Apoloosi yarni, kono ko Allaahu on mawnini. <sup>7</sup> Ko dūn wadi hinaa tutudo on woni goddun, hinaa kadi yarnudo on, kono ko Alla mawnindo on. <sup>8</sup> Tutudo on e yarnudo on no fota, mo kala e maβbe hendoto njoddi mun ndin tigi tippude e golle de ontigi wadi den. <sup>9</sup> Ko fii, ko men gollidoobe fii Alla, onon ko on ngesa Alla, ko on darnoodi makko kadi. <sup>10</sup> Wano Alla yedirimmi moyyere non, mi golliri wa faamudo fii darnugol, mi wadii ndelo ngon. Goddo kadi darnii e hoore mun, kono yo mo kala reeno e noone no darnirta e hoore mun non. <sup>11</sup> Fii ndelo ngon kan, hay gooto waawataa moyyinde ndelo goo si wonaa wongo don ngon, e maanaa dūn ko Iisaa Almasiihu on. <sup>12</sup> E hin-le, si godfo aru e darnirde e hoore ngon ndelo don maadi kanje maa kaalisi maa kaaye hittude maa ledde maa hudo kalin maa foron fojpe, <sup>13</sup> haray

<sup>b</sup> 1:31 1.31 Yer. 9.23    <sup>c</sup> 2:9 2.9 Isa. 64.3    <sup>d</sup> 2:16 2.16 Isa. 40.13

kuugal mo kala feenay. Nalaande nden banganay d'un, ko fii yiite ngen fejninoay ngal, nge ndarndoo kadi noone kuugal mo kala. <sup>14</sup> Si tawii kuugal ngal goddo darni e hoore ndelo ngon tabitii, ontigi hebay njoddi. <sup>15</sup> Si tawii kuugal goddo sumii, haray o fadii, kono kanko tigi o dadiray wa fuutiido yiite.

<sup>16</sup> E on andaa ko onon woni suudu Alla ndun, awa kadi Ruuhu Allaahu on no hodi e mon? <sup>17</sup> Kala bonnudo suudu Alla ndun, Alla bonnay fii makko, ko fii suudu Alla ndun ko hormordu. Awa ko onon woni ndun. <sup>18</sup> Wota gooto daynito. Si goddo e mon miiijike wonde ko o faamudo e oo aduna fewndiido, haray yo o laato <feetudo> fii yo o wonu faamudo. <sup>19</sup> Ko fii faamu oo aduna ko <feetere> yeeso Alla. Ko fii no windii:

«O nangiray faamu be ben yoyreeji maŋbe d'in.»<sup>d</sup>

<sup>20</sup> No windii kadi:

«Joomiraado on no andi miijooji faamu be ben,

himo andi kadi ko di meere.»<sup>e</sup>

<sup>21</sup> Awa wota hay gooto mantor yimbe ben. Ko fii fow ko onon jeyi: <sup>22</sup> woni ko Puulusa, woni ko Apoloosi, woni ko Petruusu, woni aduna on, woni ngurndan dan, woni mayde nden, woni piiji fewndiidi d'in, woni piiji aroyooji d'in, fow ko onon wonani. <sup>23</sup> Awa kadi, ko on be Almasiihu on, Almasiihu on kadi ko mo Alla.

## 4

<sup>1</sup> Ko d'un wadi, yo men jogore wa kurkaadi \*Almasiihu on e halfinaabe goongaaji Alla wirniidi d'in. <sup>2</sup> Awa halfinaabe ben non no toraa wonugol sella-findeebe. <sup>3</sup> Min non jaawore nde jaawotommi nden e nde yimbe ben jaawatammi nden hittaa e an, min tigi toode mi jaawitotaako. <sup>4</sup> Ko fii fondo an ngon ko laabungo, fii kala hinaa d'un hollata ko mi feewudo, jaawoowo lan on ko Joomiraado on. <sup>5</sup> Ko d'un wadi, wota on jaawu huunde doo e saa'i on, maa doo e ardu Joomi on, on Weebitoowo ka ndaygu ko suudii kon ka nibe, fejnina ebhooje berde den. Ko fii mantoore mo kala aroyay immorde e Alla.

### *Fii Mawnintinaare be Korenti ben*

<sup>6</sup> Musiŋbe, mi huutorii d'ii nooneji doo fii wad'angol on misal e hoore an min e Apoloosi. Ko nii andirton e amen wota mo yawtu ko windii kon, e wota gooto e mon mantor bambindirangol. <sup>7</sup> Ko fii ko hombo burnu-maa? E ko hondun jogidaa ko a okkaaka? E si a okkaama, ko fii hondun mantantodaa, wa si tawii hinaa a okkaado?

<sup>8</sup> Dun-le wuren on haarii, awa kadi on aldii, on fuddike laamaade e baawo amen! Pellet mi faaletono hara nun ko on lambe fii menen kadi no men laamodira e mon! <sup>9</sup> Ko fii no wa'animmii wa si tawii Alla wattirii men, menen \*sahaabaabe ben baawo, wa jaawaabe happanaa wareede e yeeso dental ngal fow, ko fii men wonanii aduna on fow e malaa'ikaabe ben e yimbe ben jalnori. <sup>10</sup> Ko men jogoraabe wa feetube sabu Almasiihu on, kono onon ko on faamu be sabu Almasiihu on! Ko men jogoraabe wa lo'ube, kono onon ko on dolnuŋbe. Ko on teddinaabe, kono menen ko men hayfinaabe! <sup>11</sup> Haa jooni meden tampiri heege e donka e kolngal<sup>f</sup> e piggal e yiilagol. <sup>12</sup> Meden golliri juude amen den tigi haa meden ronki. Tuma men hoynaa woo, men du'anoo. Tuma men cukkaa woo, men wakkiloo. <sup>13</sup> Tuma men po'aa woo, men jaabora no newori. Men woni tuundi oo aduna, men hawkaa e di fow, haa weetaango hande ngoo.

<sup>14</sup> Hinaa fii hersingol on mi windiri d'un, kono mido hajorde on wa faybe an be mi yidi. <sup>15</sup> Ko d'un wadi, hay si on heboyii guluuje sappo ardotoobe on fii no jokkiron laawol Almasiihu on, haray on alaa baabaabe buy. Ko fii, e telen-ma humondiral mon e Iisaa Almasiihu on, ko min wonti baaba mon e nder ko mi fejninanii on Kibaaru Moyyo on kon. <sup>16</sup> Awa mi wakkilini on yo on wonu jemboobe lan. <sup>17</sup> Ko d'un wadi si mi imminanii on Timotee, on mo tawata ko paykun an mo mi yidi, e sella-findeejo e telen-ma Joomiraado on. O andintinay on laawi an d'in fow e telen-ma Almasiihu on, wano mi janniri di non hen fow e nder \*mofte den fow kadi.

<sup>18</sup> Wobbe e mon mawnintiniike wa si tawii mi yilitotaako ka mon. <sup>19</sup> Kono mi yahay ka mon ko neebaa, si Joomiraado on jabii. Hinaa kongudi mawnintiniibe ben tun mi andoyta, kono ko bawgal maŋbe ngal kadi. <sup>20</sup> Ko fii \*laamu Alla ngun wonaa haalaaji, kono ko bawgal. <sup>21</sup> Ko hondun faaladon? Ko yo mi yaadu ka mon e sawru, kaa ko giggol e newaare?

## 5

### *Fii Hiwugol Moftal ngal*



<sup>1</sup> Awa saa'i woo jiiibaare goo no naneede hakkunde mon, hara ko jiiibaare nde yi'etaake hay ka be gomdinaa ben, hay godfo e mon no murtini beyngu ben mun! <sup>2</sup> Onon e ndee mawnintinaare mon! Hidon haanunoo yoomude! Suuton on wadufu ngal kuugal e hakkunde mon. <sup>3</sup> Min oo mo wondaa e mon ka bandu, kono wondufu e mon ka bernde, mi naawirii wadufu sifa ngal kuugal on toode wa si mido wondi e mon. <sup>4</sup> Awa fewndo mottondirfon e indde lisa Joomi on, tawi mido wondi e mon ka bernde, wondude e bawgal lisa Joomi men on, <sup>5</sup> yo on nedfo accide e Ibuliisa fii no jikku makko junuubankeejo on halkiree, e fii no ruuhu makko on dandiree pande ardu Joomi men on.

<sup>6</sup> Nden mawnintinaare mon moyyaa. E hara on andaa lewen seeda nii no yurina farin jiiibaado fow? <sup>7</sup> Seede e lewen kidfo on, fii no laatoron farin jiiibaado keso, bay ko on be aldaa e lewen. Ko fii \*Almasiihu on, ngin baalii men layya fii \*Juldeere Yawtaneede nden, hirsaaama. <sup>8</sup> Awa wota en wadir juldeere nden lewen kidfo, maa lewen bonki e bone, kono wadifon nde bireedi laabal e goonga, de aldaa e lewen.

<sup>9</sup> Mi windanii on ka nder batakuru an wonde, wota on humondir e jeenoobe ben. <sup>10</sup> Kono hinaa fii mido faalaa wi'ude bee tun selon bee yimbe oo aduna, jeenoobe, maa reeredufe, maa jattoobe, maa rewoobe sanamuuji. Si hinaa dun, haray bee yalton e oo aduna. <sup>11</sup> Ko mi windani on kon jooni, ko wota on humondir e godfo wi'udo ko musidfo mon e gomdinal, hara ko jeenoowo, maa ndeereero, maa rewoowo sanamu, maa hoynoowo, maa mandiloowo, maa jattoowo, e hay wota on naamidu toode e sifa on nedfo.

<sup>12</sup> Ko fii hondun mi naawanta be gomdinaa ben? Hinaa onon woni naawoobe gomdin ben? <sup>13</sup> Be gomdinaa ben kan, Alla naaway be. Awa yaltinee bonfo on hakkunde mon.g

## 6

### *Fii Yaafondiral Gomdin ben*

<sup>1</sup> Si godfo e mon lurriddi e godfo, e hara o suusay wullitaade e be feewaa ben, o acca yimbe Alla ben? <sup>2</sup> E on andaa yimbe Alla ben naawoyay oo aduna? Si tawii ko onon haani naawude aduna on, hara on waawataa naawugol haajuuji di hittaa din? <sup>3</sup> E on andaa en naawoyay malaa'ikaabe ben? E ko hondun non hadata naawen haajuuji oo aduna? <sup>4</sup> Awa si tawii hidon mari lural hakkunde mon fii haajuuji aduna din, hara ko yimbe be \*moftal ngal hayfini ben wadoton naawoobe? <sup>5</sup> Ko fii hersingol on mi wowliri dun. Taw si hay gooto faamudo, waawudo naawude hakkunde musibbe mun alaa hakkunde mon? <sup>6</sup> E hin-le godfo no wullitaade e hoore musidfo mun yeeso be gomdinaa ben!

<sup>7</sup> Onon non, ko ko wadi haa naawindirfon kon holli wonde on foolaama few. Sitta nde wadafon bone, maa hippafon. <sup>8</sup> Kono ko onon woni wadude angal peewal ngal, jatta beya, e hin-le ko musibbe mon.

<sup>9</sup> Wota on daynito! E on andaa boyliibe ben maraa gebal ka \*laamu Alla? Hinaa jiiibiibe ben, hinaa kadi rewoobe sanamu ben e jeenoobe ben e worbe waditiibe rewbe ben e worbe jinoobe worbe ben <sup>10</sup> e wuybe ben e himmube ben e mandiloobe ben e hoynoobe ben e jattoobe ben, woni ko mari gebal ka laamu Alla. <sup>11</sup> Awa ko dun wofbe e mon wonnoo. Kono Ruuhu Alla men on lootii on, \*labbinii on, o jogorii on feewube e indde lisa Almasiihu Joomi on.

### *Fii Wodditagol Jinaa*

<sup>12</sup> Mido newnanaa fow, kono hinaa fow nafata. Mido newnanaa fow, kono mi accataa ko woni woo waawammi. <sup>13</sup> Neemaaji din ko fii reedu, reedu ndun kadi fii neemaaji din, Alla kadi mulay di fow. Awa kadi bandu ndun hinaa fii jinaa, kono ko ndu fii Joomiraado on, Joomiraado on kadi fii bandu ndun. <sup>14</sup> Awa kadi Alla, on Immintindo Joomi on, immintiniray en bawgal makko ngal. <sup>15</sup> E hara on andaa wonde ko Balli mon din woni tere \*Almasiihu on? E hara mi yettay tere Almasiihu on, mi yubbindira e cagaajo? Pellet oo'o! <sup>16</sup> E on andaa kadi, mo yubbindiri hoore mun e cagaajo, haray kanko e makko ko be bandu wooturu? Bay no windii: «Kambe dido be wonay gooto.»<sup>h</sup> <sup>17</sup> Kono, on humondirfo e Joomiraado on, haray kanko e makko ko be ruuhu gooto.

<sup>18</sup> Wodfitee jinaa on! E junuubu goo mo nedfo wadata, hara on junuubu hinaa tabitoowo ka bandu. Kono on jokkudo jinaa, haray ko bandu makko ndun tigi o woni wadande junuubu. <sup>19</sup> E hari on andaa dundoo? Ko bandu mon ndun woni suudu

\*Ruuhu Seniifo wondo e mon on, on mo Alla okki on. Hinaa onon jeyi hoore mon, <sup>20</sup> ko fii on sooditaama coggu sattungu. Awa teddiniree Alla balli mon dfin.

## 7

### *Fii Desal e Sunningol*

<sup>1</sup> Jooni feyyen e ko windandon mi kon. No moyyani gorko hara o meemaali debbo. <sup>2</sup> Kono non fii reenagol e jinaa, yo mo kala hebu beyngu, debbo kala heba moodi. <sup>3</sup> Gorko on jonnita beyngu mun ko handi kon, debbo on kadi wano non e telen-ma moodi mun. <sup>4</sup> Ko fii debbo on jeyaa bandu mun ndun, kono ko moodibbo on, gorko on kadi wano non, o jeyaa bandu makko ndun, kono ko beyngu makko jeyi ndu. <sup>5</sup> Wota on salondir, si hinaa e saa'i nanondiral mon, fii no hebiron saa'i no tororon Alla. Bawto d'un yiitidon, fii wota Ibuliisa foolir on angal waawugol hoore mun. <sup>6</sup> Kono mi wowliraali d'un wa si ko yamiroore, kono ko ko newnaa. <sup>7</sup> Mido yelii yo neddo fow wa'u wa an min, kono mo kala no mari dokkal feerewal, ngal Alla yedi d'un, mo kala e noone goo.

<sup>8</sup> Be resaa ben non e keynguube ben, mi wi'ay no moyyani be no be wa'ira wa an min. <sup>9</sup> Kono si be waawataa hoore mabbe, ko yo be resu, ko fii ko resugol furi bittorgol faale feyyitudo. <sup>10</sup> E telen-ma yettindirbe ben non, e hino ko mi wi'ata kon, (hinaa non min yamiri, kono ko Joomiraado on), wota debbo sertu e moodi mun. <sup>11</sup> Si kanko debbo on non o aru e serteede, yo o joodo hara o yettaaka, maa o moyyintinida e moodi makko. Awa kadi wota gorko jonnitu beyngu mun.

<sup>12</sup> Fii beya, (d'undoo ko min wowli, hinaa Joomiraado on), si musiddo goo no mari debbo mo gomdinaa, hara on debbo no yidi wondugol e makko, wota o seedu e makko. <sup>13</sup> Si tawii kadi debbo no mari moodibbo mo gomdinaa, hara on gorko no yidi wondude e on debbo, wota o seedu e moodi makko. <sup>14</sup> Ko fii moodibbo mo gomdinaa ko jeyaafo Alla sabu debbo makko gomdindo on, debbo mo gomdinaa on kadi ko jeyaafo Alla sabu moodibbo makko gomdindo on. Si hinaa d'un, bibbe non ben wonay wodondirbe e Alla, e hara-le wurin ko be badondirbe e Alla. <sup>15</sup> Si tawii mo gomdinaa on non catii e seedugol, yo gomdindo on newnan mo d'un. Ko fii hay huunde wadfaaki musiddo gomdindo e d'un, Alla ko noddiri en ko wuurugol e nder buttu. <sup>16</sup> E hoore d'un, ko honno debbo andirta si o danday moodi makko? Maa si gorko danday beyngu mun?

<sup>17</sup> Ko woni tun, yo mo kala jokkir no Joomiraado on wafirani d'un non, e noone noddaandu ndu o hebiri Alla ndun. Ko nii mi yamiriri e nder \*mofte den fow. <sup>18</sup> On mo noddeede mun tawi sunninaama, yo o wonir no o sunniniira non. On mo noddeede mun tawi sunninaaka, wota o eto sunnineede. <sup>19</sup> Sunningol\* ngol wonaa huunde, angal sunningol kadi wonaa huunde, kono ko doftagol yamirooje Alla den woni goddun. <sup>20</sup> Yo mo kala wonir no wonirnoo non fewndo o noddaa. <sup>21</sup> Si tawii fewndo noddadaa ko a jiyaado, wota a aanu, kono si tawii hida waawi rindude, haray eto. <sup>22</sup> Ko fii jiyaado mo Joomiraado on noddii, haray o wonii mo Joomiraado on rindini. Ko wano non kadi, dimo mo Joomiraado on noddii, haray o wonii jiyaado \*Almasihu on. <sup>23</sup> Awa on sottiraama coggu sattungu, wota on wontu maccube yimbe ben. <sup>24</sup> Yo mo kala, yo musibbe, woniran Alla noone no wonirnoo non wa fewndo ko o noddaa.

<sup>25</sup> E telen-ma be yettaali yettaaka ben, wonaa yamiroore Joomiraado on mi hendii. Kono ko fewjoore an nden mi woni on jonnude, wa neddo sella-findeejoo sabu yurmeende Joomiraado on. <sup>26</sup> E hino ko mi mijii no moyyi kon, sabu satteendeeji fewndiidfi dfin: no moyyani neddo ka o wonira no o woniri non. <sup>27</sup> Si hida tiggunoo, wota a dabbu seedigal. Si a tiggaa, wota a dabbu tiggugol. <sup>28</sup> Kono, si a resii, haray a wadfaali junuubu. Si jiwo kadi resaama, haray o wadfaali junuubu. Kono non yimbe resindirbe ben fottay e tampereejii, mi faalaa on dandude di.

<sup>29</sup> E hino ko mi wi'ata kon, yo musibbe an: saa'i on ko rabbidudo. Jooni, on mo no mari suddiido, yo wa'u wa mo alaa. <sup>30</sup> Ben wonbe wullude, yo wa'u wa si be alaano wullude. Ben wonbe kadi weltaade, yo wa'u kadi wa si be alaano weltaade. Soodoobe ben kadi, yo wa'u wa si be maraano, <sup>31</sup> e ben wonbe huutorde oo aduna, ka haqiiqa, yo wa'u wa si tawii be alaano huutorde. Ko fii mbaadi oo aduna feyyay.

<sup>32</sup> E hin-le mi faalaaka yo on wonda e annde. On mo tiggaali, ko fii haajuuji Joomiraado on hittini, no o weltinira Joomiraado on. <sup>33</sup> On resudo non, ko fii haajuuji aduna hittini, no o weltinira beyngu makko. <sup>34</sup> Haray himo senditii. Wano non, debbo mo resaaka maa jiwo, ko fii Joomiraado on hittini, fii no o laatora laabudo ka bandu e ka ruuhu. Debbo resaado on non ko fii haajuuji oo aduna hittini, no o weltinira moodi makko. <sup>35</sup> Ko nafa mon mi wowliri d'un, hinaa fii faadinangol on, kono ko fii addugol on e ko haani kon e ko laafi kon, e no humoron e Joomiraado on, hara on dillaali.

<sup>36</sup> On mo no tanyinii ko lo'udfo e fee jiwo mo o yami, feyyudfo duubi kellefuyee, o tawi yettindirgol e makko no moyyi, yo o wadu ko o faalaa kon, haray o wadfaali junuubu si be resindirii. <sup>37</sup> Kono on anniyiido ka bernde mun haa tabiti wonde o tiggataa on jiwo, hara ko e yidi makko kanko tigi, e hoore himo wawti faaleeji makko, haray o wadii ko moyyi. <sup>38</sup> Awa ko nii woniri: on tiggudfo jiwo mo o yami on, haray o wadii ko moyyi, on mo tiggaali jiwo mo o yamaynoo on kadi, burtu moyyinde.

<sup>39</sup> Debbo no humondiri e moodi mun fannin moodi makko no wuuri. Kono si gorko on maayii, haray no newanii mo reseede ka o faalaa woo, ko woni tun, ko yo taw ko no yaadiri e faale Joomiraado on. <sup>40</sup> E miijo an, ka o burata hettaade, ko si o wonirii wano o woniri non, bay min kadi midfo tanyinii Ruuhu Allaahu on no e an.

## 8

### *Fii Naamugol Tebbeeli Sakkanaadi Sanamuuji*

<sup>1</sup> E telen-ma tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, hid'en andi wonde en fow hid'en mari gandal, e hin-le gandal adday mawnintinaare, kono giggol tiid'inay. <sup>2</sup> On mo no sikki no andi god'dun, haray fahin o andaali ko honno haanaa andireede. <sup>3</sup> Kono si god'do yidii Alla, haray Alla no andi mo. <sup>4</sup> Fii telen-ma huutorgol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji din, hid'en andi wonde sanamu wonaa god'dun tigi e oo aduna, ko Alla gooto tun woodi. <sup>5</sup> Pellet no woodi piiji reweteedi duufudufi ka kammu e ka leydi, jogoraadi wa si tawii ko allaabe maa joomiraabe. <sup>6</sup> Kono enen ko Alla gooto marden, on Baabaajo, on mo kala huunde iwri e mun, e on mo wonanden, e Joomi gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on, on mo piiji din fow woniri, e on mo wonirden.

<sup>7</sup> Kono fow alaa ngal gandal. Ko d'un wadi, ben wowtuube sanamuuji, haa jooni si no naamude ngun teewu anditay fii ko sakkaa kon. Nde tawnoo bernde maabe nden no lo'i, d'un tuuninay be. <sup>8</sup> Hinaa neema hannata en e Alla. Si en paamaali, d'un d'uytataa en huunde, si en naamii kadi, d'un beydataa en huunde.

<sup>9</sup> Ko woni tun, reenee fii wota ko newnanadon wadugol kon wonan lo'ube ben peggal. <sup>10</sup> Ko fii si god'do aru e yi'ude ma, an oo jooma gandal, hida nafoo e nder juulirde ka sanamuuji rewetee, taw si nden bernde makko lo'unde poodataa mo naamugol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji? <sup>11</sup> Dun haray on lo'udfo mulirii sabu <gandal> maa ngal, d'un ko on musid'do mo \*Almasiihu on maayi fii mun! <sup>12</sup> Si on wadirii non junuubu e telen-ma musibbe ben, e nder barmingol bernde maabe lo'unde nden, haray on wadii junuubu e telen-ma Almasiihu on. <sup>13</sup> Ko d'un wadi, si tawii naametee wonay sabu peggal musid'do an, haray mi naamataa teewu hande kadi, fii wota mi libu musid'do an on.

## 9

### *Fii ko Haanani Sahaabaajo*

<sup>1</sup> E hara hinaa mi dimo? Kaa hinaa mi \*sahaabaajo? Kaa mi yi'aali Iisaa Joomi men on? Kaa hinaa on kuugal an e telen-ma Joomi on? <sup>2</sup> Hay si tawii hinaa mi sahaabaajo fii wobb'e ben, onon bete ko mi sahaabaajo fii mon. Ko fii ko on maande sahaabankaaku an ngun e telen-ma Joomi on.

<sup>3</sup> E hino doo ko mi jaaborta jaawoobe lan ben kon: <sup>4</sup> E hara haananaa men ka men jaama men yara? <sup>5</sup> Kaa haananaa men ka men yaada e debbo amen mo men kafidi diina, wano beya sahaabaabe woni warrude non, e musibbe Joomi men on, e Petruusu? <sup>6</sup> Kaa ko min tun e Barnabaasi haani gollude fii no men wuurira? <sup>7</sup> Ko suufaajo hombo fawtotoo hoore mun e nder suufayaagal mun? Ko hombo tutata leggal \*wiijn, hara naamataa bibbe maggal on? Ko ngaynaako hombo aynata wuro, ronka yarude biraad'an din daabeeji?

<sup>8</sup> Ko mi wowlata kon wonaa ko iwri e mijooji ned'danke, ko fii Sariya on kadi ko d'un wi'i. <sup>9</sup> Ko fii no windii ka Sariya Musaa: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana d'un maaro.»<sup>1</sup> E hara Alla no aanidi e ga'i din? <sup>10</sup> Kaa ko fii men o wowlirani nii? Hiiyii, ko sabu men enen d'un windiraa. Mo no remude yo remir tama'u, e on mo no yaabude yo yaabir tama'u hebugol gebal. <sup>11</sup> Si tawii men aawii ko iwri e Alla hakkunde mon, taw si haanaa ka men sojita e mon piiji aduna? <sup>12</sup> Si tawii d'un no haanani wobb'e goo e hoore mon, haray menen itti e sikke.

Kono men huutoraali kon ko haanani men. Kono mefen ronditii fow, fii wota men fallu Kibaaru Moyyo \*Almasiihu on. <sup>13</sup> E on andaa wonde ben wad'oobe golle \*juulirde mawnde nden ko e d'un naamata, e wonde golloobe ka \*layyorde ben kadi no mari

gebal ka layyorde? <sup>14</sup> Ko wano non kadi Joomi on no yamiri wonde feɲɲinoobe Kibaaru Moyyo on ko e makko wuurata.

<sup>15</sup> Min non mi huutoraali hay huunde e ɗin haanandi lan, awa mi windiraali ɗun kadi fii yo mi newnane. Ko fii mayde nden no buranimmi edii godɗo ittude lan e ndee huunde nde mi mawninorta. <sup>16</sup> Ko fii hewtaa ka mi mantora yottingol Kibaaru Moyyo on, bay ɗun ko ko wadɗii mi. Si mi feɲɲinaali Kibaaru Moyyo on, bone wonanay lan. <sup>17</sup> Si tawii ko e hoore anniyee mi woni wadɗirde, haray mido mari njoddi. Si tawii non mi fawa wadugol ɗun, haray mi waday woni golle ɗe mi halfinaa. <sup>18</sup> Awa ko hondun non jooni woni njoddi an ndin? Ko waajagol fii Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol njoddi e tortagol ko haanani waajotooɗo kon.

<sup>19</sup> Ko fii, fii kala mido rindi e hoore wondo woo, mi waditii maccudo fow fii no adadu burdo mawnude on hebora. <sup>20</sup> E telen-ma Yahuudiyankeebe ben, mi wa'a wa Yahuudiyankeejo, fii no mi hebira Yahuudiyankeebe ben. E telen-ma wonbe e ley Sariya on kadi, mi wa'a wa wondo e ley Sariya on, fii no mi hebira wonbe e ley Sariya on ben, fii kala min tigi hinaa mi wondo e ley Sariya on. <sup>21</sup> E telen-ma be alaa e ley Sariya on ben kadi, mi wa'a wa mo alaa e ley Sariya on, fii no mi hebira be alaa e ley Sariya on ben, e hin-le min tigi wonaa wonde mi alaa e ley Sariya Alla on, kono mido e ley Sariya Almasiihu on. <sup>22</sup> Mi lo'ida e lo'ube ben fii no mi hebira lo'ube ben. Mi wonii fow e telen-ma yimbe ben fow, fii no gasirta woo mi wona sabu dandugol wobb'e. <sup>23</sup> Mi wadiri fow sabu Kibaaru Moyyo on, fii no mi hebiroya gebal.

<sup>24</sup> E on andaa? Wonbe foolotirde e dogudu ben fow no dogude, kono ko gooto foolata heba njoddi. Awa dogiree wano non, fii no hebiron njoddi. <sup>25</sup> Kala foolotirteedo waday kala noone eltal bandu, fii no o hebira \*meetelol ngol luttataa, kono enen ko meetelol luttoowol. <sup>26</sup> Min non mido dogude, kono hinaa dogudu meereeru. Mido uttaade, kono hinaa fii uttagol hendu ndun. <sup>27</sup> Liddu ɗun on non, mido yangude bandu an ndun, mido waawi ndu, fii nde mi gaynoyi waajaade beya, min tigi wota mi pottine.

## 10

### *Mise Yettaade e Taariika Isra'iilayankeebe ben*

<sup>1</sup> Musifbe an, mi faalaaka yo on yejjitu wonde baabiraabe men ben fow wonno e ley duulere, be fow be tayitiri ka baharu. <sup>2</sup> Be fow be lootaa maande gomɗinal ka duulere e ka baharu e nder humondiral e Muusaa. <sup>3</sup> Be fow be jaami jaamete e gooto iwruɗo e Alla. <sup>4</sup> Be fow be yari njaram gootan iwruɗan e Alla, ko fii ko e fetere iwrunde e Alla jokkunoonde be nden be yaraynoo. Ko Almasiihu on wonnoo nden fetere. <sup>5</sup> Kono burbe ben e maɓbe weltinaano Alla, ko ɗun wadi si be maayi ka wulaa.

<sup>6</sup> Awa ɗun fow ko wadiri ko fii hollugol en mise, fii wota en hebu faaleeji bondi wano be hebirnoo non. <sup>7</sup> Wota on wonu rewoobe sanamu, wano wobb'e wonirnoo e hakkunde maɓbe, wano windori non: «Jamaa on joodii fii jaamugol e fii yarugol, bawto ɗun be immii fii fijirgol jiiibaare.» <sup>8</sup> Awa wota en jokku jinaa, wano wobb'e e maɓbe wadirnoo non, haa guluuje noogay e tato maayi pande wootere. <sup>9</sup> Wota en ndarndo \*Almasiihu on, wano wobb'e e maɓbe ndarndornoo non, ben be bolle mulunoo. <sup>10</sup> Wota on ɲermu, wano beya ɲermirnoo non, ben be malaa'ikaajo muloowo on warunoo.

<sup>11</sup> Dun, ko hebiri be ko fii yo wonan en misal, windiraa kadi fii hajagol en, enen bee tawaabe ka lannooɗe aduna. <sup>12</sup> Ko ɗun wadi, on mo no sikki no darii, yo o reeno wota o yanu. <sup>13</sup> Ndarndanne woo hebaali on nde godɗo goo hebaali. Alla ko Sella-Findeejo, o newnataa ndarndedon toonin doole mon ɗen, kono e nder ndarndanne nden o adday feere no sortoron e mun, e no waawiron nde dartoɗe.

<sup>14</sup> Ko ɗun wadi, yo yiɓbe an, dogee rewugol sanamu. <sup>15</sup> Ko wa yimbe faamuɓe mi woni on yewtirde, onon tigi jaawee ko mi wi'i kon. <sup>16</sup> Jarɗukun du'aa kun wonden du'orde kun ko yuɓɓondirkun e yiian Almasiihu on. Bireedi mo wonden tayitide on, ko yuɓɓondirɗo e bandu Almasiihu on. <sup>17</sup> Bay ko bireediwal gootal woodi, enen e ɗuudude men ko en bandu wooturu. Ko fii en fow hiden hawti bireediwal gootal.

<sup>18</sup> Ndaaree bee \*Isra'iilayankeebe wonbe jaamude daabeeji sakkaadi ɗin. Hinaa yuɓɓondirbe e \*layyorde nden? <sup>19</sup> Awa ko hondun mi woni wi'ude? Wonde tebbeeli sakkaadi fii sanamuuji ɗin ko godɗun? Kaa sanamuuru ko godɗun? Oo'o! <sup>20</sup> Kono kon ko rewoobe sanamuuji ben woni sakkaade, ko jinnaaji ɗin be woni sakkanaade, hinaa Alla. E hin-le mi faalaaka yo on humondir e jinnaaji ɗin. <sup>21</sup> On waawataa yarirde jarɗukun Joomi on, yariron kadi jarɗukun jinnaaji ɗin. On waawataa hebude ka jaamete Joomi on, hebon kadi ka jaamete jinnaaji ɗin. <sup>22</sup> En faalaa memminde nawliigu Joomiraado on? Kaa en furu mo dolnude?

*Fii Hettaare Wonannde Gomdindo on*

<sup>23</sup> Fow no newnaa, kono hinaa fow wondi e nafa. Fow no newnaa, kono hinaa fow tiidinta. <sup>24</sup> Wota gooto dabbu nafa mun on, kono yo dabbu fii heddiibe ben.

<sup>25</sup> Naamee kala teewu ko yeeyete ka luumo, hara on sikkitaaki ka bernde mon. <sup>26</sup> Ko fii: «Leydi ndin e kala ko ndi wondi ko Joomiraado on wonani.»<sup>k</sup>

<sup>27</sup> Si tawii mo gomdinaa saatini on, e hin-le hidon faalaa yahude, naamee kala ko weebitanoyadon, hara on sikkitaaki ka bernde mon. <sup>28</sup> Kono si godfo wi'i on: «Dundfoo ko ko ittaa sadaka», haray wota on naamu sabu on andindo on e sabu bernde nden. <sup>29</sup> Hinaa fii bernde mon nden mi woni yewtude doo, kono ko fii bernde oya nden. Awa ko fii hondun ndimankaaku an ngun naawirtee bernde oya nden? <sup>30</sup> Si mi jarnii Alla e nder ko mi naamata kon, haray ko hondun mi felirtee fii on naamete mo mi jarni Alla fii mun?

<sup>31</sup> Woni on naamay, woni on yaray, woni kala ko wadoton, wadiree piiji din fow fii mangu Alla ngun. <sup>32</sup> Wota on wonan hay gooto peggal, woni \*Gireekiyankee be, woni Yahuudiyankee be, woni \*moftal Alla ngal. <sup>33</sup> Wano mi woniri weloowo wondo woo e di fow non, mi alaa dabbude nafa an on, kono ko nafa burbe duudude ben fii no be dandiree.

**11**

<sup>1</sup> Awa pembee lan, wano min kadi mi woni pembirde \*Almasiihu on non.

*Fii no Godfo Haani Wonirde e nder Rewugol Alla*

<sup>2</sup> Mi mantii on fii ko on yejitaali fii an kon e di fow, e ko maanditidon janndeeki din kon, wano mi hewtiniri on di non. <sup>3</sup> Ko dun wadi si mido faalaa yo on andu wonde Almasiihu on ko hooreejo kala neddanke, gorko kadi ko hooreejo e fee beyngu mun, Alla kadi ko hooreejo e fee Almasiihu on. <sup>4</sup> Kala gorko hippido kufune, nde no toroo Alla, maa no haala ko Alla longini dun, haray o yawike hoore makko<sup>m</sup>. <sup>5</sup> Ko wano non kadi, kala debbo wondo toraade Alla maa haalude ko Alla longini dun, hara o taaraa, haray o yawike hoore makko<sup>n</sup>. Haray no wa'i wa si tawii kanko debbo on himo fembii. <sup>6</sup> Ko fii, si debbo taaraa, haray yo o tayu sukundu makko ndun. Ko fii, si no hersinani debbo ka sukundu makko ndun tayee, maa o femboo, haray yo o tiggo. <sup>7</sup> Kono duhido haanaa ka hippoo, ko fii ko o mbaadi e darja Alla, debbo non ko darja gorko. <sup>8</sup> Ko dun wadi, gorko hinaa e debbo suutaa, kono ko debbo suutaa e gorko. <sup>9</sup> Awa kadi gorko hinaa sabu debbo tagiraa, kono debbo ko sabu gorko tagiraa. <sup>10</sup> Ko dun wadi, sabu malaa'ikaabe ben, debbo no haani hebude ka hoore mun maande laamu ngu o woni e ley mun ngun. <sup>11</sup> Kono e telen-ma humondiral men e Joomiraado on, debbo gasataa e baawo gorko, gorko kadi gasataa e baawo debbo. <sup>12</sup> Ko fii, ko wano debbo suutiraa e gorko non, ko wano non kadi tawi ko debbo dapata gorko, dun fow non ko immorde e Alla.

<sup>13</sup> Naawee dun onon tigi. E hara no hawri ka debbo toroo Alla, hara o taaraa? <sup>14</sup> E hara aduna on tigi faaminaali on wonde no hersinani gorko ka o accita saayannde? <sup>15</sup> Kono hebogol sukundu ko darja debbo, ko fii sukundu ndu o yedfaa ndun ko ko o buumora. <sup>16</sup> Si tawii godfo no faalaa warrude noone goo, enen en alaa on naamu, \*mofta Alla den kadi alaa on naamu.

*Fii Nafakkaari Joomi on*

(Mat. 26.26-29; Mrk. 14.22-25; Luk. 22.15-20)

<sup>17</sup> E nder wadugol non dee yamirooje yeeso doo, alaa ko mi mantira on e nder ko mottondirton kon, hara hinaa fii ko furi moyyude, kono ko fii ko furi bonude. <sup>18</sup> Ko adii kon non, mi nani nde mottondirdon woo sendondiral waday hakkunde mon. E banje goo, dun no henanimmi. <sup>19</sup> Bee yeddondire wona hakkunde mon, fii no holniibe ben feepira e hakkunde mon. <sup>20</sup> Jaka nde mottondirdon woo, hinaa fii naamugol \*nafakkaari Joomi on. <sup>21</sup> Bay nde hidon naama, mo kala kutoto nafakka mun on, naama, hara godfo goo no weelaa, oya kapun no mandili. <sup>22</sup> E hara on alaa cuudi ka naamon e ka yaron? Kaa on hayfinay woni moftal Alla ngal, hersinon be alaa huunde ben? Ko hondun mi wi'ata on? Mi mantay on? Mi mantataa on e dun!

<sup>23</sup> Ko fii, ko ko mi hebiri Joomi on kon mi hewtini on. E nder jemma mo Iisaa Joomi on janfaa e mun on, o yettuno bireedi, <sup>24</sup> o jarni Alla, o tayiti, o wi'i: «Dundfoo ko bandu an, wonandu on ndun nii, wafee dundfoo maande ko anditiron fii an.» <sup>25</sup> Ko wano non kadi, bay be gaynii naamude, o yetti jardukun wadforkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii \*ahadi heyri tippundi e yiyan an dan, wafee dundfoo maande ko anditiron

<sup>k</sup> 10:26 10.26 Zab. 24.1 <sup>m</sup> 11:4 11.4 Maa: «o yawike hooreejo makko on». <sup>n</sup> 11:5 11.5 Maa: «o yawike hooreejo makko on».

fii an, saa'i nde yaroton e mun woo.» <sup>26</sup> Ko fii nde jaamoton oo bireedi woo, yaron e kun jardukun, on wowlay fii mayde Joomi on haa pande o artoyi.

<sup>27</sup> Ko d'un wadfi, kala on jaamufo on bireedi, yari e kun jardukun Joomi on, hara ko no haaniraa, o wonay felniido e telen-ma bandu e yiiyan Joomi on. <sup>28</sup> Awa, yo mo kala muijitano hoore mun si o jaama on bireedi, maa o yarira kun jardukun. <sup>29</sup> Ko fii kala on jaamudo yari e baawo anditugol bandu Joomi on, haray ontigi paamii yarii jaawoore jaawaynde d'un kapun tigi. <sup>30</sup> Ko d'un wadfi si no e hakkunde mon nawnufo buy e kitasoolofo buy, e on mayraama woffo. <sup>31</sup> Si enen tigi en jaawitike, en jaawoytaake. <sup>32</sup> Kono Joomiraado on no jaawude en donkina, fii wota en jaawidoye e aduna on. <sup>33</sup> Ko d'un wadfi, yo musibfo an, nde mottondirfon fii nafakkaari ndin woo, habbondiree. <sup>34</sup> On mo tawi no weelaa, yo jaamu ka mun, fii wota on mottondir fawon jaawoore e hoore mon.

Mi jaaboyto d'eya lande, nde mi hewtoyi.

## 12

### *Fii Dokke Ruuhu Seniido on*

<sup>1</sup> E telen-ma dokke iwrufo e Ruuhu Alla den, yo musibfo an, mi faalaaka yo on ronku andude d'un. <sup>2</sup> Hidon andi fewndo ko on gomdinaa, hidon selnaa, nawraa e sanamuuji mbobooji. <sup>3</sup> Ko d'un wadfi si mi wi'ay on: kala mo Ruuhu Allaahu on ardii e nder ko o wowlata kon, wi'ataa: «Iisaa ko hud'aafo.» Hay gooto kadi waawataa wi'ude: «Iisaa ko Joomi», si hinaa \*Ruuhu Seniido on ardii mo.

<sup>4</sup> Dokke den no serti, kono Ruuhu Allaahu on ko gooto. <sup>5</sup> Balle den kadi no serti, kono Joomiraado on ko gooto. <sup>6</sup> Golleji din kadi no serti, kono ko Alla gooto on woni wadufe di fow e yimbe ben fow.

<sup>7</sup> E hin-le, mo kala ko Ruuhu Allaahu on fejjini e mun kon ko dokkal fii nafa fow. <sup>8</sup> Ko d'un wadfi, Ruuhu on yeday godfo on kongol faamu, on Ruuhu gooto yedfa oya on kongol gandal, <sup>9</sup> on Ruuhu gooto yedfa godfo goo gomdinal, on Ruuhu tigi yedfa godfo goo jawndugol, <sup>10</sup> godfo goo dokkal fii wadugol kaawakeji moyyi, godfo goo haalugol ko Alla longini d'un, godfo goo gandal fii sendindirgol noone ruuhuuji, godfo goo noone \*haalaaji janani, godfo goo nantingol din haalaaji. <sup>11</sup> Ko on Ruuhu gooto bajjo wadata d'ii piiji fow, senditana mo kala e ko mun, wano o yidiri non.

<sup>12</sup> Ko d'un wadfi, wano tawiri non bandu ndun ko wooturu, hindu mari tere buy. Tere bandu ndun non kadi e d'ufufude, ko bandu wooturu de mari. Ko wano non wonirani \*Almasiihu on. <sup>13</sup> Ko fii ko Ruuhu gooto \*lootiraden fii wonugol bandu wooturu. En fow yarnaden Ruuhu Alla gooto on, woni non Yahuudiyankeefo ben, woni \*Gerekiyankeefo ben, woni jiyaabe ben, woni rimbe ben.

<sup>14</sup> Ko fii bandu ndun wonaali teral gootal, kono tere buy. <sup>15</sup> Si koyngal ngal wi'ii wonde: «Bay hinaa mi jungo, mi tawdaaka e bandu ndun», d'un ittataa ko ngal teral e bandu ndun. <sup>16</sup> Si nowru ndun kadi wi'ii wonde: «Bay hinaa mi yiitere, mi tawdaaka e bandu ndun», d'un ittataa ko ndu teral e bandu ndun. <sup>17</sup> Si tawno bandu ndun fow wonno yiitere, ko honno ndu naniraynoo? Maa si bandu ndun fow wadano nowru, ko honno ndu faamiraynoo barngol? <sup>18</sup> Kono Alla wadfi teral kala e bandu ndun no o faaliraa non. <sup>19</sup> Si fow wonno teral gootal, ko honto bandu ndun wonaynoo? <sup>20</sup> Jooni non, tere buy no woodi, kono bandu ndun ko wooturu.

<sup>21</sup> Yiitere nden waawataa wi'ude jungo ngon: «Mi hatonjinaa e maa.» Hoore nden kadi waawataa wi'ude koyfo den: «Mi hatonjinaa e mon.» <sup>22</sup> Dun-le toode, tere bandu wa'ude wa si no furi lo'ude den, ko den woni hittude, <sup>23</sup> e de tanyiniden no furi hayfude den e bandu ndun, hiden hundiri de teddungal burngal tiidude. E hin-le tere men burfo hersinaade den, ko den burden surrude, <sup>24</sup> de hersinaaki den kan hatonjinaa e d'un. Alla wadiri bandu ndun e noone mo bureten teddirinde njakkiraade den, <sup>25</sup> fii wota liddondiral wadu e nder bandu ndun, kono yo de nafindir. <sup>26</sup> Si teral tampii, d'eya tere fow tampiday e maggal. Si teral gootal teddinaama, d'eya tere fow weltoday e maggal.

<sup>27</sup> Ko on bandu Almasiihu on, mo kala e mon ko teral e mayru. <sup>28</sup> Awa, ko Alla adii wadufe e nder \*moftal ngal, ko \*sahaabaabe, dimmun d'un ko haalofo ko Alla longini d'un, tammun d'un ko jannofo, fawto d'un dokkal fii kaawakeji moyyi, e dokke fii jawndugol, e wallugol, e ardagol, e wowlugol e noone haalaaji janani. <sup>29</sup> Hara fow ko sahaabaabe? Kaa hara fow ko haalofo ko Alla longini d'un? Kaa hara fow ko jannofo? Kaa hara fow waday kaawakeji moyyi? <sup>30</sup> Kaa hara fow yedfa dokke jawndugol? Kaa ko fow yedfaa wowlugol e haalaaji janani? Kaa hara fow ko nantinofo din haalaaji? <sup>31</sup> Kono himmanee dokke burfo moyyude den. Awa mi hollay on kadi laawol burngol moyyude ngol.

## 13

### *Fii Giggol*

<sup>1</sup> Hay si mi wowlie e haalaaji yimbe ben e di malaa'ikaabe ben, si tawii mi alaa giggol, haray ko mi talenhun sila senyoohun, maa foolifen wondo e iidude. <sup>2</sup> Hay si mi yedaama dokkal haalugol ko Alla longinimmi kon e faamu fii gundooji dɛn fow e gande den fow, e hay si mi hebii gomɔfinal haa ka tawata mi dillinay pelle den, si tawii mi alaa giggol, haray hinaa mi fus. <sup>3</sup> Hay si mi okkitirii keyeeji an dɛn fow fii jammingol miskinbe ben, e hay si mi okkitirii bandu an ndun fii yo ndu sunne, si mi alaa giggol, dɛn nafataa lan huunde.

<sup>4</sup> Giggol ko mupal, giggol ko moyyuki, giggol nawlataa, giggol mantotaako, hinaa heewungol mawnintinaare. <sup>5</sup> Ngol waasaa needi, ngol dabɓataa nafa maggol, ngol yaawataa seytinge, ngol marataa bone. <sup>6</sup> Ngol weltortaa angal peewal, kono ko goonga ngol weltorta. <sup>7</sup> Giggol heɓɓay ko woni woo, hingol hoolii ko woni woo, hingol tanyinii e ko woni woo, hingol wakkilii ko woni woo.

<sup>8</sup> Giggol ngol lannataa haa poomaa. Haalugol ko Alla longini dɛn feyyay, \*haalaaji janani kadi feyyay, gandal kadi feyyay. <sup>9</sup> Ko fii gandal men ngal hinaa timmungal, ko haaleten kon e nder ko Alla longini en kon kadi hinaa ko timmi. <sup>10</sup> Ko fii, nde ko laatii kon aroyi woo, ko timmaa kon feyyay. <sup>11</sup> Wa fewndo ko mi wonnoo paykun, mi wowlirayno wa paykun, mi miijorayno wa paykun, mi naawirayno kadi wa paykun. Bay mi wonii mokobaa, mi feyyani paykunyaagal. <sup>12</sup> Hande hiden tintora ndaarorgal e noone no niɓɓitiri, kono en yi'oyay kene e kene. Ko mi andi kon hande timmaa, kono mi andiroyay wano Alla andirimmi non. <sup>13</sup> Jooni non ko dɛi piiji doo tati luttata: ko gomɔfinal e tama'u e giggol. Kono ko furi mawnude kon, ko giggol.

## 14

### *Fii Dokke e Longineede noone Haalaaji*

<sup>1</sup> Awa dabɓee giggol ngol, himmanon dokke iwruɗe e Ruuhu Alla dɛn, tentinii haalugol ko Alla longini dɛn. <sup>2</sup> Dun, on wowluɗo e \*haala janana, haray hinaa yimbe ben o wowlani, ko Alla. Ko fii hay gooto alaa mo faamude, awa kadi ko ruuhu o woni wowlirde dɛn gundooji. <sup>3</sup> Kono haaloowo ko Alla longini dɛn kon ko yimbe ben o woni yewtude, o tiidina be, o wakkilina be, o yarlina be. <sup>4</sup> On wowlowo e haala janana non ko hoore mun tun o woni tiidinde, kono wondo haalude ko Alla longini dɛn kon kapun ko \*moftal ngal o woni tiidinde. <sup>5</sup> Miɗo yidi on fow yo on wowlu e haala janana, kono ko mi furi faaleede kon ko yo on wonu haaloobe ko Alla longini dɛn. Ko fii on haaloowo ko Alla longini dɛn no furi wowlowo e haalaaji janani on mawnude, si hinaa hara on neɗɗo nantin dɛn fii no moftal ngal tiidiniiree.

<sup>6</sup> Jooni non, yo musibbe an, si mi arii ka mon e yewtugol on e haalaaji janani, haray ko hondun mi nafi on, si wonaa hara ko kongol gandal maa jannde maa haalugol ko Alla longini dɛn maa feɓɓinannde mi woni wowlude? <sup>7</sup> Si tawii aalaaji di wuuraa no waɗude hito, wano serdu maa hoddu, si hito majji on laabaali, haray ko honno andirton galli majji on? <sup>8</sup> E si tawii hito \*liital ngal laabaali, ko hombo eɓɓindantoo hare nden? <sup>9</sup> Onon kadi wano non, si tawii on alaa yewtude haala faamotooka e nder ko wowloton e haalaaji janani kon, ko honno be andirta ko wondon wi'ude kon? Ko fii haray ko hendu ndun wondon wowlande. <sup>10</sup> Noone haalaaji buy no woodi e oo aduna, kono alaa e majji ngol alaa firo. <sup>11</sup> Si tawii non mi faamataa haala ka godɗo woni yewtude lan kan, mi wonanay mo janano, kanko kadi o wonanammi janano. <sup>12</sup> Onon kadi non, bay hidon himmande dokke iwruɗe e Ruuhu Alla dɛn, yo taw ko fii tiidɛngol moftal ngal wondon himmirande den dokke haa feyyita.

<sup>13</sup> Ko dɛn wadi, on wondo yewtude e \*haala janana longinaaka, yo toro fii no waawira nantiniirde. <sup>14</sup> Ko fii si miɗo toraade Alla e haala janana longinaaka, haray ruuhu an on no toraade, kono haray mi alaa faamude. <sup>15</sup> Awa ko hondun mi waɗata? Haray yo mi toror ruuhu, kono yo mi toror kadi faamu, mi beytira ruuhu, kono mi beytira kadi faamu. <sup>16</sup> Si hinaa dɛn, si a mantirii Alla ruuhu on, ko honno joodiɗo tun e hakkunde hedotoobe ben jabirta «aamiina» e nder ko wondaɗa jarnude kon, bay o andaa ko hondun wondaɗa wi'ude? <sup>17</sup> Ko goonga, hida jarnirde no moyyiri, kono a tiidinaali oya.

<sup>18</sup> Mi jarnii Alla ko tawi kon miɗo wowlude e haalaaji janani furi on on fow. <sup>19</sup> Kono ka nder moftal, ko haalirgol hakkille an dɛn konguɗi jowi jannaydi beya buranimmi haalugol konguɗi guluuji sappo e haala janana. <sup>20</sup> Musibbe an, wota on miijor wa paykoy. E telen-ma ka bone, wonee paykoy tosookoy, kono miijoron wa mokobaabe. <sup>21</sup> Ko fii no windii ka Sariya, Joomiraado on no daali: «Ko yimbe be haalaaji janani

e be kundule janane  
mi wowliranoyta oo jamaa.

Hay d'un be hedfoytaako lan.»<sup>p</sup>

<sup>22</sup> Awa, haalaaji janani d'in ko maande fii be gomd'inaa ben, hinaa fii gomd'inbe ben. Kono haalugol ko longinaa kon ko maande fii gomd'inbe ben, hinaa fii be gomd'inaa ben.

<sup>23</sup> Si tawii moftal ngal fow mottondirii, mo kala no wowlude e haalaaji janani, hedfotoobe nii tun arii, maa be gomd'inaa, e hara be wi'ataa ko on feetube? <sup>24</sup> Kono si tawii fow no haalude ko Alla longini d'un, mo gomd'inaa maa hedfotoodo nii tun aru e taweede, d'un fow faaminay mo fii junuubaaji makko, jaawa mo kadi, <sup>25</sup> gundooji bernde makko nden kadi fejjinte, onsay o sujjay ka leydi, o rewa Alla, o qirritoo wonde ko goonga Alla no hakkunde mon.

*Fii no Moftal ngal Haani Wonirde*

<sup>26</sup> Musiibe an, ko honno non warreten jooni? Nde mottondirfon woo, mo kala e mon no mari beytol, maa jannde, maa ko fejjinanaa, maa haala janana, maa noone nantingol. Yo fow wadfire fii tiidingol. <sup>27</sup> Si no wowluede e haala janana, wota furu dido maa tato, e yo be lontondir, tawa kadi no woodi nantinoowo. <sup>28</sup> Si nantinoowo alaa, haray yo wowlowo on deyyu ka mottondiral, o yewtitoo ka bernde makko, o yewta Alla kadi.

<sup>29</sup> Fii haaloobe ko Alla longini d'un ben kapun, yo dido maa tato yewtu, beya taskoo ko yewtaa kon. <sup>30</sup> Si god'do goo fejjinanaama god'dun, yo oya on fanku. <sup>31</sup> Ko fii on fow hidon waawi lontondirde haalon ko Alla longini on kon, fii no fow jangira wakkiloo. <sup>32</sup> Ruuhuujii haaloobe ko Alla longini d'un ben no yankinani ben haaloobe ko Alla longini d'un. <sup>33</sup> Ko fii Alla hinaa Alla jii boldu, kono ko mo o futtu.

<sup>34</sup> Ko yo rewbe ben deyyu ka hakkunde mbatu, wano woniri non e nder mofte gomd'inbe ben fow, bay newnanaaka be ka be wowla, kono ko yo be wonu yankiniibe wano Sariya on kadi wi'iri non. <sup>35</sup> Si tawii kambe rewbe ben hiibe faalaa andude e tobbe goo, yo be lando moodiibe maibe ben tigi ka cuudi. Ko fii no hersinani debbo yewtugol ka hakkunde mbatu.

<sup>36</sup> Kaa ko e mon daaluyee Alla on iwri? Kaa ko haa e mon onon tun o ari? <sup>37</sup> On mo sikki ko haaloowo ko Alla longini d'un, maa yedaado dokkal iwrungal e Ruuhu Alla on, yo o jabu wonde ko mi windani on kon ko yamiroore Joomiraado on. <sup>38</sup> On mo itti yiila e d'un, wattantaake yiila e makko.

<sup>39</sup> Ko d'un wadi, yo musibe an, himmanee haalugol ko Alla longini on kon, e wota on hadu wowlue e haalaaji janani. <sup>40</sup> Kono yo fow warru no haaniri non, hara ko no yaadiri.

## 15

*Fii Ummutal Almasiihu on*

<sup>1</sup> Mi andinii on, yo musibe, fii oo Kibaaru Moyyo mo mi fejjinani on, mo jabudon, on mo catidon e mun, tabitudon, <sup>2</sup> d'un ko on mo dandiraadon kadi, si tawii hidon jogori mo no mi fejjinirani on mo non, si tawii non hinaa non, haray on gomd'ini mo meere.

<sup>3</sup> Ko adii kon, ko ko mi hendii kon mi fejjinani on: Almasiihu on ko fii junuubaaji men d'in maayiri, wano windori non ka defte annabaabe ben, <sup>4</sup> o surraa, o immintinaa ka jalaande tammere, wano windori non ka defte annabaabe ben. <sup>5</sup> Oo wi'eteedo Petruusu yi'ii mo. E hoore d'un kadi sappoo e didoobe ben yi'ii mo. <sup>6</sup> Bawto d'un, buri musibe teemed'e njowo yiidi mo nde wootere, be tawata furbe ben e hakkunde maibe no wuuri fawndo doo, wofbe ben maayiino. <sup>7</sup> Bawto d'un kadi Yaaquuba yi'ii mo. E hoore d'un, \*sahaabaabe ben fow yi'ii mo.

<sup>8</sup> Bawto bendon fow, o hollitii e an min kadi oo wa'udo wa jibinaado hewtaali. <sup>9</sup> Ko fii hari min mi hewtaa sahaabaabe ben, mi handaa kadi e noddeede sahaabaajo, ko fii mido cukkotonoo \*moftal Alla ngal. <sup>10</sup> Ko sabu moyyere Alla nden wadi si mi woni ko mi woni kon. Awa kadi moyyere makko nden e telen-ma an wonaali meere. Ka liddu d'un, mi gollii buri be be fow. Kono fow e mun hinaa min, kono ko moyyere Alla wonde e an nden. <sup>11</sup> Ko d'un wadi, woni ko min, woni ko kambe, ko d'undoo men waajii, ko d'un kadi gomd'indon.

*Fii Ummutal Maybe ben*

<sup>12</sup> E hin-le, si men waajike wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, haray ko honno wofbe e mon wi'irta wonde ummutal maybe alaa? <sup>13</sup> Si tawno

<sup>p</sup> 14:21 14.21 Isa. 28.11-12



ummutal maybe alaa, harayno Almasiihu on tigi immitaaki. <sup>14</sup> Awa si tawii Almasiihu on immitaaki, haray waaju amen ngun ko meere, gomɗinal mon ngal kadi ko meere. <sup>15</sup> Haray kadi ko men seeditotooɓe fenaande e fee Alla, ko fii men seeditanike Alla wonde o immintinii Almasiihu on, hara-le o immintinaali mo si tawno maybe ben immitotaako. <sup>16</sup> Ko fii si tawno maybe ben immitotaako, harayno Almasiihu on kadi immitaaki. <sup>17</sup> E si tawii Almasiihu on immitaaki, haray gomɗinal mon ngal ko meere, haray haa jooni hidon e nder junuubaaji mon ɗin. <sup>18</sup> Harayno mayduɓe e gomɗinal Almasiihu on ben ko hayruɓe. <sup>19</sup> Si tawii ko e nder oo aduna tun tanyinorɗen Almasiihu on, haray e hakkunde yimɓe ben fow ko enen buri yurmude.

<sup>20</sup> Kono jooni non pellet Almasiihu on immintinaama e hakkunde maybe ben, ko kanko woni arano e ɗun e nder maybe ben. <sup>21</sup> Bay mayde nden ko sabu neɗɗo gooto ardi, ummutal maybe ben kadi ko sabu neɗɗo gooto ardi. <sup>22</sup> Wano fow maayiri sabu \*Aadama non, ko wano non kadi fow wuuritirta sabu Almasiihu on. <sup>23</sup> Kono mo kala e saffewol mun. Ko Almasiihu on woni arano on, si hikka ɗon jeyaɓe Almasiihu on ben, ɗande ardu makko ndun. <sup>24</sup> Ontuma, darngal daroo, ka o jonnitata ɗon laamu ngun Alla Baabaajo on, ɓawto bonnugol kala laamu e kala ɓawgal e kala doole. <sup>25</sup> Ko fii bee Almasiihu on laamoo haa tuma o watti ayɓe makko ben fow ka ley koyɗe makko. <sup>26</sup> Gaɗo sakkiteeɗo muleede on, ko mayde nden. <sup>27</sup> Ko ɗun wadi si Alla wadii fow ka ley koyɗe makko. Kono si wi'aama fow yankinanaama mo, ka haqiiqa, haray on Yankinando mo kala huunde tawaaka. <sup>28</sup> E nde piiji ɗin fow yankinanoyaa mo, onsay Bidɗo on tigi yankinanto on Yankinando mo kala huunde, fii no Alla wonira fow e ɗi fow.

<sup>29</sup> Awa ko hondun wonɓe lootanaade maybe ben maande kisiyee wadɗata? Si tawii maybe ben immitotaako few, haray ko fii hondun ɓe lootantoo maande kisiyee fii maɓɓe? <sup>30</sup> Enen non fii hondun saa'i kala hiden e masiibo? <sup>31</sup> Nande woo mido weefitanii mayde nden. Mido seeditini ɗun, yo musifɓe an, wano mi mantori on non e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>32</sup> Si tawii ko e faale neɗɗanke mi habiri kulle ɗen ka saare Efeesi, haray ko nafa hondun mi heboyta? Si tawii maybe ben immitoytaako: «Haray ɗaamen, yaren, bay jango en maayay.»<sup>†</sup> <sup>33</sup> Awa wota on ɗaynito, ko fii wondiɓɓe bonɓe bonnay jikkuuji moyyi.

<sup>34</sup> Awa artee e ko feewi kon, wota on wadu junuubu. Ko fii woɓɓe ben maraa gandal fii andugol Alla, ko fii hersingol on mi wowliri ɗun.

#### *Fii Balli Waylaaɗi ɗin ka Ummutal*

<sup>35</sup> Kono godɗo no gasa wi'ude: «Ko honno maybe ben immitoroyta e ko bandu hondu ɓe ardoyta?» <sup>36</sup> Ko an yo njofojo, ko sankataa kon fudɗataa si maayaali. <sup>37</sup> Ko sankataa kon hinaa bandu aroyooru ndun, kono ko abbere nii tun, no gasa ngawri maa awdi goo. <sup>38</sup> E hoore ɗun, Alla yeda nden abbere bandu no o faaliraa, awdi kala o yeda ɗun bandu ko hawrani ɗun. <sup>39</sup> Bandu fow wonaa gootun: wonndu ko ndu neɗɗanke, wonndu goo ko ndu kulle, wonndu goo kadi ko ndu colli, wonndu goo kadi ko ndu liyyi. <sup>40</sup> No woodi kadi tagooje kammuyankeeje e tagooje adunayankeeje, kono ɗari tagooje kammuyankeeje ɗen no serti e ɗari tagooje adunayankeeje ɗen. <sup>41</sup> Naange ngen no mari ɗari mun feere, lewru ndun no mari ɗari mun feere, kooɗe ɗen kadi no mari noone ɗariiji mun sertufi.

<sup>42</sup> Awa ko nii kadi wonirani ummutal maybe ben: si bandu ɗolayndu sankaa, ko ndu ɗolataa immitoytoo. <sup>43</sup> Si bandu jiddundu sankaa, ndu immitodoyto e darja. Si bandu lo'undu sankaa, ndu immitodoyto e doole. <sup>44</sup> Si bandu adunayankeeru sankaa, ndu immitoyto ruuhuyankeeru.

Si bandu adunayankeeru no woodi, haray bandu ruuhuyankeeru no woodi. <sup>45</sup> Ko ɗun wadi si no windii: «Aaden arano on, ɗun ko Aadama, heɓi ngurndan, o wuuri.»<sup>‡</sup> Kono Aadama sakkitoro on ko ruuhuyankeejo yedooowo ngurndan. <sup>46</sup> Hinaa arano on woni ruuhuyankeejo on, kono ko banduyankeejo, ko ko hikkii ɗon kon woni ruuhuyankejun ɗun. <sup>47</sup> Neɗɗo arano on ko e leydi ndin suutaa, ko mo ka leydi, neɗɗo ɗimmo on kapun ko ka kammu iwri. <sup>48</sup> Ben ɓe ka leydi no wa'i wa mo ka leydi on, ben ɓe ka kammu kadi no wa'i wa on mo ka kammu. <sup>49</sup> Ko wano nanditirɗen e mo ka leydi on non, ko wano non kadi nanditroyten e oo mo ka kammu.

<sup>50</sup> E hino ko mi woni wi'ude kon yo musifɓe an. Ka bandu ndun e yiiyan ɗan waawaali hebude geɓal ka \*laamu Alla ɗon, ko ɗon kadi woni ko ɗolata hebataa geɓal e ko ɗolataa kon. <sup>51</sup> Awa e hino, mido wowlande on gundoo: en fow en maayataa, kono en fow en waylete, <sup>52</sup> e nder saa'ihun nii, yeru mayaango yiitere, ka wuttaandu \*liital sakkitoral. Ko fii ngal wuttete, maybe ben immitoo ko bontataa, onsay enen non en

waylete. <sup>53</sup> Onsay bee nduu bandu jolayndu lontiniree ndu jolataa, awa kadi bandu maayayndu ndun lontiniree ndu maayataa. <sup>54</sup> Nde ndun bandu jolayndu lontiniraa ndu jolataa, e nde bandu maayayndu ndun lontiniraa ndu maayataa, onsay daalol windiingol ngol laatoto, wonde:

«Mayde nden modfaama e nder polgal.»<sup>¶</sup>

<sup>55</sup> «Ee mayde, ko honto polgal maa ngal woni?

Ee mayde, ko honto ndagawal maa ngal woni?»<sup>†</sup>

<sup>56</sup> Kono ndagawal mayde ko junuubu, awa kadi doole junuubu ko Sariya. <sup>57</sup> Yo mantoore wonan Alla, on Yedufdo en polgal immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

<sup>58</sup> Awa yo musibbe an yidaabe, wonee tabituɓe ɓe dillintaako, ɓurtee ɓeydaade e golle Joomiraado on, e hoore andugol wonde, golle mon ɗen e telen-ma Joomiraado on hinaa meere.

## 16

### *Fii ko Faaboraa kon Gomɗinbe ɓen Yerusalaam*

<sup>1</sup> E telen-ma mottindirgol fii wallitagol yimbe Alla ɓen, waɗiree onon kadi wano mi yamiriri \*moftte wonde Galaasi ɗen non. <sup>2</sup> Yo mo kala e mon hebu ko anniyii, wallini feere beru maral makko ngal ka jallal aranal e nder yontere nden, ɗun ko alattiire nden, fii wota on habbo haa tuma mi ari fii mottindirgol ɗun. <sup>3</sup> Dun, nde mi aroyi, mi wattiday e ɓe subidon ɓen dokke mon ɗen, wondude e ɓataake, ɓe naɓa \*Yerusalaam. <sup>4</sup> Si tawoyii non bee mi yaha min tigi, mi yaadoyay e maɓɓe.

### *Fii Eɓɓooje Puulusa ɗen*

<sup>5</sup> Mi yahoyay ka mon nde mi tayitoyi Masedonii, ko fii mi rewoyay Masedonii. <sup>6</sup> No gasa mi pallidoyay e mon, maa toode mi ruumida e mon, fii no ardoron mi ka mi yahata ton. <sup>7</sup> E ngol laawol ɗoo mi faalaaka rewude ka mon e hoore hawjere, kono mido tanyinii wondugol e mon seeda, si Joomiraado on newnii. <sup>8</sup> Kono fow e mun, mi wonay Efeesi haa ka Juldeere \*Pentakosta. <sup>9</sup> Ko fii dambugal njanal udditanike golle an nden, awa kadi ayɓe ɓen no ɗuudi.

<sup>10</sup> Awa si Timotee hewtii, waɗiree noone no o hulirtaa hakkunde mon, ko fii himo gollira wa an min e nder golle Joomiraado on. <sup>11</sup> Awa wota gooto aybin mo. Neltee mo e jam fii no o hewtira ka an. Ko fii mido habbodi mo e musibbe ɓen.

<sup>12</sup> Telen-ma oo musidɗo an Apoloosi, mi wakkiliniii mo fota fii yaadugol e musibbe ɓen ka mon, hinaa non ɗun woni faale makko on fewndo ɗoo. Kono o yahoyay nde o heɓi fajuhun.

<sup>13</sup> Wattanee yiila tabiton e nder gomɗinal ngal, wakkilodon, tiidon. <sup>14</sup> Ko waɗoton woo waɗiree giggol.

<sup>15</sup> Mi yamirii on kadi yamiroore goo, yo musibbe an. Hidon andi ko ɓeynguure Astefaana nden adii gomɗinde e nder Akaaya, ɓe woni kadi e kurkanagol yimbe Alla ɓen. <sup>16</sup> Awa onon kadi yankinane ɓen yimbe e kala gollidooɓe e maɓɓe. <sup>17</sup> Awa mido weltori arugol Astefaana ngol, e Fortunaatusa e Akayuuka, ɓay ɓe waɗanii lan ko on waawataano waɗande lan. <sup>18</sup> Ko fii ɓe wallintinii wonkii an kin wano ɓe wallintiniri wonkijii mon ɗin non. Awa manee sifa ɓen yimbe.

### *Fii Salminaango ngon ka Waynondiral*

<sup>19</sup> Moftal ngal \*Aazii salminii on. Akiila kadi e Piriskiila, wondude e moftal wongal ka suudu maɓɓe ngal, salminii on fota e innde Joomiraado on. <sup>20</sup> Musibbe ɓen fow salminii on. Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal.

<sup>21</sup> Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. <sup>22</sup> On mo yidaa Joomi on, yo o laato huɗaado. Yo Joomi on aru! <sup>23</sup> Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e mon. <sup>24</sup> Mido yidi on on fow sabu Iisaa Almasiihu on. Aamiina!

## **BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E 'BE KORENTI BEN**

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musiddo wi'eteedo Timotee, haa e ngal \*moftal Alla wongal Korenti, e gomdɛnbe wonbe Akaaya ben fow. <sup>2</sup> Yo mooyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

*Fii no Puulusa Jarniri Allaahu, Wakkilinoowo on*

<sup>3</sup> Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Baabaajo yurmeteedo e on Alla Jom wakkilaare fow, <sup>4</sup> on wakkilinoowo en e nder kala tampereeeji men, fii no enen kadi waawiren wakkilindirde ben wonbe e nder kala noone tampereeeji wakkilaare nde hebɛrden Alla nden enen tigi. <sup>5</sup> Ko fii, ko wano tampereeeji \*Almasiihu on layirta e hoore men non, ko wano non wakkilaare men nden layirta immorde e Almasiihu on. <sup>6</sup> Si tawii men tampii, ko fii wakkilaare mon nden e fii kisiyee mon on. Si tawii men wakkilinaama, ko fii no wakkiliniɛrdon, no wawniɛrdon ɲaɲaade tampereeeji gooti e di men woni naɓude dɛn. <sup>7</sup> Tama'u amen on e telen-ma mon ko selludo, ko fii meɛden andi, wano tawdiraɛdon non e tampereeeji amen dɛn, ko wano non tawdiraɛdon e wakkilaare amen nden.

<sup>8</sup> Men faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe amen, tampereeeji hebudi men dɛn \*Aazii di men sonjiraa, haa ka tawata alaa hattoode toonin doole amen dɛn, haa men tayii hay wuurugol. <sup>9</sup> Kono menen e hoore amen tigi, meɛden felliti men faawaama mayde, fii wota men fawu hoolaare amen nden e hoore amen menen tigi, kono e Alla on Immintinoowo maybe ben. <sup>10</sup> Ko on jattini men, jattinooyta men kadi e sifa nden mayde. Hiyyii, meɛden tanyinii, o jattinooyay men <sup>11</sup> e nder ko faaborton men torndeeji kon. Ko non Alla jaabinirta torndeeji di duudube torantoo men dɛn. Ko dɛn wadi si yimbe duudube jarnay Alla fii amen.

*Fii no Puulusa Banginiri ko Hadi o Yiltitoo Korenti*

<sup>12</sup> Ko men woni mantorde kon, ko ko bernde amen nden banginani men kon, wonde men wuuririi e oo aduna, tentinii telen-ma mon, nundaɛ e haqiiqa ko iwri ka Alla, hara hinaa ko iwri e faamu nedɛɛanke, kono ko e sulfu Alla on. <sup>13</sup> Ko fii ko men woni on windande kon fow, ko ko waawoton jangude faamon. E mido tanyinii on faamay dɛn fota, <sup>14</sup> wano fudɛrdonon faamude non wonde ko men be mantorton. Onon kadi ko on be men mantorta jande ardu Iisaa Joomi men on.

<sup>15</sup> E nder nden hoolaare, hari mido faalanoo yahude ka mon, fii no hebiron faabo Alla goo kadi. <sup>16</sup> Si mi iwriino ka mon, mi feyya Masedonii. Nde mido iwta Masedonii, mi artira ka mon kadi fii no walliron mi no mi hewtira ka diiwal Yahuuda. <sup>17</sup> E nder anniyagol an dɛn, taw si hara mi miijitaaki? Kaa hara on sikku dɛn ebbooje an ko ebbooje nedɛɛanke, haa ka tawata no e an «hiyyii» e «oo'o»? <sup>18</sup> No Alla woniri sellafindeejo non, ko non tawiri kongol ngol men hewtini on ngol wonaa ngol «hiyyii» e «oo'o». <sup>19</sup> Ko fii \*Bidɛdo Alla on, dɛn ko Iisaa Almasiihu on, mo min e Silaasi e Timotee men waajii on fii mun on, hinaa mo «hiyyii» e «oo'o», kono ko «hiyyii» woni e makko. <sup>20</sup> Fodooje Alla dɛn fow ko «hiyyii» e makko, awa kadi ko kanko wi'irten Alla «aamiina» fii mangu makko ngun. <sup>21</sup> Ko Alla woni fellintinanoowo en fow wonde hidɛn humondiri e Almasiihu on. Ko kanko kadi subii en, <sup>22</sup> o maandiniri en maande makko nden, dɛn ko tolmugol Ruuhu makko on ka berɛde men.

<sup>23</sup> Alla ko seede an: ko fii wota mi aanin on hadi mi yiltitoo Korenti. <sup>24</sup> Hinaa fii meɛden laamii on e hoore gomɛfinal mon ngal, kono ko men gollidooɓe e mon fii weltaare mon nden, bay hidon tabiti e nder gomɛfinal ngal.

## **2**

<sup>1</sup> Min tigi mi aadii wota mi yiltitodu ka mon e sokola. <sup>2</sup> Ko fii min, si mi sokolinii on, haray ko hombo waawi lan weltinde, si hinaa onon hebɛrɛbe lan sokola ben? <sup>3</sup> Mi windiranii on nii fii wota mi hebɛr haanuɓe weltinde lan ben sokola nde mi aroyi. Mido joganii on fow ndee hoolaare wonde, weltaare an nden ko nde mon on fow. <sup>4</sup> Ko e nder annde tiidunde e mettu bernde e gondi tiidufu mi windani on, hinaa non fii sokolingol on, kono ko fii no andiron giggol tiidungol ngol mi joganii on ngol.

*Fii Yaafagol Bonnuɗo*

<sup>5</sup> Si tawii godɛdo e mon wonii sabu annde, haray hinaa min o aanini, kono ko on fow, maa wobbɛ e mon, (fii wota mi wowlu haa feyyita). <sup>6</sup> Felooɓe nde furɓɛ ben e hakkunde

mon fawi mo nden, yonay on nedfo. <sup>7</sup> Haray jooni hidon haani mo yaafaade wakkilina, fii wota o sonjor sokola feyyitudo. <sup>8</sup> Awa mi torike on hollugol mo giggol. <sup>9</sup> Ko fii, ko mi windirannoo on, ko fii ndarndagol on annda si hidon doftii ko woni woo. <sup>10</sup> Ko fii kala mo yaafanidon, mi yaafanto mo min kadi. Telen-ma an min, si no woodi ko mi yaafoo, ko fii mon mi yaafari, e yeeso \*Almasiihu on, <sup>11</sup> fii wota en accu Ibuliisa foala en, ko fii wonaa wa si en andaa ebbooje makko den.

*Fii Annde Puulusa nden Turuwaasi*

<sup>12</sup> Fewndo ko mi hewti Turuwaasi fii feppingol Kibaaru Moyyo Almasiihu on, mi tawi Joomiraado on no udditanimmi dambugal. <sup>13</sup> Kono tawi bernde an nden waalanooki, bay mi tawaali don oo musidfo an wi'eteedo Tiitusa. Onsay mi waynitii be, mi fokkitani Masedonii.

<sup>14</sup> Yo mantoore wonan Alla, on Wondo en okkude polgal soono woo e nder humondiral men e Almasiihu on, on Wondo en huutorde fii feppingol nokku kala urngol andugol Almasiihu on. <sup>15</sup> Awa e hakkunde wonaabe dandeede ben, e hakkunde wonbe mulude ben, hiden wa'ani Alla wa angiri uurundi ndi Almasiihu on weebitani mo: <sup>16</sup> hiden wonani wobbe ben barngol mayde nawrayngol e mayde, hiden wonani beya ben urngol ngurndan nawrayngol e ngurndan. Ko nedfo hombo gaynata sifa den golle? <sup>17</sup> Ko fii men wa'aa wa wobbe, baanorbe daaluyee Alla on, kono ko e nder haqiiqa men yewtirta e innde Alla, e yeeso Alla e nder humondiral amen e Almasiihu on.

### 3

*Fii YangantooBe Ahadi Heyri ndin*

<sup>1</sup> E hara men fudditoto fahin kuljude hoore amen? Kaa men hatonjinay e bataake kuljude fii amen wano wobbe goo? Kaa ko onon haani wadangol men dun? <sup>2</sup> Ko onon tigi woni bataakuru amen, windiindu ka berde amen, ndu yimbe ben fow jangi, faami. <sup>3</sup> No laabi, ko on bataakuru \*Almasiihu on, ndu menen tigi men yottini, ndu tawata hinaa ndaha windiraa, kono ko windiraandu Ruuhu Alla Wuurudo on, ndu tawata hinaa e hoore alluue kaaye windaa, kono ko ka berde men.

<sup>4</sup> Ko dun woni hoolaare nde men jogii immorde e Almasiihu on yeeso Alla. <sup>5</sup> Hinaa wonde meden mari feere wadugol godfun menen tigi, wa ko iwra e mbawdi amen menen tigi. Kono mbawdi amen ndin ko e Alla iwri. <sup>6</sup> O wawnii men kadi wonugol yangantooBe \*ahadi heyri ndin, hara hinaa tippude e bindol sariya on, kono ko tippude e Ruuhu Allaahu on. Ko fii bindol ngol waray, kono Ruuhu on wurnay.

*Fii Mangu Ahadi Heyri ndin*

<sup>7</sup> Sariya Muusaa windiranoodo kalfe e hoore alluue kaaye on arduno e ngun mangu haa ka tawata \*Isra'iilayankeeBe ben waawataa ndaarude yeeso Muusaa ngon sabu on annoora feyyoowo wonnoodo ka yeeso makko. Si tawii golle on Sariya nawroowo e mayde ardii e sifa ngun mangu, <sup>8</sup> haray ko haa honto non golle Ruuhu Allaahu on buri mawnude! <sup>9</sup> Si tawii ko nawrata en e jaawoore kon mawninaama, haray ittii e sikke ko haa honto ko wadata en feewube yeeso Alla kon buri mawnude! <sup>10</sup> Hiden waawi hay wi'ude wonde ngun mangu feyyungu fuutoraama mangu mun ngun fow, si ngu ebbindiraama e burngu mawnude ngu hande ngun. <sup>11</sup> Si tawii ko feyyata kon hebii mangu, haray ko haa honto ko luttata kon mawnata!

<sup>12</sup> Awa oo tama'u doo no okki en hoolaare tiidunde. <sup>13</sup> En wadirtaa wano Muusaa non, on wadaynoodo tiggaare ka yeeso mun, fii wota Isra'iilayankeeBe ben yi'u rawnoode annoora makko feyyoowo on. <sup>14</sup> Kono, e nder miijoogi maBbe din, berde maBbe den yoorii. Ko fii, haa weetaango hande ngoo, si \*ahadi hinndi ndin janga, taway haa hande nden tiggaare no woodaa. Nde ittaaka, ko fii ko e Almasiihu on tun nde muti. <sup>15</sup> Haa weetaango hande ngoo, si Sariya Muusaa on janga, taway tiggaare no wirni berde maBbe den. <sup>16</sup> Kono si fewta e Joomiraado on, taway tiggaare nden ittaama ka berde maBbe. <sup>17</sup> E hin-le Joomiraado on ko Ruuhu, awa kadi ko ka Ruuhu Joomiraado on woni don, ko don ndimu ngun woni. <sup>18</sup> Enen, be geece mun buumaaki ben fow, jalbirbe mangu Joomiraado on wa ndaarorgal, hiden e nder wattergol mbaadi makko, mangu e hoore mangu, immorde e Joomiraado on, dun ko on Ruuhu.

### 4

*Fii Ngalu Mariingu e nder LooDe Leydi*

<sup>1</sup> Ko dun wadi, bay Alla yedii men den golle e nder yurmeende makko nden, maayu bernde hebataa men. <sup>2</sup> Men sali kala ko suudii hersinii, men wuurirtaa kadi yoyre, men boylataa kadi daaluyee Alla on, kono ko e nder ko men feppinta goonga on kon,

dun holnay kala bernde neddanke fii amen yeeso Alla. <sup>3</sup> Si tawii haa jooni Kibaaru Moyyo mo men waajotoo on no nibbitii, haray ko wonbe mulude ben o nibbitani, <sup>4</sup> dun ko ben be gomdinaa, be tawata alla nguu jamaanu wuminii miijooji mun, fii wota be yi'u jalbeendi Kibaaru Moyyo bangindo mangu \*Almasiihu on, on wondo mbaadi Alla. <sup>5</sup> Hinaa fii amen tigi men woni waajaade, kono ko fii Iisaa Almasiihu Joomi on men woni waajaade, menen non ko men kurkaadi mon sabu Iisaa. <sup>6</sup> Ko fii ko on Alla daaludo: «Yo ndaygu ngun jalbu ka nder niwre»,<sup>a</sup> ko kanko kadi jalbini berde amen den, fii ndaygingol e amen andal mangu Alla wongu e yeeso Almasiihu on ngon.

<sup>7</sup> Enen jogiibe ngun ngalu, hiden wa'i wa loofe leydi, fii no andiree wonde ngal bawgal mawngal ko e Alla iwi, hinaa e amen. <sup>8</sup> Men bittiraama nooneji din fow, kono men muncaaki. Men jibii, kono men tayaaki. <sup>9</sup> Men cukkaa, kono men hawkaaka. Men libaa, kono men hayraali. <sup>10</sup> Meden wondi e mayde Iisaa nden saa'i kala ka balli amen, fii no ngurndan Iisaa dan feepira ka balli amen. <sup>11</sup> Ko fii enen wurbe ben soono woo, hiden weebitanaa mayde nden sabu Iisaa, fii no ngurndan Iisaa dan kadi feepira e balli men maayooji din. <sup>12</sup> Ko non men weebitorani mayde nden fii no hebiron ngurndan.

<sup>13</sup> Wano windori non: «Mi gomdini, ko dun wadi si mi wowli.»<sup>b</sup> Menen kadi bay ko noone gomdinal gootal men mari, meden gomdini, ko dun wadi si meden wowlude, <sup>14</sup> e nder andugol wonde, on Immintindo Iisaa Joomi on, o immintiniday en kadi e Iisaa, o weebitadi men e mon yeeso makko. <sup>15</sup> Ko fii, dun fow ko woni arduke ko fii mon, fii yo sulfu on burtu hewtude yimbe duuduube, fii no yettooje den ka mangu Alla laatora duuduube. <sup>16</sup> Ko dun wadi si maayu bernde hebataa men. Hay si bandu amen ndun polii, kono haray nder amen on no heyditude pande woo pande. <sup>17</sup> Ko fii oo saa'i satteende e fandude mun, o rimanay en darja teddufo poomayankeejo burdo oo saa'i satteende. <sup>18</sup> Ko fii menen, wonaa ko yi'otoo kon men wadi hakkilaaji amen din e mun, kono ko ko yi'otaako kon men wadi hakkilaaji amen e mun. Ko fii ko yi'otoo kon, ko ko feyyata, ko yi'otaako kon, ko ko luttata haa poomaa.

## 5

### *Fii Wonunde Kammuyankeere nden*

<sup>1</sup> Hid'en andi wonde, si tawii d'ii togooji di hodufen e mun ka leydi d'oo, (e maanaa balli men din), aru e bonneede, haray hid'en mari suudu ndu Alla eb'ani en, dun ko wonunde poomayankeere, nde tawata hinaa juude neddanke moyyiniraa. <sup>2</sup> Awa kadi e nder din togooji, hid'en woytaade fii faale bornagol wonunde kammuyankeere nden, <sup>3</sup> tawa ko en borniibe, hara tawetaake ko en darorbe nii. <sup>4</sup> Ko dun wadi, enen wonbe e nder din togooji, hid'en woytaade, hid'en sonjii, bay en faalaaka laataade bortiibe, kono hara ko borniibe, fii no ngurndan dan modira mayde nden. <sup>5</sup> Awa on Hebulindo en fii nden eb'boore ko Alla, on Tolmufo Ruuhu mun on e men.

<sup>6</sup> Awa hid'en heewi soono woo wakkilaare. Hid'en andi kadi fodde hid'en wondi e nduu bandu, haray hid'en wodfondiri e Joomiraado on. <sup>7</sup> Ko fii, ko gomdinal ngal woni en ardaade, hinaa giide den. <sup>8</sup> Hid'en heewi wakkilaare, ko burden faaleede ko seedugol e nduu bandu hoda moggo Joomiraado on. <sup>9</sup> Ko dun wadi, wondufen e nduu bandu maa seedufen e mayru, himme men den ko welegol Joomiraado on. <sup>10</sup> Ko fii en fow en darnete ka yeeso jaawirde \*Almasiihu on, fii no o jonnitira mo kala njoddi kuude mun de o wadunoo ka aduna, woni ko ko moyyi, woni ko ko boni.

### *Fii Moyyintingol hakkunde Yimbe ben e Alla*

<sup>11</sup> Awa, bay men andii ko woni hulugol Joomiraado on, meden dab'bude no men fellintinira yimbe ben. Alla no andi ko men hombe, awa mido tanyinii onon kadi ka nder berde mon hid'en andi men. <sup>12</sup> Men alaa kuljude hoore amen kadi, kono ko dalil men woni on jonnude fii no mantoron men, fii no waawiron jaaborde ben wonbe mantorde ko woni e kene kon edii be mantorde ko woni e bernde kon. <sup>13</sup> Si tawii ko men williibe, haray andee wonde ko fii Alla men wilanii. Si tawii kadi non meden selli, haray andee wonde ko fii mon men sellani. <sup>14</sup> Ko fii giggol Almasiihu on no laamii men, menen bee fellitube d'undoo: aaden gooto maayanii fow, awa fow maayii. <sup>15</sup> O maayanii fow, fii wota wurbe ben wuuran hoore mun hande kadi, kono yo wuuran Maydo immintinaa fii mabbe on.

<sup>16</sup> Dun haray gila jooni men jogoraa hay gooto e noone no yimbe oo aduna jogorta goddo non. Hay si tawiino hari men jogoriino Almasiihu on wano non, jooni men jogoraa mo non hande kadi. <sup>17</sup> Si tawii goddo no humondiri e Almasiihu on, haray ko o tagudi heyri, haray piiji kid'ci din feyiriri mo, haray piiji din fow wontii kesi. <sup>18</sup> Dun fow

ko immorde e Alla woni, on Moyyintindɔ hakkunde men e makko rewruɗe e Almasiihu on. O yedi men menen kadi golle moyyintindɔ hakkunde yimɓe ɓen e makko kanko Alla. <sup>19</sup> Ko fii Alla moyyintinii hakkunde makko e aduna on rewruɗe e Almasiihu on, e ɓaawo joganagol yimɓe ɓen bonnereji maɓɓe dɪn, o halfinii men menen kadi kongol moyyintindɔ hakkunde yimɓe ɓen e makko. <sup>20</sup> Awa ko men ɓe Almasiihu on immiini<sup>c</sup> wa si tawii Alla no rewruɗe e amen fii waajagol. Awa men jeejii on e innde Almasiihu on: wonee welditube e Alla. <sup>21</sup> On mo junuubu alaa e mun, dɪn ko Iisaa Almasiihu on, Alla wadfi mo junuubu fii men, fii, sabu humondiral men e Almasiihu on, no woniren feewube Alla.

## 6

<sup>1</sup> Bay ko men gollidoobe, men wakkilini on wota on jabir sulfu Alla on meere. <sup>2</sup> Ko fii himo daali:

«Mi jaabinanii ma ka saa'i sulfu,  
ka jalaande kisiyee mi faabike ma.»<sup>d</sup>  
Awa mi andinii on ko fewndo dɔo woni saa'i sulfu on, awa kadi ko jalaande kisiyee nden nii.

### *Fii Tampereji Puulusa dɪn*

<sup>3</sup> Awa men wonataa sabu peggal woo e hoore hay gooto, fii wota golle amen dɪn wonu huunde felniinde. <sup>4</sup> E kala huunde men ɓanginay ko men kurkantoobe Alla, e nder ɲaɲɲande buy, e nder tampereji dɪn e ɲakkireede, e nder anndeeji, <sup>5</sup> e nder pigge e kaseede e murtaneede, e gollleeji sattudɪ e angal dɔyngol e heege. <sup>6</sup> Meden feppinira dɪn laaɓal e gandal e muɲal e moyyuki e \*Ruuhu Seniɔɔ on e giggol ngol alaa faasiqankaaku, <sup>7</sup> wondude e daaluyee goongaajo on e bawɗe Alla dɪn, peewal ngal wona aala amen haɓirdo e hiwitordɔ. <sup>8</sup> E hoore meden teddinee e meden hoynee, meden wowlwe ko boni e meden wowlwe ko moyyi. Meden jogoree wa fenoobe, harale ko men wowlwe goonga. <sup>9</sup> Men jogoree wa ɓe andaaka fii kala meden andaa, wa wonɓe maayude e hin-le meden wuuri, maa wa wonaabe letteede fii kala men waraaka, <sup>10</sup> wa sokolnaabe e hin-le saa'i kala meden weltii, wa filliibe hara-le meden alɗinde dɪnduube, wa ɓe alaa huunde e hin-le meden mari fow.

<sup>11</sup> Ko onon yo ɓe Korenti, men haalanii on ko woni e amen kon, meden ɲaɲɲani on ɓerde amen dɪn. <sup>12</sup> Men faadinanaali on ɓerde amen dɪn, kono ko onon tigi faadinani men ɓerde mon dɪn. <sup>13</sup> Awa mido yewtira on wa fayɓe an: onon kadi wadfiranee men wano men wadfirani on non, udditanon men ɓerde mon dɪn!

### *Fii Wodɗitagol ko Boni*

<sup>14</sup> Wota on humondir e ɓe gomɗinaa ɓen. Ko fii ko humondiral hongal woni hakkunde peewal ngal e angal peewal ngal? Maa ko kawtital hongal woni hakkunde ndaygu e niwre? <sup>15</sup> E ko nanondiral hongal woni hakkunde \*Almasiihu on e Ibuliisa?<sup>d</sup> E ko geɓal hongal gomɗinɓe ɓen e ɓe gomɗinaa ɓen hawti? <sup>16</sup> E ko \*ahadi hondi wondi suudu Alla ndun e sanamuuji dɪn? Ko fii, ko enen woni suudu Alla Wuurɔɔ on, wano Alla daaliri non:

«Mi hodɗay, mi jinda hakkunde maɓɓe,  
mi wona Alla maɓɓe, ɓe wona jamaa an.»<sup>e</sup>

<sup>17</sup> Ko dɪn wadi si Joomiraado on daali:  
«Iwee e hakkunde maɓɓe, seedon,  
wota on meemu ko laaɓaa,  
min mi jabɓoyto on.

<sup>18</sup> «Mi wonanay on Baaba,  
onon wonanon mi ɓiɓɓe worɓe e ɓiɓɓe rewɓe.  
Ko Joomiraado Jom Bawgal on daali dɪn.»<sup>f</sup>

## 7

<sup>1</sup> Bay non hidɪn mari wano dɪi fodaariiji, yo yibɓe, laɓɓinodɪn e kala ko tuuninta ɓandu ndun e ruuhu on, e hoore timmingol laaɓal ngal e nder kulol Alla.

### *Fii Tuubuubuyee ɓe Korenti ɓen e Weltaare Puulusa nden*

<sup>2</sup> Wernee men ka ɓerde mon, ko fii men fawɲaaki hay e gooto, men bonnaali kadi hay gooto, awa kadi men huutoraali hay gooto. <sup>3</sup> Hinaa fii felugol on mi wi'iri dɪn, ko

<sup>c</sup> 5:20 5.20 «Ko men ɓe Almasiihu on immiini» no firi «ambassadeurs» e haala Gereeki. <sup>d</sup> 6:2 6.2 Isa. 49.8  
<sup>d</sup> 6:15 6.15 Ndee innde Ibuliisa dɔo e haala Gereeki ko «Beliyar». <sup>e</sup> 6:16 6.16 Lew. 26.11-12 e Haz. 37.27

<sup>f</sup> 6:18 6.17-18 Isa. 52.11, Haz. 20.34-41, 2Sam. 7.8-14

fii hari mi wi'uno wonde hid'fon ka berde amen, woni ngurndan, woni mayde. <sup>4</sup> Mid'o mari hoolaare tiid'funde e telen-ma mon, mid'o mari ko mi mantora fii mon fota, mid'o wakkilinaa fota, mid'o heewi weltaare e nder d'ii satteendeeji amen fow.

<sup>5</sup> Ko fii gila men hewti Masedonii, men hebaali feere no men fowtara hay seeda, men tampiniraama noone fow, gere ka kene, kulol ka nder. <sup>6</sup> Kono Alla, Wakkilinoowo miskin'be ben, o wakkiliniiri men ardu Tiituusa ndun. <sup>7</sup> Wonaa non ardu makko ndun tun o wakkiliniiri men, kono kadi, ko wakkilaare nde wakkilind'fon mo nden. O sifanike men faale mon tiid'ud'o on e gond'i mon d'in e cataare mon nden fii an. Dun wad'i haa weltaare an nden burti tiid'ude.

<sup>8</sup> Hay si tawii mi sokolinirii on batakuru an ndun, mi ninsaa d'un jooni, hay si tawii mid'o ninsunoo. Ko fii mid'o sutii wonde ndun batakuru ko sokolini on ko haa seeda. <sup>9</sup> Fewndo d'oo mid'o weltii, hinaa non fii ko sokold'fon kon, kono ko fii ko sokola mon on addi on e tuubuubuyee kon, ko fii on sokoliniraama no Alla yid'iri, bay on hebiraali men bone woo. <sup>10</sup> Ko d'un wad'i, sokola mo Alla yid'i on adday tuubuubuyee nawroowo e kisiyee mo en ninsataa, e hin-le sokola oo aduna ko addata ko mayde. <sup>11</sup> Awa on yi'ii ko oo sokola mo Alla yid'i wad'i e mon kon: d'un ko wakkilaare, e faale danditagol toope, e ko tikku'don kon, e ko njald'ud'fon fii bone wadaad'o on, e faale mon moyyo fii yi'itugol lan, e cataare mon nden, e hebulaare mon nden fii donkingol bonnu'd'o on. On holliri noone fow wonde on tawaaka e nduu muraadu. <sup>12</sup> Awa si mi windanii on, hinaa sabu fawpiid'o on, maa fawnaad'o e mun on, kono ko fii no jogitord'fon men non feepirana on onon tigi yeeso Alla. <sup>13</sup> Ko d'un wad'i si men wakkilinaa. Kono e hoore nden wakkilaare amen, men burti weltorde weltaare nde Tiituusa weltinaa nden, on mo on fow weltind'fon bernde mun. <sup>14</sup> Si tawii mi mantorii fii mon yeeso makko seeda, haray mi hersiraa d'un, kono ko wano ko men yewtata on saa'i woo kon woniri goonga non, ko non ko men mantori moggo Tiituusa kon woniri kadi goonga. <sup>15</sup> Awa kadi giggol ngol o joganii on ngol ko tiid'ungol, tuma kala o anditi ko doftid'fon mo kon on fow e noone no tolnird'fon mo non kulol e teddungal. <sup>16</sup> Mid'o weltori waawugol hoolorgol on e kala huunde.

## 8

### *Fii no Puulusa Wakkiliniiri Mofte den fii Okkugol*

<sup>1</sup> Men andinay on, yo musib'be, fii ndee moyyere Alla yedaande \*mofte makko den Masedonii, <sup>2</sup> e maanaa, noone satteendeeji d'i be ndarndaa woo, weltaare ma'bbe heewunde nden e billaare ma'bbe tiid'funde nden no okkude be feere okkirgol no yaajiri. <sup>3</sup> Yeru mbawdi ma'bbe ndin, mid'o seeditii, be wad'ii hay toonin mbawdi ma'bbe ndin e hoore anniyee moyyo. <sup>4</sup> Be landike men, e nder tentingol no tiid'iri, yo be tawde e faabagol yimbe Alla ben. <sup>5</sup> Dun feyyiti ko men tanyinoo kon. Kambe tigi be weebitanii Joomi on taho, si be weebitanii men no yaadiri e faale Alla on. <sup>6</sup> Ko d'un wad'i si men wakkilini Tiituusa yahugol ka mon fii wallugol on laatinde ndee moyyere, wano o fudd'ornoo non. <sup>7</sup> Wano tawiri non hid'fon moyyi e d'i fow, ka gomd'inal, ka kongol, ka gandal, ka cataare timmunde, e ka giggol mon e telen-ma amen, moyyiniree non kadi ndee moyyere.

<sup>8</sup> Mi wowliraali d'un fii wad'ugol yamiroore, kono mi wowlan on fii hollugol bapaaare beya nden, mi anda si giggol mon ngol ko haqiiqawol. <sup>9</sup> Ko fii hid'fon andi moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii kala ko alfunood'o, o wad'itii baaso fii mon, fii yo baasal makko ngal ald'in on. <sup>10</sup> E hino ko mi miijii no hawrani on kon: Bay ko onon adinoo anniyaade dokkal gila rowani, ko onon adii wad'ugol d'un kadi. <sup>11</sup> Awa jooni, jokkee d'un haa timma, nabon haa jofofa, beru wakkilaare mon nden, wondude e anniyee mo aad'ifon on. <sup>12</sup> Si en okkirii anniyee moyyo, haray d'un ko ko jabetee tippude e ko mard'en kon, hara hinaa e ko en maraa kon.

<sup>13</sup> Hinaa non fii bittingol on, weltina beya, kono ko fii yo fotondiral wadu. <sup>14</sup> Fewndo d'oo ko ko burtoni on kon wond'fon faaborde baasal beya ngal, fii no kambe kadi be faabora baasal mon ngal ko burtoni be kon. Si wonirii non, fow fotay, <sup>15</sup> wano windori non:

«Marnood'o buy on wontanii d'un ko hawri,  
on marnood'o kadi seeda, huunde njakkiraa d'un.»g

### *Fii Tiituusa e be o Immindinaa ben*

<sup>16</sup> Yettoore wonanii Alla fii ko o wad'i e bernde Tiituusa kon sifa cataare nde mi joganii on nden. <sup>17</sup> Fii kala non o jabii ebboore an nden fii yo o yahu ka mon, kono hari o aadike, wondude e tinnaare tiid'unde, wonde o yahay kanko tigi ka mon. <sup>18</sup> Men immindinii mo

e oo musid'fo mo mofte den fow manti fii golle de o wadani Kibaaru Moyyo on den. <sup>19</sup> E hoore d'un, ko mofte den todfii mo fii ko wona yaadid'fo amen, e nder ndee moyyere nde tawata mefen fawtii fii mangu Joomiraad'o on tigi, e fii seedintingol anniyeeki amen moyyi d'in. <sup>20</sup> Med'en faalaa reenaade fii wota men fele fii ngal dokkal mawngal ngal men halfinaa. <sup>21</sup> Ko fii ko ko moyyi kon men woni d'ab'buude, hinaa non yeeso Joomiraad'o on tun, kono kadi e yeeso yimbe ben.

<sup>22</sup> Men immindinii be e oo musid'fo amen, on mo men ndarndori noone woo cataare makko nden e laabijii buy, on wond'fo banginirde ko tiidi e ngal d'oo, hoolaare mawnde nde o joganii on nden. <sup>23</sup> Tiitusa non, ko o wondid'fo an e gollidoowo e an fii mon, musibbe be o wondi ben non, ko be mofte den immini, ko be darja \*Almasiihu on.<sup>h</sup> <sup>24</sup> Awa hollee mofte den fow dalil giggol mon ngol e ko men woni mantorde fii mon kon yeeso mabbe.

## 9

<sup>1</sup> Nafa alaa mid'o windana on fii ballal fokkintinanaangal yimbe Alla ben. <sup>2</sup> Awa mid'o andi anniyeeki mon moyyo on fii wallugol, ko fii d'un mi woni mantorde on e yeeso be Masedonii ben, mi wi'a wonde, gila rowani bee ka diiwal Akaaya no hebulli wallugol. Awa kadi cataare mon nden wakkilini yimbe buy okkugol. <sup>3</sup> Mi imminii bee musibbe fii wota mantoore nde men mani on nden wonu meere, e yo on wonu hebulli be fii wallugol wano mi wi'iri non. <sup>4</sup> Si tawii men tawoyii on hebulaaki nde min e be Masedonii ben men yaadoyi ka mon, haray hoolaare nde men hoolii on nden wontanay men hersa, haray onon hersa mon kan wowlotaako. <sup>5</sup> Awa mi taw no hawri ka mi wakkilina musibbe ben ka be adoyoo mi ka mon, be wona e fii ballal ngal fodudon ngal, fii no ngal hebilora ngal wona okkiraangal anniyeeki moyyo, hara hinaa wa si tawii ko kuugal karahaangal.

### *Fii Fodaari Wadanaandi Aaden Dokko*

<sup>6</sup> Andee wonde : mo sankii seed'a ko seed'a o wa'ata, mo sankii buy ko buy o wa'ata. <sup>7</sup> Yo mo kala okkir wano o anniyori non ka bernde makko, e baawo ninsugol maa karhegol, ko fii Alla no yidi on okkiroowo weltaare. <sup>8</sup> Awa Alla no mari bawgal hebbingol e mon kala noone moyyere, fii no hebiroon saa'i kala ko hatonjind'on e mun kon fow, e no wadiron kadi kala kuugal moyyal haa feyyita, <sup>9</sup> wano windori non wonde:

«O saakitii dokke,

o yed'ii miskinbe ben,

peewal makko ngal ko luttoowal haa poomaa.»<sup>i</sup>

<sup>10</sup> On Jonnoowo remoowo on awdi, jonnay mo kadi naametee ko on naama, o yed'oyay on onon kadi, o sowindirana on awdi ndin, o beyda battane peewal mon ngal. <sup>11</sup> Ko non aldiniroytedon e kala noone fii no waawiron okkirde no yaajiri. Immorde e ngal ballal ngal men hendorta on men hewtina be, d'un adday yettooje Alla. <sup>12</sup> Ko fii ngal ballal ngal wadudon faaboto yimbe Alla ben, kono kadi beyday yettooje Alla duudude. <sup>13</sup> Bay dee golle mon taskaama, tawaama ko haqiiqaaje, Alla mawninte sabu yankinaare mon nden e telen-ma qirritagal Kibaaru Moyyo \*Almasiihu on, e sabu ballal mon yaajungal ngal wallirfon be ngal, kambe e yimbe ben fow. <sup>14</sup> Dun, be toranto on wondude e giggol, sabu moyyere feyyitunde nde Alla wadani on nden. <sup>15</sup> Yo yettoore wonan Alla fii dokkal makko ngal sifotaako ngal!

## 10

### *Fii no Puulusa Jaabori Aybinoobe Golle makko den*

<sup>1</sup> Min Puulusa, mi tororii on newaare e moyyuki \*Almasiihu on, min oo newiido e yeeso mon, e heewudo cuucal fii mon ka wodditii on. <sup>2</sup> Awa mi jeeji on, wota on karhan yo mi bangin cuucal nde mi hewtoyi ka mon, ko fii mid'o anniyyi seedintinirde hoolaare an nden cuucal e fee ben sikkube wonde mefen wuuriri wa yimbe aduna. <sup>3</sup> Hay si tawii wonii ko men yimbe aduna, men habirtaa wano be aduna ben gerdata non, <sup>4</sup> ko fii aalaaji di men habirta d'in hinaa di oo aduna, kono ko wondudi e bawgal iwrungal e Alla fii libugol kala ko dartotoo mo. Men libay miijooji fenaandeeji d'in <sup>5</sup> e kala mawnintinaare hawtotoonde dartoo gandal fii Alla ngal, e men dahay kala miijo haa ngo doftoo Almasiihu on. <sup>6</sup> Si doftaare mon nden timmii, mefen hebulanii kadi donkingol kala ko doftaaki.

<sup>7</sup> Awa ndaaree no piiji d'in woniri non. Si god'fo fellitanii hoore mun tigi wonde himo humondiri e Almasiihu on, yo o fellitan hoore makko d'undoo: si himo humondiri e Almasiihu on, menen kadi men. <sup>8</sup> E hay si mi mantorii ko burti seed'a mbawdi ndi

<sup>h</sup> 8:23 8.23 Maa: «ko be golloobe fii darja Almasiihu on.» <sup>i</sup> 9:9 9.9 Zab. 112.9



Joomiraado on yedi men ndin fii tabintingol on, hara hinaa fii libugol on, haray mi hersoytaa. <sup>9</sup> Mi faalaaka wa'ude wa hulfbiniroowo on bataake an den. <sup>10</sup> Ko fii hiibe wi'a: «Dee bataake no tiidi no naadi, kono si tawii kanko himo doo, haray himo daati, haalaaji makko din no mehidi.» <sup>11</sup> Kala non jogiido ngoo miijo, yo andu fota wonde: kala ko men windani on e baawo mon, ko dun men wadata e tawnde mon.

<sup>12</sup> Men fotondirtaa maa men ebbindirtaa hoore amen e wonbe hollitaade ben, kono e nder etitagol maŋbe ngol e ebbitagol maŋbe ngol kambe tigi, dun hollii ko be njakkiraaŋbe faamu. <sup>13</sup> Menen non, men yidfaa mawnintinorde ko feyyiti etirde, kono men feyyataa keerol ngol Alla yedi men ngol, ko dun kadi hewtini men haa ka mon. <sup>14</sup> Men feyyitataa keerol amen ngol, wa si tawii hari men araali haa e mon, ko fii ko goonga, ko haa e mon men ardi e Kibaaru Moyyo Almasiihu on. <sup>15</sup> Awa men feyyitirtaa keerol mantorgol gollleeji wobbe goo, kono meden mari tama'u wonde si gomfinal mon ngal beydiike, men waaway kadi laatinde golle burde mawnude e hakkunde mon, <sup>16</sup> e nder waajagol e ca'e wonde toonin mon den, doo yo men mantor ko wadfaa kon ka nokkeeli beya. <sup>17</sup> «On mo no mantoo, yo mantor Joomiraado on.» <sup>18</sup> Ko fii wonaa kuljudo hoore mun on jabaa, kono ko mo Joomiraado on kulji on.

## 11

### *Fii no Puulusa Banginiri fii Waditiibe Sahaabaabe ben*

<sup>1</sup> Jooni non, mido tanyinii on waawayno mupnanaade lan, mi yewta on haalaaji komoyaagal seeda. Mido felliti on mupnanto lan! <sup>2</sup> Ko fii mido nawlani on nawliigu iwrungu ka Alla, bay mi tananike on gorko gooto, fii weebitugol on ka \*Almasiihu on, wa jiwo laabudo mo andaali gorko. <sup>3</sup> Kono mido huli fota wota on accu miijooji mon din selnee e humondiral mon laabungal e haqiiqawal ngal e telen-ma Almasiihu on, wano \*Hawaa acciri mboddi ndin dayniri mo yoyre mun non. <sup>4</sup> Ko fii si godfo aru on feppinande fii lisaajo goo, seedudo e mo men feppinani on on, maa si on hendike ruuhu goo seedudo e mo hendinodon on, maa \*Linjiila<sup>k</sup> goo seedudo e mo jabunodon on, haray on tewtike mo fota. <sup>5</sup> E hin-le mido felliti, ben «sahaabaabe townitiibe» buraa lan hay huunde. <sup>6</sup> Fii kala mido hesidani waajagol, kono mi hesidanaa gandal ngal, men hollirii on dun noone fow e di fow.

<sup>7</sup> Kaa hara mi wadii junuubu fewndo mi duyttii fii bantugol on, wa fewndo ko mi feppinani on Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol on hay huunde? <sup>8</sup> Mi itinii \*mofte goo fii hebirgol be njoddi fii wallitagol on. <sup>9</sup> E hin-le fewndo mi njakkiraa ka mon, mi wonaano dongal hay gooto, ko fii musibbe iwruŋbe Masedonii ben faaboranno ko mi njakkiraa kon fow. Mi reenino wonugol dongal mon, e mi burtay-le reenaade e dun. <sup>10</sup> Fodde goonga Almasiihu on no e an, mido wi'i: hay gooto fannataa lan mantorgol dun e nder diiwal Akaaya ngal fow. <sup>11</sup> Fii hondun non? Hara ko fii mi yidfaa on? Alla no andi mido yidi on.

<sup>12</sup> Ko mi woni wadufe kon, mi jokkay wadugol dun kadi, fii hadugol ben faalaabe mantorde fotugol e amen. <sup>13</sup> Ben ko waditiibe sahaabaabe, golloobe daynoobe, wadinkiniibe sahaabaabe Almasiihu on. <sup>14</sup> Kono dun njaldinaa, ko fii Ibuliisa tigi ko wadinkinotoodo malaa'ikaajo ndaygu. <sup>15</sup> Haray juhaa kadi ka golloobe makko ben wadinkinoo golloobe peewal. Kono rawnoode maŋbe nden wa'ay wa kuude maŋbe den.

### *Fii Gollleeji e Tampereji Puulusa din*

<sup>16</sup> Awa mido fillitaade kadi: wota gooto ndaariran wa komoojo. Si hinaa dun, jogoree lan wa komoojo, fii min kadi no mi mantora seeda. <sup>17</sup> Ko mi woni wowlude koo e nder hoolaare hebugol ko mi mantora, hinaa ko iwri e Joomiraado on, kono ko wa komoojo. <sup>18</sup> Bay duuduŋbe no mantorde piiji aduna, min kadi mi mantoray dun. <sup>19</sup> Awa, onon marbe faamu ben, on mupnanto no newori komooŋbe ben! <sup>20</sup> Hidon mupnaade kadi ko kurketedon kon e ko huutortedon kon e ko jattetedon kon e ko jogortedon mawnintinaare kon e hay banteede. <sup>21</sup> Meden hersi wi'ugol wonde meden lo'i e telen-ma dii piiji!

Kala ko godfo suusi mantorde, haray min kadi mido suusi, (ko wa komoojo mi woni wowlirde). <sup>22</sup> Si ko be \*Aabirayankeeŋbe? Awa min kadi men. Si ko be \*Isra'iilayankeeŋbe? Awa min kadi men. Si ko be jurriya Ibraahiima? Awa min kadi men. <sup>23</sup> Kaa ko be kurkaadi Almasiihu on? Awa mido yewtirde komoyaagal, min kadi ko mi buri dun! Telen-ma ka gollleeji mido buri be, ka kaseede mido buri be, ka piyeede, don kadi mido buri be, soono woo mido weebitanii mayde. <sup>24</sup> Laabi jowi mido hebirde

Yahuudiyankeeƒe ƒen paatawol cappande nay ɲakkudun ngol gooto! <sup>25</sup> Laabi tati mido luuboreede ƒedi, mi fidaa kaaye nde wootere, laabi tati mi tawaa e nder laade wonde lancaade, mi wonii kadi ka ndiyan jallal gootal e jemma gooto, mido awya. <sup>26</sup> Soono woo e nder jinduruuji an din haray mido weefitanii masiibooji din ka maaje, e masiibooji hippotoofe ƒen, e masiibooji yimbe lepol an ngol, e masiibooji ƒe wonaa Yahuudiyanke ƒen, e masiibooji din ka ca'e, e masiibooji din ka wulaaji, e masiibooji din ka baharu, e masiibooji wi'itiife ƒen ko men musifɔɔ, <sup>27</sup> e ka golle e ka satteende, e jemmaaji di daanaaka, e heege e donka e ɲakkireede paamete, e jaangol e kolngal!<sup>m</sup> <sup>28</sup> E hoore mi wowlaali fii ko heddii e dongal ngal mi rondii jande woo fii aanangol moƒte den fow. <sup>29</sup> Si goddo lo'ii, hewtay lan. Si goddo yanii e junuubu, ko min muusata. <sup>30</sup> Si tawii ƒee mi mantoo, haray ko fii lo'ere an nden mi mantotoo. <sup>31</sup> Alla, on wondo Ben Iisaa Joomi on, on mo mantoore wonani haa poomaa, no andi wonde mi fenataa. <sup>32</sup> Oo lando Damaasi wi'eteedo Aretaasa ittayno ko ayna saare Damaasiyankooƒe ƒen fii nangogol lan. <sup>33</sup> Kono mi tumbaa e debeere, mi tippiniraa e yolnde, jokkinaa maadi ndin, ko nii mi fuutori ƒe.

## 12

### *Fii Fejɲinaneede Puulusa*

<sup>1</sup> ƒee mi mantoo, fii kala dun nafataa. Kono fow e mun yo mi yewtu fii wirnitande e fejɲinande iwrufe ka Joomiraado on. <sup>2</sup> Wonii nii duubi sappoo e nay mido andi goddo gomdindo \*Almasihu on, nabaanoɔdo ka kammu tatabu,<sup>n</sup> (mi andaa non si ko kanko tigi maa si ko ruuhu makko on, kono Alla kaɲun no andi). <sup>3-4</sup> Ko mi andi tun, on nabaama ka aljanna, o nanii kongudɔ di sifotaako, di newnanaaka neddo fillagol, (mi andaa non si tawii ko kanko tigi maa si tawii ko ruuhu makko on, kono Alla kaɲun no andi). <sup>5</sup> Ko sifa on neddo mi mantorta, kono mi mantortaa hoore an tigi, si hinaa fii lo'ereji an din. <sup>6</sup> Si tawii mido faalaa mantaade, mi wonataa komoojo, ko fii mi wowloyay goonga, kono mi mantotaako, fii wota goddo tuuman toonin ko o woni yi'irde lan kon, maa ko o woni lan nanirde kon. <sup>7</sup> Sabu dee fejɲinande mawde de mi fejɲinanaa, mi hebuo ko tampinirimi wa bullal ka bandu an fii wota mi manto, dun ko mo Ibuliisa imminoo fii tampingol lan. <sup>8</sup> Laabii tati mido jeejude Joomiraado on yo o wodɔntinan dun, <sup>9</sup> o jaabii lan: «Moyyere an nden yonii ma, ko fii bawgal an ngal ko e nder lo'ere nden bangata.» Awa mi beyday mantaade fii lo'ereji an din, fii no bawgal Almasihu on wonira e hoore an. <sup>10</sup> Ko dun wadi si mido weltii fii lo'ereji din e hoyreeji din e sattendeji din e cukkande den e anndeeji din fii Almasihu on. Ko fii, nde mi laatii lo'udo, ko onsay mi woni dolnuɔdo.

### *Fii Annde nde Puulusa Joganii ƒe Korenti ƒen nden*

<sup>11</sup> Mi wa'uno wa komoojo, kono ko onon karhunoo mi, ƒay ko onon haanuno kuljude lan! Ko fii hay huunde mi seedaa e ƒen «sahaabaabe townitiife», fii kala hinaa mi huunde. <sup>12</sup> Maandeeji holluɔ fii sahaabaabe ƒen wadiraama yeeso mon ɲanɲannde tiidunde, dun ko maandeeji e kuude e kaawakeeji moyyi. <sup>13</sup> Ko hondun deya \*moƒte hefi ko on hebaali, si wonaa mi wonanaali on dongal? Awa yaafanee lan on ella don!

<sup>14</sup> Awa e hino, mido faalaa yahude ka mon tammun, e hoore mi wonoytaa dongal mon, ko fii mi alaa daɔɔbude ko mon kon, kono ko onon tigi, ƒay hinaa paykoy koy haani marande mawbe mun ƒen, kono ko mawbe ƒen haani marande faybe mun ƒen. <sup>15</sup> Min mi wonay anniyiɔdo fii fawtagol, e mi fawtoto hoore an fii wonkiiji mon din. Si mi ƒurtii on yidude, e hara giggol mon ngol e telen-ma an duytoto? <sup>16</sup> Awa, mi wonanaali on dongal. E hara mi laatiƒe neddo yoydo? Kaa mi hendorii on janfa? <sup>17</sup> Kaa mi rewii e goddo e ƒe mi imminani on ƒen fii huutorgol on? <sup>18</sup> Awa, mi wakkiliniɔ Tiituusa fii yahugol ka mon, mi immininiɔ mo e musidɔdo goo. Enee, taw si hara Tiituusa huutorii on onon fii heɔugol godɔfun? E taw si hara kadi men jokkaali anniyee gooto e eɔbooje goote?

<sup>19</sup> No gasa hiɔon sikka gila neɔɔɔi wonde men danditoto woni e telen-ma mon. Awa, ko yeeso Alla e innde Almasihu on men woni yewtirde. Dun fow non, yo yiɔɔɔ, ko fii tiidngol on. <sup>20</sup> Ko fii mido huli, nde mi hewtoyi, no gasa mi tawroya on hara hinaa no mi faaliraa non, e min kadi no gasa hara hinaa no faaliraɔon non. Midɔ huli wota taw no gasa hara ko yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e noore e baddi e mawnintinaare e jiiɔoldu woni hakkunde mon. <sup>21</sup> Midɔ huli, nde mi hewtoyi ka mon, wota Alla an on hersinoyan kadi e yeeso mon, mi wona e yoomugol fii wadunoofe junuubu duuduɔɔɔ, ƒe ronki tuubude ngal angal laabal e jinaa e jiiɔaare nde ƒe wadi nden.

## 13

### *Fii Hajande Puulusa Sakkitore den*

<sup>1</sup> Midfo yahude ka mon tammun. Kala kongol jaawiroyte kongudi seedeefe difo maa tato. <sup>2</sup> Wa fewndo ko mi wonnoo ka mon dimmun, hari mi wowliino dun. Awa hande kadi, ka tawata mi alaa ton, mi wowlanii dun kadi wadunoobe junuubu ben ado mi yahude: si mi yiltoyike ka mon mi woopoytaa hay gooto, <sup>3</sup> ko fii hidon dabude seede wonde ko \*Almasiihu on woni longinde lan ko mi woni wowlude kon, on mo lo'aa e telen-ma mon, kono mardo bawgal e hakkunde mon. <sup>4</sup> Ko fii fewndo Almasiihu on fempanoo, hari ko o lo'udo, kono jooni himo wuuriri bawgal Alla ngal. Menen kadi e nder humondiral amen e makko, ko men lo'ube, kono menen e makko men wuuriray bawgal Alla ngal fii mon. <sup>5</sup> Awa taskee hoore mon onon tigi fii andugol si hidon wuuriri gomdinal, ndarnditodon onon tigi. E on andaa Iisaa Almasiihu on no e mon? Si hinaa taw on woopu ndarnditagol mon ngol. <sup>6</sup> Kono midfo tanyinii on taway wonde en woopaali ndarnditagol men ngol. <sup>7</sup> Ko e nder dun men torotoo Alla fii wota on wadu huunde ko boni. Hinaa non fii hollugol wonde men felnaaki, kono ko fii yo on wadu ko moyyi, hay si tawii menen meden wa'i wa woopube. <sup>8</sup> Ko fii men waawanaa goonga on hay huunde. Kono ko wonangol goonga on men waawi. <sup>9</sup> Menen men weltoto nde men lo'i, e hin-le onon hidon dolni, e ko men yelotoo e nder torndeeji amen din, ko fii no laatoron timmupe. <sup>10</sup> Ko dun wadi si midfo windande on dun si mi alaa ton, fii nde mi aroyi, wota mi sattiniran on huutorgol mbawdi fii laamagol on ndi Joomiraado on yedimmi ndin fii tiidngol on, hara hinaa fii libugol on.

### *Fii Rawnoode Batakuru ndun e Salminaango mun*

<sup>11</sup> Fii rawnagol, yo musibbe, wonee e nder weltaare, ebbanee wonugol timmupe, wakkilindiron, hefon miijo wooto, wondiron buttu. Dun, Alla Jom giggol e buttu on wonday e mon.

<sup>12</sup> Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Awa kadi gomdinbe ben fow salminii on. <sup>13</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on, e giggol Alla, wonu e mon on fow, wondude e humondiral e \*Ruuhu Seniido on.

## BATAKURU PUULUSA HAA E BE GALAASI BEN

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, oo \*sahaabaajo, mo tawata hinaa yimbe ben todfii d'un, hinaa kadi e hay gooto d'un rewi si hinaa e Iisaa Almasiihu on e Alla Baabaajo on, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, <sup>2</sup> wondude e musibbe be mi wondi ben fow, haa e mon onon ngal \*moftal Iisaa wongal Galaasi.

<sup>3</sup> Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on, <sup>4</sup> on ittudo hoore mun sadaka fii junuubaaji men d'in fii dandugol en e nguu jamaanu bonngu fewndingu hande, wano Alla Baaba men hoddiri non, <sup>5</sup> on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

### *Fii Kibaaru Moyyo Bajjo on*

<sup>6</sup> Mido naldi fii koo ko yaawudon yiltaade e baawo oo Noddirdo on moyyere Iisaa Almasiihu on, haa ka yahanon kibaaru goo. <sup>7</sup> Hara-le kibaaru goo alaa, kono yimbe goo no woodi wonbe on jibude, faalaabe boylude \*Linjiila<sup>a</sup> Almasiihu on. <sup>8</sup> Kono hay si ko menen maa malaa'ikaajo iwrufo ka kammu feppinani on kibaaru goo sertudo e oya kibaaru mo men feppinannoo on, yo o malkise. <sup>9</sup> Hari men yeetinoke on d'un ado hande, mido fillitaade kadi: si godfo feppinani on kibaaru sertudo e oo mo hendingon, yo o malkise.

<sup>10</sup> E jooni non, hara ko teddungal yimbe ben mi woni dabbe, kaa ko iwrungal ka Alla ngal? Kaa hara mido dabbe no yimbe ben yidirammi? Si mi faalano haa jooni yo yimbe ben yidan, mi laatotanooko kurkaadu Almasiihu on.

### *Fii no Puulusa Feppiniranaa Kibaaru Moyyo on*

<sup>11</sup> Mi andinii on, yo musibbe an, oo Kibaaru mo mi feppinani on hinaa iwrufo e neddanke. <sup>12</sup> Ko fii min mi hebiraaali mo neddanke, awa kadi wonaa nedfo jannimmi mo, kono ko Iisaa Almasiihu on tigi feppinanimmi mo.

<sup>13</sup> On naniino fii de'e kuude an e saa'iji goo wa fewndo ko mi woni ka diina \*Yahuudiyanke, d'un ko fewndo ko mi cukkii moftal Alla ngal haa feyyiti, mido lanca. <sup>14</sup> E nder kan diina Yahuudiyanke, hari mido buri goreebe an buy e hakkunde lepol an ngol, ko fii hari mido buri be himme tiidudo fii aadaaji baabiraabe amen ben. <sup>15</sup> Kono, nde Allaahu on, on SuBinoodo lan gila ka teege yumma an, d'un ko on Noddirdo lan moyyere mun nden, <sup>16</sup> o tawno no moyyi ka o feppinanammi Bidfo makko on fii no mi weebitirana mo be wonaa Yahuudiyanke ben, laatii mi landaaki hay gooto. <sup>17</sup> Kono e hoore d'un mi yaaraali kisan \*Yerusalaam fii yiidooyol e adiiibe lan toddeede ben, kono mi yaari ka leydi Aarabu. Bawto d'un mi yiltitii Damaasi.

<sup>18</sup> Ko duubi tati bawto d'un si mi yahi Yerusalaam fii yiidooyol e Petruusu. Mi woni ka makko don e nder balde sappoo e jowi. <sup>19</sup> Kono hari d'un fow, mi yiidaali e sahaabaajo goo, si hinaa Yaaquuba, d'un ko mippiraawo Joomi on. <sup>20</sup> E nder koo ko mi woni on windande d'un, e hino Alla no reeni, mi fena. <sup>21</sup> Bawto d'un mi yahi e nder de'e leyde Sirii e Silisii. <sup>22</sup> Kono hari mofte Almasiihu wonde e diiwal Yahuuda den yi'aali lan. <sup>23</sup> Be naniino tun no wi'ee wonde: Oo cukkinoodo be oya tuma, no waajaade e ngal gomdinal ngal o faalanoo lancude. <sup>24</sup> Jooni hiibe mantude Alla fii an.

## 2

### *Fii Pottal Sahaabaabe ben Yerusalaam*

<sup>1</sup> Duubi sappoo e nay bawto d'un, mi yiltitii Yerusalaam, mi yiltodi e Barnabaasi e Tiituusa. <sup>2</sup> Ko sabu feppinaneede mi yiltitori ton. Mi holli be daaluyee Kibaaru Moyyo mo mi feppinani be wonaa Yahuudiyanke ben on. Mi feppinani d'un burbe teddude ben e nder gundoo, fii wota taw ko mi gollunoo kon e ko mi woni gollude kon ko meere. <sup>3</sup> Kono fii kala oo mo mi wondunoo ko mo lepol goo, d'un ko Tiituusa, oo \*Gereekiyankeejo, be wi'aano bee o \*sunninee. <sup>4</sup> Kono waditiibe musibbe men no suudinoo lombii hakkunde amen fii tefugol anda fii hettaare wonande en e Iisaa Almasiihu on e faale maccindingol en. <sup>5</sup> Kono men jabanaano be d'un hay nde wootere, men yankinanaaki be kadi, fii no goonga wondo e nder Kibaaru Moyyo on tabitira e mon.

<sup>6</sup> Kono laatii, bee wa'ube wa si ko burbe teddude, ko be wonnoo woo ko seeda hitti e an, bay Allaahu on hinaa dambe ndaarata, ben beydaano huunde e ko mi woni waajaade kon. <sup>7</sup> Kono be ndaari be tawi ko mi halfiniraa daaluyee Kibaaru Moyyo on ko fii

<sup>a</sup> 1:7 1.7 Dun ko Kibaaru Moyyo on.

be sunninaaka ben, dɔn ko be wonaa Yahuudiyanke ben, wano Petruusu halfiniraa non Kibaaru Moyyo on fii sunninaabe ben, dɔn ko Yahuudiyankeefe ben. <sup>8</sup> Ko fii ko on Alla huutorɔɔ Petruusu, wadi mo \*sahaabaajo fii Yahuudiyankeefe ben, ko kanko kadi huutorimmi, wadimmi sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben. <sup>9</sup> Nde tawnoo Yaaquuba e Petruusu e Yuuhanna, jogoraabe wa tugaale dental ngal, fellitii fii moyyere nde mi yedaa nden, be tamindiri juude amen paame d'en, min e Barnabaasi, fii nafidal amen, fii yo menen men yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben, kambe be yaara ka Yahuudiyankeefe ben. <sup>10</sup> Be yamiri men kadi anditugol miskinbe ben, dɔn ko ko mi hebulanii wadugol.

#### *Fii Yeddondiral hakkunde Puulusa e Petruusu*

<sup>11</sup> Kono nde Petruusu arnoo Antiyoosi-Sirii mi feli mo e kene, sabu tawde ko o felniido. <sup>12</sup> Ko fii, ado yimbe be Yaaquuba immi goo arude, hari o paamiday e be wonaa Yahuudiyanke ben, kono bay ben arii, o takkitii, o wonti feere, sabu kulol ben Yahuudiyankeefe gomɔinbe, catii e sunningol ben, <sup>13</sup> haa dɔn woni sabu beya Yahuudiyankeefe pembi mo kanko Petruusu e ngal faasiqiyagal, haa dɔn poodori hay Barnabaasi, o tawti be e dɔn.

<sup>14</sup> Kono nde mi ndaarunoo, mi tawi be alaa yaarude no feewiri e no yaadiri e goonga Kibaaru Moyyo on. Onsay mi holli Petruusu e tawnde fow dundoo, mi wi'i mo: «Si tawii an Yahuudiyankejo on, a wa'ii wa mo wonaa Yahuudiyanke, a iwtii noone Yahuudiyanke, haray ko honno waawirtaa doolirde be wonaa Yahuudiyanke'en jokkugol aadaaji Yahuudiyanke'en?»

<sup>15</sup> Menen non, ko men jibinannde Yahuudiyanke, wonaa men be diya leyyi junuubankeji, <sup>16</sup> kono men faamii wonde godɔo jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on, kono ko sabu gomɔingol Iisaa Almasiihu on. Ko dɔn wadi si menen kadi men gomɔinii Iisaa Almasiihu on, fii yo men jogore feewube sabu gomɔinal ngal gomɔinden Iisaa Almasiihu on ngal, hara hinaa sabu doftagol Sariya on. Ko fii hay gooto jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on.

<sup>17</sup> Si tawii, e nder ko dabbeten jogoreede feewube kon sabu humondiral e \*Almasiihu on, haray bangii wonde enen kadi ko en junuubankeefe, taw si dɔn no firi wonde Almasiihu on no wonani junuubu? Oo'o! <sup>18</sup> Si mi wonii e mahitugol ko mi libunoo kon, haray min tigi mi hollii ko mi bonɔo. <sup>19</sup> E telen-ma Sariya on, ko mi mayɔo ka banje Sariya fii no mi wuurirana Allaahu on. <sup>20</sup> Jooni mi fempidaama e Almasiihu on. Hinaa min tigi wuuri jooni, kono ko Almasiihu on wuuri e an. Dan ngurndan dan mi wuuri jooni ka bandu, mido wuuriri gomɔingol \*Bidɔo Alla on, on Yidudɔo lan, itti hoore mun sadaka fii an. <sup>21</sup> Min mi bugitotaako moyyere Alla nden, ko fii si tawiino peewal ko Sariya heborta, harayno Almasiihu on ko meere maayani.

### 3

#### *Fii Sariya e Gomɔinal*

<sup>1</sup> Ko onon yo be Galaasi njfoofe, ko hombo mbildori on nii, onon bee banginanaabe ko laabi poy fempegol Iisaa Almasiihu on? <sup>2</sup> Jooni ko dundoo tun mi faalaa andude e mon: hara ko sabu wadugol ko Sariya on yamiri kon hebirdon Ruuhu Allaahu on, kaa ko gomɔingol ko heɔɔɔon kon? <sup>3</sup> E jaa ko nii njofidirdon? E on fudɔor Ruuhu Allaahu on, gaynitoron jooni wakkilaare bandu? <sup>4</sup> E hara kon ko tampunodon fow wonay meere? Midɔo tanyinii wonataa meere! <sup>5</sup> E hara oo Wondɔo wadude dɔi kaawakeeji moyyi e hakkunde mon, dɔn ko on Yedudɔo on Ruuhu mun on, ko woni di wadirde ko fii hidon wadude ko Sariya on yamiri on kon, kaa ko fii hidon heɔɔorde gomɔinal?

<sup>6</sup> Ko fii no windii wonde: «Ibraahiima gomɔini Alla, ngal gomɔinal makko jogoranaa mo peewal.»<sup>b</sup> <sup>7</sup> Awa faamee wonde, gomɔinbe ben ko biɔbe Ibraahiima. <sup>8</sup> Awa kadi bindi dɔn no wi'i wonde Alla jogitoroyay be wonaa Yahuudiyanke ben feewube sabu gomɔinal ngal, dɔn ko ka Allaahu on adii feɔɔninde Kibaaru Moyyo on e Ibraahiima dɔn, o daali: «Leyyi dɔn fow barkinte sabu maa.»<sup>c</sup> <sup>9</sup> Ko dɔn wadi ben gomɔinbe barkindinte e Ibraahiima, on gomɔinnoodo.

<sup>10</sup> Kala ben hoorobe Sariya on, haray ko e nder kuddi be woni, ko fii no windii: «Kuddi no e hoore kala on mo tabitaali e huutorgol ko windii kon fow ka nder deftere Sariya.»<sup>d</sup> <sup>11</sup> E hoore dɔn, no laabi poy wonde hay gooto jogortaake feewudo sabu Sariya on yeeso Alla, ko fii no windii: «Feewudo on wuuriray gomɔinal ngal.»<sup>d</sup> <sup>12</sup> Awa Sariya on hottaaki gomɔinal. Ko fii no windii wonde: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray

<sup>b</sup> 3:6 3.6 Fud. 15.6    <sup>c</sup> 3:8 3.8 Fud. 12.3, 18.18, 22.18    <sup>d</sup> 3:10 3.10 Yap. 27.26    <sup>d</sup> 3:11 3.11 Hab. 2.4

de.»<sup>e</sup> <sup>13</sup> Ko e nder ko kuddi ndin wontani \*Almasiihu on fii men kon, o sotti en e ley kuddi Sariya on, ko fii no windii: «Kuddi wonanii kala on wengaaɗo e leggal»,<sup>f</sup> <sup>14</sup> ɗun ko fii no barki Ibraahiima hewtira leyyi ɗin fow sabu Iisaa Almasiihu on, e hara kadi en hendorto fodaari Ruuhu Allaahu on gomɗinal ngal.

*Fii Sariya on e Fodaari ndin*

<sup>15</sup> Musibbe, mido yettude misal e hoore men. Si godɗo aru e wasiyaade, kala ko o wasiyii, hay gooto waawataa firtude ɗun maa beydita godɗun e hoore ɗun. <sup>16</sup> Kono fodaariiji ɗin ko e hoore Ibraahiima e jurriya mun on woni. Kanko Alla o wi'aali «jurriyaaji ɗin», wa si tawii ko ɗi buy, kono ko gooto o wi'i «jurriya maa on»,<sup>g</sup> ɗun-le ko Almasiihu on. <sup>17</sup> E hino ko mi woni wi'ude kon: Sariya ardo duubi teemedɗe nay e cappande tati gaanin \*ahadi ndi Allaahu on wafunoo ndin waawataa firtude maa mehinda ndin fodaari. <sup>18</sup> Ko fii si tawno ndondi ndin ko ka Sariya iwri, haray ndi fawaaki e fodaari. Kono ko sabu fodaari ndin Allaahu on yefiri Ibraahiima ndin ndondi.

<sup>19</sup> Jooni ko sabu honɗun addi Sariya on? Ko sabu geddi addi Sariya on, haa nde on jurriya fodaado ari. Ko malaa'ikaabe ben fejnini Sariya on, kono be rewɗi e hakkundeejo. <sup>20</sup> Hakkundeejo non wonaa sengo wooto wonirta, Alla-le ko gooto. <sup>21</sup> Dun haray Sariya on ko liddiɗo fodaariiji Alla ɗin? Kono hinaa non! Si tawii sariya on ko gasoowo wurnude addanoo, harayno peewal ngal ko e makko iwaynoo. <sup>22</sup> Ko ɗun wadi si bindi ɗin wi'i fow no sokaa e ley junuubi, fii no fodaari ndin yefiree gomɗinbe ben sabu ko be gomɗini Iisaa Almasiihu on kon.

*Fii Gomɗinal ngal e Ronugol Fodaariiji ɗin*

<sup>23</sup> Ado gomɗinal ngal arude, hari hiden sokii e ley joge Sariya on, haa ngal gomɗinal araynoongal feɗa. <sup>24</sup> Hari Sariya on ko ngaynaako men fii ko ardoo en e Almasiihu on, fii no jogoreɗen feewube sabu gomɗinal ngal. <sup>25</sup> Bay ngal gomɗinal arii, en alaa e ley kongol on ngaynaako han kadi.

<sup>26</sup> Ko fii on fow ko on biɓbe Alla sabu gomɗinal ngal gomɗinɗon Iisaa Almasiihu on ngal. <sup>27</sup> Onon \*lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Almasiihu on ben fow, on bornike Almasiihu on. <sup>28</sup> Yahuudiyankeejo maa \*Gereekiyankeejo, maa maccuɗo maa dimo, maa debbo maa gorko, alaa hande kadi. Ko fii on fow ko on gooto e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on. <sup>29</sup> Awa-le si tawii hidon humondiri e Almasiihu on, haray ko on jurriya Ibraahiima, ronoobe fodaari ndin.

## 4

<sup>1</sup> Ko mi woni wi'ude: fannin ronoowo on ko paykun, haray alaa fus ko o serti e maccuɗo. Fii kala ko kanko jeyi fow, <sup>2</sup> haray hikun e ley kongol ne'oobe kun ben e fewjanoobe kun ben, haa e saa'i mo ben makkun happi on timma. <sup>3</sup> Enen kadi wano non, wa fewndo ko wonden faybe, hari ko en maccube ɗii mbawɗiiji adunayankeji. <sup>4</sup> Kono bay saa'i on hewtii, Allaahu on adduno Biɗɗo makko on, on mo debbo jibini, jibinaaɗo e ley Sariya on, <sup>5</sup> fii sottugol ben wonbe e ley Sariya on fii no jogoreɗen wa biɓbe. <sup>6</sup> Bay ko en biɓbe, Alla addii ka berɗe men Ruuhu Biɗɗo makko on, ɗun ko on Ruuhu wonɗo ewnaade «Abba» e maana Baaba. <sup>7</sup> Dun haray hinaa a maccuɗo hande kadi, kono ko a biɗɗo. Si tawii-le ko a biɗɗo, haray ko a ronoowo immorde e Alla.

*Fii Annde Puulusa nden fii be Galaasi ben*

<sup>8</sup> Wa fewndo ko on andaa Alla, hari ko on maccube sanamuuji ɗi tawata wonaa godɗun tigi e oo aduna. <sup>9</sup> Jooni non on andii Alla, e tentinii non jooni ko on be Alla andi, ko honno non yiltitorɗon e ɗii mbawɗiiji mehi lo'udɗi? E hara on faalaa de maccinanaade kadi? <sup>10</sup> Hidon hittina fii jalaafde den e lebbi ɗin e saa'iiji ɗin e duubi ɗin. <sup>11</sup> Mido huli fii mon, wota taw koo ko mi yanganii on ko meere.

<sup>12</sup> Musibbe an, wa'ee wa an min, ko fii min mido wa'i wa mon, yandi mi jeejii on! Ko fii on bonaaki e an. <sup>13</sup> Hidon maanditii ka aranun ko sabu nawnaare an mi hebiri feere fejninangol on Kibaaru Moyyo on. <sup>14</sup> Hidon waawunoo non ronkude teddingol lan maa bugitoo lan sabu jawu an ngun, kono on wadaali ɗun! Ka liddu ɗun, on tolnirno lan wa malaa'ikaajo Alla maa wa Iisaa Almasiihu on tigi. <sup>15</sup> Ko honto weltaare mon nden woni jooni? Ko fii mido seeditanaade on ɗunɗoo: si no gasaynoo, on borayno gite mon den, wattanon mi. <sup>16</sup> Haray e nder ko mi yeetotoo on goonga kon, mi wonii gajo mon?

<sup>17</sup> Awa himme mo be joganii on on hinaa moyyo, ko be faalaaɗe sortude on e amen, fii no tawtiron be. <sup>18</sup> No moyyi ka godɗo heba himme moyyo saa'i woo, hara hinaa si

mido hakkunde mon tun. <sup>19</sup> Faybe an, mido joganii on kadi muuseendi neta haa wa'on wa \*Almasiihu on. <sup>20</sup> Mido faalaa wondude e mon jooni, mi yewtira on noone goo, ko fii mido aanani on.

*Fii Maccangaaku e Ndimankaaku*

<sup>21</sup> Andinee lan, onon bee faalaabe wonude e ley Sariya on, si on faamaali ko Sariya on wi'i kon. <sup>22</sup> Ko fii no windii, Ibraahiima no mari bibbe dido: godfo on ko mo kordo jibinani mo on, oya on ko mo dimo on jibinani mo on. <sup>23</sup> Mo kordo on, ko jibiniraado faale bandu, kono mo debbo dimo on, ko jibiniraado fodaari ndin. <sup>24</sup> Dun ko misal nii: rewbe ben dido, ko ahadiiji din didi, \*ahadi goo ko ndi Fello \*Sinaayi ndin, bibbe mayri ben ko maccube, dun ko Haajirata. <sup>25</sup> Ko ngon Fello Sinaayi wongo ka leydi Aarabu woni Haajirata, hingo wa'i wa saare Yerusalaam handeere nden, bay hinde e nder maccangaaku, kayre e bibbe mayre on. <sup>26</sup> Kono saare Yerusalaam dow-dowre nden ko dimo on, ko on woni yumma men Saarata. <sup>27</sup> Ko fii no windii:

«Welto yo an mo jibintaa,  
an mo jiidotaako!

Sowtu weltaare, ewnofaa,  
dun ko an mo andaali muuseendi neta!

Ko fii ko bibbe on wuldaado

burata duudude edii on debbo wondudo e moodi on.»<sup>h</sup>

<sup>28</sup> Ko fii, yo musibbe, onon kadi ko on bibbe fodaari ndin, wano \*Issaaqa non. <sup>29</sup> Awa kadi, ko wano ko feyyunoo kon, on hebiranoodo faale bandu, bittinayno on hebiraafo Ruuhu, ko dun fewndii kadi jooni. <sup>30</sup> Ko hondun bindi din wi'i? Ko: «Rado kordo on e bidfo mun on, ko fii bidfo kordo on ronidataa e mo debbo dimo on jibini on.»<sup>i</sup> <sup>31</sup> Ko wano non yo musibbe, hinaa en bibbe kordo on, kono ko en be debbo dimo on.

## 5

*Fii Ndimankaaku Men Sabu Almasiihu on*

<sup>1</sup> Ko fii no woniren rindinaabe wadi si \*Almasiihu on rindini en. Awa wonee tabitube, wota on yiltu hoore mon kadi e ley boggol maccangaaku.

<sup>2</sup> Ko dun wadi, min Puulusa, mi wi'ay on wonde si on etike fii yo on sunnine, haray Almasiihu on nafataa on huunde. <sup>3</sup> Awa mi fellintinanay kala nedfo kadi wonde si etike haa sunninaama, haray himo haani jokkude Sariya on fow. <sup>4</sup> Onon bee wonbe dabbude no jogitoree feewube ka Sariya, on seedii e Almasiihu on, awa kadi on wodfondirii e moyyere Alla nden. <sup>5</sup> Kono enen, tama'u men on ko jogoreede feewube yeeso Alla sabu gomdinal men ngal. Ko tippude e Ruuhu on sabbiden on tama'u. <sup>6</sup> Ko fii, ko hitti e wonbe e Iisaa Almasiihu on ben kon hinaa \*sunninegol maa angal sunninegol, kono ko gomdinal feppiniroowal hoore mun giggol.

<sup>7</sup> Ko fii hari hidon dogude moyya. Ko hombo non darni on haa hadi on doftagal goonga on? <sup>8</sup> Awa nden fewjoore don hinaa e Noddudo on on iwri. <sup>9</sup> Ko fii lewen seeda tun yurinay farin jiiibaado. <sup>10</sup> Min non mido joganii on ndee hoolaare doo e fee Joomiraado on wonde, on miijotaako godfun goo. Kono on wondo jiiibude on, dun non ko wondo woo, o rondoyto jaawoore nden. <sup>11</sup> E min non yo musibbe, si mido waajaade fii nafa sunninegol, haray ko fii hondun kadi mi cukkantee? Si tawno haa jooni waaju an ngun no humii e sunninegol, haray fempeede Iisaa Almasiihu on ka hoore \*leggal altindiraangal accii wonangol yimbe ben peggal. <sup>12</sup> Yo ben wonbe sonjude on bujito haa daata!

*Fii Wuuringol Ruuhu Allaahu on maa Mbeleede Bandu*

<sup>13</sup> Musibbe, jooni on noddaama ka ndimankaaku. Wota on baaror ngun ndimankaaku mon fii wadugol mbeleede bandu, kono kurkondirane e nder giggol. <sup>14</sup> Ko fii Sariya on fow no timmi e nder aaya gooto, e hino mo: «Yo a yidir nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»<sup>j</sup> <sup>15</sup> Kono si on natindirii, on seekindirii wa kulle den, awa reenee wota on mulindir.

<sup>16</sup> Ko dun si mi wi'ay on: wuuriere Ruuhu Allaahu on, dun on jokkataa himmeeji bandu. <sup>17</sup> Ko fii himmeeji bandu no liddondiri e Ruuhu Allaahu on, on \*Ruuhu Seniido kadi no liddondiri e himmeeji bandu, ko di lurrudi kanji didi, fii wota on wadu ko faalaafon woo. <sup>18</sup> Kono si Ruuhu Seniido on ardike on, haray hinaa e ley Sariya on wondon. <sup>19</sup> Ko fii mbeleede bandu den no waalii e kene, den-le ko jinaa e angal laabal e jiiibaare <sup>20</sup> e rewugol sanamu e mbileyaagal e ngayngu e yeddondiral e nawliigu e

monee e haasidi e sendondiral e fedde-fedde <sup>21</sup> e ngananeendi e mandilugol e \*fasaahu e ko nandi e mun. Midfo hadude on, wano mi hadirnoo on non wonde, ben wuurirbe nii heboyttaa gebal ka \*laamu Alla.

<sup>22</sup> Kono ko Ruuhu Allaahu on funtinta kon, ko giggol e weltaare e buttu e mupal e yurmeende e moyyuki e sella-findeyaagal <sup>23</sup> e newaare e waawugol hoore mun. Sariya hadaali sifa din piiji. <sup>24</sup> Wonbe e Iisaa Almasiihu on ben fempii bandu mun ndun wondude e himmeeki mun e faaleeki mun. <sup>25</sup> Si tawii ko Ruuhu Seniido on wuurirden, haray yaaden kadi e Ruuhu on. <sup>26</sup> Wota en wonu mawntintiniibe, maa bagondiren, maa nawlindiren.

## 6

### *Fii Tambondirgol, Huuwa ko Moyyi*

<sup>1</sup> Musiibe, si godfo e mon aru e wadugol bonnere, haray onon, be Ruuhu on ardii ben, wurtiree mo hakkil newiiki. Onon tigi reenodon, fii wota onon kadi on jarribe.

<sup>2</sup> Rondondirane anndeeki mon din. Ko non timminirton Sariya \*Almasiihu on. <sup>3</sup> On mo no sikki ko o godfun, hara-le hinaa o huunde, haray o daynitike kanko tigi. <sup>4</sup> Mo kala yo tasko kuude mun den tigi, o yi'anay hoore makko hara hinaa e beya, dun o anday no o mantora, <sup>5</sup> ko fii mo kala no haani rondaade dongal mun ngal.

<sup>6</sup> Yo on wonaado janneede daaluyee on sendodu kala piiji moyyi e wondo mo jannude on.

<sup>7</sup> Wota on daynito, ko fii Alla yawitetaake, ko fii kala ko godfo sanki ko fun o wa'ata. <sup>8</sup> Mo sankii mbeleede bandu wa'ay e mayru halakuyee, kono on sankudo faale Ruuhu on, o wa'ay e makko \*ngurndan poomayankejan. <sup>9</sup> Wota en haabu wadugol ko moyyi, ko fii en wa'oyay e saa'i haanudo si maayu bernde hebaali en. <sup>10</sup> Ko fun wadi, fewndo ka weebani en fon, wadanan yimbe ben fow ko moyyi, tentinii musibe men ben ka gomdinal.

### *Rawnoode Batakuru Puulusa ndun*

<sup>11</sup> On yi'ii ittiri bindi njani di mi windirani on jungo an ngon din. <sup>12</sup> Kala ben faalaafe wadude ko welata yimbe ben kon, be karhay on fii \*sunninegol, hara ko fii tun wota be tampine sabu \*leggal altindiraangal Almasiihu on. <sup>13</sup> Ko fii hay kambe sunninaabe ben tigi be jokkataa Sariya on, kono ko be faalirtee yo on sunnine, ko fii no be mantora e hoore mon. <sup>14</sup> Min non hinaa non! Ko fii mi mantortaa huunde si hinaa leggal altindiraangal Iisaa Almasiihu Joomi men on. Sabu maggal aduna on maayii telen-ma an, min kadi mi maayii telen-ma aduna on. <sup>15</sup> Awa hinaa sunninegol maa angal sunninegol hitti, kono ko ko Alla heydintini en kon hitti. <sup>16</sup> Yo buttu e yurmeende wonan kala jokkudo ndee yamiroore, hay e \*Isra'iila mo Alla. <sup>17</sup> Ka heddi doo, wota hay gooto tampinan, ko fii battaate Iisaa den no ka bandu an. <sup>18</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon, yo musibe. Aamiina!



## BATAKURU PUULUSA HAA E BE EFEESI BEN

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee yimbe Alla, sella-findeefe e nder humondiral maɓɓe e Iisaa Almasiihu on, wonɓe Efeesi. <sup>2</sup> Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

### *Fii Barkiiji Immorde e Iisaa Almasiihu on*

<sup>3</sup> Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Hebbindo en kala barki iwruki e Alla ka kammuuli sabu Almasiihu on. <sup>4</sup> Ko sabu makko Allaahu on subori en ko adii fudfoode aduna on, fii no woniren laabuɓe, ɓe aldaa e ella yeeso makko. E nder giggol makko ngol <sup>5</sup> o muuyanno en wonugol ɓe makko sabu Iisaa Almasiihu on, wano o faaliraa non e nder ebbore makko moyyere nden, <sup>6</sup> fii no mantiren mangu sulfu makko mo o yediri en yidaaɗo makko on. <sup>7</sup> Ko e nder humondiral e makko sottiraɗen yiyan makko ɗan, ko ɗan hebirden yaafuyee junuubaaji no yaadiri e ngalu sulfu makko, <sup>8</sup> mo Alla wadiri e hoore men faamu yaajungu e hakkil timmuki, haa yoni. <sup>9</sup> O andinii en gundo kodduruyee makko on, no yaadiri e faale makko moyyo, mo o eɓbirnoo Iisaa Almasiihu on on, <sup>10</sup> fii huuwugol mo, nde saa'i on timmoyi, mottindira kala ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi, wada ɗi ley yeesojo gooto, ɗun ko \*Almasiihu on.

<sup>11</sup> Enen humondirɓe e Almasiihu on ɓen, en subaama fii wonugol ɓe makko e nder muuyiraneede ebbore on Timmini-roowo kala huunde no yaadiri e anniye faale makko on, <sup>12</sup> fii no menen ɓee attiibe tanyinorde Almasiihu on men mantira mangu makko ngun. <sup>13</sup> Onon kadi hidon e makko, ɓay on nanii daaluyee goongaajo on, ɗun ko kibaaru hisindo on on. Onon kadi on gomɗinii, awa kadi Alla wadɗii \*Ruuhu Seniɗo on maande e mon, ɗun ko on mo fodaɗonon. <sup>14</sup> Ko on Ruuhu woni seeke ndondi men ndin, haa nande cottudi ɓen ɓe Alla subii tabiti, fii mantugol mangu makko ngun.

### *Fii no Puulusa Du'orani ɓe Efeesi ɓen*

<sup>15</sup> Ko ɗun wadɗi si min kadi, ɓay mi nanii fii ko gomɗinɗon Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidufon yimbe Alla ɓen fow ngol, <sup>16</sup> mi alaa fowtaade e jarnugol Alla fii mon, mi maandinii kadi fii mon e nder torndeeji an ɗin, <sup>17</sup> fii no Jom Mangural ngal, ɗun ko Alla Iisaa Almasiihu Joomi men on, okkira on ruuhu wondudo e faamu e feɓɓiraneede, fii no andiron mo, <sup>18</sup> e yo o hentin giɗe ɓerɗe mon ɗen, fii no andiron on tama'u mo o noddi on fii mun, e no andiron ngalu darja ndondi makko ndin e hakkunde yimbe Alla ɓen, <sup>19</sup> e no andiron mangu bawgal makko feyyitungu wongu gollude e men ngun, enen ɓee gomɗinɓe. Ko ngal bawgal o huutori doole makko ɗen <sup>20</sup> fewndo o immintini Iisaa Almasiihu on e hakkunde mayɓe ɓen, o jodɗiniri mo ka sengo makko paamo ka kammuuli. <sup>21</sup> O wadɗi mo e dow kala laamu, e kala ko jogii mbawdi, e kala ko jogii doole, e kala ko ardotoo, e hoore kala innde waaweteende janteede, hinaa non e oo aduna fewndiɗo hande on tun, kono hay e aduna aroyoowo on. <sup>22</sup> O wadɗi fow e ley koyɗe makko, o toɗɗii mo kadi Hooreejo Toowudo fii \*moftal ngal. <sup>23</sup> Ko ngal moftal woni bandu makko ndun, ngal hebbiniraama on Hebbinoowo fow e noone fow.

## 2

### *Fii Wurnitideede e Almasiihu on*

<sup>1</sup> Onon non hari on maayii sabu bonnereji mon ɗin e junuubaaji mon ɗin, <sup>2</sup> ɗi wuuronɗon e mun, fewndo jokkunonɗon laawol oo aduna, wondude e bawgal oo lando jinnaaji ɗin. Ko ruuhu on lando woni gollude e ɓen yedduɓe jooni. <sup>3</sup> En fow kadi hiden tawdanoo e maɓɓe, hari hiden jokkunoo himmeeji bandu, hiden jokkunoo faaleji bandu men ndun e miijooji men ɗin, hari ko en mbaadi fayɓe handunooɓe e tikkere wa ɓeya.

<sup>4</sup> Kono Alla ko Heewudo yurmeende. Ko sabu giggol makko mawngol, ngol o yidi en ngol, <sup>5</sup> o wurnintinidii en e \*Almasiihu on, enen ɓe tawata maayiino sabu bonnereji men ɗin: ko sulfu makko on dandiraɗon. <sup>6</sup> O immintinidii en e Iisaa Almasiihu on, o jodɗinidii en e makko ka kammuuli, <sup>7</sup> fii no o feɓɓinira ka jamaanuujii aroyayɗi ngalu sulfu makko feyyitungu ngun e nder moyyuki makko ki yediraɗen Iisaa Almasiihu on. <sup>8</sup> Ko sulfu on dandiraɗon sabu gomɗinal ngal, ɗun non hinaa e mon iwri, kono ko dokkal Alla. <sup>9</sup> Hinaa sabu kuude ɗen few fii wota gooto mawnintino. <sup>10</sup> Ko fii ko en tagudi makko. Ko e humondiral men e Iisaa Almasiihu on tagaɗen fii no wadiren kuude moyye, ɗe kanko Alla o eɓɓunoo gila law.

*Fii no Wodɗitiibe ben e Badiibe ben Wadɗiraa Gooto*

<sup>11</sup> Awa, onon ɓee ɓe wonaa Yahuudiyanke e lepol, ɓe \*Yahuudiyankeefe wi'ube no sunninaa jogitori wa ɓe sunninaaka, hara kamɓe non, ko ɓe sunninaa ka bandu kon, ko ko wadɗiraa juude nedɗanke, anditee wonde: <sup>12</sup> hari on alaa Almasiihu, on jeyaaka e leydi Isra'iila ndin, hari ko on jananɓe e telen-ma \*ahadiiji fodaari ndin, ɓe aldaa e tama'u, ɓe alaa Alla e oo aduna. <sup>13</sup> Kono jooni non, sabu Iisaa Almasiihu on, onon wodɗitinoobe ɓen on wontii badiibe rewruude e yiiyan Almasiihu on.

<sup>14</sup> Ko fii ko kanko woni buttu men on, on wadudɗo didoobe ɓen gooto, on libirdo maadi ngayngu heedunoondi ɓe ndin okkitirgol bandu makko ndun. <sup>15</sup> O mehindinii Sariya on e yamirooje mun den e farillaaji mun din fii yo o sincir ɓen dido aaden gooto keso humondirdo e makko. Ko nii o woni tabintinirde buttu, <sup>16</sup> o moyyintina hakkunde maɓɓe e Alla, kamɓe dido ɓe wona bandu wooturu rewruude e \*leggal altindiraangal ngal o wariri ngayngu ngal. <sup>17</sup> O ari, o waajii on onon wodɗitinoobe ɓen buttu, o waajii battiibe kadi ɓen buttu, <sup>18</sup> ko fii rewruude e makko en fow hidɗen mari naatirgal takko Baabaajo on e nder Ruuhu gooto.

<sup>19</sup> Ko ɗun wadɗi, hinaa on jananɓe hande kadi, maa tunjarankeefe, kono ko on jeyduɓe e yimɓe Alla ɓen, tawdaabe e suudu Alla ndun, <sup>20</sup> darnaabe e hoore didol sahaabaabe ɓen e annabaabe ɓen, tawi ko Iisaa Almasiihu on tigi woni hayre nden ka soɓɓundu. <sup>21</sup> Ko e makko kala mahoodi yuɓbindiraandi no moyyiri ɓantorta, wona nokkuure hormorde fii Joomiraado on. <sup>22</sup> Onon kadi, hidɗon mahideede e makko fii no woniron wonunde nde kanko Alla o hodiri Ruuhu makko on.

### 3

*Fii no Puulusa Feppiniri Gundoo Alla on*

<sup>1</sup> Sabu ɗun, min Puulusa, oo kasoojo Iisaa Almasiihu on fii mon, onon ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen, <sup>2</sup> mido tanyinii, on nanii fii dee golle moyyere Alla, ɗe mi halfinaa fii mon. <sup>3</sup> Ko feppinaneede mi andiri gundoo on, wano mi windiri non e nder kongufi seedaaji. <sup>4</sup> E nder jangugol di, on waaway faamude hakkil ki mi hefi e telen-ma gundoo \*Almasiihu on. <sup>5</sup> On gundoo feppinananooka ɓii nedɗanke'en e ɗiya jamaanuuj, wano Ruuhu Alla on feppinirani non jooni sahaabaabe makko laabuɓe ɓen e annabaabe ɓen <sup>6</sup> wonde: ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen no kafidi e Yahuudiyankeefe ɓen ndondi wootiri, ɓe bandu mun woni wooturu, tawdaabe e fodaari wootiri ndin e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on sabu Kibaaru Moyyo on.

<sup>7</sup> Ko on Kibaaru Moyyo mi wontani kurkaadu sabu dokkal sulfu Alla mo mi yediraa bawgal doole makko ɗen. <sup>8</sup> Ko min, oo burɗo hayfude e hakkunde yimɓe Alla ɓen fow yedaa ndee moyyere: ɗun ko yottingol e ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen Kibaaru Moyyo fii ngalu Almasiihu ngu alaa kattudi ngun, <sup>9</sup> e feppingol fensita no Alla, on Tagudo kala huunde, laatinirta eɓboore gundoore mun suudinoonde gila law nden. <sup>10</sup> ɗun, gila jooni, yo laamuuj ɗin e bawɗe ɗen ka kammuuli andu cende faamu Alla mawngu ngun, tippude e \*moftal Alla ngal, <sup>11</sup> hara ko no yaadiri e eɓboore makko poomayankeere nde o laatiniri Iisaa Almasiihu Joomi men on, <sup>12</sup> on mo hebirden hettaare fii no badoren Alla e nder hoolaare sabu gomɗinal men ngal. <sup>13</sup> Awa kadi mido torii on wota maayu ɓernde heɓu on sabu ko mi woni tampude fii mon kon, ko ɗun woni darja mon.

*Fii Andugol Giggol Alla ngol*

<sup>14</sup> Ko ɗun wadɗi si mi jiccii yeeso Baabaajo on, <sup>15</sup> on mo ɓeynguureeji wonɗi ka kammu e ka leydi ɗin fow inniraa, <sup>16</sup> fii yo o yedu on, immorde e mangural makko tiidungal ngal, no tiidniredon ka ɓerde mon bawgal Ruuhu makko on. <sup>17</sup> Yo Almasiihu on hodir ka ɓerde mon gomɗinal mon ngal, yo on tute kadi jiiɓinedon e nder giggol, <sup>18</sup> fii no onon e yimɓe Alla ɓen fow waawiron faamirde ko hondun woni yanji giggol Almasiihu on e junndi maggol on e luggeendi maggol on e tooweendi maggol on, <sup>19</sup> e no andiron ngol giggol Almasiihu feyyitungol kala faamu, fii no heewiron ko woni e Alla kon fow. <sup>20</sup> Ko kanko Alla, mo bawgal mun woni gollude e men on, waawi wadude ɓuri ko toriden mo kon maa ko miijiden kon haa feyyita, <sup>21</sup> ko kanko mangural wonani ka moftal immorde e Iisaa Almasiihu on haa e jamaanuuj ɗin fow haa poomaa. Aamiina!

### 4

*Fii Wonugol Gooto ka Moftal Iisaa*

<sup>1</sup> Awa, mi wakkilinii on, min oo kasoojo sabu humondiral an e Joomi on, wuurugol ngurndan yaadudan e noddaandu ndu noddaɗon ndun, <sup>2</sup> e nder yankinaare e no newori e yondinaare fow. Muppondiranee e nder giggol. <sup>3</sup> Etee no tabintiniron pottal, ngal Ruuhu on yedata, e nder buttu yuɓbindirdo on on. <sup>4</sup> On fow on heɓii Ruuhu gooto, on

laatike bandu wooturu, wano tawiri non kadi hid'on mari tama'u gooto mo noddiradon fewndo noddadon on. <sup>5</sup> Ko Joomi gooto kadi woodi, e gomdinal gootal, e \*lootannde maande kisiyee wootere, <sup>6</sup> e Alla gooto woodi, d'un ko on Baabaajo fow, on Wondo dow fow e hakkunde fow e di fow.

<sup>7</sup> Kono mo kala e men yedaama moyyere nden, embere dokkal ngal \*Almasiihu on yedi en ngal. <sup>8</sup> Ko d'un wadi si no wi'aa:

«O yawii ka asama,

o nabori maccube,

o wadani yimbe ben dokke.»<sup>a</sup>

<sup>9</sup> (E hin-le ko hond'un «o yawii» firi si wonaa wonde o tippike haa ka nokkeeli burdi luggude ka leydi? <sup>10</sup> On non Tippido, ko on yawi e dow kammuuli d'in fow, fii hebbingol kala huunde.) <sup>11</sup> Ko kanko yedi wofbe wonugol sahaabaabe, wofbe ben wonugol annabaabe, wofbe ben fejninoobe Kibaaru Moyyo on, wofbe ben aynoobe e jannooobe, <sup>12</sup> fii hebulingol yimbe Alla ben fii golleeji kurkagol ngol e fii tiidingol bandu Almasiihu on<sup>b</sup> <sup>13</sup> haa en fow yuɓɓondiren e nder gomdinal ngal e andugol \*Bidfo Alla on, mawnen, wonen mokobaabe, haa hewten mawnannde tooweendi ko woni e Almasiihu on kon fow.

<sup>14</sup> Dun, hande kadi en wontataa faybe yiilindirteebe, ruynirteebe kala noone janndeeji di yimbe ebbiri yoire e kuude maɓbe daynooje. <sup>15</sup> Kono, wowlugol goonga e nder giggol, en mawnay e kala huunde e telen-ma on wondo hoore, d'un ko Almasiihu on.

<sup>16</sup> Ko sabu makko tere \*moftal wongal bandu makko ndun fottiri tiidi, humondiri moyya ka jokke, de ndu woni e mun. Ko d'un wadi, nde teral kala wadi on haanirani d'un non, bandu ndun fow mawnay, hettoo e nder giggol.

#### *Fii Ngurdan Kid'dan dan e Ngurdan Kesan dan*

<sup>17</sup> Awa e hino ko mi wi'ata on, mi andina on e innde Joomiraado on: On haanaa wuurirde han kadi wa be gomdinaa ben, ben jokkufe muijooji mun mehi. <sup>18</sup> Muijooji maɓbe d'in ko niɓbitudi, ko be janambe e ngurdan Alla dan, sabu majjere maɓbe nden e yoorere maɓbe bernde nden. <sup>19</sup> Be alaa leebol liimanaaku few, be jokkii jiibaare, fii wadugol kala ko laabaa ko yuɓɓondiri e himme.

<sup>20</sup> Kono onon, hinaa non andirdon Almasiihu on. <sup>21</sup> Bay pellet on nanii fii makko no wowlee, on jannaama fii makko ko yaadi e goonga wondo e makko on, <sup>22</sup> haray hid'on haani bortaade jikku mon feyyudo on e tagudi mon hindi ndin, d'un ko on tuuninroowo on himmeeji faljinooji, <sup>23</sup> accon ruuhuuji mon d'in e hakkilaaji mon d'in heydintinee, <sup>24</sup> bornoɗon tagudi mon heyri ndi Alla tagiri mbaadi mun e nder peewal e laabal ko rimata goonga.

<sup>25</sup> Ko d'un wadi ko yo on seedu e fenaande, mo kala e mon yo wowlan dimmo mun on goonga, ko fii ko en tere de bandu wooturu. <sup>26</sup> Si on aru seyinde, wota on wadu junuubu, haray wota naange ngen mutu hid'on tikki. <sup>27</sup> Wota on jonnu Ibuliisa yolnde. <sup>28</sup> Wujjaynoodo woo wota wuju han kadi, kono yo o gollir juude makko den e nder nundal, o wada god'dun ko nafi, o okkora hatonjindo. <sup>29</sup> Wota on accu kongol barminoowol woo yalta ka hunduko mon, kono wowlee kongudi moyyinaydi tun, addaydi nafa, wallaydi beya mawnugol ka nder gomdinal, d'un di waday ko moyyi e hedotoobe on ben. <sup>30</sup> Wota on aanin Ruuhu Alla \*Seniido on, on mo maandiniradon fii ndee jalaande cottudi wonkii. <sup>31</sup> Yo kala metteeɗe e tikkere e monee e sonko e hoyre e kala bonki iwu hakkunde mon. <sup>32</sup> Moyyondiree, yurmondiron, yaafondiron, wano Alla yaafari on non sabu Almasiihu on.

## 5

#### *Fii Hakkunde Niwre e Ndaygu*

<sup>1</sup> Awa wonee nemboobe Alla wa faybe yidfaabe, <sup>2</sup> wuuron e nder giggol wano \*Almasiihu on yidiri en non. O wattitii kanko tigi e sookeeje Alla fii wonangol en sadaka sakkaado wa angiri uurundi.

<sup>3</sup> Wota jinaa e kala noone angal laabal maa himme maandine toode e hakkunde mon, bay dii piiji haananaa yimbe Alla ben. <sup>4</sup> Wota haalaaji bondi maa di aldaa e faamu wowe, hay non si ko awmagol, d'un hinaa ko haani, kono yo Alla yette. <sup>5</sup> Ko fii, andee fota, kala jinoowo maa mo laabaa maa himmudo, e maanaa rewoowo sanamu, alaa gebal ka \*laamateeri Alla e Almasiihu on.

<sup>6</sup> Awa wota hay gooto daynir on haalaaji mehi, bay ko fii d'un tikkere Alla nden ardada e hoore murtube ben. <sup>7</sup> Awa wota on kafidu e maɓbe gebal woo. <sup>8</sup> Hari ko on niɓe,

a 4:8 4.8 Zab. 68.19      b 4:12 4.12 «Bandu Almasiihu on» ko noone wi'ugol «moftal Almasiihu on».

kono jooni ko on ndaygu sabu humondiral mon e Joomiraado on. Awa wuuriree wa faybe ndaygu ngun, <sup>9</sup> ko fii ndaygu ngun no funtina kala noone moyyere e peewal e goonga. <sup>10</sup> Awa hakkilane e ko welata Joomiraado on kon. <sup>11</sup> Wota on humondir e kuude meereje woo de nibe, kono feppinee fii majje. <sup>12</sup> Ko fii ko ben yimbe wadata kon e gundoo no hersinii toode hay wowlugol. <sup>13</sup> Kono kala ko feepi ka ndaygu, yaltitay, <sup>14</sup> ko fii ndaygu ngun hentinay fow. Ko d'un wadi si no wi'aa:

«Finu, yo an daaniido,  
immo e hakkunde maybe ben,  
Almasiihu on ndaygay e hoore maa.»

<sup>15</sup> Awa wattanee yiila e ngurndan mon dan, hara on wuuriraali wa komoobe ben, kono ko wa jooma-faamu'en. <sup>16</sup> Awa wota on accu fajuhun woo feyyira on, ko fii palaade den ko bonde. <sup>17</sup> Ko d'un wadi, wota on wonu faada-hakkilbe, kono faamee ko hondun woni faale Joomiraado on. <sup>18</sup> Wota on yaru haa mandilon, d'un ko boylaare, kono hebbinoree Ruuhu Allaahu on. <sup>19</sup> Yewtiree beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi. Beytanon, jaaranon Joomiraado on ka berde mon, <sup>20</sup> saa'i kala yetton Alla, on Baabaajo, e kala huunde e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on.

#### *Fii DuhiiBe e Sonnaabe mun*

<sup>21</sup> Dofondiree e dow teddingol Almasiihu on.

<sup>22</sup> Onon kadi, yo sonnaabe, mo kala yo yankinano moodi mun wano yankinorani non Joomiraado on. <sup>23</sup> Ko fii ko gorko woni hoore<sup>c</sup> debbo, wano Almasiihu on woniri non hoore<sup>d</sup> \*moftal ngal, ngal-le ko bandu makko, ko kanko woni dandoowo ngal. <sup>24</sup> Wano moftal ngal yankinorani non Almasiihu on, yo mo kala e sonnaabe ben kadi yankinoran non moodi mun e di fow.

<sup>25</sup> Onon kadi, yo duhiibe, mo kala e mon yo yidu sonnaajo mun on wano Almasiihu on yidiri moftal ngal non, haa o okkitiri hoore makko fii maggal. <sup>26</sup> O wadiri d'un fii no ngal wonira ngal Alla e hoore \*laβbinirgol ngal lootirgol ndiyan e daaluyee on, <sup>27</sup> fii feppinoygol ngal moftal darjungal e makko, hara ngal aldaa e waadere woo e pudagol e huunde ko nandi e d'un, kono hara ko laabungal, ngal aldaa e ella. <sup>28</sup> Wano non kadi, duhiibe ben haani yidirda sonnaabe mun ben wa balli mabbe din tigi. Kala on yid'udo sonnaajo mun on, haray no yiditii kapun tigi. <sup>29</sup> Ko fii hay gooto anataa bandu mun ndun, kono o pamminay ndu, o dankoo wano Almasiihu on wadirani \*moftal ngal non. <sup>30</sup> Ko fii ko en tere bandu makko.

<sup>31</sup> «Ko d'un wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.»<sup>d</sup>

<sup>32</sup> On gundoo no mawni, kono ko hakkunde Almasiihu on e moftal mun ngal mi woni ebbindirde d'un. <sup>33</sup> Ko heddi kon, yo mo kala e mon yidir sonnaajo mun on wa hoore mun, awa kadi yo sonnaajo on teddin moodi mun.

## 6

#### *Fii Faybe e Mawbe mun*

<sup>1</sup> Onon kadi faybe, doftee mawbe mon ben sabu Joomiraado on, ko fii d'un ko ko feewi. <sup>2</sup> Ko fii «Teddin yumma maa e ben maa»,<sup>e</sup> ko yamiroore aranere nden non wondude e fodaari, <sup>3</sup> fii no ontigi malira, o heba duubi buy ka hoore leydi.

<sup>4</sup> Onon kadi non, yo baabiraaBe, wota on mettin berde faybe mon ben, kono ne'iree be waajagol be, eltira laawol Joomiraado on.

#### *Fii Jiyaado e Jeydo d'un*

<sup>5</sup> Onon kadi, yo jiyaabe, doftee jeybe on jeyal adunayankewal ben e nder kulol e teddungal, e hoore bernde laabunde, wano doftord'on \*Almasiihu on non. <sup>6</sup> Dun non, hara hinaa e gite mabbe tun, maa wano welirta yimbe ben non, kono wa kurkaadi Almasiihu on, wadiroobe faale Alla on berde mun den fow. <sup>7</sup> Golliranon be anniyee moyyo wa si tawii ko Joomiraado on wond'on gollande, hara hinaa yimbe ben, <sup>8</sup> e hoore andugol, kala jiyaado maa dimo, Joomiraado on yoboyay mo embere moyyi di o wadi din.

<sup>9</sup> Onon non kadi, yo rimbe, wadiree wano non e telen-ma jiyaabe mon ben, reenod'on e kambugol, e nder andugol wonde Jeydo be on e Jeydo on on no ka kammu, awa kadi yeeso makko gid'aale alaa.

#### *Fii Bornagol Aalaaji Iwrudi ka Alla*

<sup>10</sup> Ka rawnoode, awa dolnoree Joomiraado on e bawgal makko tiifungal ngal. <sup>11</sup> Bornoɗon aalaaji Alla ɗin fow, fii no waawiron catorde dartoo pehe Ibuliisa ɗen. <sup>12</sup> Tippiro men ngon wonaa hakkunde men e ɓandu e yiiyan woni, kono ko hakkunde men e laamuuji ɗin e mbawdiiji ɗin e laamuuji oo aduna wondo e nder niɓe e mbawdiiji ruuhuuyankeeji bonɗi ɗin ka kammuuli. <sup>13</sup> Ko ɗun wadi si mi wi'ay on: yettee aalaaji Alla ɗin fow, fii no waawiron dartorde tuma jalaande bone nden aroyi woo, e fii no waawiron darorde tabita ɓawto wadugol fow.

<sup>14</sup> Awa daree catodon. Yo goonga on wonu dattol keeci mon ɗin, peewal ngal wona dolokke mon hiwitorɗo on. <sup>15</sup> Yo paɗe mon ɗen wonu hebulaare iwrunde e Kibaaru Moyyo yedooowo ɓuttu on. <sup>16</sup> E nder kala huunde, jogoree gomɗinal ngal wa hiwitorgo, ngo waawoton ɗanninirde ndagaaje yiite Ibuliisa ɗen fow. <sup>17</sup> Hippoɗon kadi kunnawal kisiyee ngal, jogoɗon kaafa Ruuhu on, kan-le ko daaluyee Alla on. <sup>18</sup> Saa'i kala toroɗon wano Ruuhu Allaahu on woni ardorde on non e kala noone torndeeji, landoɗon ballal Alla, findinon hakkillaaji mon ɗin fii ɗun, duumoɗon e ɗun fota, toranoɗon yimɓe Alla ɓen fow.

<sup>19</sup> Toranoɗon mi min kadi, fii, nde mi udditi hunduko an kon woo, yo mi yede konguɗi fii yottingol gundoo Kibaaru Moyyo on e nder cuucal. <sup>20</sup> Ko fii on Kibaaru Moyyo mi wonani nulaado e nder jolokooje. Toranoɗon mi kadi no mi yewtira pellital, wano haaniranimmi non.

*Fii Salminaango ngon ka Rawnorde*

<sup>21</sup> Tikiiki, oo musidɗo men yidaado, kurkaadu holniindu e nder golle Joomiraado on, o humpitoyay on no mi fewndori e ko mi woni wadude kon. <sup>22</sup> Ko wadi si mi immini mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o ɓuttin ɓerde mon ɗen.

<sup>23</sup> Yo ɓuttu e giggol yede musibɓe ɓen, wondude e gomɗinal, immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. <sup>24</sup> Yo mooyere wonan kala yidirdo Iisaa Almasiihu Joomi men on, giggol ngol bontataa.

## **BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE FILIPII 'BEN**

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa e Timotee, menen d'ii kurkaadi Iisaa Almasiihu on, haa e yimbe Alla humondirbe e Iisaa Almasiihu on fow ka saare Filipii, e ardotoofe \*moftal ngal e wallitotoofe ngal ben.

<sup>2</sup> Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

*Fii no Puulusa Du'orani be Filipii ben*

<sup>3</sup> Mid'o jarnude Alla an on saa'i kala nde mi anditi fii mon. <sup>4</sup> Saa'i kala nde mi torantoo on on fow, ko e nder weltaare mi tororta, <sup>5</sup> sabu ko kafidud'on e amen fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on kon, gila pande mi hewti ka mon haa hande. <sup>6</sup> Mid'o felliti, Alla, on Fuddiid'o kuugal moyyal e mon, jokkay timmingol d'un haa pande ardu Iisaa Almasiihu on.

<sup>7</sup> No haani ka mi miijorana on nii, ko fii mid'o wadi on ka bernde an. Ko fii on fow ko on kafidube e an sulfu Alla on, woni e nder ko mi sokaa kon, woni ko mi darantoo Kibaaru Moyyo on kon, mi haqinqina mo. <sup>8</sup> Ko fii Alla no seeditanoo mi wonde mid'o yidi on on fow wano Iisaa Almasiihu on yidiri on non.

<sup>9</sup> Ko mi torantoo on, ko yo giggol mon ngol burtu beydaade, e nder gandal e faamangol ko woni woo. <sup>10</sup> Dun, on waaway taskaade, anda ko furi moyyude kon, fii no laatoron be bernde laabunde e be felnaaki pande ardu \*Almasiihu on, <sup>11</sup> heewube kuude feewude iwruufe e Iisaa Almasiihu on fii mangu e mantoore Alla.

*Fii no Sokeede Puulusa nden Bantiri fii Kibaaru Moyyo on*

<sup>12</sup> Mi faalaa yo on andu, yo musibbe an, ko hebunoo mi kon wallii fii no Kibaaru Moyyo on bantora. <sup>13</sup> Ko d'un wadi, gila e bee suufaafe land'o on, haa na'ani hen fow, bangii wonde ko fii Almasiihu on mi sokiraa. <sup>14</sup> E nder ko mi sokaa kon, burbe ben e musibbe ben burtti hoolaade Joomiraado on, be beydi suusude fii fejpingol daaluyee Alla on e baawo kulol.

<sup>15</sup> Ko goonga, wobbe ben no waajorde fii Almasiihu on nawliigu e monee, kono wobbe ben ko e hoore anniye moyyo woni wadirde d'un. <sup>16</sup> Ben non no wadirde d'un giggol, e hoore andugol wonde mi wadaama haqinqinoowo Kibaaru Moyyo on. <sup>17</sup> E hin-le, ben wonbe banginirde fii Almasiihu on haasidi, anniyeji ma'bbe d'in hinaa laabudi, hi'be mii'ji beyditude satteende e hoore ko mi sokaa kon.

<sup>18</sup> No wa'i woo ko seeda hitti. Woni ko e anniyeji moyyi maa si ko e anniyeji bondi, min mi weltike, mi weltoto kadi, bay fii Almasiihu on waajaama. <sup>19</sup> Ko fii mid'o andi, d'un wontanay lan kisiyee sabu torndeeji mon Alla d'in e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu on. <sup>20</sup> Faale an tiid'udo on e tama'u an on ko ko tawi kon mi hersirtaa hay huunde, kono gila doo haa poomaa, mi geray no Iisaa Almasiihu on mawniniree e an min e nder hoolaare tiidunde, woni non ko e nder ngurndan an dan, woni ko e nder mayde an nden. <sup>21</sup> Ko fii min, ko Almasiihu on woni ngurndan an dan, mayde nden ko tono e an. <sup>22</sup> Kono si mid'o wuuri e oo aduna, d'un mi waaway gollude golle nafooje. Ko hond'un mi haani subaade? Mi andaa! <sup>23</sup> Ko fii mid'o poofeede e cende den didii non. Mid'o mari faale yahugol tawtoya Almasiihu on, ko d'un furi moyyude. <sup>24</sup> Kono ko si mid'o wuuri furi wondande on e nafa. <sup>25</sup> Ko fii mid'o andi, mid'o felliti mi luttay, mi wona moggo mon on fow, fii bantal mon ngal, e fii weltaare mon nden ka nder gomdinal. <sup>26</sup> Dun, haray mantoore mon nden e fee Iisaa Almasiihu on beydoto sabu an nde mi yiltitoyii ka mon. <sup>27</sup> Ko woni tun, woniree e noone no haanirani Kibaaru Moyyo Almasiihu on. Woni mi aru yi'ugol on, woni mi araali, yo mi nanu tun no wowlee fii mon wonde hid'on tabiti e mii'jo wooto, tippiranon gomdinal Kibaaru Moyyo on e nder anniye gooto, <sup>28</sup> hara on jabaali hulbinireede huunde immorde e aybe ben. Dun wonanay be maande halkagol ma'bbe ngol, kono onon d'un wonana on maande kisiyee mon on, d'un ko immorde e Alla. <sup>29</sup> Ko onon yedaa moyyere sabu Almasiihu on, hinaa non gomdingol mo tun, kono ko tampangol mo kadi. <sup>30</sup> Jooni on wakkilike tippiro ngo mi woni e mun ngon, ngon tippiro ngo yi'unodon mid'o tippiree, e ngon ngo wond'on nanude mid'o tippiree haa jooni.

## **2**

*Fii Nemingol Iisaa e nder Yankinaare makko nden*

<sup>1</sup> Nde tawnoo on hebii wakkilineede sabu Iisaa Almasiihu on, e dankeede e nder giggol, e mbeldigal, e yurmeende, e jokkere end'an e nder Ruuhu Allaahu on, <sup>2</sup> timminiree

weltaare an nden hebugol miijo wooto, e nder giggol gootol e fondo wooto e anniyeegooto. <sup>3</sup> Wota on warru huunde haasidi maa manti mehi, kono e nder yankinaare jogoron heddiibe ben wa burbe on. <sup>4</sup> Doo e yo mo kala e mon wattan yiila e fii ko nafata dfun kon, wattanee yiila e ko nafata beya kon kadi. <sup>5</sup> Wadon e mon miijo wonnoongo e Iisaa Almasiihu on ngon:

<sup>6</sup> Dun ko on mo mbaadi mun woni ndi Alla,  
kono o habbitaaki fotugol e Alla,

<sup>7</sup> kono o tippini hoore makko,  
o yetti mbaadi maccudo  
e hoore nandintinagol e neddanke.  
Bawto tawdegol e noone neddanke,

<sup>8</sup> o jippini hoore makko,  
o doftii haa e mayde,  
hay maayugol e \*leggal altindiraangal.

<sup>9</sup> Ko dfun wadi si Alla towni mo  
ka furi toowude ton,  
o yedi mo innde burnde mawnude inde den fow,

<sup>10</sup> fii kala ko tagaa  
ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi e ka nder leydi  
yo jicco e innde Iisaa,

<sup>11</sup> e yo kala denngal qirrito  
wonde Iisaa Almasiihu on ko Joomiraado  
ka mangu Alla Baabaajo on.

#### *Fii Wa'ugol wa Kooode*

<sup>12</sup> Jooni non, yo yibbe an, nde tawnoo hidon duumi e doftaare, golliree kisiyee mon on e nder kulol e teddungal, hara hinaa e yeeso an tun, kono yo burtu e baawo an. <sup>13</sup> Ko fii ko Alla woni wadude e mon faale on e huuwingol on ko yaadi e ebbore makko moyyere nden.

<sup>14</sup> Wadiree fow e baawo dukugol e yeddondiro, <sup>15</sup> fii no laatoron laabuube be felnaaki, e no woniron faybe Alla be felnaaki e hakkunde nguu jamaanu bonngu boyliingu, ngu jalbirdon e hakkunde mun wa kooode e oo aduna, <sup>16</sup> jogiibe daaluyee ngurndan dan. Dun, on wonanoyay lan be mi mantorta pande ardu \*Almasiihu on, dfun haray wonanii lan seedee ko mi jindi kon e ko mi tampi kon wonaali meere.

<sup>17</sup> Hay si tawii mi wonay sadaka hibbanteedo Joomiraado on fii timmingol sadaka mon on e kurkagol mon ngol immorde e gomdinal mon ngal, haray mido weltii, mido weltodi kadi e mon on fow. <sup>18</sup> Onon kadi weltoree wano non, weltodon e an!

#### *Fii Timotee e Epafruuditu*

<sup>19</sup> Mido tanyinori Iisaa Joomi on nelugol Timotee haa e mon ko neebaa, fii no mi wakkilora min tigi sabu din kibaaruuji di mi hebirta on. <sup>20</sup> Ko fii hay gooto aaniranaa on wa an si hinaa kanko Timotee. <sup>21</sup> Ko fii fow ko nafa mun on woni dabude, hinaa nafa wondo e Iisaa Almasiihu on. <sup>22</sup> Kono hidon andi ko honno Timotee banginiri fii mun, e no men gollidiri fii Kibaaru Moyyo on, wa paykun wonkun moggo ben mun. <sup>23</sup> Awa, mido tanyinii nelugol mo haa e mon, nde mi humpitii ko laafi fii ko heboytammi kon woo. <sup>24</sup> Awa kadi mido hoolori Joomiraado on, wonde min tigi mi yahay ko neebaa.

<sup>25</sup> Mido tanyinii no moyyi ka mi nelta e mon oo musiddo an, wondiddo an e golle e tippiro, wi'eteedo Epafruuditu, mo nelunodon e an, jonnordon piiji di mi handi. <sup>26</sup> Himo wuldaa on fota, on fow, awa kadi himo aani fota fii ko humpitidon fii nawnaare makko nden kon. <sup>27</sup> Ko goonga, o nawnuno haa moggo mayde, kono Alla yurmaa mo, hinaa kanko tun non o yurmaa, kono min men, fii wota mi hebu sokola e hoore sokola. <sup>28</sup> Awa mi neltanii on mo e hoore hawjere tiidunde fii yo on weltor yi'ugol mo, e no min kadi sokola an on d'uyora. <sup>29</sup> Jabbee mo e innde Joomiraado on, wondude e weltaare timmunde, teddinon kadi sifa ben yimbe. <sup>30</sup> Ko fii, ko sabu golle Almasiihu on o eppirnoo mayde, fewndo o weebitunoo ngurndan makko dan, fii gollangol lan golle de onon tigi on waawaano.

## 3

#### *Fii Peewal Haqiiqawal ngal*

<sup>1</sup> Ka rawnoode, yo musibbe an, weltoree Joomiraado on. Ko fii tampintaa lan ka mi fillitoo windangol on, ko fii dfun ko ko dandata on. <sup>2</sup> Awa reenee e dawaadi din,

reenoḁon e gollooḁe bonḁe ḁen, reenooḁon e barajeliibe ḁen.<sup>a</sup> <sup>3</sup> Ko fii, sunninaaḁe tigi-tigiibe ḁen ko enen, enen ḁee rewirooḁe Alla Ruuhu makko on, enen ḁee mantorḁe Iisaa Almasiihu on, enen ḁee ḁe hooloraa ḁandu mun. <sup>4</sup> E hin-le min kadi, mido waawunoo fawude hoolaare an nden e ḁandu an ndun.

Si tawii goḁḁo no sikka no waawi fawude hoolaare mun nden e ḁandu mun, min kadi mido waawi ko ḁuri ḁun. <sup>5</sup> Ko fii mi sunninanoo ka palaande jeetabaḁere. Ko mi jibinannde \*Isra'iila ka bolondaa \*Buniyamiinu, yiiyan \*Aabirayanke tigi. Fii telenma ka teddingol Sariya Muusaa on, mido tawdanoo e \*Fariisiyaabe ḁen. <sup>6</sup> Hakkee ko mi himmunoo, mi cukkotono gomḁinḁe Iisaa ḁen, e ley yamiroore Sariya on, tawi mi felnaaki.

<sup>7</sup> Kono ko wonannoo mi tono kon, mi jogori ḁun wa meere sabu \*Almasiihu on. <sup>8</sup> Awa kadi mi jogorii fow wa meere e nder ebbindirgol ḁun e gandal mawngal fii Iisaa Almasiihu on, on Joomi an. Ko sabu makko mi tertori piiji ḁin fow, mi jogori ḁi fow wa tuude, fii no mi heḁira Almasiihu on, <sup>9</sup> e no mi humondirira e makko. Hinaa sabu kuude an ḁen maa sabu ḁoftagol Sariya Muusaa on waḁi si ko mi feewuḁo, kono ko sabu gomḁingol Almasiihu on waḁi si ko mi feewuḁo, ḁun ko ngal peewal iwrungal ka Alla, sabu gomḁinal. <sup>10</sup> Faandaare an nden ko andugol mo kanko Almasiihu on, anda bawgal immintineede makko nden, mi hawtida e makko tamperejeji makko ḁin, mi wa'a wa makko ka mayde makko, <sup>11</sup> e dow tama'u immintineede e hakkunde mayḁe ḁen.

#### *Fii Wakkilanagol Timmoode nden*

<sup>12</sup> Hinaa fii mi heḁii ko mi faandanii kon, maa mi hewtii ka timmoode, kono mido jokki jaarugol yeeso fii no mi hendoroya kon ko Iisaa Almasiihu noddirimmi fii mun. <sup>13</sup> Min tigi non, yo musibe an, mi tanyinaaki wonde mi hendike ḁun taho. Kono mido waḁi huunde wootere: yejituḁol fii ko feyyi kon, pooḁanoo ko woni yeeso kon. <sup>14</sup> Mido dogane timmoode nden, fii no mi heḁira njoddi ndi Alla noddiri en fii mun ka kammu ndin rewruḁe e Iisaa Almasiihu on.

<sup>15</sup> Enen mokobaabe e gomḁinal ḁen fow, heḁen sifa ngoo miijo. Si tawii non e toḁḁe goo hidon mari miijooji luutondirḁi e ḁundoo, haray Alla ḁanganay on fii nden toḁḁere ḁon. <sup>16</sup> Ko woni tun, ḁay en ardi haa ḁoo, yaaden yaadu wooturu.

<sup>17</sup> Wonee jembooḁe lan, yo musibe. Yetton misal e ḁen wuurirḁe wano men wuuriri non. <sup>18</sup> No woodi ḁuudube wonirḁe ngayngu \*leggal altindiraangal Almasiihu on ngal. Mi wowlanii on ḁun soono woo. Jooni kadi, mido wowlude ḁun e hoore mido wulla. <sup>19</sup> Sakkitoode maḁḁe nden ko halkagol, ko deedi maḁḁe ḁin woni alla maḁḁe on, hiḁe waḁi darja maḁḁe on ka hersinta ḁe, awa kadi ko fii piiji oo aduna tun ḁe miijotoo. <sup>20</sup> Enen, ko en jeyaabe ka aljanna ka Dandoowo mo habbordfen hawjere on iwata ton, ḁun ko Iisaa Almasiihu Joomi on, <sup>21</sup> on wayliroyoowo balli men lo'udḁi ḁin bawgal makko waawayngal yankingol kala huunde e ley makko ngal, o nandintina ḁi e ḁandu makko darjundu ndun.

## 4

<sup>1</sup> Ko ḁun waḁi, yo musibe an yidaaḁe, ḁe mi wulḁaa fota, onon ḁe tawata ko weltaare an e \*meetelol an, tabitiree nii, jiiḁon e Joomiraado on, yo yiḁḁe an.

#### *Fii Yamirooje e Wakkilande*

<sup>2</sup> Mi torike Afuudiyata e Sinitii, mi jeeji, yo ḁe waḁu sabu Joomiraado on ḁe nantondira. <sup>3</sup> An men, yo mo mi gollidata, sella-findeejo, mi torike ma wallitagol ḁee rewḁe walluḁe lan tippirḁe fii yottingol Kibaaru Moyyo on, wondude e Akilimandu e beya ḁe mi gollidata fow, ḁe tawata inde mun no windii ka deftere ngurndan.

<sup>4</sup> Weltee saa'i woo e nder humondiral mon e Joomiraado on, mido fillitaade kadi, weltee! <sup>5</sup> Yo yimḁe ḁen fow andu newaare mon nden, ko fii Joomiraado on ko Badiido. <sup>6</sup> Wota on aanu huunde, kono e kala huunde weefitiranee Alla faaleeji mon ḁin toragol mo, landoo mo ballal, weltanoo mo. <sup>7</sup> Dun, buttu ngu Alla yedata, feyyitungu kala faamu ngu, hiway ḁerḁe mon ḁen e miijooji mon ḁin e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on.

<sup>8</sup> Ko heddi kon, yo musibe an, kala ko tawata ko goonga, kala ko wondi e teddungal, kala ko feewi, kala ko laabi, kala ko labaa, kala ko handi e kuljeede, kala ko ḁuri moyyude, e kala ko handi e mantoore, yo ḁun wonan miijo mon ngon keyee. <sup>9</sup> Awa, ko andirḁon mi kon, e ko heḁirḁon mi kon, e ko nanuḁon mido wowla kon, e ko yi'udon mido waḁa kon, waḁee ḁun. Dun, Alla Jom buttu on wonday e mon.

#### *Fii no Puulusa Weltorani ḁe Filipii ḁen*

<sup>a</sup> 3:2 3.2 Ben «barajeliibe» ko jannoobe wondema ko sunninegol kisiyee heḁorta.



<sup>10</sup> Mido weltanii Joomiraado on fota, sabu ko wurnitufon nafa mon fii an kon. Hari hidon wondi e on nafa, kono hari feere nden no njakkiri on. <sup>11</sup> Wonaa fii mido njakkiraa wadi si mi wowli d'un, ko fii mi ekkitike yondinorgol no mi fewndori non. <sup>12</sup> Mido waawi wuurude e nder Billaare, wano tawiri non kadi mido waawi wuurude e nder maral. E di fow e hen fow mi ekkitike gundoo weltagol, woni e nder haarannde maa e heege, woni e nder maral maa e njakkireede. <sup>13</sup> Mi waawii fow sabu on Tiidindo lan. <sup>14</sup> Kono on wadii ko moyyi tawdegol mon e tampereiji an d'in.

<sup>15</sup> Onon be Filipii ben tigi hidon andi, ka fudfoode waajagol an fii Kibaaru Moyyo on ka mon, bay mi iwii Masedonii, hay \*moftal gootal wallindiraali e an ka banje jonnugol e hendagol si wonaa ngal mon ngal. <sup>16</sup> Ko fii, fewndo mi wonnoo ka saare Tesalonii, on neldanno buri nde wootere ko mi handi e mun. <sup>17</sup> Hinaa fii ko dokkal mi wonnoo dabbude, kono ko mi woni dabbude ko yo tonu golle mon den beydo. <sup>18</sup> Mi hendike ko neldufon mi kon e juude Epafuuditu. Jooni mi hebii ko mi handi e mun kon haa feyyitii. Dokkal mon ngal no wa'i wa angiri ndi urngol moyyol, wa sadaka mo Alla jabi, hara ko waalaniido mo. <sup>19</sup> Immorde e ngalu e darja Alla an on sabu Iisaa Almasiihu on, o okkay on kala ko handufon. <sup>20</sup> Yo mangural wonan Alla, Baaba men, haa poomaa. Aamiina!

*Salminaango fii Waynitagol*

<sup>21</sup> Salminanee lan kala aaden Alla humondirdo e Iisaa Almasiihu on. Musiɓbe be mi wondi ben salminii on. <sup>22</sup> Yimbe Alla ben fow salminii on, tentinii be jeyaabe e nduu suudu oo lando mawdo Roomu on. <sup>23</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on wonu e berde mon.

## BATAKURU PUULUSA HAA E BE KOLOOSI BEN

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musid'fo men wi'eteedo Timotee, <sup>2</sup> haa e mon onon, bee musi'bbe amen humondir'be e \*Almasiihu on, gomdin'be won'be Koloosi, sella-findee'be. Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men.

### *Fii no Puulusa Jarniri Alla*

<sup>3</sup> Meden duumi e jarnugol Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder ko men torantoo on kon. <sup>4</sup> Ko fii men nanii fii ko gomdin'on Iisaa Almasiihu on kon no wowlee, e giggol ngol yidufon yim'be Alla ben fow ngol, <sup>5</sup> sabu tama'u mo marana'fon on ka kammu, on mo daaluyee goongaajo on andinnoo on fii mun, d'un ko Kibaaru Moyyo <sup>6</sup> hewtu'fo ka mon on. Ko wano o woni wadir'be batte, o laya e aduna on fow non, ko wano non o woni wadir'be batte e hakkunde mon gila pande nanufon andufon moyyere Alla nden e nder goonga on, <sup>7</sup> bawto Epafaraasi, oo gid'o amen e gollidoowo e amen, hewtinde on d'ii jandeeji. Himo wonani on golloowo sella-findeejo e telen-ma Almasiihu on, <sup>8</sup> awa kadi o banginani men fii giggol ngol Ruuhu Allaahu on wadi e mon ngol. <sup>9</sup> Ko d'un wadi, menen kadi, gila pande men humpitii d'un, meden duumii e toranagol on Alla, e toragol yo on hebbine gand'al fii faale makko on, wondude e kala faamu e hakkil iwru'dun e Ruuhu Allaahu on, <sup>10</sup> fii no wuuriron noone no hawrirani Joomira'ado on, e no welira mo e kala noone, ngurndan mon dan rima kala noone kuude moyyee, beydofon e andugol Alla, <sup>11</sup> bawgal mangu makko ngun tiid'ina on e kala huunde, fii no woniron njaj'ni'be e muj'ni'be, <sup>12</sup> e hoore hid'on jarnira Baabaajo on weltaare, on Wawnu'do on hebugol geb'al ka ndoni ndi o marani gomdin'be ben ka laamateeri ndaygu, <sup>13</sup> on Jattin'fo en mbawdi ni'be den,<sup>a</sup> o addii en ka laamateeri Bid'fo makko yida'ado on, <sup>14</sup> on mo hebird'en cottudi wonkii e yaafuyee junuubaaji.

### *Fii Bural Iisaa ngal*

<sup>15</sup> Ko on Bid'fo woni mbaadi Alla mo yi'otaako on, ko kanko woni afo e hoore kala ko tagaa. <sup>16</sup> Ko fii ko e makko kala huunde tagiraa ka kammu e ka hoore leydi, ko yi'otoo e ko yi'otaako, d'un ko julle laamu e laamuuji e hooreyaagal e baw'fe, fow ko e makko tagiraa, e fii makko kadi tagiraa. <sup>17</sup> Ko kanko adii kala huunde, e kala huunde ko e makko woniri. <sup>18</sup> Ko kanko woni hoore bandu ndun, d'un ko \*moftal ngal. Ko kanko woni Fud'foode nden, e ada'ado immintineede e hakkunde may'be ben, fii no o wonira Arano e di fow. <sup>19</sup> Ko fii welii Alla ka ko woni e Alla kon fow wona e Almasiihu on, <sup>20</sup> e moyyintinir'gol fow e makko kanko tigi, ko woni ka hoore leydi kon e ko woni ka kammu kon, e nder wadugol buttu rewru'de e yi'yan makko hibba'adan dan ka hoore \*leggal makko altindiraangal.

<sup>21</sup> Onon kadi, bee wod'fitinoobe Alla e ay'be makko sabu mii'jooji mon din e kuude mon bon'de den, <sup>22</sup> jooni non ko may'de bandu makko ndun o moyyintiniri hakkunde mon e makko, fii no laatoron yeeso makko kanko Alla laabu'be, be aldaa e ella e be felnaaki, <sup>23</sup> kono non, ko si tawii hid'on duumii e gom'dinal ngal, hid'on tabintinaa, jii'bin'aa e maggal, hara on wod'fitaaki tama'u mo hebird'on Kibaaru Moyyo mo nanufon on. On Kibaaru fejjinana'ado kala taga'ado ka ley kammu, ko on min Puulusa mi wonti kurkaadu mun.

### *Fii no Puulusa Yangorani Moftal ngal*

<sup>24</sup> Jooni mid'o weltii e nder tampere'eeji an din fii mon. Ko fii, e an min, mi timminirii bandu an ndun ko njakkunoo e tampere'eeji Almasiihu on, fii bandu makko ndun, ndunle ko moftal ngal. <sup>25</sup> Ko ngal moftal mi wonani kurkaadu, wano Alla nelirimmi non fii fejjinangol on daaluyee makko on e ko woni e mun kon fow, <sup>26</sup> d'un ko on gundoo neebunoo'do suud'aade e nder jamaanu'uji din fow, kono jooni o fejjinanaama laabu'be makko ben, <sup>27</sup> ben be Alla faalaa andinde ko hondun woni ngalu mangu on gundoo e hakkunde leyyi din fow. Ko woni on gundoo: Almasiihu on no e mon, ko d'un woni tama'u mangu ngun. <sup>28</sup> Ko on men woni fejjinde fii mun e nder hajagol, janna kala ned'fo e dow faamu timmungu, fii no kala ned'fo laatora mokobaa e nder humondiral e Almasiihu on. <sup>29</sup> Ko d'un mi woni gollande, e nder tippir'gol e doole makko won'de gollude e an no tiid'iri den.

<sup>a</sup> 1:13 1.13 «Mbawdi ni'be den» d'un ko doole bone on.

## 2

<sup>1</sup> Awa, mi faalaa yo on andu ko tippiro hongo mi rondii fii mon, onon e bee be Laa'udiisa e be yaali lan haa hande ben. <sup>2</sup> Dun ko fii no berde maβbe den wakkilora, e no be tamondirira e nder giggol, be heba kala ko woni e pellital heewungal iwrungal e faamu, fii andugol gundoos Alla on, d'un ko \*Almasiihu on tigi, <sup>3</sup> on mo ngaluuji faamu ngun e gandal ngal fow suudii e mun. <sup>4</sup> Ko mi wi'iri d'un, ko fii wota hay gooto faljinir on yewtereeji weldi. <sup>5</sup> Ko fii, si tawii mi tawdaaka e mon e bandu, kono haray mido wondi e mon ka bernde, mido weltori yi'ugol nanondiral yaadungal wongal hakkunde mon ngal, e tiifeendi gomdinal mon ngal e telen-ma Almasiihu on.

### *Fii Hebirgol Almasiihu on Ngurndan Heewudan*

<sup>6</sup> Nde tawnoo on jabii Iisaa Almasiihu on wona Joomi mon, awa duumee e humagol e makko. <sup>7</sup> Iree dadi mon d'in e didoodi mon ndin e makko, tabiton e nder gomdinal ngal wano janniradon non, wonon heewuβe jarnugol.

<sup>8</sup> Reenee, wota hay gooto e mon hiile, nangiree faamu neddanke e dayni meereji immorde e aadaaji neddanke e mbawdiiji adunyankeeeji, di tawata wonaa e Almasiihu on iwri. <sup>9</sup> Ko fii allankaaku Alla ngun fow no e neddankaaku Almasiihu on, <sup>10</sup> awa kadi on wonii timmuβe e kala huunde e nder yuββondiral mon e makko, d'un ko on Wondo yeesoojo kala laamu e kala bawgal. <sup>11</sup> Ko e nder humondiral mon e makko kadi sunniniradon \*sunninannde nde wadiraaka juufe neddanke, kono hara ko sunninannde nde Almasiihu on wadi nden, d'un ko boorugol bandu junuubankeeru ndun. <sup>12</sup> On surridaama e makko, e nder \*looteede maande kisiyee, on immintindaama e makko sabu ko gomdindon bawgal Alla ngal kon, on Immintindo mo e hakkunde mayβe ben. <sup>13</sup> Onon, be tawata maayiino sabu bonnereji mon e sabu angal sunningol mon, kanko Alla o wurnitidii on e Almasiihu on. O yaafanike en bonnereji men d'in fow. <sup>14</sup> O montii derol namaale windanoongol e hoore men ngol, ngol ngol tawata yamirooje mun no jannani en, o ittiri ngol fempugol ngol ka \*leggal altindiraangal. <sup>15</sup> O boorii laamuuji d'in e bawfe den, o weebitii de e kene e yeeso fow e nder foolirgol de leggal altindiraangal ngal.

<sup>16</sup> Awa ko d'un wadi, wota gooto jaawu on fii ko jaamoton kon e ko yaroton kon, maa fii juldeere, maa lewru heyru, maa palaade fowteteede e mun den. <sup>17</sup> Dun fow ko dowdi piiji aroyaydi d'in, kono haqiiqa on ko di Almasiihu on d'in. <sup>18</sup> Wota on jaba ben yimbe yidube yankinorde tampingol bandu ndun e rewugol malaa'ika hippoo on mbuupaari mon ndin. Sifa ben yimbe ko hoolorbe koydi mun. Hiβe hebbinora mawnintinaare nde alaa nafa, immorde e miijooji neddanke, <sup>19</sup> edii be humaade e Hooreejo on, on mo bandu ndun fow jogondiriri sabu mun, fottiri jokke den e dadi d'in, mawni no Alla yidiri non.

### *Fii Wuurugol e nder Humondiral e Almasiihu on*

<sup>20</sup> Nde tawnoo on maayidiino e Almasiihu on, on sertii e d'ii mbawdiiji adunyankeeeji, ko hondun jabanton be fawa on d'ii aadaaji, wa si tawii hidon wuurani aduna, <sup>21</sup> d'un ko «wota a meemu dundool!», «wota a mettu dundaal!», «wota a foppo duntoo!» <sup>22</sup> Dii aadaaji fow si huutoraama ko di bontaydi, bay ko di yamirooje e janndeeeji neddanke. <sup>23</sup> Pellet, ko goonga, d'in aadaaji no nandi e faamu, bay hid'ii e dewal anniyaangal immorde e neddanke, e yankinaare e yangugol bandu, kono di alanaa neddanke no wawtora hoore makko.

## 3

### *Fii Booragol Kuude Bonde den, Bornoo Kuude Moyye den*

<sup>1</sup> Bay non on wurnitidaama e \*Almasiihu on, haray dabβee piiji wondi ka dow d'in, ka Almasiihu on joodori ka sengo jaamo Alla ton. <sup>2</sup> Miijee fii ko woni ka dow kon, hara hinaa fii ko woni ka hoore leydi kon. <sup>3</sup> Ko fii on maayii, ngurndan mon d'an no suudii e Almasiihu on ka Alla. <sup>4</sup> Awa, nde Almasiihu on, d'un ko ngurndan mon d'an, feepiti, haray on feepiday e makko ka mangural.

<sup>5</sup> Awa waree piiji adunyankeeeji wondi e mon d'in, d'un ko wano: jinaa e angal laabal e himmeeeji e faaleeji bondi e miile, (ko fii miile ko rewugol sanamu). <sup>6</sup> Ko d'un addata tikkere Alla nden e hoore murtube ben. <sup>7</sup> Ko nii wuurirnodon oya tuma, wa fewndo junuubu ardinoo ngurndan mon d'an. <sup>8</sup> Kono jooni non, onon kadi bugitee d'un fow: d'un ko tikkere nden e monee on e huyeeendi ndin e hoyre nden e haalaaji bondi yaltaynoodi e kundule mon d'in. <sup>9</sup> Wota on fenindiran, onon bee fortiiβe tagu hinngu ngun e kuude mun, <sup>10</sup> bornii tagu hesu heydintinaangu e noone mbaadi on Tagudo ngu, fii no waawiron mo andude haa timma. <sup>11</sup> Don alaa \*Gereekiyankeejo maa \*Yahuudiyankeejo,

maa sunninaado maa mo sunninaaka, maa lejol ngol finaa maa lejol kaana-jikkuwal, maa maccudo maa dimo, kono ko Almasiihu on woni fow, woni e fow.

<sup>12</sup> Bay ko on subaabe Alla, laabuɓe, e yid'aabe makko, ɓornee yurmeende tiidunde e moyyuki e yankinaare e newaare e yondinaare. <sup>13</sup> Muɓɓondirane, yaafondiron si tawii godfo no mari ko wullitoo e hoore oya. Wano Almasiihu on yaaforani on non, onon kadi wadiree wano non. <sup>14</sup> Kono, e hoore duɗoo fow, ɓornee giggol, sabu ko ngol yuɓɓindirta haa timma. <sup>15</sup> Yo ɓuttu Almasiihu ngu noddiraɗon fii wonugol bandu wooturu ngun ardo ɓerɗe mon ɗen. Wonee anditanooɓe. <sup>16</sup> Yo kongol Almasiihu on hebbin ɓerɗe mon ɗen. Jannindiree, hajondiron e dow faamu fow e nder ko beytiranton Alla beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormorɗi, yettiron Alla beytirangol mo ɓerɗe mon ɗen fow. <sup>17</sup> Kala ko wadoton, e kongol maa e kuugal, wadde fow e innde Iisaa Joomi on, e jarnirgol mo Alla Baabaajo on.

*Fii no Beynguure Almasiiyaabe Haani Wonirde*

<sup>18</sup> Rewɓe, mo kala e mon, yo yankinano moodi mun, wano hawwirani Joomiraado on non. <sup>19</sup> Onon kadi worɓe, mo kala e mon yo yidu ɓeyngu mun, hara on hunyanaali ɓe.

<sup>20</sup> Onon kadi fayɓe, doftee mawɓe mon ɓen e ɗi fow, ko fii ɗun no wela Joomiraado on. <sup>21</sup> Onon kadi baabiraabe, wota on mettin ɓerɗe fayɓe mon ɓen, fii wota ɓerɗe mawɓe maayu.

<sup>22</sup> Onon kadi yo jiyaabe, doftee jeyɓe on jeyal adunayankewal ɓen e ɗi fow, hara hinaa non e gite mawɓe tun, wa si tawii on ɗaɓɓay woni no yimɓe ɓen yidira on, kono hara ko ɓernde laaɓunde e nder kulol Joomiraado on. <sup>23</sup> Kala ko wadoton, wadiree ɗun ittiri wonkii mon kin fow, wa si tawii ko Joomiraado on wondon wadande, hara hinaa yimɓe ɓen, <sup>24</sup> e hoore andugol mon on heɓiray Joomiraado on ndondi wa ngeenaari. Ko Almasiihu Joomi on wondon kurkanaade. <sup>25</sup> Ko fii kala on wadudo ko boni, o hettay njoddi bonnere makko nden, awa kadi gid'aale alaa ton.

## 4

<sup>1</sup> Onon kadi yo jeyɓe, jogoree jiyaabe mon ɓen no feewiri e no nundiri, e hoore andugol wonde onon kadi hid'on mari Jeydo on ka kammu.

*Fii Waajuuji Puulusa Goo*

<sup>2</sup> Duumee e toragol Alla, hakkilanon e ɗun e dow yettugol mo. <sup>3</sup> Toranod'on men kadi, fii yo Alla udditan konguɗi amen ɗin dambugal fii no men waawira feɓɓinirde goonga luggudo \*Almasiihu on, on goonga mo mi jolkaa fii mun, <sup>4</sup> e no mi yewtira fii on goonga no laabiri, wano haaniranimmii non. <sup>5</sup> E telen-ma ɓe gomɗinaa ɓen, wondiree faamu, hara on accaali fajuhun woo feyyira on. <sup>6</sup> Yo taw soono woo konguɗi mon ɗin ko weldi, hara hid'i weliri wa landan, fii no andiron ko honno jaaborton mo kala.

*Fii Rawnoode nden e Salmiinaango ngon*

<sup>7</sup> Tikiiki, oo musid'ɗo an yidaado, golloowo holniid'o mo mi kurkodata fii golle Joomiraado on, o andinoyay on fow fii no mi fewndori. <sup>8</sup> Ko wad'i si mi immiini mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o wakkilin ɓerɗe mon ɗen. <sup>9</sup> Mi immindinanii on mo e oo musid'ɗo yidaado sella-findeeje wi'eteedo Onesiiima, on ko mo mon. ɓe andinoyay on ko woni feyyude gaa kon fow.

<sup>10</sup> Oo wondid'ɗo an e joge wi'eteedo Aristarke salminii on, wondude e Markuusa, oo dendiraa'wo Barnabaasi, on mo tindinanad'on fii mun. Si o hewtoyii ka mon, wernee mo moyya. <sup>11</sup> Iisaa jammaado Yustuusa kadi salminii on. E nder lejol \*Yahuuda ngol, ko ɓee ɗoo tun woni gollidude e an fii \*laamateeri Alla ndin, ɓe woni wakkilinɓe lan. <sup>12</sup> Oo kurkaadu Iisaa Almasiihu on wi'eteedo Epafaraasi salminii on, on ko mo mon. Himo duumii e tippiro fii mon e nder torndeeji makko ɗin, fii no tabitiron wa mokobaabe, heewuɓe hoolaare e telen-ma faale Alla on fow. <sup>13</sup> Mid'o seeditanii mo ɗun, wonde o yanganike on fota, e fii ɓee ɓe Laa'udiisa e fii ɓee ɓe Hiirapolisa.

<sup>14</sup> Awa kadi, oo nawndoowo yidaado wi'eteedo Luuka, wondude e Demaasi, salminii on. <sup>15</sup> Salminanee lan musibɓe wonɓe Laa'udiisa ɓen, kapun e oo debbo wi'eteedo Nimfaasi, e \*moftal wongal ka suudu makko ngal. <sup>16</sup> Si nduu batakururu jangaama ka mon, etee kadi no ndu jangiree ka moftal wongal Laa'udiisa. Jangon kadi iwranyandu on ndun Laa'udiisa. <sup>17</sup> Wi'on kadi oo wi'eteedo Arkiipe yo o eto no o timminira dee golle ɗe o hehiri Joomiraado on.

<sup>18</sup> Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Awa anditee fii jolokooje an ɗen. Yo moyyere wonan on.

## **BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E 'BE TESALONII BEN**

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal \*moftal wongal Tesalonii, humondirbe e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. Yo moyyere e buttu wonan on.

*Fii Anditangol be Tesalonii ben Gomdinal mabbe ngal*

<sup>2</sup> Meden duumii e jarnugol Alla fii mon on fow, e meden anditude fii mon on fow e nder torndeeji amen dɛn. <sup>3</sup> Meden anditude soono woo yeeso Alla, on Ben men, kuude gomdinal mon ngal e golle giggol mon ngol e tama'u mo catorɔn e Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>4</sup> Meden andi, yo musibbe be Alla yidi, ko on subaabe, <sup>5</sup> ko fii Kibaaru Moyyo mo men woni feppinde on, men addiranaali on mo kongol tun, kono ko wondude e bawgal e \*Ruuhu Seniido on e hoolaare mawnde. E hidon andi-le no men wondirnoo e mon fii nafa mon. <sup>6</sup> Onon kadi on pembii men, on pembii Joomi on. Hay e nder tampereji mon duudufɔ dɛn, on jabirii daaluyee on weltaare iwrunde e Ruuhu Seniido on. <sup>7</sup> Ko dɛn wadi, on wonii be gomdɛnbe ben Masedonii e Akaaya fow pɛmbinta. <sup>8</sup> Ko fii daaluyee Joomiraado on lollirii immorde ka mon, hinaa non e hoore Masedonii e Akaaya tun, kono gomdinal mon ngal e Alla andike nokkeeli dɛn fow, haa ka tawata hewtaa ka men wowla fii mun. <sup>9</sup> No sifeede fii jabbo ngo men jabbaa ka mon ngon, e ko honno tuubirandɔn Alla, yildɔn e baawo sanamuuji fii rewugol Alla Wuurudo Goongaajo on, <sup>10</sup> e fii habbagol ka kammuuli on Bid'fo makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, dɛn ko Iisaa, on Jattindo en tikkere aroyaynde nden.

## **2**

*Fii Golle Puulusa den e hakkunde be Tesalonii ben*

<sup>1</sup> Hidon andi onon tigi, yo musibbe, ardu amen ndon ka mon wonaali meerenteeru. <sup>2</sup> Kono bawto men tampude, men tampinee e ndee saare wi'eteende Filipii, wano andirdon non, men yetti hoolaare e Alla men on fii feppinangol on Kibaaru Moyyo Alla on e nder tippiro mawngo. <sup>3</sup> E hoore dɛn, waajuuji amen dɛn hinaa e palji iwri, maa e anniyeji bondi, maa e yoyre, <sup>4</sup> kono bay Alla tawii meden foddi e halfineede Kibaaru Moyyo on, ko dɛn wadi si men yewtirtaa no welirta yimbe ben, kono ko no welirta Alla, on ndarndotoodo berde amen den. <sup>5</sup> E hoore dɛn, hidon andi men dɛniraali on mantirgol kongufɔ, miile kadi ardaaki men, Alla ko seede e dɛn. <sup>6</sup> E men dabbaali kadi yo yimbe ben teddin men, woni onon, woni heddiibe ben. <sup>7</sup> Hay si men waawayno hollude on mbawdi sabu ko men \*sahaabaabe \*Almasiihu on, men wadaali dɛn. Kono fewndo men wondi e mon, men hollu on newaare, wano neene dankorta biibe mun. <sup>8</sup> E nder giggol ngol men joganii on ngol, meden yidunoo yedugol on Kibaaru Moyyo Alla on, kono kadi ngurndan amen dɛn tigi, hakkee ko men yidi on. <sup>9</sup> Onon on anditii, yo musibbe, golle amen den e yangi amen kin fewndo men feppinannoo on Kibaaru Moyyo Alla on, men gollirno jemma e jalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal.

<sup>10</sup> Ko on seede, Alla kadi ko seede, men wonirno e noone laabudo e no feewiri e no felnora telen-ma mon, onon gomdɛnbe ben. <sup>11</sup> Hidon andi kadi men woniranno kala e mon wano baaba woniranta faybe mun. <sup>12</sup> Men waajino on, men wakkilini on, men jeji on yo on wuurir noone no welirta Alla, on Noddudo on ka \*laamateeri mun e ka mangu mun.

<sup>13</sup> E hino ko men duumori e jarnugol Alla kon: e nder jabugol mon daaluyee mo men feppinannoo on on, on jabiraano mo wa iwrufo e neddanke, kono on jabirno mo wa daaluyee Alla, no o woniri haqiiqa non, ko on daaluyee woni gollude e mon onon gomdɛnbe ben. <sup>14</sup> On banginno dɛn, yo musibbe, e nder pɛmbugol mon \*mofta Alla wonde ka diiwal Yahuuda den, de tawata ko Iisaa Almasiihu on jeyi, ko fii onon kadi on tampuno e juude jokondoobe mon ben sifa tampereji di \*Yahuudiyankeebe ben tampinnoo den mofta dɛn. <sup>15</sup> Ko ben wari Iisaa Joomi on, wari annabaabe ben, cukkii men, dɛn ko ben be welataa Alla, wonbe aybe yimbe ben fow. <sup>16</sup> Hibe fanni men yewtugol be wonaa Yahuudiyanke ben fii wota ben dande, ko nii be jokkiri hebbingol junuubaaaji mabbe dɛn. Kono tikkere Alla nden sakkitori nangugol be.

*Fii no Puulusa Nuliri Timotee*

<sup>17</sup> Menen, telen-ma amen yo musibbe, e nder ko men seedunoo e mon kon e nder saa'ihun e bandu, kono hinaa e bernde, hakkee ko men marnoo faale tiidufɔ fii yi'itugol

on, men etino fii d'un fota. <sup>18</sup> Ko d'un wadī si men faalano yahude ka mon, tentinii min Puulusa, mi etino d'un buri nde wootere. Kono Ibulisa hannī men. <sup>19</sup> E hara hinaa onon woni tama'u amen on e weltaare amen nden e \*meetelol darja amen on yeeso Iisaa Joomi men on pande ardu makko ndun? <sup>20</sup> Hiiyii, ko onon woni darja amen on e weltaare amen nden!

### 3

<sup>1</sup> Ko d'un wadī si men wawtaano hande kadi habbagol ko buri nii, men tawi no burani men ka men wona menen tun ka saare Atiina, <sup>2</sup> men imminana on oo musid'fo amen inneteedo Timotee, on wondiddo amen e nder golle Alla den e hoore fejningol Kibaaru Moyyo \*Almasihu on. Men fawi mo tiidingol on e wakkilingol on ka gomdinal mon, <sup>3</sup> fii wota hay gooto dilline e nder tampereeeji fewndiidi dīn. Ko fii onon tigi hidon andi ko d'un muuyanaden. <sup>4</sup> Fewndo ko men wonnoo takko mon, men wowlanayno on wonde en hebay satteendeeji, ko d'un woni ko hewti, hidon andi. <sup>5</sup> Ko d'un wadī, bay mi waawataano habbaade hande kadi, mi imminii Timotee fii humpitagol gomdinal mon ngal, mido hulunoo wota taw no gasa hara jarribotoodo on faljinii on, tawa golle amen den wonii meere.

<sup>6</sup> Awa Timotee ko e hewtitude woni ka amen iwruide ka mon, o addorani men kibaaru moyyo fii gomdinal mon ngal e giggol mon ngol. O innii men, tigi-tigi on, hidon joganii men maande moyyere, awa kadi hidon himmani yi'ugol men, wano men himmirani yi'ugol on non. <sup>7</sup> E hoore d'un, e nder satteende amen nden fow e tampere amen nden, yo musibbe, men wakkilinaama sabu gomdinal mon ngal. <sup>8</sup> Jooni non hidon wuuri, ko fii hidon tabiti few e Joomiraado on. <sup>9</sup> E hara ko honno men waawata jarnirde Alla fii mon, fii ndee weltaare nde weltindon men yeeso makko fow? <sup>10</sup> Ko d'un wadī, jemma e palorma meden toraade mo e nder tentingol fii yo o newnan men yi'itugol on, timmintina ko njakki e gomdinal mon ngal kon.

<sup>11</sup> Yo Alla Ben men on tigi, e Iisaa Joomi men on, udditan men laawol haa ka mon. <sup>12</sup> Awa kadi yo Joomiraado on hebbin giggol hakkundeeji mon haa feyyita, e telen-ma yimbe ben fow, hara kadi ko sifa giggol ngol men joganii on ngol. <sup>13</sup> Yo o tabintinir nii berde mon den fii no woniron laabube e be felnaaki yeeso Alla Baabaajo men on, ka jalaande nde Iisaa Joomi men on aroyta e mun wondude e laabube mun ben fow.

### 4

#### *Fii Wuuringol no Welirta Alla*

<sup>1</sup> Ka rawnoode, yo musibbe, on andirii men ko honno gasirton wonirde fii no weliron Alla, e hin-le ko non wonirfon. Jooni men torike on, men jeejii, sabu humondiral men e Iisaa Joomi on, beydee jaarude yeeso soono woo e den banje. <sup>2</sup> Ko fii hidon andi janndeeji dī men janni on dīn immorde e Iisaa Joomi on. <sup>3</sup> Ko Alla faalaa ko yo on laato laabube, e fii yo on woddito jinaa, <sup>4</sup> e yo mo kala e mon waawu jogitaade bandu mun ndun e nder laabal e teddungal, <sup>5</sup> e baawo accugol faaleeeji wonkii foola d'un, wano be gomdinaa andaa Alla ben gerdata non. <sup>6</sup> E telen-ma d'un, wota hay gooto bonnu musid'fo mun maa huutora mo yoyre, ko fii Joomiraado on yobay sifa dīn noone ellaaji fow. Hari men wowlaniino on d'un, men hajike on e d'un. <sup>7</sup> Ko fii Alla noddiraali en wuurigol angal laabal, kono ko wuurigol laabal. <sup>8</sup> Ko d'un wadī, on bugitiido ngal gandal, haray hinaa neddo o bugitii, kono ko Alla, on Yed'udo on \*Ruuhu mun Seniido on.

<sup>9</sup> E telen-ma giggol sid'dankaaku musibbe gomdinfbe ben, on hatonjinaa e windaneede fii d'un, ko fii Alla tigi wawnii on yidindirgol. <sup>10</sup> Ko d'un kadi wondon wadude e fee musibbe men ben fow e nder Masedonii no didori, kono men wakkilini on, yo musibbe, beydugol kadi. <sup>11</sup> Himmanon wuurigol buttu, jokkon haajuuji mon dīn tigi, golliron juude mon den, wano men yamiriri on non. <sup>12</sup> Dun ko fii no woniron feewube e telen-ma be gomdinaa ben, hara on wonataa dongal hay gooto.

#### *Fii Artugol Iisaa*

<sup>13</sup> Men faalaaka, yo musibbe, yo on ronku andude fii maybe ben, fii wota on hebū sokola, wano beya be alaa tama'u ben. <sup>14</sup> Ko d'un wadī, bay hidon gomdini Iisaa maayii, awa kadi o immintinaama, hidon gomdini kadi Alla artiray maayube no gomdini Iisaa ben wondude e makko. <sup>15</sup> Awa e hino ko men wi'ata on, d'un non ko e kongol Joomi on iwri: enen wurbe ben, luttitube haa pande ardu Joomi on, en adotaako maybe ben artireede. <sup>16</sup> Ko fii, Joomi on tigi iwray ka kammu, tippoda e yamiroore ewnaande e hawa malaa'ikaajo mawdo e hito \*liital Alla ngal. Onsay ko maayube no gomdini \*Almasihu on ben adetee immintineede. <sup>17</sup> Bawto d'un, enen wurbe luttitaybe ben, en yettidete e

maɓɓe ka nder duule, fii fottoygol e Joomi on ka weeyo. Onsay en wonday e Joomi on haa poomaa. <sup>18</sup> Awa wakkilindiree rewruude e fii kongudi.

## 5

<sup>1</sup> Fii palaade den e saa'iiji din, on hatonjinaa e windaneede fii d'un, yo musibbe. <sup>2</sup> Ko fii onon tigi hid'on andi few palaande Joomi on arday wa nde ngujo no ara jemma. <sup>3</sup> Nde yimbe wi'i: «Buttu ngun tabitii, tawa kadi masiibo alaa!», ko onsay halakuyee on arata hepa, yana e maɓɓe wa nde n̄ata fid'i debbo reedujo, hara be daɗataa-le few.

<sup>4</sup> Kono onon, yo musibbe, on alaa e nder niwre nden haa ka nden palaande juhira on wa ngujo. <sup>5</sup> On fow ko on biɓɓe ndaygu ngun e biɓɓe jalorma on. Hinaa en be jemma on maa niwre nden. <sup>6</sup> Awa, wota en daanor wa beya, kono wattanen yiila, wonen hakkilanbe. <sup>7</sup> Daanotoobe ben daanoto jemma, mandiloobe ben ko jemma mandilirta. <sup>8</sup> Kono enen yimbe jalorma ben, wonen hakkilanbe, bornoden hiwitorgo gomdinal ngal e giggol ngol, hippoɗen kunnawal tama'u kisiyee on. <sup>9</sup> Ko fii Alla muuyanaali en tikkere makko nden, kono ko fii no hebiren kisiyee rewruude e Iisaa Almasiihu Joomi men on, <sup>10</sup> on mayɗo fii men, fii, woni hid'en daanii, woni en daanaaki, no wuuridiren e makko. <sup>11</sup> Awa, wakkilindiree, tiidindiron, wano wond'on warrude non fewndo doo.

### *Fii Yamirooje Sakkitore den e Salminaango ngon*

<sup>12</sup> Men torike on, yo musibbe, anditanee wonbe gollude hakkunde mon ben, ben be Joomiraado on subii ko ardo on, hajoo on. <sup>13</sup> Joganod'on be teddungal tiidungal e giggol, sabu kuude maɓɓe den. Yo buttu wonu hakkunde mon. <sup>14</sup> Men yamirii on, yo musibbe, hajee puybe ben, wakkilininon aamituɓe ben, wallitod'on lo'uɓe ben, wonon muɗɗiibe e fee wondo woo. <sup>15</sup> Wattanon yiila fii wota hay gooto yobir bone bone, kono wadee soono woo ko moyyi, woni non ko e hakkunde mon, woni e telen-ma wondo woo.

<sup>16</sup> Wonee saa'i kala weltiibe, <sup>17</sup> duumod'on e toragol, <sup>18</sup> jarnee Alla e fee kala ko woni, ko fii ko d'un woni faale Alla on fii mon, onon bee humondirbe e Iisaa Almasiihu on.

<sup>19</sup> Wota on faadinan Ruuhu Allaahu on. <sup>20</sup> Wota on hayfin kongudi di Alla longini gomdinbe ben, <sup>21</sup> kono taskee kala huunde, jogitod'on ko moyyi kon. <sup>22</sup> Reenod'on e bone, noone woo no o wa'i.

<sup>23</sup> Yo Alla Jom Buttu on wadu on yimbe makko ko timmi, e yo o reenu on e banjeeji d'in fow, d'un ko ruuhu mon on e wonkii mon kin e bandu mon ndun, fii wota on wonu felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>24</sup> Ko fii on Nodduɗo on ko Sella-Findeejo, awa kadi ko on woni Timminoyooowo d'un fow.

<sup>25</sup> Musibbe, awa toranee men menen kadi. <sup>26</sup> Salminiree musibbe ben fow hirbondiral laabungal. <sup>27</sup> Mi torike on e innde Joomi on: yo musibbe ben fow jangu nduu batakuru.

<sup>28</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon.

## **BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E 'BE TESALONII 'BEN**

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal \*moftal wongal Tesalonii humondirngal e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on: <sup>2</sup> yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

*Fii no Alla Naawiroyta Yimbe ben*

<sup>3</sup> Meden haani, yo musibbe, duumaade e jarnugol Alla fii mon, d'un-le ko ko feewi, ko fii gomdinal mon ngal no beydaade, awa kadi giggol ngol yidindirdon ngol ko e beydaade tun woni. <sup>4</sup> E hoore d'un, meden mantorde on e nder mofte Alla den, sabu njappaare mon nden e gomdinal mon ngal e nder cukkande de cukkaadon den fow e satteendejeji di wakkilidon din.

<sup>5</sup> Awa, ko d'undoo woni seedee jaawoore Alla feewunde nden, fii no woniron rindanbe \*laamu Alla ngu wondon tampande ngun. <sup>6</sup> Ko fii no feewi yeeso Alla ka o yottorana on bee wonbe on tampinde tampere, <sup>7</sup> e ka o yeda on buttu, onon tampinaabe ben, wondude e amen, nde Iisaa Joomi on feepoyi ka kammu, wondude e malaa'ikaabe dolnube ben <sup>8</sup> e hakkunde joingol yiite, fii yaggingol be andaa Alla ben e be doftanooki Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi men on. <sup>9</sup> Be lettiree halakuyee poomayankeeje, be woffditoo Joomi on e mangu bawgal makko ngal <sup>10</sup> nde o aroyi e nden jalaande, fii yo o darjine immorde e laabuube makko ben, o mugina gomdinbe ben fow. Onon kadi, on gomdini ko men seeditanii on kon. <sup>11</sup> Ko d'un wadi, meden duumaade e toranagol on, fii no Alla men on wadira on rindanbe ngurndan dan o noddiri on dan, e no o laatinira e mon kala ebbooje moyye e kuude gomdinal mon ngal tippude e bawgal makko ngal, <sup>12</sup> fii no innde Iisaa Joomi men on mawniniree e mon, e no onon kadi mawniniredon e makko, sabu sulfu Alla men on e Iisaa Almasiihu Joomi on.

## **2**

*Fii Aaden Bondo on*

<sup>1</sup> Fii ardu Iisaa Almasiihu Joomi on, e mottondiral men ngal e makko, men torike on, yo musibbe, <sup>2</sup> wota on jabu berde mon yaawee jiiibeede, maa aaniniredon wi'ugol jalaande Joomi on hewtii. Hay si godfo wi'ii on ko Alla longini men maa ko nelal maa ko batakuru ko iwri e amen, wota on hulu. <sup>3</sup> Wota hay gooto faljinir on noone woo, ko fii nden jalaande arataa ado murtaldu ndun wafude, e feepugol aaden bondo on, on muuyanaado hayrugol, <sup>4</sup> d'un ko on dartotoodo immoo daroo e hoore kala ko nedfanke inni ko alla e hoore kala ko rewetee, o yaha haa o joodofyoo ka juulirde Alla mawnde, o wi'itoo kanko tigi Alla.

<sup>5</sup> On anditaali mido wowlanaynoo on d'un, wa fewndo ko mi wondi e mon? <sup>6</sup> Jooni non hidon andi tigi ko tongi mo, fii yo o feepu e saa'i makko on, <sup>7</sup> ko fii fewndo doo, doole bonde suudiiide den no gollude, ko woni tun fewndo doo godfo no hadi de taho haa o dira. <sup>8</sup> Ko onsay non aaden bondo on feepata. Iisaa Joomi on muliray mo wuttugol, o munciira mo jalbeendi ardu makko ndun kanko Iisaa. <sup>9</sup> On aaden bondo ardayay e kuude Ibuliisa, o wada noone kaawakeeje e maandeeje e kuude fenaandeeje, <sup>10</sup> o huutoray kala noone bone fii faayingol wonbe mulude ben, bay be jabaali yidude goonga on fii no be dandiree. <sup>11</sup> Ko d'un wadi si Alla kadi accidi be e doole daynooje fii no be gomdiniira fenaande nden, <sup>12</sup> fii no yidube angal peewal ngal, gomdinaali goonga on ben jaawiree.

*Fii Tabital be Tesalonii ben*

<sup>13</sup> Telen-ma amen menen, yo musibbe be Joomiraado on yidi, meden haani duumaade e jarnugol Alla fii mon, ko fii Allaahu on subino on gila ka fudfoode fii kisiyee on<sup>a</sup>, e hoore \*labbinirngol on Ruuhu Allaahu on e gomdingol goonga on. <sup>14</sup> Ko d'un o noddiri on Kibaaru Moyyo mo men feppinani on on, fii no hebiroon gebal ka mangu Iisaa Almasiihu Joomi on. <sup>15</sup> Ko d'un wadi, yo musibbe, wonee tabituube, jogitodon janndeejeji di men janni on din, woni non ko e kongudi, woni e bataake. <sup>16</sup> Yo Iisaa Almasiihu Joomi men on tigi, e Alla Baaba men, on Yidudo en, yedi en wakkilaare poomayankeere e tama'u moyyo immorde e sulfu makko on, <sup>17</sup> wakkilin berde mon den, tabintina on e kala kuugal e kala kongol moyyol.

<sup>a</sup> 2:13 2.13 Maa: ko fii Allaahu on suborno on wa dikkuruube fii kisiyee on.



### 3

#### *Puulusa Landii be Tesalonii ben Torndeeji*

<sup>1</sup> Ka rawnoode, yo musibbe, toranee men fii no daaluyee Joomiraado on lollira e no mawniniree, wano o lolliri e mawniri ka mon non, <sup>2</sup> fii no men dandiree boyliibe ben e bonbe ben, ko fii hinaa fow mari gomɗinal. <sup>3</sup> Kono Joomiraado on ko Sella-Findeejo, o tabintinay on, o hisina on bonɗo on. <sup>4</sup> Joomiraado on no okki men hoolaare e telen-ma mon wonde hidon wadude, on wadoyay kadi ko men yamiri on kon. <sup>5</sup> Yo Joomiraado on ardo berde mon den e fee giggol iwrungol e Alla e ɗaɗɗaare iwrunde e \*Almasiihu on.

#### *Hajannde fii Puyndan*

<sup>6</sup> Men yamirii on e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, yo musibbe, yo on wofɗito kala musidɗo wuurɗo e nder puyndan, ko yaadaa e jannde nde hendordon men nden. <sup>7</sup> Ko fii hidon andi onon tigi ko honno jembirton men, ko fii men wuuriraali puyndan hakkunde mon. <sup>8</sup> Men jabaali godɗo fawtoo men jaameteen nii tun, kono ko e nder golle sattude e yangi men golliri jemma e jalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal. <sup>9</sup> Wonaa fii hari ɗun no haanani men men wadiri ɗun, kono men faalano on accirde menen tigi noone mo jembon. <sup>10</sup> E hoore ɗun, fewndo ko men wonnoo ka mon, men wadanno on ndee yamiroore ɗoo: kala on saliidɗo gollude, wota jaamu kadi!

<sup>11</sup> E hin-le men nanii wofbe e hakkunde mon no jokki puyndan, hiibe jokki ko wonaa haaju mabbe edii be gollude. <sup>12</sup> Men torike ben yimbe, men jeejirii be Iisaa Almasiihu Joomi on, yo be gollu e nder buttu, be jaama ko be to'ani hoore mabbe kon. <sup>13</sup> Onon non, yo musibbe, wota berde mon maayan wadugol ko moyyi.

<sup>14</sup> On mo ɗoftaaki ko men wi'i kon e nduu batakuru, haray maandinee fii makko. Wota on huuwondir e makko huuwondiral woo, fii yo o hersu. <sup>15</sup> Wota on jogor mo non wa gaɗo, kono hajoree mo wa musidɗo mon.

#### *Fii Waynitannde nden*

<sup>16</sup> Yo Joomiraado, Jom Buttu on, yeɗu on buttu kanko tigi saa'i kala e noone kala. Yo Joomiraado on wonda e mon on fow.

<sup>17</sup> Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Ko maande an nden woni e nder bataake an den fow, e hino bindi an ɗin. <sup>18</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow.

## BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E TIMOTEE

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla, on Dandudo en, e Iisaa Almasiihu, on wondo tama'u men, yamiri wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on.

<sup>2</sup> Mi salminii ma yo Timotee, an oo bid'fo an e nder gom'dinal.

Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

### *Fii Reenagol e Jandeeji Fenaandeeji*

<sup>3</sup> Wano mi wakkiliniro-maa non wonugol Efeesi d'on, fewndo ko mi fokkiti Masedonii, fii yo a yamir wobbe goo wota be jannu janndeeji goo, <sup>4</sup> e wota be cato e tindi mehi e lasilankaaku ngu lannataa, ko memminta yeddondire, hara hinaa wadugol golle Alla d'en e nder gom'dinal. <sup>5</sup> Ko woni faandaare ndee yamiroore, ko yid'rgol bernde laabunde e fondo moyyo e gom'dinal ngal aldaa e faasiqankaaku. <sup>6</sup> Wobbe ben sortii e d'en pehe, ukki e haalaaji mehi, <sup>7</sup> hara hibe faalaa wonude jannooe fii Sariya on, e hin-le be faamanaa hay ko be woni wi'ude kon, e ko be woni tentinde fii mun kon.

<sup>8</sup> Hiden andi tigi wonde Sariya on no moyyi, kono ko e hoore jogitorgol mo no haaniri. <sup>9</sup> Awa kadi anden Sariya on wadiraaka fii feewube ben, kono ko fii bonbe ben e dartiibe ben e heeferbe ben e junuubankeebe ben e be rewataa Alla ben e hayfnoobe fii Alla ben e warooe ben mun e yumma mun ben e ittoobe ko'e ben <sup>10</sup> e jeenoobe ben e worbe jinoobe worbe e yeeyoobe yimbe e fenoobe e woondoobe fenaande ben e kala wadoobe kuude woopondirde e jannde haqiiqaare nden. <sup>11</sup> Ndee jannde no yaadi e Kibaaru Moyyo mo o halfinimmi on, on bangindo mangural Alla moyyo on.

### *Fii Moyyere nde Alla Yedi Puulusa nden*

<sup>12</sup> Mi jarnii on yed'findo lan, d'un ko Iisaa Almasiihu Joomi men on, jogitorfo lan wa holniido, to'ddii mi e dee golle makko, <sup>13</sup> min oo hoynaynoodo, cukkotonoodo, yennaynoodo. Kono mi yurminaa, ko fii ko mi wonnoo warrude d'un, ko angal gandal e angal gom'dinal. <sup>14</sup> Joomiraado on yedii lan moyyere no yaajiri, wondude e gom'dinal e giggol ko woni e Iisaa Almasiihu on kon. <sup>15</sup> Ngol kongol d'oo ko haqiiqawol, hingol handi e jabeede few, ngol-le e hino ngol: Iisaa Almasiihu on ko ardi ka aduna ko dandugol junuubanke'en. Min non ko mi burfo bonde e ben. <sup>16</sup> Kono mi yurminaa, fii no Iisaa Almasiihu on banginira e an, min oo burfo bonde, yondinaare makko nden fow, fii no mi wonira misal e gom'dinoyoobe e makko ben, be heba \*ngurndan poomayankejan. <sup>17</sup> Teddungal e mangu wonanii Land'o poomayankeejo, mo maayataa, mo yi'otaako, Alla bajo, haa poomaa. Aamiina!

<sup>18</sup> Ndee yamiroore nde mi yamir-maa, yo Timotee bid'fo an, wano \*hiitoraa fii maa non, ko yo a tippiri tippiro moyyo ngon <sup>19</sup> e nder gom'dinal wondude e bernde laabunde. Nden bernde laabunde non wobbe ben tertike nde, haa ka tawata gom'dinal ma'bbe ngal yoolike. <sup>20</sup> No tawaa e ben Himenee e Aleksander, ben be mi accidi e Ibuliisa fii jannugol be wota be hoynu Alla.

## 2

### *Fii Dewal e Toraare Alla*

<sup>1</sup> Ko adii kon taho, mido torii yo en landano yimbe ben fow ballal Alla, wadanan be torndeeji e du'aaji e yettooje Alla, <sup>2</sup> wadanan d'un kadi lambe e kala yeesoobe, fii no wuuriren ngurndan newiidan e buttu'dan wano Alla faaliraa non e hoore teddungal. <sup>3</sup> Ko d'un woni ko moyyi, ko welata Alla, Dandudo en on, <sup>4</sup> on Yid'fo yo yimbe ben fow dande, be ara e andugol goonga on. <sup>5</sup> Ko fii ko Alla gooto woodi, no woodi kadi moyyintinoowo gooto hakkunde makko e yimbe ben, d'un ko oo ned'fo wi'eteedo Iisaa Almasiihu, <sup>6</sup> on sakkii'do hoore mun fii sottugol fow, d'un ko seedee wadaado e saa'i to'd'faado on. <sup>7</sup> Ko fii fey'pingol on seedee wadi si mi wadira waajotoodo e yottinoowo, (mi wowlay goonga, mi fenataa), fii ko janna be wonaa Yahuudiyanke ben ko woni gom'dinal goongawal ngal kon.

<sup>8</sup> Mido yidi kadi yo worbe ben toro Alla ka woni woo, e hoore townugol juude laabude e baawo tikkere e yeddondiral.

<sup>9</sup> Rewbe ben kadi wano non, be bornora no haaniri, hara hinaa no maniree e no hawnori, hara be ukkaaki e mordi hawniidi e cudorgol kanje e kofe hittude, maa conci satta-cogguuji, <sup>10</sup> kono ko wadugol kuude moyye, hara ko yaadude e kuude rewbe qirritiibe rewugol Alla.

<sup>11</sup> Awa kadi yo debbo jangu e nder deeyere e yankinaare timmunde. <sup>12</sup> Mi yamiraali non debbo jannugol, maa laamagol gorko, kono ko yo o deeyu. <sup>13</sup> Ko fii ko \*Aadama adaa tageede, si \*Hawaa hikki don. <sup>14</sup> Awa kadi wonaa Aadama faynanoo, kono ko debbo on faynanoo, o bonni yamiroore Alla nden. <sup>15</sup> Kono fow e mun, debbo dandirte jiidi mun ndin si o duumike e nder gomɗinal ngal e giggol e laabal no haaniri.

### 3

#### *Fii no Ardotoobe e Wallitotoobe Moftal ngal Haani Wonirde*

<sup>1</sup> No wi'aa: on mo no yelii wonugol yeesoojo ka \*moftal Alla, haray ontigi ko huunde moyyere woni ko faalaa. Ngol kongol ko haqiiqawol. <sup>2</sup> Kono fow e mun yo taw ardotoodo on ko nedɗo mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, waawudo hoore mun, hara wonaa ubbitoowo, hara ko o teddintooɗo, wernoowo hobbe, waawudo jannude, <sup>3</sup> hara hinaa yarooowo mandila, hinaa jaadudo, kono hara ko o newiido, hara hinaa yeddondirteedo, hara ko mo haajaaka e ngaluuji aduna, <sup>4</sup> hara ko ardotoodo moyya beynguure mun nden tigi, e ne'udo faybe mun ben, hara hibe yankinani mo e nder teddungal timmungal. <sup>5</sup> Ko fii si godɗo waawataa ardaade beynguure mun nden tigi, haray ko honno ontigi waawata dankorde moftal Alla ngal? <sup>6</sup> Yo taw wonaa gomɗindo kesun, fii wota o heewu townitaare, haa o yana e jaawoore nde Ibuliisa jaawaa nden. <sup>7</sup> Bee o hebira be gomɗinaa ben kadi seeditoore moyyere, fii wota o hebu feloore, o yana e pircol Ibuliisa.

<sup>8</sup> Wallitotoobe moftal ngal ben kadi wano non, hibe haani wonude teddube, wodɗitiibe faasiqiyaagal e njaram feyyitudan e daɓɓirgol miile. <sup>9</sup> Hibe haani humaade e goonga luggudo gomɗinal ngal e nder bernde laabunde. <sup>10</sup> Kambe kadi non hibe haanaa ndarndeede taho, onsay non si tawii hay huunde alaa ko be feliree, be wafa non den golle.

<sup>11</sup> Rewbe ben kadi wano non, yo be wonu teddube, hara be wonaali jo'ooobe, be wona waawube hoore maɓbe e sella-findeebe e kala huunde.

<sup>12</sup> Wallitotoodo on no haani tawde ko yondinordo debbo gooto, e ne'irɗo biɓbe mun ben e beynguure mun nden no moyyiri. <sup>13</sup> Ko fii kala wallitotoodo, golludo den golle no moyyiri, heboyay teddungal tiidungal e hoolaare mawnde ka gomɗingol makko Iisaa Almasiihu on.

<sup>14</sup> Mi windanii ma dundoo e hoore tanyinagol mi yahay ka maa ko neefaa. <sup>15</sup> Kono si mi aru e tongaade, dɗun a anday ko honno haanuda wuurirde ka suudu Alla, ndun-le ko moftal Alla Wuurudo on, doosal e balal goonga on. <sup>16</sup> Awa kadi no fellitaa wonde gundoo ngal dewal no mawni:

«Dun ko on feepirɗo bandu,  
holliraado Ruuhu Alla ko o feewudo,  
feepando malaa'ikaabe ben,  
on jantaado fii mun e hakkunde leyyi dɗin,  
o gomɗinaa e nder aduna on,  
o yentinaa ka kammu e nder mangural.»

### 4

#### *Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den*

<sup>1</sup> Kono Ruuhu Allaahu on no holli no laabiri wonde, ka saa'iiji sakkitori wobbe ben tertoyto gomɗinal ngal fii jokkugol ruuhuui faynaydi e janndeeji jinna, <sup>2</sup> be faynirree faasiqankaaku e waajuuji fenaandeeji, tawa bernde maɓbe nden no jukkiniraa wa ko sunniraa njande wojjiniraade yiite. <sup>3</sup> Ben yimbe wi'oyay wota dese wadu, be harmina naameteji di Alla wadi fii yo gomɗinbe ben e andube goonga on ben jaamu e nder jannugol mo dɗin. <sup>4</sup> Hara-le ko Alla tagi kon fow no moyyi, huunde wonaa ko bugitetee. Ko jannugol tun Alla nde hiden huutora. <sup>5</sup> Ko fii ko Alla tagi kon fow no \*laɓɓiniraa daaluyee on e toraare.

<sup>6</sup> Si a weebitanii dɗun musibbe ben, a wonanay Iisaa Almasiihu on kurkaadu moyyuru, eltiraado daaluyeeji gomɗinal ngal wondude e janndeeji moyyi di jokkuda dɗin tigi. <sup>7</sup> Kono an, bugito taali nedɗanke mehi di yummiraabe yewtata. Eltiraa hoore maa wuurirgol wano Alla faaliraa non. <sup>8</sup> Ko fii eltugol bandu ndun ko seeda nafi, kono wuurirgol wano Alla faaliraa non kan no wondi e nafa e nooneji dɗin fow, no wondi kadi e fodaari ngurndan fewndiidan dɗan e aroyaydan dɗan. <sup>9</sup> Ngol ko kongol haqiiqawol, handungol e jabeede few wano ngol woniri non. <sup>10</sup> Ko wonden gollirde tippira, ko fii en wadii tama'u men on e Alla Wuurudo on, on Dandoowo yimbe ben fow, tentinii gomɗinbe ben.

<sup>11</sup> E hino ko haanudaa yamirde, janna kon. <sup>12</sup> Wota hay gooto yawo ma fii ko a suka, kono wonan gomdɪnbe ben misal e kongol e jikku e giggol e gomdɪnal e laabal. <sup>13</sup> Doo e mi arude, cato e jangangol yimbe ben daaluyee on, waajodaa be, jannaa be. <sup>14</sup> Wota a weddito e dokkal maa ngal, ngal yediranoɗaa \*hiitaango ngal, fewndo ko ardotoobe \*moftal ngal \*fawi juude e hoore maa. <sup>15</sup> Huutor, wonaa e ɗun tun, fii no golle maa ɗen bangirana fow. <sup>16</sup> Wattaa yiila e hoore maa e ko jannataa kon e nder cataare. Ko fii si a wadirii non, a danday hoore maa, dandaa hefotoobe ma ben.

## 5

### *Fii no Gomdɪnbe ben Haani Wondirde*

<sup>1</sup> Awa kadi wota a felir nayeeyo no sattiri, kono waajor mo wa si ko o ben maa, sukaabe worbe ben kadi wa miɗɗiraabe maa, <sup>2</sup> rewbe nayeefe ben kadi wa neeniraabe maa, jiwbe ben kadi wa bandiraabe maa e nder laabal timmungal.

<sup>3</sup> Teddinaa kadi keynguube ben, hara ko keynguube be alaa ballo ben. <sup>4</sup> Si keynguujoo no mari biɓbe maa taaniraabe, yo ben ekkito taho wuurirgol wano Alla faaliraa non e telen-ma ɗankagol beynguure maɓbe nden tigi, ko nii be yofitirra mawbe maɓbe ben, ko fii ɗun no wela Alla. <sup>5</sup> Keynguujoo tigi-tigii mo alaa ballo on no wadi tama'u mun on e Alla, duumii e toragol mo jemma e jalorma. <sup>6</sup> Kono keynguujoo jokkuɗo mbeleede ko mayɗo, fii kala himo wuuri. <sup>7</sup> Ko ɗundoo haanudaa waajaade fii wota ben keynguube wonu felniibe. <sup>8</sup> On mo dankaaki siɓbe mun ben, tentinii beynguure mun nden, haray o bugitike gomdɪnal ngal, awa kadi haray hay mo gomdinaa no ɓuri mo.

<sup>9</sup> Fii yo keynguujoo windodu e keynguube haanaabe walliteede ben, yo taw ko fandii woo himo mari duubi cappande jeegoo, hara kadi ko yondinornooɗo gorko gooto, <sup>10</sup> hara kadi ko andiraafɗo kuude moyye, wano ne'ugol faybe, wernugol kadi hobbe, sembugol koyde yimbe Alla ben, wallitagol tampube ben, wadugol kala kuugal moyyal.

<sup>11</sup> Kono wota a jaba winditude keynguube heccidube ben, ko fii nde himmeeki maɓbe ɗin woddintini be \*Almasiihu on woo, be faalete yetteede, <sup>12</sup> be adda ɗaawoore Alla e hoore maɓbe, sabu ko be firti \*ahadi maɓbe aranirii ndin kon. <sup>13</sup> E hoore ɗun, be wona puybe, be wowntinoo naata e nduu, yalta e nduu, be beyda e ɗun ɗooreeki, be wona humpaaabe, be wona e wowlugol piiji ɗi haanaaka wowleede. <sup>14</sup> Ko ɗun wadi si mi wi'i yo keynguube heccidube ben yette, be heba biɓbe, be ardoo beynguure maɓbe nden, fii wota en jonnu liddotoobe en ben jolkun woo no be aybinira en. <sup>15</sup> Ko fii wuren wobbbe e maɓbe murtii, jokkii Ibuliisa.

<sup>16</sup> Si debbo gomdɪnɗo no mari keynguube ka mun, yo o wallito be, hara hinaa \*moftal ngal fawtii be, fii no moftal ngal waawira wallitorde keynguube be alaa ballo ben.

<sup>17</sup> Ardotoobe moftal ngal moyya no handi e teddungal sowondirngal, tentinii ben wakkiliibe yangi waajagol e jannugol. <sup>18</sup> Ko fii bindi ɗin no wi'i: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana ɗun maaro», awa kadi: «Golloowo no handi e njoddi mun.» <sup>19</sup> Wota a jaba toope e hoore ardotooɗo woo, si hinaa a hebu seeditiibe ɗiɗo maa tato. <sup>20</sup> Duumiiibe e wadugol junuubu ben, wurtu be e yeeso fow, fii no heddiibe ben kadi hulira.

<sup>21</sup> E yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on e malaa'ikaabe subaabe ben, mi yamirii ma jokkugol dee yamirooje e ɓaawo burdindingol maa gid'aale.

<sup>22</sup> Wota a hawju \*fawugol juude e hoore hay gooto toɗɗoo mo fii golle Alla ɗen. Wota a tawde e junuubaaji wobbbe. Reeno, wonaa laabudo.

<sup>23</sup> Accu yarugol ndiyan tun, huutoraa kadi njaram \*wiiju seeda, sabu nawnahoy reedu maa jokkondirkoy koy.

<sup>24</sup> Junuubaaji yimbe goo no feepi ado be paaweede, wobbbe ben non ɗi feepirii woo yeeso. <sup>25</sup> Ko wano non kadi kuude moyye ɗen no feepi, hay ɗe feepnaa ɗen kadi waawataa suudaade.

## 6

<sup>1</sup> Yo jiyaabe ben fow jogor jeybe ɗun ben wa handube e teddungal timmungal, fii wota innde Alla nden e jannde nden hoyne. <sup>2</sup> Ben jiyaabe, be tawata jeybe ɗun ben ko gomdɪnbe, be haanaa ka be ronka be teddinde, ɓay ben ko musibbe maɓbe. Kono hiibe haani ɓurtude kurkanaade be, ko fii ben wonbe nafitorde golle maɓbe ɗen, ko yiɓbe maɓbe gomdɪnbe. Ko ɗun haanudaa jannude waajoo.

### *Fii Jandeeji Bondi ɗin e Giggol Kaalisi*

<sup>3</sup> Si godɗo no jannirde noone goo, hara o alaa jokkude konguɗi selluɗi Iisaa Almasiihu Joomi men on, e janndeeki yaaduɗi e laawol Alla ngol, <sup>4</sup> haray on ko townitiido, mo andaa huunde, wondudo e nawnare yeddondiral e poodotiro haala. Ko ɗun wonata neene

nawliigu e poodotiro e hoyre e sikkitaareji bondi, <sup>5</sup> e yeddondire de lannataa hakkunde yimbe be hakkille bonde, be andaa goonga, jogorbe dewal ngal wa bundu kefal.

<sup>6</sup> Ko goonga, dewal ngal ko tono moolanaado, si tawii en yondinorii ko jogiden kon. <sup>7</sup> Ko fii en addoraano hay huunde e oo aduna, awa kadi en nattortaa hay huunde. <sup>8</sup> Si tawii non hiden mari neema e concii, yo dun yonu en. <sup>9</sup> Kono ben faalaabe aldude yanay e nder jarrabuyee, e nder pircol, e faaleeji duududi njofooji, bonnaydi, ko yollata yimbe ben e nder yeebaare e halkaare. <sup>10</sup> Ko fii giggol kaalisi ko dadol kala bone. E nder ko wofbe ben himmani dun kon, be wodditii gomdinal ngal, be waditii kambe tigi tamperejei.

*Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den*

<sup>11</sup> An non, oo aaden Alla, dogu din piiji, dabbita peewal ngal e wuurigol no Alla faaliraa non e gomdinal ngal e giggol ngol e wakkilaare nden e newaare nden. <sup>12</sup> Tippiraa tippiro moyyo fii gomdinal ngal, catodaa e \*ngurndan poomayankejan dan, dan noddiradaa fii mun dan, dan qirritordaa qirritannde moyyere fii mun yeeso seedebe duudube. <sup>13</sup> Mi yamirii ma e yeeso Alla, on Yedoowo ngurndan kala huunde, e yeeso Iisaa Almasiihu on, on seeditordo qirritannde mun moyyere nden yeeso Pilaatu Pontii lando on, <sup>14</sup> dofto yamiroore nden e hoore laabal e no felnora, haa nde Iisaa Almasiihu Joomi men on feepi. <sup>15</sup> Feepugol makko laatoo e saa'i mo Alla happi on, dun ko on Yeesoojo bajo moyyo, Lando lambe, Koohoojo koohoobe ben, <sup>16</sup> on mo tawata ko kapun tun woni maayataa, Hodufo e jalbeendi ndi badotaako, mo godfo woo yi'aali, waawataa yi'ude kadi, on mo teddungal e bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

<sup>17</sup> Yamir aldube ben e oo aduna fewndiido, wota be wonu mawnintiniibe, wota be faw tama'u mabbe on e ngaluuji di luttataa din, kono yo be wadu tama'u mabbe e Alla, on Yedoowo en fow haa feyyita fii no weltoroyoden. <sup>18</sup> Yo be wadu ko moyyi, be aldira kuude moyye, be wona okkoobe e kafidotoobe. <sup>19</sup> Wadugol mabbe dun, ko wa sincugol didol moyyol fii ko aroyta kon, e fii no be tamira ngurndan haqiiqajan dan.

<sup>20</sup> Ko an yo Timotee, jogito koo ko halfinadaa, e nder reenagol e haalaaji mehi, di yaadaa e faale Alla on, e yeddondire fii gandal fenaandewal, <sup>21</sup> e nder ko wofbe ben humii e ngal gandal kon, be seli gomdinal ngal.

Yo moyyere Joomiraado on wonu e mon!

## BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E TIMOTEE

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e telen-ma fodaari ngurndan wondan e Iisaa Almasiihu on d'an.

<sup>2</sup> Mi salminii maa yo Timotee, an oo boobo an mo mi yidi foti. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

*Fii no Puulusa Wakkiliniri Timotee*

<sup>3</sup> Mi yettii Alla, on mo mi woni rewude, wano baabiraabe an ben non, e dow bernde laabunde, e hoore mi alaa yejjitude fii maa e nder torndeeji an d'in jemma e palorma.

<sup>4</sup> Ko fii mido andita fii gondi maa d'in, awa mido faalaa yi'tude maa foti fii no mi heewira weltaare. <sup>5</sup> Mido andita kadi gomdinal wongal e maa ngal, ngal aldaa e faasiqankaaku, wonnoongal e pati maa Lowiisi e yumma maa Eniisi, wano mi fellitiri non hingal e maa. <sup>6</sup> Ko d'un wadi si mi wakkilini ma hubbitugol ngal dokkal Alla, ngal hendornodaa \*fawugol juude an den e hoore maa. <sup>7</sup> Ko fii ruuhu mo Alla yedi en on wonaa wadoowo en hulufe, kono ko ruuhu okkoowo en doole e giggol e waawugol hoore mun.

<sup>8</sup> Awa wota a hersir seeditanagol Joomi men on, e min sokiraado sabu makko on, kono tampidu e an fii Kibaaru Moyyo on e dow bawgal Alla, <sup>9</sup> on Dandudo en, noddi en fii no nabiren ngurndan men d'an no laabiri, hara hinaa sabu kuude men den, kono ko sabu haajaande makko nden tigi e moyyere nde yediraden sabu Iisaa Almasiihu on nden, ado saa'iiji poomayankeeji d'in. <sup>10</sup> Nden moyyere banginiraama joomi feepugol Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, on muncudo doole mayde nden. Ko Kibaaru Moyyo on o feppinirani en ngurndan d'an lannataa d'an. <sup>11</sup> Ko fii oo Kibaaru Moyyo mi wadiraawajotoodo e sahaabaajo e jannoowo. <sup>12</sup> Ko sabu d'un mi hebiri d'ii satteendeeji. Kono mi hersaa, ko fii mido andi ko hombo mi gomdini, awa mido felliti himo mari bawgal hiwugol ko mi halfinaa kon haa e palaande naawoore nden.

<sup>13</sup> Awa jogito sifa d'ii kongudi selludi di hendordaa mi, e nder gomdinal ngal e giggol wongol ngol e Iisaa Almasiihu on. <sup>14</sup> Jogitodaa kaliifu moyyo mo hendordaa \*Ruuhu Seniido on, d'un ko Wondo e men on.

<sup>15</sup> Hida andi wonbe leydi \*Aazii ben fow tertike lan. Figeeli e Hermogaana no tawaa e ben. <sup>16</sup> Yo Joomiraado on tippin yurmeende mun nden e hoore beynguure Onesifooran nden, ko fii himo mupninaynoo lan soono woo, awa kadi o hersiraano ko mi sokaa kon. <sup>17</sup> E hoore d'un, bay o arii Roomu, o catino e d'abbitugol lan haa o yi'immi. <sup>18</sup> Yo Joomiraado on yedoy mo yurmeende mun nden pande naawoore nden. Hida andi furi wondo woo haa honto o wallimmi ko mi woni Efeesi.

## 2

<sup>1</sup> An kadi non, yo boobo an, tiid'inor e moyyere wonde e Iisaa Almasiihu on nden. <sup>2</sup> Ko nanirdaa mi kon e tawnde seedeefe duudufe, halfin d'un yimbe holniibe, waawaybe kapun kadi jannude wofbe goo. <sup>3</sup> Tampidu e an wa suufaajo moyyo Iisaa Almasiihu on. <sup>4</sup> Ko fii si suufaajo golloowo golle mun no faalaa weltinde hooreejo mun on, o hilnotaako haajuuji goo. <sup>5</sup> Ko fii foolotirteedo e dogudu wadantaake \*meetelol si o wadiraali no haaniri non. <sup>6</sup> Ko remoowo wakkiliido on haani adaade hendaade gebal mun ngal ka baagol. <sup>7</sup> Hakkilan koo ko mi woni wi'ude, ko fii Joomiraado on yefete faamu e di fow.

<sup>8</sup> Anditii fii Iisaa Almasiihu, on immitiido e hakkunde maybe ben, iwrufo e bolondaa Daawuuda on, wano Kibaaru Moyyo mo mi woni yottinde on wi'iri non, <sup>9</sup> on mo mi tampani haa mi habbiraawado bone. Kono daaluyee Alla on habbaaka. <sup>10</sup> Ko d'un wadi si mido wakkilii fow sabu subaabe ben, fii kambe kadi no be hebira kisiyee wondo e Iisaa Almasiihu on, wondude e darja poomayankeejo on. <sup>11</sup> Ngol kongol ko haqiiqawol wonde:

Si en maayidii e makko,  
en wuuritidoyay kadi e makko.

<sup>12</sup> Si en nappnike,  
en laamodoyay kadi e makko.

Si en yeddii kadi fii makko,  
kanko kadi o yeddoyay fii men.

<sup>13</sup> Si tawii en sellaa-finde,  
kanko ko o sella-findeejo,  
ko fii o waawataa yedditaade.

*Fii Golle Moyye*

<sup>14</sup> E hino ko haanudaa andintinde kon: jeejaa yimbe ben yeeso Alla wonde, yo be accu poodotiro haala ka aldaa e nafa. Si hinaa d'un, d'un nawray hefotooße ben e majjere. <sup>15</sup> Eto no weebitoraa yeeso Alla wa ned'fo haanaado jabeede, d'un ko golloowo mo hersaa, e tindinoowo daaluyee goongaajo on no feewiri. <sup>16</sup> Reenodaa e haalaaji mehi di yaadaa e faale Alla on, ko fii jokkuba di ben burtay tun wod'ditaade Alla. <sup>17</sup> Ko fii kongudi maße d'in no layira wa nawnaare «masara.» Himenee e Fileeti no tawaa e ben, <sup>18</sup> ben selube goonga on, no bonnira gomdinal wobbe ben wi'ugol wonde ummutal ngal wadiino. <sup>19</sup> E hin-le hayre didol tiidunde nde Alla wadi nden no piibi haa jooni, hinde notiraa d'ii kongudi doo: «Joomiraado on no andi be makko ben!», awa kadi: «Kala jantiido innde Joomiraado on yo yilto e angal peewal.»<sup>a</sup>

<sup>20</sup> E nder suudu hittundu hinaa miranji tafiraadi kanje maa kaalisi tun woni ton, kono kunnaaje e payande leydi kadi no ton. Miranji arani d'in ko mariraadi fii haaju hittudo, kono diya ko huutorteedi fii ko woni woo. <sup>21</sup> On labbindo hoore mun e d'ii piiji bondi, o wonay miran hittudo, huutorteedo, laabudo, mo jom mun huutorta, hebulaniido kala kuugal moyyal.

<sup>22</sup> Awa dogu himmeeji cukankaaku d'in, dabbaa peewal ngal e gomdinal ngal e giggol ngol e buttu on, wondude e jantoraybe Joomiraado on bernde laabunde. <sup>23</sup> Bugitodaa yeddondire njoofoje de aldaa e nafa den, de andudaa adday hawreeji den. <sup>24</sup> Ko fii haanaa ka kurkantoodo Joomiraado on habidee. Himo haani wonde newaniido fow, mupniido, o waawa jannude. <sup>25</sup> Himo haani kadi wurtirde liddotooße mo ben no newori, e nder tanyinagol wonde Alla okkay be feere no be tuubira, be anda goonga on, <sup>26</sup> be ruttoo e faamu maße moyyo on, e no be sortora e pircol lbuliisa nangudo be fii wadugol faale mun on.

### 3

#### *Fii Sakkitoode Aduna on*

<sup>1</sup> Awa andu wonde ka sakkitoode aduna, sattoyay fota. <sup>2</sup> Ko fii yimbe ben laatoyto burttintiniibe, yidube kaalisi, mantiibe, hownitiibe, hoynooße, dartotooße mawbe mun, dullube, hayfinooße fii laawol feewungol ngol, <sup>3</sup> be yurmetaake, be rippotaako, aybinooße, be waawataa hoore mun, hunyube, aybe moyyere, <sup>4</sup> janfotooße, huuwirooße angal faamu, heewube townitaare, yidube faale mun on buri Alla. <sup>5</sup> Hara hibe bangini e kene dewal ngal, kono hara hibe yeddi ko ngal wondi e bawgal kon. Awa pottito ben yimbe d'on.

<sup>6</sup> No woodi e maße naatoobe ka cuudi, pooda rewbe lo'ube fawiibe junuubi, be kala noone himmeeji ardi. <sup>7</sup> Ben rewbe no janga pande woo, kono hara be waawataa andude goonga on few. <sup>8</sup> Ko wano Janeesi e Jambereesi dartornoo Muusaa non, ko wano non ben yimbe kadi dartorta goonga on. Ben ko yimbe be hakkille mun bonnaa, be gomdinal mun wonaa haqiiqawal. <sup>9</sup> Kono be yaarataa yeeso, ko fii feetere maße nden banganay fow, wano no be yimbe dido wowlaabe fii mun non.

#### *Fii no Timotee Wakkiliniira e ko Jannaa kon*

<sup>10</sup> Kono an, a catike fota e janndeejji an d'in e jikkuuji an d'in e anniyejji an d'in e gomdinal an ngal e mupal an ngal e giggol an ngol e nappaare an nden. <sup>11</sup> Hida andi kadi ko mi jokkaa kon e tamperejji an di mi hebi e dee ca'e Antiyoosi-Pisidii, Ikoniim e Listaara d'in, e cukkande de mi hebi den e no Joomiraado on yaltinirimmi e d'un fow. <sup>12</sup> Dun-le wuren, kala faalaabe wuurude e hoore dewal e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on ben fow cukkete. <sup>13</sup> Kono yimbe bonbe ben e yoyube ben soono woo burtay tun jaarude e nder bone on, be dayna hoore maße, be daynora heddiibe ben kadi. <sup>14</sup> Kono an, cato e ko jangufaa kon, d'un ko ko hendordaa hoolaare, hida andi ko hombo hebirdaa d'un. <sup>15</sup> Gila e paykunyaagal maa hida andi bindi seniidi d'in. Hidi waawu-maa okkude faamu fii kisiyee on sabu gomdingol Iisaa Almasiihu on. <sup>16</sup> Kala daalol windiingol ko foofaango Alla, hingol wondi e nafa fii jannugol e hollugol ellaaji e wurugol e ne'ugol e nder peewal, <sup>17</sup> fii no aaden Alla on eltiree, hebulanoo wadugol kala kuugal moyyal.

### 4

<sup>1</sup> Ko d'un wadi, e yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on, on naawaydo wurbe ben e maybe ben, e sabu ardu makko ndun e \*laamu makko ngun, mi yamirii ma, mi tentinii: <sup>2</sup> waajo fii daaluyee on, catodaa e d'un, nde hebudaa fajuhun weefukun woo, maa a hebaa, hollaa be ellaaji maße d'in, felaa be, wakkilinaa be e hoore jannugol e nder mupal timmungal. <sup>3</sup> Ko fii saa'i no aroya nde tawata yimbe ben jabataa hande kadi janne

<sup>a</sup> 2:19 2.19 Ada. 16.5

sellunde nden, kono tippude e faaleeji maɓɓe ɗin, ɓe ɓannay takko maɓɓe karamokoobe ɗuuduɓe ko yewta ɓe ko ɓe faalaa nanude kon. <sup>4</sup> Be udda noppi maɓɓe ɗin e goonga on, ɓe fewta tindi mehi ɗin. <sup>5</sup> Kono an non, wonu hakkilando e ɗi fow, wakkilodaa tampereji ɗin, wadfaa kuude waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, timminiraa golle maa den no feewiri.

<sup>6</sup> Ko fii min, mido itti wonkii an kin wa sadaka hibbaado fii Alla, ko fii saa'i fokkitugol an ngol hewtii. <sup>7</sup> Mi tippirii tippiro moyyo ngon, mi timminii dogudu an ndun, mi woni sella-findeejo e telen-ma gomdinal ngal. <sup>8</sup> Jooni non mido maranaa \*meetelol peewal ngol. Joomi on, on Naawoowo Feewudo, jonnay lan ngol ka palaande sakkitorde, ɗun non hinaa min tun, kono ko kala himmando feepitugol makko ngol kadi.

*Fii no Puulusa Waajori Timotee*

<sup>9</sup> Awa eto araa, tawaa mi ko ɓuri yaawude. <sup>10</sup> Ko fii Demaasi tertike lan, sabu yidugol mo oo aduna fewndiido. O yahii Tesalonii. Kiriskiisu kadi yahii Galaasi, Tiituusa kadi yahii Dalamaasi. <sup>11</sup> Ko min tun e Luuka wondi. Ardu e Markuusa, ko fii himo hitti e an fota fii golle ɗen. <sup>12</sup> Mi imminii Tikiiki Efeesi. <sup>13</sup> Nde hida ara, addoraa burmusu mo mi acciri Karpuusi on ka wi'etee ɗon Turuwaasi, e defte ɗen, tentinii guri windeteedi e mun ɗin. <sup>14</sup> Oo siyaaakeejo wi'eteedo Aleksander wafii lan boneeji buy, kono Joomiraado on jonnitay mo ittiri kuude makko ɗen. <sup>15</sup> An kadi reeno e makko, ko fii o dartike konguɗi men ɗin no tiidiri.

<sup>16</sup> Ko mi adii dandude hoore an ka jaawirdu, hay gooto wallitanooki lan, kono fow tertino lan. Wota ɗun jogitane ɓe. <sup>17</sup> Ko Joomiraado on wallitinoo lan, tiidiniimmi, fii no mi timminira yottingol Kibaaru Moyyo on, e fii no leyyi ɗin fow nanira ɗun. Awa kadi mi jattinaa hunduko ngayuuri ndin. <sup>18</sup> Ko Joomiraado on yaltintammi e kala kuugal bongal, o dandammi fii no o naadirammi ka nder laamateeri makko kammuyankeeri. Yo mangural wonan mo haa poomaa. Aamiina!

*Fii Salminaango ngon*

<sup>19</sup> Mi salminii Piriskiila e Akiila, e ɓeynguure Onesifoora nden. <sup>20</sup> Awa Arastuusa kaɓun no Korenti. Mi accu kadi Torofiimi no nawni ka saare Miletii. <sup>21</sup> Eto araa ado ndungude. Ebuluusu e Pudeniisi e Linuusa e Kaludiiyata, wondude e musibɓe ɓen fow salminii ma.

<sup>22</sup> Yo Joomiraado on wonda e maa, awa kadi yo moyyere makko nden wonu e mon.



## BATAKURU PUULUSA HAA E TITUUSA

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Alla e \*sahaabaajo mo Iisaa Almasiihu on todfii fii tiidingol gomdinal ben be Alla subii, adda be e goonga nawraydo e wuurigol no Alla faaliraa non, <sup>2</sup> fii yo be hebu tama'u \*ngurndan poomayankejan dan, dun ko dan ngurndan dan fodanoden ko adii saa'ijji din fud'faade, immorde e Alla, on mo faayataa. <sup>3</sup> E saa'i todfaado on, o banginiri daaluyee makko on waajuuji di mi halfinaa waajagol din, wano kanko Alla Dandoowo en on o yamiriri non.

<sup>4</sup> Mi salminii ma yo Tiituusa, an oo bid'fo an tigi e nder gomdinal ngal hawtud'en ngal. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu hisinoowo en on yede yurmeende e buttu.

### *Fii Golle Tiituusa den ka Suriire Kereeti*

<sup>5</sup> Ko mi accir-maa Kereeti ton, ko fii yo a gaynito fewnitagol ko heddi feewaali kon, jodfinaa kadi e saare kala ardotoobe \*moftal ngal, wano mi hollir-maa non. <sup>6</sup> Mo kala e maabe non no haani wonude aaden mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, hara kadi bibbe maabe ben ko gomdinbe, e maanaa hara be waawetaake toopireede angal peewal maa angal doftaare. <sup>7</sup> Awa no haani ka tawata ardotoodo dental ngal felnaaki, ko fii himo halfinaa ardagol beynguure Alla nden, ko dun wadi si hara hinaa mawntintiniido, hinaa seytinoowo, hinaa yaroowo, hinaa jaadudo, hinaa dabbiroowo miile, <sup>8</sup> kono yo taw ko o wernoowo hobbe, yidudo ko moyyi, nawrufo ngurndan mun dan faamu, feewudo, laabudo, waawudo hoore mun, <sup>9</sup> hara kadi ko o catiido e daaluyee haqiiqaajo on, hara ko no yaadiri e ko o jannaa kon, dun o waaway wakkilindirde heddiibe ben jannde sellunde nden, e hollugol liddotoobe nden jannde ben ellaaji maabe din.

<sup>10</sup> Ko fii buy ko murtube, yewtoobe yewtereeri mehi, daynoobe, tentinii ben wonbe e hakkunde \*Yahuudiyankeebe gomdinbe, catii e \*sunningol ben. <sup>11</sup> Awa yo kundule maabe den ombe, ko fii hiibe jiba beynguureeri goo fow jannirgol be ko haanaaka janneede fii hebirgol angal nundal. <sup>12</sup> Godfo e maabe, mo be wi'i ko annabaajo, no wi'i wonde, be Kereeti ben ko fenoobe, ko be kulle hunyude, reeredube, puybe. <sup>13</sup> Nden seeditoore-le ko goonga. Ko dun wadi bee feliraa be no sattiri fii no be hebira gomdinal laabungal, <sup>14</sup> e no be accira humagol e tindi Yahuudiyankeebe ben, e yamirooje iwrufo e yimbe be tawata ko selube goonga on. <sup>15</sup> Laafube ben kan, ko woni woo no laabani dun, kono yimbe tuunube be gomdinaa ben, hay huunde laabanaa dun, ko fii hakkillaaji maabe din e berde maabe den no tuuninaa. <sup>16</sup> Hiibe wi'i ko be andube Alla, kono kuufe maabe den no yeddi dun, ko fii ko be harmube, murtube, be waawataa laatinde kala kuugal moyyal.

## 2

### *Fii no Tiituusa Haani Waajorde Moftal ngal*

<sup>1</sup> An non yewtu ko yaadi e jannde sellunde nden kon, <sup>2</sup> wi'aa mawbe ben, yo be wonu waawube hoore maabe, teddintoobe, hara wonaa ubbitoobe, kono hara ko tabitube e gomdinal ngal e nder giggol e najaare.

<sup>3</sup> Yo woniran non kadi yummiraabe ben, hara jikku maabe on ko moyyo, hara be wonaali no'ooobe, maa yaroobe, be wona e jannugol ko moyyi, <sup>4</sup> hara be waajoto sukaabe rewbe ben yidugol moodiibe maabe ben e bibbe maabe ben. <sup>5</sup> Hara ko e nder faamu be nawri ngurndan maabe dan no laabiri, e no be wonira jom-suuduube moyyube, e no be yankinorana moodiibe maabe ben, dun haray daaluyee Alla on hoynetaake.

<sup>6</sup> Yamiraa kadi sukaabe worbe ben nawrugol ngurndan maabe dan e nder faamu. <sup>7</sup> E kala huunde hidfa haani wonande be misal e wadugol kuufe moyye. E nder ko jannataa kon, janniraa nundal e teddungal, <sup>8</sup> e yo kongudi maa din wonu selludi, di aybintaako, fii no liddotoobe en ben hersira, tawa be waawataa hebude bone woo mo be wowla en.

<sup>9</sup> Yamiraa kadi jiyaabe ben yankinanagol jeybe be ben e kala huunde, be dabba no be weltinira be, be reenoo e yeddondirgol e maabe. <sup>10</sup> Be reenoo kadi e nguyka, be bangina sella-findeyaagal timmungal, dun be teddinay gandal fii Alla Dandudo en on.

<sup>11</sup> Ko fii moyyere Alla nden, dun ko bundu kisiyee fii yimbe ben fow, feepii. <sup>12</sup> Nden moyyere no ne'a en, hinde yilta en e kala ko Alla api, hinde accintina en himmeeri aduna, dun en waaway nawrufo ngurndan men dan fewndo doo e nder faamu e peewal e wano Alla faaliraa non, <sup>13</sup> e nder ko tijjid'en tama'u sollitudo on kon, dun ko feepugol mangural Alla men on e Dandoowo en on, dun ko Iisaa Almasiihu. <sup>14</sup> O okkitirii hoore

makko kanko tigi fii men, fii sottugol en e kala ko boni, fii laβbinangol hoore makko jamaa subaado, himmando wadugol kuude moyye.

<sup>15</sup> Ko d'un haanudaa yewtude, wakkilinaa, felaa wa newnanaado yamirgol. Wota hay gooto yawito ma e d'un!

### 3

#### *Yamiroore fii Wadugol ko Moyyi*

<sup>1</sup> Andintin be hibe haani yankinanaade laamuuji d'in e laamiibe ben, be doftoo be, be hebilanoo kala kuugal moyyal. <sup>2</sup> Wota be hoynu hay gooto, maa be wona yeddondirteebe, kono be wona moyyuube, newiibe e telen-ma yimbe ben fow. <sup>3</sup> Ko fii hari enen kadi ko en faada-hakkilbe, be doftotaako, daynaabe, maccube kala himmeeji e mbeleede nedd'anke, wuuruube e nder hunyeendi e nawliigu, ajnaabe, e ajindirbe.

<sup>4</sup> Kono nde Alla, Dandudo en on, fejnini moyyuki makko kin e giggol makko ngol o yidi yimbe ben ngol, <sup>5</sup> o dandi en, hinaa non bay en wadii kuude feewude, kono ko e iwrude e yurmeende makko nden. O dandiri en lootirgol en tagiteede, heydintiniree \*Ruuhu Seniido on. <sup>6</sup> Ko Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, Alla tippiniri on Ruuhu e hoore men haa heewi, <sup>7</sup> fii no jogoreden feewube sabu moyyuki makko kin, e fii no waawiren ronirde \*ngurndan poomayankejan dan tanyiniden dan. <sup>8</sup> Koo ko mi wi'i doo ko haqiiqa. Mido faalaa yo a cato e d'ii piiji, fii no gomdinbe Alla ben fewtinira berde mun den e wadugol kuude moyye den. Ko d'un woni ko moyyi kon e ko nafata yimbe ben kon.

<sup>9</sup> Kono ko yo a reeno e yeddotire njoofoje den e fii lasilankaaku e poondiro e yeddondiro fii Sariya on, ko fii d'un ko meere, aldaa e nafa. <sup>10</sup> Kala wadoowo sendondiral, si a hajike mo nde wootere haa laabi d'idi, o jabaali, pottin mo takko maa. <sup>11</sup> Hida waawi fellitude sifa on neddo ko boyliido, junuubankeejo, on naawanii hoore mun.

#### *Fii Yamiroore Puulusa Sakkitorde nden*

<sup>12</sup> Tuma mi imminoyi oo wi'eteedo Artemaasi maa Tikiiki haa e maa, haray eto araa tawaa mi Nikopooli, ko fii ko don mi aadii wadugol ndungu ngun. <sup>13</sup> Wattanaa yiila kadi fii wallitagol oo bambanoowo ka sariya wi'eteedo Zenaasi e Apoloosi, fii wota hay huunde nakkir be e nder yaadu mabbe ndun. <sup>14</sup> Bee kadi be men ben ekkitoo haa waawa wadugol kuude moyye, fii wattangol yiila e kala sokola hittudo, d'un haray ngurndan mabbe dan wonataa meerejan. <sup>15</sup> Be mi wondi ben fow hiwrike ma. Mi salminii yidube en e nder gomdinal ben.

Yo moyyere Alla nden wonu e hoore mon on fow.

## BATAKURU PUULUSA HAA E FILIMUUNU

<sup>1</sup> Immorde e an min Puulusa, oo kasoojo sabu Iisaa Almasiihu on, wondude e Timotee oo musid'fo men, haa e oo gid'fo amen, wondid'fo amen e golle, d'un ko an Filimuunu, <sup>2</sup> wondude e Apifiyyata oo bandiraawo amen e Arkiipe oo wondid'fo amen e tippiro e haa e \*moftal wongal ngal ka suudu maa an Filimuunu.

<sup>3</sup> Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

### *Fii no Puulusa Weltorani Alla fii Filimuunu*

<sup>4</sup> Mid'fo duumii e jarnugol Alla an on e nder ko mi maandini fii maa e nder torndeeji an d'in, <sup>5</sup> ko fii mid'fo nanude no wowlee fii ko gomdindaa Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yiduf'aa yimbe Alla ben fow ngol kadi. <sup>6</sup> Mi torike yo gomdinal maa ngal hawtuden ngal wadu batte, andaa moyyere wonannde en e nder humondiral e \*Almasiihu on. <sup>7</sup> E hoore d'un mi hebii weltaare e wakkilaare buy sabu giggol maa ngol, ko fii ko sabu maa yo musid'fo, berde yimbe Alla ben buttiniraa.

### *Fii no Puulusa Fattorani Onesiiima ka Filimuunu*

<sup>8</sup> Ko d'un wadi, fii kala mid'fo mari hoolaare mawnde sabu Almasiihu on fii windangol ma ko haanud'aa wafude kon, <sup>9</sup> mid'fo yid'u-maa tororde giggol, wano min Puulusa mi woniri nii nayeejo e kasoojo kadi sabu Iisaa Almasiihu on. <sup>10</sup> Mi jeejii ma fii Onesiiima, on wontud'fo bid'fo an ka gomdinal fewndo mi jolkaa. <sup>11</sup> Hari o wonanii ma meere, kono jooni o nafete wano o nafirimmi non.<sup>a</sup>

<sup>12</sup> Awa mi neltii mo e maa, on mo tawata ko bernde an min tigi. <sup>13</sup> Mi faalano yo o wonu takko an, fii yo o wallan lonto-maa e nder ko mi jolkaa fii Kibaaru Moyyo on kon. <sup>14</sup> Kono hay fus mi faalaaka wafude e baawo fewjoore maa nden, fii wota kuude maa moyye den wonu karhaade, kono de wona anniyaade. <sup>15</sup> No gasa a seeduno e Onesiiima haa seeda, fii yo a hettitu mo haa poomaa. <sup>16</sup> Hara hinaa wa maccud'fo hande kadi, kono no buriri maccud'fo, wa musid'fo yid'aa'fo, tintinii telen-ma an min, ittii e sikke telen-ma maa, bay ko o maccud'fo, awa kadi ko o musid'fo gomdind'fo Joomi on.

<sup>17</sup> Si tawii hid'a jogori lan wa gollideteedo, haray jabir mo wa an min. <sup>18</sup> Si himo bonnu-maa, maa si himo jogani-maa god'dun, fawu d'un e hoore an. <sup>19</sup> Ko jungo an ngon tigi, min Puulusa mi windiri nduu batakuru, mi yobitoyte d'un, fii kala mi faalaaka wi'ude an tigi hid'a joganii mi god'dun, d'un ko ngurndan maa d'an. <sup>20</sup> Awa yo musid'fo, wadanan d'un sabu Joomiraad'fo on, buttinaa bernde an nden e telen-ma Almasiihu on.

<sup>21</sup> Ko e nder hoolorgol d'oftaare maa nden mi windiri, e hoore andugol a wafay furi ko mi wi'i kon. <sup>22</sup> E hoore d'un, ebbanan werde, mid'fo tanyinii yahugol ka mon sabu torndeeji mon d'in.

<sup>23</sup> Epafaraasi oo mo mi sokidaa ka kaso sabu Iisaa Almasiihu on, salminii ma, <sup>24</sup> wondude e Markuusa e Aristarke e Demaasi e Luuka, d'un ko ben wondibbe an e golle.

<sup>25</sup> Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon.

<sup>a</sup> 1:11 1.11 «Onesiiima» ko firi ko «nafa».

## **BATAKURU NABANAANDU YAHUUDIYANKEE'BE BEN**

*Fii no Iisaa Almasiihu on Burdi Malaa'ikaabe ben*

<sup>1</sup> Nde wonnoo Alla yewtiriino maamiraabe men ben annabaabe ben laawi buy e nooneji buy, <sup>2</sup> Alla yewtiri en ka palaade sakkitore doo Bid'fo on. O wadi mo ronoowo e kala huunde, awa ko on o tagiri aduna on. <sup>3</sup> Ko on Bid'fo woni jalbeendi annoora Alla on, ko kanko woni mbaadi Alla ndin tigi. Ko on Bid'fo woni tambitiido kala huunde rewruude e daaluyee makko dolnufo on. Nde o laatinnoo labbingol yimbe ben junuubaaji maβbe din, o joodoyii ka sengo naamo Alla Mawfo on ka kammuuli, <sup>4</sup> o woni burdo malaa'ikaabe ben, wano innde nde o roni nden burdiri de maβbe den non.

<sup>5</sup> Ko fii ko hombo e malaa'ikaabe ben Alla daalani:

«Ko an woni Bid'fo an on, hande a wonii mo an»,<sup>a</sup>  
maa o daalani kadi:

«Mi wonanay mo Baaba,  
o wonanammi Bid'fo.»<sup>b</sup>

<sup>6</sup> Bay o addii Afo on ka nder aduna, o daali kadi:

«Yo malaa'ikaabe Alla ben fow sujjan mo.»

<sup>7</sup> Fii malaa'ikaabe ben o daali:

«O wafay malaa'ikaabe makko ben hendu  
e kurkaadi makko din dende yiite.»<sup>c</sup>

<sup>8</sup> Kono fii Bid'fo on o daali:

«Jullere maa laamu nden, yaa an Alla, luttay haa poomaa,  
labbooru maa laamu ndun ko labbooru peewal.

<sup>9</sup> A yidii peewal ngal, a apii angal peewal ngal.

Ko dun wadi si Alla Joomiraado maa on

toɗɗor maa nebban weltaare buri wondiβbe maa ben.»<sup>d</sup>

<sup>10</sup> E hoore dun o daali kadi:

«Yaa an Joomiraado, ko an wallini ndelo leydi ndin ka fud'foode,  
awa kadi kammuuli din ko juude maa den tagiraa.

<sup>11</sup> Di lannay, kono an a luttay,

ɗi fow ɗi nawyiray wa dolokke,

<sup>12</sup> jobbiraa ɗi wa waanaare,

e hoore dun ɗi waylirte wa dolokke.

Kono an a wa'ay no wa'udaa,

awa kadi, duubi maa din lannataa.»<sup>d</sup>

<sup>13</sup> E ko hombo e malaa'ikaabe ben o daalani:

«Joodor ka sengo an naamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»<sup>e</sup>

<sup>14</sup> Hara bee malaa'ikaabe fow, hinaa be ruuhuji kurkotoodi, nulaadi fii gollangol ronoobe kisiyee ben?

## 2

*Fii Kisiyee Mawfo on*

<sup>1</sup> Ko dun wadi, hidfen haani cataade fota e ko nanufen kon, fii wota en selu. <sup>2</sup> Ko fii, si konguɗi ɗi malaa'ikaabe ben hewtini maamiraabe men ben din haqinqinaama, awa kadi kala bonnere e noone geddi yobiraama ko handi kon. <sup>3</sup> haray ko honno daɗiroyten si en wedditike e sifa oo kisiyee mawfo? Ko Joomi men on tigi adii fejjinde mo, onsay non nanunoobe mo ben haqinqinani en. <sup>4</sup> Allaahu on seeditodi e maβbe, o ɓanginiri dun kuude e maandeeji e noone kaawakeeji moyyi e sendirgol dokke \*Ruuhu Seniido on wano o yidiri non.

*Fii Ardotoodo Yimbe ben ka Kisiyee*

<sup>5</sup> Hinaa malaa'ikaabe ben Alla yankinani oo aduna aroyoowo mo wowleten fii mun on. <sup>6</sup> Kono godfo no seeditii nokku goo, wi'i:

«Ko hondun woni nedfo fii no anditiraa fii makko, yaa an Alla,  
e ko woni bii neddanke fii yo a danko mo?»

a 1:5 1.5a Zab. 2.7    b 1:5 1.5b 2Sam. 7.14    c 1:7 1.7 Zab. 104.4    d 1:9 1.9 Zab. 45.7-8    d 1:12 1.12 Zab. 102.26-28    e 1:13 1.13 Zab. 110.1

<sup>7</sup> A wadīi mo e ley malaa'ikaabe ben e nder seeda nii,  
a taaranii mo \*meetelol mangu e teddungal,  
a wadīi mo e hoore kuude juude maa den,

<sup>8</sup> a wadīi piiji dīn fow e ley koyde makko.»<sup>f</sup>

E nder yankinangol mo piiji dīn fow, alaa ko Alla acci yo ronku yankinanaade mo, kono haa jooni en yi'aali ka piiji dīn fow yankinanii mo. <sup>9</sup> Kono non e hino ko tawden kon: bawto o wadeede e ley malaa'ikaabe ben fii saa'ihun nii, kanko Iisaa o wadanaama meetelol mangu e teddungal sabu mayde nde o tampiri nden, fii, tippude e moyyere Alla nden, yo o maayan yimbe ben fow.

<sup>10</sup> E dow ardagol faybe buy ka mangu, tawi no hawrani on Tagudo piiji fow, e mo piiji dīn fow wonani on, laatinirgol Iisaa timmudo e nder tamperejeji, on Sincudo kisiyee maŋbe on. <sup>11</sup> Ko fii, ko \*labbindo on e \*labbinaabe ben fow woni iwdi wootiri. Ko dūn wadī kanko Iisaa o hersiraa noddirgol be musibbe, <sup>12</sup> wano o wi'iri Alla non wonde:

«Mi jantanto musibbe an ben innde maa nden,  
mi mantoyte ka hakkunde tumbondiral.»<sup>g</sup>

<sup>13</sup> O wi'i kadi:

«Mi waday hoolaare an nden e makko.»

Awa kadi:

«E hino lan, min e faybe be Alla okkimmi ben.»<sup>h</sup>

<sup>14</sup> Awa nde tawnoo faybe ben no mari yi'ayan e bandu, kanko Iisaa kadi ko wano non o tawdiraa e maŋbe, fii, rewruude e mayde makko nden, yo o muncu on joginooɗo bawgal mayde nden, dūn ko Ibuliisa, <sup>15</sup> e fii yo o jattin kala wonnoobe e nder maccangaaku e nder ngurndan mun sabu kulol mayde. <sup>16</sup> Bay, pellet wonaa malaa'ikaabe ben o ari faabagol, kono ko jurriya Ibraahiima on o ari faabagol. <sup>17</sup> Ko dūn wadī si himo haanunoo nandude e musibbe makko ben few, fii no o wonira \*yottinoowo mawɗo sadaka ka Alla, yurmeteɗo, holniido e nder golle Alla den, fii no jamaa on heŋira yaafuyee junuubaaji. <sup>18</sup> Bay kanko tigi o tampii fewndo o ndarndaa, himo waawi faabaade wonaabe e ndardeede ben.

### 3

#### *Fii no Iisaa Almasiihu on Burdiri Muusaa*

<sup>1</sup> Ko dūn wadī, yo musibbe an laabuŋbe, be mi hawti noddaandu Alla ndun, feŋee miijo mon ngon e hoore mo Alla toɗɗii neli on, on \*Yottinoowo mawɗo sadaka ka Alla, on mo qirritiden ka gomɗinal men, dūn ko Iisaa. <sup>2</sup> O wonno sella-findeejo e telen-ma on Toɗɗiido mo, wano Muusaa wonirnoo non e nder suudu Alla ndun fow. <sup>3</sup> E hoore dūn, tawaama ko o Rindandoo mangu buri ngu Muusaa ngun, ko fii darnudo suudu on no mari teddungal buri suudu ndun tigi. <sup>4</sup> Ko fii kala suudu ko godɗo darni dūn, kono ko kanko Alla darni kala huunde. <sup>5</sup> Muusaa kapun wonno kurkaadu sella-findeejo e nder suudu Alla ndun fow, fii seeditagol ko Alla daaloyta kon. <sup>6</sup> Kono \*Almasiihu on kan ko Bidɗo sella-findeejo e hoore suudu Alla ndun. Ko enen woni suudu makko ndun, si en catike fota e wakkilaare e hoolaare nde jogiden fii ko tanyiniden kon.

#### *Fii Fowtaare Maranaande Jamaa Alla on nden*

<sup>7</sup> Ko dūn wadī, wano \*Ruuhu Seniido on wi'iri non:

«Si on nanii kongol makko ngol hande,

<sup>8</sup> wota on sattin berde mon den,

wa fewndo maamiraabe mon ben murtannoo mi,  
be ndarndii mi ka wulaa,

<sup>9</sup> ka be liggitunoo mi d'on, be ndarndii mi,

be yi'uno kuude an den e nder duubi cappande nay.

<sup>10</sup> Ko dūn wadī si mi tikkani ngun jamaanu, mi wi'i:

«Berde maŋbe den ko selude saa'i kala,  
be andaali laawi an dīn.»

<sup>11</sup> Mi woonduno e nder tikkere an nden wonde:

«Be naatataa ka fowtaare an few!»<sup>i</sup>

<sup>12</sup> Awa, reenee, yo musibbe, fii wota hay gooto e mon heŋu bernde bonnde e bernde nde gomɗinal tabitaa e mun, haa ka yiltodon e baawo Alla Wuuruɗo on. <sup>13</sup> Kono wakkilindiree hakkunde mon pande woo, yeru no wi'eede hande, fii wota hay gooto e mon sattinir bernde mun d'aynireede junuubu. <sup>14</sup> Ko fii en wonii kafiduŋbe e Almasiihu

on, si tawii en jogitike fota pelltal men aranal ngal haa ka sakkitorun, <sup>15</sup> wano bindi dɪn wi'iri non wonde:

«Hande si on nanii hito makko ngon, wota on sattin berde mon dɛn wa fewndo murtaldu ndun.»<sup>j</sup>

<sup>16</sup> Ko hombe woni ben murtannoobe Alla, ɓawto be nanude kongol makko ngol? Hinaa bee be Muusaa ardinoo, yaltini \*Misira? <sup>17</sup> E ko hombe woni ben be Alla tikkannoo e nder dɪi duubi cappande nay? Hinaa bee wadunoobe junuubu, maayi ka wulaa? <sup>18</sup> E ko hombe o woondannoo naataata ka fowtaare makko, si hinaa yeddube ben? <sup>19</sup> Awa en yi'ii be waawaali naatude ka fowtaare makko, sabu ngal gomɔinal.

#### 4

<sup>1</sup> Ko dɪn wadi, yeru fodaari fii naatugol ka fowtaare makko no lutti, haray hulen wota goddo e mon aru e tawdeede e ronkoobe naatude ben. <sup>2</sup> Ko fii Kibaaru Moyyo on feppinanaama en, wano beya non, kono kongol ngol be hedii ngol nafaali be huunde, ko fii ko be nanunoo kon, be jabiraano gomɔinal. <sup>3</sup> Kono enen gomɔinbe ben, en naatay e nden fowtaare nde o innunoo wonde:

«Mi woondii e nder tikkere an nden, be naatataa ka fowtaare an few!»<sup>k</sup>

E hin-le, Alla gayniino golle mun dɛn gila ka fudfoode aduna on. <sup>4</sup> Ko fii himo daali nokku goo ka bindi fii jalaande jeedɔfabere nden wonde:

«Ka jalaande jeedɔfabere Alla fowtino e gollleeji makko dɪn fow.»<sup>m</sup>

<sup>5</sup> Himo daali kadi fahin dɔo:

«Be naatataa ka fowtaare an few!»<sup>n</sup>

<sup>6</sup> Nde tawnoo no heddanii wobbe goo fii naatoygol ton, e hin-le kadi attinoobe hendaade Kibaaru Moyyo on kapun naataano sabu angal gomɔinal maɓbe ngal, <sup>7</sup> e yeeso dɪn buy Allaahu on daaluno kadi iwruude e Daawuuda, o toɔɔɔɔ jalaande, o inni nden «hande», wano siforanoo non dow dɔo:

«Hande si on nanii hito makko ngon, wota on sattin berde mon dɛn.»<sup>p</sup>

<sup>8</sup> Si tawiino Yaasuwa<sup>l</sup> yediino be nden fowtaare, Alla wowlataano ɓawto dɪn fii jalaande goo. <sup>9</sup> Awa jaka no lutti \*jalaande fowteteende e mun fii jamaa Alla on. <sup>10</sup> Ko fii kala naatudo ka fowtaare Alla, o fowtoto kadi e golle makko dɛn, wano Alla fowtornoo de mun dɛn non.

<sup>11</sup> Awa etoden naatugol ka fowtaare makko dɛn, fii wota hay gooto falju, jokka be doftaaki ben.

<sup>12</sup> Ko fii, daaluyee Alla on ko wuurudo duncoowo, himo weli ɓuri kaafa ka mbelɔe dɔɔi, ko naataydo haa hakkunde ruuhu e wonkii, e hakkunde jokke e mbuso, o naawa mbeleede e mijooji bernde. <sup>13</sup> Alaa ko tagaa ko o yi'ataa, fow no wallinaa, wadaa e kene yeeso on mo hunoytoden.

#### *Fii no Iisaa Woniri Yottinoowo Mawɔo Sadaka*

<sup>14</sup> Bay hiden mari hoorejo mawɔo \*yottinoobe sadaka ka Alla, tayitudo kammuuli dɪn, dɪn ko Iisaa \*Bidɔo Alla on, catoden e qirritannde gomɔinal men ngal. <sup>15</sup> Ko fii en maraa yottinoowo mawɔo mo waawataa faamude lo'ere men nden, kono o ndarndoranooma wano men non e dɔi fow, e hoore o wadaali junuubu. <sup>16</sup> Awa ɓadoren hoolaare ka jullere laamu, ka sulfu on heboytoo ton, fii no hebiren yurmeende e moyyere ko wonana en ballal fewndo haanani en.

#### 5

<sup>1</sup> Awa, kala \*yottinoowo mawɔo sadaka ka Alla, subaado e hakkunde yimbe ben, ko jodɔɔniraa ko fii yimbe ben, fii ko wada gollleeji Alla dɪn, fii no be weebitira dokke e sadakaaji fii junuubaaji dɪn. <sup>2</sup> Himo waawi yurmeende be faamaa ben e selube ben, ko fii kanko tigi lo'ereji no hundi mo. <sup>3</sup> Awa ko sabu nden lo'ere wadi si himo haani ittande hoore makko sadaka, o ittana jamaa on kadi sadakaaji fii junuubaaji maɓbe dɪn. <sup>4</sup> Kono hay gooto waawataa hebande hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawɔo sadaka. Ko Alla yedɔata dɪn, wano o toɔɔɔɔ \*Haaruuna non.

<sup>5</sup> Ko wano non kadi, hinaa \*Almasiihu on tigi yedi hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawɔo sadaka ka Alla, kono ko Wi'udo mo on wonde:

<sup>j</sup> 3:15 3.15 Zab. 95.7-8    <sup>k</sup> 4:3 4.3 Zab. 95.11    <sup>m</sup> 4:4 4.4 Fud. 2.2    <sup>n</sup> 4:5 4.5 Zab. 95.11    <sup>p</sup> 4:7 4.7 Zab. 95.7    <sup>l</sup> 4:8 4.8 Ko «Yaasuwa» on wondunoo e Muusaa fewndo o yawata ka fello. Ko Yaasuwa on ardinoo jamaa Isra'iila on, naadi be leydi fodaandi ndin.

«Ko an woni Bi'd'fo an on, hande a wonii mo an.»P

<sup>6</sup> Wano non himo wi'i kadi nokku goo:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa wano \*Maaliki-Siddiiqu non.»Q

<sup>7</sup> E hoore d'un, e nder ngurndan makko d'an ka hoore leydi, kanko Iisaa o weebitanoo on Gasoowo mo dandude mayde nden gondi e torndeeji e nder ewnagol ko tiidi. Alla jaabinani mo sabu ko o yankinaninoo mo kon. <sup>8</sup> Fii kala ko o \*Bi'd'fo Alla, o andi ko woni doftaare e nder ko o tampi kon fow. <sup>9</sup> Bay wonii o wa'daama Timmu'do, o wonani doftiife mo ben fow bundu kisiyee poomayankeejo. <sup>10</sup> Onsay Alla todfii mo yottinoowo maw'do sadaka ka Alla wano Maaliki-Siddiiqu non.

#### *Fii Reenagol e Selugol Gom'dinal*

<sup>11</sup> Hiden mari piiji buy ko wowlen e fii d'un, hara ko piiji buy mettudi sifaade, ko fii on wonii mettube faaminde. <sup>12</sup> E hin-le, e oo saa'i d'oo hidon haanunoo wonude jannoo'be, kono hidon handi kadi e janneede yi'al daaluyeeji Alla d'in. Fewndo d'oo ko bira handu'don e mun, hinaa naametee. <sup>13</sup> On jokku'do yarugol bira, haray alaa faamu woo e fii daaluyee faaminay'do ngurndan feewudan d'an, ko fii haray haa jooni ootigi ko boobo. <sup>14</sup> Mokobaabe ben kapun, ko naametee teddu'do be naamata, ko fii tippude e kuude ma'bbe den hakkille ma'bbe den no eltanii sendindirgol ko boni e ko moyyi.

## 6

<sup>1</sup> Ko d'un wadi, sutanofen jannde yoyunde nden, feyyen jannde baggere fii \*Almasiihu on nden, hara en fuddi'taaki jannugol fii tuubugol kuude nawray'de e mayde d'en, e fii gom'dingol Alla, <sup>2</sup> e \*lootagol maande kisiyee, e \*fawugol juu'de, e immitagol may'be ben, e jaawoore poomayankeere nden. <sup>3</sup> Ko d'un wadeten si Allaahu on newnii.

<sup>4</sup> Fii ndayginananoo'be, mettii dokkal kammuyankewal ngal, tawdaa e hendiife \*Ruuhu Seni'ido on, <sup>5</sup> mettii moyyuki daaluyee Alla on wondude e doole aduna aroyoowo on ben kan, <sup>6</sup> si be aru e selude gom'dinal ngal, be waawetaake yilteede ka tuubuubuyee han kadi, ko fii haray kam'be tigi be fempitike \*Bi'd'fo Alla on, e hoore d'un be aybinii mo e kene. <sup>7</sup> Nde leydi yari ndiyan saayoojan soono woo, ndi fudini pud'i wondudi e nafa fii mo ndi remanaa on, haray hindi wondi e barki Alla. <sup>8</sup> Kono si tawii ko bulle e kebbe ndi funnata, haray hinaa ndi huunde, ko ndi fadondirndi e kuddi, sakkitora sunneede.

<sup>9</sup> Hay si men yewtirii nii, yo yib'be amen, haray me'den hoolii hidon e laawol moyyol e telen-ma kisiyee on. <sup>10</sup> Ko fii Alla hinaa mo feewaa, sakko o yejjita kuude mon d'en, e giggol ngol hollu'don fii innde makko nden, e golle de wadu'don d'en e de wadanton d'en kadi yim'be Alla ben. <sup>11</sup> Kono me'den faalaa yo mo kala e mon hollir nii wakkilaare wootere nden e telen-ma pellital timmungal fii ko tanyiniden kon haa ka sakkitorun. <sup>12</sup> Ko d'un wadi, wota on wonu aamu'be, kono pembee ben hebirnoo'be ndondi fodaandi ndin gom'dinal e mujal.

#### *Fii Fodaari Alla ndi Firtotaako ndin*

<sup>13</sup> Ko d'un wadi, nde Alla wadannoo Ibraahiima fodaari ndin, o tawno o waawataa woondirde ko buri mo kanko Alla mawnude, o woondiri hoore makko kanko tigi, <sup>14</sup> o wi'i:

«Pellet, mi waday barki e maa fota, mi yajjay jurriya maa on yajpudee.»T

<sup>15</sup> Ko e nder d'un, bay wonii Ibraahiima habbika e nder mujjaare, o hebi non ko o fodanoo kon. <sup>16</sup> E hin-le, yim'be ben no woondira ko buri be mawnude, nden woondoore wonana be seede fii rawnoode kala yeddondiral. <sup>17</sup> Ko wano non, hakkee ko Alla faalanoo hollude ronoobe fodaari makko ndin ben noone no anniyee makko on firtortaa, o wadirno d'un woondoore <sup>18</sup> fii, sabu d'ee kuude d'idi de waylotaako, de tawata gasataa ka Alla fena, no enen fattiife ben hebiren wakkilaare tiidunde fii tamagol e tama'u mo Alla weebitani en on. <sup>19</sup> On tama'u no wa'ani en wa saanirgal tiifungal hollonii fii ngurndan men d'an, rewoowo ka \*wirngallo fii naatugol ka nder \*nokkuure hormorde mawnde nden, <sup>20</sup> d'un ko ka Almasiihu on naati d'on fii men wa fertani'ido en laawol, o woni \*yottinoowo maw'do sadaka ka Alla haa poomaa, wano \*Maaliki-Siddiiqu non.

## 7

#### *Fii no Maaliki-Siddiiqu Woniri Yottinoowo Sadaka*

<sup>1</sup> Ko \*Maaliki-Siddiiqu on wonnoo lando Salaam, e \*yottinoowo sadaka ka Alla Jom Bural on. O yahi, o fottoyi e Ibraahiima fewndo ko on iwtata fooloygol lam'be ben, kanko

Maaliki-Siddiiqu o du'anii mo. <sup>2</sup> Ibraahiima jonni mo sappabun e di fow. Ko adii kon taho, innde Maaliki-Siddiiqu nden no firi <lando peewal>. E hoore d'un kadi ko o lando Salaam, e maanaa lando buttu. <sup>3</sup> Kono o alaa neene, o alaa baaba, o alaa iwdi, o alaa fudfoode, o alaa kattudi ngurndan. O wa'i wa \*Bidfo Alla, o woni yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.

<sup>4</sup> Ndaaree ko haa honto o mawni, on mo Ibraahiima mawfo on tigi jonni sappabun mun e nder ko o heboyi kon! <sup>5</sup> Sariya on todfii e biibe \*Lewi ben wonugol yottinoobe sadaka ka Alla e yantoohe sappabun e hoore ko jamaa \*Isra'iila on hebi kon fow, d'un ko e ben ben-gootoohe maabe, fii kala ben ko be jurriya Ibraahiima. <sup>6</sup> Kono Maaliki-Siddiiqu, mo tawdaaka e jurriya Lewi on, o hendike sappabun Ibraahiima on, e hoore d'un, o du'anii on hendiifo fodaariiji d'in. <sup>7</sup> E hin-le yeddotaako ko mawfo on du'antoo tosooko on. <sup>8</sup> E hin-le, e telen-ma yottinoobe sadaka ben ka bolondaa Lewi, ko maayaybe woni hendaade sappabun d'un, kono e telen-ma Maaliki-Siddiiqu kan, ko wuurufo woni ko hendii, wano seeditora non. <sup>9</sup> Ka rabbindinnde, Lewi, oo wondo hendaade sappabun d'un, o yobiino ko makko kon rewrude e Ibraahiima. <sup>10</sup> Ko fii hari himo ka keeci ben makko wa fewndo ko Maaliki-Siddiiqu yahi fottugol e Ibraahiima.

*Fii no Almasiihu on Woniri wa Maaliki-Siddiiqu*

<sup>11</sup> Ko rewrude e yottinoobe sadaka ka gorol Lewi ben jamaa Isra'iila on hendornoo Sariya on. E hin-le, si tawno golle ben yottinoobe sadaka ko timmunoohe, harayno ko fii hondun haanannoo wadugol yottinoowo goo wano Maaliki-Siddiiqu non, hara hinaa wano \*Haaruuna non? <sup>12</sup> Ko fii si aada wonugol yottinoobe sadaka ben waylike, haray no haani kadi ka Sariya on waylee. <sup>13</sup> Ko fii on mo d'ii piiji wowli fii mun on, ko jeyaado e bolondaa goo mo hay gooto todfaaka e mun fii golle \*layyorde nden. <sup>14</sup> E hoore d'un, wano andirden non tigi, Joomi men on ko feepudo e bolondaa \*Yahuuda on. E telen-ma wonugol yottinoobe sadaka, Muusaa wowlaali few fii on bolondaa.

<sup>15</sup> Dundoo kadi no furi banginde si yottinoowo sadaka goo feepirii wa Maaliki-Siddiiqu, <sup>16</sup> wontufo yottinoowo sadaka, hara hinaa tippude e Sariya yubbondirfo e gorol lannoowol, kono ko tippude e doole ngurndan dan lannataa dan. <sup>17</sup> Bay no seeditaa wonde:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa, wano Maaliki-Siddiiqu non.»<sup>s</sup>

<sup>18</sup> Awa, ko yamiraa baawo doo kon ittaama, sabu lo'ere mun nden e mehidugol mun ngol, <sup>19</sup> ko fii Sariya on waawaali timminde huunde. Kono en addanaama tama'u burfo moyyude mo badoren Alla.

<sup>20</sup> Dun non wadaaka e baawo woondoore. Beya non kapun wontii yottinoobe sadaka ka Alla e baawo woondoore, <sup>21</sup> kono kanko Iisaa o wontirno d'un woondoore, bay Alla daalanno mo d'undoo:

«Mi woondii, mi firtataa,

ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.»<sup>t</sup>

<sup>22</sup> Ko d'un wadi si Iisaa wonii holnudo \*ahadi burndi hittude ndin. <sup>23</sup> E hoore d'un, hari ben yottinoobe sadaka no woodunoo buy, ko fii hari mayde nden no hadi be duumagol e golle maabe den. <sup>24</sup> Kono Iisaa kapun, bay tawii himo wuuri haa poomaa, golle makko yottingol sadaka den lannataa. <sup>25</sup> Ko d'un wadi kadi, himo waawi dandude few ben wonde badorde Alla sabu makko kanko Iisaa, bay himo wuuri haa poomaa fii fattanagol be.

<sup>26</sup> Ko wano on yottinoowo mawfo sadaka tigi haanannoo en, hara ko \*seniifo, mo bonnaali, mo aldaa e junuubu, seedufo e junubanke'en, e burfo kammuuli d'in banteede, <sup>27</sup> mo hatonjinaa e ittugol sadakaaji wano yottinoobe mawbe ben ittirta pande woo sadakaaji fii junuubaaji maabe d'in, kambe tigi taho, e di jamaa on d'in kadi. Iisaa wadii d'un nde wootere ko yoni fii saa'iji d'in fow, e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. <sup>28</sup> Sariya on kapun, be todfotoo ben fii wonugol yottinoobe sadaka mawbe ko yimbe lo'ube, kono daalol woondoore nden sawto Sariya on todfike Bidfo on, on wondo Timminaado haa poomaa.

## 8

*Fii Ahadi Heyri ndin e Nokkuure Hormorde Mawnde nden*

<sup>1</sup> Awa e hino nafa tobbere nde wonden yewtude fii mun nden: hid'en mari wano oo \*yottinoowo mawfo sadaka ka Alla, joodiifo ka sengo naamo jullere laamu Alla Mawfo



on ka kammuuli. <sup>2</sup> Ko o golloowo ka nder nokkuure hormorde, d'un ko ka \*rewirdu goongaaru, hara hinaa ndu yimbe ben darni, kono ko Joomiraado on.

<sup>3</sup> Kala yottinoowo mawdo ko todforaara ko fii weebitangol Alla dokke e sadakaaji, bee yottinoowo men mawdo on kadi heba god'dun ko o weebita. <sup>4</sup> Si tawno himo ka hoore leydi, o wonataano yottinoowo sadaka, bay no woodi weebitoobe dokke, hara ko no yaadiri e Sariya on. <sup>5</sup> Ben no wadude dewal ngal tawata ko mbaadi e d'owdi goongaaji kammuyankeeji d'in, wano Muusaa banginiranaa non fewndo ko o darnata rewirdu ndun, Alla daalani mo: «Ndaaru, a wadiray fow noone no holliradfaa non ka hoore fello.»<sup>u</sup> <sup>6</sup> Kono jooni, \*Almasiihu on hebii golle burde mawnude de beya den, no o woniri non holnudo \*ahadi burndi moyyude ndin, sincaandi e fodaariiji burdi keldude d'in.

<sup>7</sup> Si tawno ahadi araniri ndin wonno ndi felnaaki, hewtataano ka wonndi dabbee. <sup>8</sup> E hin-le ko e hoore feloore Alla daalani jamaa mun on:

«Kanko Joomiraado on o daali:

«Nalaande no aroya nde mi yettodyota  
e yimbe \*Isra'iila ben  
e yimbe \*Yahuuda ben ahadi heyri.

<sup>9</sup> Ndin ahadi wa'oytaa wa  
ndi mi ahodunoo e baabiraabe mabbe ben ndin,  
wa fewndo mi tambitornoo be juude an d'en  
fii yaltingol be Misira,  
ko fii be hunnaali ahadi an ndin.»

«Joomiraado on daali:

«Min kadi jooni mi huccii be.

<sup>10</sup> E hino non ahadi

ndi mi ahodyota e yimbe Isra'iila ben  
bawto dee palaafde d'oo.»

«Joomiraado on daali:

«Mi wadoyay sariyaaji an d'in ka miijo mabbe,  
mi winda di ka berde mabbe,  
min mi wona Alla mabbe,  
kambe kadi be wona jamaa an.

<sup>11</sup> Hara be hatonjinaa e jannindirgol  
maa fillitanagol wondid'fo mun maa musid'fo mun,  
wi'a: Bee andaa Joomiraado on!

Ko fii fow andoyay lan,  
gila e burdo fandude on  
haa e burdo mawnude on.

<sup>12</sup> Ko fii mi yaafoyto ellaaji mabbe d'in,  
mi hakkilanoytaa e junuubaaji mabbe d'in.»<sup>w</sup>

<sup>13</sup> Ka o inni ndin ahadi heyri d'on, ko d'on o watti araniri ndin hinndi. E hin-le hinndi ndin nawyii, no e moggo mulugol.

## 9

### *Fii Dewal Adunayankewal ngal e Kammuyankewal ngal*

<sup>1</sup> Ahadi\* araniri ndin kadi no marnoo aadaaji mun yaadudi e dewal, wondude e nokkuure mun hormorde ka aduna d'oo. <sup>2</sup> E hoore d'un, \*rewirdu wadanooma. Nokkuure aranere nden e ndun rewirdu no wi'etenoo hormorde, ka jod'dinirde pitilli nden wonnoo d'on, e taabal ngal e bireediije weebitanaafe Joomiraado on d'en. <sup>3</sup> E hoore d'un, baawo \*wirngalloo dimmo ngon, tawi no d'on nokkuure wi'etenoonde \*hormorde mawnde nden. <sup>4</sup> Tawi hinde wondunoo e sunnirde urngallooji tafiraande kanje, e \*kankiranwal seeditoore hoobiraangal kanje haa hunditi. Tawi no e nder maggal loonde kanje wadornde «\*manna», wondude e tuggordu \*Haaruuna ndun, ndu tawata hari fiinii, e alluuje maande ahadi d'en. <sup>5</sup> Tawi no ka hoore kankiranwal nandollaaji \*serubiina Mangural ngal, omborde maggal on, d'un ko ka junuubaaji d'in yaafetee d'on, no duwiraa<sup>y</sup> gabitanji majji d'in. Kono hinaa fewndo d'oo haanuden wowlugol fensita fii kun kala e koy piihoy.

<sup>6</sup> Nde tawnoo d'un fow ko non jod'diniranoo, \*yottinoobe sadaka ka Alla ben naatayno soono woo ka nokkuure aranere e nder rewirdu ndun, fii wadugol golle diina mabbe

kan. <sup>7</sup> Kono ka \*nokkuure hormorde mawnde, ko yottinoowo mawdo on tun naataynoo ton nde wootere e nder hitaande nden, e hoore addorgol yiiyan ko sakkoo fii hoore mun e fii ellaaji dī jamaa on wadiri angal andude. <sup>8</sup> Ruuhu\* Seniido on no holliri en telen doo wonde fatal nokkuure hormorde mawnde nden udditaaki, fannamaa rewirdu aranuru ndun no luttu. <sup>9</sup> Hid'en mari doo misal feppingal goongaaji fewndiidi hande dīn. Dun fow no bangini wonde dokke e sadakaaji, ko weebitoranoo nii Alla, waawataa labbinde bernde on rewiroowo non. <sup>10</sup> Ko dundoo woni yamirooje neddanke tun yuɓɓondird'e e jaameteji e njaramji e noone salligiji, yamiraade haa pande Alla heydintini piiji dīn fow.

<sup>11</sup> Kono \*Almasiihu on ardii wa yottinoowo mawdo sadaka fii moyyereji fewndiidi dīn. O tayiti rewirdu burndu mawnude ndun e burndu timmude ndun, ndu tawata hinaa darniraandu juude yimbe, e maanaa ndun hinaa ndu oo aduna. <sup>12</sup> O naatii ka nokkuure hormorde mawnde nde wootere ko yoni haa poomaa, rewruude e yiiyan makko dan tigi, hara hinaa rewruude e yiiyan ciikuliji e jalbi. Ko nii o yediri en cottudi poomayankeeri. <sup>13</sup> Si tawii yiiyan ciikuliji e ga'i na'i e ndoondi wiige, ko wiccitee junjee e hoore yimbe be laabaa, no labbina be ka bandu, <sup>14</sup> kono Almasiihu on kapun ko hoore mun tigi ittani Alla sadaka e baawo ella, e hoore ardoreede Ruuhu Poomayankeero on, ko haa honto non yiiyan makko dan labbinta berde men, itta en e kuude nawrayde en e mayde, fii no rewiren Alla Wuurudo on!

<sup>15</sup> Ko dūn wadī si ko kanko woni holnuɗo ahadi heyri ndin, fii yo noddabe ben hendo ndondi poomayankeeri ndi Alla fodi be ndin. Ko fii mayde makko nden wonii sadaka fii sottugol be e dīn bonnereji wadaadi ka fewndo ahadi hinndi. <sup>16</sup> Ko fii, ka wasiyannde nden woni d'on, haray no haani ka mayde wasiyiido on andee. <sup>17</sup> Wasiyannde nden non laatike woo bawto mayde nden, ko fii nde alaa nafa fewndo wasiyiido on wuuri. <sup>18</sup> Ko dūn wadī, ahadi araniri ndin tigi, ndi udditaaka e baawo hibbugol yiiyan. <sup>19</sup> Bay Muusaa gaynii weebitande jamaa on fow kala yamiroore, wano de woniri non ka Sariya, o yetti yiiyan ga'i na'i e ciikuliji e ndiyan e gaara boɗe, o wicciri deftere nden e jamaa on baapal no wi'ee \*hisooɗu, <sup>20</sup> e hoore himo wi'a: «Dundoo ko yiiyan ahadi ndi Alla yamiri fii mon ndin nii.»<sup>Y</sup> <sup>21</sup> Ko wano non kadi, o wicciri rewirdu ndun e aalaaji gollirteedi fii diina dīn yiiyan. <sup>22</sup> E telen-ma Sariya on, fayda fow ko yiiyan labbiniraa, ko fii yaafuyee alaa e baawo hibbugol yiiyan.

<sup>23</sup> Din aalaaji lontiidi goongaaji kammuyankeeri, no haanunoo labbinireede oo noone doo, kono no haaniri non ka haqiiqaaji kammuyankeeri dīn labbiniree sadakaaji burdi moyyude. <sup>24</sup> Ko fii Almasiihu on naataali e nder nokkuure hormorde wadiraande juude neddanke, pembinaande goongaare nden, kono ko ka kammu tigi fii no o weebitorana en jooni yeeso Alla. <sup>25</sup> O naatiraali fii ittugol hoore makko sadaka soono woo, wano yottinoobe mawbe ben naatirta hitaande woo ka nokkuure hormorde mawnde wondude e yiiyan dan tawata wonaa yiiyan makko. <sup>26</sup> Ko fii, si hinaano dūn, Almasiihu on tampayno soono woo gila ka fudfoode aduna on. Kono jooni, ka lannoode jamaanuuj, o feepii nde wootere ko yoni fii saa'iiji dīn fow fii bonnitugol junuubaaji e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. <sup>27</sup> Nde tawnoo no maranaa yimbe ben maayugol nde wootere pet, bawto dūn jaawoore nden wada, <sup>28</sup> ko wano non Almasiihu on ittiri hoore mun sadaka nde wootere pet fii ronditagol junuubaaji yimbe duuduɗe. Awa, o artoyay kadi, hara hinaa fii ronditagol junuubaaji, kono ko fii dandugol ben habbornooɗe mo kisiyee.

## 10

### *Fii Sadaka mo Almasiihu on Itti on*

<sup>1</sup> E hoore dūn, wonaa Sariya on tigi woni haqiiqaaji aroyaynoodi dīn, kono ko mbaadi mun tun. O waawataa few laatinde ben badaraybe non Alla timmuɗe, rewruude e on sadaka gooto jokkondirdo hitaande woo hitaande. <sup>2</sup> Si o waawayno, harayno neebii ko ben wadaynoobe dīn sadakaaji acci, harayno be labbinaama nde wootere ko yoni haa poomaa, harayno kadi bernde maɓɓe felataa be e telen-ma junuubu woo. <sup>3</sup> Kono, dīn sadakaaji andintinay en hitaande kala fii junuubaaji dīn. <sup>4</sup> Ko fii waawataa ka yiiyan ga'i na'i e ciikuliji monta junuubaaji.

<sup>5</sup> Ko dūn wadī, e nder naatugol e nder aduna on, \*Almasiihu on no wi'i: «Wonaa sadakaaji maa dokke faaladaa, kono a wadani lan bandu.

<sup>6</sup> A weltoraali sadaka sunneteedo, maa ko sakkaa fii junuubu.

<sup>7</sup> Awa mi wi'i: «E hino lan, mi arii

fii wadugol faale maa on, yaa an Alla,

wano fii an windori non e nder ndee deftere taggiinde.»<sup>Z</sup>

<sup>8</sup> Himo wi'i taho: «A yidaali e a weltoraali sadakaaji e dokke e sadakaaji sunneteedi e sadakaaji fii junuubaaji, wadiranoodi no yaadiri e Sariya on.»

<sup>9</sup> E hoore d'un o wi'i kadi: «E hino lan, mi arii fii wadugol faale maa on.» O ittii aranun d'un fii sincugol d'immun d'un. <sup>10</sup> Awa, ko sabu faale Alla on \*labbinaden fii wonugol yimbe makko, rewrude e oo sadaka mo Iisaa Almasiihu on ittiri bandu mun ndun tigi nde wootere ko yoni haa poomaa.

<sup>11</sup> Kala \*yottinoowo sadaka ka Alla no ka gollata d'on jande woo fii wadugol golle mun diina den, e ittugol sadakaaji gooti jande woo, di tawata waawataa ittude junuubaaji few. <sup>12</sup> Almasiihu on non kapun, o wadfi sadaka gooto bajjo fii junuubaaji d'in, yonudo haa poomaa, awa kadi himo joodii ka sengo naamo Alla, <sup>13</sup> himo sabbii d'on haa Alla wada aybe makko ben ka ley koyde makko. <sup>14</sup> Ko dokkal bajjal o timminiri haa poomaa wonaabe \*labbineede fii wonugol yimbe Alla ben. <sup>15</sup> Ko d'un \*Ruuhu Seniifo on seeditanii en kadi. Ko fii himo wi'i taho:

<sup>16</sup> «Joomiraado on daali:

«E hino \*ahadi ndi mi yettotoyta e mabbe ndin:

Bawto d'ee palaade d'oo,

mi wad'oyay sariyaaji an d'in ka berde mabbe,

mi windoya di ka hakkille mabbe.»

<sup>17</sup> O beyditi e d'un:

«Mi anditoytaa hande kadi fii junuubaaji mabbe d'in

e angal peewal mabbe ngal.»<sup>a</sup>

<sup>18</sup> Ko fii ka junuubaaji d'in yaafaa d'on, haray alaa ko sakkee fii junuubu.

### *Fii Gomdinal Yimbe ben*

<sup>19</sup> Ko d'un wadfi, yo musibbe an, bay hiden mari hoolaare fii naatugol ka \*nokkuure hormorde mawnde sabu oo sadaka yiiyan Iisaa <sup>20</sup> dan o udditirani en laawol kesol wurngol, rewrunngol ka \*wirngallo, ngon-le ko bandu makko ndun, <sup>21</sup> e bay kadi hiden mari yottinoowo mawdo wondo ka suudu Alla, <sup>22</sup> badoren Alla bernde nundunde e gomdinal heewungal pellital, e bernde labbinaande kala miijooji bondi, e bandu lootiraandu ndiyan laabudan. <sup>23</sup> Wonen catiibe tabiti e tama'u mo qirritiden on, ko fii Wadafan en d'in fodaariiji on ko Sella-findeejo. <sup>24</sup> Miijondiranen ko honno waaweten wakkilindirde ka giggol e ka kuude moyye. <sup>25</sup> Wota en tertto mottondiral men ngal, wano wobbe woowiri non. Kono wakkilindiren fodde hiden yi'ude palaande nden no badaade.

<sup>26</sup> Ko fii si en duumike wadugol junuubu e nder tewaare bawto en hendaade gandal goonga on, haray sadaka alaa hande kadi fii junuubaaji, <sup>27</sup> kono ko habbannde naawoore hulbiniinde e nguleendi yiite hebuliinge sunnugol murtube ben. <sup>28</sup> Si godd'o bonniino Sariya Muusaa on, o wareteno, o yaafetaake, e hoore seeditoore dido maa tato. <sup>29</sup> E miijo mon onon, si godd'o hayfinii \*Bidfo Alla on, si o jogitorii yiiyan ahadi dan wa dan aldaa e fiira, dan dan o \*labbiniraa, e si o hoynii Ruuhu Allaahu on, on Jom Sulfu, e hara on miijaaki himo handi e lette burde muusude kadi? <sup>30</sup> Ko fii hiden andi on Wi'ud'o: «Ko min yottagol woodani, ko min yoboyta», e hoore d'un: «Joomiraado on naaway jamaa mun on.»<sup>b</sup> <sup>31</sup> No hulbinii yanugol e juude Alla Wuurudo on!

<sup>32</sup> Anditee liddu d'un ka saa'iiji arani, bawto Alla ndayginande on, on nappino satteende tiidunde e nder tippiro muusungo. <sup>33</sup> Ko fii e saa'i goo on hoynano, cukkadon e kene, e saa'i goo jonnindirfon juude e ben wadiranooobe wano non. <sup>34</sup> E hoore d'un, yurmadon sokaabe ben, jabudon kadi e nder weltaare yo on jatte keyeeji mon d'in, sabu andugol mon hidon mari keyee burde moyyude, luttoowo. <sup>35</sup> Awa wota on accitu hoolaare mon addaynde mbarjaari mawndi nden. <sup>36</sup> Ko fii hidon haani nappnaade, fii, nde timminoydon faale Alla on, yo on hendoyo ko o fodi on kon.

<sup>37</sup> Ko fii e nder saa'ihun nii:

«Haanudo arude on aray, neebataa.

<sup>38</sup> Feewudo an on non wuuriray gomdinal.

Kono si o yiltitike,

wonkii an kin weltanoytaako mo.»<sup>c</sup>

<sup>39</sup> Enen-le hinaa en yiltoroobe baawo fii hayrugol, kono ko en gomd'insbe fii dandegol.

## 11

*Fii Seeditorbe Gomdinal ka Ahadi Hinndi*

<sup>1</sup> E hin-le, gomdinal ngal ko pellital fii piiji dī tanyiniden, e hoolaare fii piiji dī en yi'aali taho. <sup>2</sup> Alla kulji mawbe baawo doo ben sabu gomdinal maḅbe ngal.

<sup>3</sup> Ko gomdinal ngal wonden andirde aduna on ko daaluyee Alla on tagiraa. Ko dūn wadi ko yi'eten kon iwraa e ko yi'otoo.

<sup>4</sup> Ko gomdinal ngal Haabiila yefiri Alla sadaka burdo moyyude mo Qaayiina on. O kuljiraa feewudo sabu ngal gomdinal. Alla tigi kulji den dokke makko. Fii kala kanko Haabiila o maayii, kono ngal gomdinal no fanginde fii makko.

<sup>5</sup> Ko gomdinal ngal kadi Hanuuka yentiniraa fii wota o andu mayde nden. En yi'ataa mo hande kadi sabu Allaahu on yentinnno mo. Ko fii, ado o yentineede, hari o hebiino kuluujaa wonde himo weltini Alla. <sup>6</sup> Awa, e baawo gomdinal, gasataa ka ontigi weltina Alla, ko fii on badotoodo mo no haani gomdinde wonde kanko Alla himo woodaa, gomdina kadi ko kanko woni yoboowo dabboobe mo ben.

<sup>7</sup> Ko gomdinal ngal fahin Nuuhu moyyinirnoo laana fii dandugol beyngure mun nden. Ko nii o teddiniri ko Alla \*hiitaninoo mo fii ko aroyta yi'aaka taho kon. Bay o warrii non kanko Nuuhu, tawi o hollii wonde yimbe aduna on ko felniibe. Alla jogori Nuuhu feewudo sabu gomdinal makko ngal.

<sup>8</sup> Ko gomdinal ngal kadi Ibraahiima doftori noddaandu ndu Alla noddi mo ndun fii yahugol e leydi ndi o ronoyta ndin. O yahi e hoore o andaa ka o woni yahude. <sup>9</sup> Ko gomdinal o hodiri e ndin leydi fodaandi wa leydi janani, o hodi e nder cuudi bagi. Issaaqa\* e Yaaquuba kadi hodiri non, be ronidi e makko fodaari wootiri ndin. <sup>10</sup> Ko fii hari, kanko Ibraahiima himo habbi hodo ngo tawata didol cuudi mun no tiidi, ngo tawata ko Alla ebbi, darni. <sup>11</sup> Ko sabu gomdinal ngal kadi, fii kala Saarata kapun ko mo jiidotaako, o hehiri feere jurriyagol e nder nayeewu makko, bay himo hoolii wonde Alla ko hunnoowo ko o fodi kon. <sup>12</sup> Ko dūn wadi si neddo gooto, mo tawata mayde mun nden hebiino dūn, hebi jurriya burdo kooode den ka kammu duudude e njaareendi ndin ka sera baharu, ko tawata en waawataa limude.

<sup>13</sup> Ko e nder gomdinal ngal be fow be maayi e baawo hendagol piiji fodaadi dīn, kono be haynino dī ka wofdi, be weltori, e nder qirritagol ko be tunjarankēēbe e janambe ka leydi. <sup>14</sup> Yewtiraybe nii ben hollii no laabiri wonde hiibe dabbande hoore maḅbe leydi heyri. <sup>15</sup> Si tawno non be wulfano ka be iwi ton, be hebayno feere no be yiltora. <sup>16</sup> Kono ka haqiiqa hiibe himmannoo nokkuure burnde moyyude, dūn ko ka kammu. Ko dūn wadi Alla hersiraa noddeede Alla maḅbe, ko fii o moyyanii be hodo.

<sup>17</sup> Ko gomdinal ngal kadi Ibraahiima weebitiri Issaaqa fii layyagol fewndo ko Allaahu on ndarndii mo. Hari himo e fii sakkagol Issaaqa, biddo makko bajjo on, kanko hendinoofo fodaariiji dīn, <sup>18</sup> dūn ko on mo Allaahu on daalannoo wonde: «Ko e Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» <sup>19</sup> Himo joginoo wonde Alla ko Waawudo hay immitingol mayde e hakkunde maybe ben, ko dūn wadi si o hettitiri biddo makko on wa immitiido e mayde.

<sup>20</sup> Ko gomdinal ngal kadi Issaaqa du'orani Yaaquuba e \*Iisu fii ko aroyta kon.

<sup>21</sup> Ko gomdinal ngal fahin, fewndo Yaaquuba maayata, o du'orani mo kala e biḅbe Yuusufu ben, o ugginii e hoore tuggordu makko ndun, o sujani Alla.

<sup>22</sup> Ko gomdinal ngal fahin, bay badike ka Yuusufu maaya, o maandiniri fii eggudu \*Banii-Isra'iila'en ndun \*Misira, o wadi kadi yamirooje fii yi'e makko den.

<sup>23</sup> Ko gomdinal ngal kadi, bay Muusaa jibinaama, mawbe makko ben suudiri mo lebbi tati, bay be tawii boobo on no labaa fota, awa kadi be hulaano yamiroore lando on.

<sup>24</sup> Ko gomdinal ngal kadi, bay Muusaa mawnii, o salori wi'eede ko o gedal jiwo Fir'awna on. <sup>25</sup> O tawi ko tampindineede e jamaa Alla on burani mo, edii weltorgol junuubu e nder saa'ihun. <sup>26</sup> Tawi himo miiji wonde ko aybinireede wa \*Almasihu on buri jogaade ngalu tiidungu edii ngu Misira ngun, ko fii himo ndaaraynoo ka muttii telen ka njoddi. <sup>27</sup> Ko gomdinal ngal o yaltiri Misira e baawo denyagol tikkere lando on, bay himo catornoo wa sutiido on mo yi'otaako. <sup>28</sup> Ko gomdinal ngal kadi o wadiri \*Juldeere Yawtaneede nden, e wujugol yiian fii wota muloowo dikkuruube on meemu ko dikkoranaa Isra'iilayankeēbe ben kon.

<sup>29</sup> Ko gomdinal ngal fahin be tayitiri \*Baharu Bodeejo on wa leydi yorndi, kono nde Misirayankoobe ben ebbunoo wadigol non, be yoolino.

<sup>30</sup> Ko gomdinal ngal kadi tata on Yeerikoo yaniri, bay be gaynii taaraade mo e nder balde jeedidi. <sup>31</sup> Ko gomdinal ngal kadi wadi si \*Raabi, oo debbo cagaajo, maydaano e heeferbe ben, sabu ko o wernirnoo tefoobe ben kon buttu.

<sup>32</sup> Ko hondun mi wi'ata kadi? Saa'i on yonantaa lan si tawii mi wowlay mi fensita fii oo wi'eteedo \*Gadawna e \*Baaraka e Samsuuna e Yiftaaha e Daawuuda e Samu'iila e annabaabe ben. <sup>33</sup> Ko gomdinal ngal be fooliri laamateerijii, be tabintini peewal, be hebi fodaariiji, be ombi sekko ngayuuje. <sup>34</sup> Be d'annini giiteeli bonnooji, be dadi mbelndi kaafa, be heewi doole fii kala hiibe lo'unoo, be hollitii ka nder hareeji, be radii koneeli jananbe ben. <sup>35</sup> Rewbe yi'i maybe mun no immitoo. Wobbe goo kadi lettaa, be salii sottede fii no be hebira ummutal burngal moyyude. <sup>36</sup> Wobbe ben hebi aybineede e focceede, e hoore jolkeede sokee. <sup>37</sup> Wobbe ben wariraa kaaye, wobbe ben tampinaa tayaa didi, maa wariraa kaafa. Wobbe nawri ngurndan mun dan jaarugol hen fow, hara no bornii guri baali maa be'i, fillorbe di fow, cukkee tampinee. <sup>38</sup> Hari aduna on handaa e ben, be tawata wonundeeji mun ko ka wulaaji e ka pelle e ka pammeeje e ka gayde.

<sup>39</sup> Ben kuljiranoobe sabu gomdinal mun ngal fow non, hendaaki ko be fodanoo kon. <sup>40</sup> Ko fii Alla no ebbani en goddun ko furi moyyude, fii wota be laato timmuube e baawo men.

## 12

### *Fii no Alla Wurtirta en wa Bibbe mun*

<sup>1</sup> Bay wano ngal dental mawngal seedeefe no hundi en, bugitoden kala dongal e junuubu ko falli en no weebiri, dogiren wakkilaare dogudu ndu ebbanaden ndun. <sup>2</sup> Punnoden lisaa, on wondo dayyere gomdinal ngal, on timminoowo ngal. Bay himo sutinoo weltaare maraniinde mo nden, o jabuno \*leggal altindiraangal ngal, o yawitii hersa, o joodii ka sengo naamo jullere laamu Alla. <sup>3</sup> Miijitee fii on njajjiido ndee liddande nde junuubanke'en liddii mo, fii wota ronkere hebu on haa berde mon maaya.

<sup>4</sup> E hin-le e nder gertagol mon junuubu ngol, on dartaaki haa yiyan mon dan hibbi. <sup>5</sup> Awa kadi on yejittii kongol ngol Allaahu on wakkiliri on ngol wa bibbe makko: «Bidfo an, wota a jogitor wurtannde Joomiraado on no hayfiri, awa kadi wota bernde maa maayu nde o wurtu-maa.

<sup>6</sup> Ko fii ko mo Joomiraado on yidi, o wurtata, o yaggina kala mo o jabi yo wonu bidfo makko.»<sup>d</sup>

<sup>7</sup> Wakkilee tampereji mon din, ko din woni on wurtude. Ko wa bibbe Alla woni on jogitorde. Ko hombo woni bidfo mo ben mun wurtataa? <sup>8</sup> Kono si on woorike wurtannde nde fow hebata nden, haray ko on fattuube, hinaa on bibbe. <sup>9</sup> Bay en hebii baabaabe ka aduna doo wurtaynoobe en, be teddinoden, ko haa honto non haanuden yankinanaade Ben ruuhuiji men din fii no wuuriren! <sup>10</sup> Ko fii baabiraabe men ben on wurtaynoo en e nder saa'ihun nii, bay be tawno ko ko moyyi, kono Alla ko woni en wurtirde ko fii nafa men on tigi, fii no tawreden e laabal makko ngal. <sup>11</sup> No fellitaa fewndo wurteede nandaa e huunde weltinnde, kono ko satteende. Kono bawto dun, battane ngurndan feewudan wondan e nder buttu no maranii ben wurtaabe.

<sup>12</sup> Ko dun wadi si mi wi'ay on, bantee juude mon lo'ude den, sattinon koppi mon lo'udi din, <sup>13</sup> yo koyde mon den jokku laawi feewudi din, fii wota layooje den worgito, kono de sella.

### *Fii no Hittiniren e Noddaandu Heyru ndun*

<sup>14</sup> Etee no wondiron e fow e nder buttu, wuuron e nder laabal, ko fii baawo maggal hay gooto yi'ataa Joomiraado on. <sup>15</sup> Reenee fii wota hay gooto njakkire moyyere Alla nden, wota dadol haadungol woo kadi funtu, wona sabu jii boldu haa raaba buy e mon. <sup>16</sup> Reenee fii wota hay gooto e mon jeenu, maa wona keefeero wa \*Iisu, on yeeyitunoodo afoyaagal mun ngal fii nafakka gooto. <sup>17</sup> Hidon andi, bawto dun, wa fewndo ko o faalaa hebude du'aa ben makko on, o bugitano, ko fii o hebaano feere waylugol miijo ben makko ngon, fii kala hari himo dabbirde dun gondi.

<sup>18</sup> Ko fii onon, on badaaki fello ngo waaweten meemude, e yiite huubunge e dowdi duule e nibe e nduluuru, <sup>19</sup> maa hito \*liital, maa hawa ka \*Isra'iilayankeefe ben nanunoo kan haa be wi'i wota be beyditane hay kongol, <sup>20</sup> ko fii be townataano sifa ndee yamiroore tiidunde doo: «Hay si mummunte meemiino ngon fello, warirteno kaaye.»<sup>d</sup> <sup>21</sup> Hakkee ko dun hulbinino, Muusaa wi'i: «Mi diwnii hakkee ko mi huli!»<sup>e</sup>

<sup>22</sup> Kono onon, on badike Fello \*Siyuuna ngon e saare Alla Wuurudo on, dun ko \*Yerusalaam kammuyankeejo on, e guluuje malaa'ika mottondiri e nder weltaare. <sup>23</sup> On badike dental dikkuruube Alla ben, ben be tawata no windii ka kammuuli. On badike Alla, on Naawoowo yimbe ben fow, e ruuhuiji feewube timminaafe ben. <sup>24</sup> On badike

Iisaa, on holnuḍo \*ahadi heyri ndin, e yiiyan makko hibbaadfan, ḍan seeditoore mun buri moyyude ḍan Haabiila ḍan.

<sup>25</sup> Awa reenee wota on salo heḍaade on Wondo on yewtude. Ben Isra'iilayankeēbe, salinoobe heḍaade on Wonnooḍo be yamirde ka hoore leydi, be ḍaḍaano lette ḍen. E ko honno non woniranta en si en huccii on Wondo en yewtude ka kammuuli dow? <sup>26</sup> On mo hito mun dimbi leydi ndin, waḍii jooni ndii fodaari ḍoo: «Awa mi dimbitoyay nde wootere kadi, hinaa non leydi ndin tun, kono hay kammu ngun.»<sup>f</sup> <sup>27</sup> Ngol daalol «nde wootere kadi» no laabi poy holli wonde kala ko tagaa dimboto, dilla, fii no goongaaji ḍi gasataa dimbaade ḍin luttira. <sup>28</sup> Bay laamu ngu hendotoḍen ngun hinaa dimbotoongu, weltaḍen Alla, kurkanodfen mo noone no welirta mo e nder teddungal e kulol. <sup>29</sup> Ko fii Alla men on ko yiiite sunnoowe.

## 13

### *Fii Salminaango e Wakkilingol*

<sup>1</sup> Yo giggol siḍḍankaaku ngol duumo. <sup>2</sup> Wota on yejjitu wernugol. Ko fii e nder warrugol non wobbe wernii malaa'ikaabe, hara be andaa. <sup>3</sup> Anditee fii kasoobe ben, wa si tawii hiḍon sokidaa e maḍbe, e wonaabe e tampineede ben, wa si tawii ko onon wonaa tampineede.

<sup>4</sup> Yo mo kala teddin dewgal ngal, awa kadi yo yettindirbe ben yonindiran, ko fii telenma ḍon, Alla paaway fijoobe ben e jinoobe ben. <sup>5</sup> Wota on ardinir ngurndan mon ḍan giggol kaalisi, yondinoree ko jogiḍon kon fewndo ḍoo. Ko fii Alla tigi no wi'i: «Mi accitataa ma e mi tertotaako ma few.»<sup>g</sup>

<sup>6</sup> Mo kala e men no waawi wi'ude e nder pellital: «Ko Joomiraadfo on woni faabo an ngon, mi hulataa.

Ko hondun neḍḍo waawanimmi?»<sup>h</sup>

<sup>7</sup> Anditee fii ardotoobe on ben, ben feppinannoobe on daaluyee Alla on, miijitodfen fii battane no be wuuriri non, jembon gomdinal maḍbe ngal. <sup>8</sup> Awa Iisaa Almasiihu on ko gooto, o waylotaako hanki e hande e haa poomaa.

<sup>9</sup> Wota on jabu kala noone janndeeji janani selna on. Ko fii no moyyi ka bernde nden tiidiniiree moyyere Alla nden, hara hinaa sariyaaji fii paameteēji ḍi nafaali huunde ben jokkuḍe ḍi. <sup>10</sup> Ko fii hiḍen mari \*layyorde nde tawata haananaa golloobe ka \*rewirdu adunayankeeru paamugol ko sakkaa ḍon kon. <sup>11</sup> Ko fii \*yottinoobe mawbe sadaka ben sakkorayno yiiyan ka nokkuure hormorde, kono tebbeeli ḍin sunneteno ka baawo hoḍo. <sup>12</sup> Ko ḍun waḍi si Iisaa kadi tampuno ka baawo hoḍo fii \*labbinirgol jamaa on yiiyan makko ḍan tigi. <sup>13</sup> Awa enen kadi, yalten ka baawo hoḍo fii yahugol e makko, e hoore rondagol hersa ka o rondinoo kan. <sup>14</sup> Ko fii en maraa ḍoo hoḍo tabitungo, kono hiḍen ḍabbude aroyayngo ngon. <sup>15</sup> E innde makko kanko Iisaa, duumodfen e wadangol Alla sadaka mantoore, e maanaa sadaka yaltoowo e toni jantotooḍi innde makko nden. <sup>16</sup> Awa wota on weddito e wadugol moyyere e waliindirgol, ko ḍii woni sadakaaji ḍi Alla jabata weltora.

<sup>17</sup> Doftee ardotoobe on ben, yankinanodfen be. Ko fii hibe ayni fota wonkijji mon ḍin, wa hunitoytoobe ka Alla. Awa etee be wada ḍun e hoore weltaare, hara hinaa no mettirta be. Si hinaa ḍun, nafoytaa on.

<sup>18</sup> Awa toranee men: meḍen felliti wonde meḍen mari bernde laaḍunde e nder faalegol nawrude ngurndan amen ḍan no feewiri e kala huunde. <sup>19</sup> Mi torike on fow tentinii toragol fii yo Allaahu on newnanan yiltitagol ka mon no yaawiri.

<sup>20</sup> Yo Alla Jom Buttu on, on Artirḍo e hakkunde maybe ben Iisaa Joomi men, Ngaynaako Mawḍo baali ḍin, rewruḍe e yiiyan \*ahadi poomayankeeri ndin, <sup>21</sup> yo o wawnu on e kala ko moyyi fii wadugol faale makko on, o wada e men ko welata mo, tippude e Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

<sup>22</sup> Mi torike on, yo musibbe an, jabugol ngol kongol wakkilinayngol, ko fii mi windanii on, mi rabbinini.

<sup>23</sup> Awa andee wonde, Timotee, oo musidḍo men, yaltinaama ka kaso. Si o hewtiti law, mi yaaday e makko, men yiida e mon. <sup>24</sup> Hiwranee lan ardotoobe on ben fow e yimbe Alla ben fow. Bee be Italii salminii on.

<sup>25</sup> Yo moyyere Joomiraadfo on wonu e hoore mon on fow.

## BATAKURU YAAQUUBA NDUN

<sup>1</sup> Salminaango an min Yaaquuba, oo jiyaaco Alla e Iisaa Almasiihu Joomi on, haa e fii \*bolondaaji sappoo e didi saakitiidi e nder aduna on.

### *Fii Wakkilagol Tampereaji*

<sup>2</sup> Ko onon yo musibbe, si on rewrii e kala noone ndarndandfe, haray jogitoree dun weltaare fow, <sup>3</sup> ko fii hidon andi, ndarndagol gomdinal mon ngal adday nappaare. <sup>4</sup> Kono bee nappaare nden wad'a golle timmude, fii no woniron mokobaabe timmube, e hara on nakkiraaka huunde. <sup>5</sup> Si godfo e mon nakkira faamu, yo o toro dun Alla, on okkay mo dun. Ko fii kanko Alla ko Yed'oowo fow no yaajiri e baawo felloore. <sup>6</sup> Kono yo o toror mo gomdinal ngal aldaa e sikkitaare. Ko fii on sikkitiido no wa'i wa morloode ndiyan dan ka baharu, de hendu ndun dupata yeya. <sup>7</sup> Wota sifa on nedfo sikku hendoto godfun e juude Joomiraado on, <sup>8</sup> on ko nedfo sikkitiido, mo tabitaa e laawi mun din fow.

<sup>9</sup> Yo musidfo miskiino on weltor ko Alla towni mo kon, <sup>10</sup> aldufo on kadi weltora ko Alla tippini mo kon, bay fii makko on feyyiray wa piindi ngesa. <sup>11</sup> Si naange ngen fudii, nge toowidii e nguleendi magge muusundi ndin, hinga yornude kud'i din, piindi majji on saama, nari majji on bonta, ko non aldube ben saamirta e nder golle mabbe den.

<sup>12</sup> Maloore wonanii on nedfo nappiido ndarndandfe den, ko fii si o dartike ndarndandfe den, o hendoto \*meetelol ngurndan, ngol Joomiraado on fodi yidube mo ben.

<sup>13</sup> Wota hay gooto wi'u e nder ko jarribetee kon: «Ko Alla jarribii mi.» Ko fii Alla jarribortaake ko boni, kanko kadi o jarribotaako hay gooto. <sup>14</sup> Nde jarribaden woo, ko himmeji bondi di wondufen din woni en poodufe murtina. <sup>15</sup> Bawto dun, himme bonfo on fuda haa rima junuubu, si junuubu on kadi heewii, o rima mayde.

<sup>16</sup> Wota on daynito, yo musibbe an yidaabe, <sup>17</sup> kala dokkal moyyal e kala dokkal timmungal ko ka dow iwrani en, e immorde e Baabaajo ndayguuji din, on mo waylotaako, mo dowdi mun dillataa, <sup>18</sup> on Woodintinirdo en Daaluyee makko goongaajo on no o yidiri non, fii no laatoren dikkuruube e tagu makko ngun.

### *Fii Huutorgol Daaluyee Alla on*

<sup>19</sup> Andee dun, yo musibbe an yidaabe, yo nedfo kala yaawu hefaade, nenna si yewta, nenna si tikka. <sup>20</sup> Ko fii tikkande neddanke nden laataanta peewal ngal Alla yidi ngal. <sup>21</sup> Awa serte e kala ko tuuninta e kala bonki layuki, jabiron newaare daaluyee aawaado e mon on, dun ko on waawudo dandude wonkiji mon din.

<sup>22</sup> Wonee huutoroobe daaluyee on, hara hinaa on hedotoobe mo tun, si hinaa dun, haray onon tigi on daynitoto woni. <sup>23</sup> Ko fii si godfo hedike daaluyee on, o huutoraali mo, haray himo wa'i wa nedfo wondo tintaade, yi'a yeeso mun ngon. <sup>24</sup> Si o gainii ndaaritaade, o yahii, o yejjita kisan ko honno o wa'i. <sup>25</sup> Kono on wadudo giide mun den ka nder sariya timmudo, dun ko on sariya rindinoowo, o tabiti, hara hinaa fii hedagol yejjita, kono hara ko huutorgol, ondon wonay malaado e nder kala ko o wadata.

<sup>26</sup> On mo sikki ko dewo, e baawo waawugol denngal mun ngal, haray on daynii hoore mun, ngal dewal ko meereewal. <sup>27</sup> Dewal laabungal, ngal aldaa e koju ngal yeeso Alla Baabaajo on, ko dankagol aliyatiimaabe ben e dankagol keynguube ben e nder satteendeeji mabbe din, e rentagol e tuundiiji aduna din.

## 2

### *Hajagol fii Burdindingol*

<sup>1</sup> Musibbe an, bay ko on gomdinbe Iisaa Almasiihu Joomi men mo darja wonani on, reenee e burdindingol yimbe. <sup>2</sup> Si wattiido hurundaare kanne, bornii conci dimi aru e naatude ka \*mofatal mon, baaso kadi borniido conci yakkiidi ara e naatude, <sup>3</sup> si on hittinii fii borniido conci dimi on, on wi'ii mo: «Onon toolii mon ka ndadfudi doo!», wi'on baaso on: «An daro daa!», maa: «Joodo ka ley koyde an doo!», <sup>4</sup> e hara on wadaali sendondiral hakkunde mon onon tigi? E on naawiraali miijooji bondi?

<sup>5</sup> Heditee, yo musibbe an yidaabe! E hara hinaa miskinbe ben ka aduna doo Alla subii fii no be wonira aldube e nder gomdinal ngal, e heboobe gebal e laamu ngu o fodi yidube mo ben ngun? <sup>6</sup> Kono onon, on hersinii baaso on. E hara wonaa aldube ben woni on tampinde, naba on ka naawirdi? <sup>7</sup> E hinaa ben woni hoynoobe innde teddunde nde inniradon nden?

<sup>8</sup> Kono si on doftike sariya mawdo on, wano bindi dīn wi'iri non wonde: «Yo a yidfir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non»,<sup>a</sup> haray on wadii ko moyyi. <sup>9</sup> Kono si on burdindinii yimbe ben, haray on wadii junuubu, Sariya on no jogori on wa bonnufo Sariya. <sup>10</sup> Ko dūn wadi, on mo yeddi yamiroore wootere e nder Sariya on, hay si o doftike deya heddiide fow, haray o wonii bonnufo Sariya on fow. <sup>11</sup> Ko fii on Wi'udo: «wota mo jeena», no wi'i kadi: «wota mo itta hoore.» E hin-le si on wadaali jinaa, kono on ittii hoore, haray on wonii bonnufo Sariya on.

<sup>12</sup> Awa yewtree huuwiron wa yimbe naawiroyteebe Sariya rindinoowo on. <sup>13</sup> Ko fii naawoore nden aldanaa mo yurmetaake e yurmeende, kono yurmeende nden foolay naawoore nden.

#### *Fii Hakkunde Gomdinal e Kuugol*

<sup>14</sup> Musibbe an, ko nafa hondun woodani neddo wi'ugol himo mari gomdinal, si o alaa banginirde dūn kuude? Taw si sifa ngal gomdinal no waawi dandude mo? <sup>15</sup> Si musidfo men gorko maa bandiraawo men no holi, no njakkiri naamete e kadi jande woo, <sup>16</sup> godfo e mon ara e wi'ude ben: «Yahee e jam, bornodon, naamon haa haaron», e baawo jonnugol be ko balli mabbe dīn handi e mun kon, haray ko hondun dūn nafata? <sup>17</sup> Gomdinal ngal kadi ko wano non: si ngal aldaa e kuude, ko ngal mayngal kangal tigi.

<sup>18</sup> Kono si godfo wi'ii: «An hida mari gomdinal e min mido mari kuude», haray min mi wi'ay mo: «Hollan gomdinal maa ngal e baawo kuude, min non mi hollirte gomdinal an ngal kuude an den.» <sup>19</sup> Hida gomdini ko Alla gooto woodi? No moyyi! Jinnaaji dīn kadi ko gomdini non, haa hidi diwna.

<sup>20</sup> Ko an yo njoofojo! Hida faalaa faamude wonde gomdinal ngal aldaa e kuude ko meereal?

<sup>21</sup> Enee, wonaa ko Ibraahiima, on maamiraawo men, wadunoo kon fewndo o weebiti \*Issaaga bidfo makko on fii layyagol ka \*layyorde kon wadi si o jogitoraa feewudo? <sup>22</sup> A yi'ii, gomdinal ngal yaadii e kuude makko den, awa kadi ko kuude makko den timmini gomdinal makko ngal. <sup>23</sup> Ko non ko bindi dīn wi'i kon laatori: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal», haa o noddaa gidō Alla. <sup>24</sup> On yi'ii, ko sabu kuude den neddo on jogoraa feewudo, hinaa sabu gomdinal ngal tun.

<sup>25</sup> Enee, oo cagaajo wi'eteedo \*Raabi, kanko kadi, taw si hinaa sabu kuude den o jogoranoo feewudo fewndo ko o wernunoo nulanoo fe fii tefugol ben, o hollī be laawol goo ngol be rewa? <sup>26</sup> Wano tawiri non bandu ndu aldaa e ruuhu ko mayndu, ko wano non kadi gomdinal ngal aldaa e kuude ko mayngal.

### 3

#### *Fii Hubindagol Denngal*

<sup>1</sup> Musibbe an, wota buy e mon himman jannugol, ko fii hidon andi enen jannoo be ben en naawete naawoore burnde sattude. <sup>2</sup> Ko fii en fow en waday ellaaji dī tawata ko nooneji duudufi. On mo wadaali ella e nder kongufi, haray on neddo ko timmudo, waawudo hubindaade bandu mun ndun fow.

<sup>3</sup> Si en wadii lagambe den ka kundule pucci dīn fii yo dī dofto en, haray en huutoray kadi balli majji on fow. <sup>4</sup> Ndaaree kadi, dee laafe e njandufde mun, ko hendu dolnundu nabata de, hida ardoree aalahun burkun fandufe ka naboowo on faaliraa don. <sup>5</sup> Wano non, denngal kadi ko terun fandukun, kono hingal waawi mantore piiji mawdi. On yi'ii wano giitun toskun waawi sunnirde buruure mawnde? <sup>6</sup> Denngal ngal kadi ko yiite, hingal heewi boneeji, hingal tawdaa e tere bandu men ndun, ngal tuuninay bandu ndun fow, ko ka yiite jahannama ngal hubbinaa, ngal sunnay ngurndan men dan fow.

<sup>7</sup> Kala noone kulle, wano colli dīn e ko daasotoo kon e kulle den ka nder ndiyan, no hubindoo, den-le nedfanke no hubindii de. <sup>8</sup> Kono denngal, hay gooto waawataa ngal hubindaade. Ko bone mo waawotaako hubindaade, hingal heewi tooke warooje. <sup>9</sup> Ko kangal mantirten Ben men Joomiraado on, ko kangal kadi hudirten yimbe tagaabe e mbaadi Alla ben. <sup>10</sup> Ko e kon hunduko wooto du'aa e kuddi yaltata. Kono yo musibbe, wota dūn wonir non. <sup>11</sup> Taw si ndiyan weldan e ndiyan haafudan no tubba e bundu wooturu, hara ko e ngayka woota? <sup>12</sup> Enee musibbe an, hara yibbehi no waawi rimude kaccu, maa piyahi rima yibbe? Ko wano non kadi, bundu ndiyan landan waawataa tubbinde ndiyan weldan.

#### *Fii Faamu Iwrungu ka Dow ngun*

<sup>13</sup> Ko hombo e hakkunde mon mari faamu e hakkil? Yo o banginir dūn jikku makko moyyo on wondude e kuude newiide iwrufo e faamu. <sup>14</sup> Kono si tawii hidon mari ka



berde mon nawliigu tiidungu e haasidi, haray wota on mawnintino, e wota on yeddu goonga on. <sup>15</sup> Sifa ngun faamu hinaa ka kammu iwri few, ko ngu aduna e ngu neddanke e ngu Ibuliisa. <sup>16</sup> Ko fii, kala ka nawliigu e haasidi woni, ko don kadi jiiiboldu e kala noone kuude bonde woni. <sup>17</sup> Kono faamu iwrungu ka Alla ngun, ko adii taho, ko ngu laabungu, awa kadi ko ngu buttu, ko ngu newiingu, ko ngu deeyinayngu, heewungu yurmeende e kuude moyye, ngu aldaa e burnondiral e faasiqankaaku. <sup>18</sup> Ko tabintinoobe buttu ben aawata e nder buttu kon, rimay peewal.

## 4

### *Fii Doftagol Alla, Yankinanoo Mo*

<sup>1</sup> Ko honto dee poodotire e dee yeddondire hakkunde mon iwri? E hara hinaa faaleeji bondi woni wadufe hare ka berde mon? <sup>2</sup> Hidon himmani, kono on alaa hebude. Ko on waroobe, ko on miilaabe e baawo waawugol hebude hay huunde. Hidon wondi e yeddondire e poodotiro. E hin-le on hendotaako, bay on alaa toraade, <sup>3</sup> maa hidon toraade, on alaa hebude, bay hidon tororde anniye e bonde fii no huutoriron dun fii faaleeji mon.

<sup>4</sup> Ko onon, yo jamaa jinoobe! E on andaa yidugol aduna on ko anugol Alla? Awa si goddo no faalaa yidude aduna on, haray o waditike gapo Alla. <sup>5</sup> On sikku bindi din ko wi'i kon ko meere, wonde: «Alla no nawlani ruuhu mo o wadi e men on.»<sup>b</sup> <sup>6</sup> Kono ko o furi en yedude e ko mawni kon ko sulfu. Awa e hino ko bindi din wi'i kon: «Alla liddoto mawnintiniibe ben,

o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.»<sup>c</sup>

<sup>7</sup> Awa yankinane Alla, dartodon Ibuliisa, dun o dogay, o wofdoon on. <sup>8</sup> Badee Alla, dun o badoto on. Labbinee juude mon den, yo onon junuubankeebe. Labbinon berde mon den, yo onon sikkitiibe. <sup>9</sup> Woytee, yoomon, wullon. Yo jaleede mon den wontu yoomugol, weltaare mon nden wonta bidagol. <sup>10</sup> Jippinee hoore mon yeeso Joomiraado on, dun o fantoyay on.

<sup>11</sup> Wota on jakkin bee doo maa bee daa, yo musibbe an. Mo jakkini musiddo mun, maa jaawii musiddo mun, haray ko Sariya on o jakkini, o jaawi. Si a jaawii-le Sariya on, haray hinaa a huutoroo mo, kono ko a jaawoowo mo. <sup>12</sup> Ko fii ko Gooto pet woni Wadoowo Sariya jaawa, dun ko on Waawudo dandude e mulude. An non, ko a hombo, si hida jaawa jokondo maa?

### *Fii Mawnintinaare e Townitaare*

<sup>13</sup> Ko onon, yo wi'ube jooni: «Hande maa jango men yahay e ndee saare doo, men wona ton hitaande, men wadfoya ton godfun, men heba tono.» <sup>14</sup> Onon on andaa toode no ngurndan mon dan wonirta jango. Ko on norngal feepungal fii saa'ihun nii, bawto dun muta. <sup>15</sup> Ko haanufon wi'ude: «Men wuuray, men wada dundoo maa fundaa, si Joomiraado on jabii.» <sup>16</sup> Kono jooni, hidon mawnintinaade e nder townitaare mon. Sifa nden mawnintinaare fow ko bonnde. <sup>17</sup> Si goddo no andi moyyere nde o haani wadufe, o wadaali dun, haray o wadii junuubu.

## 5

### *Fii Hajagol Aldube ben*

<sup>1</sup> Jooni non, yo onon aldube, wullee sowru tiidundu, sabu tampereji aroyaydi e hoore mon din! <sup>2</sup> Ngalu mon ngun bonii, concii mon din mooyii, <sup>3</sup> kanje mon den e kaalisi mon on kornii. Kori mun on immoyto seeditoo e hoore mon, jaamira balli mon din wa yiite. On moobii ngaluuji e nder dee palaade sakkitore. <sup>4</sup> Njoddi ndi on yobaali wa'ube gese mon den ndin no woyttaade e hoore mon. E woyaadi sonitube ben arii haa e noppi Joomiraado Jom Bawde on. <sup>5</sup> On wuuririi ka aduna doo e nder mbeleede e ko foti. On fayinii hoore mon e ndee palaande nde hirsetdon e mun. <sup>6</sup> On jaawii, on warii feewube be dartaaki on.

### *Fii Yondinaare*

<sup>7</sup> Awa mujnee, yo musibbe an, haa nde Joomi on ari. Ndaaree no remoowo habbori copal tiidungal, ngal o habbori mujal haa ndiyan setto e ndiyan dabbunde to'ba. <sup>8</sup> Onon kadi mujnee, tabintinon berde mon den, ko fii ardu Joomi on ko badiidun. <sup>9</sup> Wota on nermindir, yo musibbe an, fii wota on jaawe, bay Jaawoowo on no darii ka yeeso dambugal.

<sup>b</sup> 4:5 4.5 Maa: «Ruuhu wondo ka bernde men on ko nawludo fota.» <sup>c</sup> 4:6 4.6 Tin. 3.34

<sup>10</sup> Musibbe an, yettee misal tampere e mujal ben annabaabe yewtuube e innde Joomiraado on. <sup>11</sup> Ndaaree, hiden wi'a maloore wonanii ben jajjiibe. On nanii fii jajjaare Ayyuuba nden no wowlee, awa kadi on yi'ii ko Joomiraado on wafani mo kon ka sakkitorun. Ko fii Joomiraado on ko heewufo giggol e yurmeende.

<sup>12</sup> Ko adii kon taho, yo musibbe an, wota on woondir kammu ngun maa leydi ndin, maa kala ko woni e woondoore. Ko yo «hiiyii» mon on wonu «hiiyii», «oo'o» mon on wona «oo'o», fii wota on wonu e nder jaawoore nden.

*Fii Tororgol Gomdinal*

<sup>13</sup> E hara godfo e mon no e nder tampere? Yo ontigi toro Alla. Kaa hara godfo e mon no e nder weltaare? Yo ootigi beytu. <sup>14</sup> E hara kadi godfo e mon no nawni? Yo ontigi noddu ardotoobe \*moftal ngal, bentigi toranoo mo e hoore juurugol nebban e hoore makko e innde Joomiraado on. <sup>15</sup> Toraare wadiraande gomdinal no sellina nawnufo. E hoore dun, Joomiraado on imminay mo. Si tawii ontigi no wadi junuubi, di yaafante mo. <sup>16</sup> Awa, qirritee junuubaaji mon din hakkunde mon, torondiranon kadi, fii no sellinirefon. Torndeeji di aaden feewufo torii din ko dolnudi duncaydi.

<sup>17</sup> Ko fii liliya kadi hari ko nedfo wa'unoofo wa men nii, nde o duuminoo e toraare fii wota ndiyan aru, dan ronki arude ka hoore leydi e nder duubi tati e lebbi jeegoo. <sup>18</sup> Bawto dun kadi o torii, kammu ngun sammuni ndiyan, onsay leydi ndin funtini ko rimata bibbe.

<sup>19</sup> Ko onon yo musibbe an, si godfo e hakkunde mon selii goonga on, godfo artirii mo, <sup>20</sup> haray andee, on ittudo on junuubankeejo ka o selunoo ton, artiri mo ka laawol, haray o montii junuubaaji duudufdi, o dandii wonkii mayde.

## BATAKURU PETRUUSU ARANURU NDUN

<sup>1</sup> Immorde e an min Petruusu, \*sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e ɓee subaabe Alla, tunarankeefe e oo aduna, e nder ɗee leyɗe Pontii e Galaasi e Kapadoosi e \*Aazii e Bitinii. <sup>2</sup> Ko onon yo subiranoobe ebboore Alla, on Ben men, e dow \*laɓɓinireede Ruuhu makko on, fii doftagol Iisaa Almasiihu on, wiccee yiiyan<sup>a</sup> makko ɗan: yo moyyere e buttu sowindirane on.

### *Fii Tama'u Selluɗo on*

<sup>3</sup> Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on. Ko yurmeende makko mawnde nden o yediri en jibintineede sabu immintineede Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ɓen fii no heɓiren tama'u selluɗo, <sup>4</sup> e fii no heɓiren ndondi ndi bontataa, ndi tuunataa, ndi mbaadi mun waylotaako, maraniindi on ka kammu, <sup>5</sup> ɗun ko onon ɓee ɓe Alla hiwiri bawgal mun sabu gomɗinal ngal fii kisiyee hebuliɗo feɓɓineede on ka saa'iiji sakkitori.

<sup>6</sup> Ko ɗun wonani on ndee weltaare tiidunde, hay si tawii fewndo ɗoo maa satteendeji seeɗa wona ko aanini on, <sup>7</sup> fii no gomɗinal mon ngal ndarndoree. Gomɗinal mon ngalle no ɓuri kanɓe hittude, bay kanɓe ko ko mulata, ɗen-le ko yiite ndarndoraa. Ko nii gomɗinal mon ngal wonirta maniniingal, darjingal, e teddungal pande Iisaa Almasiihu on feɓɓitoi. <sup>8</sup> On yidii mo kanko Iisaa e hoore on y'aali mo, on hoolike mo kadi e ɓaawo y'iugol mo. E hoore ɗun, hiɗon hebbinori weltaare tiidunde, nde wonkii woo waawataa sifaade fii mun, <sup>9</sup> bay hiɗon hendaade faandaare gomɗinal mon ngal, ɗun ko kisiyee wonkii mon ɗin.

<sup>10</sup> Oo kisiyee ko huunde nde annabaabe ɓen ɗaɓɓitunoo tefi fii mun, ɗun ko ɓee \*hiitinoobe fii oo sulfu sutiido on. <sup>11</sup> Hiɓe ɗaɓɓaynook andugol ko e saa'i hombo maa ko honno ko Ruuhu \*Almasiihu on andini ɓe kon waɗiroyta, fewndo on Ruuhu wonɗo e maɓɓe hiitantonoo ɓe fii tampereji heɓoyaynoodi Almasiihu on ɗin e darjaaji hikkotoodi e mun ɗin. <sup>12</sup> Be ɓanginanaa kadi wonde, wonaa fii maɓɓe kamɓe tigi ɓe wonnoo kurkanaade, kono ko fii mon, fewndo ɓe wowli fii ɗii piiji ɗi ɓee waajiiɓe on fii Kibaaru Moyyo on yottiniri e mon fewndo ɗoo \*Ruuhu Seniido iwruɗo ka kammu on, ɗin piiji ɗi tawata hay malaa'ikaabe ɓen tigi no faalaa andude fii mun.

### *Noddaandu fii Wonugol Laabube*

<sup>13</sup> Ko ɗun si mi wa'ay on, hebulinee hakkillaaji mon ɗin, waawon hoore mon, waɗon tama'u mon on fow e oo sulfu mo yedoyteɗon pande Iisaa Almasiihu on feɓɓitoi. <sup>14</sup> Wa'ee wa paykoy ɗoftiikoy, hara on accaali hande kadi ɗiya himmeeki arɗoo on, ɗun ko ɗin ɗi wondunodon e nder angal andugol mon. <sup>15</sup> Kono bay Nodduɗo on on ko Laabudo, onon kadi wonee laabube e nder jikku mon on, <sup>16</sup> ko fii e hino ko Allaahu on daali kon ka deftere: «Wonee laabube, ko fii ko mi Laabudo.»<sup>b</sup>

<sup>17</sup> Bay on noddirii oo Fonnudo fow «Baaba», ɗun ko on Naawiroowo mo bee embere kuude mun ɗen, haray yo on hulu mo fannin hiɗon kodii aduna on. <sup>18</sup> Hiɗon andi wonaa huunde bonaynde wano kaalisi maa kanɓe sottiraɗon e nder ɗan ngurndan meerejan ɗan ronunodon baabiraabe mon ɓen, <sup>19</sup> kono ko yiiyan Almasiihu hittuɗan ɗan, on wa'itayɗo wa baalun kun alaa ella, alaa waadere, <sup>20</sup> on adaado toɗɗeede ado fuɗɗoode aduna on, kono o feɓɓinaa ka saa'iiji sakkitori fii mon. <sup>21</sup> Ko sabu on gomɗinirdon Alla, on Immintindo mo e hakkunde maybe ɓen, yedi mo kadi mangural, fii no gomɗinal mon ngal e tama'u mon on fawora e Alla. <sup>22</sup> Bay on laɓɓinirii hoore mon doftagol goonga on, haa on heɓii giggol siɗɗankaaku sellungol, jooni yidindiree giggol tiidungol ka ɓerɗe mon, <sup>23</sup> ɗun ko onon ɓee jibinaabe kesun, ɓe tawata hinaa awdi muloori kono ko luttoori, immorde e daaluyee Alla wuuruɗo tabiti on. <sup>24</sup> E hin-le: «Kala neɗɗo no wa'i wa huɗo,

darja makko on fow kadi

no wa'i wa piindi kon huɗo.

Huɗo kon no yooriri, piindi ndin no saamude,

<sup>25</sup> kono daaluyee Joomiraado on

ko luttayɗo haa poomaa.»<sup>c</sup>

On daaluyee ko Kibaaru Moyyo mo feɓɓinanadon on.

<sup>a</sup> 1:2 1.2 «Wiccegol yiiyan Almasiihu on» no firi «laɓɓiniregol yiiyan makko ɗan.»

<sup>b</sup> 1:16 1.16 Lew. 19.2

<sup>c</sup> 1:25 1.25 Isa. 40.6-8

## 2

<sup>1</sup> Awa tertee kala bonki e kala kippugu e faasiqiyaagal e nawliigu e kala noore, <sup>2</sup> yidiron daaluyee on wano boobo kecco yidiri biraadan kencan laabuɗan, fii no mawniron e nder kisiyee on sabu makko, <sup>3</sup> bay on mettike, on andii Joomi on no moyyi.

*Fii Hayre nden ka Sobɓundu e Jamaa Subaado on*

<sup>4</sup> Badee mo kanko ndee hayre wuurunde, nde yimbe ben bugitinoo, ɗun ko on mo Alla subii, hittuɗo yeeso makko. <sup>5</sup> Bay onon kadi hidon wa'i wa kaaye wuuruɗe mahindiraadɗe, woni suudu ndu Ruuhu Alla on hodɗi e mun, fii wonugol \*yottinoobe sadaka laabuɗe fii no waɗiranon Alla sadakaaji ruuhyankeeji, hara ko no hawrirani mo, rewruɗe e Iisaa Almasiihu on. <sup>6</sup> E hin-le no windii wondema:

«Midɗo tippinde ka hoore Fello \*Siyuuna

hayre wonaynde ka sobɓundu,  
ɗun-le ko nden subaande hittunde.

Kala gomɗindo e makko hersinoytaake.»<sup>d</sup>

<sup>7</sup> Nden hayre no hittani on, onon bee gomɗinbe. Kono fii be gomɗinaa ben:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden  
wontii hittunde ka sobɓundu,<sup>d</sup>

<sup>8</sup> hayre fegginaynde,  
e fetere libaynde.»<sup>e</sup>

Be feggike e mayre sabu yeddugol mabbe daaluyee on, tawde ko ɗun be muuyananoo.

<sup>9</sup> Kono onon, ko on lepol subaangol, yottinoobe sadaka fii \*laamu Alla ngun, awa kadi ko on jamaa laabuɗo, yimbe jeyaabe ka Alla fii ko feppina kuude moyye mawde on Noddudo on fii yo on yaltu ka niwre, aron ka ndaygu makko hawniingu. <sup>10</sup> Dun ko onon bee be tawata hari hinaa jamaa Alla, kono jooni ko on jamaa makko, ɗun ko onon bee be heɓaano yurmeende makko nden, kono jooni on hebii yurmeende makko nden.

<sup>11</sup> Ko onon, yo yiɓbe, hoɓbe jananbe, mi wakkilinii on e reenagol ɗii himmeeji nedɗanke, ɗi tawata ko habooji wonkii. <sup>12</sup> Wuuriree no moyyiri e hakkunde be gomɗinaa ben fii nde hiɓe toopira on wa wadoobe ko boni, yo be yi'u kuude mon moyye ɗen, ɗun be mawninoyay Alla nde o aroyi.

*Fii Yankinanagol Lambe ben*

<sup>13</sup> Sabu Joomiraado on, yankinane kala laamu nedɗanke, woni lando mawɗo, mardo mbawdi, <sup>14</sup> woni ben be o lammini fii donkingol ben wadoobe ko boni, manta ben wadoobe ko moyyi. <sup>15</sup> Awa, ko Alla faalaa e nder ko wadoton ko moyyi kon, ko yo ɗun ɗahu fankina majjuɓe be alaa hakkil ben. <sup>16</sup> Wuuriree wa rindinaabe, e ɓaawo wadugol ngun ndimu wirngallo buumayngo bonki, kono wa kurkantoobe Alla. <sup>17</sup> Teddinee fow, yidon musibbe gomɗinbe ben, hulon Alla, teddinon lando on.

<sup>18</sup> Jiyaabe, yankinane jeybe on ben e nder teddungal timmungal, hara hinaa non moyyube ben tun e newiibe ben, kono e mettuɓe fii ben kadi, <sup>19</sup> ko fii, si e nder miijitagol fii Alla, ontigi ɗajjike tampere nde ontigi foddaa, ɗun ko huunde moyyere. <sup>20</sup> Ko hongal e teddungal mardoɗon, si on mujjike tampere sabu wadugol junuubu? Kono si on mujjike tampere sabu wadugol ko moyyi, ɗun ko huunde moyyere yeeso Alla. <sup>21</sup> Awa, ko fii ɗun noddiraɗon, ko fii \*Almasiihu on kadi tampii fii mon, o accanii on misal, fii no jokkiron batteeji makko ɗin, <sup>22</sup> ɗun ko on «mo wadaali junuubu, mo toni mun jantaaki fenaande»,<sup>f</sup> <sup>23</sup> ɗun ko on hoynaado mo yottaaki, tampinaado mo kambaali, kono watti fow e juude on Naawoowo no feewiri non. <sup>24</sup> O ronditanike en junuubaaji men ɗin ka ɓandu makko, ɗun ko ka \*leggaltindiraangal, fii no maayiren e telenma junuubaaji ɗin, wuuren ngurndan feewuɗan, ko fii, ko sabu barmeeji makko ɗin selliniraɗon. <sup>25</sup> Bay hari hidon wa'i wa baali saakitaadɗi, kono jooni on artiraama ka Ngaynaako, Hiwoowo wonkiiji mon ɗin.

## 3

*Fii no Yettindirbe Haani Wondirde*

<sup>1</sup> Onon kadi yo rewbe wano non, mo kala e mon yo yankinano moodi mun. Dun si wobbe e mabbe doftaaki daaluyee on, be gomɗiniray sabu kuude rewbe mabbe ben e ɓaawo kongol, <sup>2</sup> e nder yi'ugol mabbe jikku mon laabuɗo wondudo e teddungal on. <sup>3</sup> Wota on fotin ko woni e kene kon, wano mooragol e cudorgol kanje e concii dimi. <sup>4</sup> Kono yo ɗari mon kin wonu ko marii ka ɓernde, hara ko ɗari halal ki bonataa, ki jikku newiido deeyudo. Ko ɗun ɓuri hittude yeeso Alla. <sup>5</sup> Ko nii rewbe ɓaawo doo laabuɗe,

tanyinornoobe Alla ben, parornoo, be yankinanii moodibbe maɓbe ben, <sup>6</sup> wano Saarata non, on doftinooɗo Ibraahiima, wi'aynooɗo mo koohoojo makko. Onon kadi on laatoto jiwbe Saarata si on wadii ko moyyi, e ɓaawo on jabude jiiɓireede kulol woo. <sup>7</sup> Onon moodibbe ben kadi wano non, mo kala e mon yo wondir e sonnaajo mun on e hoore andugol wonde rewbe ben ko be nedɗanke ɓurbe lo'ude. Teddiniron be wa ronidoobe e mon ngurndan ɗan Alla yedi on ɗan, fii wota hay huunde haɗu torndeeji mon ɗin.

*Fii Tampangol ko Moyyi*

<sup>8</sup> Ka rawnoode, on fow hebee miijo wooto e giggol gootol, heewon giggol sidɗankaaku e yurmeende e angal mawnintinaare. <sup>9</sup> Wota bone woo yottore bone, maa yennee yottoo, kono ka liddu ɗun, onon ko yo on du'ano, ko fii ko ɗun noddiraɗon fii no roniron barki kin. <sup>10</sup> Ko fii:

«Si tawii godɗo no faalaa wuurude ngurndan weldan,

e yi'ugol palaade hettaare,

haray yo ontigi reenu denngal mun ngal

e wowlugol ko boni,

o reena toni makko ɗin e janfagol.

<sup>11</sup> Yo ontigi woɗɗito ko boni, o wada ko moyyi,

o ɗaɓɓita ɓuttu on, o jokka ɗun,

<sup>12</sup> ko fii giide Joomiraado on no e hoore feewuɓe ben,

awa kadi noppi makko ɗin no udditanii toraaje maɓbe ɗen,

kono yeeso Joomiraado on

no huccana ben wadoobe bone.»<sup>g</sup>

<sup>13</sup> Ko hombo tampinta on, si on himmanii wadugol ko moyyi? <sup>14</sup> Dun-le wuren hay si on tampii fii peewal ngal, on maloyte. Awa wota on hulu yimbe ben, wota on laato maapiibe. <sup>15</sup> Hormoree \*Almasiihu on ka berde mon wa Joomi on. Wonee jande woo hebuliibe fii jaabagol landotoobe on dalil tama'u mon on ben. <sup>16</sup> Wadiron ɗun newaare e teddungal e nder bernde mon laabunde nden, fii yo wonbe on wowlude ko boni e hoore jikku mon moyyo on e telen-ma Almasiihu on, heɓoy ko hersinta be e fee konguɗi maɓbe ɗin. <sup>17</sup> Awa kadi, ko ɓuri ko tampugol sabu wadugol ko moyyi, si tawii ɗun ko faale Alla, edii tampugol sabu wadugol ko boni. <sup>18</sup> E hin-le Almasiihu on kadi maayii fii junuubaaji ɗin nde wootere ko yoni haa poomaa, on Feewuɗo fii be feewaa ben, fii addugol on e Alla. O waraama ka ɓandu, o wurnitiraama Ruuhu Allaahu on. <sup>19</sup> Ko on Ruuhu o yaari, o waajoyii ruuhuui wonbe ka kaso ben, <sup>20</sup> ɗun ko bee murtunooɓe wa fewndo tawata mupal Alla ngal no beydii ka palaade ɗe Nuuhu moyyinaynoo laana kan e mun. Ko yimbe seedaabe nii, e maanaa be njeetato, be dandiraa rewugol ka ndiyan. <sup>21</sup> Dun ko misal \*lootagol maande kisiyee wonaɗon dandireede fewndo ɗoo. Dun wonaa lootugol tuundi ɓandu ndun, kono ko aadanorgol Alla bernde laabunde. Dun hisiniri on immintineede Iisaa Almasiihu on, <sup>22</sup> on Yentuɗo ka kammu, wonirɗo ka sengo jaama Alla, on mo malaa'ikaabe ben e bawɗe ɗen e doole ɗen yankinanaa.

## 4

*Fii Wuurugol no Alla Yidiri non*

<sup>1</sup> Bay \*Almasiihu on tampii ka ɓandu mun, onon kadi dolnoree e ngon miijo wooto, (ko fii on tampuɗo e ɓandu seedii e faale wadugol junuubu), <sup>2</sup> fii no wuuriron wano Alla faaliraa non, hara hinaa e himmeeji nedɗanke, yeru saa'i heddaniiɗo on wuuridugol e ɓandu on. <sup>3</sup> Awa e saa'i feyyunooɗo on, on ɓooyii wadude ko be gomɗinaa ben yidi wadude kon, fewndo jokkondirɗon e maɓbe e nder jiiɓaare e himmeeji bondi e mandilugol e \*fasaadu e mottondirgol ka mandiletee e dewal sanamuui harmungal. <sup>4</sup> Kono jooni be tawi no ɗaldini be ko on alaa jokkondirde e maɓbe hande kadi e telen-ma nden ɓoylaare tiidunde kon. Ko ɗun wadi si hiɓe hoynude on. <sup>5</sup> Awa be hunitoyto yeeso on Hebulaniidoo jaawugol wurbe e maybe. <sup>6</sup> Ko ɗun wadi si hay maybe ben feppinanaa Kibaaru Moyyo on, fii nde be jaawiroyaa wa nedɗanke ka ɓandu, yo be wuuroy ka ruuhu wano Alla wuuriri non.

<sup>7</sup> Lannoode piiji ɗin fow hewtii. Awa wonee hakkilanbe waawon hoore mon fii no waawiron tororde. <sup>8</sup> Ko adii kon, yidindiree giggol tabitungol, ko fii giggol ngol no monta adadu junuubaaji ujune ujune. <sup>9</sup> Tolnindiree e ɓaawo dukindirgol. <sup>10</sup> Awa yo mo kala e mon kurkoran heddiibe ben dokkal ngal, ɗun on wonay halfinaabe moyyere Alla yaajunde nden. <sup>11</sup> Yo taw non, mo yewtay e hakkunde mon, ko daaluyeeji Alla ɗin o woni yewtirde. Mo kurkoto kadi e hakkunde mon yo taw ko mbawdi ndi Allaahu on

okki mo ndin woni ko o kurkori. Dun fow ko fii yo mantoore wonan Alla, e innde Iisaa Almasiihu on, on mo mangural e bawgal wonani haa pooma. Aamiina!

*Fii no Almasiyyaajo Haani Wakkilorde Tampereji dīn*

<sup>12</sup> Ko onon, yo yiɓɓe, wota on ŋaldīr nguli hebuki on kin fii ndarndegol, wa si tawii ko huunde heyre hebi on. <sup>13</sup> Kono weltoree tawdeede e tampereji Almasiihu on dīn, fii no hebiroyon kadi weltaare ɲande feɲɲugol mangu makko ngun. <sup>14</sup> Si on hoynaama fii innde Almasiihu on, haray ko on malaaɓe, ko fii Ruuhu darjindo on, dūn ko on Ruuhu Alla, no e hoore mon. <sup>15</sup> Si godɗo e mon tampinaama, wonaa yo taw ko fii himo itti hoore, maa himo wujji, maa himo wadi ko boni, maa himo ukkii e ko wonaa haaju makko. <sup>16</sup> Kono si tawii o tampinaama sabu ko mo Almasiihu on, haray wota ontigi hersir dūn, kono yo o mawnin Alla sabu nden innde.

<sup>17</sup> Jooni non, saa'i fudɗoode ɲaawoore nden hewtii, nde fudɗora yimbe Alla ɓen. Si tawii ko enen nde fudɗori, haray ko honno sakkitoode ɓen ɓe doftanooki Kibaaru Moyyo Alla on wa'oyta? <sup>18</sup> Si tawii non feewuɗo on dandiraama karahan, haray ko honno woniranta mo rewataa Alla on e junuubankeejo on? <sup>19</sup> Dun haray, yo wonɓe tampude no yaadiri e kodduruyee Alla on duumo e wadugol ko moyyi, ɓe watta wonkiiji maɓɓe dīn e juude Taguɗo on, dūn ko on Sella-Findeejo.

## 5

*Fii no Petruusu Waajori Ardotooɓe ɓen e Sukaabe ɓen*

<sup>1</sup> Awa jooni mido yewtude ardotooɓe \*moftal wonɓe hakkunde mon ɓen. Min kadi ko mi ardotooɗo, e seedejo tampereji \*Almasiihu on, e heɓoowo geɓal e darja feɲɲinoyteeɗo on. Mi wakkilini <sup>2</sup> aynugol wuro ngo Alla halfini on ngon, hara hinaa e hoore karheede, kono hara ko no Alla yidiri non e hoore ɓernde laabunde, hara on wadiraali dūn miile, kono hara ko e anniye moyyo. <sup>3</sup> Wota on hollu mbawdi e hoore ɓe halfinaɗon ɓen, kono wonanon wuro ngon misal. <sup>4</sup> Dun, nde Hooreejo Ngaynaakoobe ɓen feɲɲoyi, on hendoyto \*meetelol darja, ngol ŋari mun bontataa haa poomaa.

<sup>5</sup> Onon kadi sukaabe wano non, yankinane ardotooɓe moftal ngal, mo kala e mon jippina hoore mun yeeso oya, ko fii:  
«Alla liddoto mawnintiniibe ɓen,

kono o yeda jippinɓe hoore mun ɓen sulfu.»<sup>h</sup>

<sup>6</sup> Awa, jippinee hoore mon e ley jungo Alla dolnugo ngon fii yo o bantoy on e saa'i mo o todɗii on. <sup>7</sup> Fawee anndeeji mon dīn fow e hoore makko, ko fii o kipay fii mon.

<sup>8</sup> Wonon hakkilanɓe e reeniibe, ko fii liddotooɗo on on, dūn ko Ibuliisa, no waɗude yaha ara, riggora wa ngayuuri, hara no ɗaɓɓa ko seekita. <sup>9</sup> Dartoree mo kanko Ibuliisa no tiidiri e nder gomɗinal ngal, e hoore yo on andu ko tampereji gooti fawaɗon onon e musibɓe mon wonɓe e nder aduna on fow. <sup>10</sup> Kono si on tampii e nder saa'ihun nii, Alla Jom sulfu on, on Nodduɗo on ka darja makko poomayankeejo on e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, o heydintinoyay on kanko tigi, o tabintina on, o tiidinoaya on, o wada on ɓe dillintaako. <sup>11</sup> Ko kanko bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

*Fii Waynitannde Petruusu nden*

<sup>12</sup> Ko e dow ballal Silaasi, oo musidɗo sella-findeejo, mi windirani on nduu ɓatakuru raɓɓidundu, fii wakkilingol on e fii seedintingol wonde ko dundoo woni moyyere Alla haqiiqaare nden, awa humee e mayre. <sup>13</sup> Subaaɓe wonɓe \*Baabiila<sup>1</sup> ɓen e Markuusa ɓidɗo an on salminii on. <sup>14</sup> Awa hiwrondiree lunnondiral giggol sidɗankaaku.

Yo buttu wonan on, onon humondirɓe e Almasiihu on ɓen fow.

<sup>h</sup> 5:5 5.5 Tin. 3.34 i 5:13 5.13 No sikkaa wonde oo «Baabiila» mo o wowli fii mun ɗoo, ko Roomu. Feɲ. 17.18

## BATAKURU PETRUUSU DIMMURU NDUN

<sup>1</sup> Immorde e an min Sim'uunu Petruusu, \*sahaabaajo e kurkaadu Iisaa Almasiihu on, haa e bee hendiibe gomdinal fotayngal hittude e ngal amen ngal, immorde e peewal Alla men e Dandoowo on, d'un ko Iisaa Almasiihu on.

<sup>2</sup> Yo moyyere e futtu sowindirane on e hoore andugol Alla e Iisaa Joomi men on.

### *Fii Tabintingol Noddaandu men ndun*

<sup>3</sup> Ko bawgal makko ngal, Alla yediri en kala ko handufen fii ngurndan e wuurigol wano o faaliraa non, e nder andingol en on Noddirfo en mangural mun ngal e moyyuki mun kin. <sup>4</sup> Ko nii o yediri en fodaariiji burdi hittude e burdi mawnude d'in, fii, tippude e d'in fodaariiji, no tawdirefon e jikku makko on, kanko Alla, d'un ko onon futtinooobe boylaare aduna iwrunde e himmeeji bondi.

<sup>5</sup> Ko sabu d'un wadi, geree beyditon e gomdinal mon ngal jikku moyyo, e hoore jikku moyyo on kadi beyditon don gandal, <sup>6</sup> e hoore gandal ngal kadi beyditon waawugol hoore mun, e hoore waawugol hoore mun ngol kadi beyditon nappagol, e hoore nappagol ngol kadi beyditon wuurigol wano Alla faaliraa non, <sup>7</sup> e hoore wuurigol wano Alla faaliraa non beyditon giggol sidfankaaku, e hoore giggol sidfankaaku ngol beyditon giggol. <sup>8</sup> Si d'ii jikkuuji doo sowondirii e mon, di haday on wonude meerenteebe be alaa battane moyye fii andugol Iisaa Almasiihu Joomi men on. <sup>9</sup> Kono mo aldaa e d'in, haray ko bundo, mo felsataa, yejjitudo ko junuubaaji mun d'in labbinanoo kon.

<sup>10</sup> Ko d'un wadi, yo musibbe, burtee wakkilaade fii haqingingol noddaandu ndu noddafon ndun e ko subafon kon. Si on warrii non, on yanataa e nder bone few. <sup>11</sup> Ko nii newnirantefon no yaajiri naatugol ka laamateeri poomayankeeri Joomi men on, on Dandoowo, d'un ko Iisaa Almasiihu on.

### *Fii Jannde Yaadunde e Goonga on*

<sup>12</sup> Ko d'un wadi si soono woo mi andintinay on fii d'ii piiji, hay si tawii hidfon andi di e hidfon tabiti e goonga mo hendifon on. <sup>13</sup> Mid'o sikki no haananimmi ka mi jokka andintingol on, fannin mido e nduu togooru, d'un ko bandu an ndun, <sup>14</sup> ko fii mido andi mi sertay jooni e nduu bandu maayooru, wano Iisaa Almasiihu Joomi men on, banginiranimmi non. <sup>15</sup> Ko d'un wadi si mi etoto fota, fii hay si mi iwoyii, no anditiroyon d'ii piiji.

<sup>16</sup> Awa, hinaa men baarorbe taariikaaji sinciraadi yoyre, fewndo ko men banginani on ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on e bawgal makko ngal. Kono men yi'irii gite amen den tigi mangu makko ngun. <sup>17</sup> Ko fii o hendike e juude Alla Baabaajo on teddungal e darja fewndo ko o nanunoo hawa iwrude ka darja heewudo bural on, ko Allaahu on daalani mo: «Oo doo ko Bid'fo an yidaafdo, mo mi weltori on.» <sup>18</sup> Menen kadi, men nanii ngol kongol iwrungol ka kammu, fewndo men wondi e makko ka hoore fello hormorteengo.

<sup>19</sup> Awa meden buri fellitute fii kongudi di annabaabe ben longinaa d'in, d'in di tawata si on wattanii yiila, haray on wadii ko moyyi, bay d'in kongudi no wa'i wa lampu hubbudo e nokkuure nibbitunde, haa nde fajiri on feeri, jaawiire nden toowi ndaygini berde mon den. <sup>20</sup> Ko adii kon, andee wonde firo kongudi di annabaabe ben windi d'in, d'un ko daaluyeeji di be longinaa d'in, hinaa e neddfanke iwri. <sup>21</sup> Ko fii kala kongol longinaangol hinaa e miijo neddfanke iwri, kono ko \*Ruuhi Seniifo on yimbe ben haaliri ko Alla longini be kon.

## 2

### *Fii Jannoobe Penaale ben*

*(Yud. 1.4-13)*

<sup>1</sup> Woodiino e hakkunde jamaa on waditiibe annabaabe. Jannoobe fenaande woniroyay non e hakkunde mon onon kadi, hara hibe bisa janndeeji fenaandeeji e nder ko be jannata kon, nawraydi e halkaare. Be yedda on Sooditudo be, d'un ko Joomi on. Ko nii be poodirra e ma'bbe halakuyee yaawudo. <sup>2</sup> Buy jokkoyay jii'baare ma'bbe nden, laawol goonga on hoynoyee sabu ma'bbe. <sup>3</sup> Immorde e miile ma'bbe den, be hiiliroya on kongudi sincaadi. Kono gila neebii ko be happanaa kon no badaade tun, awa hayrannde ma'bbe nden n'naa.

<sup>4</sup> Ko fii Alla dandaali malaa'ikaabe wadunoobe junuubu ben, kono o nangi be, o bugii ka yiite jahannama ka be jolkaa don e nder niwre, be jogoraa don fii naaweede. <sup>5</sup> O dandaali kadi beya yimbe aranbe, kono ko njeetato o acci e ma'bbe, godfo on ko Nuuhu,

on waajotonooḁo fii peewal ngal, fewndo ko Allaahu on acciti waamere nden e hoore jamaa ʒe rewataa mo ʒen.

<sup>6</sup> O happani kadi dee ca'e Saduuma e \*Amuura mulugol de, watta de ndoondi, fii wadangol ʒe rewataa mo ʒen kanko Alla misal. <sup>7</sup> Kono o dandi Luutu feewuḁo on, on mo ʒernde mun wondunoo e sokola tiiduḁo sabu jikku jiiḁiḁo ʒee bonʒe, <sup>8</sup> ko fii on ko feewuḁo hoḁunooḁo hakkunde maʒʒe, mo wonkii mun tampintenoo ʒande woo ʒande sabu angal peewal ngal o yi'aynoo ngal e ngal o nanaynoo ngal.

<sup>9</sup> Awa duḁuḁo fow no holli ko Joomiraado on andi ko honno o dandirta yimʒe gomḁinʒe ʒen ndarndeede, o donkina ʒe feewaa ʒen haa ʒande ʒaawoore nden, <sup>10</sup> tentinii ʒen jokkuʒe himmeeji tuunuḁi ʒalli mun, hoyna laamu Joomiraado on, duḁuḁo ko ʒee suusuʒe reedu, mawnintiniʒe, ʒe hulataa aybinde ruuhuujii duḁuḁo ka kammu. <sup>11</sup> E hin-le malaa'ikaabe, ʒurʒe ʒe doole e mbawdi ʒen, ʒaawiraali ʒen yimʒe hoyre yeeso Joomiraado on. <sup>12</sup> Kono ʒen ʒannoobe fenaandeeʒe ko wa'uʒe wa kulle buruure de alaa miijoo-miccoo, tagiraade fii nangeede mulee, ko fii hiʒe hoynuḁe ko ʒe andaa. ʒe muliray wa kulle buruure nii, <sup>13</sup> ko bone wonata njoddi boneeji maʒʒe duḁuḁo. ʒe tawi faale maʒʒe on ko ʒiʒangol mbeleede aduna tumbere ʒalorma. Ko ʒe wa'uʒe wa ella e waadere, ʒay hiʒe weltora dayngol on, hay nde hiʒe ʒaamida e mon. <sup>14</sup> Gite maʒʒe duḁuḁo no heewi ʒinaa, awa kadi ʒe haabataa waduḁol ʒunuubu. Hiʒe poḁa wonkijii duḁuḁo tabitaa duḁuḁo, nawra duḁuḁo e ko boni. ʒerde ʒen ʒannoobe fenaandeeʒe no eltiraa miile, ʒen ko ʒe fayʒe huḁaabe, <sup>15</sup> ʒay ʒe accitii laawol feewungol ngol, ʒe majjirii sabu jokkuḁol laawol Bal'ama ngol, on biḁuḁo ʒe'uura, yiḁunooḁo njoddi heʒorndi bonki.<sup>a</sup> <sup>16</sup> Kono o feliraa sabu geddi makko duḁuḁo tigi, duḁuḁo geddi wani sabu haa mbabun kun, duḁuḁo ko mummuntehun kun, wowliri wa neduḁo, duḁuḁo hadi on annabaajo waduḁol kuugal feeteere.

<sup>17</sup> ʒen ko ʒe bulli duḁuḁo alaa ndiyan, ko ʒe duule de hendu raḁotoo, ʒen no maranaa niwre ʒurnde tekkude nden. <sup>18</sup> Immorde e yewtereji maʒʒe manti e mehi, hiʒe huutora himmeeji jiiʒaare ʒandu fii poḁuḁol ʒen fuutorʒe karahan e juude wuuuʒe e majjere ʒen. <sup>19</sup> Hiʒe foda ʒe ndimu, e hin-le kamʒe tigi ko ʒe maccuʒe ko nawrata e halkaare, ko fii mo kala ko maccuḁo ko fooli duḁuḁo kon. <sup>20</sup> Ko fii si tawii, ʒawto fuutagol tuundiiji oo aduna sabu andugol maʒʒe Joomi on e on Dandoowo, duḁuḁo ko Iisaa Almasiihu on, si ʒe nangike kadi e pircol duḁuḁo tuundiiji haa duḁuḁo foolii ʒe, haray sakkitorde maʒʒe nden ʒuray aranere nden bonude. <sup>21</sup> No ʒurani ʒe ka tawata ʒe andaano laawol peewal ngol, edii, andugol ngol, sela yamiroore hormorteende nde ʒe andinaa nden. <sup>22</sup> Dun haray ʒe tentinii ko ngol tindol goongawol wi'i kon wonde: «Saa'i kala bareeru ndun yilitantito ko ndu tuutunoo kon», awa kadi: «Saa'i kala kosewii arngii e looteede ngin ruttitoto e rukagol ka loope.»

### 3

#### *Fii Artugol Almasiihu on*

<sup>1</sup> Awa e hino ʒatakuru dimmuru ndu mi windani on ndun, yo yiʒʒe. E nder majji duḁuḁo ʒidii non, mi windiranii on duḁuḁo fii anditingol on, walla on hebon miijooji laabuḁi, <sup>2</sup> fii no anditiron konguḁi duḁuḁo annabaabe laabuʒe ʒen \*hiitinoo duḁuḁo, e yamiroore Joomi on e Dandoowo en on, nden ned sahaabaabe ʒen hewtini on.

<sup>3</sup> Ko adii kon, andee wonde ka ʒalaade sakkitorde, yawitiiʒe aroyay heewuʒe ʒalori, wuuriroyayʒe himmeeji maʒʒe duḁuḁo, <sup>4</sup> hara hiʒe wi'oya: «Ko honto ardu makko fodanoondo ndun woni? Ko fii gila baabiraabe ʒen maayi, fow no wa'i wano wa'unoo non gila aduna on fudufii.» <sup>5</sup> Kono ʒe tewi ʒe yejiti wonde, ko daaluyee Alla on wadi si kammuuli duḁuḁo e leydi ndin woodiranoo, leydi ndin suutaa e ndiyan, ndi moyyiniraa ndiyan. <sup>6</sup> Ko ndiyan kadi aduna feyyunooḁo on muliraa ndiyan waamere. <sup>7</sup> Kono ko on daaluyee Alla kadi wadi si kammuuli fewndiidi duḁuḁo e aduna fewndiido on maranaa yiite ngen ʒande ʒe rewataa Alla ʒen ʒaawetee halkee.

<sup>8</sup> Kono no woodi toʒʒere nde on haanaa yejitude, yo yiʒʒe: ʒallal gootal ka Joomiraado on ko wa duuʒi wuluure, awa kadi duuʒi wuluure ko wa ʒallal gootal. <sup>9</sup> Awa Joomiraado on alaa nennede hunnugol fodaari makko ndin, wano wobʒe miijori non. Kono ka liddu duḁuḁo, o muʒʒani on tun, ko fii o yidaa hay gooto hayra. Kono ko o yidi, ko yo fow aru e tuubuubuyee.

<sup>10</sup> Awa, ʒalaande Joomi on arday wa ngujo. Nden ʒande non kammuuli duḁuḁo muliray hito uuyungo, piiji oo aduna sunnee mula, leydi ndin kadi e kuude ko ndi wondi kon feʒʒinee. <sup>11</sup> ʒay duḁuḁo fow non no e laawol mulirgol nii, haray pellet hidon haani wuurirde laaʒal e no Alla faaliraa non. <sup>12</sup> Awa e nder ko habbiḁon ardu ʒalaande

<sup>a</sup> 2:15 2:15 Ada. 22



Alla nden kon, etee fii no d'un yaawira, d'un ko ka kammuuli d'in mulirta yiite d'on, e ka piiji oo aduna taayirta nguleendi yiite d'on. <sup>13</sup> Kono enen hid'en habbii fodaari Alla ndin, d'un ko kammu hesu e leydi heyri ka peewal ngal hodfoyta d'on.

<sup>14</sup> Ko d'un wadi, yo yibbe, e nder nden habbannde, etee fii, nde o aroyi, no o tawira on e nder buttu, hara on aldaa e waadere, on aldaa e ella. <sup>15</sup> Jogoree mupal Joomiraado men on wa kisiyee, wano Puulusa, oo musid'fo men yida'ado, windirani on non kapun kadi, tippude e faamu ngu o yed'aa ngun. <sup>16</sup> Ko d'un o woni wadude e bataake den fow, ka o wowli fii d'in piiji d'on, e ka windande mettude faamude d'en woni d'on, de tawata yimbe be faamaa ben e be tabitaa ben boylii noone on, wano be wadiri non e ko heddi e bindi d'in kon, fii hayrannde mafbe kambe tigi.

<sup>17</sup> Onon non, yo yibbe, bay on hajaama, reenee fii wota on selu jokkon d'ayni be doftaaki yamirooje Alla d'en, haa ka yoolon tabital mon ngal. <sup>18</sup> Awa beydee jaarude yeeso e nder moyyere nden e andugol Joomi men on, on Dandoowo, d'un ko Iisaa Almasiihu on, on mo mangural wonani jooni e haa poomaa. Aamiina!

## BATAKURU YUUHANNA ARANURU NDUN

### *Fii Daaluyee Ngurndan dan*

<sup>1</sup> Ko wonnoo kon gila ka fudfoode, ko dun men nani, men yi'iri gite amen den, men punnii, men meemiri juude amen den, dun ko daaluyee ngurndan dan. <sup>2</sup> Awa, ngurndan dan feepii, men yi'ii dan, meden seeditanaade dan. Meden feppinande on \*ngurndan poomayankejan dan, dan wondunoodan e Baabaajo on, dan feppinanaama men. <sup>3</sup> Meden hollitude on onon kadi ko men yi'i kon e ko men nani kon fii no laatron humondirbe e amen e nder humondiral men e Baabaajo on e Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasihu on. <sup>4</sup> Meden windude dundoo fii no weltaare men nden timmira.

### *Fii Wonugol ka Ndaygu*

<sup>5</sup> E hino kibaaru mo men naniri mo on, meden bangannde on mo: Alla ko ndaygu, niwre woo alaa e makko. <sup>6</sup> Si en innii hiden humondiri e makko, kono hiden yahude e nder niwre nden, haray en fenii, en wuuriraali goonga on. <sup>7</sup> Kono si tawii hiden yahude e nder ndaygu ngun, wano o woniri non kanko tigi ka nder ndaygu, haray hiden humondiri, dun haray yiyyan Iisaa Bidfo makko on no \*labbina en e kala junuubu.

<sup>8</sup> Si en innii en aldaa e junuubu, haray en daynitike enen tigi, dun haray goonga on alaa e men. <sup>9</sup> Si en qirritike non junuubaaji men din, Alla ko Sella-Findeejo, Feewudo, o yaafanto en junuubaaji men din, o labbina en e kala bonnere. <sup>10</sup> Si en innii en wadaali junuubu, haray en wafii mo fenoowo, dun haray daaluyee makko on alaa e men.

## 2

<sup>1</sup> Faybe an, mido windande on dundoo fii wota on wadu junuubu. Kono si godfo aru e wafude junuubu, haray hiden mari Fattantoodo en moggo Baabaajo on, dun ko Iisaa Almasihu, Feewudo on. <sup>2</sup> Ko fii kanko tigi ko o sadaka fii no hefiren yaafuyee junuubaaji men din,<sup>a</sup> hinaa non fii di men din tun, kono ko fii di be aduna on fow.

<sup>3</sup> Si en doftike yamirooje makko den, haray hiden felliti wonde hiden andi mo. <sup>4</sup> Kala on wi'udo no andi mo, hara o doftaaki yamirooje makko den, haray ko o fenoowo, goonga on alaa e makko. <sup>5</sup> Kono kala doftiido daaluyee makko on, haray giggol Alla ngol no timmi e makko, ko non andirten hiden humondiri e makko. <sup>6</sup> Kala on wi'udo no humondiri e makko, haray no haani wuurirde wano \*Almasihu on wuurirnoo non.

<sup>7</sup> Yiibe, hinaa yamiroore heyre mi woni windande on, ko yamiroore hinnde, nde hefunodon gila ka fudfoode. Ndee yamiroore hinnde, ko ngol kongol ngol nanudon. <sup>8</sup> Kono fow e mun, ko yamiroore heyre mi woni windande on. Haqiiqa mayre on no bangi e makko, no bangi e mon, ko fii niwre nden no feyyude, awa kadi ndaygu haqiiqawu ngun ndaygii toode.

<sup>9</sup> On wi'udo no ka ndaygu e hoore apugol musidfo mun, haray haa jooni himo ka niwre. <sup>10</sup> On mo yidi musidfo mun, haray himo ka ndaygu, peggal woo alanaa mo. <sup>11</sup> Kono on apudo musidfo mun ko ka niwre woni, ko e nder niwre o woni yahude, o andaa ka o woni jaarude, ko fii niwre nden wuminii gite makko den.

<sup>12</sup> Mido windande on, yo faybe, bay junuubaaji mon din yaaforaama sabu innde makko nden.

<sup>13</sup> Mido windande on, yo baabiraabe, bay on andii on Woodanoodo gila ka fudfoode. Mido windande on, yo sukaabe, bay on foolii bonfo on.

<sup>14</sup> Mi windanii on kadi, yo faybe, bay on andii Baabaajo on.

Mi windanii on kadi, yo baabiraabe, bay on andii Woodanoodo on gila ka fudfoode.

Mi windanii on kadi, yo sukaabe, bay hidon tiid, daaluyee Alla on no e mon, awa kadi on foolii bonfo on.

### *Fii Apugol oo Aduna Boyliidfo*

<sup>15</sup> Wota on yidu aduna on e ko woni e aduna on kon. On mo yidi aduna on, haray giggol Baabaajo on alaa e makko. <sup>16</sup> Ko fii kala ko woni e oo aduna, dun ko mbeleede bandu e himmangol ko yi'i e mantorgol keyeeji aduna, hinaa e Baabaajo on iwri, kono ko e oo aduna. <sup>17</sup> Awa oo aduna e himmeeji mun ko ko woni feyyude, kono on wadoowo faale Alla on luttay haa poomaa.

### *Fii Reenagol e Dartotoobe Almasihu on ben*

<sup>a</sup> 2:2 2.2 Wobbe kadi no faamira: «sadaka dahoowo tikkere Alla nden.»

<sup>18</sup> Awa, yo faybe, ko saa'i sakkitoro on nii. Wano nanirɗon non, liddotooɗo Almasiihu on aray, e hay fewndo ɗoo toode liddotooɗe Almasiihu on ɗuudufe arii. Ko nii andirten wonde ko saa'i sakkitoro on nii. <sup>19</sup> Ben non ko e men iwi, kono hinaa be men, ko fii si be wonno be men, be luttidayno e men. Kono ɗun ɓanginii wonde be fow wonaa be men.

<sup>20</sup> Onon kan, \*Seniɗo on yedii on Ruuhu mun on, ko ɗun waɗi si on fow hiɗon mari andal. <sup>21</sup> Mi windiranaali on wa si tawii on andaa goonga on, kono ko bay hiɗon andi, e hiɗon andi kadi wonde fenaande woo iwataa e goonga. <sup>22</sup> Ko hombo non woni on fenoowo, si hinaa on yeddudoɗo wonde Iisaa ko Almasiihu? On ko liddotooɗo Almasiihu on, yeddudoɗo Baabaajo on e Biɗɗo on. <sup>23</sup> Awa kala yeddudoɗo Biɗɗo on hebaali Baabaajo on, kala qirritiɗo Biɗɗo on, haray hebii Baabaajo on.

<sup>24</sup> Onon non, ko nanuɗon kon gila ka fudɗoode no haani wonude ka berɗe mon. Si tawii ko nanuɗon kon gila ka fudɗoode wonii ka berɗe mon, haray onon kadi on humondirii e Biɗɗo on e Baabaajo on. <sup>25</sup> Awa e hino fodaari ndi o waɗani en ndin: ko \*ngurndan poomayankejan ɗan.

<sup>26</sup> Mi windiranii on ɗun e telen-ma wonbe ɗaynude on ben. <sup>27</sup> Ko fii onon, Ruuhu mo hebirdon Almasiihu on no e mon, ko ɗun waɗi on hatonjinaa e janneede, kono, wano Ruuhu makko on woni jannirde on piiji ɗin fow non, (ko mo goonga, mo aldaa e fenaande), humondiree e Almasiihu on wano Ruuhu makko on janniri on non.

### *Fii Faybe Alla ben*

<sup>28</sup> Jooni non, yo faybe, humondiree e makko, fii, nde o feepoyi, yo en hebu hoolaare, e nde o ari, wota en hersu yeeso makko. <sup>29</sup> Si tawii hiɗon andi ko o Feewuɗo, haray andee kala waɗuɗo ko feewi ko jibinannde makko.

## 3

<sup>1</sup> Ndaaree noone giggol ngol Baabaajo on yedi en ngol, haa noddaden faybe Alla. Awa kadi ko en ɗun. E hino ko waɗi kon si aduna on andaa en, ko fii o andaali mo. <sup>2</sup> Yiɓbe, jooni non ko en faybe Alla. Ko wonoyten kon feɗɗinaaka taho. Kono hiɗen andi, nde o feepoyi, en nandoyay e makko, ko fii en yi'oyay mo wano o woniri non. <sup>3</sup> Kala jogiɗo on tama'u e makko, haray no labbintinii wano kanko \*Almasiihu on o laabiri non.

<sup>4</sup> Kala non on waɗuɗo junuubu, haray ontigi bonnii Sariya on, ko fii junuubu ko bonnugol Sariya. <sup>5</sup> Kono hiɗon andi, kanko Almasiihu on ko o feepiri ko fii ittugol junuubaaaji, e hin-le junuubu alaa e makko. <sup>6</sup> Kala on humondirɗo e makko duumotaako e waɗugol junuubu. Kala non waɗoowo junuubu, haray yi'aali mo, andaali mo.

<sup>7</sup> Ko onon, yo faybe, wota hay gooto ɗaynu on, ko fii kala on waɗuɗo ko feewi, haray ko feewuɗo, wano kanko Almasiihu on o woniri feewuɗo non. <sup>8</sup> Kala non on waɗoowo junuubu, haray ko mo Ibuliisa, ko fii gila ka fudɗoode Ibuliisa no waɗude junuubu. \*Biɗɗo Alla on-le ko feepiri ko fii mulugol kuude Ibuliisa ɗen. <sup>9</sup> Kala on jibinaaɗo immorde e Alla duumotaako e waɗugol junuubu, ko fii haray awɗi Alla ndin no e makko, haray o waawataa waɗude junuubu, bay ko e immorde e Alla woni ko o jibinaa. <sup>10</sup> Awa e hino ko ɓangini hakkunde faybe Alla ben e faybe Ibuliisa ben: kala on mo waɗataa ko feewi, haray hinaa mo Alla, ko wano non kadi on mo yiɗaa musidɗo mun.

### *Fii Yiɗindirgol*

<sup>11</sup> E hino kibaaru mo nanuɗon on gila ka fudɗoode: yiɗindiren. <sup>12</sup> Wota en wa'u wa Qaayiina<sup>b</sup>, on mo Ibuliisa, warunooɗo miɗɗiraawo mun on. E ko fii honɗun o warannoo mo? Ko tawde kuude makko ɗen kanko Qaayiina ko bonɗe, ɗe miɗɗiraawo makko on ɗen kan ko feewuɗe. <sup>13</sup> Musiɓbe an, si tawii aduna on no api on, haray wota on ɗaldu. <sup>14</sup> Ko fii hiɗen andi ko e mayde iwuɗen, aruɗen e ngurndan, bay hiɗen yiɗi musibbe men ben. On mo alaa giggol, haray ko ka mayde woni. <sup>15</sup> Kala on aɗuɗo musidɗo mun, haray ko waroowo. Hiɗon andi-le kala waroowo, haray \*ngurndan poomayankejan alaa e makko.

<sup>16</sup> E hino no andirten ko woni giggol: Almasiihu on okkitirii ngurndan mun ɗan fii men, haray enen kadi hiɗen haani okkitirde ngurndan men ɗan fii musibbe men ben. <sup>17</sup> Si tawii godɗo no mari ngaluuji aduna, o yi'ii musidɗo makko sokoldo, o ombanii mo gite, haray ko honno giggol Alla ngol wonirta e makko? <sup>18</sup> Ko onon, yo faybe, wota en yiɗir kongol maa ɗenngal tun, kono yiɗiren kuugal e goonga. <sup>19</sup> Ko nii andirten ko en be goonga, berɗe men ɗen hebirta kadi hoolaare yeeso makko. <sup>20</sup> Hay si berɗe men ɗen no felude en, Alla no ɓuri berɗe men ɗen mawnude, e himo andi fow.

<sup>b</sup> 3:12 3.12 «Qaayiina» no wi'ee kadi «Qaabilla». Fud. 4

<sup>21</sup> Awa, yo yibbe, si tawii berde men den felaali en, haray hiden mari hoolaare yeeso Alla. <sup>22</sup> Kala ko toriden mo, en hebiray mo, bay hiden doftii yamirooje makko den, hiden wadude ko welata mo. <sup>23</sup> Awa e hino yamiroore makko nden: ko yo en gomdin innde Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on, yidindiren kadi wano o yamiri en non. <sup>24</sup> Kala on doftiido yamirooje makko den, haray no humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. Awa kadi e hino no andirten wonde himo humondiri e men: ko \*Ruuhu Seniido mo o yedi en on andirden dun.

## 4

### *Fii Ndarndagol Ruuhuui d'in*

<sup>1</sup> Ko onon, yo yibbe, wota on hoolo kala nedfo wi'udo Ruuhu Alla on no e makko, kono taskee be fii andugol si ruuhu wondo e mabbe on ko e Alla iwri, ko fii waditiibe annaba duuduube arii e oo aduna. <sup>2</sup> E hino no andirton si kongudi mabbe din ko e Ruuhu Alla on iwri: kala qirritiido wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedfo, o ari ka aduna, haray ko mo Alla. <sup>3</sup> Kala non mo qirritaaki Iisaa, haray hinaa mo Ruuhu Alla on, haray on ko mo liddotoodo \*Almasiihu on, on mo nanunodon no arude. On non jooni no e aduna on.

<sup>4</sup> Ko onon, yo faybe, ko on be Alla, awa kadi on foolii waditiibe annaba ben, ko fii Wondo e mon on no buri mawnude wondo e aduna on. <sup>5</sup> Ben ko be oo aduna, ko dun wadi kongudi mabbe din ko di oo aduna, awa kadi aduna on no hedfaade di. <sup>6</sup> Enen-le, ko en be Alla. Kala on andudo Alla hedoto en, kono on mo tawata non wonaa mo Alla hedotaako en. Ko non andirten Ruuhu Goongaajo on e ruuhu fenaandeejo on.

### *Fii Giggol Alla ngol e Yidindirgol men ngol*

<sup>7</sup> Ko onon, yo yibbe, yidindiren, ko fii giggol ko ka Alla iwri, awa kala yidudo ko jibinaado immerde e Alla, haray himo andi Alla. <sup>8</sup> Kala mo aldaa e giggol, haray andaa Alla, ko fii Alla ko giggol. <sup>9</sup> E hino no giggol Alla ngol feepiri e men: Allaahu on addii Bidfo makko bajjo on e nder oo aduna fii no wuuriren immerde e makko. <sup>10</sup> E hino ko woni ngol giggol kon: hinaa ko yiduden Alla kon, kono ko ko o yidi en kon, o addiri Bidfo makko on sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din. <sup>11</sup> Bay Alla yidirii en nii, yo yibbe, haray enen kadi hiden haani yidindirde. <sup>12</sup> Hay gooto yi'aali Alla haa hande, kono si en yidindirii, haray Alla no humondiri e men, giggol makko wonungol e men ngol timma.

<sup>13</sup> E hino no andirten hiden humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e men: ko sabu Ruuhu makko mo o yedi en on. <sup>14</sup> Menen non men yi'i, meden seeditaade wonde Baabaajo on nului Bidfo on fii dandugol aduna on. <sup>15</sup> Kala on qirritiido wonde Iisaa ko \*Bidfo Alla, haray Alla no humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e Alla. <sup>16</sup> Awa, enen en andii, en gomdini giggol ngol Alla yidi en ngol.

Alla ko giggol. Kala on wondudo e giggol, haray himo humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. <sup>17</sup> Ko nii giggol ngol timmiri e men, fii no hebiren hoolaare jande naawoore nden. Wano o woniri non kanko, enen kadi ko non wonirden e oo aduna. <sup>18</sup> Kulol alaa e nder giggol, kono giggol timmungol rafoto kulol, bay kulol no jijji donkineede. Awa kadi, kala on huludo, haray giggol ngol timmaa e makko. <sup>19</sup> Enen non hiden yidi, bay ko kanko adii en yidude. <sup>20</sup> On mo wi'i no yidi Alla, e hoore himo api musidfo makko, haray ko fenoowo. Ko fii on mo yidaali musidfo mun mo o renti on, haray o waawataa yidude Alla mo o rentaa on. <sup>21</sup> Awa, ko ndee yamiroore doo hebirden mo: mo no yidi Alla, yo yidu kadi musidfo mun on.

## 5

### *Fii Gomdingol Bidfo Alla on*

<sup>1</sup> Kala on gomdindo wonde ko Iisaa woni \*Almasiihu on, haray ko jibinaado immerde e Alla, e kala yidudo Baabaajo on yiday Bidfo on kadi. <sup>2</sup> E hino no andirten hiden yidi faybe Alla ben: ko si en yidii Alla, en doftike yamirooje makko den. <sup>3</sup> Ko woni yidugol Alla: ko doftagol yamirooje makko den. Yamirooje makko den-le hinaa sattude, <sup>4</sup> ko fii on jibinaado ka Alla foolay oo aduna. Awa e hino polgal foolungal aduna on: ko gomdinal men ngal. <sup>5</sup> Ko hombo woni on fooludo aduna on, si hinaa on gomdindo wonde Iisaa ko \*Bidfo Alla?

<sup>6</sup> Ko kanko Iisaa Almasiihu on ardi e ndiyan e yiyan, hinaa non ndiyan tun o ardi, kono ko ndiyan e yiyan. Awa ko Ruuhu Allaahu on woni seeditaade, bay on Ruuhu ko o goonga. <sup>7</sup> Ko fii ko piiji tati woni seeditaade: <sup>8</sup> ko Ruuhu Allaahu on e ndiyan dan e yiyan dan, din non tati hidii fotti. <sup>9</sup> Hiden jabude seeditooje yimbe ben, kono

ko seeditoore Alla nden buri mawnude, d'un ko seeditoore nde Alla seeditii fii Bid'fo makko on nden. <sup>10</sup> Kala on gomdindo Bid'fo Alla on, haray nden seeditoore no e makko. Kono on mo gomdinaa Alla non, haray o wad'ii mo fenoowo, ko fii haray o gomdinaa seeditoore nde Alla seeditii fii Bid'fo mun on nden. <sup>11</sup> Awa e hino nden seeditoore: Alla okkii en \*ngurndan poomayankejan, dan ngurndan non no e Bid'fo makko on. <sup>12</sup> Kala humondirdo e Bid'fo on no mari ngurndan dan. Kala mo humondiraa e Bid'fo Alla on haray alaa dan ngurndan.

*Fii Kongud'i Rawnord'i d'in*

<sup>13</sup> Mi windanii on d'un fii no andiron wonde hid'on mari ngurndan poomayankejan, onon bee gomdinbe e innde Bid'fo Alla on. <sup>14</sup> Awa e hino hoolaare nde battorten Alla nden: si en torike mo god'dun ko yaadi e faale makko on, o hed'oto en. <sup>15</sup> Bay non hid'en andi himo hed'ii kala ko torid'en mo, haray hid'en andi en heb'ii ko torid'en mo kon. <sup>16</sup> On mo yi'i musid'fo mun no wada junuubu mo nawrataa e mayde, yo o torano mo, Alla yeday mo ngurndan, d'un non ko ben wad'oobe junuubu mo nawrataa e mayde. Kono no woodi junuubu nawroowo e mayde, hinaa fii on junuubu mi wi'i yo tore. <sup>17</sup> Kala ko aldaa e peewal ko junuubu, kono no woodi non junuubaaji di nawrataa e mayde.

<sup>18</sup> Hid'en andi kala on jibinaado immorde e Alla, o duumotaako e wadugol junuubu, kono Bid'fo Alla on reenay mo, danda mo, hara Bondo on meemataa mo. <sup>19</sup> Hid'en andi ko en be Alla, awa kadi aduna on fow no e ley doole Bondo on. <sup>20</sup> Hid'en andi kadi Bid'fo Alla on arii, o okkii en faamu fii andugol Goongaajo on. Hid'en humondiri-le e Goongaajo on, bay hid'en humondiri e Bid'fo makko on, d'un ko Iisaa Almasiihu. Ko on woni Alla Goongaajo on e ngurndan poomayankejan dan.

<sup>21</sup> Ko onon, yo faybe, reenee e sanamuuji d'in!

## **BATAKURU YUUHANNA DIMMURU NDUN**

<sup>1</sup> Salminaango an min oo ardotoodo, haa e oo suddiido subaado teddufo e faybe mun,<sup>a</sup> mo mi yidi e nder goonga, mo tawata non hinaa min tun yidi fun, kono ko kala andufo goonga on, <sup>2</sup> sabu goonga wondo e men on, fun ko on goonga wonoowo e men haa poomaa.

<sup>3</sup> Moyyere e yurmeende e buttu wonay e men immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu on, fun ko Bidfo Baabaajo on, e nder goonga e giggol.

<sup>4</sup> Mi weltike fota ko mi tawi kon wobbe e faybe maa ben no jokki laawol goonga on, wano Baabaajo on yamiriri en non. <sup>5</sup> Jooni non, an oo suddiido teddufo, koo ko mi wonu-maa windande hinaa yamiroore heyre, kono ko ndee nde hefunofen gila ka fudfoode mi tori-maa, fun ko yo en yidindir. <sup>6</sup> Awa e hino ko woni giggol kon: ko jokkugol yamirooje makko den. E hino yamiroore nde andufoon gila ka fudfoode nden: ko yo on wuuru e nder giggol.

<sup>7</sup> Ko fii daynoobe duuduube naatii e nder aduna on, be jabaali wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedfo o ari ka aduna. Ko bee woni daynoobe e liddotoobe Almasiihu on ben. <sup>8</sup> Awa, reenee onon tigi, fii wota battane golle men den bonu, kono fii yo on hebu njoddi heewundi. <sup>9</sup> Kala feyyitudo jannde \*Almasiihu on, ronki humaade e mayre, haray on wonaa humondirfo e Alla. Kala non tabitudo e nden jannde, haray no humondiri e Baaba on e Bidfo on. <sup>10</sup> On mo ari e mon, addoraali nden jannde, wota on wernu mo ka suudu mon, awa kadi wota on hiwro mo. <sup>11</sup> Ko fii kala on hiwriido mo, haray tawdaama e kuufe makko bonde den.

<sup>12</sup> Midfo mari buy ko mi windana on, kono mi yidaali windirde fun ndaha e kaydi. Kono non midfo tanyinii yahugol ka mon, mi yewtira on hunduko, fii no weltaare men nden timmira.

<sup>13</sup> Faybe jaaja maa subaado on salminii ma.

---

<sup>a</sup> **1:1** 1.1 No sikkaa wonde «oo suddiido subaado teddufo» no firi moftal gomdirbe wonbe nokku goo. «Faybe ben» no firi yimbe moftal ngal.

## **BATAKURU YUUHANNA TAMMURU NDUN**

<sup>1</sup> Salminaango an min oo ardotoofo, haa e maa an oo yidaafo an Gayuusi, mo mi yidi e nder goonga.

<sup>2</sup> Gido an, e nooneji din fow mido yelani-maa moyyere e cellal bandu, wano wonkii maa kin selliri non. <sup>3</sup> Mi weltike fota, fewndo musibbe goo ari, be seeditii fii ko humidaa e goonga on kon e ko wuurirdaa goonga on kon. <sup>4</sup> Mi alaa weltaare mawnde buri nanugol no wi'ee wonde faybe an ben no jokki goonga on.

<sup>5</sup> Gido an, hida wadirde no feewiri e nder ko wondaa wafande musibbe ben kon, hay be a andaa ben. <sup>6</sup> Be seeditike fii giggol maa ngol yeeso \*moftal ngal. Haray a wadii ko moyyi si a faaborii be ko haani e nder yaadu mabbe ndun, hara ko noone no welirta Alla, <sup>7</sup> bay ko fii innde \*Almasiihu on be yahi, e baawo hendagol hay huunde e juude be gomdinaa ben. <sup>8</sup> Hiden haani jabbaade sifa ben yimbe, fii no gollidiren e mabbe fii goonga on.

<sup>9</sup> Mi windanii moftal ngal kongudi seeda, kono oo wi'eteefo Diyoteriifa, yidufu wonude arano e hakkunde mabbe on, jabanaa men. <sup>10</sup> Ko dun wadi, nde mi aroyi, mi humpitoyay on fii kuude makko den, kongudi bondi di o woni jo'ude men din. Nde tawnoo dun yonanaali mo, o salii wernude musibbe ben, o fannani faalaafe wafude dun ben kadi, o radii be ka moftal.

<sup>11</sup> Awa yo gido an, wota a pembu ko boni, kono pembu ko moyyi. Kala on wafufo ko moyyi, haray ko mo Alla, kala non on wafufo ko boni, haray andaali Alla. <sup>12</sup> Yimbe ben fow no joganii Dimitiriyuusa kongol moyyol, hay goonga on tigi, menen kadi meden seeditanaade mo dun. Hida andi-le seeditoore amen nden ko goonga.

<sup>13</sup> Mido mari buy ko mi windane, kono mi faalaaka wadirde dun ndaha e karambol. <sup>14</sup> Mido tanyinii yi'itugol ma ko wod'faa, onsay en yewtiray hunduko.

<sup>15</sup> Yo buttu wonane. Yibbe ben salminii ma, min kadi mi salminirii yibbe ben gooto gooto.

## BATAKURU YUUDU NDUN

<sup>1</sup> Immorde e an min Yuudu, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, d'un ko oo miijiraawo Yaaquuba, haa e bee noddaabe, be Alla Baabaajo on yidi, maraabe Iisaa Almasiihu on. <sup>2</sup> Yo yurmeende e buttu e giggol sowindirane on.

*Fii Jannoobe Penaale ben*  
(2Pe. 2.1-17)

<sup>3</sup> Yiibbe, e nder ko mi marnoo faale tiidufu fii windangol on fii kisiyee mo hawtudfen on, mi taw bee mi winda taho fii wakkilingol on no tippiranon gomdinal hewtinaangal yimbe Alla ben nde wootere haa poomaa. <sup>4</sup> Ko fii wobbe be naawoore mun windananoo gila neebii no bisii e hakkunde mon, d'un ko be rewataa Alla ben. Hiibe waylude moyyere Alla men on jiiibaare, be yeddi Iisaa Almasiihu on, on Hooreejo men e Joomi men bajjo.

<sup>5</sup> Midu faalaa andintinde on ko andufon moyya, bay Joomiraado on dandii jamaa \*Isra'ila on e nder leydi \*Misira ndin, bawto d'un o muluno kadi be gomdinaa wonnoobe hakkunde mabbe ben. <sup>6</sup> Awa kadi malaa'ikaabe hawkunooobe nokkuure mun nden be ronki jogaade bawgal ngal be halfinaa ngal, o jolkii be jolokooje de be seedataa, o marii be ka nder niibe haa pande jalaande mawnde naawoore nden. <sup>7</sup> Ko wano non kadi, bee yimbe dee ca'e Saduuma e \*Amuura wondude e ca'e de de kawtiri den, wadfnoo jinaa, hiibe dababaynoo yiidugol e mbalndi no haaniraa, ben wadaa misal fii wonoyaybe e ley lette yiite poomayankeewe ngen.

<sup>8</sup> Ko wano non kadi, ben yimbe ko miijotoobe miijooji mehi, be tuunina bandu ndun, be hoyna laamateeri Joomiraado on e ruuhuui d'in ka kammu. <sup>9</sup> E hin-le, fewndo Miikaa'ilu oo malaa'ikaajo mawdu yeddondiri e Ibuliisa, be poodondiri fii furee Muusaa on, kanko Miikaa'ilu o suusaano mo naawirde hoyre, o wi'uno tun: «Yo Joomiraado on donkine!» <sup>10</sup> Kono ben yimbe no hoyna ko be andaa, ko be andani hoore mabbe kon kadi no wa'i wa mummunte di alaa miijoo-miccoo, d'un-le ko halkaydun be.

<sup>11</sup> Bone wonanii be, ko fii be jokkii laawol Qaayiina ngol<sup>a</sup>, be ukkori e ella fii hebugol njoddi wano Bal'ama non<sup>b</sup>, awa kadi be muliri sabu murtaldu mabbe wano Qooraha non<sup>c</sup>. <sup>12</sup> Ko be baade baleeje ka mottondire mon fii hiraande jokkere endan. Hiibe wada mbeleede e baawo hersa, hiibe hittini fii hoore mabbe tun. Ko be duule de aldaa e ndiyan, de hendu sorotoo naba. Ko be ledde dabbunde de aldaa e biibbe, mayde laabi didi, bora. <sup>13</sup> Ko wano morloode ndiyan naadude bugitortoo ngufo ka sera baharu, tuunina mo non, ko wano non kambe kadi be tuuninirta wobbe goo kuude mabbe hersiniide. Hiibe wa'i wa koode yiilotoode, be niwre niibe maranaa haa poomaa. <sup>14</sup> Ko fii mabbe kadi, Hanuuka, on njeedidabo gila e \*Aadama, hiitinoo\*, o wi'i: «Awa, Joomiraado on arii wondude e laabuibe makko guluuje guluuje, <sup>15</sup> fii wadugol naawoore e hoore fow, e fii hollugol be rewataa Alla ben fow kuude mabbe bonde den, e kala kongudi sattudi di junubankeebe, be rewataa Alla ben, wowli e hoore makko!» <sup>16</sup> Ben ko yimbe qormotoobe, woytotoobe, jokkibe himmeeji mun, be tawata kundule mun no wowla haalaaji manti, mantoobe yimbe fii nafa mun.

*Fii Waajagol Gomdinbe ben*

<sup>17</sup> Kono onon, yo yiibbe, anditee fii waajuuji di bee \*sahaabaabe Iisaa Almasiihu Joomi men on hiitinoo, <sup>18</sup> hiibe wi'aynoo on: «Ka saa'iiji sakkitori woodoyay yawitiibe, jokkoyaybe himmeeji mun bondi di yaadaa e faale Alla on.»<sup>d</sup> <sup>19</sup> Awa e hino ben, ko bee waddoobe, jokkibe miijooji aduna, be Ruuhu Alla on alaa e mun.

<sup>20</sup> Kono onon non yo yiibbe, tiidinee ngurndan mon dan e hoore gomdinal mon hormorteengal ngal, tororon Alla bawgal \*Ruuhu Seniido on, <sup>21</sup> catofon e giggol Alla ngol, habbofon yurmeende Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii yedugol on \*ngurndan poomayankejan.

<sup>22</sup> Yurminee sikkitiibe ben, <sup>23</sup> faaboron beya kadi jatingol be yiite, yurminiron beya yurmeende wondude e kulol, e nder apugol tuundi haa apa tuundi concu tuuniniraadfi kuude bandu.

*Du'aa fii Rawnagol*

<sup>24</sup> Awa, on Alla waawudu on dandude kala yanal, feppina on yeeso mangu mun ngun e nder weltaare mon, tawa on felnaaki, <sup>25</sup> ko kanko Alla bajjo on, on Dandirdo en Iisaa



Almasiihu Joomi men on, darja e mangu mawngu e doole e bawgal wonani, ado saa'iji  
ɗin fow, e jooni, e haa poomaa. Aamiina!

## FEYNNINANNDE

<sup>1</sup> Feyninannde Iisaa Almasiihu on. Ndee feyninannde ko Allaahu on halfini nde Iisaa Almasiihu on, fii yo o hollu jiyaabe makko ben kon ko saatii arude ko booyaa. Kanko kadi o banginiri d'un nulugol malaa'ikaajo makko goo e oo jiyaado makko Yuuhanna, <sup>2</sup> seeditiido ko o yi'i kon fow, d'un ko daaluyee Alla on, wondude e seeditoore Iisaa Almasiihu on. <sup>3</sup> Maloore wonanii on jangufo e ben heddiibe d'ii kongudi ndee feyninannde, maanditii koo ko windii, ko fii saa'i on badike.

*Salminaango Yuuhanna haa e Mofta d'en Aazii*

<sup>4</sup> Immorde e min Yuuhanna haa e mon onon dee \*mofta Iisaa jeedidi wonda e ngal diiwal \*Aazii:

Yo buttu e moyyere wonan on immorde e on Woodaado, on Woodanoodo e on Aroyoowo, wondude e d'ii ruuhuui jeedidi wondi ka yeeso jullere laamu makko, <sup>5</sup> wondude kadi e Iisaa Almasiihu on, on Seedejo Sella-Findejo, e Adaado immintineede e hakkunde maybe ben<sup>a</sup>, d'un ko oo Lando lambe aduna.

Yo on Yidudo en, fuutiniri en yiyan mun dan bawgal junuubaaji men, <sup>6</sup> wadi en laamateeri e \*yottinoobe sadaka ka Alla<sup>b</sup>, on Baabaajo makko, ko on mangu e laamu wonani haa poomaa. Aamiina!

<sup>7</sup> E hino ka o arata, himo arda e duule<sup>c</sup>, kala neddo yi'ay mo, hay tufunoobe mo ben.<sup>d</sup> Awa kadi bolondaaji aduna on fow fesay sabu makko. Ko non woniri. Aamiina.

<sup>8</sup> Allaahu Joomiraado on daali: «Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, d'un ko Woodaado on e Woodanoodo on e Aroyoowo on, on Jom Bawgal.»

*Fii no Yuuhanna Feynirananaa fii Almasiihu on*

<sup>9</sup> Ko min Yuuhanna oo musiddo mon, tawdaado e mon e tampere e laamateeri e njappaare e nder humondiral e Iisaa, hari mido e ndee suriire wi'eteende Patmuusa, sabu yottingol an daaluyee Alla on e seeditagol an fii Iisaa. <sup>10</sup> Nalaande Joomiraado on,<sup>d</sup> tawi \*Ruuhu Seniidu on no tippii e an, mi nani hawa tiiduka baawo an wa hito \*liital, <sup>11</sup> no wi'a: «Ko yi'udaa woo windu e deftere, nabanaa d'un mofta jeedidi wonda den e dee ca'e Efeesi e Simirna e Pergaama e Saayatiira e Sardiisa e Filadelfii e Laa'udiisa.»

<sup>12</sup> Onsay mi yeeyitii fii ndaarugol on wondo lan wowlande, mi yi'i jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi. <sup>13</sup> Tawi wa'udo wa \*Bii-Aaden no hakkunde den jodfinirde pitilli, borniidu kaftaane juutudo, habbitii dattol kanje ka bernde, <sup>14</sup> tawi hoore makko nden no rawniri wa leebi baalii maa wa cuddi, gite makko den no wa'ita wa joyngol yiite, <sup>15</sup> koyde den no wa'i wa sila-dane wondo e nder beembal yiite, hito makko ngon no wa'iti wa hito jurnde ndiyan. <sup>16</sup> Tawi koode jeedidi no ka jungo makko naamo, kaafa welka ka mbelde didi no yalta ka hunduko makko. Awa kadi yeeso makko ngon no wa'ita wa nde naange jalbi tuma nge hatti e wulude.

<sup>17</sup> Bay mi yi'ii mo, mi yaniri ka ley koyde makko wa maydo. Onsay o fawi jungo makko naamo ngon e hoore an, o wi'i: «Wota a hulu. Ko min woni Arano on e Sakkitoro on, <sup>18</sup> awa kadi ko min woni Wuurudjo on. Hari mi maayii, e hino mido wuuri haa poomaa, awa kadi mido jogii saabiije mayde e jahannama den.»

<sup>19</sup> O wi'immi kadi: «Awa jooni windu ko yi'udaa kon e ko fewndii kon e ko faandii arude kon. <sup>20</sup> Awa koode jeedidi de yi'udaa den ka jungo an naamo, e jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi den, e hino ko d'un firi kon: koode den jeedidi ko malaa'ikaabe mofta den jeedidi, awa jodfinirde pitilli den jeedidi, ko mofta den jeedidi.»

## 2

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Efeesi ngal*

<sup>1</sup> «Windan malaa'ikaajo moftal wongal Efeesi ngal, wi'aa:

«E hino ko on tambiidu koode den jeedidi ka jungo mun naamo, on jindoowo e hakkunde jodfinirde pitilli tafiraade kanje den jeedidi wi'i moftal ngal kon:

<sup>2</sup> «Midu andi kuude maa den e yangi maa kin e njappaare maa nden. Midu andi kadi a jabataa muppanaade bonbe ben, awa kadi a ndarndike waditiibe sahaabaabe ben, hara hinaa be d'un, tawdaa ko be fenooobe. <sup>3</sup> Hida njappii, tampi sabu innde an nden, kono a haabaali.

<sup>a</sup> 1:5 1.5 Zab. 89.28

<sup>b</sup> 1:6 1.6 Egg. 19.6

<sup>c</sup> 1:7 1.7a Dan. 7.13

<sup>d</sup> 1:7 1.7b Zak. 12.10

<sup>d</sup> 1:10 1.10

«Nalaande Joomiraado on» ko alattiire nden.

<sup>4</sup> «Kono mido felu-maa huunde wootere: ko ko seludaa giggol ngol yidunodaa mi aranut ngol kon. <sup>5</sup> Anditu ka iwudaa don yanudaa! Tuubaa, ruttodaa e golleeji maa arani din. Si hinaa don, mi artoyay e maa, mi sottinane jodfinirde pitilli maa nden ka nde woni don, si hinaa hara a tuubu, ruttidaa. <sup>6</sup> Kono e hino ko mi weltani-maa fii mun kon: ko ko aputaa dee kuude bee jokkuba laawol Nikola, de mi api min kadi.

<sup>7</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. On fooludo, mi newnanay mo paamugol bibbe ngal leggal ngurndan wongal ka aljanna Allaahu on.» »

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Simirna ngal*

<sup>8</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Simirna ngal, wi'aa:

«E hino ko on Wondo Arano e Sakkitoro, on maynoodo wuuriti, wi'i moftal ngal kon:

<sup>9</sup> «Mido andi tampere nde tampudaa nden e miskinankaaku maa ngun, hara-le ko a galo. Awa kadi mido andi hoyre nde bee wi'itiibe \*Yahuudiyankeefe, hara hinaa be don, wonu-maa hoynde nden, hara ben ko be moftal Ibuliisa. <sup>10</sup> Wota a hulu ko faandidaa tampude kon. Awa Ibuliisa no faandii bugaade wobbe e mon ka kaso fii no ndarndore don. On hebay ton tampere e nder balde sappo. Kono gomdin haa maayaa, don mi yedete \*meetelol ngurndan ngol.

<sup>11</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Kala fooludo, mayde dimmere nden hewtoytaa mo few.» »

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Pergaama ngal*

<sup>12</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Pergaama ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido kaafa welka ka mbelde didi kan wi'i moftal ngal kon:

<sup>13</sup> «Mido andi ka hodudaa don, ko don jullere Ibuliisa nden woni. Hida jogitii innde an nden, awa kadi a hayfinaali ko gomdindaa mi kon, hay jande oo seeditantoofo lan sella-findeejj, wi'eteedo Antipaasu, waraa ka mon, don ko e ndee wonunde Ibuliisa.

<sup>14</sup> «Kono no woodi ton ko mettimmi e maa. Hida mari ton yimbe jogitiibe jannde Bal'ama nden, on jannunoodo oo wi'eteedo Balaka feggirngol \*Banii-Isra'ila'en jammingol be tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, jokkina be jinaa. <sup>15</sup> Wano non an kadi, hida mari jogitiibe jannde jokkuba laawol Nikola ben. <sup>16</sup> Awa tuubu, si hinaa don, mido ara e maa ko neebaa, mi habira be kaafa hunduko an kon.

<sup>17</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Fooludo on, mi neeminay mo <\*manna><sup>e</sup> suudiido, mi yeda mo kadi hayre raneere, hara no windii e nden hayre innde heyre nde hay gooto andaa si wonaa on hendiido nde.» »

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Saayatiira ngal*

<sup>18</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Saayatiira ngal, wi'aa:

«E hino ko \*Bidfo Alla on, on mo gite mun wa'i wa joyngol yiite, koyde mun wa'i wa sila-dane wi'i moftal ngal kon:

<sup>19</sup> «Mido andi kuude maa den e giggol maa ngol e gomdfinal maa ngal e golle maa den e nappaare maa nden. Awa kadi mido andi kuude maa sakkitore den no buri arane den duudude.

<sup>20</sup> «Kono feloore nde mi jogani-maa nden, ko ko accudaa oo debbo wi'eteedo Yeezabeela, wi'itiido ko annabaajo, janni faljini kurkaadi an din kon fii yo be jokku jinaa, be paama tebbeeli sakkanaadi sanamuuji. <sup>21</sup> Mi okkii mo saa'i fii no o tuubira, kono o faalaaka tuubude on jinaa makko. <sup>22</sup> E hino mido wallinirde mo tampere tiidunde, kanko e be o jinidaynoo ben, si hinaa taw hara be tuubu den kuude maaffe. <sup>23</sup> E hoore don, mi waray iwtribe baawo makko ben, don mofte den fow anday ko min woni lipooowo miijooji e lipooowo berde, awa kadi mi yobay mo kala e mon njoddi kuude mun.

<sup>24</sup> «Kono onon bee be Saayatiira heddiibe, be jokkaali nden jannde fenandeere, onon be andaali ko wobbe wi'ata ko gundooji luggudi Ibuliisa kon, mi alaa fawude on dongal goo, <sup>25</sup> si wonaa yo on tamu ko jogidon kon satta haa nde mi aroyi.

<sup>26-28</sup> «Kala fooludo, pentini kuude an den haa ka rawnoode, mi okay mo bawgal wano min kadi mi hendornoo non e juude Ben an, o laamoo e hoore leyyi din, o aynira di labbooru njandi, hara ndun munciray di wa payande leydi, mi jonna mo kadi jaawiire subaka nden.<sup>f</sup>

<sup>29</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

## 3

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Sardiisa ngal*

<sup>1</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Sardiisa ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido ruuhuujji Alla dīn jeedīdī e koode den jeedīdī wi'i moftal ngal kon:  
«Mido andi kuude maa den, mido andi kadi no wi'aa ko a wuurudo, kono ko a maydo.

<sup>2</sup> Finu, tiidinaa ko heddi kon, dūn ko ko faandii maayude kon, sabu mi yiiraali kuude maa den wa timmude yeeso Alla an on. <sup>3</sup> Anditu no nanirdaa Kibaaru Moyyo on non, e no hendordaa mo non. Doftodaa mo, tuubaa! Si a finaali, mi arday wa ngujjo, awa kadi a andataa ko e saa'i hombo mi arata, mi juhe.

<sup>4</sup> «Kono hida mari yimbe seedaabe Sardiisa don, be tuuninaali concī mun dīn. Be yaaday e an, hara hibe bornii daneeki, ko fii hibe handi e dūn. <sup>5</sup> Ko wano non kadi, fooludo on ko concī daneeki bornoytoo, awa kadi mi montoytaa innde makko nden ka deftere ngurndan. E hoore dūn, mi qirritoyto innde makko nden yeeso Ben an e yeeso malaa'ikaabe mun ben.

<sup>6</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moftē den kon.»

»

*Batakuru Windanandu Moftal wongal Filadelfii ngal*

<sup>7</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Filadelfii ngal, wi'aa:

«E hino ko \*Senido on daalani moftal ngal kon, dūn ko on Goongaajo, jogiido saabi Daawuuda on, on mo tawata ko o udditi kon, hay gooto waawataa sokude, e ko o soki kon, hay gooto waawataa udditide:

<sup>8</sup> «Mido andi kuude maa den. Awa e hino, mi wadii baafal udditiingal yeeso maa, ngal hay gooto waawataa ombude. A doftike daalol an ngol, a yeddaali innde an nden, wonaa fii kala a duudaa fiira. <sup>9</sup> Awa mi addante bee yimbe moftal Ibuliisa, wi'itiibe Yahuudiyankeebe, hara be fenay, hinaa be dūn. Mi adday be haa ka ley koyde maa, be jiccoo, be anda wonde mido yidu-maa. <sup>10</sup> Bay a huutorii nappaare nde mi yamir-maa nden, min kadi mi dandoyte ndee tampere faandiinde arude e hoore aduna on fow fii ndarndagol hodube ka aduna ben. <sup>11</sup> Mido ara ko neebaa. Tamu fota ko jogidaa kon fii wota hay gooto yettu \*meetelol maa ngol.

<sup>12</sup> «Kala fooludo, mi waday mo doosal ka suudu Alla an on, hara o yaltataa don hande kadi. Mi winday innde Alla an on e hoore makko, e innde saare Alla an on, dūn ko saare \*Yerusalaam heyre iwroore e Alla, tippoo iwruude ka kammu, mi winda kadi innde an heyre nden e hoore makko.

<sup>13</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moftē den kon.»

»

*Batakuru Windanaandu Moftal wongal Laa'udiisa ngal*

<sup>14</sup> «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Laa'udiisa ngal, wi'aa:

«E hino ko wi'eteedo Aamiina on, on seedeero sella-findeejo goongaajo, dūn-le ko on wondo bundu tageefo Alla ngon, wi'i moftal ngal kon:

<sup>15</sup> «Mido andi kuude maa den, a wulaa, a buubaa. Sago an ko yo a wonu wuludo maa buubudo. <sup>16</sup> Ko dūn wadi, bay hinaa a hay huunde e dūn, a wulaa, a buubaa, mi tuutirte hunduko an kon. <sup>17</sup> Hida wi'itii galo, aldudo, mo njakkiraaka hay huunde, harale a andaa ko a tampudo, yurmudo, baaso, bundo, holdo. <sup>18</sup> Min mi waajike ma soodugol kanje labbiniraade yiite e juude an fii no laatoraa galo, soodaa kadi concī daneeki ko bornodaa e juude an fii wota hersa kolngal maa ngal<sup>g</sup> feepu, e lekki ko wujaa ka gite maa fii no yi'iraa.

<sup>19</sup> «Kala ben be mi yidi, mi felay be, mi wurta. Awa jooni wakkilo, tuubaa. <sup>20</sup> Awa e hino lan, mido darii ka takko baafal, mido hoddaade. Kala on nanudo hawa an kan, udditi baafal mun, mi naatay ka ontigi, mi jaamida e makko, ontigi kadi jaamida e an.

<sup>21</sup> «Kala fooludo, mi yefay mo joododugol e an ka jullere an laamu, wano min kadi mi fooliri non, mi joododi e Ben an ka jullere makko laamu.

<sup>22</sup> «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande moftē den kon.»

»

## 4

*Fii Jullere Laamu Allaahu on*

<sup>1</sup> Bawto dūn mi yi'i dambugal no udditii ka kammu. Hawa ka mi adinoo nanude kan, dūn ko hawa wa'itayka wa hawa \*liital, ka wi'immi: «Yawu doo, mi holle ko saatii aroyde kon onsay.» <sup>2</sup> Tun Ruuhu Allaahu on tippii e an. Onsay mi yi'i jullere laamu

ka kammu, tawi godfo no joodii e nden jullere. <sup>3</sup> On Joodiido don no jalbiri wa hayre hittunde wi'eteende yasbe e hayre goo kadi no wi'ee sardiire. Tawi yaroowol ndiyan jalbirngol wa hayre hittunde goo wi'eteende zumuruudu no hundunoo nden jullere. <sup>4</sup> Tawi kadi julle laamu noogay e nay no hundunoo nden jullere laamu, awa kadi mawbe noogay e nayo, borniibe daneeji, taaruibe \*meetelli kanje, no joodinoo e majje. <sup>5</sup> Tawi mayande no yalta e nden jullere laamu, wondufe e digge e parpitte. Tawi kadi lampuuji jeedifi hubbudfi no yeeso nden jullere laamu, din-le ko ruuhuujii Alla din jeedifi. <sup>6</sup> Tawi ko wa'i wa baharu laabirfo wa biini, jalbiri wa jaaman, no yeeso nden jullere laamu.

Tawi tagooje nay wuurufe, mari gite yeeso e baawo, no taarii, hunditi nden jullere laamu. <sup>7</sup> Tagoore aranere nden no wa'i wa ngayuuri, dimmere nden no wa'i wa kalaldi nagge, yeeso tammere nden no wa'i wa yeeso aaden, nayaabere nden no wa'i wa simbirre wiiraynde. <sup>8</sup> Nde kala e den tagooje nay wuurufe no mari gabitanji jeegoo marufi gite nder e baawo. Jemma e jalorma de alaa tayindirde wi'ugol:

«Seniido\*, Seniido, Seniido,  
ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on,  
dun ko on Woodaado  
e on Woodanoodo  
e on Aroyoowo.»<sup>h</sup>

<sup>9</sup> Nde deef tagooje nay wuurufe mawnini, teddini, jarni on Joodiido e nden jullere laamu woo, dun ko on Wuurudo haa poomaa, <sup>10</sup> onsay ben mawbe noogay e nayo kadi jiccoo yeeso on Joodiido e nden jullere laamu, be sujjana on Wuurudo haa poomaa, be liba kadi meetelli mabbe din yeeso nden jullere laamu, hara hibe wi'a:

<sup>11</sup> «Yaa an Joomiraado Alla amen,  
hida handi e darja e teddungal e mbawdi,  
ko fii ko an tagi kala huunde.

Awa kadi ko e faale maa dun fow tagiraa, woodaa.»

## 5

### *Fii Deftere Taggaande nden e Baalun kun*

<sup>1</sup> Bawto dun mi yi'i kadi on Joodiido ka jullere laamu no jogii ka jungo mun naamo deftere windaande nder e baawo, taggaa, taggaa, notiraa tobbe kaape jeedifi. <sup>2</sup> Tun mi yi'i malaa'ikaajo tiidufu no ewnoo ko tiidi, wi'a: «Ko hombo handi e hobbitugol deef notande ndee deftere taggaande, uddita nde?» <sup>3</sup> Tawi waawudo nde udditude ndaara alaa ka kammu, alaa ka hoore leydi maa ka nder leydi. <sup>4</sup> Onsay mi wulli fota, bay tawii hay gooto handaa e udditugol nden deftere taggaande, hinaa fere ndaara nde. <sup>5</sup> Onsay godfo e ben mawbe wonnoobe don wi'immi: «Wota a wullu. Awa e hino Ngayuuri bolondaa \*Yahuuda ndin, dun ko Geeyol Daawuuda ngol, foolii haa waawii hobbitude notande den jeedifi, uddita deftere taggaande nden.

<sup>6</sup> Ontuma mi yi'i \*Baalun wa'itaykun wa waraakun, no darii hakkunde nden jullere laamu e tagooje nay wuurufe den e mawbe ben. Tawi hikun mari galaadi jeedifi e gite jeedifi, tawi ko din woni ruuhuujii jeedifi di Allaahu on immi e leydi ndin fow. <sup>7</sup> Kun Baalun ari, hendii nden deftere wonde ka jungo naamo on Joodiido ka jullere laamu. <sup>8</sup> Bay Baalun kun hendike deftere nden, den tagooje nay wuurufe e mawbe ben noogay e nayo ari jicci yeeso kun Baalun. Tawi mo kala e ben no jogii hoddu, e pelette kanje heewufe urngallooji, di tawata ko torndeeji gomdinbe ben. <sup>9</sup> Hibe beytoraynoo beytol kesol, wi'a:

«Hida handi e hendagol ndee deftere,  
hobbita notande mayre den,  
ko fii a waranooma.

Awa kadi ko yiiyan maa dan sottirandaa Alla  
yimbe jeyaaabe e kala bolondaa  
e kala haala e kala jamaa e kala lepol.

<sup>10</sup> A wadfi be laamateeri e \*yottinoobe sadaka  
fii kurkanagol Alla men on,  
awa ben laamoto ka aduna.»

<sup>11</sup> Bawto dun mi nani hawa malaa'ikaabe duudufe, mi yi'i kadi hibe hunditi jullere laamu nden e tagooje wuurufe den e mawbe ben, tawi duudeendi mabbe ndin ko dente de guluuje guluuje. <sup>12</sup> Tawi ben no ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kun Baalun waraakun  
no handi e hebogol bawgal

e ngalu e faamu e doole  
e teddungal e darja e mantoore.»

13 Onsay mi nani kala ko tagaa, ko woni ka kammu e ka hoore leydi e ka nder leydi e ka baharu, e tagu ngun fow, no wi'a:

«Mantoore e teddungal e mangu e bawgal  
yo wonan on Joodiido ka jullere laamu,  
e Baalun kun, haa poomaa!»

14 Tawi tagooje nay wuurufe den no wi'a: «Aamiina!» Onsay tawi mawbe ben kadi no jiccotonoo, sujja.

## 6

### *Fii Hobbitugol Notande den*

<sup>1</sup> Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita wonnde e den notande jeedidi. Mi nani wonnde e den tagooje nay wuurufe no wowlira wa hawa farnitere, wi'a: «Aru!» <sup>2</sup> Mi ndaari, mi tawi e hino puccu ranewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii laapal, o jonnaa \*meetelol, o yaari wa fooloowo e fii foolugol.

<sup>3</sup> Bay kun hobbitii notannde dimmere nden, mi nani tagoore dimmere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» <sup>4</sup> Don kadi puccu goo yalti, tawi hingu woyjiri wa yiite. Waddinoodo ngu on hendii bawgal ittugol buttu ngun ka hoore leydi fii no yimbe ben warindirira. O jonnaa kaafa njana.

<sup>5</sup> Bay Baalun kun hobbitii notannde tammere nden, mi nani tagoore tammere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» Mi ndaari, mi tawi e hino puccu balewu. Tawi waddinoodo ngu on no jogii balansi <sup>1</sup> ka jungo mun. <sup>6</sup> Mi nani ko wa'itata wa hawa iwruka e hakkunde den tagooje nay wuurufe, no wi'a: «Sariyaare wootere ngawri ko \*dinaruuru wooturu, awa kadi sariyaare tati muutiri ko dinaruuru wooturu, kono nebhan dan e njaram dan wota a bonnu!»

<sup>7</sup> Bay kun hobbitii notannde nayabere nden, mi nani hawa tagoore nayabere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» <sup>8</sup> Mi ndaari, mi tawi e hino puccu fultiingu. Waddinoodo ngu on no wi'ee Mayde, tawi jahannama no jokki mo. Be jonnaa bawgal e hoore peccun nayabun kun ka leydi fii mulirgol yimbe ben kaafa e heege e jabbeele e kulle buruure den ka leydi.

<sup>9</sup> Bay kun hobbitii notannde jowabere nden, mi yi'i ka ley \*layyorde wonkijji waranoobe ben sabu humagol maabe e daaluyee Alla on e seeditoore nde be wadi nden. <sup>10</sup> Tawi hidi ewnotonoo ko tiidi, wi'a: «Yaa an Joomiraado \*Seniido, Goongaajo, e hara ko haa honde tuma nennotofaa jaawugol hofube ka aduna ben, yottanoo yiyan amen dan?» <sup>11</sup> Mo kala e maabe jonnaa dolokke danejo, be wi'aa yo be fowto kadi e nder saa'ihun, haa tuma adadu gollidoobe e maabe ben e musibbe maabe wariroyteebe wa maabe ben timmi.

<sup>12</sup> Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita notannde jeegabere nden. Dimbannde leydi tiidunde wadi, naange ngen bawliri wa bagi sacciraado leebi baleeji, lewru ndun fow kadi wa'i wa yiyan. <sup>13</sup> Tawi kooode den ka kammu no saamude ka leydi, wa kurraaje wonde saamude nde hendu tiidundu dimbi kurahi. <sup>14</sup> Tawi kammu ngun no dira taggora wa gatal, awa kadi pelle den e suriije den fow dirti ka wonnoo don. <sup>15</sup> Lambe aduna ben e teddube ben e hooreebe sufaabe ben e aldube ben e dolnube ben e jiyaabe ben fow e rimbe ben no suudooyii ka pammeeje e ka lombi pete pelle, <sup>16</sup> e hoore hibe wi'a pelle den e pete den: «Yanee e hoore amen, suudon men gite oo Joodiido ka jullere laamu e tikkere Baalun kun! <sup>17</sup> Ko fii jalaande mawnde tikkere maabe nden arii, e ko hombo waawata nde dartaade?»

## 7

### *Adadu Maandinaabe ben*

<sup>1</sup> Bawto dun mi yi'i malaa'ikaabe nayo no darii e cobbuli leydi ndin nay, hibe jogitii keneeli cende aduna on nay fii wota hendu wifu e hoore leydi ndin e ka hoore baharu e hoore leggal woo kadi. <sup>2</sup> Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no iwra ka funnaange, himo wondi e maande Alla Wuurudo on. O ewnii ko tiidi ben malaa'ikaabe nayo, yedanoobe wadugol bone ka leydi e ka baharu, o wi'i: <sup>3</sup> «Wota on meemu leydi ndin e baharu on e ledde den, haa men wada maande ka tiide kurkaadi Alla men on.» <sup>4</sup> Awa kadi mi nani adadu maandinaabe ben. Ko be guluuje teemedere e cappande nayo e nayo e nder bolondaaji \*Bani-Isra'ila'en ben fow:

<sup>1</sup> 6:5 6.5 «Balansi» no wi'ee kadi «sikeeli» maa «peesirdun».

<sup>5</sup> Ka bolondaa Yahuuda, ko be guluuje sappoo e dīdo maandinaa,  
 ka bolondaa Ruubaynu, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Gaada, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
<sup>6</sup> ka bolondaa Asiira, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Naftali, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Manasse, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
<sup>7</sup> ka bolondaa Sim'uunu, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Lewi, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Yassaakara, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
<sup>8</sup> ka bolondaa Zabuluunu, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Yuusufu, ko be guluuje sappoo e dīdo,  
 ka bolondaa Buniyamiinu kadi, maandinaabe ben ko be guluuje sappoo e dīdo.

*Fii Jamaa Moolanaaḍo on*

<sup>9</sup> Bawto ḍun mi ndaari, mi tawi e hino jamaa moolanaaḍo, mo hay gooto waawataa limude, mo leyyi ḍin fow, mo bolondaaḍi ḍin fow, mo jamaaḍi ḍin fow e mo haalaḍi ḍin fow, no darii yeeso jullere laamu nden e yeeso Baalun kun. Hiḍe ḥornii concī daneeeḍi, hiḍe jogii baape tugi ka juuḍe maḥḥe, <sup>10</sup> hiḍe ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kisiyee on ko e Alla men on iwri,  
 on Joodiido ka jullere laamu,  
 e \*Baalun kun!»

<sup>11</sup> Tawi kadi malaa'ikaabe ben fow no darii hunditi jullere laamu nden e mawḥe ben e tagooje nay wuuruḍe ḍen, hiḍe jiccotonoo yeeso jullere laamu nden, be sujjana Alla <sup>12</sup> e hoore hiḍe wi'a:

«Aamiina!

Mantoore e mangu e faamu e jaarooore

e teddungal e bawgal e doole,

ko Alla men on wonani haa poomaa. Aamiina!»

<sup>13</sup> Onsay godḍo e mawḥe ben yetti haala kan, wi'immi: «Ko homḥe woni ḥee ḥorniiḥe concī daneeeḍi, e ko honto be iwi?»

<sup>14</sup> Mi jaabii mo, mi wi'i: «Kooḥoojo an, an hiḍa andi.»

Onsay o wi'immi: «Ko ben woni iwḥe e satteende mawnde nden, be wuppīi concī maḥḥe ḍin, ḥe rawnini ḍi ka yīyan Baalun kun. <sup>15</sup> Ko ḍun waḍi si: Hiḍe ka yeeso jullere laamu Alla,

hiḍe rewa mo jemma e ḥalorma ka suudu makko.

Joodiido on ka jullere laamu ḍuwirayḍi be suudu mun ndun.

<sup>16</sup> Be weeletaake hande kadi,

be ḍondetaake hande kadi,

naange ngen hewtataa ḥe hande kadi,

nguleendi woo kadi hewtataa ḥe.

<sup>17</sup> Ko fii Baalun wonkun kun ka tumbo jullere laamu ornay ḥe,

ardoo ḥe ka ḥulli ndiyan ngurndan ḍan,

awa kadi Alla fittay kala gonḍi wondī ka gite maḥḥe.»

## 8

*Fii Hobbitugol Notannde Jeediḍabere nden*

<sup>1</sup> Bay Baalun kun hobbiti notannde jeediḍabere nden, deeyannde waḍi ka kammu wa feccere saa'i. <sup>2</sup> Mi yi'i malaa'ikaabe njeediḍo, dariiḥe yeeso Alla ben, no jonnee \*liite jeediḍi. <sup>3</sup> Malaa'ikaajo goo ari, woni ka \*layyorde, tawi himo jogii tindohun sunnirkun urngallooji tafiraakun kaḥḥe. O jonnaa urngallooji buy fii sakkodugol ḍi e torndeeji gomḍinḥe ben fow ka layyorde tafiraande kaḥḥe wonde yeeso jullere laamu nden. <sup>4</sup> Curki urngallooji ḍin wondude e torndeeji gomḍinḥe ben yenti e juuḍe malaa'ikaajo on yeeso Alla. <sup>5</sup> Malaa'ikaajo on yetti tindohun sunnirkun urngallooji kun, hebbini kun yiite layyorde nden, o bugii ka hoore leydi. Parḥitte waḍi, e digge e mayanḍe e dimbannde leydi.

*Fii Wuttanḍe Liite Arane ḍen Jeegoo*

<sup>6</sup> Malaa'ikaabe njeediḍo, joginooḥe liite ḍen jeediḍi, hebulanii wuttugol ḍe. <sup>7</sup> Arano on wutti liital mun ngal. Marmalle e yiite jillunge yīyan waḍi, bugaa ka leydi. Peccun tammun leydi ndin e peccun tammun ledḍe ḍen sumi, huḍo hecco kon fow sumi.

<sup>8</sup> Malaa'ikaajo dimmo on kadi wutti liital mun ngal. Ko nanditata e fello moolanaango hubbungo bugaa ka baharu. Feccere tammere baharu on wonti yiyan, <sup>9</sup> feccere tammere ko tagaa ko wuuri ka nder baharu kon muli, feccere tammere e laafe den lanciai.

<sup>10</sup> Malaa'ikaajo tammo on kadi wutti liital mun ngal. Hoodere moolanaande hubbirnde wa jowlol iwi ka kammu, yani e feccere tammere maaje den e bulli ndiyan din. <sup>11</sup> Tawi innde nden hoodere ko Afsantiina.<sup>k</sup> Feccere tammere di'e den waylii, wonti ko haafi. Yimbe buy maayiri sabu dan ndiyan haadufan.

<sup>12</sup> Malaa'ikaajo nayabo on kadi wutti liital mun ngal. Feccere tammere naange ngen piyaa, wondude e feccere tammere lewru ndun e feccere tammere koode den, fii no feccere tammere din ndayguuji nibbitira, e no feccere tammere jalbeendi jallal ngal mutira, jemma on kadi wano non.

<sup>13</sup> Mi ndaari, tawi simbirre no wiira ka weeyo dow. Mi nani hinde wi'a e hawa tiiduka: «Bone, bone, bone wonanii hodufe ka aduna ben sabu hito deya liite de malaa'ikaabe ben tato faandii wuttude!»

## 9

<sup>1</sup> Malaa'ikaajo njowaabo on kadi wutti \*liital mun ngal. Mi yi'i hoodere no iwi ka kammu, yani ka leydi. Nde jonnaa saabiwal \*gaygii ngen alaa kattudi ngen. <sup>2</sup> Nde udditi gaygii ngen alaa kattudi ngen, yalti ka nder gaygii ton curki, wa curki beembal yiite moolanaangal. Naange ngen e yaasi on nibbitiri sabu curki ngen gaygii. <sup>3</sup> Immorde e kin curki, kanuuji yalti ka leydi, di jonnaa bawgal sifa bawgal jahe den ka leydi. <sup>4</sup> Di wi'aa, wota di meemu kudol woo ka leydi e kala ko heccidi e kala leggal, kono ko yimbe be alaa maande Alla nden ka tiide mun tun di meemata. <sup>5</sup> Kono di yamiraa wota di waru be, kono yo di tampin be e nder lebbi jowi, tawi tampere ko di wadaynoo kon ko wa tampere yaare si fidii goddo. <sup>6</sup> E nder den balde don, yimbe ben dabbay mayde nden, kono be yi'ataa nde few. Be suboto mayde, kono mayde nden doge be wodfitoo.

<sup>7</sup> Din kanuuji no nandita e pucci eltaadi fii hare. Tawi no ka ko'e majji ko nanditata e \*meetelli kanje, geece majji on no nandita e geece neddanke. <sup>8</sup> Hidi mariri sukundu wa debbo, niye majji on kadi no nandita e niye ngayuje. <sup>9</sup> Tawi hiwitorde berde majji on no wa'i wa bedi njandi, e hitooji gabitanji majji on kadi no nandita e hito \*giri-giriije de pucci duudufi poodata, no dogana hare. <sup>10</sup> Tawi bukki majji on no mari ndompe wa de jahe den, tawi bawgal ko di tampiniraynoo yimbe ben kon e nder lebbi jowi ko ka bukki majji woni. <sup>11</sup> Tawi ko wonani di lando ko malaa'ikaajo gaygii ngen alaa kattudi ngen, mo watata innde mun e haala Yahuudiyanke ko «Abaduuna»,<sup>m</sup> innde makko nden kadi e haala Gereekiyanke ko «Apoliyon».<sup>n</sup>

<sup>12</sup> Bone arano on feyyii, awa boneeji didi no arude bawto dfun.

<sup>13</sup> Malaa'ikaajo jeegabo on kadi wutti liital mun ngal, mi nani hawa no iwa e cobbi nay \*layyorde tafiraande kanje wonde nden yeeso Alla, <sup>14</sup> no wi'a malaa'ikaajo njeegabo joginoofo liital ngal: «Firtu malaa'ikaabe nayo habbaabe ka maayo njano Furaatiwol ben!» <sup>15</sup> Ben malaa'ikaabe nayo, hebulaninoobe fii on saa'i e nden jalaande e ndun lewru e nden hitaande, firtaa, fii warugol feccere tammere e yimbe ben. <sup>16</sup> Mi nani adadu waddinoobe pucci fii hare ben ko be guluuje noogayo laabi guluuje sappo. <sup>17</sup> E hino no mi yi'iri non pucci din e waddinoobe di ben e nder fenjinannde nden: tawi waddinoobe di ben no jogii hiwitorde berde wojjayde wa yiite, mbulorde wa baka e wa'itayde wa nete. Tawi ko'e pucci din no nandita e ko'e ngayuje, yiite e curki e mbollan yiite no yalta ka kundule majji. <sup>18</sup> Peccun tammun e yimbe ben wariraa dui albala'uuji doo tati, dfun ko koo ko yaltata ka kundule majji, dfun ko yiite ngen e curki kin e mbollan yiite dan. <sup>19</sup> Ko fii bawgal pucci din ko ka kundule majji e ka bukki majji woni. Bukki majji on no nandita e bolle, hidi mari ko'e ko di wadira bone.

<sup>20</sup> Yimbe heddinoobe be wariraaka din albala'uuji ronki tuubude kuude de be wadiri juude mabbe den. Be accaano sujjangol jinnaaji din e sanamuuji tafiraadi kanje e kaalisi e sila e kaaye e ledde, di waawataa yi'ude maa wowlude maa yahude. <sup>21</sup> Be ronki tuubude kadi fii ko be itti ko'e kon, e mbilankaaku mabbe ngen e jeeno mabbe ngon e guyaale mabbe den.

## 10

*Fii Malaa'ikaajo on e Deftun Taggaakun kun*

<sup>k</sup> 8:11 8:11 «Afsantiina» no firi «ko haafi».

<sup>m</sup> 9:11 9:11 «Abaduuna» no firi «mulugol».

<sup>n</sup> 9:11 9:11 «Apoliyon» no firi «muloowo».



<sup>1</sup> Mi yi'i malaa'ikaajo goo dolnudo no iwra ka kammu, no bornii duulere, no hippii yaroowol ndiyan ngal. Yeeso makko ngon no wa'ita wa naange ngen, koyde makko den kadi no wa'ita wa tugaale yiite. <sup>2</sup> Himo jogii deftun udditaakun ka jungo makko. O tippi koyngal makko paamal ngal ka baharu, nanal ngal ka leydi. <sup>3</sup> O ewnii ko tiidi wano ngayuuri riggorta. E nder ko o ewnii kon, parnitte den jeedidi wadi hito. <sup>4</sup> Bay parnitte den jeedidi wadi hito, tawi mido hebulanii windugol, kono mi nani hawa ka kammu, no wa'a: «Wadu gundoo ko parnitte den jeedidi wi'i kon, hara a windaali.»

<sup>5</sup> Awa kadi on malaa'ikaajo, mo mi yi'unoo no tippi ka ndiyan e ka leydi, towni jungo mun paamo ngon, fewtini ka kammu. <sup>6</sup> O woondiri on Wuurudo haa poomaa, on Tagudo kammu e ko woni ton, tagi leydi e ko woni e mun, tagi baharu e ko woni e mun kon, wonde uuda alaa hande kadi. <sup>7</sup> Kono e nder balde de malaa'ikaajo njeedidabo on faandii wuttugol \*liital ngal, gundoo Alla on laatoto wano o fejninirannoo non kurkaadi makko din, dun ko annabaabe ben.

<sup>8</sup> Onsay hawa, ka mi nanunoo kan iwruude ka kammu, wi'irimmi nii kadi: «Yahu, yettaa kun deftun udditaakun e jungo oo malaa'ikaajo tippudo ka baharu e ka leydi.» <sup>9</sup> Mi yahi ka malaa'ikaajo on, mi wi'i yo o jonnann deftun kun. O wi'immi: «Yettu kun, paamaa. Kun hebbinay reedu maa ndun ko haadi, kono kun weliray wa njuuri ka hunduko maa.»

<sup>10</sup> Mi yetti deftun kun e juude malaa'ikaajo on, mi paami. Kun weliri ka hunduko an wa njuuri, kono bay mi bennii kun, reedu an ndun heewi ko haadi. <sup>11</sup> Mi wa'a kadi: «Hida haani haalude kadi ko Alla longin maa ko yowitii e jamaaji buy e leyyi buy e haalaaji buy e lambe buy.»

## 11

### *Fii Seedebe ben Did'o*

<sup>1</sup> Mi jonnaa kadi kudol kalin nanditayngol e sawru, mi wa'a: «Immo etaa suudu Alla ndun, accu dun feere, wota a etu dun, ko fii don yedaama be gomdinaa ben, be yaabay saare hormorde nden e nder lebbi cappande nay e didi. <sup>3</sup> Mi newnanay seedebe an borniibe concii heynordi ben dido, haalugol ko mi longini be e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeego.»

<sup>4</sup> Ko ben woni ledde \*zaytuuni den didi e joddinirde pitilli den didi wonde yeeso Joomiraado leydi ndin. <sup>5</sup> Si goddo no faalaa be wadude ko boni, yiite yaltay ka kundule mabbe, paama aybe mabbe ben. Ko nii kala faalaado be wadude ko boni warirte. <sup>6</sup> Hibe mari bawgal ombugol kammu ngun fii wota ndiyan aru e balde de be haalata ko Alla longini be kon. Hibe mari kadi bawgal waylugol di'e den yiyan, e libugol ka hoore leydi kala noone nabbeeli saa'i mo be faalaa woo.

<sup>7</sup> Nde be timminoyi seeditoore mabbe nden, kullii iwroyayngii ka \*gayyii ngin alaa kattudi ngin haboyay be, ngii foola be, ngii wara. <sup>8</sup> Fureeji mabbe din luttay ka ballangal nden saare mawnde nde Joomi mabbe on fempanoo e mun. Nden saare no jammaa \*Saduuma maa \*Misira. <sup>9</sup> Yimbe jamaaji din fow e bolondaaji din fow e haalaaji din fow e leyyi din fow ndaary fureeji mabbe din e nder balde tati e feccere, be saloo yo be surre. <sup>10</sup> Hodufe ka aduna ben weltoyoo fii mayde mabbe nden, be wona e nder weltaare, be neldindira, ko fii ben annabaabe dido lettii yimbe ben ka leydi.

<sup>11</sup> Bay balde tati e feccere den feyyii, foofaango ngurndan iwrungo e Alla naati e din fureeji, be immii, be darii, onsay kulol moolanaangol hebi ben yi'unoo be dun. <sup>12</sup> Be nani hawa tiiduka ka kammu, no wa'a be: «Yawee gaa!» Be yawi ka kammu e nder duulere, aybe mabbe ben yi'i be.

<sup>13</sup> Ko e on saa'i don, dimbannde leydi tiidunde wadi, feccere sappabe e saare nden lancii. Yimbe guluuje njeedido maayiri sabu nden dimbannde leydi, heddiibe ben huli, mawnini Alla Jom kammu on. <sup>14</sup> Bone dimmo on feyyii, e hino tamma on no arude.

### *Fii Wuttannde Liital Jeedidabal ngal*

<sup>15</sup> Malaa'ikaajo njeedidabo on kadi wutti \*liital mun ngal. Hawaaji tiidufi nanii ka kammu, no wa'a:

«Laamateeri aduna on wontii e juude Joomiraado on  
e Toddaado makko on, dun ko \*Almasiihu on,  
o laamoto haa poomaa.»

<sup>16</sup> Tawi mawbe noogay e nayo, joodinoobe ka julle mun laamu yeeso Alla ben, no jicciani Alla sujani mo, <sup>17</sup> e hoore hibe wa'a:

«Men jarnii ma, yo Alla Joomiraado,  
Jom Bawgal, Woodaado e Woodanoodo,

ko huutordaa bawgal maa tiifungal ngal kon  
e ko joddfindaa laamu maa ngun kon.

<sup>18</sup> Hari leyyi dñin seytinii,  
kono tikkere maa nden arii,  
wondude e saa'i jaawugol maybe ben,  
e yobugol kurkaadi maa dñin, dñun ko annabaabe ben,  
e laabuibe ben e huloobe innde maa nden,  
gila e fandube haa e njandube,  
e mulugol mulooibe leydi ndin ben.»

<sup>19</sup> Onsay suudu Alla ndun ka kammu udditii, \*kankiranwal seeditoore makko nden feepi ka suudu makko. Mayande wadi, e digge e parpitte e dimbannde leydi e marmalle tiidufe.

## 12

*Fii Debbo Sowiido on e Ningiwii ngin*

<sup>1</sup> Maande njannde feepi ka kammu: tawi ko debbo borniido naange ngen, lewru ndun no ka ley koyde makko, e \*meetelol ngol kooode sappoo e didi ka hoore makko. <sup>2</sup> Tawi ko sowiido, himo sonkude fii muuseendi jibingol ngol.

<sup>3</sup> Maande goo kadi feepi ka kammu: tawi e hino \*ningiwii njanin bodewii, ngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji jeedidi no e hoore den ko'e. <sup>4</sup> Tawi bukkol maggii on no fitta feccere tammere kooode den ka kammu, bugoo ka leydi. Tawi ngin ningiwii no darii yeeso debbo wondo firtaade on fii modugol boobo on nde o firtori mo. <sup>5</sup> O firtii boobo gorko, ardortoodo leyyi dñin fow labbooru njandi. On boobo makko wippitaa, nawraa ka Alla, ka jullere makko laamu. <sup>6</sup> Onsay debbo on dogi, yaari ka wulaa, ka o joginoo nokkuure ka Alla ebbannoo mo, fii no o dankoree den e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeegoo.

<sup>7</sup> Hare wadi ka kammu, Miikaa'iilu e malaa'ikaabe mun ben piiridi e ngin ningiwii. Ningiwii ngin e malaa'ikaabe mun ben kadi piiridi e mafbe. <sup>8</sup> Kono ngii foolaali, tawi wonunde alanaa ngii ka kammu, kangii e malaa'ikaabe maggii ben. <sup>9</sup> Ngin ningiwii njanin, dñun ko ndiya mboddi araniri wi'teendi Ibuliisa maa Seytaane, ngin faljingii yimbe aduna on fow, bugodaa e malaa'ikaabe mun ben ka leydi.

<sup>10</sup> Onsay mi nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a:

«Jooni kisiyee iwrufo e Alla men on arii,  
wondude e bawgal mun ngal e \*laamu mun ngun,  
e laamu Toddaado makko on, dñun ko \*Almasiihu on.

Ko fii toopooowo musibbe men ben,  
on wonnoodo be toopude yeeso Alla jemma e jalorma, bugaama.

<sup>11</sup> Be foolirii ngii yiiyan Baalun kun,  
e sabu kongol seeditoore mafbe nden.

Awa kadi be ronkaali hebulaade  
hay yeebugol ngurndan mafbe dñan  
haa be maaya.

<sup>12</sup> Ko dñun wadi, weltee yo kammuuli  
e onon hodube ka kammuuli!

Bone wonanii leydi ndin e baharu on,  
ko fii Ibuliisa tippike e mon.

Himo heewi tikkere,  
bay o andii ko saa'ihun nii heddanii mo.»

<sup>13</sup> Bay ngin ningiwii tawii bugaama ka leydi, ngii jokki debbo hebunoodo boobo gorko on. <sup>14</sup> Onsay debbo on yedaa gabitanji simbirre mawnde nden, fii ko o wiirira ka wulaa, ka nokkuure makko, ka o danketee den e nder saa'i, e nder saa'iiji e feccere saa'i, ka wodfitii mboddi ndin. <sup>15</sup> Immorde ka sekko mayri, mboddi ndin furi ndiyan wa maayo baawo debbo on, fii no o yoolora ka maayo. <sup>16</sup> Kono leydi ndin faabii debbo on, ndin leydi udditi hunduko mun kon, ndi yari maayo ngo ngin ningiwii furiri sekko mun kon. <sup>17</sup> Ngin ningiwii seytinani debbo on, ngii yahi habugol luttube e jurriya makko on ben, dñun ko ben doftiibe yamirooje Alla den, humii e seeditoore lisaan nden. <sup>18</sup> Onsay ngii darii ka hoore njaareendi ka baharu.

## 13

*Fii Kullii Saafiingii ka Baharu ngin*

<sup>1</sup> Bawto d'un, mi yi'i kullii no saafoo ka nder baharu marngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji sappo no e hoore d'in galaadi. Inde hoynude Alla kadi no windii e hoore den ko'e. <sup>2</sup> Ngin kullii ngii mi yi'i no nandita e buutoori, taape maggii on no nandita e taape kullii no wi'ee ura<sup>a</sup>, sekko maggii on kadi no nandita e sekko ngayuuri. Ngingiwi\* ngin okki ngin kullii doole mun den e jullere mun laamu nden, wondude e bawgal mawngal. <sup>3</sup> Tawi wonnde e den ko'e maggii no wa'i wa wariraande soppande, kono on barme waroowo sellinaa. Aduna on fow nald'i, be rewu ngin kullii. <sup>4</sup> Yimbe ben fow sujiani ngingiwi ngin, bay ngii jonnii ngin kullii bawgal maggii on. Be sujiani ngin kullii kadi e hoore hibe wi'a: «Ko hombo wa'i wa ngin kullii maa hara ko hombo waawi ngii habude?»

<sup>5</sup> Tawi ngin kullii no yed'aa sekko wowlayko haalaaji mawnintinaare, hoyna Alla, tawi hingii jonnaa bawgal e nder lebbi cappande nay e didi. <sup>6</sup> Hingii udditi sekko maggii on, hingii hoyna Alla, hoyna innde makko nden e wonirdu makko ndun, e ben hodufe ka kammuuli. <sup>7</sup> Tawi ngin kullii no newnanaa habidugol e yimbe Alla ben, foola be. Tawi hingii okkaa bawgal e hoore bolondaaji d'in fow e jamaaji d'in fow e kala haala, e hoore leyyi d'in fow kadi. <sup>8</sup> Tawi hodufe ka aduna ben fow sujjanay ngii, d'un ko ben be innde mun windaaki gila ka fudfoode aduna ka deftere ngurndan wonannde Baalun hettanookun layya kun.

<sup>9</sup> Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!

<sup>10</sup> On mo no hoddiranaa maccind'inagol,

bee o maccind'inoo.

On mo no hoddiranaa warireede kaafa,

bee o wariree kaafa.

Ko d'un wadi si yimbe Alla ben

no haani n'apnaade, gomdina.

#### *Fii Kullii Sortiingii ka Leydi ngin*

<sup>11</sup> Bawto d'un, mi yi'i kullii goo no sortoo ka nder leydi, marngii galaadi didi nanditaydi e galaadi ga'un baalun, hingii wowliraynoo wa ngingiwi. <sup>12</sup> Tawi ngin kullii no wada bawde kullii aranii ngin fow e tawnde maggii. Ngii wadi feere no leydi ndin e hodufe e hoore mayri ben sujjirana ngiya kullii aranii sellinananoongii barme waroowo. <sup>13</sup> Ngii wadi maandeeji moolanaadi, haa hay ngii jippini ka leydi yiite iwngi ka kammu yeeso yimbe ben. <sup>14</sup> Tawi ngin kullii no faljiniraynoo hodufe ka aduna ben maandeeji di ngii yed'anoo wadugol d'in yeeso ngiya kullii aranii, e hoore hingii yamira ben yimbe wonbe ka aduna yo be wadu nandolla ngiya kullii soppiranoongii kaafa, kono ngii wuuri. <sup>15</sup> Ngin kullii yed'aa bawgal wad'angol ndun nandollaaru ngiya kullii foofaango ngurndan fii no ndun nandollaaru waawira wowlude, ndu wona sabu kala on mo jabaali sujande ndu no wariree. <sup>16</sup> Ngii karhi kadi fow, gila e fandufe haa e njandufe, galo e baaso, dimo e maccudo wad'angol maande ka jungo mun jaamo maa ka tiinde, <sup>17</sup> hara kadi hara gooto waawataa soodude maa yeeya si alaa nden maande, nden-le ko innde ngin kullii maa adadu innde maggii on. <sup>18</sup> Doo non, maa faamu: On mo no mari hakkil, yo limu adadu innde ngin kullii, ko fii ko adadu ned'danke non. On adadu ko teemed'e jeegoo e cappande jeegoo e jeegoo.

## 14

#### *Fii Baalun kun e Sottaabe ben*

<sup>1</sup> Bawto d'un mi yi'i Baalun kun no darii ka Fello \*Siyuuna, wondude e yimbe guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, be innde makkun e innde Ben makkun on windii e tiide mun. <sup>2</sup> Mi nani hawa ka kammu, wa hawa di'e duudufe maa wa hawa riggannde tiidunde, tawi kan hawa ka mi nani no nandita e hito korli di hodooobe hodata. <sup>3</sup> Tawi ben hodooobe no beyta beytol kesol yeeso jullere laamu nden e yeeso tagooje nay wuurufe den e yeeso mawbe ben. Tawi hay gooto waawataa ekkitaade ngol beytol si hinaa bee guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, sottanoobe ka aduna. <sup>4</sup> Dun ko ben be tuuninoraali rewbe, be woni laabufe, be andaali debbo. Be jokki \*Baalun kun kala ka kun yaari. Be woni sottaabe e hakkunde yimbe ben, be weebitanaa Alla e Baalun kun wa ko adaa soppiteede. <sup>5</sup> Awa kadi karaaje mabbe jantaaki penaale, ben ko be aldaa e feloore.

#### *Fii Ewol Naawoore Joomiraado on*

<sup>6</sup> Mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no wiira ka weeyo dow, no jogii Kibaaru Moyyo poomayankeejo on fii fejn'ingol mo hodufe ka leydi ben e kala lepol e kala bolondaa

<sup>p</sup> 13:2 13.2 «Ursa» ko kullii njanii marngii leebi, juutungii ped'aali.

e kala haala e kala jamaa. <sup>7</sup> Tawi on malaa'ikaajo no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Hulee Alla, mawninon mo, ko fii saa'i mo o jaawata e mun on hewtii. Awa sujjanee on Tagudo kammu ngun e leydi ndin e baharu on e bulli ndiyan din!»

<sup>8</sup> Malaa'ikaajo dimmo hikkiido e arano on kadi wi'i: «Nde yanii! Ndee saare \*Baabiila mawnde mandilininnde leyyi din fow himmeeji jinaa mun, yanii!»

<sup>9</sup> Malaa'ikaajo tammo hikkiido e aranbe ben dido no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Kala on sujjando kullii ngin e nandolla maggii on, hebi maande maggii on ka tiinde maa ka jungo mun, <sup>10</sup> yaray njaram tikkere Alla nden wancinaadan ka peddukun tikkere makko hara dan jillaaka, o lettiree kadi mbollan yiite yeeso malaa'ikaabe laabuɓe ben e Baalun kun! <sup>11</sup> Curki lette maɓɓe den yaway haa poomaa, e hoore fowtaare alanaa ɓe jemma e jalorma, ɗun non ko kala on sujjando ngin kullii e nandolla maggii on, e kala on heɓudo maande innde maggii on.»

<sup>12</sup> Ko ɗun wadi si yimbe Alla doftiibe yamirooje Alla ɗen, duumii e gomdingol Iisaa ɓen, no haani njannaade. <sup>13</sup> Mi nani kadi hawa ka kammu, no wi'a: «Windu wonde: <Mayɓe gila jooni no humondiri e Joomi on ɓen ko malaabe.> »

Ruuhu Allaahu on wi'i: «Ko non woniri, ɓe fowtoto golleeji maɓɓe ɗin, ɓay kuude maɓɓe ɗen no jokki ɓe.»

#### *Fii Baagol Aduna on*

<sup>14</sup> Bawto ɗun mi yi'i duulere daneere, tawi nanditaydo e ɓii-aaden no joodii e hoore nden duulere, tawi \*meetelol kanje no ka hoore makko, tawi wortowal welngal no ka jungo makko. <sup>15</sup> Tun malaa'ikaajo goo yalti e suudu Alla ndun ka kammu, no ewnoo ko tiidi, wi'a on joodiido e nden duulere: «Yettu wortowal maa ngal, wa'aa, ko fii saa'i baagol ngol hewtii! Ko wa'etee kon ka hoore leydi ɓendi!» <sup>16</sup> Onsay on joodiido e nden duulere fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, ko woni ka leydi kon wa'ii.

<sup>17</sup> Malaa'ikaajo goo kadi yalti e suudu Alla wonda ka kammu ndun, tawi on kadi no jogii wortowal welngal. <sup>18</sup> Tun malaa'ikaajo goo kadi jogiido bawde e hoore yiite ngen yalti ka \*layyorde, o ewnii oya malaa'ikaajo jogiido wortowal welngal ko tiidi, o wi'i mo: «Yettu wortowal maa welngal ngal, tettaa dukke \*wiiju wonde ɗen ka leydi, ko fii ɓiɓɓe majje on ɓendi!» <sup>19</sup> On malaa'ikaajo fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, o tetti wiipuuje wonde ɗen ka leydi, o bugii ko o tetti kon ka nder wuugirgal njanal tikkere Allaahu on. <sup>20</sup> Den wuugoyaa ka sera saare, yiyan yalti e ngal wuugirgal haa tooweendi majjan hewti lagambe pucci ɗin, junndi ilol majjan on hawri embere kilomeeterji teemedɗe tati.

## 15

#### *Fii Albala'uuji Sakkitori ɗin Jeediɗi*

<sup>1</sup> Onsay mi yi'i maande moolanaande njalɗinnde goo kadi ka kammu, nden-le ko malaa'ikaabe njeediɗo jogiibe albala'uuji ɗin jeediɗi. Ko ɗin albala'uuji woni sakkitori ɗin, ko fii ko kanji woni timmoode tikkere Alla nden. <sup>2</sup> Mi yi'i kadi ko wa'i wa baharu jalbirdo wa jaaman, jilludo yiite. Tawi foolube ngiya kullii e nandolla mun e adadu innde mun nden no darii e hoore on baharu jalbirdo wa jaaman, hiɓe jogii korli Allaahu on. <sup>3</sup> Hiɓe beyta beytol Muusaa, on jiyaado Alla, e beytol \*Baalun kun, hiɓe wi'a:

«Yaa an Alla, Joomiraado, Jom Bawgal,  
kuude maa ɗen ko mawde,  
awa kadi ko hawniide,  
laawi maa ɗin ko feewuɗi, goonginɗi,  
yo Lando leyyi fow!

<sup>4</sup> Yaa an Joomiraado,  
hara ko hombo ronkay-maa hulude,  
maa ronkata mawninde innde maa nden?  
Bay ko an tun woni \*Seniido!  
Bay leyyi ɗin fow aray sujjane!  
Bay kuude maa feewuɗe ɗen feppinaama!»

<sup>5</sup> Bawto ɗun mi yi'i kadi nokkuure hormorde wonde ka nder wonirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun, no udditoo ka kammu. <sup>6</sup> Tawi malaa'ikaabe njeediɗo jogiibe albala'uuji ɗin jeediɗi no yalta e nden nokkuure. Tawi ɓen no ɓornii concii laabudi jalbudi, hiɓe dadiitii dattii kanje ka fewndo ɓerde maɓɓe. <sup>7</sup> Wonde e ɗen tagooje nay wuuruɗe jonni ɓen malaa'ikaabe njeediɗo pelette kanje jeediɗi heewuɗe tikkere Allaahu on, ɗun ko on Wuuruɗo haa poomaa. <sup>8</sup> Onsay nden nokkuure hormorde heewi curki sabu mangu Allaahu on e bawgal makko ngal. Tawi hay gooto waawataa naatude e ndun suudu haa ɗin albala'uuji jeediɗi ɗi malaa'ikaabe ɓen njeediɗo jogii, timma.

## 16

*Fii Pelette Tikkere Alla den Jeedi*

<sup>1</sup> Mi nani kadi hawa tiiduka iwrude ka nokkuure hormorde, no wi'a malaa'ikaabe ben njeedi: «Yahee, hibboyon ka leydi den pelette jeedi tikkere Alla nden!»

<sup>2</sup> Arano on yahi, hibbi feleterere mun nden ka hoore leydi, tun temmeeje kaanude muusude hebi be nden maande ngin kullii wonnoo e mun, sujiani nandolla maggii on.

<sup>3</sup> Dimmo on kadi hibbi feleterere mun nden ka baharu, on baharu wonti yiiyan wa yiiyan maydo. Kala ko wuurunoo ka baharu maayi.

<sup>4</sup> Tammo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maaje e ka bulli ndiyan, di'e den wonti yiiyan. <sup>5</sup> Tun mi nani malaa'ikaajo di'e den no wi'a:

«Ko a Feewudo,  
an oo Woodaado e Woodanoodo,  
an oo \*Seniido,

sabu ko paawirdaa nii kon.

<sup>6</sup> Ko fii be hibbiino yiiyan yimbe Alla ben wondude e yiiyan annabaabe ben, awa jooni a yedii be yiiyan ko be yara, hiibe foddi e dun!»

<sup>7</sup> Mi nani kadi \*layyorde nden no wi'a:

«Hiiyii, yaa an Alla Joomiraado, Jom Bawgal,  
jaawooje maa den ko goongaaje, ko feewude!»

<sup>8</sup> Onsay nayaabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka naange, nge yefaa sunnirgol yimbe ben yiite. <sup>9</sup> Yimbe ben sunniraa nguleendi tiidundi, be woni e hoynugol innde Alla nden, on mardo bawgal e hoore din albala'uui, be ronki tuubude fii no be mawninira mo, kanko Alla.

<sup>10</sup> Njowaabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka hoore jullere laamu kullii ngin, laamateeri maggii on nibbiri. Yimbe ben nati dende hakkee muuseendi, <sup>11</sup> be woni e hoynugol Alla kammu ngun sabu muuseendiiji mabbe din e temmeeje mabbe den, kono be ronki tuubude kuude mabbe den.

<sup>12</sup> Njeegaabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maayo njano Furaatiwol. Ndiyan dan beebi fii wadangol lambe iwrapbe funnaange ben d'atal. <sup>13</sup> Mi yi'i ruuhuui tati tuunudi nanditaydi e toti-paccala no yalta ka sekko ngin \*ningiwii e ka sekko kullii ngin e ka hunduko waditiido annabaajo on. <sup>14</sup> Tawi ko ruuhuui jinnaaji wondi wadude maandeeji, yaara ka lambe leydi ndin fow, fii mottindirgol be fii hare jalaaande mawnde Alla Jom Bawgal on.

<sup>15</sup> «Awa mido ardude wa ngujo! Maloore wonanii on hakkilando, mari concii mun din, fii wota o laato holdo, e wota hersa makko kan bangul!»

<sup>16</sup> Din jinnaaji no mottindira ben lambe e ndee nokkuure wi'eteende Har-Magadaana e haala Yahuudiyanke. <sup>17</sup> Malaa'ikaajo njeedi'adabo on hibbi feleterere mun nden ka hendu, hawa tiiduka yalti ka suudu Alla iwrude ka jullere laamu, no wi'a: «Timmi!»

<sup>18</sup> Mayande e digge e parnitte wadi wondude e dimbannde leydi tiidunde, nde sifa mun e tiidude hari wadaali gila yimbe ben woni ka hoore leydi. <sup>19</sup> Saare njannde nden feccii pecce tati, ca'e leyyi din yani. Alla anditi fii saare \*Baabiila mawnde nden, o yedi nde feleterere njaram tikkere makko tiidunde nden. <sup>20</sup> Suriije den fow dogi, pelle den kadi ronkaa yiiteede. <sup>21</sup> Marmalle njane, de tawata nde bee e majje ko wa kilooji cappande nay, iwi ka kammu, yani e hoore yimbe ben. Be woni e hoynugol Alla sabu on albala'u iwrufo e den marmalle, ko fii hari on albala'u ko tiidudo haa feyyiti.

## 17

*Fii Naawoore Debbo Cagaajo Mawdo on*

<sup>1</sup> Bawto dun, goddo e ben malaa'ikaabe njeedi'ado joginoobe pelette den jeedi ari, wi'immi: «Aru, mi hollete paawoore debbo cagaajo mawdo on, ka joodii don ka di'e duudude. <sup>2</sup> Ko e makko, kanko on debbo cagaajo, lambe aduna ben jokkiri jinaa, e hodube ka aduna ben mandiliri jinaa makko on!»

<sup>3</sup> Onsay Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi ka wulaa. Mi yi'i debbo no joodii e hoore kullii bodewii heewungii inde hoynude Alla den, marngii ko'e jeedi e galaadi sappo. <sup>4</sup> Tawi on debbo no bornii concii bofeeji e firsinaadi, himo cudori kanje e kaaye hittude e kofe hittude. Tawi himo jogii feleterere kanje heewunde ko jiddinaa e tuude jinaa makko on. <sup>5</sup> Tawi innde gundoore no windii ka tiinde makko, ko woni dun ko: «Saare \*Baabiila mawnde nden, neene cagaabe ben e ko jiddinaa

kon ka hoore leydi.» <sup>6</sup> Mi yi'i on debbo no mandiliri yiiyan yimbe Alla ben, e yiiyan seedeefe lisaa ben.}]

Bay mi yi'ii mo, mi njalɗi fota. <sup>7</sup> Malaa'ikaajo on wi'immi: «Ko hondun njalɗuɗaa? Mi andinte gundoo debbo on e kullii ngii ko'e jeefidi e galaadi sappo ngii o wadɗii ngin. <sup>8</sup> Kullii ngii yi'udaa ngin hari no woodanoo, kono jooni ngii woodaaka. Hingii faandii yawude ka \*gayyii ngin alaa kattudi ngin, ngii yaha ka hayrannde. Awa kadi hodufe ka aduna ben, be tawata innde mun windaaka ka deftere ngurndan gila ka fudfoode aduna, be njalɗoyay yi'ugol ngin kullii, ko fii hari hingii woodanoo, kono jooni ngii woodaaka, awa kadi ngii feenitay.

<sup>9</sup> «Doo non, maa hakkil wonduki e faamu: Ko'e den jeefidi ko pelle jeefidi de debbo on joodii e hoore mun den. Ko de lambe ben njeefido kadi: <sup>10</sup> njowo yanii, godɗo on no woodaa, oya on araali taho. Nde o aroyi, himo haani wonude seeda. <sup>11</sup> Kullii woodanoongii, ngii woodaaka jooni ngin, kangii tigi ko ngii lando njeetatabo, ko ngii godɗo kadi e njeefidoobe ben, hingii yahude ka hayrannde.

<sup>12</sup> «Galaadi sappo di yi'udaa din ko lambe sappo, be fudɗaaki taho laamaade, kono ko hendoraybe laamu wa lambe e nder saa'i gooto fii laamodugol e kullii ngin. <sup>13</sup> Kambe ko be eɓboore wootere, be jonnay doole mabbe e laamu mabbe kullii ngin. <sup>14</sup> Be haɓay Baalun kun, Baalun kun foola be, ko fii ko kun Kooɓoo koohoobe, Lando lambe, ko wondufe e makkun ben woni noddaabe e subaabe e sella-findeebe.»

<sup>15</sup> O wi'immi kadi: «Di'e de yi'udaa cagaajo on no joodii e mun den, ko jamaaji din e dente moolanaade den e leyyi din e haalaaji din. <sup>16</sup> Galaadi sappo di yi'udaa din wondude e kullii ngin aɗoyay cagaajo on, di yetta kala ko o jeyi, di boora mo, di jaama bandu makko ndun, di sunnira mo yiite. <sup>17</sup> Ko fii Alla wadii ka berde majji huuwugol eɓboore makko nden e nder miijo wooto fii yo di okku laamu majji ngun kullii ngin haa tuma daaluyeeji Alla din laatii. <sup>18</sup> Awa kadi debbo mo yi'udaa on ko saare mawnde marnde laamu e hoore lambe aduna ben.»

## 18

### *Fii Lancagol Saare Baabiila nden*

<sup>1</sup> Bawto dun, mi yi'i malaa'ikaajo goo no iwra ka kammu, jogiido bawgal njanal, aduna on jalbiri annoora makko on. <sup>2</sup> O ewnii ko tiidi, o wi'i:

«Nde yanii! Saare \*Baabiila mawnde nden yanii!  
Nde wontii hodo jinnaaji,  
suuforde kala ruuhu tuunudo,  
e suuforde kala sondu harmundu e aɗaandu.

<sup>3</sup> Ko fii leyyi din fow mandilirii  
himme jinaa mayre on,  
lambe aduna ben kadi wattodi  
e mayre e nder jinaa mayre on,  
awa kadi njulaabe ben ka leydi aldinorii  
ngalu mayre feyyitungu ngun.»

<sup>4</sup> Mi nani kadi hawa goo ka kammu, no wi'a:  
«Yaltee e mayre, yo jamaa an,  
fii wota on tawde e junuubaaji mayre din,  
e wota on hebu gebal albala'uuji mayre din.

<sup>5</sup> Ko fii junuubaaji mayre din dewnondirii haa ka kammu,  
awa kadi Alla anditii angal peewal mayre on.

<sup>6</sup> Wadiranee nde wano nde wadiri non,  
sowon kuude mayre den nde didi, jonniton nde.  
Jardukun, kun nde yarniri kun,  
jonnitree nde kun laabi didi!

<sup>7</sup> Wano nde mawninornoo non,  
e no nde yollornoo e mbeleefe non,  
jonnitree nde wano non tampere e yoomere!

Ko fii hinde wi'i ka bernde mayre:  
«Min mido joodii e nder laamu,  
hinaa mi heynotoodo,  
awa kadi mi yoomataa few!»

<sup>8</sup> Sabu dun,  
albala'uuji mayre din yanay e hoore mayre pande wootere,

] 17:6 17.6 «Mandilirgol yiiyan yimbe Alla ben» no firi weltorgol ko be waraa kon.

dun ko mayde e yoomere e heege,  
nde sunniree kadi yiite.

ko fii Alla Joomiraado, Naawufo nde on, ko Jom-doole!»

<sup>9</sup> Lambe aduna ben fow, wattodunooŋe e mayre e nder jinaa e mbeleede, wulloyay fesa fii mayre, nde be yi'i curki sumugol mayre on. <sup>10</sup> Hiŋe darii ka wodɗitii sabu kulol tampere mayre ngol, be wi'oya:

«Bone, bone wonanii saare Baabiila mawnde nden,  
dun ko saare dolnunde nden!

E nder saa'ihun gootun pet jaawoore maa nden arii!»

<sup>11</sup> Njulaabe ben ka leydi yooma, be wulla fii mayre, ko fii hay gooto soodataa hande kadi ko be yeeyata kon, <sup>12</sup> dun ko kanje e kaalisi e kaaye hittude e kofe hittude e bagi daatudɗo e bagi bode e bagi dɗewludɗo e bagi firsinaado, e kala noone ledɗe uurude e kala piiji moyyiniraadi piye mawba, e kala piiji hittudi moyyiniraadi ledɗe hittude e sila e njande e kaaye daneeje, <sup>13</sup> wondude e cebe ledɗe kanel uurude e urngallooji e angiriiji, e \*buto ledɗe no wi'ee \*mirri, e buto ledɗe no wi'ee libaana, e njaram \*wiɗnu e nebbe e ngawri e condi ngawri e na'i e baali e pucci e \*giri-giriije e maccube e wonkiiji yimbe.

<sup>14</sup> No wi'a: «Piiji di wonkii maa kin himmani dɗin wodɗitike ma yo saare Baabiila! Piiji hittudi dɗin maa jalbudɗi dɗin fow fuutike ma, awa kadi be hettataa di hande kadi!»

<sup>15</sup> Njulaabe aldinorbe nde ben wonay ka wodɗitii sabu kulol tampere mayre ngol. Be yoomoya, be wulla, <sup>16</sup> be wi'oya:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,  
borniinde concɗi daatudɗi,  
bodeeji e firsinaadi,  
cudori kanje e kaaye hittude e kofe hittude!

<sup>17</sup> E nder saa'ihun gootun pet,  
ngun ngalu mayre e mawnude caabii!»

Hooreŋe laade ben fow e gollooŋe ton ben fow e doginooŋe ben e wuurirbe baharu ben fow darii ka wodɗitii. <sup>18</sup> Bay be yi'ii curki sumugol mayre on, be woni e ewnagol, wi'a: «Ko saare honde nanditaynoo e ndee saare mawnde!» <sup>19</sup> Tawi hiŋe bugotonoo mbullaari ka ko'e maŋbe, yooma, wulla, hiŋe ewnoo wi'a:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,  
nde kala on mardo laana ka baharu aldinori ngalu mun!

E nder saa'ihun gootun pet nde caabii!»

<sup>20</sup> Awa welto e hoore mayre, yo kammu, onon men kadi yo gomɗinbe e \*sahaabaabe e annabaabe, ko fii Alla jaawii nde fii ko nde wadi on kon!

<sup>21</sup> Onsay malaa'ikaajo dolnudo yetti hayre nanditaynde e laggorde moolanaande, bugii ka baharu, e hoore himo wi'a:

«Ko nii saare Baabiila mawnde nden bugortee doole,  
hara nde yiitetaake hande kadi!

<sup>22</sup> Nanetaake hande kadi hito hodooŋe hoddu  
e yimoobe e wuttooŋe ceri e \*liite!

Hande kadi ɗeeɗo yi'etaake e maa,  
kala non noone mecce,  
awa nanetaake hande kadi hito undugal e maa.

<sup>23</sup> Awa kadi ndaygu lampu jalbataa e maa hande kadi,  
hawa yettudo e yettaado nanetaake hande kadi.

Ko fii hari ko njulaabe maa ben woni tedduŋe ben ka leydi,  
awa kadi leyyi dɗin fow faljirii sabu mbilankaaku maa ngun!

<sup>24</sup> Awa kadi ko e maa yiyan annabaabe ben  
e gomɗinbe ben e kala waraado ka hoore leydi hibbaa.»

## 19

*Fii Mantoore nden ka Kammu e Peera fii Baalun kun*

<sup>1</sup> Bawto dun, mi nani hawa tiiduka immorde e jamaa dɗuudɗo ka kammu, no wi'a: «Mantoore wonanii Alla!

Kisiyee e mangu e bawgal ko Alla men on wonani!

<sup>2</sup> Naawooje makko dɗen ko goongaaje feewude!

O jaawii cagaajo mawɗo on,

faljiniraynoodo yimbe aduna on jinaa mun on.

Alla kadi yottanike yiyan kurkaadi mun dɗan o hibbi dɗan.»

<sup>3</sup> Be wi'i kadi dimmun:

«Mantoore wonanii Alla!

Curki nden saare yaway haa poomaa!»

<sup>4</sup> Tawi mawbe ben noogay e nayo e tagooje nay wuurufe den no jiccinoo, no sujjana Alla Joodiido ka jullere laamu on e nder wi'ugol:

«Aamiina, mantoore wonanii Alla!»

<sup>5</sup> Hawa kadi yalti ka jullere laamu no wi'a:

«Ko onon yo jiyaabe makko,

huloobe mo,

fandufe e njandufe,

on fow mantee Alla men on!»

<sup>6</sup> Mi nani kadi wa hawa jamaa duudufe e wa hito di'e duudufe e wa hito rigganfe tiidufe, no wi'a:

«Mantoore wonanii Alla!

Ko fii Alla Joomiraado on,

on Jom Bawgal,

jodfinii \*laamu mun ngun.

<sup>7</sup> Weltoden, wonen e nder welo-welo, mawninen mo,

ko fii peera Baalun kun hewtii,

jombajo makkun on hebulike,

<sup>8</sup> o yedaama bornagol conci daatufi jalbudfi laabufi.»

(Ko kuufe feewufe yimbe Alla ben woni din concii.)

<sup>9</sup> Malaa'ikaajo on wi'immi kadi yo mi windu wonde: «Maloore wonanii ben noddaabe ka nafakka peera \*Baalun kun.» O wi'i kadi: «Dii ko daaluyeeji Alla goongaaji.»

<sup>10</sup> Onsay mi jicci ka koyde makko fii sujjangol mo. Kono o wi'immi: «Accu, wota a wadu dun! Ko mi kurkodoowo e maa e musifbe maa ben, jogiibe seeditoore Iisaa nden. Sujjan Alla! Ko seeditoore Iisaa nden woni ruuhu longinoowo annabaabe ben.»

#### *Fii Wadfiido Puccu Ranewu on*

<sup>11</sup> Mi yi'i kadi kammu ngun no udditii, mi tawi e hino puccu ranewu, tawi wadfiido ngu on no wi'ee Sella-Findeejo e Goongaajo. Ko peewal o paawirta, o habira. <sup>12</sup> Gite makko den no wa'i wa joyngol yiite, \*meetelli buy no ka hoore makko. Innde no windii e makko nde hay gooto andaa si hinaa kanko. <sup>13</sup> Dolokke mo o bornii on no moddi yiyan. Himo wi'ee Daaluyee Alla on. <sup>14</sup> Tawi koneeli wondi din ka kammu no wadfiidii pucci daneegi, no jokki mo, hiibe bornii concii daatufi daneegi laabufi. <sup>15</sup> Tawi kaafa welka no yalta ka hunduko makko fii foolugol leyyi din, awa kadi o ayniroyay be labbooru njandi, o yaaba, o munca \*wiipuujje den ka wuugirde tikkere moolanaande Alla Jom Bawgal nden. <sup>16</sup> Tawi innde no windii ka dolokke makko e ka busal makko, dun ko: «Land'o Lamb'e e Koohoojo Koohoobe.»

<sup>17</sup> Mi yi'i kadi malaa'ikaajo no darii ka nder naange, no ewnoo colli wondi wiirude ka weeyo dow din fow ko tiidi, wi'a: «Aree, mottondiron fii nafakka mawdo Alla on!

<sup>18</sup> Naamon balli lambe ben, e balli hooreebe suufaafe ben, e balli dolnuube ben, e balli pucci e wadfontonoofe di ben, e balli yimbe ben fow, rimbe e maccube, fandufe e njandufe!»

<sup>19</sup> Onsay mi yi'i kullii ngin e lambe aduna ben e koneeli mun din no mottondiri fii habugol wadfiido puccu ranewu ngun e konu mun ngun. <sup>20</sup> Kullii ngin nangidaa e wadfiido annabaajo on, dun ko on wadunoodo maandeeji yeeso maggii di o faynirnoo hebunoofe maande kullii ngin ben, sujiani nandolla maggii on. Be didoo non be bugaa ka weendu yiite ko be wurbe, dun ko ka bollan yiite. <sup>21</sup> Beya wariraa kaafa yaltaynooka ka hunduko wadfinoodo puccu ngun on, colli din fow paami balli mabbe din haa haari.

## 20

#### *Fii Laamu ngu Duubi Wuluure ngun*

<sup>1</sup> Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo no iwra ka kammu, no jogii ka jungo mun saabiwal \*gaygii ngin alaa kattufi ngin wondude e jolokowal moolanaangal. <sup>2</sup> O nangi \*ningiwii ngin, e maanaa ndiya mboddi araniri, dun ko Ibuliisa maa Seytaane, o jolki ndi fii duubi wuluure. <sup>3</sup> O bugii ngin ka nder \*gaygii ngin alaa kattufi ngin, o soki, o ndoli kadi dow maggin, fii wota ngin faljin leyyi din hande kadi haa duubi wuluure din timma. Kono bawto dun, bee ngin jolkitooyee embere saa'i fahin.

<sup>4</sup> Mi yi'i kadi julle laamu, tawi joodiibe e den ben no yedaa bawgal paawugol. Mi yi'i wonkiiji be ko'e mun tayiraa kaafa ben sabu seeditanagol Iisaa e daaluyee Alla on,



ben be sujjanaano ngiya kullii e nandolla mun on, ronki hebude maande ka tiinde maa ka jungo. Be wurnitaa, be laamodi e \*Almasiihu on e nder duubi wuluure. <sup>5</sup> Dun ko ummutal aranal ngal non. Tawi beya maybe heddiibe wurnitetaake haa tuma duubi wuluure dɛn timmi. <sup>6</sup> Maloore e \*senaare wonanay ben tawoyteebe e ummutal aranal ngal, ko fii maybe dɛmmere nden heboytaa bawgal e hoore ben. Ben-le ko bee \*yottinoyooɓe sadaka ka Alla e ka Almasiihu on. Be laamodoya e makko e nder duubi wuluure.

<sup>7</sup> Nde duubi wuluure dɛn timmoyi, Ibuliisa yaltinoyte ka kaso, <sup>8</sup> o yaltoya fii faljingol leyyi wondi e cobɓuli aduna on nay, dɛn ko Yaajuuya e Maajuuya en,<sup>P</sup> o mottindira be fii wadugol hare. Tawa duudoral maɓɓe ngal no fota e njaareendi ndin ka baharu. <sup>9</sup> Be hebbini hoore leydi ndin fow, be hundi daakorɗe yimbe Alla ben e saare ɓuraande yideede nden, kono yiite iwri ka kammu, muli be. <sup>10</sup> Onsay Ibuliisa, faljinnooɗo ben yimbe on, bugaa e nder ndun weendu yiite e mbollan mun, ka ngiya kullii e waditiido annabaajo on buganoo dɛn. Be lettee dɛn jemma e palorma haa poomaa.

### *Fii Naawoore Sakkitorde nden*

<sup>11</sup> Mi yi'i kadi jullere laamu moolanaande daneere e joodiido e mayre on. Tun kammu ngun e leydi ndin dogi mo, dɛn ronki hebude ka wona. <sup>12</sup> Mi yi'i kadi maybe ben, tawi ben no darii yeeso nden jullere laamu, dɛn non ko gila e fandube haa e njandube. Onsay defte udditaa. Bawto dɛn, deftere goo kadi udditaa, tawi nden ko deftere ngurndan dɛn. Ben maybe naawiraa kuude maɓɓe windiide dɛn e dɛn defte. <sup>13</sup> Baharu on jonniti maybe wonnoobe e makko ben. Maybe nden e jahannama kadi jonniti maybe wonnoobe e mun ben, mo kala e ben naawiraa kuude mun dɛn. <sup>14</sup> Onsay maybe nden e jahannama bugaa ka weendu yiite, ko ndun weendu yiite woni maybe dɛmmere nden. <sup>15</sup> Kala mo inde mun windanooki e nder deftere ngurndan nden, bugaa ka nder weendu yiite.

## 21

### *Fii Kammu Hesu ngun e Aduna Keso on*

<sup>1</sup> Bawto dɛn, mi yi'i kammu hesu e aduna keso, ɓay hari nguya kammu hinngu e oya aduna kiɗɗo feyyii, tawi kadi baharu alaa. <sup>2</sup> Onsay mi yi'i saare hormorde nden, dɛn ko saare Yerusalem heyre, no iwra ka kammu ka Alla, tawi nden no pariraa wano jombajjo parirtee fii moodi mun. <sup>3</sup> Mi nani kadi hawa tiiduka iwruɗe ka jullere laamu no wi'a: «Awa jooni wonunde Alla nden no e hakkunde yimbe ben. O hodiday e maɓɓe, be wona jamaa makko, kanko Alla tigi o wonday e maɓɓe, o wona Alla maɓɓe. ¶ <sup>4</sup> O fitta kala gongol ka gite maɓɓe, hara hande kadi maybe waditataa, yoometaake, fesetaake, muuseendi waditataa. Ko fii haray sifa dɛn piiji arani fow feyyiino.»<sup>I</sup>

<sup>5</sup> Onsay on joodiido e nden jullere laamu wi'i: «Midɗo heyɗintinde piiji dɛn fow!» O wi'immi kadi: «Windu, ko fii dɛi daaluyeeji ko holniidi e goongaaji!» <sup>6</sup> O wi'immi fahin: «Timmii! Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Fuɗɗoode nden e Rawnoode nden. On mo no dɛndaa, mi okkoray mo ko o yara ka ɓundu ndiyan ngurndan, hara ontigi yobataa. <sup>7</sup> Ko dɛn wonata ndondi fooluɗo on. Mi wonay Alla makko, kanko o wona biɗɗo an.» <sup>8</sup> Kono wafaybe hula yiltitoo ben e be gomɗinaa ben e tuunuɓe ben e ittoobe ko'e ben e jinoobe ben e mbileebe ben e rewoobe sanamu ben, e fenoobe ben fow: geɓal ben ngal ko ka weendu yiite huɓɓundu e mbollan mun woni! Ko ndun non woni maybe dɛmmere nden!»

### *Fii Saare Yerusalem Heyre nden*

<sup>9</sup> Bawto dɛn, godɗo e ben malaa'ikaabe njeedido, joginoobe pelette jeedidi heewude albala'uuji jeedidi sakkitori dɛn, ari, wi'immi: «Aru mi holle jombajjo on, dɛn ko sonnaajo Baalun kun.» <sup>10</sup> Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi e hoore fello njano toowungo, o hayninimmi saare Yerusalem hormorde nden ka iwra ka kammu ka Alla. <sup>11</sup> Tawi nden saare no jalbiri annoora Alla on. Jalbeendi mayre ndin no nandita e jalbeendi hayre hittunde fota, wa hayre yasbe, jalbirnde wa jaaman. <sup>12</sup> Tawi tata mayre on no njandi, no toowi, hinde mari kadi dambude sappoo e didi. Malaa'ikaabe sappoo e didi no e dɛn dambude, tawi inde \*bolondaaji biɓɓe Isra'iila ben sappoo e didi no windii e majje. <sup>13</sup> E hino no dambude mayre dɛn woniri: ko tati funnaange, tati ka nano, tati ka paamo e tati ka hirnaange. <sup>14</sup> Tata nden saare ko kaaye sappoo e didi didiraa, inde sappoo e didi no e hoore dɛn kaaye. Den inde-le ko inde \*sahaabaabe Baalun kun sappoo e didi.

<sup>P</sup> 20:8 Ko woni «Yaajuuya e Maajuuya» e haala Yahuudiyanke ko «Gog e Magog», e maanaa aybe jamaa Alla on.  
<sup>¶</sup> 21:3 21.3 Isa. 7.14    <sup>I</sup> 21:4 21.4 Isa. 25.8 e 65.17-19    <sup>S</sup> 21:7 21.7 Zab. 89.27-28 e 2Sam. 7.14

<sup>15</sup> Tawi on wonnoofo lan yewtude no joginoo sawru kanje fii ko o ebbira ittiri saare nden e dambude mayre den, wondude e tata mayre on. <sup>16</sup> Tawi mbaaloodi nden saare ko cobbuli nay fotaydi, tawi junndi mayre on e yanji mayre on no fota. O ebbiri saare nden ndun sawru ndu o joginoo, dun hawri embere sagara yaaduui guluui sappoo e didi.<sup>t</sup> Tawi junndi mayre on e yanji mayre on e tooweendi mayre on no fota. <sup>17</sup> On malaa'ikaajo ebbiri tekkeendi tata on embere sogone neddanke, dun hawri sogone teemedere e cappande nay e nay. <sup>18</sup> Tawi on tata ko hayre yasbe darniraa. Tawi saare nden kapun ko kanje laabirfo wa biini. <sup>19</sup> Tawi didoodiiji tata nden saare no fotiniraa kala noone kaaye hittude. Didoodi araniri ndin ko yasbe, dimmiri ndin ko saafira, tammiri ndin ko kalseduwan, nayabiri ndin ko zumuruudu, <sup>20</sup> jowabiri ndin ko sardoniisi, jeegabiri ndin ko sardir, jeedidabiri ndin ko kirisooli, jeetatabiri ndin ko beril, jeenayabiri ndin ko topaazi, sappabiri ndin ko kirisopaas, sappoo e go'abiri ndin ko hiyasinta, sappoo e didabiri ndin ko ametiise. <sup>21</sup> Tawi dame den sappoo e didi fow ko mooyiniraade kofe hittude, damal kala mooyiniraa hodere wootere. Tawi ballanal ngal ka saare ko ngal kanje laabirfo wa biini jalbufo.

<sup>22</sup> Laatii mi yi'aali \*rewirdu e mayre, kono tawi ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on e \*Baalun kun woni rewirdu mayre ndun. <sup>23</sup> Tawi saare nden hatonjinaa e naange maa lewru ko jalbinana nde, ko fii annoora Alla on no hentini nde, awa kadi Baalun kun ko ndaygu mayre. <sup>24</sup> Ko jalbeendi mayre on leyyi din yaarata, awa kadi lambe aduna ben addanay nde darjaaji mun din. <sup>25</sup> Dame mayre den ombetaake e nder pallal ngal few, bay don kapun jemmataa. <sup>26</sup> Awa kadi nde addanoyte darja e teddungal leyyi din. <sup>27</sup> Hay fus e ko tuuni e hay gooto wadfoowo ko jiddi maa fenaande naataata don. Ko naatata don woo ko be inde mun windii ben ka nder deftere ngurndan Baalun kun.

## 22

### *Fii Maayo Ndiyan Ngurndan dan*

<sup>1</sup> Ontuma malaa'ikaajo on hollimmi kadi maayo ndiyan ngurndan dan ka iwrate ka jullere laamu Alla e \*Baalun kun, laabuɗan jalbiri wa jaaman, <sup>2</sup> no ila ka hakkunde ballanal saare nden. Leggal ngurndan dan no darii e cende didi maayo ngon, rimoawal bibbe laabi sappoo e didi, tetteetebe lewru bee, ngal leyyi din pawndorta haako mun. <sup>3</sup> Haray kuddi alaa hande kadi. Jullere laamu Alla nden e Baalun kun wonoyay e nden saare. Onsay jiyaabe makko ben kurkanto mo, <sup>4</sup> be yi'a yeeso makko ngon, innde makko nden wona ka tiide maɓbe. <sup>5</sup> Hara jemmataa han kadi, be hatonjintaa e ndaygu lampu maa jalbeendi naange, ko fii Alla Joomiraado on jalbinanay be. Awa be laamoyto kadi haa poomaa.

### *Fii Ardu Iisaa Sakkitordu ndun*

<sup>6</sup> O wi'immi: «Dii daaluyeeji ko holniidfi e goongaaji. Joomiraado on, on Alla Jom ruuhuui annabaabe ben, imminii malaa'ikaajo mun on fii andingol jiyaabe makko ben fii kon ko saatii arude ko booyaa.»

<sup>7</sup> Iisaa wi'i: «Mido ara ko booyaa! Haray maloore wonanii ben doftotoobe dii konguɗi fejninaadi wondi e ndee deftere.»

<sup>8</sup> Ko min Yuuhanna nani fii dii piiji, mi yi'i di kadi. Nde mi nanunoo, mi yi'i di, mi jiccino e ley koyde on malaa'ikaajo holluɗo lan di fii sujjangol mo. <sup>9</sup> Kono o wi'immi: «Wota wadu dun! Min kadi ko mi kurkodoowo e maa, kurkoda e musiɓbe maa annabaabe ben, e ben doftotoobe dii konguɗi wondi e ndee deftere. Sujjan Alla!»

<sup>10</sup> O wi'immi kadi: «Wota ombu notaa ndee deftere nde dii konguɗi fejninaadi wondi e mun, ko fii saa'i on ko baadiɗo. <sup>11</sup> Awa kadi be feewaa ben yo duumo e jokkugol angal peewal mun, be laabaa ben kadi duumoo e jokkugol angal laabal mun, feewuɓe ben duumoo e peewal mun, laabuɓe ben duumoo e laabal mun!»

<sup>12</sup> Iisaa wi'i: «Mido ara ko booyaa, mi arda e njoddi mo kala embere kuɗe mun. <sup>13</sup> Awa kadi ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ko min woni Fudfoode nden e Rawnoode nden.»

<sup>14</sup> «Maloore wonanii ben laɓɓinɓe conci mun fii heɓugol geɓal ka leggal ngurndan, e no be naatira ka saare, hara ko ka dambude be rewɗi. <sup>15</sup> Kono dawaadi din e mbileeɓe ben e jinoobe ben e ittoobe ko'e ben e rewoobe sanamu ben e kala on yidudɗo fenaande huutori yo wonu ka yaasi.»

<sup>16</sup> «Min Iisaa mi imminii malaa'ikaajo an on fii seeditanagol on dii piiji ka moftɗe. Min ngol Dadol e Geeyol Daawuuda, awa kadi ko min woni Jaawiire Jalboore Subaka nden.»

<sup>17</sup> Ruuhu Allaahu on e jombajjo on wi'ii: «Aree!»

<sup>t</sup> 21:16 21.16 Dun no hawra wa kilomesterji 2200.

Awa, on nanufo d'un kadi yo wi'u: «Aree!»

Awa mo no donɗaa yo aru, on faalaɗo yo yettu ndiyan ngurndan ɗan, hara yoɓaali.

u

<sup>18</sup> Awa mi fellintinani kala on nanufo d'ii konguɗi feɗɗinaaɗi wonda e ndee deftere, si beyditii godɗun e majji, Alla beyditay e hoore makko d'ii albala'uuji ɗi fii mun windii e ndee deftere. <sup>19</sup> Awa kadi, si godɗo aru ittude godɗun e d'ii konguɗi ndee deftere feɗɗinannde, Alla kadi ittay geɓal makko wongal ngal ka leggal ngurndan e ka saare hormorde, ɗe fii mun windii e ndee deftere.

<sup>20</sup> On Seediɗo d'un fow wi'i: «Ko goonga, miɗo ara ko ɓooyaa.»

Aamiina!

Aree, yo Joomi amen Iisaa!

<sup>21</sup> Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e hoore fow.